Danmarks
Krigs- og Politiske Historie,

fra

Krigens Udbrud 1807 indtil Freden til Jönkjöping
den 10de December 1809.

Tredie Deel.

Danmarks

Krigs- og Politiske Historie,

fra

Krigens Udbrud 1807 indtil Freden til Jönkjöping den 10de December 1809,

af

J. v. Ræder,

Oberst, Ridder af Dannebrog og Dannebrogsmand, Ridder af den preussiske Johanniter-Orden, den svenske Sværd-Orden og den franske Æres-Legions-Orden.

Tredie Deel.

Med 1 Kaart.

S.G.A

Kjöbenhavn.

Forlagt af Universitetsboghandler *C. A. Reitzel.*

Trykt i Kgl. Hofbogtrykker *Bianco Lunos* Bogtrykkeri.

1852.

De commanderende Generaler og Befalingsmænd

til Lands og Vands af alle Charger

i **Særdeleshed**

samt alle Medlemmer af den tappre svensk-finske Armee

i **Almindelighed,**

som endnu leve, eller deres Manes, ifald de ere hjemkaldte til deres Fædre, tilegnes denne Deel af Danmarks Krigs- og Politiske Historie med sand Erkjendelse af deres udviste Patriotisme, Tapperhed, Udholdenhed og krigerske Dyder i deres mindeværdige Kamp om Finlands Bevarelse for Moderlandet!

Deres Minde vil evigt leve, og deres opoffrende Bestræbelser tjene som et fölgeværdigt Exempel for kommende Slægter!

Kjöbenhavn 1852, Mai 1.

Forfatteren.

Forord.

Jeg fremlægger herved den 3die og sidste Deel af Danmarks Krigs- og Politiske Historie fra Aarene 1807—1809 for Publicums Domstol. Den er Resultatet af 9 Aars stadigt Arbeide — de 3 Krigsaar ikke medregnede.

Denne 3die Deel var ogsaa for största Delen udarbeidet, og de förste 18 Ark trykte, da Generalmarchen i Slutningen af Marts Maaned 1848 blev slaaet over hele Danmarks Land, og vi alle maatte gribe til Sværdet. Efter 3 Aars Feltliv har jeg atter optaget dette Arbeide, og jeg troer ikke, at mine historiske Anskuelser ere blevne væsentligt forandrede ved denne Pause.

Jeg har kun ved de vigtigste Begivenheder og Actstykker anfört Kilderne. Dersom jeg allevegne havde brugt denne Fremgangsmaade, vilde Værket have erholdt en betydelig Udvidelse og maaskee et lærdere Udseende — et Skin, jeg ikke har eftertragtet.

At skrive Tidsalderens Historie med nogenlunde Selvstændighed og Kritik var ikke en ganske let Sag i vort Land, ved de under den souveraine Regjering bestaaende Trykkeforhold. Jeg er mig bevidst at have bedömt Begivenhederne og Forholdene med Mildhed og Kjærlighed, ligesom jeg haaber, at det er lykkedes mig at redde flere Mænds haardt krænkede Ære.

Ikke desmindre har mit Værk foranlediget et Par Controverser i Blade og Tidsskrifter, hvoraf een, der var mere

rettet imod min Person end imod den Gjenstand, der omhandledes, findes i Militairt-Repertorium 2den Række, 5te Bind, Aargang 1847, Pag. 130—180, og mit Svar sammesteds Pag. 318—341.

Paa den anden Side har jeg for min literaire Virksomhed modtaget saa mange Beviser paa Velvillie og Erkjendelse af kundskabsrige Notabiliteter og Hædersmænd, at samme have langt overveiet de ved Controverserne havte Ubehageligheder.

Jeg har berört disse Begivenheder, for at Læseren kan være vidende om , at en militair Skribent stundom maa give efter for visse Forhold og Omstændigheder, og derfor indskrænke sig til at anföre Actstykkerne uden Bemærkninger, stundom endog uden Forbindelse med den övrige Text. Dette vil, saa haaber jeg, ikke oversees ved Værkets kritiske Bedömmelse. Jeg er mig Manglerne fuldkommen bevidst.

Kjöbenhavn 1852, Mai 1.

Forfatteren.

under samme Navn ved Armeens höire Flöi (See II Bind, Pag. 520—522) hidtil havde havt.

4de Infanteri-Brigade, under Commando af Oberst m. m. Grev *Cronstedt*, bestaaende af:

2 Batailloner af Södermanlands-Regiment.

1 Bataillon af Södermanlands-Vargering.

2 Batailloner af Westgötha-Dal-Regiment.

1 Bataillon af Westgötha-Dal-Regiments-Vargering.

1 Bataillon af Elfsborgs-Landværns-Brigade.

1 Escadron af Liv-Regiment-Husarer.

1- 6pundigt kjörende Batteri af Götha-Artilleri Regiment.

4de Brigades Hovedqvarteer var i Strand, Nordvest for Vestra-Ed; Tropperne laae i Leir, nemlig: Westgötha-Dal-Regiment og Vargering Norden for Strand, Södermanlands-Regiment ved Håbol, Södermanlands-Vargering og Husar-Escadronen ved Vestra-Ed og Brigadens Jægere ved Spåns-Liane.

5te Infanteri-Brigade, under Commando af Oberst m. m. *Belfrage*, bestaaende af:

2 Batailloner af Elfsborgs-Regiment.

1 Bataillon af Elfsborgs-Regiments-Vargering.

1 Bataillon Landværn af Elfsborgs-Brigade.

2 Batailloner af Bohuslehns-Regiment.

1 Escadron af Liv-Regiment-Husarer.

1- 6pundigt kjörende Batteri af Götha-Artilleri Regiment.

5te Brigade laae ligeledes i Leir; nemlig: Elfsborgs 1 Batailloner og Husarerne ved Hästeskee, Bohuslehns-Regiment ved Dyne, nær Kysten, paa Östsiden af Dynekilen.

Reserve-Brigaden, under Commando af Oberst, Baron m. m. *Bunge*, bestaaende af:

2 Batailloner af Skaraborgs-Regiment.

1 Bataillon af Skaraborgs-Regiments-Vargering.

1 Bataillon af Skaraborgs-Landværn, som blev organiseret i Skäfde.

1- 6pundigt kjörende Batteri af Götha-Artilleri-Regiment.

1- 8pundigt Haubitzbatteri paa 4 Piecer af Götha-Artilleri-Regiment.

Denne Brigade var forlagt i Töftedalen.

Cavalleri-Brigaden, under Commando af Oberst m. m. *Aminoff*, bestaaende af:

2 Escadroner af Liv-Garden til Hest, hvoraf ½ Escadron var

commanderet til Generalstabsvagt hos Armeens höistcommanderende General.

2 Escadroner af Liv-Regiment-Husarer og Westgötha-Dragoner. Brigadechefen paalaae desuden Inspectionen over det ved Brigaderne fordeelte Cavalleri.

Af Livgarden til Hest stod 1½ Escadron i Leir ved Höfde.

Artilleri-Brigaden, under Commando af Oberst, Baron m. m. *Armfelt*, bestaaende af:

1 combineret kjörende Batteri, bestaaende af 3- 8pundige Haubitzer og 3- 6pundige Canoner.

1 Batteri, bestaaende af 4 korte Haubitzer.

3 Batterier 3pundige Parti-Canoner af Götha-Artilleri-Regiment, hvoraf det ene Batteri var det forhen omtalte Batteri Bjergcanoner.

Inspectionen over de til Brigaderne fordeelte Batterier paalaae desuden Artilleri-Brigadechefen.

Artilleri-Oberst, Baron m. m. *Silfersköld* forblev som Brigadechef höistcommanderende over Artilleriet i Fæstningerne samt Artilleriets Hoveddepöt i Gothenborg.

De svenske Tropper, som i Anledning af denne ny Formation maatte forandre Opholdssted, sattes i Marche, saaledes at ingen vigtig Position derved blev blottet.

Kong *Gustav den IV Adolph* havde saaledes vel forelöbigen opgivet Angrebet paa Norge, men, hvad vi allerede have anförd (II Deel, Pag. 518 og 519), blot for at have en desto större disponibel Styrke til at angribe Danmark med; og da Generallieutenant *Moore* ikke vilde understötte Kongen i Udförelsen af denne Plan med det engelske Hjælpecorps, men meget mere forlod Gothenborg den 3die Juli og vendte tilbage til England med sit Corps, saa vilde Kongen ikke desmindre udföre sin Plan med egne Kræfter, og angribe Sjælland og Kjöbenhavn ved en Landgang paa Amager, uagtet Ingenieurchefen Generallieutenant *Mannerskantz* i en underdanig Forestilling beviste de derved forbundne Vanskeligheder. I Enden af Juni Maaned, befalede Kongen ikke desmindre Sammentrædelsen af en Comité, bestaaende af ovennævnte Generallieutenant *Mannerskantz*, Vice-Admiral, Generaladjutant af Söetaten *Rayalin*, General-felttöimester *Helvig*, Generalmajor og Generaladjutant af Landetaten *Tibell* og Oberst og Overadjutant *Suremain*, for at undersöge Mulig-

heden af et saadant Angreb og afgive sin Erklæring over et af Kongen selv udkastet Project om en Landgang paa Amager.

Da Kongen den 30te Juni afreiste til Ålandsöerne, befalede han Comiteen, at oversende sin Betænkning didhen, hvilket ogsaa kort derpaa skete, og hvori den sögte at bevise Umuligheden af et saadant Foretagende, deels af Mangel paa Beleiringsmateriel, og deels fordi den störste Styrke, Sverrig kunde disponere over til et saadant Angreb, ikkun belöb sig til 16000 Mand, paa en Tid, man regnede at Sjælland var besat med 26000 Mand. Fra denne Tid af synes Kongen at have opgivet dette mere end ukloge Project, da alene Krigen i Finland fordrede flere og större Opoffrelser, end Sverrig var i Stand til at yde.

Fra norsk Side var, ifölge ovenstaaende Formering af de gjensidige Armeer söndenfjelds, nemlig: circa 6,500 Mand Norske (See II Deel, Pag. 405—406) imod circa 17000 Mand Svenske, (See II Deel, Pag. 430—434) et Angreb physiskt umuligt, ikke at medregne at den norske Armee manglede Alt — for at udföre et saadant Angreb. Kong *Frederik den Sjette* indsaae ogsaa dette, og befalede derfor, under 30te Juni, Prinds *Christian August* fölgende:

.... „Indmarche i Sverrig ansees ikke for raadelig, „forinden Russerne, eller vi fra Sjælland kan komme „Dem til Hjælp; imidlertid er en Invasion meget for„nöden, for at vedligeholde Skrækken og for at kunne „möde Russerne, naar de komme, maaske ogsaa for at „bortföre eller brænde de Svenskes Magaziner"....

Denne Ordre er af störste Vigtighed, og tjener som Basis for de kommende Begivenheder, hvorfor den anföres strax her, og vi ville oftere komme tilbage til den.

Den norske Armees hæderlige Kamp og Forhold imod Fienden var, hvad vi allerede have omtalt, (II Deel Pag. 562), den nærmeste Foranledning til Dannebrogsordenens Udvidelse, idet et privat Selskab i Trondhjem sammenskjöd en Sum Penge, for med et Hæderstegn, en Medaille, at belönne de tappreste Tröndere af Brigaden Staffeldt, som saa ofte havde været i Ilden og ved flere Leiligheder havde udmærket sig, hvorfor denne Brigade havde erhvervet sig et berömmeligt Navn og var dengang, saa at sige, i Alles Munde. General *v. Krogh* i Trondhjem modtog forelöbigen Selskabets Tilbud, hvilket han under 29de April indmeldte baade til Kongen og

til Prinds *Christian August.* Denne sidste meldte under 12te Mai til Kongen, at han ikke kunde dele den Anskuelse, at private Mænd uddeelte saadanne Hæderstegn uden allerhöieste Tilladelse. Kort derpaa foreslog Prindsen, eller Generalcommandoen söndenfjelds, igjennem den norske Regjeringscommission Kongen, at nogle Hæderstegn maatte bevilges til de Personer af Armeen, som udmærkede sig imod Fienden, og vedföiede Prindsen en Tegning af en Medaille, som han vilde have vovet at lade forfærdige i Norge, hvis han dertil havde seet Muligheden. Prindsen bad derfor Kongen om Tilladelse til at denne Medaille maatte blive præget i Altona, og anbefalede atter Sagen til Kongens allerhöieste Opmærksomhed og Naade.

Imidlertid havde Kongen allerede under 6te Mai 1808 befalet Nedsættelsen af en Commission, for at tage under Overveielse, paa hvilken Maade Dannebrogsordenen kunde udvides og inddeles i flere Classer. Denne Commission bestod af: Statsminister Grev *Bernstorff*, Overhofmarskalk *Hauch*, Generalmajor, Grev *Baudissin*, Cancellipræsident *Kaas* og Biskop *Münter.*

Kongen svarede derfor under 21de Mai paa Prinds *Christian Augusts* Andragende af 12te s. M. saaledes:

.... „I Henseende til at belönne de af vor norske Armee, „som udmærke sig, med Hæderstegn, da bifalde Vi aldeles Deres „Durchlauchtigheds Mening, at sligt ei bör skee af private Mænd, „da Vi selv forbeholde Os at belönne ethvert Individ af Vor brave „norske Armee, som udmærker sig; men Vi kan ei endnu oversende „det Hæderstegn, som Vi dertil har bestemt, hvilket dog vist ikke „skal blive forglemt, og Deres Durchlauchtighed haver at give enhver „Mand, som udmærker sig, saavel af Officierer, Underofficierer, som „Gemene, Löfte om at skulle erholde et sligt offentligt Hæderstegn „af Os."

General *v. Krogh* erholdt först under 21de Juni fölgende Svar fra Kongen:

.... „I Anledning af Din Rapport af 29de April, som Vi nu „have modtaget, tilkjendegive Vi Dig herved, at det i Indberetnin„gen omtalede Selskab haver Du at tilkjendegive Vor Tilfredshed og „Velbehag med dets Nidkjærhed og gode Hensigt, men at det bliver „Vores Sag at belönne Vore Undersaatter og Krigere, som udmærke „sig, og at Vi ikke ville forglemme dette, men önske derimod, at de „Penge eller Pengesværd, som fornævnte patriotiskt sindede Selskab

„vil indsende og give, anvendes til at hjælpe paa Blesseredes og „Syges Pleie og paa de for Os og Fædrelandet faldne brave Mænds „efterladte Koner og Börn, hvorved den gode Hensigt af disse „Penges Anvendelse fuldkommen opnaaes" ....

Man maa, hvad allerede er omtalt, billige Kongens Anskuelse: at Uddelelsen af Hæderstegn eller Ordener ikke kan og bör være nogen privat, men en Regjerings-Sag, og af denne Aarsag udkom under 28de Juni 1808, paa Kong *Waldemar den II's* Födselsdag, et Kongeligt aabent Brev, som befalede Dannebrogsordenens Udvidelse. Dette smukke, Kongelige aabne Brev lyder saaledes:

„Da vore Fædres Scepter midt under en byrdefuld Krig lagdes „i Vor Haand, fölte Vi os styrkede ved Tillid til Forsynet, ved „Tanken om den retfærdige Sag, Vi havde at forsvare, og ved at „skue henover det Folk, Vi vare kaldte til at bestyre. Vi mindedes „hvad dette Folk stedse var, og hvad Vi selv kjendte det at være: „tro mod Gud og Konge, sindigt og vindskibeligt i Fred, kjækt i „Farer, redebont til at opoffre Alt for Fædrelandets Vel; og Vi saae „med landsfaderlig Glæde, at de kommende Dage ikke mindre end „Fortiden, under Krigens Tummel som under Fredens rolige Sysler, „maatte blive rige paa hæderlig Daad, paa udmærkede Handlinger, „og det danske Monarkies Undersaatter fremdeles lyse blandt Europas „Slægter ved urokkelig Kjærlighed til Konge og Födeland. Vi have „nærmere seet dette stadfæstet ved mange usvigelige Beviser. Det „blev derfor et af Vore inderligste Önsker fra den Tid, Vi tiltraadte „Regjeringen, at stifte et Pant paa indbyrdes Hengivenhed mellem „Os og dette Vort Folk, til et Vidnesbyrd for Alle, om hvor höit „Vi agte, og hvor meget Vi attraae at belönne sande Fortjenester i „enhver Classe af Statens Borgere. Overbeviste om, at den Retskafne, „næst Religionens og Moralens Tilskyndelser, anseer Æren som den „reneste og ædleste Drivefjær til det Gode, og at han, næst en til- „fredsstillende Selvbevidsthed om at have gavnet, finder værdigst Lön „i sin Fyrstes og sine Medborgeres Agtelse, fandt Vi, at Vort lands- „faderlige Öiemed sikkrest kan opnaaes, ved et udvortes Tegn paa „erkjendt Borgerværd. Vi have dertil valgt det Dannebrogens Kors, „der fra *Waldemar* den Seierriges Tider hædredes i vort Flag og „Banner og prydede Danerkongens trofaste Mænd, som et ridderligt „Ordenstegn. I det Vi derfor give den af Vor Farfaders Oldefader „fornyede Dannebrogsorden en större Udvidelse, ville Vi, overeens-

„stemmende med Hans Hensigt, end mere forhöie Ordenens Glands, „ved at udmærke Enhver dermed, som i sin Stilling og Virkekreds „maatte kjendes værdig til udmærket Hæder. De særdeles Pligter, „som paaligge denne Ordens Medlemmer, foreskrives disse i Ordenens „Statuter; Vor allernaadigste Villie i Henseende til dennes nuværende „Indretning i Almindelighed kundgjöres herved samtlige Vore Under-„saatter, uden Hensyn til Stand og Alder. Den erhverves ved ud-„mærkede Fortjenester og Handlinger, saasom: ved fortrinlige Beviser „paa Tapperhed, Indsigt og Mandighed hos Krigeren; paa Troskab, „Indsigt og Nidkjærhed hos Embedsmanden; ved Opoffrelser for „Konge, Fædreland og Medborgere; heldig med Anstrengelse for-„bunden og for Staten gavnlig Udförelse af vanskelige Foretagender; „Nationen hædrende Fremskridt i Videnskaber og Konster; sindrige „Opdagelser, hvorved nye Velstandskilder aabnes for Staten; samt „almeennyttige, nye og heldige Anlæg i Landets Agerbrug, Industri „og Handel."

„Denne Ordens Anliggender skulle, tilligemed Elephant-Ordenens, „bestyres ved en Forsamling af Riddere under Navn af Ordenens „Capitul, i hvilket Vi, som Ordens-Herre, Selv ved höitidelige Leilig-„heder præsidere."

„Dannebrogsordenen inddeles i 4re Classer, hvis Medlemmer alle, „dog med forskjellige Benævnelser, Prærogativer og Decorationer, „ere Riddere af Dannebrogen. Enhver Ridder skal have gjennem-„gaaet Ordenens lavere Classer, förend han kan optræde i de höiere. „Dog forbeholdes Ordens-Herren, for særdeles udmærkede Handlinger, „med de höiere Classers Decoration at benaade endog dem, som ikke „have gjennemgaaet Ordenens lavere Classer."

„Ridderne af Dannebrogsordenens 1ste Classe kaldes Stor-„Commandeurer, og ere Medlemmer af Capitulet. Dem gives „Prædicatet: Excellence, Rang næst efter Feltmarskalker og General-„Admiral-Lieutenanter. Naar Vi finde for godt at meddele denne „Grad af Dannebrogsordenen til en Prinds af det kongelige Huus, „eller til en Ridder af Elephanten, som enten forhen er benaadet „med Dannebrogsordenens andre Grader, eller ikke endnu har været „indlemmet i bemeldte Orden, saa er det vor allernaadigste Villie, „at dette dem forlenede Ordenstegn skal ansees som et særdeles „Beviis paa Vor Kongelige Naade og Udmærkelse."

„Ridderne af 2den Classe kaldes Storkors. Deres Rang er

„överst i Rangforordningens 2den Classe. Dem gives militaire Hon-„neurs ligemed General-Majorer."

„Ridderne af 3die Classe kaldes Commandeurer. De erholde „militaire Honneurs ligemed Stabsofficierer."

„De, som henhöre til Ordenens 4de Classe, kaldes Riddere af „Dannebrogen, og erholde militaire Honneurs ligemed subalterne „Officierer."

„Ridderne af Dannebrogsordenens 3die og 4de Classe tillægges „ikke nogen særskilt Rang, som Riddere; men skulle, som af Kongen „udmærkede Mænd, allevegne udenfor deres Tjenesteforhold ansees og „behandles, som de förste iblandt deres Ligemænd."

„Enhver, som benaades med en höiere Grad af Ordenen, aflægger „Decorationen for den lavere Grad. Derimod skulle de Riddere af „Dannebrogen, som benaades med Elephant-Ordenen, fremdeles ved-„blive at bære Decorationen for den Classe af Dannebrogsordenen, „af hvilken de ere Medlemmer."

„Foruden disse 4re Classer af Riddere, ville Vi endvidere med „Dannebrogskorset i Sölv benaade hver den, Vi skjönne saadan Ud-„mærkelse værdig. De, som dermed benaades, kaldes Dannebrogs-„mænd, honoreres af enkelt Skildvagt med skuldret Gevær, og „skulle, som af Kongen udmærkede Mænd, allevegne udenfor deres „Tjenesteforhold ansees og behandles, som de förste blandt deres „Ligemænd. De have Adgang til alle Ordenens höitidelige Möder. „For iövrigt at sætte alle Ordenens Classer og dens Afdelinger i en „indbyrdes hædrende Forbindelse, ville Vi, som Ordens-Herre, afvex-„lende bære ethvert af de for Ordenens Classer bestemste forskjellige „Ærestegn, saavel som Dannebrogsmændenes Sölvkors, og befale Vi „tillige allernaadigst, at alle Medlemmer af Ordens-Capitulet, foruden „de dem iövrigt tillagte Decoratiover, bestandig skulle bære Danne-„brogsmændenes Hæderstegn."

„Den 28de Juni hvert Aar skal, som Danerkongens, *Valdemar „den Andens* Födselsdag, og som den Dag, paa hvilken dette Vort „aabne Brev er udfærdiget, være fastsat til fælleds Höitidsdag for „Elephant- og Dannebrogs-Ordenen. Capitulet skal paa den Dag hol-„des i Frederiksborgs Slotskirke, hvor alle dets Medlemmer, samt de „tilstedeværende Riddere og Dannebrogsmænd, bör möde; Ridderne „af Elephanten saavel som Storcommandeurerne og Storkorsene af „Dannebrogen i den for dem ved Statuterne bestemte Höitidsdragt.

„Den regjerende Konges Födselsdag er Ordensdag for Ridderne „af begge Ordener. Ved denne Höitid möde Elephant-Ordenens „Riddere, samt Dannebrogsordenens tvende förste Classer, i deres „Höitidsdragt i Capitulet paa Rosenborg-Slot; og de övrige Classers „Riddere, samt Dannebrogsmændene, anvises der ligeledes be- „hörig Plads."

„Den 15de April, som Dannebrogsordenens anden Kongelige „Velgjörers, höisalig Kong *Christian den Femtes* Födselsdag, er Danne- „brogs-Riddernes særskilte Ordensdag, og möde Ridderne, saavel som „Dannebrogsmændene, saaledes som forhen er meldt, paa Rosen- „borg-Slot."

„Capitulet holder vaagent Öie med alle Ordens-Medlemmers „Forhold, og indberetter til Os, om nogen skulde feile imod sin Or- „dens Pligt. Det er bemyndiget til at forlige Tvistigheder, som imel- „lem Ordenens Riddere indbyrdes kunne opstaae. Det modtager ved „dets Kantsler eller Vice-Kantsler ethvert Andragende, som vedkom- „mer Ordenen."

„Naar nogen Dannebrogsmand, eller Ridder, skulde ved Dom- „stolene vorde tiltalt eller saggivet for saadan Handling, som kunde „medföre legemlig Straf, eller Ærens og den offentlige Agtelses For- „tabelse, skal det være Domstolenes Pligt, ufortövet derom at gjöre „Indberetning til Vort Slesvig-Holsteenske Cancelli, paa det samme „kan foranledige Ordens-Capitulets Forestilling til Vor allerhöieste „Resolution, om den Tiltalte, eller Saggivne indtil videre skal forby- „des at bære sit Ordenstegn. Saa maa ei heller nogen Dom, der „medförer legemlig eller vanærende Straf, exeqveres paa et Medlem „af Ordenen, forinden Ordenstegnet, i Fölge en af Capitulet fattet og „af Os allernaadigst sanctioneret Beslutning, er ham frataget."

En nærmere Bestemmelse angaaende Dannebrogsmændenes Pligter og Rettigheder er fastsat i en Kongelig Forordning af 28de Januar 1809, og som indeholder:

„... Det er vor Kongelige Villie, at en saadan Tænke- og Handle- „maade, som baner Vei til Ridder-Værdighed for den, hvis Stilling „fremböd Leilighed til i det Store at arbeide for almeent Held, „skal aabne Adgang til Dannebrogsmændenes Samfund for Enhver, „der, ved klog og redelig Stræben for Brödres Vel og ved ædel „Daad, i en engere Kreds har gavnet Fædrelandet".

„Enhver Dannebrogsmand bör af enkelt Skildvagt honoreres „med skuldret Gevær, og ville Vi allernaadigst, at han, som en af Kon- „gen udmærket Mand, allevegne udenfor hans Tjenesteforhold skal „ansees og behandles, som den förste blandt sine Ligemænd".

„For, saavidt muligt, at raade Bod paa uformuende Dannebrogs- „mænds trykkende Kaar, have Vi under Capitulets Forvaltning hen- „lagt et Fond, af hvis aarlige Indtægter Vi ville tildele dem iblandt „Dannebrogsmændene, som Vi efter Omstændighederne maatte finde „særdeles værdige eller trængende dertil, en aarlig Understöttelses- „Hjælp, hvis Störrelse og Forögelse Tid efter anden Vi i ethvert „enkelt Tilfælde ville bestemme, med allernaadigst Hensyn paa en- „hvers særskilte Fortjeneste, Kaar og Alder; hvorved fornemmelig „vil komme i Betragtning den længere eller kortere Tid han maatte „have staaet i Vor Tjeneste eller være benaadet med Dannebrogs- „mændenes Hæderstegn. Og skal denne Underholdningshjælp i „intet Tilfælde kunne sælges, pantsættes, eller belægges med Arrest, „ei heller deri kunne gives Udlæg, paa det at den desvissere maa „komme dem til Gode, hvem Vi allernaadigst tildele samme".

„Naar en Dannebrogsmand ved Döden afgaaer, er det Pligt for „alle der paa Stedet værende Dannebrogsmænd, at fölge ham til „Graven; og bör det Hæderstegn, ham var forundt at bære, lægges „over hans Kiste paa en sortovertrukken Pude. Det aftages, naar „han nedsænkes i Jorden, og indsendes af vedkommende Foresatte „til Vort Ordens-Capitul".

„Fremdeles ville Vi, at en Sum, lig den Underholdningshjælp, „der var den afdöde Dannebrogsmand aarligen tillagt, skal udbetales „hans Bo, for eet Aar fra Dödsdagen at regne, samt at Övrigheden „paa Stedet skal bære Omsorg for, at Bekostningen til hans tarve- „lige, men hædrende Jordefærd deraf udredes."

Dannebrogsordenen og sammes Hæderstegn bærer Valgsproget: „Gud og Kongen", og Aarstallene 1219, 1671 og 1808, tilkjendegive Ordenens Stiftelse af *Valdemar den Seierrige*, og dens Fornyelse og Udvidelse af *Christian den Femte* og *Frederik den Sjette*.

Vi gjentage, at Forordningerne om Dannebrogsordenens Udvidelse indeholde Alt, hvad der kan begeistre for den, og at den Pension, som blev tillagt trængende Dannebrogsmænd, tillige tydede paa Kongens Velvillie og alvorlige Bestræbelse, for at de med dette Hæderstegn benaadede tillige skulde nyde et materielt Gode, hvilket

ogsaa hidtil er fulgt overeensstemmende med Lovgiverens Ord og Villie, saa at saare Mange have havt Anledning til at velsigne *Frederik den Sjettes* Minde.

Det er her ei Stedet at undersöge, naar og paa hvad Maade Dannebrogsordenen er fremstaaet; Lærde*) have forsögt det, men kun frembragt höist ringe og upaalidelige Resultater. Er det Sandhed, at Danske deeltoge i Korstogene og kjæmpede under *Gottfried* af Bouillon og hans Efterfölgere i det 11te og 12te Aarhundrede ved Nicæa, Antiochien, Cesarea, Edessa, Tiberia, Jerusalem etc., saa synes det at være en meget rimelig og tilladelig Slutning, at de danske Ordener, i Særdeleshed Dannebrogsordenen, stammer fra Korstogene, i hvilke enhver Nations Krigere forsamlede sig under det nationale Banner. Dannebrogsordenen har desuden saa megen Liighed med de geistlige Ordener: Johanniter-, Tempelherre- og den Tydske-Orden, at man ret vel tör og kan udlede hiin Orden, ligesom disse, fra de verdensberömte Kampe paa Syriens og Lille-Asiens Grund og Kyster, om Christi hellige Grav. Vare end de nævnte trende Ordener ikkun reen geistlige med de deri Indtrædendes Formaal og Löfte om Lydighed, Kydskhed, Armod og uafladelig Kamp med de Vantroe, og Ordenstegnet kun at betragte som et ydre Symbol paa, at den, som bar det, var indtraadt i en saadan Forening, saa vare Virkningerne af et sligt Samfund, eller Orden, der frembragte Resultater, saasom: den störste Fornegtelse af alle Slags legemlige Goder, den höieste Begeistring for alt Ædelt, Stort og Godt, den uegennyttigste Opoffrelse af Liv og Formue og den sandeste og reneste Enthusiasme for Religion, Ære og Dyd — saa store og vigtige, at kloge Regenter opfattede disse begeistrende Virkninger og benyttede de samme Midler, endog under andre verdslige Forhold, for at lede Undergivne og fængsle dem til deres Interesser og ophöiede Personer. Men derved bleve Ordener til et andet Organ, hvorved de tabte en stor Deel af den religieuse og

---

*) 1. Undersögelser om de danske Ridderordeners Oprindelse ved Biskop Dr. *Frederik Münter*. Kjöbenhavn 1822.

2. Recension af Herr Biskop, Dr. *Münter's* Undersögelser om de danske Ridderordeners Oprindelse af Landsdommer Dr. *Gustav Ludvig Baden*. Kjöbenhavn 1822.

hellige Duft, hvormed deres förste Oprindelse var forbunden. Istedetfor hellig og religieus Iver, udmærkede Fortjenester og Gjerninger, traadte ofte Smigreri, Forfængelighed og Egoisme, for at vinde og fortjene dem, saa at man vel för sige, at, hvis de verdslige Ordener endnu fremkaldte og befordrede store og berömmelige Handlinger, saa fremkaldte de maaskee ligesaa ofte menneskelige Svagheder, Feil og Ufuldkommenheder. Fra dette Synspunkt betragtet ere de i det sidste halve Aarhundrede saa talrige oprettede Ordener maaskee snarere at ansee som et Onde, hvorunder Menneskeslægten lider, end som et Middel til at fremkalde store og udmærkede Handlinger. Den, som först opfandt Ordener, har tilfulde kjendt de Ufuldkommenheder, Svagheder og Lidenskaber, som bevægede sig i den menneskelige Barm, og, beregnede herpaa, have Ordener tilfulde opfyldt deres Bestemmelse. Saalænge det er muligt ved streng og nöiagtig Control at udfinde den virkelige Fortjeneste, den ophöiede, uplettede Dyd og Ære, saalænge gjöre Ordener endnu deres store og gode Virkninger, og deres Antal, som dermed belönnes, kan under sædvanlige Forhold og fredelige Sysler ei være stort. Men, gaaer man derimod i denne Retning videre og uddeler Ordener hyppigere, uden slig streng Undersögelse og Overbeviisning om Vedkommendes sande og virkelige Fortjeneste, saa begynder först de skadelige Virkninger, ja! Ulykker, at vise sig, idet de, som ikke höre med iblandt de Udkaaredes Tal, ved Sammenligning snart troe at finde sig ligesaa meget, om ei mere berettigede til Udmærkelse end hine. Den Smerte og Sorg, som en saadan antaget Tilsidesættelse foraarsager, maa man have seet og iagttaget fra et lavere Standpunkt, end Giveren, for rigtigt at kunne bedömme dem; thi, ved en enkelt Personligheds tilsyneladende Favoeur blive ofte Hundreder utilfredsse, om ei stundom haardt saarede; ja! det er ikke vanskeligt at nævne Exempler paa, at ellers fornuftige og kloge Mænd have fundet deres Död af Sorg over virkelig eller imaginair Tilsidesættelse og deraf dybt fölt Krænkelse.

Man var imidlertid af Dannebrogsordenens Udvidelse berettiget til at vente store Forhaabninger. Ordenens Ælde og historiske Erindringer — om disse vare correcte, eller ei, gjorde herved Intet til Sagen — dens Stifters gode og ædle Hensigt og Villie med den, Ordenernes ringe Antal og Sjeldenhed paa hiin Tid m. m. bidrog især til at Dannebrogsordenens Udvidelse blev modtaget med stor Opmærksomhed og Begeistring, saa at den hos Folket hidtil for slige

Udmærkelser slumrende Ærgjerrighed og Forfængelighed fik ved den en kraftig Næring og Virksomhed. Men i Dannebrogsordenens Organisation og Statuter fandtes adskillige Mangler, som for en Deel hemmede de Virkninger, man havde tilsigtet at frembringe ved denne Orden.

Naar man betragter Dannebrogsordenens Inddeling i 4 Classer, saa finder man, at Ordenens 1ste Classe, eller Storcommandeurerne, aldrig har talt mere end 2 à 3 Medlemmer, alle af det Kongelige Huus, eller af den med samme beslægtede Familie. En Ordensclasse, som ikkun tæller 2 à 3 Medlemmer, er ikke alene overflödig, men endog skadelig, da Ordenen derved, saa at sige, beröves den 1ste Classe og foraarsager Misfornöielse hos saadanne höie Embedsmænd, især Fremmede, som formedelst deres Födsel eller Embeds-Stilling troe sig berettigede til ikkun at kunne belönnes med en Ordens 1ste Classe, men som i Danmark ikke kunde komme Pyramidens Top nærmere end til 2den Classe eller Storkors, og derved ansaae deres Stilling og Personer tilsidesatte, om ei krænkede. Denne Mangel er först bleven hævet ved et Kongeligt aabent Brev af 21de Februar 1842, hvori det hedder: „Kongen har fundet sig foranlediget til at „bestemme, at Dannebrogsordenen herefter kun skal inddeles i 3de „Classer, saaledes at Storkors skal danne 1ste Classe, næstefter „Storcommandeurer af Dannebrogsordenen, Commandeurer 2den Classe „og Riddere 3die Classe".

Storcommandeurerne synes saaledes ei mere at udgjöre nogen Ordens-Classe, og det vilde maaske have været mere hensigtssvarende, ifald de to förste Classer vare blevne forenede i een Classe, deelt i to Afdelinger: med og uden Brillanter. Da en Orden vedvarende skal være en Spore for den menneskelige Virksomhed og Ærgjerrighed, saa synes sammes Inddeling i 3 Classer at være for indskrænket. Commandeur-Classen kunde maaske derfor uden nogen væsentlig Forandring deles i 3 Afdelinger, hvoraf den laveste Afdeling bære alene Dannebrogskorset om Halsen, den derpaa fölgende Afdeling Dannebrogskorset paa Brystet og den höieste Afdeling begge Dele. Saaledes som Ordenen fra Oprindelsen blev indrettet, kunde en yngre Mand, som allerede var bleven belönnet med Ordenens 4de eller nuværende 3die Classe, naar han paany udmærkede sig, ikkun belönnes med Commandeurkorset, hvilket atter lettelig kunde blive formeget, og de höiere Ordensclasser derved tabe i Værd. Da derfor det Tilfælde indtraf,

at en Premierlieutenant af Söetaten, *Falsen*, under de da bestaaende Ordensforhold, for tapper Daad maatte belönnes med Commandeurkorset, saa sögte Kongen for Fremtiden at undgaae Manglerne med de faa Ordensclasser, ved at give Dannebrogsmændenes Hæderstegn, ifölge Kongeligt aabent Brev af 28de Januar 1812, den Udvidelse:

.... „At det Dannebrogens Sölvkors, hvilket Vi bestemte til, „ved Siden af begge Vore Ordener, at være et udvortes Tegn paa „erkjendt Borgerværd, herefter ei skal være Medlemmerne af Vort „Ordens-Capitul samt Vore Dannebrogsmænd alene forbeholden; „men at Vi, ligesom Vi finde en Fyldestgjörelse i Selv at bære „dette Hæderstegn, endvidere, saavel nu som i Fremtiden, dermed „ville udmærke dem iblandt Vore Riddere af Dannebrogen, som ved „uafbrudt Iver for Vor Tjeneste og Fædrelandets Held have bestræbt „sig for end ydermere at föröge de Fortjenester, for hvilke noget „af Ordenens Hæderstegn blev dem tildeelt."

„Vi ville derfor allernaadigst have de Bestemmelser herom, der „indeholdes i Vort aabne Brev af 28de Juni 1808 og Vor Anord- „ning for Dannebrogsmændene af 28de Januar 1809, udvidede og „nærmere forklarede derhen: at, naar det maatte behage Os at be- „naade nogen Storkors, Commandeur, eller Ridder af Dannebrogen „med Dannebrogsmændenes Hæderstegn, da skal dette af ham altid „bæres tilligemed Ordenen, og tjene ham til et nyt, udmærkende „Tegn paa Vor Kongelige Naade og Velbehag; og skal hver Ridder „af de benævnte 3 Classer, der saaledes med Sölvkorset benaa- „des, som Dannebrogsmand navnligen opföres paa Dannebrogs- „mændenes Liste".

Herved var nu den anden væsentlige Mangel ved Ordenens Organisation for en Deel hævet. Imidlertid maatte det synes noget paafaldende, at selvsamme Person kunde belönnes tvende Gange med den samme Decoration; den ene Gang af Guld, den anden Gang af Sölv.

Men den 3die og vigtigste Mangel ved Dannebrogsordenen bestaaer deri, at Dannebrogsmændenes Sölvkors ikke blev indlemmet i Ordenen, under sammes Vte Classe, saaledes, at hver den, som ved udmærkede Handlinger og Fortjenester af Konge og Stat gjorde sig værdig til Belönning med en Orden, uden Hensyn til Rang eller Stilling i Samfundet, altid först blev belönnet med Ordenens

5te Classe, eller Decorationen i Sölv, og derefter, ved fornyet Udmærkelse, ligeledes uden Hensyn til Rang eller Stilling i Samfundet, blev belönnet med Ordenens höiere Grader. Det synes ogsaa, som om denne Plan har været tilsigtet, og at den franske Æreslegionsorden har tjent til Forbillede ved Dannebrogsordenens Udvidelse, men at den havte Hensigt atter er bleven opgiven, som en, efter Datidens Anskuelse, noget for liberal og demokratisk Forholdsregel, der, som sagt, den Gang ikke laae i Tidsaanden. Men, da Dannebrogsmændenes Sölvkors ikkun er et Hæderstegn, som almindeligviis tildeles Underofficierer og Menige af Land- og Söetaten og med dem i Classe staaende af den civil-militaire Embeds- eller Borgerstand, saa har man oftere havt Exempler paa, at Mænd, som ellers ved deres Stilling, Formue, Virksomhed og Uafhængighed henhörte til den dannede eller höiere Borgerclasse, saasom: Fabricanter, Kjöbmænd o. dsl. viste sig misfornöiede ved at hædres med Dannebrogsmændenes Sölvkors, eftersom de derved troede sig stemplede og degraderede, som henhörende til Underofficiers- eller Menigmandsclassen. Fölgen heraf har da været den, at flere saadanne Mænd ikke have været at bevæge til at bære det dem givne Hæderstegn; en Vægring, som ikke kan være Giveren behagelig, da hans Hensigt ikkun var at ære og hædre, men ikke at nedsætte, eller saare. Giveren har vel nogle Gange rettet en mulig stedfindende Feiltagelse, ved senere at belönne Dannebrogsmænd med Ordenens daværende 1de Classe eller Guldkorset; men ogsaa i saadanne Tilfælde er det befalet, at Ordenen skal bæres paa en saadan Maade, at det kan sees, at den Paagjældende har först erholdt Sölvkorset og senere det gyldne Kors, saa at en egentlig Opreisning overeensstemmende med Hensigten derved ikke opnaaes. Ligesaalidt er Grundfeilen i Statuterne endnu rettet; ei heller kan den rettes, uden ved at lade Alle, uden Hensyn til Födsel og Stilling, blive lige deelagtige i Ordenens sidste eller laveste Grad; thi ligesaavist som vi af Forordningen af 28de Januar 1812 have seet, at alle Ordens Grader kunne tildeles Dannebrogsmændenes Hæderstegn, som et nyt Beviis paa „Kongelig Naade og Velbehag", ligesaavist maa Sölvkorset alene kunne bæres af alle Samfundets fortjente Medlemmer, som et lignende Beviis paa „Kongelig Naade og Velbehag", hvorved man undgik Ubehageligheder, Klager og Misfornöielse fra deres Side, man vilde ære, og Ordenen vilde derved endmere stige i Agtelse og Værdig-

hed, ved at omslynge Tapperhed, de borgerlige Dyder og andre Fortjenester af Samfundet med de selvsamme mægtige Baand.

Ved Dannebrogsordenens Udvidelse under 28de Juni 1808 beskikkedes fölgende Officianter for bemeldte Orden, nemlig:

Til Ordens-Cantsler: Geheimeraad, Grev *Moltke.*

Til Vice-Cantsler: Cancellipræsident, Kammerherre *Kaas.*

Til Ordens-Secretair: Geheimeraad, Generaltoldkammer-Præsident, Kammerherre *Moltke.*

Til Ordens-Marchal: Generalmajor, Kammerherre, Grev *v. Baudissin.*

Til Ordens-Skatmester: den tydske Cancellipræsident, Kammerherre *Mösting.*

Til Ordens-Ceremonimester: Deputeret, Kammerherre *Sehested.*

Til Ordens-Biskop: Biskop, Professor *Münter.*

Til Vice-Ceremonimester: Kammerjunker, Capitainlieutenant *Bardenfleth.*

Til Capituls-Secretair: Legationsraad *Manthey.*

Til Ordens-Historiograph: Professor *Abraham Kall.*

Til Ordens-Biskopens Vicarius: Slotspræst *Liebenberg.*

Kong *Frederik den Sjette* begyndte derpaa at uddele Dannebrogsordenen ifölge dens Bestemmelse, og, da den norske Armee siden Begyndelsen af April Maaned havde staaet i Felten og leveret mange berömmelige Fegtninger, var det en Selvfölge, at Leiligheden til individuel Udmærkelse især gaves i denne Armee. Under 1ste Juli opsendte derfor Kongen til den commanderende General söndenfjelds, Prinds *Christian August*, 4 Guldkors for Riddere af 4de Classe og 20 Sölvkors for Dannebrogsmænd; og under 13de Juli tilstilledes Prindsen atter 8 Guldkors og 30 Sölvkors, for i Kongens Navn at uddeles til de Officierer, Underofficierer og Menige, som især havde udmærket sig imod Fienden.

Ifölge kongelig Fuldmagt fandt nu de förste Ordens-Uddelinger Sted. Prinds *Christian August*, der tilfulde kjendte den menneskelige Svaghed, som kaldes Jalousi, lod med Hensyn til Berettigelsen til Sölvkorset, foruden Vidnesbyrd af vedkommende Foresatte, endvidere forlange Vidnesbyrd af 4 à 6 Cammerater, som havde været nærværende og Öienvidner til den Handling, der qvalificerede sig til Udmærkelse. Det var saaledes Betingelserne for Maria-Theresia-

Ordenens Erhvervelse, som den i den österrigske Armee velbekjendte Anförer her lod bringe til Anvendelse.

Omtrent midt i August Maaned berciste Prindsen den værmelandske Grændse, og uddeelte selv Hæderstegnene til dem, som dermed skulde belönnes ved Brigaderne, med al den Höitidelighed, Omstændighederne tillode, foran Fronten af de en Parade opstillede Troppeafdelinger, som ved *Matrand* bestode af 3 Grenadeerbatailloner, og ledsagede denne Uddelelse med begeistrende og patriotiske Taler. Ved Söetaten blev samme Ceremoni iagttaget og besörget af Commandeur *Fisker*.

Man vil maaskee troe, at den söndenfjelds commanderende General havde först og fremmest — hvad saa hyppigen sees at skee — belönnet Brigade-Commandeurerne, Cheferne for de större Afdelinger, sine Adjutanter, Galopins og nærmeste Omgivelse med de förste Ordener. Men nei; her see vi ham atter, som kyndig, dygtig og taknemmelig Hærförer, ikkun at tildele de ham oversendte faa Decorationer til de Officierer, Underofficierer og Menige, der havde deelt Krigens Besværligheder og flere Gange udmærket sig imod Fienden. Han valgte ikke en Gang en eneste af de Officierer, som Kongen under 30te Juni (See: II Bind, Pag. 561.) havde forfremmet paa anförte Grund af Tapperhed, hvorimod hans Valg faldt paa efternævnte 10 Officierer, hvis Fortjenester og Daad tilligemed deres Navne bleve offentlig bekjendtgjorte paa följende Maade:

Til Riddere af Dannebrogsordenens 1de Classe udnævnes:

1) Oberstlieutenant *v. Ræder* af 2det trondhjemske Infanteri-Regiment, og
2) Major *v. Stabel* af det norske Jægercorps, som begge have udmærket sig ved Overlæg, Conduite og rask Resolution, den 25de April ved Kjelaasen, den 18de Mai ved Jahren, og hvor de ellers ere blevne beordrede.
3) Major *v. Krebs* af det norske Jægercorps, som har udmærket sig ved Overlæg og Conduite, den 19de April i Höland, den 5te Mai i Rödenæs, og hvor han er bleven beordret.
4) Major *v. Fisker* af nordenfjeldske Infanteri-Regiment, som har udmærket sig ved Overlæg og Conduite, den 7de Mai ved Örjebro og i den Tid han der har fört Commandoen.
5) Capitainlieutenant *Wulff* af Sö Etaten, der, som bekjendt, har udmærket sig ved tvende hæderlige Sötræfninger.
6) Capitain *v. Sadolin* af oplandske Infanteri-Regiment, som har

udmærket sig ved rask Resolution og Conduite, den 18de April i Affairen ved Lier.

7) Premierlieutenant *v. Thambs* af söndenfjeldske Infanteri-Regiment, som har udmærket sig ved fortrinlig Conduite, den 15de April ved Stikle, den 8de Mai ved Skotsberg og den 10de Juni ved Præstebakke.

8) Secondlieutenant *v. Qvislin* af samme Regiment, som har udmærket sig ved Conduite og utrættelig Activitet, den 29de April ved Gribsröd, den 9de Mai ved Geddelund og den 10de Juni ved Præstebakke.

9) Premierlieutenant *v. Haxthausen* af norske Jægercorps, som har udmærket sig ved Raskhed, Activitet og Conduite, den 19de April i Höland, den 15de Mai i Rödenæs, og hvor han er bleven anvendt

10) Premierlieutenant *v. Heide* af söndenfjeldske Infanteri-Regiment, som har udmærket sig ved rask Resolution og Conduite, den 10de Juni ved Præstebakke, og hvor han er bleven beordret.

Paa lignende Maade uddeelte Prindsen 48 Hæderstegn for Danne brogsmænd, og anförte ved hver især, ligesom ved Officiererne, de tappre Handlinger, hvorved de havde gjort sig værdige til slig Belönning. Prindsen beholdt saaledes ikkun 2 Decorationer af hver Classe tilbage, for at bortgives ved forefaldende Leilighed.

Samtlige disse Udnævnelser bleve under 22de September stadfæstede af Kongen, og de ovennævnte vare saaledes de förste, som belönnedes med Dannebrogsordenen efter dens Udvidelse, med Undtagelse af Elephantridderne og Ordenscapitulets Medlemmer, Overofficianter og Officianter, som under 10de August samtlige udnævntes enten til Dannebrogsmænd, eller til Riddere af Ordenens 4de Classe.

Mod de af Prinds *Christian August* med Dannebrogsordenen belönnede Krigere maatte Jalousien forstumme; Ingen formaaede at pege paa nogen mere værdig dertil; selv den offentlige Stemme maatte billige Valget, hvorved den Udmærkelse, som saaledes blev de ovennævnte til Deel, nödvendigviis maatte have en dobbelt Værd. Dog glemte Prinds *Christian August* ikke heller civile Mænd, som arbeidede for Kongens og Landets Vel og Hæder; og anbefalede under 15de Juni atter Stiftamtmand *Thygeson* og Amtmand Grev *Vedel-Jarlsberg* paa det Varmeste til Kongen til Belönning for deres Opoffrelse, Patriotisme, Iver og gode Villie. Senere blev

Dannebrogsordenen hyppigere uddeelt og ophörte at være et for den dermed Belönnede absolut Beviis paa særegen Udmærkelse; hvorimod det ikke var sjeldent, at Reclamationer paa Ordenens Tildelelse fandt Sted af saadanne Mænd, som dertil troede sig ligesaa meget, om ei mere berettigede end Andre, der med Ordenen vare blevne belönnede. Derved tabte Ordenen en Deel af sin særegne höie historiske Interesse og den poetiske og begeistrende Duft, som fra Nationens Side i Begyndelsen omgav den eller de dermed udmærkede.

Efter en saa activ Krig som den, der allerede fra det tidligste Foraar var fört i Norges Fjelde og Skove, var det en Selvfölge, at Armeens Munderingsvæsen maatte være i den sletteste Forfatning, og at Soldaten deelviis vilde have været nögen, ifald Medborgerne ei havde ydet ham deres Deeltagelse og Hjælp; men Districterne afhjalp en Deel af Manglerne, ved at samle og indsende til Armeen Skoe, Strömper, Skjorter, Buxer, Lærred, Vadmel, m. m. Prinds *Christian August* klagede vel jevnligen til Kongen over Troppernes mangelfulde Beklædning; men, da Norge ei besad Midler til at afhjælpe Manglerne, maatte dette skee fra Danmark. Kongen var i denne Retning meget activ, og befalede under 30te Juni, at Generalcommissariatscollegiet i Forening med Feltcommissariatet skulde, ifölge Reqvisition af Intendanten for den norske Armee, opsende fra Efteraaret 1808 til Foraaret 1809, fra Kjöbenhavn, Fyen og Jydland til Norge: 12,000 Munderingskjoler med Veste, 40,000 Par Skoe, ligesaa mange Par Buxer, Stövletter, Strömper og Skjorter, samt 150,000 Alen grovt Vadmel til Overkjoler.

Kong *Frederik den Sjette* havde saaledes gjort hvad hans Pligt som Armeens höistcommanderende General fordrede; men de, som det blev paalagt at udföre Kongens Befaling, synes ikke at have opfyldt hans Hensigt og Forventninger. Dog vare Vanskelighederne i at opfylde dem ogsaa store.

Med Provianteringen gik det ikke bedre; under 15de Juni og 9de Juli skrev Prinds *Christian August* til Kongen: „Til October „ere vi aldeles udtömte; Nöden begynder i en höi Grad at vise sig „i flere Egne, saa at jeg seer mig nödsaget til at komme Beboerne „til Hjælp fra de militaire Magaziner, i Haab om ny Forsyning til „September Maaned" og beder Prindsen om: „at driftige Mænd maatte „committeres til at besörge Udskibningen fra Vestkysten af Jydland. „Flere af vore Post- og Proviantskibe ere tagne af Fienden. For at

„sikkre Provianttransporten har jeg ladet armere 4 à 5 Skibe med „12 à 16 Canoner og Canonerne dertil stöbe."

Under 22de Juli svarede Kongen Prindsen, „at Commandeur-„Capitain *Risbrigh* af Söetaten var beordret til Nörre-Jydland, for „at besörge og anordne Transporten af Födevarer til Norge, saavel „fra Öst- som Vestkysten". Men man hörte kun lidet om ham og hans Virksomhed.

Derimod hörte man destomere om de mægtige Englændere, som forstode at forekomme alle Bestræbelser i denne Retning, saa at saavel Armeen som Folket i Norge leed Nöd og Mangel paa det Allernödvendigste. Hvad der var muligt at samle eller finde i Landet blev enten kjöbt af Regjerings-Commissionen, eller af Eierne skjenket til Armeen (See: II Bind, Pag. 539—540). Den halvmodne Afgröde blev afskaaren, tærsket og spiist, hvorved der blev lagt Stof til Sygdomme. I mange Districter sögte man at hjælpe sig med Barkebröd; i andre Districter blev der af en Forening eller et Selskab *) föiet Foranstaltninger til at samle islandsk Mos, som, præpareret til Meel og bagt til Bröd, var meget nærende; men, da Mossen ikke fandtes i betydelig Qvantitet, var dette Middel ikke af Vigtighed for den store Masse. Begge Sorter Bröd spistes desuden ikke uden Modbydelighed af Almuesmanden.

Det var en Selvfölge, at Englænderne, som spærrede Forbindelsen imellem Danmark og Norge og borttoge de fleste Korn- og Proviantskibe, ogsaa gjorde Landet andre Afbræk. Saaledes bleve de under 20de Juni 1808 for Fæstningerne, Landbatterierne og de nationale Skibe fastsatte og befalede Kjendingssignaler ogsaa erobrede af Englænderne, hvorfor under 6te Juli nye Signaler bleve befalede, hvilke under 13de s. M. opsendtes til Norge. Men denne Forandring varede ikke længere end til den 16de Juli, da de atter bleve forandrede for de danske Capere og Landbatterierne. Kort derpaa lod Kongen ved Parolen den 24de Juli befale: „Ethvert „Skib, som tilhörer eller föres af Vore Undersaatter, er pligtigt „at legitimere sig ved de af Vore Kystbatterier, det passerer, og hvo „der forsömmer denne Pligt og ved Skud fra Batterierne bliver „tvungen til at opfylde denne Vor Befaling, skal være pligtig til at

---

*) Af dette Selskab valgtes en Direction: „til Udbredelsen af den island-„ske Mosses og andre tjenlige Kornsurrogaters Brug,"

„betale Værdien af de Skud, som ere gjorte for deres Skyld, og „hvilken Sum strax erlægges til vedkommende Batteri, som indsender „Pengene til Vort Artilleri-Corps."

Under 8de Juli befalede Kongen, at et Sapeur-Corps, en Bataillon paa 800 Mand, inddeelt i 4 Compagnier, skulde oprettes i Sjælland, for at bruges ved Forskandsningers og Batteriers Anlæg. Hensigten med dette Corps blev ei ganske opnaaet, især derved, at det senere blev recruteret fra Liniens ved Krigsret dömte og forskudte Individer, hvorved det blev mere Armeens Straffebataillon, end en Elitebataillon.

Den 2den Juli Kl. 1 om Middagen ankom Linieskibet Prinds Christian Frederiks tappre Chef, Sö-Capitain *Jessen*, med 120 Mand, for en Deel af bemeldte Skibs Besætning, fra Gothenborg til Helsingör, og steeg i Land under almindeligt Hurra-Raab fra Canonfartöiernes Besætninger. I hans Fölge vare 13 Chirurger, som havde tjent i den preussiske Armee, vare fangede af Franskmændene i Slaget ved Lübeck, derpaa traadte i dansk Tjeneste, og nu atter fangede af Englænderne paa deres Reise imellem Jydland og Norge og opbragte til Gothenborg, hvorfra de sendtes tilbage til Danmark.

Den 25de Juli reiste Kongen til Helsingör og Omegnen, hvor han forblev indtil den 29de Juli.

Efterat den svenske Armee havde forladt Norge, blev Krigen mellem de to Armeer paa Norges Landgrændse ikkun fört ved Demonstrationer og Streifpartier. De fattige Beboere paa den norsk-svenske Grændse vare ved Krigen næsten aldeles blevne ödelagte, saa at Landet i flere Miles Brede ikke fremböd de ringeste Ressourcer til Krigsfolkets Underholdning, Transport m. m., og, da Manglerne vare omtrent ligestore i begge Armeer, er det en Selvfölge, at de offensive Bevægelser bleve omtrent lige umulige for begge Parter; dog vare de Norske med al deres Nöd og Mangler i den fölgende Periode ligesaa active og offensive, som de Svenske, hvilket vi nu nærmere ville omtale.

Den 29de Juni beordredes Capitain *v. Værnskjold* af Brigaden Holst og söndenfjeldske Infanteri-Regiment, med 120 Grenaderer og 50 Jægere til at foretage et Streiftog over Svinesund ind i Sverrig,

for at ophæve den svenske Feltvagt i svensk Svinesund. Under Bedækning af 9 Canonchaloupper indskibedes Commandoet om Formiddagen Kl. 10 i Sponvigen og overförtes til Leervig-Bugten paa svensk Side, hvor Commandoet debarqueredes, og rykkede derfra raskt frem over Fjeldene imod en Huusmandsplads, Salbuebakken kaldet, hvor der blev taget 1 Underofficier og 3 Mand til Fange; dernæst marcherede man imod Selæter, hvor en Skildvagt blev fanget, og derpaa rykkedes imod svensk Svinesund, hvor Feltvagten, bestaaende af Fændrik *Rosentvist*, 1 Trompeter, 1 Tambour og 11 Mand, blev taget til Fange. Capitain *v. Værnskjold* tog derpaa med sit Commando en Stilling paa Höiderne söndenfor Svinesund, hvor han udsatte Vedetter og udsendte Patrouiller; men, da disse meldte, at de Svenske rykkede frem med 1 Bataillon af Bohuslehns-Regiment, under Brigadechefen, Oberst *v. Belfrages* egen Anförsel, saa besluttede Capitainen at trække sig tilbage for en saa overlegen Styrke, hvorefter Commandoet atter förtes tilbage over Svinesundet, uden at have mistet en eneste Mand. Ankommen paa norsk Grund lod Capitain *v. Værnskjold* sit Commando formere en Kjæde langs Sundet, og imellem denne og de paa den modsatte Bred posterede Svenske begyndte nu en levende Musketild, hvorved de Norske, understöttede af 2-3unpdige Canoner under Artillerilieutenant *v. Bentzens* Commando, lede et Tab af 1 Artillerist og 1 Grenadeer, samt 1 Hest, som bleve saarede. De Svenskes Tab var ei heller betydeligt; dog beklagedes den unge, tappre, dannede og elskelige Overadjutant, Capitain, Grev *Axel Oxenstjerna*, som faldt for et Jægerskud fra et Huus paa den norske Svinesunds-Bred. Nær Stranden ved Svinesund er den elskelige unge Mands Minde opbevaret til Efterverdenen ved en Inscription, som er indhugget i en Klippe, saaledes:

A^{l}. O^{a}.
18$^{29}_{6}$08.

Capitain *v. Værnskjold* blev meget rost for sin gode Conduite ved denne Leilighed.

Den 29de Juni foretog ogsaa et andet norskt Detachement en Recognoscering igjennem Enningdalen, og sögte at trænge frem i Egnen af Hofwe i Ryggen af Oberst *Belfrages* Brigade; men, uden at der forefaldt noget Videre, gik de Norske tilbage.

Samme Dag, den 29de Juni, foretog den svenske Sö Officier, Major *Rahmen* med 9 Canonchaloupper en Recognoscering imod Hvalöerne, hvorved han erfarede, at den norske Canonflottille havde forandret Stil-

lingen i Holtekilen paa Östsiden af Kirke-O og paa Vestsiden af Nordre-Sandö, nærmet sig den Svenske Kyst, og gaaet til Ankers deels paa Östsiden af Herföl Ö, og deels paa Vestsiden af Söndre-Sandö.

Det svenske Hovedqvarteer forlagdes den 1ste Juli til Vestra-Ed.

Natten imellem den 1ste og 2den Juli foretoge de Svenske en Recognoscering, under Oberst *Brandströms* Commando, til Enningdalsbro og toge 1 Underofficier og 2 Mand Norske til Fange. Den 2den Juli foretoge de Svenske ogsaa en anden Recognoscering med 488 Mand fra Hästeskee og Hofwe over den norske Grændse imod Berby, som de nærmede sig paa en Afstand af ¼ Miil, saa at en Fegtning med de der posterede Norske begyndte, hvorved disse havde 2 Blesserede og de Svenske — nogle Hatte gjennemskudte.

Saaledes vedbleve de to Armeers Forposter at foretage gjensidige Angreb paa hinanden, især paa Lönningsdagene, for at bemægtige sig hinandens Proviant; men den norske Havrevelling var saa slet, at de svenske Soldater, som vistnok ikke vare forvænte med Hensyn til Föden — ikke vilde spise den, naar det stundom var lykkedes dem at overvælde de Norske.

Da de Svenske havde trukket en Deel af deres Tropper fra Værmeland til Armeens venstre Flöi i Dalsland og Bohuslehn, og derved ei vare i Stand til behörigen at bevogte Store-Lee-Sö og den svenske Grændse, saa blev, ifölge den höistcommanderende Generals Befaling, ved Vestra-Ed udrustet en Pram, som blev besat med 2- 3pundige Canoner, samt nogle Baade, der bemandedes med Infanteri, hvilke, under Lieutenant ved det topographiske Corps, *Tersners* Commando, löbe ud den 5te Juli, for at recognoscere Store-Lee-Söens vestlige Bred op til Töcksmark.

Lieutenant *Tersner* steeg flere Steder i Land paa den norske Bred af bemeldte Sö, hvor han kun forefandt svage Posteringer, der trak sig tilbage ved hans Ankomst, men slet ingen Flaader, eller Pramme, som tydede paa, at de Norske havde i Sinde at foretage noget Angreb over bemeldte Sö; hvorpaa Lieutenant *Tersner* den 7de Juli gik tilbage til Vestra-Ed, medförende 44 smaa Baade, som han havde borttaget paa den norske Side af bemeldte Sö.

Den 5te Juli ankom Overadjutant, Oberstlieutenant, *George Adlersparre* til Eda-Skandse, og overtog Commandoen over den 1ste Infanteri-Brigade, eller en Deel af de i Værmeland forlagte svenske Tropper. Oberstlieutenanten tog sit Brigadeqvarteer paa Sophielund, og erholdt

Stabsadjutant, Capitain *August Ankarsvärd* og Lieutenant Baron *Rudbäck* til Tjeneste ved Brigade-Staben.

Pludseligen concentrerede de Svenske 1ste og 2den Brigade omkring Eda-Skandse, og Ingeniéurmajor *Vinblad* erholdt Ordre til i største Hast at istandsætte Befæstningerne ved bemeldte Skandse. Svenske Spioner havde nemlig bragt den Efterretning, at de Norske ved Midskoug havde samlet 7000 Mand, hvormed de vilde angribe de Svenske baade over Skillingsmark og over Hälgaboda, saavel i Fronten, som i begge Flanker. Dette stærke Troppecorps's Tilværelse var kun Opdigtelse, eller Overdrivelse af slet underrettede Spioner; thi de Norskes Styrke ved Midskoug bestod, som vi allerede vide (See: II Deel, Pag. 491), ikkun af 3 Grenadeerbatailloner, 3 lette Compagnier, noget Cavalleri og Artilleri, tilsammen 2000 à 2200 Mand.

Imidlertid gik dog en Deel af de svenske Spioners Beretning i Opfyldelse. Den 6te Juli beordredes nemlig Oberstlieutenant *v. Ræder* med henved 600 Mand af 2det trondhjemske Infanteri-Regiments Grenadeer-Bataillon og en Deel Skielöbere til at foretage et Streiftog fra Vestmarken ind i Sverrig, med det Hverv, at omgaae og alarmere de Svenske ved Eda i venstre Flanke og Ryggen. Indmarchen skete fra Midskoug over Skillingsmark, langs den vestlige Side af Grændse-Söerne forbi Östervallskog imod Töcksmark, en Vei af omtrent 5 norske eller 7 à 8 danske Mile. Da Töcksmark var besat af de Svenske, beordredes Capitain *v. Stang*, med sin Grenadeer-Division at besætte Veien til Töcksmark og sende Patrouiller imod dette Sted. Med Resten af Detachementet, circa 400 à 450 Mand, vendte Oberstlieutenanten sig til Venstre, gik om Natten til den 7de Juli igjennem et Vadested paa Töcken-Sö, hvor Vandet gik Folkene til Bæltestedet, og derpaa i forceret Marche imod Järnskog-Bro og Kirke, ad hvilken Vei man haabede at kunne omgaae Posteringen ved Eda i Flanke og Ryg, og afbryde Forbindelsen imellem den 2den og 3die svenske Brigade. Men, da Detachementet ankom til Broen over Vrangselven, ved Järnskog, stod den i lys Lue, antændt af de Svenske. Da det ikke var muligt, paa anden Maade at komme over bemeldte Elv, og da de Svenske, fra Töcksmark, kunde fortrænge Divisionen Stang og angribe Detachementet i Ryggen, medens det fra Eda blev angrebet i Fronten og i Flanken, og saaledes aldeles afskjære det Tilbagegangen over Vadestedet til Norge, saa maatte Oberstlieutenant v. *Ræder* nödvendigviis gaae

tilbage fra sin farefulde og isolerede Stilling saalangt inde i Fiendens Land, repasserede Vadestedet, trak Divisionen Stang til sig, og fortsatte Tilbagemarchen over Broen ved Skillingsfors til Adolphsfors, hvor en Stilling blev tagen bag Broen og Elven. Men, da den til 5 Dage af Mandskabet medtagne Proviant var fortæret, og da hverken Levnetsmidler vare at erholde, eller Heste at opdrive, for at transportere dem, ei engang fra Norge, saa maatte Detachementet, for at erholde Bröd og Levnetsmidler, gaae tilbage over Grændsen, hvor det ankom den 9de Juli om Aftenen, uden at have seet nogen Fiende, fölgelig uden Tab. Dog var det paa den höie Tid, at Tilbagetoget skete; thi allerede var Oberstlieutenant *Lagerbring* med 300 Mand og 2 Canoner detacheret fra 2den Brigade ved Eda, for at forfölge Oberstlieutenant *v. Ræder*, ligesom lignende Forberedelser vare tagne ved 3die Brigade.

Den 9de Juli om Morgenen foretoges en anden Recognoscering fra den norske Postering ved Midskoug over Magnord og Morast til henimod Eda Skandse, rimeligviis for at gjöre en Diversion, eller for at understötte Detachementet under Oberstlieutenant *v. Ræder*, fra hvem man Intet havde erfaret om Resultatet af hans Expedition. Recognosceringen imod Eda bestod af en Deel af Grenadeerbataillonen Müller og 1 Compagni let Infanteri, tilsammen omtrent 400 Mand, under Oberstlieutenant *v. Müllers* Commando, og blev ledsaget af Brigade-Chefen. Ved Fremrykningen vege de Svenske Forposter allevegne tilbage, og Detachementet besatte endog uden Kamp de forladte meget respectable svenske Forskandsninger ved den 60 Alen lang Morastbro, paa Vrangs-Elvens sydlige Bred, og fortsatte Marchen henimod Eda-Kirke, fra hvis Taarn Generalmajor *v. Staffeldt* ved Hjælp af en Kikkert betragtede Eda Skandse og den ved samme værende Position, hvilke vare saa respectable, at de ikke kunde erobres af Detachementer paa 3 à 400 Mand, saafremt Besætningen opfyldte sin Pligt. Oberstlieutenant *v. Müller* befaledes derfor atter at gaae tilbage til Norge, men blev ved Morastbro indhentet af et svenskt Detachement, som, paa Melding om de Norskes Fremrykning, detacheredes om Eftermiddagen Kl. 4 fra 1ste Brigade, bestaaende af 200 Mand af Nerike og Værmelands Regiment, 170 Jægere og 12 Husarer, Alt under Commando af Capitain *Mörner*. De Norske, som havde besat Retranchementerne ved Morastbro med et lille Detachement eller en Feltvagt, trak sig efter et let Enga-

gement tilbage over Broen, hvorved de Svenske fik 1 Mand blesseret. Da de Norske havde forsömt at afkaste eller opbrænde Træbroen ved Morast, gik Capitain *Mörner* over samme, og fordrev dem fra en Position ved Morast-By, hvor Husarerne gjorde to Fanger, samt erobrede Bröd og Proviant til en Division for 5 Dage. De Norske feg'ede ved denne Leilighed, som det lod, ikke med deres sædvanlige Tapperhed og Dristighed; thi i dette besværlige Terrain kan den mindste Trop i lang Tid opholde betydelige Afdelinger; men ikke desmindre synes det, som om de neppe stærkere Svenske ved denne Leilighed overalt beholdt Overhaand, hvilket ellers ikke pleiede at være Tilfældet i denne Krig, naar omtrent lige store Afdelinger kjæmpede imod hinanden. Capitain *Mörner* erholdt ved Morast en Forstærkning af 2 Infanteri-Compagnier og 1 Officier med 16 Husarer, men ophörte ikke desmindre her med Forfölgelsen, og gik tilbage til Eda, hvor han ankom om Morgenen Kl. 1 den 10de Juli.

Samme Nat Kl. 12 slet blev fra 5te Brigades Hovedpostering i Hofwe, i Bohuslehn, under Major, Grev *Stackelbergs* Commando, Capitain *Ström* detacheret med 2 Compagnier Infanteri og 45 Jægere under Lieutenant *Fryxells* Commando, for, i 3 Colonner, at angribe den pousserede norske Postering paa Höiderne i Hofwedalen, idet Lieutenant *Fryxell* med den venstre Colonne angreb den höire Flöi, Lieutenant *Braun* med den höire Colonne den venstre Flöi, og Lieutenant *Petterson*, der under Capitain *Ströms* Overcommando förte Colonnen i Midten, angreb Fronten. De Norske trak sig ved dette overlegne Angreb tilbage over Grændsen til Berby, efter en levende Ild og et Tab af 1 Mand dödelig saaret og 4 Fangne, hvorimod de Svenske ikke lede noget Tab.

General *Armfelt* klager paa denne Tid, og med Rette, over den Maade, hvorpaa Commandoen, fra oven, blev fört i den ham underlagte Armee, idet oftere Troppeafdelinger bleve commanderede bort fra Vestarmeen ved directe Ordres fra Stockholm, uden at slige Ordres forinden gik igjennem hans Hænder. Saaledes blev, til Exempel, i Begyndelsen af Juli Maaned Batteriet *Gethen*, som stod paa et Punkt af Grændsen, der hvert Öieblik var udsat for Angreb, ved en saadan direct Ordre bortcommanderet.

Paa denne Tid udkastede en ung svensk Lieutenant, Baron *Armfelt*, en Sön af den höistcommanderende General, en Plan til Oprettelsen af et

Fruentimmer-Landværn, som Faderen i et Brev af 5te Juli til Oberstlieutenant *Adlersparre* ansaae saa vigtigt, at det burde executeres en grand. Rigtignok er Qvindekjönnet ikke just det Kjön, man sædvanligen benytter til Krigsfærd; men, dersom Bonde-Fruentimmerne i noget Land kunne benyttes i Krigen, saa er det vistnok i Sverrig, hvor de i physisk Styrke og energisk Villie neppe staae tilbage for Mændene. Det er ogsaa bekjendt nok af den svenske Historie, at Qvinderne i Sverrig mere end eengang have grebet til Vaaben og kjæmpet mod Landets Fiender, og overhovedet vare ligesaa vel övede i Vaabenbrug og Hærgang, som Mændene, saa at Brugen af Sværdet og Rokken var dem lige kjær*). Det synes forresten ikke,

---

*) Iblandt flere Exempler herpaa, maa det være os tilladt her at anföre et Sagn, som endnu er bekjendt i hvert Huus og nævnes af hvert Individ i Kronoberg-Lehn i Smaaland, nemlig: at Smaalands-Qvinder omkring Wexiö, anförte af en Qvinde ved Navn *Blenda* eller *Blända* fra Kunga-Herred, i det 9de Aarhundrede, paa en Tid Mændene vare med deres Konge, *Alle*, paa et Ledingstog Öster paa, have ved Dansö-By og Dansöens-Bredder vundet en Seier over de Danske, anförte af *Taxe*, og, da denne blev knuust af en over ham nedfaldende Steen, bleve de commanderede af *Tumblinger*; i hvilket Slag den danske Konge *Oluf*, der deeltog i samme, blev dræbt med alle sine Sönner og den hele Hær, hvorved Fædrelandet blev reddet.

Da Mændene kom hjem, bleve deres Qvinder belönnede med fölgende endnu for en Deel gjældende Privilegier:

1. Skulle Mand og Hustru, Broder og Söster gaae i lige Arv.

2. Skulle Qvinderne til evig Erindring herom (de, som selv kunde anskaffe sig det) bære et Skjærf†), de andre en Klædesliste om Livet.

3. Skal ingen Bonderente regnes höiere end 2 Ör i Skat.

4. Skulle alle Jomfruer, Piger og Enker have Trommer foran sig paa deres Bryllupsdag, for at mindes deres ridderlige Færd; og, da denne Skik afskaffedes ved en Kirkelov af 1688, erholdt de ved en Forordning af 1691 deres gamle Rettighed tilbage.

5. Skulle de Herreder, hvorfra Fruentimmerne samledes til hiin Vaabendaad, i Fremtiden kaldes Värens-Herred, da Qvinderne deri havde dannet et Værn for Göthariget.

Desuden foræredes Heltinden *Blenda*, foruden andre Gaver, Verlanda-Gaard, hvor hendes Grav findes.

See: Ny-Smålands-Beskrifning inskränkt till Wexiö-Stift af *P. Wieselgreen*, Wexiö 1844—1845, 1sta Delen, Pag. 282-292.

†) En mörkeblaa Qvindedragt med tilhörende höirödt Skjærf, saaledes som den endnu tildeels bæres af Qvindekjönnet i Värens-Herred, opbevares i Rigsarkivet i Stockholm.

at det armfeltske Forslag har gjort videre Lykke, og det kunde vel heller ikke hjælpe stort, at creere nye Armeer af saa lidet disciplinariske Elementer, saalænge Staten hverken havde Midler til at föde, klæde, udruste, eller til at commandere det nye udskrevne talrige Landværn.

Den i Norge herskende Nöd og Mangel foranledigede den derværende Regjeringscommission til at udtænke ethvert Middel til Hjælp. Saaledes ansögte bemeldte Commission under 16de Juli Kongen: „om han ikke ved sit Gesandtskab i Rusland vilde udvirke „Tilladelse til at russiske Krigsskibe, som, efter Rygtet, fra det hvide „Hav skulde convoyere russiske Handelsfartöier til den norske Kyst, „efterat have tilendebragt denne Forretning, maatte blive benyttede til at „convoyere danske Skibe imellem Jydland og Norge, dække de „danske og norske Kyster og holde Communicationen imellem Jydland „og Norge fri for fiendtlige Krydsere".

Dette Andragende oversteeg Kongens Kræfter. Dersom Englænderne ei havde været stærkere til Söes, end at nogle russiske Krigsskibe kunde have holdt dem en échec, saa vilde Russerne sikkerligen have viist sig i Östersöen og Bælterne; men da dette netop ikke var Tilfældet, saa vilde saadanne mindre Afdelinger af den russiske Flaade uomtvistelig snart være blevne opsögte, blokerede, angrebne og ödelagte af de overlegne Englændere, paa samme Maade, som dette skete med danske Flaade-Afdelinger, der isolerede sig ud paa det aabne Hav.

Paa den norske Grændse fortsattes gjensidige, smaa Anfald og Drillerier, og de Svenske bleve ogsaa der dagligen forstærkede. Saaledes ankom den 13de Juli Jönkjöpings Landværns-Bataillon, den 14de sammes Vargerings-Bataillon og den 15de Jönkjöpings-Regiments-Bataillon til Tanum i Bohuslehn, hvorfra de to sidstnævnte Bataillioner marcherede frem til Hofsæter. De Norskes Antal derimod formindskedes daglig, deels ved den fiendtlige Ild, deels ved dræbende Sygdomme.

Den 16de Juli foretoge ogsaa de Svenske, anförte af den för omtalte Lieutenant *Tersner* med sin armerede Pram og 60 Mand, indskibede paa Baade, atter en Recognoscering fra Vestra Ed opad Store Lee-Söen forbi Bradten, Mosebæk, Mosvigen til Tolsby og Lexeröd, samtlige Steder beliggende paa Söens norske eller vestlige Bred, idet Lieutenanten med Besætningen steeg i Land den 16de Juli Kl. 2 om Morgenen, ¼ Miil söndenfor Bradten, og marcherede derpaa langs Stranden, medens Baadene fulgte Troppernes Bevæ-

gelse. En lille norsk Postering, som fandtes ved Tolsby, trak sig ved de Svenskes Anmarche tilbage over Broen til Lexeröd, og tog Posto paa de derværende Höider nordenfor Bækken, hvorfra den gav en Salve, som de Svenske besvarede, uden Tab paa nogen af Siderne. De Svenske overskrede imidlertid ikke Bækken, men indskibede sig atter i Tolsbyvigen, efterat have forvisset sig om, at de Norske hverken byggede Flaader, eller Fartöier, hvormed de havde offensive Hensigter.

Den 19de Juli om Eftermiddagen angreb et norsk Recognosceringsparti en fra den 3die svenske Brigade udsat Feltvagt ved Ærletjern, ¼ Miil sydlig for Töcksmark, og kastede den under gjensidig heftig Ild tilbage, hvorefter de Norske trak sig saa hurtigt tilbage, at Major *Klingspor*, som ilede til med Forstærkning, ei mere kunde naae dem, og Feltvagten indtog sin forhen havte Stilling.

Da de Svenske havde erholdt Efterretning om, at de Norske forstærkede sig baade i Egnen af Skillingsmark, ved Magnord og Emterud, ¼ Miil östenfor Mangord Toldsted, saa besluttede Oberstlieutenant *Adlersparre*, med en Afdeling af 1ste Brigade at foretage et Angreb paa deres Posteringer ved Magnord og Emterud, og, da han af Erfaring var vidende om, at de norske Vedetter og Feltvagter vare om Natten meget aarvaagne og vanskelig at overrumple, saa besluttede Oberstlieutenanten at foretage Angrebet og forsöge en Overrumpling ved höilys Dag.

Til denne Hensigt detacheredes den 19de Juli om Morgenen Kl. 6 Lieutenant, Stabsadjutant, Baron *Rudbäck* med 100 Jægere og 100 Infanterister fra Posteringen ved Eda, til Höire over Aas, for paa Skovveie at omgaae og komme Emterud i Ryggen; paa lignende Maade detacheredes Stabsadjutant, Capitain *August Ankarsvärd*, Kl. 7 samme Morgen, med et lignende Antal Infanteri og 16 Husarer, samme Vei, over Aas, for at angribe Emterud i Fronten, eller fra den sydlige Side; Overadjutant, Baron *Henning Vrangel* gik med en lignende Styrke samme Vei, som Capitain *Ankarsvärd*, og endelig afmarcherede Kl. 8 Major *Wulf* af Nerike og Værmelands-Regiment med 100 Jægere, 200 Mand Linie-Infanteri, 1 Escadron Husarer og 2 Canoner langs Landeveien til Magnordbro. Angrebet skulde skee samtidigen Kl. 11 om Formiddagen.

Mod en saa overlegen Magt af 1000 à 1100 Mand kunde de svage norske Feltvagter og Posteringer ikke holde Stand, da de ikkun

bestode af smaa Detachementer af 1ste Aggerhusiske-Regiments Grenadeer Bataillon, af söndenfjeldske Skielöber-Bataillon og af det leerdalske lette Compagni. Men det værste var, at de Norske virkelig bleve overraskede, og derved lede et Tab ved Magnord af 1 död og 2 haardt saarede, og ved Emterud af 2 Underofficierer og 18 Mand af det leerdalske lette Compagni, samt 1 Chirurg, hvilke toges til Fanger, foruden en Deel Bagage og Levnetsmidler, der erobredes *). Dog tumlede Lieutenant *v. Frost* af Grenadeerbataillonen med sit Mandskab sig raskt og modigt med de Svenske, som i deres Rapporter især rose Husar-Cornet, Baron *Frederik v. Essen*, for Tapperhed.

Omendskjöndt man ei kan sige, at de Svenske just vandt store Resultater og Fordele af denne Kraftanstrengelse og dette Overfald, bleve ikke desmindre nogle af de norske Posteringers Befalingsmænd anklagede for ikke ved denne Leilighed ganske at have opfyldt deres Pligt; af hvilken Grund den commanderende General lod anordne et Stabsforhör, for nærmere at undersöge Sagens Sammenhæng.

Paa Tilbagemarchen fra Magnord til Eda modtog Oberstlieutenant *Adlersparre* Rapport om, at de Norske vare i Anmarche fra Skillingsmark mod Adolphsfors, og at Fortropperne allerede vexlede Skud med hinanden. Oberstlieutenant *Adlersparre* marcherede derfor, istedetfor til Eda, med sit Hovedcorps over Torgelsrud, Lasserud, Olerud mod Skillingsmark og Skillingsfors, hvorimod Lieutenant *Poignant* af Værmelands-Jægere marcherede med et Sidecorps paa 170 Jægere og 14 Husarer nordligere, langs Rigsgrændsen til Hangestad, til hvilke Steder de Svenske ankom den 21de Juli tidlig om Morgenen, og hvor de erfarede, at de Norske Aftenen i Forveien vare gaaede tilbage over Grændsen. Oberstlieutenant *Adlersparre* lod Capitain *Baumann* med Uplands- og Helsinge-Jæger-Bataillon samt Lieutenant *Belfrage* med Værmelands-Jægere rykke efter dem mod Grændsen, hvor de seent paa Aftenen, paa den svenske

---

*) „Vi vara" — skriver Oberstlieutenant *Adlersparre* i sin Rapport om denne Affaire — „forundrade att i en Fält-Station och i dette Land finda „de dyraste Läkerheter", hvilket dog neppe vil sige andet, end at nogle Colonialproducter, Risengryn o dsl. som Present fra Stæderne, havde forvildet sig til Forposterne, som Modsætning til, at man ogsaa saae Feltvagterne trække paa Post med en Portion tör Klip-Fisk udenpaa Tornystrene og Havre i en Pose.

Side, stödte paa et Detachement af det norske Jægercorps under Capitain *Hals's* Commando, som efter nogle Skud trak sig tilbage. Jægerbataillonen Baumann rykkede derpaa ind i Norge over Högsæter og Rud til Almindingen; men efter et kort Ophold og megen Larm, som skulde tyde hen paa Foretagender mod Matrand og Midskoug, trak de Svenske sig tilbage til Skillingsfors og derfra den 23de Juli til Adolphsfors og Eda.

Den svenske Vestarmee leed nu pludselig en Formindskelse, idet, ifölge Kongens Ordre af 10de Juli og Generallissimus's Hertugen af Södermannlands Ordre af 15de Juli, Regimenterne Upland og Helsingeland af 2den Brigade og Vestmannland af 3die Brigade, tilsammen 6 Batailloner eller circa 3600 Mand, afmarcherede til Örebro, for under Oberst, Grev *Schwerins* Commando, at föres i forcerede Marcher til Grifslehamn, og der indskibes til Finland. Oberst *Brandström* af Vestmannlands-Regiment blev for sin Person tilbage ved Vest-Armeen, for at overtage Commandoen af sammes 5te Brigade. 2den Brigade var herved bleven, saa at sige, oplöst, hvorved 3die Brigade ei længer kunde blive staaende paa Linien og i Passene ved Töcksmark og Östervallskog, saasnart Skillingsmark, Köla og Järnskog vare ubesatte. Den 3die Brigade indtog derfor den 2den August en concentreret Stilling ved Järnskogboda, besatte de Poster, som 2den Brigade forhen havde indehavt ved Köla og Adolphsfors, og tillagdes fra nu af Navn af 2den Brigade.

General *Armfelt* sögte at dække det lidte Tab og den vidt udstrakte Grændse ved flyvende Corps, idet hans Plan var, som han selv skriver, fra nu af, at paralysere den norske Armees Activitet, hvilket han ogsaa mesterligen forstod og udförte.

Vestarmeens Svækkelse, i Forening med den herskende store Mangel og Nöd, maa ogsaa have været Aarsag til, at Kongen af Sverrig sendte General *Armfelt* den Ordre, som ankom til ham den 22de Juli om Aftenen: at henvende sig i Kongens Navn til Prinds *Christian August* og foreslaae ham en Vaabenstilstand paa saadanne Vilkaar, at den maatte foranledige et Afslag. En svensk Parlementair overbragte ogsaa til Prindsen en Skrivelse fra Generalen, i hvilken han foreslog en Negociation, og til den Hensigt bad om Tilladelse at maatte sende Oberst, Baron *Posse* til ham fra sit Hovedqvarteer i Vestra-Ed. Prindsen svarede General *Armfelt* meget höfligt, tilböd ham en Vaabenstilstand til den 29de Juli om Morgenen, og

tillod Oberst *Posse* at komme til Hovedqvarteret i Hafslund, hvor han indfandt sig den 28de Juli. Oberstens medbragte Forslag bestod ikkun i en Vaabenstilstand paa 14 Dage, for at man kunde besörge Indhöstningen i Grændseprovindserne. Prindsen var meget höflig imod ham, men lovede Intet, og sagde, at et skriftligt Svar skulde inden 12 Timer blive sendt, hvorpaa Obersten efter et kort Ophold reiste samme Dag tilbage til Vestra-Ed, hvor han ankom Natten til den 29de Juli. Da Prindsen gjennemskuede de Svenskes Hensigt, saa var Svaret kort og negativt: „at han af sin Konge ikke var bemyndiget „til at slutte nogen Vaabenstilstand; men dersom General *Armfelt* „vilde sende en Parlementair til Kjöbenhavn, eller tillade en af „Prindsens Adjutanter at reise derhen igjennem Sverrig, saa vilde „han ophöre med Fiendtlighederne i 6 Dage, forudsat at de Svenske „gjorde ligesaa." General *Armfelt* svarede: „at han hertil ikke var „bemyndiget, men foreslog Prindsen at sende en Adjutant over Jyd„land"; hvortil Prindsen atter svarede: „at dette Forslag formedelst „Veiens Længde og Usikkerhed ikke kunde före til Öiemedet"; hvorpaa intet videre Svar fra General *Armfelts* Side paafulgte. Under 27de Juli befalede General *Armfelt* ogsaa Oberstlieutenant *Adlersparre*, at söge, under et particulairt Paaskud, at erholde en Samtale med Generalmajor *v. Staffeldt*, for at indprænte ham — „plugga uti honom", — at Fred imellem Danmark og Sverrig nu var det Vigtigste af Alt. *Adlersparre* havde den 29de Juli en saadan Samtale med General *v. Staffeldt*, hvilken ogsaa naturligviis forblev uden videre Följer. Men under 18de August lod General *Armfelt*, igjennem Oberst Baron *Posse*, Prindsens Generaladjutant, Major *v. Mailænder*, i en Skrivelse underrette om, at Generalen nu havde erholdt sin Konges Tilladelse for en norsk Officier „at reise igjennem Sverrig til Kjöbenhavn, hvis Prind„sen heraf vilde betjene sig; og, hvis Följerne deraf skulde blive en „Vaabenstilstand, saa kunde samme vel ogsaa lede til Negociationer „om Fred." Generaladjutant *Mailænder* svarede ifölge Prindsens Befaling Oberst *Posse*: „at Prindsen maatte henholde sig til det „skriftlige Svar, som han havde sendt General *Armfelt*, Dagen „efter Oberstens Afreise;" og forövrigt bemærkedes: „at samme „ikke ansaae en Vaabenstilstand, der ifölge Oberstens Skrivelse hvert „Öieblik ved en höiere Ordre kunde brydes, som svarende til „Öiemedet" ....

Prindsen meldte samme Dag til Kongen, at han ikke havde

modtaget det gjorte Tilbud om Vaabenstilstand, fordi det forekom ham, som om de Svenske gjerne og trængende önskede at erholde samme.

I sine private Breve kalder General *Armfelt* paa denne Tid Prindsen af Augustenborg „lilla Prindsen"; men i det Hele viser han ham megen Agtelse, og anstillede sig endog fornærmet, fordi Prindsens officielle Svar af 28de Juli og Afslag paa Vaabenstilstanden ikke var affattet paa en saa ydmygende Maade, som Generalen havde ventet.

I Begyndelsen af August Maaned havde Vestarmeen f ölgende Styrke, Stilling og Sammensætning:

1ste Infanteri-Brigade, under Oberst *Lejonstedt*, som den 7de August blev aflöst af Oberst *Bunge*, laae omkring Eda, med venstre Flöi til Köla, for at bevogte Veiene over Skillingsmark og Magnord. Foruden de ovenfor (III Bind, Pag. 2) nævnte 6 Infanteri-Bataillioner erholdt 1ste Brigade ved 2den Brigades Oplösning endvidere:

1 Bataillon af Liv-Regimentets Grenaderer.
1 ditto af Uplands-Vargering.
1 ditto af Vestgötha-Dragon-Regiments Vargering; dernæst havdes
2 Escadroner Husarer.
1- 6pundigt Haubitz Batteri.
1- 6pundigt kjörende Batteri og
1 combineret Batteri, bestaaende af 6pundige Canoner og 8pundige Haubitzer.

2den Infanteri-Brigade, under Oberst, Baron *Cederström*, med Hovedqvarteret i Vestra-Ed, var forlagt i Cantonnements derfra til Järnskog, stod i Forbindelse med 1ste Brigade, og bevogtede Veiene til Romskogen, Ifwarsby, Östervallskog og Töcksmark, samt udsatte Poster paa Trankil-Landet og paa den östlige Side af Store-Lee-Sö. Forbindelsen imellem de vidtudstrakte Flöie holdtes ved en Postkjæde, som gik over Rænkefossen og Thorskog til Vestra-Ed og som dækkedes af den omtalede med Canoner armerede Pram og med Infanteri besatte Baade, hvilke krydsede i Store-Lee-Söen.

Denne Brigade bestod ikkun af:

1 Bataillon af Dal-Regimentet.

1 Bataillon af Dal-Regimentets Vargering.
2 Escadroner af Liv-Regiment Husarer og
1- 6pundigt kjörende Batteri.

3die Infanteri-Brigade, under Oberst, Grev *Cronstedt*, med Hovedqvarteret i Strand, ¼ Miil Nordvest for Vestra-Ed, paa Lee-Söens vestlige Side, bestod af de allerede (III Bind, Pag. 3) nævnte, dengang til 4de Brigade hörende Tropper, som cantonnerede fra Strand til henimod Räfsmarken og bevogtede Veiene fra Budalsvigen og Jacobsrud, samt holdt Forbindelse med 5te Brigade. Brigade-Batteriet var placeret ved Högsæter; hvorimod et Batteri Parti-Canoner var fra Artilleribrigaden detacheret til denne Brigade.

4de Infanteri-Brigade, under Oberst *Belfrage*, bestod af den (III Bind, Pag. 3) nævnte 5te Brigade, som endnu var forlagt i to Leire, med Undtagelse af 1½ Escadron af Liv-Garden til Hest, som var detacheret hertil fra Cavalleri-Brigaden, hvilke cantonnerede ved Hofwe. Denne Brigade blev paalagt at bevogte Kysten af Iddefjorden.

5te Infanteri-Brigade, under Oberst *Brandström*, men fra 17de August under Generaladjutant *Th. Cederström*, og fra 3 September under Major *Stålhammer*, blev forlagt foran Mon, i Töftedalen, i Saghult, Lovisaholm, Högsæter og Wasbön, for at indtage Terrainet og holde Forbindelsen imellem 3die og 4de Brigade, samt observere de foran liggende Dele af Grændsen, Veiene over Måsakasa, Enningdalen o. s. v. Denne Brigade bestod af:

4 Bataillioner af Calmar-Regiment, Vargering og Landværn, som ankom den 6te, 7de og 8de August.

1 ditto af Jemtelands-Regiment, } detacherede hertil fra
1 ditto af Vestmanlands-Vargering, } 2den Brigade.
1 ditto af Skaraborgs-Regiment.
1 ditto af Jönkjöpings-Regiment.
1 ditto Skaraborgs og Jönkjöpings-Landværn.

Brigade-Batteriet var detacheret til Udevalla, hvorimod til denne Brigade var fra 3die Brigade beordret 1- 6pundigt kjörende Batteri og fra Artilleri-Brigaden 1 Batteri Parti-Canoner.

Cavalleri-Brigaden, under Oberst *Aminoff*, med Hoved-

qvarteret i Tanum, bestod af Vestgötha-Dragon-Regiment, hvoraf dog flere Afdelinger vare detacherede.

Artilleri-Reserven, under Oberst Baron *Armfelt*, bestod ikkun af 1-Spundigt Haubitz-Batteri i Udevalla, med Parken for Armeens höire Flöi i Carlstad og for venstre Flöi i Udevalla.

Magazinerne bevogtedes af 1 Bataillon af Elfsborgs Landværn, under Major *v. Zelow*. Paa Skjærgaardsflottillen var indskibet 1½ Bataillon af Bohuslehns Landværn.

Oberstlieutenant *Järta* udnævntes til Intendant for Vest-Armeen.

Den 5te August formeredes et særskilt flyvende Corps, under Major, Overadjutant *Ankarsvärds* Commando, med Hovedqvarteret i Järnskog, hvis Bestemmelse var at vedligeholde Forbindelsen imellem Armeens Flöie, og med mindre Afdelinger at forurolige de Norske. De hertil anvendte Troppeafdelinger bleve tagne af 2den Brigade.

Vi vende derpaa tilbage til Krigsbegivenhederne.

Den 2den August Kl. 3 om Morgenen blev den norske Feltvagt ved Krogstrand, bestaaende af Lieutenant *v. Schnittler* og 26 Mand af det nordenfjeldske Infanteri-Regiment, angreben fra to Sider, nemlig, fra Krogen af 20 Mand og fra Björneröd af 30 Mand. Ikke desmindre lykkedes det Lieutenant *v. Schnittler* at tilbagedrive og forfölge de Svenske, uden at lide noget Tab.

Samme Dag udgik de Svenske igjen fra Vestra-Ed, langs Store-Lee-Söen, paa en Recognoscering, bestaaende af 150 Mand Infanteri og 100 Mand Jægere af Vestgötha Dal-Regiment under Major *Sköldebrands* Commando, indskibede paa 1 Canonpram, en mindre Pram og 20 större og mindre Baade, förte af den tidt omtalede topographiske Officier, Lieutenant *Tersner*, for at erfare de Norskes Forehavende i Otteisvigen, Giösbue og Otte, hvor Rygtet havde fortalt, at de samlede Skyts.

Den 3die August om Aftenen löb Escadren ud fra Traned og ankom i Dagbrækningen den 4de til Otteisvigen, uden, formedelst Taagen, paa Söen at være opdaget af de norske Posteringer, og landsatte Besætningen i Eskevigen, ⅛ Miil söndenfor Giösbue, i Ödemark, formerede sig strax i Kjæde, og marcherede derpaa ad en Omvei igjennem Skoven, for at omringe Giösbue, hvor de Norske havde en

Feltvagt under Commando af Lieutenant *v Hammer* af 2det aggerhusiske Infanteri-Regiment. Feltvagt-Commandeuren var imidlertid, trods den tykke Taage, saa betimeligen ved sine Patrouiller bleven underrettet om de Svenskes Landgang og Angreb, at han fik Tid til at trække sig uden Tab tilbage for Overmagten, men maatte lade nogle Effecter, et Landkort, en Paroljournal, en Deel Ammunition m. m. i Stikken, og tog derpaa en Stilling i Skovkanten, nordenfor Giösbue, hvor en heftig Ild begyndte, for hvilken de svage Norske maatte trække sig tilbage, forfulgte af svenske Jægere, under Fændrik *Güllenspets* Commando, til Skoven sydenfor Otte, hvor de Norske atter satte sig og begyndte Ilden paany; men, da Major *Sköldebrand* fulgte med Hovedcorpset og rykkede frem med samtlige Jægere til Otte, ¼ Miil fra Viig, maatte Lieutenant *v. Hammer* atter trække sig tilbage. Imidlertid rykkede Oberstlieutenant *v. Petersen* af 2det aggerhusiske Infanteri-Regiment med den hos sig havende Division frem til Feltvagtens Undsætning. Saasnart de Svenske bemærkede dette, og tillige hörte Canonskud fra Viig, som de antoge for Signal til den supponerede norske Flottille paa Lee-Söen til at löbe ud, vendte de pludselig om, og ilede ombord paa deres Fartöier ved Giösbue, uden der, eller ved Otte at have opdaget Canoner eller Forskandsninger, og seilede tilbage samme Vei de vare komne, medförende 3 store Baade, som kort i Forveien vare dragne over Land fra Böfjorden, eller Ödemarkssöen til Store Lee-Söen. Derimod ville de Svenske ved denne Recognoscering have erholdt Efterretning om, at de Norske paa bemeldte Sö, i Havnen ved Viig, havde bygget to Flaadebatterier, hvert besat med 3 Canoner, og at 2 andre vare i Arbeide, hvis Formaal dog synes at være aldeles defensivt, nemlig, for at forsvare den af de Svenske anlagte Canonvei fra Söllerud, og for at spærre Retraiten for de Söexpeditioner, hvormed de Svenske muligen vilde nærme sig, eller angribe Ladestedet ved Söllerud.

Samme Dag, den 2den August, beordrede Capitain *d'Unker*, af Generalmajor *v. Lowzows* Brigade, et Detachement, bestaaende af 3 Underofficierer og 60 Mand under Lieutenant *v. Lützows* Commando, ind i Sverrig, for, om muligt, at opsnappe de svenske Patrouiller, som gik fra Töcksmark over Östervald til Gaarden Anbön, og for tillige at demolere de der muligen værende Feltforskandsninger, som kunde være de Norske til Skade. For at udföre denne Ordre, marcherede Lieutenant *v. Lützow* med Hovedstyrken over Oulerud

Sæteren til Anbön, medens Corporal *Guttorm Jensen* med 16 Mand beordredes til at tage Veien over Jovald Sæteren og Haugbölle-Gaard til Anbön, hvor han til en bestemt Tid skulde indtræffe og angribe de der muligen værende Svenske i Ryggen. Men Anbön var ikke besat af de Svenske, hvorfor de to nu forenede Afdelinger marcherede til Östervald, hvor Detachementet ved Svensbön demolerede 2 forladte Forskandsninger, ved Gaarden Lund 2 mindre ditto, paa et Bjerg ved Veien til Östervald Kirke en Redoute, forsynet med Grave og spanske Ryttere, ved Kirkebön en trekantet Redoute af Tömmer, samt i en dyb Dal imellem Töcksvandene, östenfor Töckskirke, en Deel Jord- og Lövhytter, hvori de Svenske havde camperet. Detachementet vendte tilbage, uden at have seet nogen Fiende.

I de förste Dage af August Maaned fandt en norsk Patrouille i Skoven ved Præstebakke en svensk Fanestang, hvoraf det hvide Taft var afrevet. Da den maatte ansees at være en Trophæ fra Affairen den 10de Juni, blev den, som saadan, afleveret med de övrige erobrede Sager til Frederikssteens Fæstning.

Den 8de August beordredes Capitain *v. Grönvald* af nordenfjeldske Infanteri-Regiment, med et Detachement at foretage en Recognoscering mod de svenske Forposter ved Mon og Skåtaholtet, indenfor Jacobsrud, ved hvilken Leilighed 2 svenske Infanterister bleve tagne til Fange.

Ifölge Kongens specielle Befaling, blev af General *v. Krogh*, nordenfjelds fra, beordret tvende Indfald i Sverrig: det ene fra Værdalen til Jemteland, det andet fra Röraas til Herjedalen, deels for at recognoscere og forurolige de Svenske, og deels for at erfare, hvor langt Russerne vare rykkede frem, og for om muligt at sætte sig i Forbindelse med dem.

1. Det fra Værdalen til Indfald i Iemteland bestemte Detachement blev afgivet af Brigaden Schmettow og commanderet af Major *v. Coldevin* af 1ste trondhjemske Infanteri-Regiment; det bestod af:

90 Dragoner til Hest,
60 ditto til Fods,
300 Musketerer,
150 Skielöbere, og
44 Regimentsartillerister med 2 Amusetter og 6 Haandmorterer,

Ialt 644 Mand, foruden Officierer og Underofficierer.

Den 8de August tiltraadte Detachementet Marchen. Efter Brigadeschefens Disposition, gik en Afdeling, Hovedcorpset, fra Værdalen langs med Værdals- og Inna-Elvene; en anden Afdeling gik sydligere fra Færen langs med Forra-Elv og Færen-Sö, hvilke tvende Afdelinger stödte sammen ved Skarstuen, den förste Fjeldstue, ¼ Miil indenfor den svenske Grændse; en tredie Afdeling, under Anförsel af Capitain *v. Hirsch*, gik endnu sydligere, fra Meraker langs op med Stördals- og Tevla-Elvene til Gaarden Handöl, for at ophæve et der liggende svenskt Commando, men som betids trak sig tilbage, uden at kunne indhentes, hvorefter Capitain *v. Hirsch* marcherede til Sta, paa Are-Elvens höire Bred, ligeoverfor Duve-Skandse, hvor han forenede sig med Hoveddetachementet. Alle Detachementer vare belemrede med megen Bagage, den fornödne Proviant og Fourage, da i Sverrig Intet var at finde. Hovedcorpset maatte allerede den 9de August holde Rastdag paa Skarstuen, fordi den Afdeling, som marcherede over Færen, formedelst den besværlige og slette, dog ikkun 3 Mile lange Vei, ikke naaede Skarstuen förend Kl. 11 om Aftenen.

Den 10de August marcherede de to paa Skarstuen forenede Afdelinger til Staldkjernstuen og havde saaledes passeret det 7 Mile brede Grændsefjeld, men kun seet en lille fiendtlig Patrouille; den 11te marcheredes til Borsöen, hvorfra de Svenske havde borttaget alle Baade og Fartöier, hvorfor Major *v. Coldevin* lod forfærdige Flaader, for at sætte over Borsö-Sund, som er 350 Alen bredt, saa at han ved Overfarten blev opholdt 24 Timer og derfor först den 13de August naaede Duve-Skandse, som er beliggende paa Are-Elvens nordlige eller venstre Bred. Skandsen, der vel nyligen var bleven istandsat, men var uden Skyts og Besætning, blev derpaa demoleret af de Norske.

Den 15de August marcherede Major *v. Coldevin* med sit Corps til Jerpe-Skandse, et vel befæstet og besat lukket Værk, paa den nordlige eller venstre Bred af de Söer og Vandlöb, som fra Kallsöen falde i Storsöen, og han lod endnu samme Dag foretage de fornödne Forberedelser og Recognosceringer, for at angribe bemeldte Skandse. Imidlertid gjorde Majoren, forinden Angrebet begyndte, et skriftligt Forsög paa, at overtale den i Egnen höistcommanderende svenske Officier, Oberstlieutenant *v. Tidemann*, til at overgive Skandsen; men Oberstlieutenanten tænkte vel: „kom og tag den." Ikke desmindre besvarede han Opfordringen paa fölgende smukke og

værdige Maade: „Jeg er befalet at forsvare denne Post til det „Yderste. Deres Opfordring har jeg sendt til Oberst og Brigade-„chef, Generaladjutant *Engelbrechten*. Kan Herr Majoren ikke „oppebie Svar herpaa, hvortil udfordres 5 Dage, da maae De be-„gynde Deres Operationer, naar De behager."

Dette Svar modtog Major *v. Coldevin* den 16de August om Formiddagen Kl. 10, hvorefter han rykkede fra sit Qvarteer paa Gaarden Svenstad ned til Stranden, og placerede Amusetterne og Haandmortererne paa en lille Höide, Skielöberne og Musketererne, understöttede af sluttede Reserver, i Kjæde langs Stranden, og Bagagen ved Svenstad dækkedes af Dragonerne til Fods.

Jerpe-Skandse var armeret med 1-6pundig og 3-4pundige Canoner, og i samme commanderede Capitain ved Jemtelands-Regiment *Poignant*; desuden opförte de Svenske i störste Hast to Batterier ved Sundet og besatte det ene med 2 og det andet med 3-4pundige Canoner, og imellem Batterierne var anlagt Forhug, bag hvilke Jægere og Bönder vare posterede. Ilden begyndte fra begge Sider med megen Livlighed om Eftermiddagen Kl. 2½ og varede til Kl. 5½; derpaa begyndte den igjen Kl. 7 og varede til Kl. 9, da de Svenske kun fortsatte Skydningen med enkelte Skud. Men, da Sundet er fra 400—800 Alen bredt, saa kunde Musket-Ildens Virkning ikke være af Betydenhed, hvorfor de Norske under Actionen sendte et Detachement til Venstre eller nordpaa, for om muligt der at forfærdige Flaader og paa dem at sætte over Sundet; men Strömmens Magt gjorde Udförelsen heraf umulig; ligesaa gjorde man et Forsög paa, paa höire Flöi, paa det eneste Sted, hvor en Overgang var mulig, omendskjöndt Sundet der er 800 Alen bredt — at forfærdige lignende Flaader; men endnu samme Aften opförte de Svenske ligeoverfor et Batteri paa 3 Canoner og erholdt tilmed hele Natten Forstærkning af Folk, Skyts og Ammunition, saa at Overgangen over Jerpe-Sund, i Nærheden af Skandsen, var umulig uden stort Tab, og for med Detachements at omgaae Skandsen i flere Miles Afstand var Corpset for svagt. Havde de Norske ogsaa erobret Skandsen, kunde de vel have demoleret, men med de havende Hjælpemidler og Levnetsmidler ikke kunnet forsvare den, saa lidt, som man erobrer Lande og Provindser med Detachementer paa 6—700 Mand. Det norske Detachement maatte altsaa nödvendigviis atter gaae tilbage, saameget mere, som Regnen gjorde Veiene ufremkommelige og derved Tilförselen af Ammunition

og Levnetsmidler fra Trondhjem næsten umulig, hvilke alene kunde bæres paa Hesteryggene, eller som det i Landet hedder: paa Klöv.

De Norskes Tab i denne Affaire bestod i 1 Död og 5 Saarede; de Svenskes i 1 Underofficier, *Sjöberg* död, og Adjutant *Berlin* og 1 Artillerist saarede.

Den 17de August om Morgenen tiltraadte de Norske derfor Tilbagemarchen, hvorved Skielöberne dannede Arriergarden, og ankom samme Dags Nat Kl. 12 til Duve-Skandse; den 18de sattes over Elven, og marcheredes, for at undgaae Borsösund, til Tangböl, og den 19de igjennem Skurdalsporten til Meraker ved Stördals-Elven i Norge. Ikkun det snaasenske Skielöber-Compagni blev sendt tilbage over Borsö-Sund og Fjeldstuerne, for at möde og dække den fra Trondhjem ventede Tilförsel.

Om Russernes Foretagender og Stilling havde man ikke kunnet erholde nogensomhelst Underretning. Major *v. Coldevin* roser i sin Rapport for udviist Mod og god Conduite paa dette Tog i Særdeleshed: Capitain *Ulrich v. Knoph* af 2det trondhjemske- og Lieutenant *v. Schultz* af 1ste trondhjemske Infanteri-Regiment, hvilke begge commanderede Artilleriet; dernæst Lieutenanterne *v. Klüver* af Skielöberne, *v. Coldevin* af Dragonerne og *v. Vasmuth* af 1ste trondhjemske Infanteri-Regiment, Sergeant *Knudsen* af det kongelige Artillericorps og Corporalerne *Schevig*, *Sivertsen* og *Schavhaug*.

2. Det fra Röraas til Indfald i Herjedalen bestemte Detachement blev afgivet af Brigaden Bang, under Commando af Brigadechefen selv; det bestod af:

30 Dragoner,
300 Musketerer,
150 Skielöbere,
50 Mand af det röraaske frivillige Bjergcorps, under Capitain *Flor*.
28 Regiments-Artillerister med 2 Amusetter og 2 Haandmorterer.

Ialt 558 Mand, foruden Officierer og Underofficierer.

Den 8de August tiltraadte ogsaa dette Detachement Marchen over den svenske Grændse til Malmagen, hvor 5 svenske Jægere bleve tagne til Fange, og hvor Detachementet deeltes i to Afdelinger: den ene, under Oberst *Bangs* egen Commando, marcherede den lige Vei imod Liusnedals-Værk; den anden, under Commando af Major *v. Krabbe* af 2det trondhjemske Infanteri-Regiment, marcherede til

Venstre eller imod Nord imellem Fjeldene: Storskjerverne, Glasbjerget og Hesteklippen, gjennemvadende Liusne-Elv, til Vallarne, beliggende paa Elvens venstre Bred, for langs Elven fra den höire Side og bagfra at kunne angribe Liusnedalsværk, som var besat med det refsundske Jæger-Compagni af Jemtelands-Regiment, under Capitain *Örboms* Commando.

Da de Norskes Anmarche var bleven opdaget af en Observationspost paa Funnesdalsbjerget, havde de Svenske hurtigt römmet Liusnedal, saa at ikkun Major *v. Krabbe* med Avantgarden havde et let Engagement med en lille Afdeling, som havde besat samme og skjöd ud af et Huus; men efter en kort Modstand trak de Svenske sig tilbage, efterladende det færdigt staaende Maaltid, en Deel Ammunition, Proviant, Munderingssorter, et Feltapothek, nogle chirurgiske Instrumenter m. m., hvilket blev taget i Besiddelse, hvorimod al privat Eiendom blev respecteret, med Undtagelse af 22 Rifler, som Beboerne havde betjent sig af paa Toget til Brekke den 1ste April (See: II Bind, Pag. 447—448), og de dengang rövede 5 Stude, 44 Par Skier og 3 Huder barket Læder.

Om Russernes Stilling og Foretagende kunde ei heller dette Detachement erholde nogensomhelst Efterretning; derimod erholdt man Vished om, at der i Herjedalen ingen flere Tropper fandtes end det omtalte refsundske Jæger-Compagni, samt at Langaa-Skandse hverken var istandsat eller armeret. Da saaledes Intet videre var at gjöre, tiltraadte Detachementet Tilbagetoget den 14de August, maskerede samme, ved at lade et Detachement gaae imod Tenaas, og, efter at have antændt Varden paa Funnesdalsbjerget, kom det den 16de August tilbage til Röraas uden nogetsomhelst Tab.

Oberst *v. Bang* roser i sin Rapport i Særdeleshed Major *v. Krabbe* for god Conduite og ufortröden Activitet.

De to Detachementschefer og de af dem i deres Rapporter nævnte Officierer bleve under 4de October 1808 udnævnte til Riddere af Dannebrogsordenens 4de Classe, ligesom de nævnte Underofficierer til Dannebrogsmænd.

Natten til den 12te August foretog et norskt Detachement paa circa 240 Mand en Recognoscering over Midskoug til Vingångs-Toldsted i Elvedalen, hvor det forblev til den 14de August, da det gik tilbage over Grændsen, uden at have seet nogen Fiende.

For at fastholde General *v. Staffeldt* med sin Hovedstyrke ved Matrand og derved forhindre ham i at tournere og forurolige den svenske Postering ved Eda, besluttede Chefen for den 1ste svenske Brigade, Oberst *Bunge*, at angribe og alarmere samtlige norske Posteringer imellem Helgeboda og Töcksmark, paa en Udstrækning af omtrent 6 norske eller 9 danske Mile, hvilket Foretagende begyndte Natten til den 11de og fortsattes til den 17de August, hvorved adskillige smaa Fegtninger fandt Sted, hvori de Svenske tabte 1 Död. Det Overadjutant, Baron *Ankarsvärd* underlagte flyvende Corps, rensede Töcksmarken for norske Patrouiller og Recognosceringspartier, og tog Natten til den 16de August 7 Grenaderer til Fange, idet to svenske Detachementer, det ene under Capitain *Törnblads* og det andet under Fændrik *Klingspors* Commando, lagde sig i Baghold i Hanefjeldet, medens Major *Klingspor* og Overadjutant *Ankarsvärd* marcherede ad Veien til Han, og med denne Overmagt overfaldt 2 smaa norske Patrouiller.

Den 17de August aflöste Generallieutenant, Præsident for Krigscollegiet og Generalinspecteur over Cavalleriet, Baron, *Bror Cederström*, General *Armfelt* i Commandoen over Vest-Armeen; og samme Dag overtog ogsaa Generaladjutant, Baron, *Thure Cederström* Commandoen over 5te Brigade, istedetfor den tappre Oberst *Brandström*, som erholdt Ordre til at overtage en Commando i Finland. Samme Dag erholdt de ved Vest-Armeens Cavalleri-Reserve værende 2 Escadroner af Liv-Garden til Hest, saavelsom den ved 1ste Brigade værende Bataillon af Uplands- og ved 5te Brigade værende Bataillon af Vestmannlands-Vargering, ligeledes Ordre til Opbrud og Marche til Grifslehamn.

Den 20de August tiltraadte Vestarmeens nye Chef en Reise fra Hovedqvarteret i Vestra-Ed til Strömstad, Armeens venstre Flöi, Venersborg og Eda, og kom den 30te August tilbage til Vestra-Ed.

En svensk Recognoscering, som den 22de August udgik fra 4de Brigades Leir ved Hofwe, fangede 2 Mand af norske Jæger-Corps.

Den 25de August blev en af de ved Bratfjeldet i Enningdalen staaende norske Feltvagter, 12 Mand stærk, under Commando af Foureer *Ström* af det nordenfjeldske Infanteri-Regiments 1ste Grenadeer-Compagni, angreben pludselig en Front af en stærk svensk

Patrouille, som nedskjöd Skildvagten for Gevær. Foureer *Ström* angreb imidlertid under Hurra-Raab med sine overblevne 11 Mand de Svenske og drev dem paa Flugten med Tabet af en efterladt Död. Natten til den 28de August blev en norsk Patrouille, bestaaende af 1 Underofficier og 6 Grenaderer, i Töcksmarks Sogn omringet af en Snees svenske Husarer, hvorved 1 Grenadeer blev taget til Fange.

Den 1ste September udgik atter fra Vestra-Ed 2 Canonpramme og en Infanteriafdeling, indskibet paa 7 store Fartöier, under Commando af Overadjutant, Major *Bergenstråle*, paa en Recognoscering og en Krydstour paa Store-Lee-Söen. Besætningen blev samme Dag landsat ved Sund, beliggende paa Söens östlige Bred, östenfor Nösemark. Den 2den September om Morgenen Kl. 3 afgik Flottillen nordpaa, og ankom Kl. 11 til Troldöen, hvor Fartöierne lagde til Land paa den svenske Side af Store-Lee-Söen, medens nogle af de mindre Baade udsendtes paa Recognoscering imod Nord, saavel igjennem Smuggesund, som til Otteisvigen. Paa indlöben Rapport om, at ingen norske Fartöier vare at see paa Söen, lod Major *Bergenstråle* 1 Pram og 3 Baade blive tilbage ved Troldöen, medens han med Resten af Flottillen seilede op ad Otteisvigen, lidt forbi Skromsholmene, hvor han saae nogle norske armerede Patrouillebaade fra begge Strandbredder trække sig tilbage til Otteisvigen, mellem en af hvilke og den svenske Flottilles Anvantgarde vexledes nogle Skud, dog uden Virkning paa nogen af Siderne. Men, da de Svenske hörte et Canonskud nordligst i Otteisvigen, vendte de atter om, forenede sig med den ved Troldöen tilbageladte Deel af Flottillen, og ankom, efter korte Ophold paa forskjellige Steder for at hvile, til Vestra-Ed den 3die September Kl. 7 om Aftenen, uden at have bemærket, at de Norske havde offensive Planer til Hensigt paa bemeldte Sö.

Natten til den 2den September foretog fra Eda Overadjutant *Adlersparre*, med et Detachement, som ifölge norske Rapporter bestod af 1 Bataillon af Nerike- og Værmelands Regiment, 400 Mand Værmelands eller Carlstads Jægere, 2 Escadroner Husarer og 3 Canoner, et Angreb paa de norske Posteringer ved Vilsberg i Kaldalen, nær ved Rigsgrændsen, paa Vrangs Elvens vestlige Bred.

Detachementet marcherede samlet paa Hovedlandeveien til Morast,

hvor 2 Afdelinger Jægere under Capitainerne *Liljeströms* og *Lagerlöfs* Befaling detacheredes til Venstre, for over Bjerge og igjennem Skove at rykke over Grændsen til Kaldalen og i Mörket snige sig ind paa den der posterede norske Postering. Magnord-Bro blev besat af Infanteri, Husarerne og Canonerne, for at tjene Jægerne til Soutien. Begunstigede af Mörket og af Taage, nærmede Jægerne sig uopdagede, indtil de vare ganske nær den norske ved Vilsberg posterede Feltvagt, der blev commanderet af Lieutenant *v. Krogh* af bergenhusiske Infanteri-Regiment, som saaledes overrumpledes af stor Overmagt. Ikke desmindre forsvarede Lieutenant *v. Krogh* sig med megen Tapperhed, og forsögte endog paa at drive de Svenske tilbage; men efter en Times levende Fegtning maatte han vige for Overmagten. Da de förste Skud hörtes af de Svenske ved Magnord-Bro, reed et Detachement Husarer paa 58 Mand, under Ritmester *Liljehöks* Commando, igjennem Vrangselven, og rykkede med Hurtighed frem imod den retirerende, chargerende norske Feltvagt, som fra alle Sider blev angreben af de i 3 Troups deelte Husarer, anförte af Cornetterne, Baron *Frederik v. Essen*, Baron *Carl Knorring* og *Axel Vahlstedt*, hvorved Lieutenant *v. Krogh* med 1 Underofficier og 32 Mand maatte give sig fangne, efter det hæderligste og tappreste Forsvar, saa at kun enkelte Mand undkom. Endog Overadjutant *Adlersparre* siger i sin Rapport af 3die September herom: „den surprenerade Fiendens Försvar var denna Gång utmärkt af „mycken enskild tapperhed, hvarföre ochså ibland Fangarne funnos „svärt blesserade". Forresten var Tabet paa ingen af Siderne betydeligt. De Svenske vare endog saa opmærksomme, den 3die September at sende en Officier, Lieutenant *v. Uggla* af Værmelands-Jægere, som Parlementair med den fangne Lieutenant *v. Kroghs* Rapport om hans havte Uheld til Generalmajor *v. Staffeldt*, en Opmærksomhed, som dog kun maa betragtes middelbart, eftersom han tillige var paalagt det Hverv, at spionere.

Medens de Norske saaledes bleve foruroligede i deres Frontalstilling ved Magnord, rykkede Overadjutant, Baron *Carl Ankarsvärd* fra Skillingsmark ind i Norge over Tallebraaten imod Ingelsrud, for at true dem i höire Flanke og Ryggen.

Den 3die September erholdt den 5te svenske Infanteri-Brigade en ny Chef i Major ved Calmar-Regiment, *Stålhammer*, idet Oberst, Baron *Cederström* blev udnævnt til Vest-Armeens Generaladjutant.

Den 5te September i Dagbrækningen blev af Major *v. Krebs* et Detachement, under Commando af Capitain *v. Mundt* af det nordenfjeldske Infanteri-Regiment, beordret til at angribe de ved de svenske Gaarde Måsakasa og Korrungeröd paa Grændsen af Enningdalen staaende svenske Feltvagter, under Lieutenant *Axelson*. Det norske Detachement angreb först en Patrouille, som var udsendt fra Måsakasa til Liannarne i Töftedalen, og tog samme, paa 1 Underofficier og 1 Menig nær, til Fange. Lieutenant *Axelson* trak sig derpaa tilbage, venstre Flöi stöttet imod Söndre-Kirkevand; men ogsaa her blev han angreben af de Norske fra Korrungeröd Siden og kastet tilbage til Höiderne imellem Måsakasa og Boxungeröd, efter et Tab af 11 Fanger og endeel Vaaben, hvorpaa de Norske trak sig tilbage, og de Svenske indtoge deres forhen havte Stilling.

Den höistcommanderende svenske Generals Hovedqvarteer forlagdes den 7de September fra Vestra-Ed til Venersborg, hvorimod Generaladjutanten, Baron *Cederström* forblev i Vestra-Ed. For at forstærke Armeen i Finland, bleve stadigen Tropper beordrede fra Vest-Armeen. Ifölge Kongelig Ordre af 30te August afmarcherede saaledes fra 3die Brigade (See: III Bind, Pag. 35) den 6te September 2 Linie-Bataillioner og 1 Bataillon Vargering af Vestgötha-Dal-Regiment, og den 7de September ligeledes 2 Linie-Bataillioner og 1 Bataillon Vargering af Södermannlands Regiment, alle 6 Bataillioner i forcerede Marcher til Gefle. Brigadechefen, Oberst, Grev *Cronstedt* forblev endnu ved Vest-Armeen, som Chef for den havte 3die Brigade, der ligesom hele Vest-Armeen erholdt Erstatning for det lidte Tab baade ved Vargering og Landværn, saa at denne Armee, hvad Tallet angik, endog var stærkere end forhen, og talte i Enden af September Maaned ikke mindre end 22,938 Combattanter. 3die Brigade bestod derfor efter den skete Detachering og erholdte Erstatning den 10de September af:

1 Bataillon af Skaraborgs-Regiment.
1 ditto ditto Vargering.
2 ditto ditto Landværn.
1 ditto ditto Vargerings-Jægere.
1 ditto af Jemtelands-Regiment.
1 ditto af Vestgötha-Dal-Regiments Landværn.
1 Escadron af Liv-Regiment-Husarer og
1- 6pundigt Batteri.

Man seer heraf, at denne ene Brigade var næsten ligesaa stærk, som den hele lige overfor staaende offensive norske Armee.

Den 9de September rykdede de Svenske atter med en betydelig Styrke imod den norske Grændse i Skillingsmark. Major *v. Arntzen*, som commanderede de norske Troppeafdelinger der i Egnen, udsendte Lieutenant *v. Colbjörnsen* med en Patrouille af 16 Skielöbere, som mödte de Svenske ved Grændsen og angreb dem strax; men, efterat have vexlet nogle Skud, erfarede Lieutenanten, at de vare ham langt overlegne og at de sögte at afskjære ham Tilbagetoget, hvorfor han maatte gaae tilbage. Den næste Dag foretog Major *v. Arntzen* selv en Recognoscering imod Högsæter i Skillingsmark, hvorpaa de Svenske uden Fegtning trak sig tilbage fra det sidstnævnte Sted.

Den 12te September foretoge de Svenske en stærk Recognoscering til Berby i Enningdalen, nærmest for at öve og vænne deres unge Vargerings- og Landværns-Tropper til Ilden, og for at lære dem at kjende Landet og Terrainet. Af disse Grunde udsendtes et combineret Detachement af Bohuslehns-Regiment og sammes Vargerings-Jægere, af Elfsborgs-Regiment og sammes Vargering og af Landværn, tilsammen, ifölge svenske Rapporter, 500 Mand, under Anförsel af Capitain *Ström* af Bohuslehns-Regiment, med den Ordre, at omgaae den norske Postering ved Tyslingmoen paa Enningdalselvens vestlige Side.

Desuden pousseredes over Vasbön et andet Detachement, under Anförsel af Major *Grönhagen*, bestaaende af en Afdeling: af Jönkjöpings-Regiment og sammes Vargering, Calmar Landværn og 2 Canoner; og endelig pousseredes samme Vei et 3die Detachement, under Anförsel af Major *Rappe*, bestaaende af en Deel af Calmars-Regiment. Disse to sidste Detachementer udgjorde tilsammen, ligeledes ifölge svenske Rapporter, 900 Mand.

Da disse to forenede Detachementer ankom til Signeby, blev Enningdalsbro samt Stillingen bag Broen besat af Major *Grönhagens* Detachement med Feltvagter, som udsendte Patrouiller imod Gulgaardene. Resten under Major *Rappe* marcherede frem paa Veien til Berby med en Avantgarde, bestaaende af 75 Jægere og 1 Peloton af Calmars-Regiment, under Commando af Stabsadjutant, Lieutenant *Bay* og Fændrik af Liv-Grenadeer-Regimentet, Baron *Rehbinder*. Da de paa den östlige Side af Enningdals-Elven værende Svenske om Formiddagen Kl. 8½ af Skydningen erfarede, at Affairen

var begyndt ved Tyslingmoen, blev Marchen forceret, saameget Terrainet og den tykke Taage gjorde det tilraadeligt.

De Svenskes Anmarche blev allevegne betids opdaget og meldt af de norske Patrouiller; men Styrken og Hensigten kunde ei opdages formedelst Taage. Feltvagten ved Tyslingmoen, under Commando af Lieutenant *v. Smith* af nordenfjeldske Regiment, blev allerede Kl. 8½ om Morgenen angreben af Capitain *Ström* med stor Overmagt og efter det tappreste Forsvar dreven tilbage. Feltvagten ved Söndre-Huset ved Enningdalsbro, hvilken blev commanderet af Lieutenant *v. Birck* af söndenfjeldske Infanteri-Regiment, trak sig ifölge Ordre tilbage igjennem et Vadested i Elven, barcelerede derefter de Svenskes venstre Flanke og besatte Röers-Bro. Til Feltvagternes Understöttelse rykkede Capitain *v. Büttenschön* af bergenhusiske Infanteri-Regiment frem med 60 Mand, med hvilke han i Forening med Feltvagterne angreb de Svenske; men deres Overmagt var endnu for stor, til at han kunde vinde Fordele over dem; omsider ankom Major *v. Krebs* med 200 Mand og 2 Amusetter, og forstærkede den levende Ild, som nu varede i henved 2 Timer; men ogsaa han blev nödsaget til at vige for Overmagten, og paa Retraiten indtraf for ham det Uheld, at, ved Ödegaarden, Hestene for den ene Amuset bleve skye og afkastede Kudsken, hvorved fremstod et Ophold, saa at, omendskjöndt Canonen blev slæbt et Stykke tilbage af Lieutenant *v. Bruun* og hans Mandskab, blev den dog omsider omringet og tilligemed 6 Mand taget af en Afdeling af Bohuslehns-Regiment, under Anförsel af den tappre Lieutenant *Braun*, som ved denne Leilighed blev haardt saaret, hvorved de Svenske paa en kort Tid standsedes, og Major *v. Krebs* derved erholdt Leilighed til at indtage en Position ved Röers-Lade paa Höiderne imellem Ödegaarden og Berby-Bro, hvor de Svenske bleve opholdte indtil Kl. 10½ om Formiddagen, da Avantgarden af det igjennem Enningdalen fremrykkende Detachement under Major *Rappe* kom i Sigte, af hvilket Major *v. Krebs* blev truet i den venstre Flanke; og, da han paa samme Tid under et almindeligt Hurra-Raab blev angreben af Capitain *Ströms* hele Afdeling, blev han tvungen til at gaae tilbage over Röers- eller Berby-Bro, men tog dog atter Stilling paa Enningdals-Elvens östlige Side. De Svenske fulgte efter ham, og besatte den af Major *v. Krebs* paa Höiderne foran Broen havte Stilling. Overmodig af de vundne Fordele, rykkede Capitain *Ström* to Gange ned

af Höiderne, for at storme Broen, men blev begge Gange modtaget af en saa levende Ild, at han efter betydeligt Tab maatte gaae tilbage til de forladte Höider. Capitain *Ströms* Angreb paa Berby-Bro blev samtidig understöttet af Avantgarden af Major *Rappes* Detachement under Commando af Lieutenant *Bay* og Fændrik *Rehbinder*, der forsögte paa at vade igjennem Elven; men ogsaa disse bleve saa djærvt modtagne, at de maatte vende tilbage efter betydeligt Tab, hvoriblandt Adjutanten, Baron *Otter*, som blev haardt saaret i begge Armene og erholdt senere et 3die Skud i Laaret. Oberst *Posse*, der fulgte med de Svenske, sendte endelig Kl. 12 om Middagen til Broen en Parlementair, som foranledigede en Sammenkomst og Samtale imellem Major *v. Krebs* og Capitain *Ström*, der forlangte en fri og uhindret Retraite, hvilket ikke blev antaget. Capitainen forlangte derpaa een Times Vaabenstilstand, der indrömmedes af Major *v. Krebs* paa ½ Time, i hvilken de Svenske trak sig tilbage, og efter Forlöbet af samme bleve de forfulgte af Major *v. Krebs*, som derpaa indtog den forhen havte Stilling. De Norske tabte i denne Affaire 6 Mand döde, og 3 Officierer, nemlig: Capitain *v. Lohmann* af det bergenhusiske, Lieutenant *v. Smith* af det nordenfjeldske og Fændrik *Möller* af det tellemarkiske Infanteri-Regiment og 12 Mand saarede, samt 23 Fanger, af hvilke 5 vare saarede. De Svenske angave officielt deres Tab til 4 Mand döde, og 4 Officierer, nemlig: Lieutenanterne *Braun*, Baron *Otter*, *Rosenmüller* og *Petterson*, 2 Sergeanter og 4 Mand saarede.

De Norske kjæmpede ved denne Leilighed under den tappre Commandeur for norske Jæger-Corps, Major *v. Krebs*, med megen Tapperhed og stor Ære; han roser i sin Rapport i Almindelighed alle Officierer og Mandskabet, en Roes, som Ingen kan forringe ved nogensomhelst tvivlende Bemærkning, da 2—300 Norske kjæmpede omtrent 4 Timer imod i det Mindste 600 Svenske; i Særdeleshed nævnes med Udmærkelse: Major *v. Fischer*, Capitain *v. Büttenschön*, Lieutenanterne *v. Birck*, *v. Smith* og *v. Rustad*, samt Fændrik *Möller*. Lieutenant *v. Rustad*, som var bleven detacheret, for at dække Major *v. Krebs's* venstre Flanke, blev af Overmagten drevet hen imod Enningdals-Elv, og maatte, for at redde sig, med sit Mandskab svömme eller vade over Elven; men, da han fandt Leilighed til at fornye Angrebet, vadede han tilbage; kort derpaa maatte han igjen

vige for Overmagten, og svömmede eller vadede saaledes for 3die Gang over Enningdals-Elven.

Capitain *Ström* roser i sin Rapport ogsaa i Almindelighed alle sine Officierer og Mandskabet for Tapperhed og god Conduite, og nævner Lieutenanterne *Braun*, *Otter*, *Bay*, *Rehbinder*, *Rosenmüller* og *Pauli*.

Den 15te September erholdt den 3die svenske Brigade atter en ny Chef i Oberst m. m. *Bunge*, istedetfor Oberst, Grev *v. Cronstedt*, som, ifölge Kongelig Befaling, den 13de September afreiste til Gefle. Den 17de September overtog Generaladjutant *Peyron* Commandoen over 4de Brigade, ligesom samme Dag en Bataillon af Jönkjöpings-Landværn erholdt Ordre, snarest muligt at afmarchere til Stockholm.

Den 19de September blev nordenfjelds fra Færen og Sul af Generallieutenant, Grev *Schmettows* Brigade atter foretaget et lille Indfald i Sverrig, med et Detachement, bestaaende af 8 Underofficierer og 97 Mand under Commando af Premierlieutenanterne *v. Holst* og *v. Langeland*, for at udföre et Overfald paa Skarstuen, hvor, ifölge Rygtet, de Svenske skulde have henlagt et betydeligt Commando. Overfaldet fandt Sted den 20de September om Morgenen; men man fandt og fangede ikkun 4 Mand af Jemtelands Jægere, hvorefter Detachementet uden Tab gik tilbage til Norge.

Den paa Norges Grændser tidlig indtræffende Vinter, som ledsages af Regn, Snee og Kulde, foraarsagede, at ved October Maaneds Begyndelse maatte Krigsforetagenderne lidt efter lidt standse, saa at sige, af sig selv. Oberstlieutenant *Adlersparre*, som commanderede Forposterne foran Eda, sendte derfor, ifölge höiere Ordre, den 6te October sin Adjutant, Capitain *Ankarsvärd* til Generalmajor *v. Staffeldt* med Forslag om at afslutte en „Vaabenstiltstand, saalænge den „slette Aarstid varede." Prinds *Christian August*, der i Betragtning af Armeens Mangler og Savn ansaae denne Vaabenhvile ogsaa fordeelagtig for den norske Armee, lod derfor General *v. Staffeldt* under 13de October svare Oberstlieutenant *Adlersparre*: „at Prindsen „ikke var uvillig til at indgaae den forönskede Vaabenstilstand, for at „give sine Undergivne Hvile, naar General *Cederström* dertil var „befuldmægtiget af sin Konge, og kunde give sit Æresord paa, „at Betingelserne for Vaabenstilstanden samvittighedsfuldt skulde „blive opfyldte; men ikkun paa fölgende Betingelser:"

1. „At de Tropper, som nu staae ved den norske Grændse,

„ei blive brugte i Skaane imod os, eller i Finland imod vore „Allierede."

2. „At Vaabenstilstanden ikkun sluttes paa en bestemt Tid af „4 Uger og indbefatter saavel Armeen som Flottillen, der er statio- „neret paa Norges Kyster."

3. „Efter ovennævnte Tids Udlöb maa den opsiges 4 Uger „i Forveien."

4. „Begge Armeer skulle cantonnere indenfor deres egne „Grændser og ikke extendere sig længere imod Nord".

5. „Communicationen mellem begge Riger bliver fremdeles „forbuden."

6. „Parlementairerne sendes enten til Svinesund, eller til Magnord."

Prinds *Christian August* indmeldte til Kongen under 14de October disse Underhandlinger, med Tilföiende, at det ikke kunde hjælpe at slutte Vaabenstilstanden paa kortere Tid end 4 Uger, saafremt Folkene skulde kunne reise hjem og der nyde nogen Forfriskning og Glæde; först om 4 à 5 Uger haves Skieföre, og Overgangen af vore Allierede, hvis den finder Sted, kan neppe skee forinden. I samme Skrivelse gjentoges de gamle Klager om Mangel paa Alt, nemlig: Klæder, Proviant, Krudt, Medicin, m. m.

Da denne Vaabenstilstand, hvad vi senere nærmere ville erfare, ikke endnu kom i Stand, maatte Krigen fortsættes fra begge Sider; men denne Activitet kostede mange Offere. Den norske Armee, som endnu laae i Hytte-Leire i den meest ubeboede Egn ved Grændsen, uden tilstrækkelig Beklædning, Næring, Medicin og Lægepleie, blev om Efteraaret angreben af voldsomme Sygdomme, saasom: Blodgang, Nerve- og Forraadnelsesfebre o. s. v., hvilke bortrykkede Officierer, Underofficierer og Menige i stort Antal. Kirkegaardene ved Kongsvinger og ved Eidskoug maatte endog udvides, for at kunne rumme de talrige Offere, som den her staaende staffeldtske Brigade sendte dem, saa at de friske og tjenstfrie Krigsmænd havde tilstrækkeligt Arbeide med at begrave deres ulykkelige Cammerater; den dæmpede Tromme löd lang Tid uafbrudt igjennem hine Sorgens og Nödens Grændsedale. Dog gik det ikke meget bedre i den svenske Armee. Disse Grændser egne sig ikke til Krigsskueplads for Mennesker, men i det höieste for vilde Dyr, eftersom Skove, Bjerge, Moser, Vande og Örkener bedække Landet i mange Miles Brede, og ikkun hist og her paa en opdyrket Plet Jord findes en Hytte, knap stor nok

til at rumme en lille, fattig Familie, men som forresten ikke kan tilbyde Andre hverken Ly eller nogetsomhelst Hjælpemiddel. Vil man derfor före Krig i disse Egne, maae Midlerne dertil tilveiebringes andetsteds fra, d. e. fra andre Lande, eftersom Norge selv dertil lidet kan bidrage. Er altsaa Tilförselen til Norge, som dengang, spærret af fiendtlige Krydsere, saa lader en Krig sig ikke före paa Grændserne af dette Land, uden at udsætte Armeen for Undergang formedelst Nöd og Mangler, hvilken Sandhed i hiin Krig, som i alle foregaaende Krige, tilfulde og paa den meest sörgelige Maade har stadfæstet sig. At erobre et Land, som Norge, maa ansees for umuligt, naar Folket vil forsvare sig, da Landet paa utallige Steder frembyder saadanne Terrainforhindringer, som kunne standse den mægtigste Fiende i hans Seiervindinger. Ifald det 1808 lykkedes Nordmændene ved deres tarvelige Forsvars- og Hjælpemidler at holde de Svenske ude af Landet, maa man, næst de tappre Anförere og Tropper, ikke glemme den Andeel, Terrainet havde i dette Forsvar. Ogsaa Prinds *Christian August's* Talenter maae ikke heller oversees; thi en sædvanlig General havde fortvivlet under Vægten af Sorgerne og Vanskelighederne, for at finde de til Forsvaret nödvendige Personligheder og Midler.

Recognosceringerne paa Store-Lee-Söen fortsattes stadig af de Svenske. Saaledes löb den ofte omtalte Flottille, besat med Landtropper af Calmar-Regiments-Vargering og Skaraborgs-Regiment, ud fra Vestra-Ed den 7de October om Eftermiddagen Kl. 5, under Commando af Stabs-Adjutant *Krok*, naaede ved forceret Roening Höiden af Mossevig den næste Morgen Kl. 3, og landsatte 1 Time sildigere, i Mörket, 84 Mand ⅛ Miil nordenfor Tolsby. Canonprammene og Baadene, som beholdt den fornödne Besætning, bleve, medens Tropperne vare landsatte, under Direction og Commando af Sö-Lieutenant *Söderström* af Götheborgs Escadren, förte til Sigöret, et lille Huus paa den fremspringende Kyst, ⅛ Miil östenfor Mossevig, hvor den skulde oppebie Tropperne. Paa Veien did blev Tolsby-Vigen og Kysterne recognoscerede. Tropperne marcherede efter Landgangen först til Tolsby, som allerede for 2 Dage siden var forladt af de Norske, derpaa fortsattes Marchen i flere Colonner, for omringende at angribe Mossevig, som var besat af 1 Underofficier og 30 Mand, hvilke, ved Vedetternes Skud, bleve underrettede om de Svenskes Angreb, der var af saa stor Overmagt, at

de Norske ei kunde modstaae samme, men maatte efter tapper Modstand hurtigt trække sig tilbage, efter et Tab af 1 Död, 2 Saarede og 10 Fangne; hvorimod de Svenske tabte 1 Död og 1 Saaret. Men ved Alarmen og Skydningen ved Angrebet paa Mosseviggaard kaldtes de norske Reserver og Piquets hurtigt til Hjælp, hvorpaa de Svenske iilsomt trak sig til deres Baade ved Sigöret, indskibede sig strax, stak i Söen og seilede over til den modsatte Bred, til Sandvigen, hvor de ankom Kl. 5½ om Morgenen. Opholdet i Land havde fölgelig kun varet omtrent 1 Time, saa at de forfölgende Norske fandt Strandbredden ved Sigöret aldeles forladt af de Svenske.

Flottillen seilede samme Dags Middag fra Sandvigen til Otteisvigen; men, inden den naaede Skromsholmene, blev den overfaldet af en Orcan, ledsaget af Regn og Taage, som nödte den til at gaae tilbage til Sandvigen; næste Formiddag Kl. 10½, den 9de October, seilede 1 Canonpram og en Deel af Baadene atter op ad Otteisvigen, og, saasnart de Norske bemærkede deres Nærmelse, lösnedes, som sædvanligt, et Canonskud og flere Musketskud til Signal. Efter at have recognosceret Kysten og borttaget en Baad i Lovig, gik Flottillen atter tilbage til Sandvigen og derfra til Vestra-Ed, hvor den ankom den 11te October Kl. 3 om Morgenen, efter i Stormen at have tabt en Deel Ankere og i Regnen faaet Ammunitionen bedærvet. Den medbragte Efterretning om de Norskes Styrke og Stilling var i enhver Henseende upaalidelig og overdreven.

Ved Matrand forbleve de norske Tropper endnu staaende i deres Leir. Forpostlinien, som var formeret især af lette Tropper og Skarpskytterne af de trondhjemske Grenadeerbatailloner og som en stor Deel af Sommeren og hele Efteraaret blev commanderet af Oberstlieutenant *v. Ræder*, forblev ligeledes staaende i den forhen havte Stilling, med Hovedposten eller Hovedsoutienet ved Skotterud, en Gaard og nogle smaa Huse, ½ norsk Miil foran Matrand, eller nærmere mod Magnord og den svenske Grændse. Regn, Slud, Storm og Snee begyndte at vise sine skadelige Virkninger paa Krigernes Sundhed.

De Svenske, især den virksomme, utrættelige og ærgjerrige *Adlersparre*, önskede gjerne at forurolige og angribe de svagere Norske i deres lidende Tilstand, og bad oftere om Tilladelse dertil hos den höistcommanderende General, *Cederström*. Men denne svarede paa disse Forespörgsler under 13de, 14de og 16de October,

stedse det samme: „mine Hænder ere bundne af höiere Ordres, som „befale, at den höire Flöi skal gaae defensivt til Værks; jeg kan „saaledes ikke give mit Samtykke til noget almindeligt Angreb mod „denne Flöi".

Denne Ordre maa den Höistcommanderende ved Eda og Overadjutant *Adlersparre* have fortolket, som de önskede; thi den 19de og 20de October blev den norske Forpostlinie alarmeret og angreben langs hele Grændsen.

Den 19de October henimod Middag indlöb nemlig Melding om, at stærke svenske Afdelinger havde ladet sig see ved Grændsen, og henimod Mörkningen meldtes fra Forposterne ved Töllefsböl og Ingelsrud, Gaarde, beliggende vestenfor Vrangselven, hvilke vare besatte af 2det trondhjemske Regiments Grenadeer-Skarpskytter-Division, at en svensk Patrouille ogsaa havde viist sig ved Pladsen Vangen, nær ved Grændsen. Den hele norske Forpostlinie maatte derfor Natten imellem den 19de og 20de October forblive under Gevær i Kulde, Slud og Storm, og i Vand langt op paa Benene.

Dagen derpaa, den 20de October, blev ved Middagstid det elverumske Skielöber-Compagni, som ogsaa havde Feltvagt paa den vestlige Side af Vrangselven, angrebet af en betydelig Styrke, bestaaende af Cavalleri, Infanteri og Jægere, hvilke trængte frem over Gaardene Gaustad og Tranum, hvorpaa Feltvagten eller Compagniet, efter at have vexlet nogle Skud med dem, trak sig bag Börje-Aaen — der mod Öst falder i Vrangs-Elven — og besatte Borud-Broen over samme ved Reppeshuus. Noget senere paa Dagen bleve Forposterne i Fronten, ved Magnord, ligeledes angrebne af stor Overmagt, bestaaende af Infanteri, Cavalleri og 3 Canoner, og trak sig derfor tilbage til Repliposten ved Illaugsmoen og, i Forening med samme, til Hovedposten ved Skotterud. Samtidig hermed blev det hoffske Skielöber-Compagni, som under Major *v. Arntzens* Commando havde besat Forposterne længere imod Vest, ved Rud eller Brustad, ligeover for Högsæter, ligeledes angrebet, og trak sig tilligemed Skarpskytter-Divisionen af 2det trondhjemske Grenadeer-Bataillon bag Börje-Aa, for at forsvare Overgangen over samme; og endelig blev ogsaa paa samme Tid det vingerske Compagni af den norske lette Infanteri-Bataillon, som havde besat Feltvagterne ved Sætren og Holtet östenfor Magnord, paa den östlige Side af Næs-Sö, angrebet af Overmagt, og trak sig tilbage til Tuken. Saaledes var hele Linien

alarmeret, og angreben, hvorfor Brigaden Staffeldt traadte under Gevær, for, om fornödent gjordes, at soutenere de truede Punkter og Hovedposten ved Skotterud, af hvilken Aarsag en Division af Grenadeer-Bataillonen Müller detacheredes frem til Borud-Broen paa Börje-Aa, for i Forening med de allerede nævnte 2 lette Compagnier og Grenadeer-Divisionen at forsvare Overgangen over samme.

Neppe var Forsvaret saaledes ordnet, förend de Svenske atter paa alle Punkter trak sig tilbage, forfulgte af de Norske, som derefter indtoge deres tidligere havte Posteringer. Major *v. Arntzen* udsendte derpaa en Recognoscering under Lieutenant *v. Schnabels* Commando, bestaaende af 2 Underofficierer, 2 Spillemænd og 32 Menige, hvilke paa Grændsen stödte paa en Afdeling Svenske, som efter nogle Skud fra begge Sider trak sig tilbage, forfulgte af de Norske til Högsæter-Gaardene i Sverrig, hvor Lieutenant *v. Schnabel*, formedelst det indfaldende Mörke, atter vendte om.

General *v. Staffeldt* roser i sin Rapport sine Undergivne for god Conduite og meget Mod, overalt hvor de stödte paa de Svenske. Disse kom atter tilbage til Eda, angivende at have gjort 3 Fanger.

Det maa her være Forfatteren tilladt, ved nogle Linjer at erindre sin elskede Fader, som ved denne Leilighed paadrog sig en Sygdom, der foranledigede hans Död.

Ved de Svenskes Fremtrængen og Alarmering den 19de October maatte nödvendigviis Forposterne Natten over blive staaende under Gevær i det meest ublide Veir, og, da Officiererne saalidt som Mandskabet vare forsynede med de i dette Clima nödvendige Klæder og Feltreqvisiter, havde disse Mangler hyppige og haarde Sygdomme til Fölge, hvilket allerede er berört.

Saaledes blev ogsaa Oberstlieutenant *v. Ræder*, som allerede leed af Feber, kort efter den stormende, kolde og vaade Nat imellem 19de og 20de October, haardt angreben af Sygdom; men han blev dog endnu liggende i sin Leirhytte, i det Haab, der at restitueres, for paany at kunne færdes imellem sine Forposter; dog uden behörig Pleie, styrkende Næringsmidler, Varme m. m. kunde en Syg ei retableres under saadanne Forhold, paa et saadant Leie og under en saadan ublid Himmel. Efter faa Dages Forlöb maatte han derfor af sine Grenaderer lade sig bære til den lille By Leiren, kaldet, ved Foden af Kongsvinger Fæstning, hvor han blev

indlagt hos Fæstnings-Forvalter *Rynning*, hos hvem han fandt et venligt Huusly og en kjærlig Pleie, men ei Hjælp imod Sygdommen, som tvertimod snart udartede til en voldsom Nerve- eller Typhus-Feber, hvoraf han bortkaldtes fra denne Verden den 13de November Kl. 7½ om Morgenen, til Foresattes og Undergivnes store Sorg og Deeltagelse og sin Kones og 9 Börns — hvoraf 8 uforsörgede — uoprettelige og smertelige Tab.

Den, der kjendte denne Mands Nidkjærhed, Tapperhed, Redelighed, Uegennyttighed og Deeltagelse imod Alle og i alle Livets Forhold, maatte nödvendigviis skjenke ham, om ei altid en deeltagende Taare, saa dog en venlig og kjærlig Erindring.

Med den Glands og Hæder, som de i Leir forsamlede Tropper kunde yde, blev den saa tidlig hedengangne Befalingsmand og Ven den 21de November ledsaget til sin stille Grav, paa Kongsvinger Kirkegaard, af sine Grenaderer og omtrent 80 Officierer af den staffeldtske Brigade, og blev den af Blomsterkrandse omslyngede Liig-Kiste baaret alene af Officiererne ad den med Blomster beströede Vei under Militair Musik til Graven, hvor en Tale blev holdt af Feltpræsten *Rynning*, og en Sang, forfattet af Premierlieutenant *v. Sommer* *), afsjunget af nogle Damer og Officierer og accompagneret af Musiken. Et Monument viser Vandreren den Ædles stille Grav.

---

*) Nuværende Oberstlieutenant, Ridder *v. Sommer*, Commandant paa Rosenborg-Slot i Kjöbenhavn. Denne, for et Arbeide i en Leir at være, smukke Sang lyder saaledes:

Atter Trommen dæmpet lyder
Sörgelig, og Hornet gyder
Ved sin melancholske Röst
Gysen i det spændte Bryst.
Höitidsfuldt og langsomt drager
Toget did, hvor Taarnet klager.

Graven venter at modtage
Stövet, som blev her tilbage,
Ædle Kriger! da Din Aand
Löstes af hvert jordiskt Baand.
Salighed Du hisset nyder!
O! tilgiv! vor Taare flyder.

Hvad Du var — Din Id at gavne,
Ved Din Bortgang tüngt vi savne,
Kjær for Kongen, for Dit Land,
Dydens Ven og oplyst Mand —
Stedse vil Din Idræt signes,
Ak! men sjelden efterlignes!

Ei Du agted Dödens Fare;
Modig Du Din Trönderskare
Förer gjennem Ild og Damp,
For Dit Födeland i Kamp.
Hen til Seier Du den leder;
Frederik lönner Dig med Hæder.

Var Oberstlieutenant *v. Ræder*, som vi vide, den förste, der efter Dannebrogs-Ordenens Udvidelse udnævntes til Ridder af bemeldte Orden, saa var han ogsaa den förste, som ved Döden aflagde den. Hans Virksomhed og Gjerninger bevares ikke desmindre endnu i taknemmelig og kjærlig Erindring af en yngre Slægt i de Egne og i de Dale, hvor han en heel Sommer med utrættelig Iver og uböielig Tapperhed kjæmpede for Kongens og Tvillingrigets Held og Hæder.

Oberstlieutenant *v. Ræder* var födt den 2den August 1751 paa Gaarden Sjölseng, i Nærheden af Sundals Præstegaard, ved Sundals-Elven, i det nordenfjeldske Norge, hvilken Gaard var beboet af hans Fader, som den Gang var Capitain i 2det trondhjemske Infanteri-Regiment. Ung kom han til Danmark, hvor han under 17de Mai 1769 udnævntes til Secondlieutenant i Kong Christian den 7des Regiment, den 17de April 1782 til Premierlieutenant, den 13de April 1787 til Capitain ved 2det trondhjemske Infanteri-Regiment; den 20de Marts 1801 tillagdes ham Majors Anciennetet, den 1ste Mai 1808 udnævntes han til Oberstlieutenant og den 22de September s. A. til Ridder af Dannebrogsordenens daværende 4de Classe. Han var altsaa, da han döde, ikkun 57 Aar gammel. Hans hele Stilling og Forhold syntes at love ham en lykkelig og hæderlig Alderdom, som den uböielige og ublide Skjebne ei vilde unde ham og hans utröstelige Efterladte.

Mere vover Sönnen ei at skrive og sige om sin höit-elskede og uforglemmelige Fader. Fred med hans Stöv!

Den anstrengende Krig og det ublide Clima fordrede, som

Saae Du Kummers Taare rinde,
Kjærlig böd Du den forsvinde,
Standsede den Usles Nöd,
Deelte ömt med ham Dit Bröd.
Hastig glemmes Krigens Ære —
Evig Hjertets Roes vil være.

Venner, Börn og trofast Mage
Ene har det Haab tilbage:
„Samles skal vi der igjen,
„Hvor Du gik for tidlig hen.
„Nattens Mulm for Lyset viger,
„Og af Döden Liv opstiger".

Graven lukkes — qvægsom Hvile
Efter daadfuldt Liv Dig smile!
„Var ei denne Tappre værd
„Heltens Död i Ledingsfærd?"
Dine Vaabenbrödre spörge,
Gaae fra Graven hjem og sörge.

oftere omtalt, mange og smertelige Offere. Saaledes maae vi iblandt flere beklage Tabet af Oberst *v. Juul*, Commandeur for söndenfjeldske Regiment og Interims-Commandant paa Frederikssteen, en dygtig og ridderlig Kriger, som döde den 19de November, beklaget af Mange, især af 7 uforsörgede Börn, der vel arvede deres Faders hæderlige Vandel og uplettede Navn, men tillige hans Trang og Armod. Ligeledes döde i Enden af November paa Kongsvinger, af den 1ste trondhjemske Grenadeer-Bataillon, Capitain *v. Halck*, en meget dygtig Officier, o. fl. Ogsaa tabte Armeen flere Officierer og Befalingsmænd ved ulykkelige Tilfælde; saaledes omkom Capitain *v. Brock* af söndenfjeldske Regiment, der om Natten den 18de August 1808 alene visiterede Feltvagterne, ved at falde i et Kjær og drukne. Mange andre Officierer afskedigedes formedelst Alder og Svagelighed; saaledes t. Ex. den 29de September alene af vesterlehnske Infanteri-Regiment: 1 Oberstlieutenant, 2 Majorer og 2 Capitainer paa eengang, hvorved Mangelen paa Befalingsmænd og Officierer overalt var meget fölelig.

For at forekomme Insulter af svenske, bevæbnede Baade imod norske, ubevæbnede Fartöier, som færdedes paa Iddefjorden, befalede Generalcommandoen den 22de October en Expedition, der under Commando af Capitain *Magnussen* skulde borttage alle de Baade, som han traf paa svensk Side; men ved Ankomsten vare disse dragne op paa Landet, og de Norske ophævede ikkun 2 Vedetter, som senere bleve sendte tilbage til den höistcommanderende svenske Officier med Trusel, ikke at forurolige de norske ubevæbnede Baade; hvilken Trusel dog ikke frugtede meget; thi Natten mellem den 31te October og 1ste November vexledes atter Skud imellem Feltvagterne ved Svinesund i Anledning af de forbipasserende Baade; dog uden Tab paa nogen af Siderne.

Det ublide Veirligt gjorde det umuligt længere at fortsætte de gjensidige Recognosceringer og Streiftog, hvilke desuden ikke kunde före til noget væsentligt Resultat. En Krigsföring paa den beskrevne Maade kan derfor vare meget længe, og maa ansees, som en sand Ulykke for Folket, da sammes Lidelser derved forlænges, istedetfor at Krigen burde have været afgjort i et kort, men kraftigt Felttog. Formedelst det overordentlig slette Veir, Mangel paa Födemidler,

Klæder og deraf fölgende forögede Antal af Syge lod Prinds *Christian August* i Enden af October Maaned Tropperne trække lidt længere tilbage fra Grændsen, for at forskaffe dem noget bedre Pleie. 2000 Tdr. Rug vare vel ankomne fra Danmark; men, da Forbrugen alene for Armeen i det söndenfjeldske Norge belöb sig til 5000 Tdr. om Maaneden, saa kunde det ankomne Qvantum ikke hjælpe meget. Mangelen paa Beklædningsmidler var især stor, da ingen saadanne vare ankomne fra Danmark; ikke mindre Mangel havdes paa Krudt, Medicin og flere Fornödenheder. Derimod bragte Caperne fra deres heldige Expeditioner tilstrækkeligt Forraad af Colonialvarer og Spiritus o. s. v., ligesom ogsaa private Skibe ankom med slige Varer; deriblandt Skibet „Kronprinds Frederik", under Capitain *Acheleye*, tilhörende Agent *Duntzfeldt* i Kjöbenhavn, hvilket Skib i Enden af August Maaned ankom directe fra Batavia til Bergen med en riig Ladning Sukker og Caffe.

Ogsaa de Svenske fölte det ublide Veirs Paavirkning, hvorfor Tropperne forlagdes fra deres Leire ved Grændsen længere ind i Landet. Allerede den 30te October afmarcherede Jönkjöpings- og Calmars Landværns-Bataillonner til Syd-Armeen; Cavalleriet gik deelviis hjem til deres Districter; den 22de November marcherede Jemtelands-Bataillon til sin Hjemstavn; den 27de November forlagdes Halvdelen af 5te Brigades-Infanteri og Jægere til de nærmeste Byer omkring Brigadens Stilling i Dyne og Hästeske. Derimod sendtes den 28de November 1-3pundigt Batteri atter frem fra Carlstad til Eda, og Stillingen ved Vestra-Ed forstærkedes med 3 Redouter.

Felttoget paa den norsk-svenske Grændse 1808 ophörte saaledes af sig selv. Men Nöden og Tilstanden i Norge var ogsaa i höi Grad sörgelig og beklagelsesværdig; og den fölgende Historie er for en stor Deel et bestandigt Refrain af Klager over Nöd og Trang fra de norske Authoriteter og Befalingsmænd. Vi maae, for at kjende denne Trang, lade den commanderende General, Prinds *Christian August*, selv tale.

.... „De i Felten liggende Tropper vare henimod Hösten næsten „aldeles nögne. Efter Munderings-Reglementet for den norske „Armee skulde en Overmundering for de hvervede Tropper holde 3 „Aar og for de nationale Tropper 12 Aar, hvorefter saa„danne Uniformer skulde gives til Landværnet, som saaledes anvi„stes en aldeles udslidt Uniform, forinden de erholdt samme. At

„saadanne Uniformer ei kunne udholde nogen Campagne, især naar, „som her, Tropperne bestandig maatte bivouaquere, er öiensynligt. „De Regimenter, som i Aaret 1808 skulde have havt nye Uniformer, „erholdt, uagtet Kongens bestemte Befaling af 30te Juni og de af „den norske Armee-Intendant gjorte Reqvisitioner, dog ikke op- „sendt det Allermindste. Fölgen var altsaa den, at man saae Folk „marchere mod Fienden, uden at de i Ordets egentlige Forstand „kunde skjule deres Nögenhed; thi man kunde virkelig see den „nögne Krop paa flere Steder. Saaledes paaklædte, maatte de i en „ublid Aarstid bivouaquere og dertil lide Sult, da Magazinerne i „Frederikshald og Frederiksstad undertiden vare saa udtömte, at „intet kunde tilveiebringes uden ved Hjælp af private Folks Velvillie „og Driftighed. Nationens Gavmildhed afhjalp tildeels Mangelen paa „Klæder; Enhver gav hvad han havde, og derved fik man at see „graae og blaae Soldater, istedetfor röde; men Hjælpen var kun „ufuldstændig, og Mangelen paa Levnetsmidler kunde de forsultede „Indbyggere ei afhjælpe for Armeen. Mit Forslag til Kongen, at „Armeen, som behövede en aldeles ny Beklædning, maatte erholde „graae Uniformer, blev afslaaet, ligesom Approbationen paa det af „Kjöbmand *Maribo* gjorte Forslag, om at anlægge en Klædefabrik „i Norge, hvorfra den norske Armee kunde forsynes med Klæde, „blev, omendskjöndt Kammerherre *Rosenkrantz* stillede fuldkommen „Sikkerhed for de af Kjöbmand *Maribo* forlangte Forskud (See: „II Bind, Pag. 50) — trukket saa meget i Langdrag, at Planen ei „mere kunde bringes til Udförelse."

„Fölgen af en Campagne uden de fornödne Klæder og Levnets- „midler begyndte imod Vinteren alvorlig at vise sig. Smitsomme „Sygdomme udbröd, hvorved ogsaa mange Læger bortdöde, og de „fra Danmark opsendte Læger ligesom Medicinen blev paa Over- „farten borttagne af Fienden. De Syges Antal tiltog derfor saa over- „ordentlig, at det blev vanskeligt at skaffe Lazarether; men denne „Nöd blev afhjulpen derved, at patriotiske Borgere flyttede ud af „deres Huse og overlode dem til Hospitaler. Ikke mindre stor var „Mangelen paa Lazarethreqvisiter. Hidtil havde de i Nærheden „Boende villigen givet hvad de havde af Sengeklæder og andre For- „nödenheder; men disse kunde ikke mere strække til. En Bekjendt- „gjörelse fra mig i Aviserne om den existerende Mangel havde den „Virkning, at de i det Indre af Landet Boende strax beredvilligen

„sögte at afhjælpe Nöden, og Enhver gav hvad han eiede, og de „kostbareste Tepper ansaaes ei for gode til at sönderskjæres, for „dermed at dække de syge Soldater."

„Epidemien udbredte sig ogsaa til Almuen og rasede der end- „nu heftigere end ved Armeen. Der fandtes Huusmandspladse i „Idd og Markers Fogderi, hvor alle Menneskene vare bortdöde, og „Husene stode aldeles tomme"....

Dette Billede er tilvisse sörgeligt; Almuesmanden sögte Hjælp hos Prinds *Christian August* — som vel kunde tröste, men ikke hjælpe dem.

Kong *Frederik den Sjette* var i höi Grad ulykkelig over denne Nöd, som han ei heller formaaede at afhjælpe, og, da de Svenske lede ligesaamegen Nöd som de Norske, saa var det naturligt, at man sögte at standse den ved det eneste Middel, man havde — nemlig ved en Vaabenstilstand.

Vi have allerede omtalt, atGeneral *Armfelt* i Juli og August og General *Cederström* i October Maaned forgjeves forsögte paa at underhandle om en Vaabenstilstand med den höistcommanderende norske General. (See: III Bind, Pag. 32, 33 og 50). Senere paa Efteraaret sendte Kongen af Sverrig, efter indhentet Samtykke og Tilladelse af den danske Regjering, sin Generaladjutant, Oberst *Borgenstjerna* i al Stilhed fra Åland til Sjælland, for at have en Sammenkomst med en dertil af Kongen af Danmark valgt Person, hvem han kunde meddele sit Ærende og underhandle om samme. Kongen af Danmark valgte hertil Commandanten i Kjöbenhavn, Generalmajor, Grev *v. Baudissin*, som den 20de October havde den forlangte Sammenkomst med Oberst *Borgenstjerna* paa Marienlyst-Slot ved Helsingör.

Oberstens Hverv bestod i at melde Kongen af Danmark: „at „en Vaabenstilstand var sluttet den 29de September i Hovedqvarteret „Lotho i Finland imellem den svenske og russiskeArmee," — hvilken Efterretning endog officiel stod indrykket i den danske Statstidende af 24de October 1808 — „og at Kongen af Sverrig derfor ogsaa „önskede at slutte en lignende Vaabenstilstand med Danmark, for „derefter at slutte en separat Fred." Hensigten med dette Forslag var altsaa, om muligt „at formaae Danmark til at skille sig fra sine „hidtil havte Bundsforvandte og forene sig med Sverrig og England." „Rigtignok antog den svenske Regjering, at dette Skridt vilde koste „Danmark Holsteen og Jydland, men den antog tillige, at dette Tab

„vilde rigeligen blive erstattet ved den derved fremkaldte frie Handel;" og, for at give sine Forestillinger end mere Vægt, lovede Kongen af Sverrig, dog uden dertil at have Kongen af Englands Samtykke, „at „Danmark, i Tilfælde af en Fredsslutning, skulde erholde sin tabte „Flaade tilbage." Et saalidet motiveret og baseret Forslag kunde naturligviis ei före til noget Maal. Oberst *Borgenstjerna* erholdt derfor kun det Svar: „at det var den danske Regjering ubekjendt, „at Rusland og Sverrig havde sluttet nogen Vaabenstilstand; og i „alt Fald maatte en saadan være en reen militair, imellem Armeerne, „samt at Kongen af Danmark ikke vilde eller kunde indlade sig paa „at slutte nogen separat Vaabenstilstand, eller Fred, uden i For- „bindelse med sine Allierede".

Istedetfor at disse Underhandlinger skulde befordre Hensigten, virkede de snarere i modsat Retning, og forbittrede de övrige krigförende Magter imod Sverrig.

Krigen blev altsaa fortsat til Lands og Vands paa den allerede bekjendte, lidet active Maade; og under de for Haanden værende Omstændigheder kunde den ei heller ret vel föres anderledes.

Men Mangelen i Norge paa Föde og Krigsfornödenheder tiltog mere og mere. Alle Kongens Bestræbelser syntes ikke at före til noget Resultat, da de givne Löfter, formedelst Englændernes Bloquering af Danmarks og Norges Kyster, ikke kunde opfyldes. Ikke desmindre skriver under 18de November Kongen til Prinds *Christian August* herom:

.... „Alt skal gjöres, for at skaffe Korn og Födemidler til Norge; „Skibe ere dertil satte i Reqvisition i Hertugdömmerne, i Jydland og „i Fyen; Feltcommissariatet er beordret at sende Munderingsstykker; „Medicin sendes ogsaa. I de sidste 4 Uger maae over 60 Skibe „være afgaaede med Korn fra Jydland". Under 20de November skriver Kongen atter: .... „I denne Tid afgaaer fra Jydland 200 „Centner Krudt, 3600 Geværer, 700 Sabler m. m."

Nöden maa have været stor paa Krigsfornödenheder, især paa Krudt og Canoner, eftersom den danske Regjering, hvilket vi i XVII Capitel nærmere ville erfare, var nödsaget til at henvende sig til begge sine Allierede, Frankrig og Rusland, for at forskaffe sig det Nödvendige, hvorover man ikke kan forundre sig, naar man kjender den Barndomstilstand, hvori Danmarks og Norges Landfor-

svarsvæsen og Armeens Materiel dengang befandt sig, efter en hundredeaarig Fred.

Men Kongens samtlige Bestræbelser for at tilveiebringe det Manglende havde, som sagt, ringe Fölger for Norge. Dette Land maatte derfor hjælpe sig selv og ved egne Midler; og til Udförelsen af denne Plan sendte den norske Regjerings-Commission Amtmanden i Buskeruds-Amt, den active og unge Grev *Herman Vedel*, med et Creditiv paa 100,000 Rdlr. paa de Kjöbmænd, som förte Provisioner til Norge, i Begyndelsen af September Maaned til Jydland, for at opkjöbe og overföre Korn og Levnetsmidler, og fragtede til den Ende alle de brugbare Skibe, man kunde erholde i Norge, hvilke bleve assurerede. Prinds *Christian August* bad allerunderdanigst Kongen om at befale Generalcommandoen i Jydland, at understötte Grev *Vedel* i Opnaaelsen af hans Hensigt, og sendte desuden fra Norge 3 Canonbaade, som stationeredes til Forsvar ved Indskibningsstedet paa den jydske Kyst, og 6 à 7 armerede Brigger til at convoyere Skibene. Men til Uheld for disse Foretagender, rimeligviis dertil foranlediget ved Spaniernes Oprör i Fyen og paa Halvöen, havde Kong *Frederik den Sjette*, den 12te August, ved Parolen befalet:

„Det forbydes herved paa det Strengeste, at ingen Capere, andre „Fartöier eller Baade maae afgaae fra Sjælland eller Öernes Kyster, og „naar enkelte Stafetter eller Courerer skulle afgaae til Provindserne, „da maae disse ligeledes stoppes, med mindre de ere forsynede med „Beviis fra vor tjenstgjörende Generaladjutant, under hans Navn og „Generaladjutantstabens Segl".

Ved denne Parolbefaling bleve vel kun Öerne satte i Blocadetilstand, men af den commanderende General paa Halvöen, Landgrev *Carl* af Hessen, blev den udvidet at gjælde for Jydland og Hertugdömmerne tillige; og, omendskjöndt Modificationer i Befalingen fandt Sted ved Parolbefalingen af 17de August, saa virkede den dog skadeligt paa Norges Proviantering og vanskeliggjorde Udskibningen til Norge, hvorfor Prinds *Christian August* först maatte udvirke Ophævelsen af den givne Parolbefaling, inden han kunde erholde den Tilförsel, man trængte til, hvorved lang Tid gik tabt. Da derfor i Begyndelsen af October Maaned 1808 endnu ingen Födemidler vare ankomne til Norge, maatte den commanderende General i Landistricterne udskrive Rug paa 14 Dage à 1 Maaned og tillige appellere til den private Godgjörenhed, hvorved fra mange Districter og mang-

foldige private Personer indkom betydelige Bidrag og al den Hjælp og Understöttelse, de formaaede at yde. Alene fra Grevskabet Laurvig erholdt Armeen 1096 Par Skoe, 1549 Par Strömper, 711 Skjorter, 257½ Alen Vadmel, 231 Alen Lærred, 26 Par Buxer, en Deel Huder og Skind, samt 161 Rdr. 36 Sk. i rede Penge. Ogsaa fra Private i Danmark ankom megen Hjælp. Commiteen i Kjöbenhavn for de af veldædige Borgere indsamlede Bidrag til de norske Krigeres Understöttelse med Levnetsmidler m. m. (See: II Bind, Pag. 540—542) anviste under 1ste October atter 15000 Rdr. til Prinds *Christian August*, og opsendte til Norge desuden en heel Skibsladning med Smör, Flesk, Ost, Gryn, Tobak, Brændeviin m. m., hvilken ogsaa uhindret ankom til sin Bestemmelse.

Men den störste Ulempe og Besværlighed, som den engelske Blocade foraarsagede, var Posternes vanskelige, usikkre og uregelmæssige Gang imellem Norge og Danmark, hvorved al Orden i Correspondancen og i Forretningsgangen maatte ophöre af sig selv, eftersom man ikke kunde regne paa, at Regjeringscommissionens, de commanderende Generalers og Authoriteternes Indstillinger saavelsom Kongens Svar kunde ankomme til deres Bestemmelse. En Postgang var vel etableret imellem Norge og Jydland, nemlig, Christiansand og Frederiksværn i Norge — Fladstrand og Agger i Jydland; men hyppig bleve Posterne tagne af Fienden, eller kastede overbord, for ikke at tages. Saaledes bleve flere Brevposter, som den 13de Juli afgik fra Christiansand paa Postbaaden Dristig, tagne af den engelske Cutterbrig Fancy fra Leith den 11de Juli om Aftenen imellem Skagen og Norge, idet Postbaaden kuldseilede, hvorved Skipper *Sigdalsen* og 5 Mand druknede; Postbaaden Galop, fört af Skipper *Beck*, som den 21de Juli afseilede fra Agger med 7 Postsække, blev den 22de Juli Kl. 11—12 om Formiddagen taget af den engelske Cutterbrig Constance 3 Mile fra Christiansand, efterat Postsækkene vare kastede overbord, og saaledes kunde vi anföre mange flere lignende Exempler herpaa, hvorved naturligviis en Mængde Breve, Rapporter og Ordrer gik tabt; andre Ordrer opholdtes i Maaneder, og ankom saa sildig, at de ei mere kunde udföres, eller og det var stundom forbunden med Vanskelighed at finde ud af dem, da de nyere Ordrer, som ofte ankom senere, refererede sig til de ældre, hvis Indhold man ikke kjendte, eller de tilligemed Duplicater og Triplicater aldeles forsvandt.

Da vi vide af den Kongelige Instruction til den norske Regjerings-Commission (See: 1ste Bind, Pag. 376—377), at den naturligviis, naar det var gjörligt, skulde indhente Kongl. Resolution paa dens vigtigste Bestemmelser og Foretagender, og at andre Authoriteter af Frygtsomhed eller Vane indstillede endog de mindste Bagateller til Kongelig Sanction (See: II Bind, Pag. 77), saa kan man letteligen opfatte Ulemperne og Vanskelighederne ved en Regjering, som foraarsagede saa ofte forgjeves Arbeide, stundom Vildfarelse og ikke sjelden Misstemning fra alle Sider, især fra den norske Regjerings-Commissions, hvis Virksomhed stundom var af ringe Betydenhed og reducerede sig ikke sjelden til Expeditionen af Kongelige Befalinger.

Ved disse Ulemper steeg Nöden og formeredes Utilfredsheden; og, da man stolede paa den Hjælp, der var lovet fra Danmark, og var uvidende om, hvorvidt de givne Forhaabninger kunde opfyldes, forsömte man i Norge tildeels at benytte egne Hjælpemidler, indtil man erfarede, at Blocaden forhindrede Hjælpens Ankomst; men da var det næsten for sildigt at hjælpe sig selv.

Vi have oftere omtalt, at den norske Regjerings-Commission var sammensat af de meest hæderlige, patriotiske, dygtige og redelige Mænd, som Landet eiede, der af Hjertet vare Kongen og Staten hengivne og derfor med Redelighed og Værdighed forestillede Kongen Norges Trang og Nöd. Vi maae til Bekræftelse herpaa atter komme tilbage paa bemeldte Commissions Indstilling til Kongen af 13de Mai 1808, foranlediget af 3 modtagne Kongelige Forordninger af 8de April, som angik Norge, og som der skulde bringes til Udförelse (See: II Bind, Pag. 395—396). Denne Indstilling, som deelviis var sat i Chiffre, blev 3 Gange nedsendt til Kjöbenhavn, förste Gang, dateret den 13de Mai, og sidste Gang den 16de September, men hvoraf ikkun den först afsendte ankom til sin Bestemmelse, dog ikke förend den 3die October; den var saa lydende:

Christiania den 13de Mai 1808.

Fra den Kongelige interimistiske Regjerings-Commission for Norge.

„Til Kongen!

„Med sidste Fladstrands Post modtog Commissionen 3de Konge-
„lige Forordninger af 8de April sidstleden, ved hvilke der paabydes:"

a) „En aarlig Afgift til Skatkammer Afdrags-Fondet i 14 Aar af
„al saavel privilegeret som uprivilegeret Matriculskyld i Norge.

b) „Ligeledes for 14 Aar en videre Forhöielse i den ved Forord-

„ningen af 1ste October 1802 paabudne aarlige Afgift af Be-
„siddelse, Nytte og Brug af Jorder og Tiender i Norge, og
c) „For 8 Aar en ny Bygnings-Afgift i Norge".

„Saameget og saa dybt Commissionen föler, at Regjeringen „under den Krig, med hvilken Tvillinglandet paa en ligesaa skjæn-„dig som uhört Maade er anfaldet, behöver Midler til at afböde „Vold og hevne de skete Fornærmelser; saa overbeviist den er, at „Deres Majestæts landsfaderlige Hjerte ikke uden Nödvendighedens „trængende Bud har samtykket i Midler, der lægge nye Byrder „paa Deres Folk, saa gjör det Kald, hvormed Deres Majestæt i denne „farlige Tid har hædret os, og Commissionens Stilling os det til „Pligt, ligesaa frimodigen som allerunderdanigst at forestille Deres „Majestæt, at vi frygte, at Bekjendtgjörelsen af nye Paalæg i denne „Tid, saavidt Norge betræffer, ikke kan tilveiebringe den tilsigtede „Fordeel, men muligen vilde fremkalde höist skadelige Fölger."

„Norge staaer i denne Tid i Kamp mod den fra Nabolandet „indtrængte Fiende, der förer en Partigænger Krig, og for det Meste „tillader sig en Fremgang, der ikke svarer til den, de Svenskes Tap-„perhed og loyale Fremgang under Vaaben, forhen med god Grund tillagte „Roes. Paa de fleste Steder röve og plyndre de som Tartarer, „ikke blot de Levnetsmidler, til hvilke de, udsultede i deres eget „Land, rimeligen trænge; men uden at respectere Krigslovene, röve „de privat Eiendom, og gjöre de Strækninger öde, igjennem hvilke „det er lykkedes dem at trænge. Fra Sösiden trues Norges Kyster „dagligen af Anfald af Sverriges Allierede, hvis Skibe jevnligen „signaleres udenfor samme. Norge haaber at bekjæmpe disse Fien-„der; Kampens ligesaa hæderfulde som heldige Begyndelse viser, at „de Norskes Mod og Troskab er gaaet i Arv fra Forfædrene og „spaaer et hæderligt Ufald af Kampen. Men Norge har en Fiende „at bekjæmpe, hvorimod Modet Intet formaaer, og denne er Hun-„geren. Uagtet alle Commissionens Anstrengelser, uagtet alle dens „fra Begyndelsen af dens Arbeider, efter Correspondance-Protocol-„lens Vidnesbyrd, gjorte Forestillinger til Deres Kongelige Majestæt „og Deres Collegier, har det, fordi dens egne Virkemidler vare alt „for indskrænkede, fordi den ikke blandt Kornhandlerne fandt den „Borgeraand og den Kraft, som den under den nærværende Crisis „burde have ventet, og endelig, det gjör os ondt at maatte sige det, „fordi vi ikke fra dem, som Norges Provideringsvæsen paalaae, med

„behörig Kraft og Virksomhed ere blevne understöttede, ikke kunnet „lykkes den at opnaae sit Hoved-Önske og vigtigste Öiemed, som „var, i den afvigte Vinter og medens Söen var seilbar og Faren for „Rövernes Anfald forsvunden, at see Norge, men især det agger-„husiske af 2 til 3, ja nogle Egne af flere paafölgende Misvæxt-„Aar plaget Stift, tilstrækkeligen proviantered. Hvad Commissionen „har kunnet gjöre, har den ved Amtmand, Grev *Vedel Jarlsberg* og „Stiftamtmand *Thygesons* ligesaa patriotiske som velvillige Under-„stöttelser udrettet; men dette er langtfra ikke tilstrækkeligt. Med „hvad der i Magazinerne fandtes i Behold og hvad Regjerings-Com-„missionen har formaaet at tilveiebringe, blev efter Udregning Ar-„meens Fornödenheder at afholde i 6 Maaneder. Overskudet heraf „maa anvendes til at afværge Hungersnöden iblandt Deres Majestæts „norske Folk".

„I denne Henseende har Commissionen været nödt til at til-„staae fölgende Kornuddelinger: Aggershuus-Stifts Kjöbstæder 6000 „Tönder, Aggershuus-Amt 6200 Tdr., Smaalehnenes-Amt 6000 Tdr., „Buskeruds-Amt 3800 Tdr, Bratsberg-Amt 3000 Tdr., Jarlsberg-„Grevskab 1000 Tdr. og Hedemarkens-Amt 400 Tdr. Foruden disse „Forstrækninger fordre Krigens Fölger, at alle de Egne, i hvilke „de svenske Tropper ere indrykkede og under deres Streifninger „have borttaget saavel Föde- som Sædekorn, maae gives extraordi-„naire Fourneringer, saavel til Livets Ophold, som til at tilsaae „deres Jorder, hvis ikke Höstens Haab for disse ulykkelige Egne „aldeles skal forsvinde. At bekjendtgjöre nye Paalæg i et saadant „Tidspunkt vilde, om det end ei kjölnede Fædrelandets Forsvareres „Mod, hvis paalideligste og tappreste Antal bestaaer af den troeste „og tappreste Bondestand, dog rimeligviis ikke medföre den tilsig-„tede eller nogen Virkning, da alle de Egne, i hvilke Krigen have „raset, iblandt hvilke vi især skulde nævne det under Misvæxt for-„hen sukkende Smaalehnenes-Amt, saavelsom de for Krigs-Udbrudet „först udsatte Egne: Vingers Præstegjeld, Urskoug, Höland, Rödenæs „og Marker m. fl., ere satte i den beklageligste Forfatning, at rime-„ligviis de ordinaire Skatter ikke ville kunne inddrives uden ved „Udpantning; og at denne vil blive uden Virkning, da Fienden ikke „har efterladt noget, hvori Udpantning kan foretages, uden deres „Jordbund, og denne vil ei kunne sælges for nogen taalelig Priis, „saalænge Krigen varer. Langt fra at kunne udrede nye Skatter,

„qvalificere altsaa disse beklagelsesværdige Egne sig i höieste Grad „til at anbefales til Deres Majestæts Naade til Eftergivelse af, eller „Lindring i de subsisterende. Denne Landets trykkende Forfatning „imellem to Fiender, Deres Kongelige Majestæts Kald til os, vor „undersaatlige ikke mindre end vor Borgerpligt har derfor givet os „Mod til at vove at udsætte Bekjendtgjörelsen af denne Kongelige „Befaling, hvis Udförelse i dette Tidspunkt vilde medföre skadelige „og imod det store Maal, hvortil Nationens Tapperhed og Anstren-„gelser stræbe, aldeles stridende Fölger; og vi have efter denne „vor Overbeviisning og vor Kundskab til Landets Trang, indtil „Deres Majestæts allernaadigst bestemte Villie nærmere kan vorde „Commissionen tilkjendegivet, herom ved Circulair-Skrivelser til „alle Stiftamtmænd og Amtmænd gjort de fornödne Foranstaltninger".

„Men da det er let at indsee, at Statsudgifternes Forögelse „fordrer forhöiede Indtægter, og Toldafgifternes næsten totale Stands-„ning gjör en Erstatning i de Kongelige Intrader nödvendig, saa „vil Commissionen vove med næste Post at indgive sit allerunder-„danigste Forslag om andre Paalæg, som vel ikke ville synes at „kunne indbringe det samme som de 3de ved de anförte allerhöieste „Forordninger paabudne Skatter, men, ved Muligheden i at inddrive „dem, virkelig meget mere. Hvad Norges Provisionering angaaer, „saa seer Commissionen, i et Tidspunkt, da vi före en dobbelt Krig „med England og med Sverrig og allerede har gjort den sörge-„lige Erfaring, at forventede og foranstaltede Kornladninger „opkapres ikke alene paa Söen, men midt i Fladstrands Havn og „under dens Batterier, ethvert grundet Haab om Tilförsel dag-„ligen mere og mere forsvinde. I denne vigtige Hensigt overlade „Vi allerunderdanigst til Deres Kongelige Majestæts Dom og aller-„höieste Bedömmelse, om der ved nogen kraftfuld Foranstaltning „enten ved Convoy, eller paa andre Maader kan være noget at gjöre, „for at betrygge Norge, men især Aggershuus-Stift for den over-„hængende og ellers uundgaaelige Hungersnöd. Der har kun været „Norge een Ressource levnet, nemlig: over Nordstrandsklit-Mölle „og Lökken, det er at sige, over Jydlands nordvestlige Kant at söge „Korn hidbragt, hvilket vi paa denne Overfart havde haabet at sik-„kre for Englændernes og Svenskernes Röverier, da disse egentlig „hidtil havde holdt deres Stationer i Cattegattet; og, uagtet dette „Haab ved den senere indlöbne ubehagelige Efterretning, at et Korn-

„skib i dette Farvand af en engelsk Cutterbrig ogsaa er bleven „taget, betydelig er formindsket, foranstalte vi dog i disse Dage, „saavel for Regjeringens Regning, som igjennem en ved Patriotisme „fremkaldt og af Regjerings-Commissionen ved Creditiv understöttet „privat Association, en dobbelt Expedition til denne Kant af Jydland, „hvilke begge bestyres af paalidelige Mænd, som selv med alle Far- „töier, Sandskuder og andre Baade, de ved Stiftamtmand *Thygesons* „virksomme Understöttelse fra Christiansand, som det nærmeste Stift, „kunde tilveiebringe, henreise til Jydland, for, saavidt muligt, at op- „fylde dette Commissionens sidste Haab, at udrette noget for Norges „Providering".

„Dette er Alt hvad der nu for Tiden staaer i Commissionens „Magt. Det Övrige maae vi overlade til Forsynet og Deres Konge- „lige Majestæts landsfaderlige Omsorg".

Allerunderdanigt.

Moltke. *Rosenkrantz.* *Falsen.*

Men denne af den norske Regjerings-Commission med de Kongelige Forordninger tagne Bestemmelse fandt ei Bifald af Kongen, som meget mere, ved et Rescript til bemeldte Commission af 16de October, tilkjendegav den sin Misbilligelse herover, paa följende Maade:

. . . . „I Henhold til vor interimistiske Regjerings-Commissions „allerunderdanigste Forestilling af 13de Mai d. A., som Vi först „modtog den 3die October, tilkjendegive Vi samme herved, at, „omendskjöndt Vi beklage Indfordringen af de af Os under 8de April „d. A. paabudne nye Skatter vilde være trykkende i Særdeleshed för „visse Districter af Vort Rige Norge, saa troe Vi dog, at, siden „Krigens Byrder ere uadskillelige fra nye Paalæg for Vore kjære „Undersaatter, saa havde Publicationen af disse Vore Anordninger „været rigtigst, især naar Vor interimistiske Regjerings-Commission „tillige havde bekjendtgjort, at, ifölge Norges nuværende Forfatning, „troede Commissionen sig bemyndiget til at udsætte Indfordringen „af disse Skatter, indtil at samme havde gjort nærmere allerunder- „danigst Forestilling til Os".

Det er ikke vel muligt for nogen Anden, at sætte sig paa det Standpunkt, hvorfra en Regent og Souverain bedömmer sine Undergivnes Handlinger; men vistnok tabte den Kongelige Værdighed

mindre ved at de Kongelige Anordninger bleve upaaagtede af de 3 Regjeringsmedlemmer, end at de bleve bekjendtgjorte for det store Publicum, og tillige meddeelt samme, at de ikke skulde bringes til Udförelse. Vi troe derfor, at under denne Forudsætning Regjerings-Commissionens Fremgangsmaade bör betragtes som den rette; thi en Befalingsmand, der er paalagt under eget An- og Tilsvar at udföre höiere Ordrer, udförer af disse saameget og saamange, han kan; derimod bör neppe offentlig bekjendtgjöres hvad ham endvidere er befalet, men som han ikke formaaer at efterkomme.

Den Kongelige Misbilligelse af den norske Regjerings-Commissions Fremgangsmaade var derfor vistnok af en skadelig Virkning, eftersom derved fremstod en Misstemning imellem Regjeringen i Danmark og bemeldte Commission i Norge, hvilken vel ikke lammede dennes patriotiske og redelige Handlemaade imod Konge og Stat, men, som det synes, blev dog Regjeringscommissionens vanskelige Forhold og Opgave derved endnu vanskeligere og besværligere at opfylde og löse.

Imidlertid viste Kongen personlig Prinds *Christian August* al mulig Opmærksomhed og Velvillie, hvilket fremlyser af en Skrivelse fra Kongen til Prindsen af 4de October, altsaa Dagen efter at Kongen havde modtaget Regjerings-Commissionens Indstilling af 13de Mai, hvilken Prindsen, formedelst sin Fraværelse ved Armeen, ikke havde undertegnet.

Efter at Kongen först havde meddeelt Prindsen, at Assurancer og Præmier for Skibe med Proviant fra Jydland til Norge fremdeles vare gjældende, og at han fra Sjælland og Öerne havde tilladt, at 58000 Tdr. Byg maatte udföres til Norge, vedbliver han saaledes:

.... „Vi have af Deres Durchlauchtigheds Rapporter med særdeles „Velbehag erfaret, at Vor norske Armee fremdeles saa hæderligen „vedbliver at gjöre sig Vor allerhöieste Tilfredshed og Naade værdig, „og Deres Durchlauchtighed ville forsikkre samme, at Vi erkjende „dens, som ogsaa hele Nationens Værd, og at Vi intet oprigtigere „önske, end at kunne bidrage til dens Lykke og Held.

„Deres Durchlauchtighed, som er Armeens Anförer, kan Vi „ikke noksom takke for al den Nidkjærhed og Iver, som De ved „Deres udmærkede Talenter og Hengivenhed for Os stedse giver Os „de störste Pröver paa, og med Erkjendtlighed bifalde Vi aldeles „Deres hele Fremgangsmaade. Hvad Norges Proviantering angaaer

„da kan De være overbeviist om, at alle mulige Midler anvendes til „denne vigtige Sags Fremme, siden dette er en Gjenstand, der frem- „for Alt er Os magtpaaliggende, og Vi haabe ei heller, at alle Vore „övrige Bestræbelser skulle blive frugteslöse".

„Vi önske Deres Durchlauchtighed og alle Vore kjære norske „Undersaatter det Held og den Velsignelse, deres Troskab og Hen- „givenhed for Os fortjene, og forsikkre Dem om Vor landsfaderlige „Kjærlighed".

Imidlertid gik Efteraaret til Ende; Kongens og Prinds *Christian August's* Breve og Depecher kunde af de anförte Sperrings-Forhindringer ikke före til den forönskede Overeensstemmelse i Handlingerne, eftersom Spörgsmaalene og Svarene ikke harmonerede med hinanden. Prindsen skrev om Hjælp, om Nöd og Trang — Kongen svarede med de bedste Löfter, at Alt var beredt til Afsendelse og at det altsaa hver Dag kunde ventes; men enten negligerede vedkommende Embedsmænd og Collegier Kongens Befalinger, eller de vare ikke i Stand til at efterkomme samme; thi til Norge opsendtes slet Intet, trods Kongens Befaling af 30te Juni (See: III Bind, Pag 20), saa at Kongen under 9de November atter tilskrev Feltcommissariatet saaledes:

„Den commanderende General söndenfjelds i Norge har ind- „meldt til Os under 14de October, at Armeen under hans Com- „mando trænger höilig til Mundering saavel for Officierer, som Ge- „mene, at ikke een Alen Officiers Klæde og ingen Epauletter ere „at faae m. m. og endnu mindre kan det Behövede for Mandskabet „erholdes; thi af det fra Danmark forventede er Intet ankommet. „Da Vi heraf see, at den yderste Trang finder Sted, som kan have de „skadeligste Fölger for Armeens Operationer, saa paalægge Vi her- „ved Feltcommissariatet, paa den hurtigste og bedste Maade at træffe „saadanne Foranstaltninger til Opsendelsen af alle Sorter Munde- „ringsstykker, at denne Mangel snarest muligt afhjælpes".

Men selv denne Kongelige Befaling hjalp intet, eller kunde af de bekjendte Sperrings-Forhindringer ikke bringes til Udförelse; man maatte altsaa hjælpe sig selv, som man bedst kunde.

En ikke mindre Mangel havdes i Norge paa Medicinalvarer, hvorfor Apotheker, Professor *Maschmann* blev sendt fra Christiania til Danmark, for at opkjöbe Apotheker-Varer; men selv der var der Man-

gel paa disse, saa at Stabschirurgen först maatte sendes til Hamborg, for at kjöbe hvad man deraf behövede til Militair-Etatens Brug.

I Danmark var man derfor i flere Henseender ikke bedre faren end i Norge. Saaledes manglede man i förstnævnte Land saa aldeles Steenkul, at Kongen under 23de October var nödsaget til at tillade Commissionen, som var paalagt at forsyne Kjöbenhavn med Brændsel — trods det tidligere Forbud ikke at have nogen Forbindelse med Landets Fiender (See: II Bind, Pag. 47) — at slutte en Contract med Interessentskabet for Steenkulsgruberne ved Höganäss i Sverrig om Leverancen af et betydeligt Qvantum Steenkul, som derpaa förtes i svenske Fartöier og under svenskt Flag uanfegtede forbi Kronborg-Fæstning og Batterierne ved Indlöbet til Kjöbenhavn til denne Stad.

Den 18de October afreiste Kongen fra Kjöbenhavn til en Revue ved Kjöge, og derfra over Borreby, hvor han forblev til den 24de October, til Kiel, hvor han ankom den 28de October. I Kongens Fraværelse förte General, Prinds *Frederik* af Hessen Overcommandoen paa Sjælland med underlagte Öer. Den 21de November forlod Kongen atter Kiel, og reiste over Gottorp, Gravensteen, Nyborg og Tranekjær-Slot til Nakskov, hvor han ankom den 27de November, og hvor han udstedte Befaling om, at han atter overtog Commandoen over Sjælland m. m., og reiste derpaa samme Dag over Saxkjöbing og Vordingborg til Korsör, den 28de til Sæbygaard, den 29de til Löwenborg, og kom den 1ste December tilbage til Kjöbenhavn.

Den 4de November erholdt Prinds *Christian August* paa Hafslund Efterretning om, at Russerne og de Svenske havde den 29de September i Lotho sluttet en Vaabenstilstand, som det hed, paa ubestemt Tid og med 8 Dages Opsigelse.

Vi vide (See: III Bind, Pag. 50—51), at Prinds *Christian August* under 14de October havde meldt til Kongen de Forslag, der vare gjorte ham af den svenske höistcommanderende General, *Cederström*, igjennem Oberstlieutenant *Adlersparre*, om at slutte Vaabenstilstand paa Norges Grændser, og paa hvilke Conditioner Prindsen var villig til at indgaae paa en saadan. Men Kongens Bemyndigelse hertil maatte han först erholde. General *Cederström* lod imidlertid længe intet nærmere höre fra sig herom; dog endelig tilskrev han under 7de November Prinds *Christian August* og meldte ham, at han nu af sin Konge var bleven authoriseret til at slutte en Vaabenstilstand med de Norske.

Men ligesom General u. *Staffeldt* ved Sammenkomsten den 13de October spurgte Oberstlieutenant *Adlersparre*, „om den svenske höist-„commanderende General dertil var befuldmægtiget af sin Konge", spörger General *Cederström* i sin Skrivelse af 7de November Prindsen, om han nu af sin Konge var bleven bemyndiget til at slutte nogen Vaabenstilstand, eftersom Prindsen under 29de Juli (See: III Bind, Pag. 33) havde svaret General *Armfelt*, da der den Gang var Spörgsmaal om en lignende Vaabenstilstand: „at han af sin Konge „ikke dertil var bemyndiget"; og tilföier Generalen: „at, saasnart „han herpaa havde erholdt fyldestgjörende Svar, kunde Betingelserne „og det Videre let aftales".

Dette Brev erholdt Prindsen först den 18de November; og, da han ikke besad den omtalte Kongelige Bemyndigelse, som han dog hvert Öieblik ventede at erholde, opsatte han forelöbigen at svare Generalen paa hans Brev, ligesom han ogsaa ventede at erholde en nöiagtig Rapport over Beholdningerne i samtlige Magaziner, paa hvilken det da vilde beroe, om han muligen var nödsaget til at indgaae en saadan Vaabenstilstand, om end paa kort Tid; thi af Beklædningsgjenstandene vare endnu ingen og af Provisioner kun et ringe Qvantum ankomne til Norge.

Imidlertid vare de svenske Tropper deelviis blevne trukne tilbage fra den norske Grændse.

Da General *Cederström* intet Svar erholdt paa sin Skrivelse af 7de November, tilskrev han Prindsen atter under 17de November, hvilken Skrivelse Prindsen ogsaa erholdt samme Dag som det förste Brev af 7de, nemlig den 18de, hvori Generalen fornyer sit Andragende, eftersom han befrygtede, at hans förste Brev ved et eller andet Tilfælde muligen var gaaet tabt, og beder derfor, at Svaret maatte sendes ham til Svinesund ved en Adjutant, som tillige var Parlementair, og med hvem han mundtligen kunde tale og afgjöre Stridighederne om Seiladsen paa Iddefjorden og i Svinesund, da hans Önske gik ud paa at gjöre Krigen saa lidet trykkende som muligt; men yttrede forövrigt intet positivt om Vaabenstilstand.

Efter endnu at have ventet 2 Dage, svarede Prindsen General *Cederström* under 20de November undskyldende, saaledes:

„En Reise, hvorfra jeg netop er kommen tilbage, har forhin-„dret mig fra at svare paa de tvende fra Hr. Generalen modtagne „Breve; men da Affairernes Beskaffenhed have meget forandret sig

„siden den 6te October, da Oberstlieutenant *Adlersparre* meddeelte „Deres Excellences Önske til General *v. Staffeldt*, har jeg troet „det overeensstemmende med min Pligt, at udbede mig Kongens, min „Herres, nærmere Ordres, hvilke endnu ikke ere ankomne. Men, „for imidlertid at imödekomme Deres Excellences Önsker, og for at „soulagere Tropperne i en Aarstid, som ikke egner sig til Krigs-„förelse, er jeg bemyndiget til at give mit Æresord paa, at de „Conditioner, man ved Afslutningen af en Vaabenstilstand maatte „komme overeens om, skulle blive holdte fra vor Side; og da jeg „erfarer, at Deres Excellence er bemyndiget til at indgaae en lig-„nende Forpligtelse, saa foreslaaer jeg Dem en Vaabenstilstand paa „14 Dage med 14 Dages Opsigelse og under de Vilkaar, som „Generalmajor *v. Staffeldt* har havt den Ære at meddele Overadju-„tant *Adlersparre* den 8de og 9de forrige Maaned. Dersom Deres „Excellence er bemyndiget til at indgaae disse Conditioner, de eneste, „som ere mig tilladte, vil man letteligen komme overeens om de „övrige mindre vigtige Punkter, saafremt Deres Excellence vil sende „en Officier med behörig Fuldmagt til norsk Svinesund, som kan „afslutte Vaabenstilstanden med den Officier, som jeg til samme „Hensigt vil sende did med en lignende Fuldmagt fra min Side. „Fiendtlighederne ophöre, som Brug er, saalænge Underhandlin-„gerne vare".

Under 22de November melder Prindsen til Kongen disse Underhandlinger, og anförer de Grunde, som have bevæget ham til at gaae ind paa dem, nemlig:

1) Magazinernes Beskaffenhed. Ifölge Rapport af 1ste November, vilde den 22de November i Magazinerne være Rug, til Bröd, for 44 Dage, Rugmeel for 27 Dage, Bygmeel og Byggryn for noget over 7 Maaneder, Erter for 2 Dage, Flesk for 103 Dage og Brændeviin for 52 Dage.

2) At intet bestemt vidstes om de lovede Munderingssorter.

3) Efter de sidste Rapporter var de Syges Antal saare betydeligt og deriblandt 35 Officierer.

4) Den störste Deel af Magazinernes Kornbeholdning bestaaer af det i Landet udskrevne Korn. Kan dette ikke leveres tilbage in natura, da er Hungersnöd uundgaaelig inden Vinterens Udgang.

5) Paa Roflottillen hersker Mangel og Sygdom ligesom i Landarmeen.

6) Frederikssteens Magaziner ere næsten udtömte, og Byen selv blottet for Alt.

7) Vore Vinterposteringer har sin svageste Side paa vor venstre Flöi, hvorfor Tropperne altid ville forblive der concentrerede. Det vilde derfor være meget at önske, at Fiendtlighederne ei begyndte paany, forinden vi ere komne i Forbindelse med vore Allierede.

8) Dette Tidspunkt kan ei antages at ville indtræffe, forinden den paa Söen overmægtige Fiende nödes ved Aarstiden til at trække sig tilbage, og Isen i Sundet og den bothniske Havbugt kan lette Operationerne over samme, hvilke, paa saadan Tid, kunne fra Norge af understöttes især ved vor Overlegenhed paa Skielöbere. Det er derfor klogt, at spare paa vore Ressourcer.

General *Cederström* meldte i en Svarskrivelse paa Prindsens Brev af 20de, som ankom den 22de November: at Generalen önskede, at den omtalede Sammenkomst maatte finde Sted den fölgende Dags Middag, den 23de November, og at han sikkert haabede, at man overeensstemmende med de ham givne Instructioner vilde komme overeens, til det forönskede Öiemeeds Opnaaelse.

General *Cederström* sendte Oberst, Baron *Posse*, Prinds *Christian August* Major *v. Darre*, hvilke til fastsat Tid mödtes i norsk Svinesund. Negociationerne begyndte; men man kunde ei komme til nogen Afslutning, fordi de Svenske vægrede sig ved at indvilge i de af Prindsen opstillede tvende Hovedbetingelser, uden hvilke denne ei vilde eller kunde indgaae paa nogen Vaabenstilstand. Imidlertid indgav Oberst *Posse* tilsidst et Forslag eller et Project, hvilket fremkaldte et Slags endelig Overeenskomst, og bestod af 6 Punkter:

1) Der skal være Vaabenstilstand imellem begge Armeer og de ved Grændsen posterede Skjærgaardsflottiller, regnet fra det Öieblik, Documentet undertegnes, og med 14 Dages Opsigelse fra een af Siderne.

Til dette Punkt blev den 24de November af Major *v. Darre* paa Prindsens Befaling bemærket, at, naar Tropperne skulde kunne nyde den forönskede Hvile, som er den eneste Bevæggrund, hvorfor de Norske have entreret paa Vaabenstilstanden,

saa kan Terminen for denne ei sættes kortere end paa 14 Dage, og derpaa ansees vedvarende, indtil Opsigelsen skeer, der ogsaa antages at skulle vare 14 Dage.

2) Under Vaabenstilstanden skulle Tropper ei afsendes fra Vest-Armeen til Skaane, med mindre et Anfald fra dansk Side gjör dette nödvendigt.

Ved dette Punkt blev af Prindsen gjort den Bemærkning, at han ei kunde indgaae paa denne Artikel anderledes, end at Vaabenstilstanden ei maatte benyttes til at lade nogensomhelst Troppeafdeling marchere til andre Punkter, og at fölgelig de Tropper og den Flottille, som operere imod Norge, kunne, saalænge Vaabenstilstanden vedvarer, ikke anvendes imod Danmark, eller sammes Allierede.

3) Tiden for Vaabenstilstandens Opsigelse regnes fra det Öieblik, Brevet, som indeholder Opsigelsen, bliver afleveret ved Grændseposteringen i Svinesund.

4) Landsgrændsen bliver Grændselinien imellem Armeerne, som gjensidigen forlægges hver i sit eget Land.

5) Communicationen imellem Landene vedbliver at være spærret, og enhver Svensk, som træffes i Norge, eller Nordmand, som træffes i Sverrig, skal behandles som mistænkt.

6) Parlementairer modtages alene i Svinesund.

Dette Actstykke blev den 23de November forelöbigen underskrevet af Major *v. Darre* og Oberst *Posse*. Men Dagen efter modtog Prindsen et Brev fra General *Cederström*, hvori han meldte, at han ikke kunde indgaae paa de af Prindsen tilföiede Bemærkninger, uden Kongens udtrykkelige Ordre, hvilken han vilde indhente, og venter at kunne modtage den 4de eller 5te December, i hvilken Tid han vil ansee Negociationerne som ikke afbrudte, og at altsaa Fiendtlighederne ei maae begynde uden efter 48 Timers Varsel.

Paa dette Brev svarede Prindsen under 25de November, at han i Overeensstemmelse med disse Betingelser har givet de fornödne Ordres til sine Forposter.

Inden Kongen af Sverrigs Svar kunde ankomme, ventede Prindsen ogsaa at modtage sin Konges Befalinger, og indmeldte under 25de November det hidtil Passerede i disse Underhandlinger.

Den 6te December modtog Prindsen General *Cederströms* Svar, hvori han melder ham, at han ifölge sin Konges Ordre ikke tör

antage andre Conditioner end dem, som fra svensk Side ere fremsatte, men vel at Fiendtlighederne kunne, som i nærværende Öieblik, henstaae in suspenso med 48 Timers Opsigelse fra een af Siderne.

Disse Underhandlinger meldte ogsaa Prindsen samme Dag den 6te December i Detail til Kongen.

Svaret til General *Cederström* blev af Prindsen holdt tilbage næsten 2 Dage, til den 7de December om Aftenen, i det Haab, at Kongens Svar og Befalinger omsider skulde ankomme; dog forgjeves. Prindsen svarede omsider Generalen: „at han endnu ikke havde mod-„taget sin Konges Resolution, men at han, indtil denne ankom, „indvilgede i den gjorte Proposition."

Men 10 Timer efter Afsendelsen, den 8de December, ankom paa eengang tvende Kongelige Depecher, nemlig: af 11te og 20de November. Under 11te November skriver Kongen, med Hensyn til Underhandlingerne:

.... „at indgaae en Vaabenstilstand med de Svenske er ikke „tilraadeligt, efter at et Afslag paa et lignende Andragende er givet „den af Kongen af Sverrig til Sjælland sendte Adjutant (*Borgen-„stjerna*; see: III Bind, Pag. 61—62). Skulde De imidlertid ved „Omstændighedernes Bydende see Dem nödsaget til at indgaae en „saadan, maa det ikkun skee af Dem, og den vil ikke af Mig blive „ratificeret. At opsætte Angrebet, til Vinterföret begynder, er „rigtigt, og dette bifaldes".

Under 20de November skriver Kongen: „Den under 29de Sep-„tember mellem Sverrig og Rusland sluttede Vaabenstilstand er „ikke bleven ratificeret af Keiseren, men strax hævet".

De af Prindsen anförte Grunde for Vaabenstilstandens Nödvendighed foranledigede ham til at oppebie Kongens nærmere Resolution paa hans Rapporter af 25de November og 6te December, og han haabede at kunne benytte Tiden til at soulagere Tropperne, saa at den mellem dem herskende Sygdom, som var i Aftagende, ganske skulde ophöre, forsyne Mandskabet med Klæder, og til Opmuntring at permittere enkelte af de Gaardmænd, som meest trængte til at komme hjem.

Ogsaa blev fra svensk Side i ovenstaaende Correspondance foreslaaet: at udvexle Krigsfangerne, som, ifölge de fra den commanderende svenske General uanmodet indsendte Navne-Lister paa de i svensk Fangenskab værende Norske, ikkun bestod af 2 Officierer

og 151 Menige, medens de i Norge værende svenske Krigsfanger belöb sig til 35 Officierer og 11 à 1200 Underofficierer og Menige.

Den 20de December ankom atter til Prindsen en Kongelig Ordre af 5te December, hvilken ogsaa indeholdt den Befaling: „at „Vaabenstilstand ikke maa sluttes". Prindsen melder derfor samme Dag atter til Kongen den indledede og bevilgede Vaabenstilstand af 7de December, og skriver: at han endnu vover at oppebie Kongens Befalinger paa sine Rapporter af 25de November og 6te December, og haaber, at han af de anförte Grunde kan vente bestemte Ordres, til hvilken Tid han, ved de daglig aftagende Kræfter, atter skal være activ.

Nöden og de Kongelige Befalingers forsinkede Ankomst var, hvad vi saaledes have viist, Aarsagen til, at Prindsen ei kunde opfylde Kongens Befalinger. Den indgaaede Overeenskomst imellem Prinds *Christian August* og General *Cederström* blev derfor staaende ved Magt, og, hvad vi ogsaa senere ville erfare, under 18de December omsider ogsaa bifaldt af Kongen.

Et smerteligt Tab havde Regjeringscommissionen, ja hele Norge, ved Etatsraad *Enevold Falsens* pludselige Död den 16de November i Christiania, „efterat" — hvad Regjeringscommissionen under 19de November melder til Kongen — „hans Sindskræfter kort forhen vare „saa kjendeligen svækkede, at han efter sin Læges Raad maatte „frasige sig alle Forretninger".

Etatsraad *Falsen* var et af Regjeringscommissionens dygtigste, og arbeidskyndigste Medlemmer og en af Norges bedste, ædleste og meest oplyste Sönner. Ædel Mand med höitbegavet Aand og fölende Hjerte, varm Patriot, besjælet af utrættelig Virksomhed, Kongen og Landet med Troskab hengiven, Medlem af alle Norges Velfærds-Commissioner, Redacteur og Udgiver af Budstikken, i Forening med Grosserer *John Collet* Hovedpersonen for Indsamlingen af Levnetsmidler og Fornödenheder for Armeen, og Befordrer af alt Ædelt, Stort og Godt til Norges Held og Hæder — fölte og kjendte ingen bedre end han Landets Stilling, Nöd og Trang. Men denne store og anstrengende Virksomhed og de dermed forbundne Byrder og Sorger kunde hans ædle Hjerte i Tidens Længde ei bære, men nedbröd aldeles hans Aand og legemlige Kræfter, hvilken Tilstand endog forværredes ved Efterretningen om Kongens under 16de October tilkjendegivne allerhöieste Utilfredshed med Regjerings-Commissionens Handlemaade og ved Efterretningen om den Medfart, som vederfores de ved Kjöben-

havns Beleiring commanderende Generaler, saa at den allerede nedtrykte, forstemte og aandelig lidende Mand ei mere var i Stand til at bære sine Lidelser, men endte dem 53 Aar gammel, da han om Aftenen paa den omtalte 16de November gik hjem fra Skuespilhuset, ved at styrte sig i Havet. — Fred med dit Stöv, ædle og ulykkelige *Falsen*!

Idet Regjerings Commissionen under 19de November indmeldte dette sörgelige og beklagelsesværdige Dödsfald, bad den i dybeste Underdanighed om at et nyt og kyndigt Medlem maatte blive indsat i Regjerings-Commissionen; „men" — tilföier den — „forinden han „har gjort sig bekjendt med de i Commissionen forefaldende For„retninger, tilstaae vi frimodigen, at vi ikke kunne vente et saadant „Savn fuldkommen erstattet ved Kammerherre *Kaas's* Bistand".

Omendskjöndt Prinds *Christian August* havde undertegnet ovenstaaende Indstilling fra Regjerings-Commissionen, gjentager han under 22de November til Kongen den Bön: „at Regjerings-Commissionen „maatte erholde nogle duelige og active Medlemmer, helst indfödte „Nordmænd, eller allerede værende norske Embedsmænd".

Den ovenfor omtalte Kammerherre, forhenværende Capitain i Söetaten, *Georg Conrad Kaas*, en Broder til Cancellipræsident *Kaas*, havde en Tid været Minister ved Hoffet i Lissabon, og blev ifölge Bekjendtgjörelse i den danske Statstidende af 16 September uventet udnævnt til Medlem af den norske Regjerings-Commission, en Udnævnelse, som meget ubehageligen overraskede bemeldte Commissions övrige Medlemmer. Men Skibet, hvorpaa *Kaas* reiste til Norge, forulykkede i Nærheden af Christiansand, saa at man ikke har erfaret videre om ham, end at der, ifölge Indberetning fra Amtmand *Lövenskjold* af 21de November, „var indstrandet nogle Meubler i Bamble„Sogn, som sees at have tilhört bemeldte Kammerherre *Kaas*", hvoraf man sluttede, at han, med flere Passagerer, var omkommen paa Reisen til Norge, hvilket Prinds *Christian August* under 22de November ogsaa indmeldte til Kongen.

Etatsraad *Falsens* Död blev ogsaa meget beklaget af Kongen, som i hans Sted under 15de December udnævnte til Medlem af den norske Regjerings-Commission Deputeret i det Kongelige Vestindiske Rente- og General-Toldkammer, Etatsraad *Tönder-Lund*, en födt Nordmand af ualmindelig Dygtighed, sjelden Patriotisme og Retskaffenhed.

Men destoværre ankom *Tönder-Lund* ikke heller til Norge; thi

efterat han havde indskibet sig i Fladstrand til sin nye Bestemmelse, hörte man ikke mere til ham; han er, ligesom Kammerherre *Kaas*, tilligemed sine Ledsagere bleven begravet i Bölgerne.

Foranlediget af Prinds *Christian August's* Melding af 22de November om Kammerherre *Kaas's* Död, og paa Grund af hans Bön om at nogle nye Medlemmer maatte blive ansatte i Regjerings Commissionen, udnævnte ogsaa Kongen, under 19de December, Amtmand i Buskeruds Amt, Grev *Herman Vedel-Jarlsberg* til Medlem af bemeldte Regjerings-Commission. Grev *Vedel* var en talentfuld, kundskabsrig og activ ung Mand, hvis Udnævnelse til denne vigtige Post fandt almindelig Anerkjendelse, især hos Prinds *Christian August*, der saa ofte og saa varmt havde anbefalet ham til Kongens Naade. Men derved fandt denne ærgjerrige Mand ingen Anledning til at paaskjönne den store Udmærkelse, som var bleven ham til Deel, men snarere til at anvende sin Dygtighed og sine Talenter i en Retning, som var den danske Regjerings Interesse modsat og altsaa til ubodelig Skade. Det synes, som om Grev *Vedel*, der hidtil havde forsvaret Tingenes gamle Orden med Liv og Blod, nu pludselig forandrede sine Anskuelser og traadte i conseqvent Opposition imod den danske Regjering.

I Begyndelsen af 1809 udnævntes ogsaa Amtmand i Smaalehnenes-Amt, *Sommerhjelm*, til Medlem af den norske Regjerings-Commission.

Af andre Personelforandringer forefaldt i denne Periode, i de höiere Poster, saare faa, og de reducerede sig til den commanderende General i Nörre-Jydland, *v. Moltke*, som under 3die August, ifölge Ansögning, erholdt Afsked, og i hvis Sted ogsaa blev udnævnt den sygelige Olding Generalmajor *v. Bardenfleth*. Ligeledes blev under 6te September Söcapitain *Rothe*, en af Marinens meest udmærkede og dueligste Officierer, udnævnt til Vice-Gouverneur over Bornholm og Christiansö, for at understötte den altid syg værende virkelige Gouverneur, Commandeur og Generaladjutant *Kofod*.

Vi vide og have oftere omtalt, at Kongen ugjerne krænkede nogen af sine gamle, redelige, hengivne og næsten altid fattige Embedsmænd, ved at afskedige dem, saalænge de nogenlunde kunde varetage de dem paalagte Embedsforretninger; hans Velvillie og gode Hjerte lod ham glemme og oversee, at Statens Tjeneste ikke sjelden leed ved udlevede og sygelige Embedsmænds Forvaltning.

Denne Velvillie strakte sig ikke alene til de höiere, men endog til lavere, activ- militaire Grader. Saaledes befalede Kongen under 27de Mai 1808: „Da Overbefalingsmændene, Majorerne *v. C.* og *v. I.* „besidde Svagelighedeer, som ei godt tillade dem at ride, saa skulle „de istedetfor Fourage til 1 Hest tilstaaes hver et Vognpas paa fri „Befordring i deres Districter." Naar Militaire ikke kunne besörge deres daglige Tjeneste til Hest, er det neppe at antage, at de til Vogns kunne bedre anföre deres Undergivne og beseire Landets Fiender; thi det er ikkun med vældige Slag af den sunde og kraftfulde Arm, at Fienden overvindes og drives over Landets Grændser.

Efterat vi have omtalt Krigsbegivenhederne til Lands, ville vi her i samme Periode samlet omtale de mærkeligste af Söværnets Actioner og enkelte Caperes og Skipperes Foretagender paa Havet, og slutteligen de forskjellige fiendtlige Angreb paa Danmarks og Norges Kyster.

Da man i denne Sommer havde gjort Pröver med Stykbrandgranater, med 4 Huller af 36, 24 og 18 Pd. Caliber, og disse Pröver havde viist sig meget virksomme, bleve saadanne Stykbrandgranater under 7de September af Kongen befalede at anvendes af Roflottillen og Kystbatterierne. De vare saaledes Forlöberne til Brugen af de af Oberst *Paixhans* senere projecterede og indförte horizontale Bomber.

A. Actioner paa Havet.

Caperförer *Wulffsen*, som commanderede en Skonnert paa 8 4pundige Canoner, blev den 25de Juni i Sundet, imellem Smidstrup og Humlebæk, jaget af en engelsk Canonbaad og 4 armerede Fartöier, og trak sig derfor ind under Humlebæks-Batteri; men, inden *Wulffsen* naaede dette, blev han indhentet og beskudt af Englænderne, som endog noget efter erholdt en Forstærkning af 1 Canonbaad og 3 armerede Fartöier, saa at Caperen blev beskudt af 9 Fartöier. *Wulffsen* gik derpaa til Ankers lige ud for Telegraphbakken ved Sletten, hvor han, understöttet af en Afdeling af sjællandske Jæger-Corps, under Commando af Major *v. Scholten* og Capitain *v. Kleist*, samt 1 Haubitz og 1-3pundig Canon — aabnede en Canonade paa Englænderne, som varede fra om Formiddagen Kl. 10¾ til om Eftermiddagen Kl. 2, da de trak sig tilbage, uden at have tilföiet *Wulffsen* eller de ham understöttende Afdelinger nogetsomhelst Tab.

Samme Dag, den 25de Juni, om Aftenen Kl. 9½ afseilede Sölieutenant *J. J. Suensson* med 6 Canonchaloupper fra Kjöge sydefter

mod Stevns, og fik om Morgenen Kl. 1½ den 26de Juni et engelskt Linieskib i Sigte omtrent 1½ Miil til Luward. Kl. 3½ styrede Linieskibet ned paa Canonchaloupperne, som oppebiede samme saa nær Landet, de kunde flyde, og, da de vare komne hinanden nær paa Skud, begyndte en Canonade fra begge Sider, som varede noget over 1 Time, hvorefter Linieskibet stod til Söes, forfulgt ½ Miil af Canonchaloupperne, som i Actionen ikke lede noget Menneske-Tab. Under Fegtningen kom Lieutenant *Suenssons* egen Baad paa Grund, men blev under den fiendtlige Ild atter halet flot. Maanedslieutenant *Skandsgaards* Canonchalouppe maatte formedelst erholdt Grundskud landsættes paa Mandehoved; dog blev den repareret saa hurtigt, at den næste Morgen Kl. 6 kunde följe de andre Canonchaloupper.

Söpremierlieutenant *Klaumann*, som i Juni Maaned med 4 Canonchaloupper blev detacheret fra Glückstadt, for at krydse paa Watterne, kom Natten imellem den 21de og 22de Juli tilbage til Glückstadt, medbringende 4 med engelske Varer ladte Priser, der kom fra Helgoland, og som han havde taget i Nærheden af Wangerort.

Den 22de Juli erobrede Caperförer *Duus* fra Kjöbenhavn med sin Caper, udenfor Sæby, efter en levende Fegtning den svenske Caper Lykkelig, paa 6 Canoner og 19 Mands Besætning, fört af Capitain *Ole Norin*, og indbragte samme den 29de Juli til Aalborg. Det var den samme Caper, som i Mai Maaned foretog Röverierne paa Seierö og Nexelö (See: II Bind, Pag. 555—556).

Capitainlieutenant *Schönheider* var, hvilket vi allerede have omtalt, i Sommeren 1808 stationeret med en Division Canonbaade i Store-Belt, hvor han ofte gjorde Priser, som han udskjar af fiendtlige Convoyer, men ogsaa havde flere hæderlige Fegtninger med Orlogsskibe, hvilket vi strax nærmere ville berette. Saaledes tog Capitain *Schönheider* den 25de Juli ud af en svensk Convoy 4 Skibe, som han indbragte til Fyen, omendskjöndt han blev beskudt af en svensk Krigsbrig. De engelske Krigsskibe, som fulgte Convoyen, udsendte vel, for at forsvare hine 4 Skibe, nogle armerede Fartöier, som dog trak sig tilbage, da Canonchaloupperne gjorde Mine til at angribe dem.

Torsdagen den 28de Juli, Kl. 3 om Eftermiddagen, signaleredes en engelsk Fregat fra Tanningen ved Udskjærene ved Stavanger. Söllieutenant *Grove*, som commanderede de 2 stavangerske Canonchaloupper,

gik strax sydpaa; Kl. 6½ var Fregatten omtrent 2 Mile vestenfor Haasteen-Grunden, og, da den Kl. 9 om Aftenen nærmede sig Landet og udsatte 3 armerede Barcasser, som gjorde Mine til Landgang paa Tanningen, for at borttage 5 der liggende Jagter — bleve Varderne tændte. Lieutanant *Grove* styrede nu sydligere, for at afskjære Barcasserne fra Fregatten; men, da de bemærkede dette, og tillige erholdt 6 Skud fra Tanningen, ilede de i S. W. Retning tilbage til Fregatten, som de naaede, efterat hver Canonchalouppe ogsaa havde givet dem 2 Skud, hvorefter Canonchalouppernе beskjöde Fregatten, der indtog Barcassernes Besætning og holdt til Söes, uden at besvare Ilden.

Den 2den August forenede Capitainlieutenanterne *Schönheider* og *J. A. Suensson* samt Premierlieutenant *C. Wulff* deres Canonbaade i Store-Belt, for at angribe en engelsk Orlogsbrig, som laa ved Knudshoved; men den lettede den samme Dags Eftermiddag Anker og seilede ned til Aggersö, hvor den atter ankrede Kl. 5½. Her blev den Kl. 10 om Aftenen angreben af de forenede Canonbaade, 21 i Tallet, og efter ¾ Times tapper Fegtning imod en rigtignok fleerdobbelt Overmagt, og et Tab af 2 Döde og 6 Saarede, overgav den sig. Det var Briggen the Tigress, under Commando af Capitain *Greensworth*, armeret med 10- 18pundige Canoner og 2- 68pundige Morterer, og en Besætning af 45 Mand, hvoraf en Midshipman og 8 Matroser, som vare i Chalouppen foran Briggen, for at buxere den, fandt Leilighed til i Nattens Mörke at undkomme.

Briggen blev af 16 Canonbaade buxeret ind i Nakskov-Fjord, hvor den ankom den 3die August om Formiddagen Kl. 11, meget ramponeret, men blev snart istandsat, og brugtes derpaa imod Fienden. Canonbaadene havde herved intet Tab.

Den 9de August forefaldt i Nyborg-Fjord en hæderlig Fegtning imellem den der liggende Södefension, under Commando af Sölieutenanterne *Rask* og *Rosenörn*, og en Deel engelske Krigsfartöier, som allerede er omtalt paa sit rette Sted. (See: II Bind, Pag. 219—221 og 546—547.)

Den 18de August lettede et engelsk Linieskib, som laa i Kjöge-Bugt, Ankeret og seilede nordpaa; men ¾ Miil Syd for Dragör fik det Vindstille, hvorfor den sammesteds med 12 Canon- og 4 Morteer-Chaloupper liggende Capitainlieutenant *Lars Fabricius* gik det i Möde, og, da de kom hinanden paa Skud, begyndte fra begge Sider en levende Ild; men, begunstiget af en let og föielig

Vind, seilede Linieskibet til Malmör, forfulgt i 1¾ Time af den danske Flottille med en levende Ild. Canonbaadene lede herved intet Tab.

Den 29de August blev en fiendtlig Fregat signaleret paa Höiden af Ny-Hellesund i det sydlige Norge, hvilken Fregat udsatte en armeret Slup, for at borttage en Jagt, som kom seilende vesterfra. To Canonchaloupper, commanderede af Sölieutenanterne *Fönss* og *Beck*, ilede til, for at afskjære Sluppen fra Fregatten; men, saasnart den opdagede Canonfartöiernes Hensigt, ilede den tilbage til Fregatten, efter at have erholdt eet Canonskud fra Lieutenant *Becks* Baad og en Deel Geværskud af Lodserne i Hellesund, som havde besat Klipperne imod Havet.

I Begyndelsen af September Maaned reddede Caperförer *Flörner* med sin Caper ved Vigsö 4 med Kornvarer ladede Skibe fra at tages af en svensk Caper, og jagede den et Par Mile, uagtet den svenske Caper var större end hans.

Den 3die September laae 2 engelske Brigger ved Sprogö i Store-Belt. De 3 ovenför nævnte Sö-Officierer: *Schönheider*, *Suensson* og *Wulff*, forenede atter deres 21 Canonfartöier, for at angribe dem, og, omendskjöndt det blæste stærkt, blev Angrebet udfört samme Dags Aften Kl. 10. Men efter en kort Fegtning stak Briggerne pludselig Ankertougene fra sig og toge Flugten, efterladende sig en ny med 2- 24pundige Canoner armeret Canonchalouppe, hvis Besætning de dog medtoge. Canonbaadene, som forfulgte Briggerne 1½ Time med Skud agter ind, havde i denne Action et Tab af 2 Döde og 2 Saarede. Fartöierne selv havde kun lidt ubetydeligt.

Den 18de October forefaldt en saare alvorlig Fegtning imellem Canonflottillen i Sundet, bestaaende af omtrent 30 Fartöier under Anförsel af Commandeur *Krieger*, og det engelske Linieskib Africa.

En engelsk Convoy löb nemlig bemeldte Dag ind til Malmör, hvilket foranledigede Commandeur *Krieger* til at gaae med sin hele Flottille til Dragör, hvorfra han bemærkede, at adskillige Coffardiskibe ved Indseilingen til Malmör vare komne paa Grund og bleve dækkede af den svenske Canonflottille; ligeledes bemærkede Commandeuren, at et engelskt Linieskib, kommende sydfra, styrede Coursen til Malmör, hvorfor han med sin hele Magt satte over til denne Havn, for at afskjære Linieskibet fra samme, og for tillige at opbrænde et paa

Middelgrunden staaende Coffardiskib. Da Linieskibet bemærkede, at det ei uden Kamp kunde naae Malmörs Havn, vendte det om, og styrede imod Syd, men blev forfulgt af den danske Canonflottille, indtil det Kl. 4 om Eftermiddagen blev nödsaget til at vende for Falsterbo-Rev, hvorved det indhentedes af Flottillen, og en Kamp imellem denne og Linieskibet begyndte, som varede med den störste Heftighed i 2 Timer, under de bedste Forhaabninger om en lykkelig Seier for Flottillen; men pludselig sank Flaget paa Africa, efter hvad man senere erfarede, nedskudt fra Flottillen; og, eftersom det af denne blev antaget, at Linieskibet havde ströget sit Flag og overgivet sig, saa satte Canonfartöierne, foranlediget enten ved et feilagtigt, eller misforstaaet Signal, jublende og under almindeligt Hurra-Raab ind paa Linieskibet, i den Hensigt at tage det i Besiddelse, hvorved flere af Canonfartöierne kom Linieskibet saa nær under Bougen, at det maatte sætte af med Baadshager; dog ligesaa pludselig blev Flaget atter heiset, og det glatte Lag af Kugler og Skraa haglede ödelæggende ned over de aabne Baade. Da det neppe er muligt fra lavt liggende Canonbaade at entre eller bestige et Linieskib de vive force, saa var herved intet andet at gjöre, end at trække sig tilbage og begynde Kampen paany. Denne blev altsaa fornyet og endnu fortsat ½ Time, indtil Mörket Kl. 6½ faldt paa, hvilket forhindrede Commandeur *Krieger* fra at iagttage den svenske Canonflottilles Bevægelser, hvorfor Forsigtigheden böd ham at trække sig tilbage til Dragör, hvor han ankom Kl 11 om Aftenen, efter et Tab af 25 Döde og 34 Saarede, iblandt de sidste Maanedslieutenanterne *Kjerulf* og *Gedde*. Næsten alle disse Folk tabtes ved det uheldige nære Angreb paa Linieskibet, og de Tappre maatte saaledes böde for en tilvisse tilgivelig Uforsigtighed.

Ogsaa Linieskibet maa have havt et ikke ringe Mennesketab, thi det var paa Skroget saa forskudt, at man paa flere Steder kunde see tværs igjennem det, saa at det med Nöd og Neppe i synkefærdig Tilstand naaede Malmör, hvor det blev repareret. Den derværende svenske Canonflottille, under Commando af Oberstlieutenant *Diedrichs*, forholdt sig ved denne Affaire aldeles stille, og understöttede ikke sine Allierede. Kongen af Sverrig lod derfor nedsætte en Overkrigscommission, for at undersöge Omstændighederne ved denne Mangel paa Activitet.

Den 25de November löb Capitainlieutenant *P. Wulff* ud fra

Frederiksværn i Norge med Briggen Lougen under hans egen Commando, Briggen Seagull under Premierlieutenant *Budde's* og Skonnerten Hæmnæs paa 12- 24pundige og 2- 6pundige Canoner under Maanedslieutenant *Varendorffs* Commando, paa en Krydstour i Cattegattet. Næste Dags Morgen opdagede man en fiendtlig Convoy paa 49 Seilere, med 3 Orlogsfregatter i Spidsen, 4 Mile nordenfor Skagen og omtrent 1½ Miil fra de 3 danske Krigsskibe. Convoyen var desuden, saavidt man kunde skjönne i Morgendæmringen, dækket af 1 Fregat og 4 Brigger og rimeligviis af endnu flere Krigsskibe omkring Convoyen, hvorfor Capitain *Wulff* ansaae det raadeligt, at holde nordligere og ikke indlade sig med den. Men Kl. 10 om Formiddagen opdagedes ret forud en Cutterbrig, som under dansk Flag skjöd adskillige Skud, og nu gav Capitain *Wulff* ved Signal Ordre til Premierlieutenant *Budde*, med Seagull at jage bemeldte Cutterbrig. Denne Ordre blev hurtigt bragt til Udförelse, Cutteren opseilet og angreben; men, efterat den havde skudt 4 Skud, strög den sit Flag og overgav sig i ovennævnte Convoys Paasyn, uden at nogen af Orlogsmændene ilede den til Undsætning. Det erobrede Skib var en svensk Cutterbrig, Grippen kaldet, under Commando af Lieutenant *Molberg*, armeret med 4 Canoner og 1 Morteer og besat med 40 Mand. Skibet var ganske nyt og förste Gang i Söen, og havde samme Dag taget en dansk Jagt, lastet med Tran, hvilken nu ligeledes blev tilbageerobret.

Et Par raske Handlinger af Skippere maae her endnu finde Plads. Skipper *Sören Nielsen* fra Kragerö, förende en Brig for Kjöbmand *J. Tönder* sammesteds, seilede först i December Maaned til Danmark med Trælast, men maatte formedelst Modvind og fiendtlig Forfölgelse flere Gange vende tilbage til norske Havne. Nytaarsaften löb han atter ud, og blev under den jydske Kyst tagen og besat af en svensk Caper, som bragte Skipperen og 5 Mand over paa Caperen. Kort derpaa tog og besatte Caperen ogsaa en Brig fra Laurvig, og bragte ligeledes af Besætningen Skipperen og 4 Mand ombord paa Caperen. Da Vinden var N. O., maatte Caperen gaae med sine Priser til England istedetfor til Sverrig, paa hvilken Reise de norske Skippere tilböde Caperföreren deres Assistance, hvilket Tilbud han modtog. Men, da Nordmændene fik Öie paa deres Lands Kyster, grebe de alle 11, ifölge Aftale, til Værge, og tvang

de ombord paa Caperen værende 21 Svenske til at overgive sig og Skibet, paa hvilket de heisede det danske Flag ovenover det svenske, til Tegn paa at Skibet var erobret, og styrede nu dermed til Norge. Da Priismesterne paa de to tagne og besatte norske Coffardiskibe saae, at Caperen var i de norske Fangers Vold, styrede de ei længer efter denne, men sögte at undflye. De norske Skippere vare imidlertid ei tilfredse med at have erobret Caperen alene, men satte efter, indhentede Priserne, og tvang dem ved Canonskud til Overgivelse, hvorefter Skipper *Nielsen* förte Caperen og begge Priserne lykkelig ind i en norsk Havn, hvor Priserne bleve tilkjendte Skipperne og deres brave Mandskab.

I de sidste Dage af December Maaned blev en Galease, fört af Skipper *Leopold* og tilhörende Kjöbmand *J. Nielsen* i Odense, paa Reisen fra Norge taget af en svensk Caper og opbragt til Marstrand, men maatte formedelst Iis ankre udenfor Havnen. Caperföreren tog nu Skipperen og 1 Matros ombord til sig, men lod Styrmanden *Niels Pedersen* fra Stige ved Odense og to Matroser blive ombord paa Galeasen, og satte af sin egen Besætning 1 Priismester og 4 Matroser over paa samme. Nytaarsaften fandt disse i Skibet et Anker Viin, hvormed de höitideligholdt det gamle og indviede det nye Aar paa en saadan Maade, at de alle berusede bragtes i deres Köier. Medens de Beskjænkede sov Rusen ud, vækkede Styrmand *Pedersen* sine to Landsmænd, lukkede Lugerne og Kahytdören til, kappede Ankeret, og ved Hjælp af en föielig Östenvind bragte de Skibet lykkeligen til Kragerö.

B. Actioner paa Kysterne.

Den 30te Juni seilede fra Kjöbenhavn en Caper, Patriot kaldet, fört af Capitain *Bödker* og besat med 16 Mand, omkring Sjællands Odde forbi Refsnæs. Saasnart de ved Fyens Kyst stationerede engelske Krigsskibe fik den i Sigte, udsendte de 1 Canonbaad og 4 Barcasser, bemandede med omtrent 200 Mand, for hvilken Overmagt Caperen trak sig ind under Refsnæs, hvorfra den indbragtes til Saltbæk. Den engelske Canonbaad begyndte derpaa at skyde i Land, medens Barcassernes Besætning forsögte paa at lande. Da Fændrik *v. Suhl* af fyenske Infanteri-Regiment rykkede med et Commando paa 40 Mand imod dem, dreiede Barcasserne atter af, begave sig omkring Refsnæs-Pynten og landsatte hurtigt omtrent 150 Mand

paa sammes sydlige Side. Men ved en fra Callundborg tililende og af alle Vaabenarter bestaaende Troppe-Forstærkning indskibede de landede Englændere sig ligesaa hurtigt, uden at have erholdt Tid til at gjöre nogen væsentlig Skade.

Den 7de Juli om Morgenen Kl. 6 observerede man fra Varden ved Christiansund atter to Fregatter, som styrede imod Landet, men som formedelst Vindstille först den 8de Juli om Morgenen Kl. 9, efter at have seilet omkring de Öer, hvorpaa Christiansund ligger, og paa denne Tour borttaget et lille Fartöi ladet med Kufferter m. m. — löb ind ad Omsundet til Marcussundet, hvor et med 10- Spundige Canoner armeret Flaadebatteri, under Commando af Maanedslieutenant *Breckan*, var stationeret, og som strax aabnede en levende Ild paa Skibene, hvilken disse kraftigt besvarede. Flaadebatteriet vedblev sin Ild, indtil det aldeles havde forskudt sig, hvorefter det haledes til Land, for at forsynes med ny Ammunition, som strax bragtes det. Herved erholdt Tönder's Batteri paa 5- Spundige og Kaasböls Batteri paa 4- Spundige Canoner, hvis Ild var maskeret ved Flaadebatteriet — nu Leilighed til at aabne deres Ild, som fortsattes 2 Timer, eller til Kl. 11, da Skibene heisede et hvidt Flag, hvorefter Chefen for samme sendte en Parlementair i Land, der blev modtaget ved Flaadebatteriet, med nedenstaaende Brev Nr. 2, efter at han tidligere ved en Bonde havde sendt Brevet Nr. 1 til Kjöbmand *John Moses* i Christiansund. Man erfarede heraf, at de to engelske Orlogsmænd vare Fregatterne Tartar paa 48 Canoner, under Commando af *Joseph Baker* — den selvsamme Fregat, som den 16de Mai, under en anden Chef, af Söpremierlieutenant *Bjelke* blev forjaget fra Bergens Leed (See: II Bind, Pag. 547) — og the Signate, paa 32 Canoner, under Commando af Capitain *Ditch*.

Brevet Nr. 1 var saalydende:

Ombord paa Hans brittiske Majestæts Skib Tartar den 8de Juli 1808.

„Ved Krigs-Begivenhederne er et lille Fartöi, ladet med Kufferter „m. m., som tilsyneladende er privat Eiendom og Dem tilhörende, „faldet i mine Hænder. Da det ikke er mit Önske eller min Hen„sigt at borttage Eiendomme af denne Natur, er jeg meget bered„villig til at tilbagelevere dem, naar De dertil vil give mig Leilighed."

„Jeg benytter tillige denne Leilighed til at anmode Dem om, „at tilkjendegive den höistcommanderende civile eller militaire Per„son, at den Magt, jeg har den Ære at anföre ved denne Havn, er

„tilstrækkelig til at ödelægge Byen; men, da mit Öiemed ikkun er, „at erobre de der liggende Skibe saavelsom alle offentlige Sö- og „Krigsmaterialier, saa lover jeg, naar dette uden Modstand tilstaaes, „at al privat Eiendom samt alle ubevæbnede Personer skulle blive „uantastede, og ingen Skade tilföies Byen.

„Jeg udbeder mig den Ære af Deres Svar, og er min Herres „meget hengivne Tjener".

J. Baker,

Chef for de udenfor Christiansund stationerede Kongl. brittiske Skibe.

Brevet Nr. 2 var saalydende:

Ombord etc. paa Tartar den 8de Juli 1808.

Til den överste Magistrats-Person i Christiansund.

„Dersom De modsætter Dem min Magt, vil dette blot have „Byens Ödelæggelse til Fölge. Jeg tragter ikkun efter Fartöierne. „Jeg er min Herres etc."

J. Baker.

Dette sidste Brev blev modtaget af den i Christiansund Höistcommanderende, Major *v. Bruun* af 2det trondhjemske Infanteri-Regiment, der besvarede Brevet saaledes:

„Saalænge Christiansund har Nordmænd, Krudt og Kugler, „tænker man aldeles ikke paa nogen Overgivelse".

Endelig modtog Major *v. Bruun* ved den som Parlementair ombord sendte Kjöbmand *Nicolai Knudzon*, Sectionschef for Kystværnet, fölgende Svar:

Ombord paa Tartar den 8de Juli 1808.

Til den överste Magistratsperson, eller Gouverneuren i Christiansund.

„Da jeg har bragt i Erfaring, at Skibene i Havnen ikke ere „af den Vigtighed, som efter Beskrivelsen var blevet mig forestillet, „skal jeg med den förste föielige Vind begive mig bort".

„Da jeg forövrigt ikke önsker at tilföie privat Eiendom nogen „Skade, saa skal jeg ikke skyde paa Deres By, med mindre der „skydes paa mig. Jeg benytter denne Leilighed til at tilbagesende „nogle Artikler af tilsyneladende privat og huuslig Beskaffenhed, „hvilke denne Morgen ere faldne i mine Hænder, og hvilke jeg „skriftligen har erklæret Herr *Moses* skulle tilbageleveres. Jeg har „den Ære etc."

J. Baker.

Da dette Forslag blev antaget, og de to smaa Jagter med deres

Besætning leveredes tilbage, saa afseilede Skibene umolesterede samme Dags Eftermiddag Kl. 4. De Norskes Tab i denne lange Canonade bestod alene i een Landværnssoldat, som blev skudt paa Tönders Batteri. Englændernes Tab kan vel ei heller have været af Betydenhed, eftersom de Norskes Canoner vare af et saa lille Caliber. Christiansunds Garnison blev strax efter forstærket fra Trondhjem med 150 Musketerer, 50 Riffelskytter, 50 Artillerister, samt 2- 3pundige og 2- 1pundige Canoner. Major *v. Bruun* og Chefen for Flaadebatteriet, Maanedslieutenant *Breckan*, bleve almindelig roste for Tapperhed og god Conduite i denne Affaire, og, som Fölge deraf, af den commanderende General nordenfjelds, *v. Krogh*, igjennem Prinds *Christian August*, anbefalet Kongen, hvilken Anbefaling Prindsen under 13de Juli indsendte, idet han benyttede Leiligheden til atter at anbefale Commandeur *L. Fisker* (See: II Bind, Pag. 52 og 412—414), samt sine Adjutanter, *v. Mailænder*, *v. Holst* og *v. Darre*, til Kongens Naade. Om denne sidste skriver Prindsen:

....„Jeg er pligtig at bemærke, at de förste Affairers heldige „Udfald for det meste ere at tilregne hans Activitet og Talent. „Disse bevægede mig til at afsende ham fra Moss til Höland, fordi „jeg formodede Fiendens Hensigt; og Udförelsen viste, at jeg havde „bedömt ham rigtigt. Jeg er pligtig at henlede Deres Majestæts „allernaadigste Opmærksomhed paa denne Officier, om hvilken jeg „tör paastaae med fuldkommen Overbeviisning, at der findes faa i „Höistsammes Armee, som ligne ham i Local-Kundskab, Talent, „Activitet og militaire Kundskaber, hvorhos han med Conduite og „god Opdragelse forener en meget agtværdig Characteer."

Det er en kjær Pligt, her atter at kunne hædre denne dygtige og ædle Mands Minde (See: II Bind, Pag. 402). Prindsens Adjutanter maatte naturligviis danne sig efter deres ophöiede Mönster og udmærke sig, som han, ved Dygtighed, Activitet, Alvor og Beskedenhed; thi den sande Dygtighed er altid beskeden, og behöver ingen andre Midler, for at gjöre sig gjældende eller vinde Anerkjendelse. Major *v. Bruun* blev af Kongen udnævnt til Ridder af Dannebrogsordenens 4de Classe, og Maanedslieutenant *Breckan* til Dannebrogsmand.

1 Mai Maaned 1808 krydsede den engelske Orlogsbrig Clio, under Commando af Capitain *Thomas F. Baugh*, omkring Færöerne, og erholdt derved Underretning om, at nogle danske Fartöier skulde ligge i Thorshavn paa Strömsö, og at dette Sted var stærkt

befæstet. Capitain *Baugh* troede derfor, at det var hans Pligt at forsöge paa at erobre Öen, Befæstningerne og de i Havnen formeentligen liggende Skibe, hvorfor han den 15de Mai löb ind i Havnen, og gik Kl. 11½ om Formiddagen til Ankers i et halvt Canonskuds Afstand fra Thorshavns Castel. Strax derpaa afsendte han Lieutenant *Sinhouse* til Commandanten, Capitain *v. Löbner*, med en Opfordring om öieblikkelig Overgivelse af Castellet og Befæstningen til Hans brittiske Majestæt, medens Skibets 1ste Lieutenant *Peck* med 44 Mand samtidigen bleve landsatte, for at understötte Opfordringen og tage Fortet i Besiddelse. Da Commandanten antog, at Modstand med den af omtrent 20 Mand bestaaende Besætning vilde være forgjeves, samtykkede han næste Dag i Overgivelsen paa fölgende for ham og Staten meget ufordeelagtige Vilkaar:

1) Castellet med de til samme hörende Batterier, monterede med 21 Canoner, samt alle derværende Vaaben, Ammunition og andre Krigsforraad overgives til den brittiske Magt.

2) Garnisonen udmarcherer med Krigshonneurs, og maa i ingensomhelst Egenskab tjene imod Hans brittiske Majestæt i Löbet af 1 Aar.

3) Al privat Eiendom respecteres; hvorimod Alt, hvad der er Stats-Eiendom, stilles til Erobrerens Disposition.

Givet under vor Haand og vort Seil i Thorshavns Castel den 16de Mai 1808.

Peck. — 1ste Lieutenant paa Clio.

Löbner. — Commandant paa Thorshavn.

Lieutenant *Peck* tog derpaa Öen i Besiddelse og heisede det engelske Flag paa Castellet, hvorefter de sammesteds forefundne 61 Geværer, 26 Halvtönder Krudt, en Deel Ammunition og andre Krigsfornödenheder bleve deels bragte ombord paa Clio, deels ödelagte, Canonerne fornaglede og afslaaede Tapperne, Castellet demoleret, Barakkerne, Husene og Magazinerne i samme ruinerede; og, da alt Krigsværnet saaledes var tilintetgjort, og ingen Skibe fandtes i Havnen, seilede Capitain *Baugh* bort, efterladende sig i urört Tilstand det i Handelens Magaziner liggende betydelige Qvantum af Tælle, Tran, Fisk, Uldvarer, Fjædre m. m., som var Staten eller Kongen tilhörende og som, ifölge Capitulationsbetingelserne i § 3, nu tilhörte Erobreren, eller Hans brittiske Majestæt.

Men en engelsk privat Caper, Salamine, tilhörende den om-

bord værende Generallieutenant, Baron *v. Hompesch**) og under Commando af Capitain *Thomas Gilpin*, krydsede paa denne Tid ligeledes under Færöerne, og löb derfor den 1ste Juni 1808 ind til Thorshavn, hvor Capitain *Gilpin* strax landsatte en Deel af Skibets Besætning, for ogsaa at erobre Castellet. Men, da han erfarede, at samme for omtrent 14 Dage siden var bleven erobret og demoleret af Capitain *Baugh*, forlod Capitain *Gilpin* samme Aften Thorhavn, uden at borttage Noget, eller molestere Indbyggerne. Dog, i Söen erfarede han —rimeligviis af den medtagne Lods, Skipper *Hansen*, eller en anden Indvaaner, som drev Fiskeri under Öen — at Kongen af Danmark var den eneste Kjöbmand paa Færöerne, paa hvis Regning Handelen der blev dreven, under Bestyrelse af en Forvalter ved Navn *Mörck*, og at der i Thorshavn fandtes et Magazin eller Oplag af Varer, samt en Deel rede Penge, hvilke tilhörte Kongen, og som af Capitain *Baugh* ikke vare tagne i Besiddelse. Som Fölge af disse Oplysninger vendte Capitain *Gilpin* og General *Hompesch* 2den Pindsedags Aften, den 6te Juni, tilbage til Thorshavn, og lagde Skibet for Anker, tæt ved Landet, ligeoverfor Handelens Pakhuse. En halv Time derefter gik Generalen med sine Officierer og en Troup bevæbnede Matroser i Land og tog nu, ved Hjælp af bevæbnet Magt, til Indbyggernes störste Forskrækkelse, de Kongen tilhörende Varer og Effecter samt alle de Penge, han kunde finde, i Besiddelse, baade de, som tilhörte Kongen, og de, der tilhörte private Institutioner eller private Personer, indladede derpaa saa mange Varer i Skibet, som det kunde rumme, hvorpaa han forlod Thorshavn den 9de Juni om Morgenen, og seilede til Leerwich paa Shetland, hvor Varerne bleve bragte i Land. I Thorshavn blev 1 Officier og 2 Mand tilbage, för at bevogte de

*) Bemeldte Generallieutenant, Baron *v. Hompesch*, 47 Aar gammel og ugift, var födt paa Bollheim-Slot i Westphalen, og havde i de sidste 12 Aar boet i England, i sit eget Huus i Battersea-Fields, undtagen naar han i Kongens Tjeneste var udenfor England. Da hans Fader havde været en af de smaa tydske uafhængige Souverainer, saa havde Generalen aldrig været nogen Stats eller Fyrstes Undersaat, eller Byes Borger, hvorfor han troede der ikke paahvilede ham Forpligtelser imod Nogen, fraregnet de, som ifölge hans militaire Forhold hvilede paa ham mod Kongen af England, den tydske Keiser og Kongen af Preussen; hvorfor han nu förte Krig og drev Röveri paa egen Haand, men dog under engelskt Flag.

tilbageværende Varebeholdninger, eller for at sælge dem til Indbyggerne paa Generalens Vegne og derfor aflægge ham Rigtighed ved Tilbagekomsten. Den 27de Juni kom Capitain *Gilpin* med Salamine tilbage til Thorshavn — men uden General *Hompesch*, som var gaaet fra Skibet paa Shetland og derfra afreist til London — og indladede nu den störste og værdifuldeste Rest af Varerne, hvormed han den 28de Juni atter afseilede til Shetland, og hvorfra de bragtes til London. Af Uldvarerne blev vel ogsaa en Deel borttagne; men, da det blev Capitain *Gilpin* betydet, at de tilhörte Private, bleve de strax leverede tilbage; ligeledes blev en Deel Fiskevarer, omendskjöndt de vare Regjeringens Eiendom, tilbageleverede, da der blev anförd, at man paa Öen havde Mangel paa Födevarer; ja Capitain *Gilpin* var endog saa galant, at forsyne Gouverneuren med Thee, Ale, Porter, Viin, Ost, Kjöd m. m. af Skibets eget Forraad, eftersom deraf var total Mangel paa Öen. Senere gik Capitain *Gilpin* ogsaa til Island, hvor han i og omkring Reikiavig drev lignende Röverier.

Efter disse trende Besög paa Thorshavn udstedtes ved Bortreisen gjensidige Beviser af Authoriteterne paa Stedet og af de Engelske, for at retfærdiggjöre hinandens Handlemaade; de vare saalydende:

„Jeg bevidner herved, at jeg ikke uden Protestationer af Com-
„mandanten og Magistraten har taget den offentlige Pengecasse i
„Besiddelse saavelsom Varelagerne, tilhörende Kongen af Danmark.

„Belöbet i Pengecasserne udgjorde 12,033 Rdr. 22½ Sk., af
„hvilke jeg dog gav tilbage til Magistraten den Summa, som til-
„hörte Hospitalet og den geistlige Enkecasse"*).

Thorshavn den 8de Juni 1808.

Hompesch.

---

*) I Originalsproget er denne mærkværdige Attest saalydende:

„I certify having, notwithstanding all protestations of the Commandant
, and Magistrates, taken possession of the public money-cassa and of
„the stores of marchandises belonging to the King of Dannemark.

„The amount of the money-cassa was twelve thausend and thirty
„three danish Reichsthaler and twenty-two and a half danish Shilling,
„out of which however I retourned to the Magistrates the moneys
„destined for the Hospital and those for the widows of poor clergy."

Thorshavn, 8the June, 1808.

Hompesch.

Dernæst:

„Jeg bevidner herved, at Skibet Salamine, en privat Krigs-„Brig, kom tilbage til Færöerne den 27de Juni og bortförte Resten „af Varelageret m. m., tilhörende Kongen af Danmark. Under „min Haand"*).

Den 28de Juni 1808.

Th^m. Gilpin.

Befalingsmand over Skibet Salamine.

Endelig, for at besvare denne Artighed, udstedte da ogsaa Öens Authoriteter följende Beviis:

„Vi underskrevne Commandant over Færöerne og sammes Fort, „samt Landfogden for bemeldte Öer, boende i Byen Thorshavn paa „Strömsö, den störste af Færöerne, bevidne herved under Tilbud af „Eed, at den private Caper, Salamine, Capitain *Gilpin*, som forlod „dette Sted den 8de Juni, kom tilbage den 27de Juni, og borttog „hvad der var tilbage i de Kongelige Pakhuse, hvorimod al privat „Eiendom blev respecteret, og ingen Vold af nogensomhelst Slags „udövet imod Indbyggerne".

„Dette bevidne vi under vor Haand og Segl".

Thorshavn den 28de Juni 1808.

L. Löbner. *V. Hammershaimb.*

Saaledes mödtes og adskiltes de ellers paa andre Steder paa Liv og Död kjæmpende Danske og Englændere i disse öde Egne, som de bedste Venner, og gave hinanden ved Afskeden endog godt Skudsmaal om gjensidig Velvillie og Pligtopfyldelse.

Den militaire Historieskriver kan ikke bifalde den hele her brugte Fremgangsmaade, men maa nödvendigviis have den bestemte Anskuelse, at intet befæstet Sted, det være stort eller lille, nogensinde bör overgive sig, uden efter at dets Modstandsevne er udtömt, d. e. overvældet af en stormende Fiende, eller ödelagt og udhungret ved en Beleiring, Fiendernes Antal være hvilketsomhelst. Den Skik, vi

---

*) Denne Attest er saalydende:

„This is to certify, that the Salamine, private Brig of war, retourned „to Farö on the 27the of June and took away the remainder of the „King of Dannemarks marchandises-stores &c, withness my hand."

June, 28th 1808.

Th^m. Gilpin.

Comander of the Salamine.

allerede forhen have seet anvendt ved Erobringen af de danske Colonier, at tælle sine Modstandere, og, naar man finder dem nogle Mand stærkere end Besætningen, da strax at overgive sig, fordi Forsvaret muligviis vil være uden Nytte, eller koste Menneskeblod — er en af de forkasteligste og beklagelsesværdigste Undskyldninger, den borgerlige Fredsommelighed er i Stand til at opvise, og man maa derfor kun beklage, men ikke fremföre et Ord til Undskyldning for en saadan Handlemaade, paa Steder, hvor man ventede heltemodig Kamp, eller hæderlig Undergang, hvorved Nationalæren, Patriotismen og Opoffrelse for Konge og Land alene finde Næring og Tilfredsstillelse, og Efterkommerne lysende Exempler til Efterlevelse.

Den 10de Juli 1808 kom Capitain *Baugh* paa Orlogsbriggen Clio atter tilbage til Thorshavn, og kastede Anker paa samme Sted, som förste Gang, men lettede Ankeret kort efter, og lagde sig paa Frederiksvaag. Capitainen foregav, at han dennegang kom ifölge höiere Ordres, for af Commandanten og Landfogden at erholde Skudsmaal over sin egen Opförsel ved sin Nærværelse fra 15de til 17de Mai, men i Særdeleshed for at udbede sig Rapport om Generallieutenant *v. Hompesch's* og Capitain *Gilpins* Forhold de 3de Gange, de havde været paa Thorshavn, samt en nöiagtig Fortegnelse over de af dem bortförte Effecter og Varer, hvorhos han gav Haab om, at det Borttagne skulde blive bragt tilbage, eller i det Mindste erstattet Kongen af Danmark, eller Handelscassen, med Penge. Efter iilsomt at have erholdt de forlangte Rapporter og Fortegnelser, afseilede Capitain *Baugh* den 12te Juli fra Thorshavn til Shetland, hvor han haabede at ankomme den fölgende Dag og endnu træffe Capitain *Gilpin*, inden han havde udlosset de sidste Gang fra Thorshavn bortförte Varer.

Ifölge denne Fortegnelse og dermed i Forbindelse staaende Taxering, bortförte Generallieutenant, Baron *Hompesch* og Capitain *Gilpin* i to Transporter fra Thorshavn

Varer og Effecter, Handelen tilhörende,				
taxerede til en Værdi af	25,019	Rdr.	44½	Sk.
Inventarium	83	—	31½	—
Rede Penge i Handelens Casse, deels Sedler,				
deels Sölv	6,082	—	86	—
Een Vexel, stor	600	—	„	—
Tilsammen	31,785	Rdr.	66	Sk.

Transport	31,785 Rdr.	66 Sk.
Dog regnede man, at Producter af circa 1300 Rdr. Værdi bleve af Generalen overladte til Fattige og Syge.		
Desuden borttoges i rede Penge tilhörende private Personer eller Institutioner, saasom: Öens 38 Kirker, Thorshavns-Skole, Laugthings-Huset o. fl., dog fraregnet 223 Rdr. 93½ Sk., som tilhörte Præste-Enkecassen og som paa Forlangende blev leveret tilbage =	5,464 —	24 —
Tilsammen	37,249 Rdr.	90 Sk.

Ifölge denne af Forvalter *Mörck* forfattede Opgivelse, som under 1ste Juli 1808 blev indsendt til den færöeske Handels-Direction, rövede Generallieutenant *Hompesch* og Capitain *Gilpin* saaledes i Varer og Effecter for 25,102 Rdr. 76 Sk. og i rede Penge 12,147 Rdr. 14 Sk., saa at de Varer, som de lode tilbage, ifölge samme Opgivelse, ikkun havde en Værdi af circa 6000 Rdr.

Samme Dag, som Capitain *Gilpin* sidste Gang forlod Færöerne, nemlig den 29de Juni, reiste Capitain *P. P. Nolsö* paa sit lille færöeske Skib Freya ogsaa fra Færöerne med en Ansögning fra Indbyggerne til det engelske Admiralitet, hvori de forestillede samme deres ulykkelige Forfatning, og bad om Tilladelse for *Nolsö* at gaae med sit Fartöi til en Havn, hvor han kunde erholde Provisioner. Men ved Skagen traf han den 8de Juli paa det engelske Bombeskib the Fury, under Commando af Capitain *Gibson*, der, uden at tage Hensyn til Capitain *Nolsö's* Forestillinger, erklærede ham for god Prise og opbragte ham til Gothenborg, hvor Skibet forliste, eller blev saaledes beskadiget, at det ikke mere kunde gaae i Söen. I Gothenborg fik *Nolsö* de der værende engelske Admiraler *Keats* og *Bertie* i Tale, hvem han underrettede om sin Skjebne og Færöernes Nöd; de misbilligede Capitain *Gibsons* Fremgangsmaade, og sendte *Nolsö* paa et engelsk Skib til London med en Anbefaling til det engelske Admiralitet. Ved Ankomsten til London henvendte han sig til den danske Kjöbmand og Consul *Jens Wulff*, som kraftigen understöttede ham i hans Anliggender, förte ham til the Admiralty-Prize-Court, hvor han blev forhört med Hen-

syn til Aarsagen til hans Reise, Færöernes Tilstand m. m., hvorefter befaledes: at der for engelsk Regning skulde for *Nolsö* kjöbes og udrustes et Coffardi-Skib, der skulde lades med Korn og Levnetsmidler, med hvilke han skulde afgaae til Færöerne og bringe en Retourladning tilbage af Öernes Producter. *Nolsö* afseilede seent paa Efteraaret 1808 fra England med Skibet North-Star til Færöerne, som derved frelstes fra Nöd Vinteren over.

Consul *Wulff* sörgede derefter for, at de af General *Hompesch* og Capitain *Gilpin* paa Færöerne og paa Island under engelsk Flag begaaede Röverier documentariskt bleve beviste, og en Proces anlagt ved den engelske Admiralitetsret, for at den danske Stat og de Private paa Færöerne kunde erholde det lidte Tab erstattet. Dette lykkedes ham ogsaa meget godt; thi under 21de Januar 1812 meldte Consul *Wulff* til Generaltoldkammeret, at han ifölge Admiralitetsrettens Decret af 27de November 1811 havde erholdt Provenüet af de ved Caperen Salamine, General *v. Hompesch* og Capitain *Gilpin*, rövede Varer og Effecter paa Thorshavn frigivet. Dette Provenü udgjorde:

For de rövede Varer m. m. . . .	£Sterling 2676	13 sh.	4 d.
Hvorfra dog blev fraregnet Omkostningerne ved Processen med. . . .	— 233	3 -	4 -
Erholdt Rest =	£St. 2443	10 sh.	„ d.

Desuden i rede Penge, deels Sölv, deels Sedler, omtrent 4000 Rdr. d. C., hvilke Summer forelöbigen deponeredes i den engelske Bank.

Disse Penge bleve senere remitterede i engelske Papirer, og under 23de Marts 1813 af Bank-Comptoiret i Kjöbenhavn indbetalt til den færöeske Handels-Casse med 63,125 Rdr. 72 Sk. Courant og af Directionen reparteret imellem de ved Röverierne Skadelidte.

Den 21de Juli om Aftenen gjorde en engelsk Fregat, ved at udsende 2 armerede Barcasser, et Angreb paa 4 Coffardiskibe, som laae ved Lökken paa Jydlands Nordvest-Kyst, vare ladede med Korn og Fedevarer, og bestemte til Norge. Ved den paa Kysten commanderende Premierlieutenant *v. Gluds* Raskhed, (See: II Bind, Pag. 556) blev Englændernes Angreb atter afslaaet med et Tab for os af 1 Mand, som fik et Been knuust ved en Bombe.

Tre engelske Capere, som i Enden af Juli Maaned krydsede

nær Landet imellem Refsnæs og Draxholm, skjöde med Kugler og Kardætsker efter Huse og Möller. Ved tililende 4 Canoner ridende Artilleri, hvoraf 2 placeredes ved Havnsö-Mölle og 2 ved Alleshauge, samt noget Infanteri, bleve Caperne snart bragte til at afstaae fra deres Foretagende, og fjernede sig fra Landet.

Den 29de Juli angreb en engelsk Fregat og en svensk Caper atter Batterierne ved Lökken, medens 3 armerede Barcasser entrede og bemægtigede sig 3 der liggende Kornskibe. Men ved Premierlieutenant *v. Gluds* raske Forhold, Batteriernes og Jægernes Ild bleve Fienderne ogsaa denne Gang, efter 2 Timers Anstrengelse og Kamp, drevne paa Flugten, og maatte forlade Skibene saa iilsomt, at de efterlode paa samme 1 Matros, 5 Sabler og nogle Haandværksredskaber. Vort Tab bestod i en saaret Jæger.

Den 1ste August vare 4 danske Capere gaaede ind i en fiendtlig Convoy i Store-Belt, hvor de bleve angrebne af flere stærkt armerede Barcasser, hvorfor de maatte trække sig ind under Landet ved Asnæs; men, da de forfulgtes hertil, maatte de söge Understöttelse under Lerkenborgs Batteri, hvor Caperne længe bleve beskudte af Englænderne, dog uden Virkning. En Canonchalouppe, som Dagen derpaa blev udsendt fra et engelskt Krigsskib, nærmede sig Refsnæs, hvor Besætningen forsögte paa at lande, men blev af Tropper paa Kysten drevne tilbage.

Den 11te September Kl. 8½ om Formiddagen signaleredes en fiendtlig Fregat, som styrede imod Hitteröen ved Indlöbet til Flekkefjorden i Norge, og Kl. 10 udsattes 3 Barcasser, hvoraf de 2 roede mod Rosvaag paa Hitteröen, og den 3die vestefter. Da det netop var Söndag, vare Rosvaags Indvaanere forsamlede til Gudstjeneste i Kirkehavns Kirke, som Kystværnsmændene strax forlode, hentede deres Vaaben og forsamlede sig paa Kysten, nemlig: Rosvaags Kystværnsafdeling, under Commando af Sectionschef *Janssen*, besatte Rosvaaggrunden samt en lille Holm ved Indlöbet til Havnen med 30 Mand, hvorimod Kirkehavns Kystværnsafdeling under Commando af Divisionschef *Lemvigh* besatte Kysten ved Kirkehavn, ved Kjællernæs-Skjær, og bemandede tillige en Baad, som blev forsynet med en 4pundig Canon. Fra den ligeoverfor liggende Kyst af Listerland sendte Divisionschef *Jonas Lund* 14 Baade til Hjælp, bemandede med 150 Mand Landværn, hvoraf 2 Baade under Rodeanförer *Ammund Abrahamson Kjörse* forenede sig med *Lemvighs* Af-

deling ved Kirkehavn, og de 12 Baade forenede sig med *Janssens* Afdeling i Rosvaag.

Da de engelske Barcasser kom de yderste Skjær nær paa Skud, bleve de modtagne af *Lemvighs* Afdeling med en levende Ild, som blev besvaret med Kardætsker fra Barcasserne under gjensidige Hurra-Raab. Da *Janssen* ved Rosvaag saae, at *Lemvigh* var i Action med Fienden, indskibede han en Deel af sin Afdeling paa Baade, og ilede ham med dem til Hjælp, hvorpaa Fregatten ved Signalskud kaldte sine Barcasser tilbage, forfulgte af Baadene, indskibede Barcassernes Besætning, og gik om Natten til Söes. De Norske lede herved intet Tab.

Landværnet opfyldte ved denne Leilighed fuldkommen sin Bestemmelse, og udmærkede sig baade ved Activitet og Mod. I Rapporterne nævntes især med Berömmelse Divisionschef *Lemvigh* og Rodeanförer *Dahl*, som begge udnævntes til Dannebrogsmænd.

Den 24de October angreb en engelsk Escadre, bestaaende af: 2 Linieskibe, 1 Fregat, 1 Brig, 1 Cutterbrig og 3 Bombeskibe, Fæstningen Christiansö, fra Öst-Siden. Bombardererne aabnede deres Ild om Morgenen Kl. 7½ og fortsatte samme uafbrudt i 4 Timer, til Kl. 11½, i hvilken Tid omtrent 300 Bomber bleve kastede ind i Fæstningen. Kl. 9 avancerede Hovedescadren, passerede en ligne Fæstningens Öst-Side og gav den flere glatte Lag, hvilke Fæstningen besvarede med saamegen Kjækhed, Orden og Kraft, at Escadren maatte afstaae fra sit Forsæt, og med uforrettet Sag vige tilbage. Fæstningens Commandant, Sö-Capitain *Kohl*, blev omtalt med Berömmelse for sit kjække Forhold ved denne Leilighed.

Fæstningens Tab bestod i: 6 svenske Krigsfanger döde, som bleve dræbte af en Bombe, der faldt i Fangetaarnet; Capitain *Kohl* og 6 Mand af Garnisonen, 1 Kone, 1 fremmed Skipper og 1 svensk Matros saarede. Bygningerne vare ogsaa blevne meget beskadigede.

Den 16de November gjorde en stærkt armeret engelsk Barcasse et Angreb paa Öen Anholt, hvilket Angreb ogsaa blev afslaaet af Öens Kystmilice under Anförsel af Fyrinspecteur, Lieutenant *Justesen*.

Ved Commandeur *Fiskers* Activitet og Dygtighed var det norske Söværn fremstaaet og föröget ved Patrioters ydede Pengebidrag og

Velvillie, saa at sige, uden Statens Understöttelse. Ifölge den af Commandeuren forfattede officielle Fortegnelse, som under 28de October 1808 af Prinds *Christian August* blev indsendt til Kongen, bestod Norges Söværn dengang af:

1) 26 Canonchaloupper, hver armeret med 2- 24pundige Canoner og 4 af dem med 4pundige Haubitzer. Desuden vare 3 Canonchaloupper under Bygning.

2) 40 Canonjoller, hver armeret med 1- 24pundig Canon, eller Haubitz.

3) 1 Bombardeer-Barcasse til 1- 100pundig Morteer.

4) 3 flydende Batterier i det söndenfjeldske Norge, armerede med 24pundige Canoner.

5) En Deel Kyst Ro-Defensions Fartöier, hidtil anvendte ved Forsvaret af det nordlige Norge, og hvoraf flere vare under Bygning.

6) En seilende Division, bestaaende af: Orlogsbriggen Lougen, under Söcapitainlieutenant *P. Wulffs* Commando, armeret med 18- 18pundige Canoner, og Orlogsbriggen Seagull, under Premierlieutenant *Buddes* Commando, armeret med 16-18pundige Canoner, hvilken Brig i Begyndelsen af October Maaned havde lidt Haveri ved at löbe paa et Skjær, og som derfor i længere Tid var ubrugbar; Skonnertbriggen Hæmnæs, et priisdömt fiendtligt Coffardiskib, under Maanedslieutenant *Varendorffs* Commando, armeret med 12- 24pundige Canoner; 4 Defensionsskibe, under Commando af Sö-Premierlieutenanterne *Dorn*, *Grove* og *Lund*, armerede med 24pundige og 18pundige Canoner; og endelig besatte Söetaten 2de Kystbatterier indè i Christianiafjorden, 1 Batteri ved Vallö-Saltværk og et Par andre Steder.

Den bergenske Flottille blev i Sommeren 1808 commanderet af Söpremierlieutenant *Bjelke*, den trondhjemske af Capitainlieutenant *Motzfeldt*, hvilken sidste dog först ankom til Trondhjem den 24de September med Maanedslieutenant *Holm*, 1 Skibsbygmester, 1 Smed og 1 Qvarteermester, efterat den förste Canonchalouppe, som blev kaldet Trondhjem, var löbet af Stabelen den 6te August. Ved denne kyndige Bistand havde Arbeidet saa god Fremgang, at i Begyndelsen

af October Maaned 2 Canonchaloupper kunde detacheres til Christiansund. Prinds *Christian August* anbefalede ved denne Leilighed atter til Kongens Naade Commandeur *Fisker*, som den, man for det Meste havde at takke for dette Resultat, ligesom det maatte for en stor Deel tilskrives denne dygtige Officiers Administration, at Norge, som ved Krigens Udbrud manglede alle Slags Krigsmaterialier, allerede havde samlet saameget, at Kongen under 6te November kunde meddele den commanderende General i Nörre-Jydland, Generalmajor *v. Bardenfleth*, at han havde befalet Prinds *Christian August*, at nedsende fra Norge det fornödne Skyts til Fladstrands Armering, da Danmark dertil intet eiede.

Mod Aarets Slutning begyndte de krigförende Magter, som det synes, ved enkelte gjensidige Galanterier, at nærme sig hinanden. Da t. Ex. en svensk Morteerchalouppe var strandet paa Bornholm, og de to commanderende Officierer paa samme havde mistet deres Eqvipage, lod Kong *Frederik den Sjette*, ved Ordre af 23de December, dem fuldstændig eqvipere paa sin Regning. Den höistcommanderende engelske Söofficier i Sundet, Admiral *Bertie*, viste sig ogsaa forekommende, ved Tid efter anden at sende danske Krigsfanger tilbage til Helsingör, hvorfor ogsaa Kongen befalede under 7de December, at de herværende engelske Krigsfanger skulde afsendes til Commandanten paa Kronborg, for at overföres til bemeldte Admiral.

De store og forögede Udgifter, som Krigen foraarsagede Landet, maatte nödvendigviis virke skadeligt paa Danmarks og Norges Pengevæsen, idet Laan bleve gjorte og Papirspengene uden Tal forögede, hvorved Sölvpengene næsten aldeles forsvandt. Det var saaledes let at forudsee, at, naar man fulgte dette System, Frankrigs Skjebne, efter Mandat- og Assignat-Perioden, ogsaa maatte forestaae Danmark. Alene den Sum, som fra Krigens Udbrud i April til Udgangen af 1808 blev anviist paa de norske Casser til den norske Landarmees Gagering, trods sammes næsten utrolig lave Besolding, beløb sig til 3,442,275 Rdr. 82½ Sk., der var det Fleerdobbelte af den Sum, som Landet i samme Tid indbragte. Og dog er i hine 3½ Millioner ikke medregnet Omkostningerne til Armeens Beklædning, Armering, Ernæring etc. etc., hvilket, som vi vide, blev opsendt in natura fra Danmark.

Det er altsaa begribeligt, at under saadanne Forhold maatte Pengevæsenet stadigen forværres, og Representativerne, Sedlerne, mere og mere falde i Værd. Pari-Coursen var efter de daværende Penge-Forhold 125Rdr Courant i Sedler, for 100 Species; men allerede i Begyndelsen af Aaret 1808 faldt Coursen til 116, den 15de Marts til 155¾, den 24de Juni til 162, den 16de August til 174 og den 30te December til 190, og saaledes vedblev den stadigen at falde eller forværre sig det hele fölgende Aar 1809, hvilket vi nærmere ville erfare.

XVI. Capitel.

Sommer Felttoget i Finland, fra den 7de Juni til Vaabenstilstanden i Olkajoki den 19de November, og den svenske Armees derpaa grundede Tilbagetog til Torneå, indtil Udgangen af Aaret 1808.

Vi have i XIII Capitel (See: II Bind, Pag. 286–375) ombandlet Russernes Angreb paa Finland, og vi maa nödvendigviis fortsætte Beskrivelsen af en Krig, der förtes i Overeensstemmelse med den danske Regjerings Planer og Anskuelser, og fölgelig greb væsentlig ind i Krigsbegivenhederne imellem Danmark og Sverrig (See: Plan I).

Vi vide altsaa, at de svenske Overbefalingsmænd i Begyndelsen af Felttoget, ja endog længere end det i eget Land er undskyldeligt, troede Russerne at være langt stærkere end de vare, og antoge de indrykkede Colonner for Avantgarderne for ligesaamange efterfölgende Armee-Corpser, hvis Styrke Rygterne overdreve; men, efterat den russiske Armees Styrke omsider var bleven dem bekjendt, begik den höistcommanderende svenske General, *Klingspor*, den uoprettelige Feil, at trække sig tilbage uden Slag, eller alvorlig Modstand. Dog gjorde ogsaa Russerne et stort Feilgreb, ved ikke at rette deres Hovedangreb over Kuopio mod Uleåborg, i hvilket Fald den svenske Armee vilde være bleven aldeles afskaaren, og derved Finlands Erobring hurtig endt; thi, efterat den svenske Armee havde forladt Tavastehuus og Björneborg, var sammes Tilbagetogslinie bekjendt, og det var visselig en Forblindelse af den höistcommanderende russiske General, *Buxhöwden*, at antage, at den svenske Armee vilde forlade Finland uden Kamp og trække sig over den bothniske Bugt, Qvarken, fra Wasa til Umeå, eller gaae nordenom bemeldte Bugt til Torneå. General

Buxhöwden indsaae ogsaa efter Slaget ved Siikiajoki sin Vildfarelse; men begik nu en ikke mindre Feil, ved at give General *Bulatoff* en saa ringe Styrke, at han blev total slaaet ved Revolax (See: II Bind, Pag. 310—342).

De to Armeers höistcommanderende Generaler vare derfor omtrent lige store Hærförere, om end begge forresten vare erfarne Armee-Bestyrere, især General *Klingspor*, som var bleven udnævnt til Hærförer, efterat han havde været Armeens General-Intendant; men derimod manglede ham Krigerens og Hærförerens Egenskaber: Djærvhed, personlig Tapperhed og den Evne at kunne lede, ordne og beherske Alt; hvorimod General *Buxhöwden* dog var en praktisk Soldat, om ikke Feltherre. Begge Anförerne vare gamle; dog den svenske ældst; ingen af dem elskede Vaabenbraget; ingen af dem deelte Krigernes Farer og Besværligheder, eller opmuntrede ved deres personlige Nærværelse de Stridendes Mod i Kampen, men bedömte Alt og ledede Hærens Bevægelser paa Afstand og ifölge Andres Beretninger.

Hvad den russiske Hærförer forsömte i Begyndelsen af Felttoget, indhentede han senere; hvorimod den svenske Hærförer aldeles forsömte, med Kraft og Energi at benytte sig af sin Modstanders Feilgreb, omendskjöndt Oberst *Sandels*, trods Aarstiden og de slette Veie, ved sit Exempel viste ham Maaden at före Krigen paa. Kunde Feltmarskalk *Klingspor* ikke beslutte sig til, selv at gaae offensiv til Værks, burde han have givet Oberst *Sandels* en större Magt at operere med, hvorved det vilde have været ham muligt at rykke længere frem, maaskee endog over den russiske Grændse, i det Mindste til at holde sig omkring Jorois, hvorved han vilde være bleven staaende i en for Russerne overflöiende og faretruende Stilling, og have hindret dem i at erholde Forstærkninger og Armeefornödenheder fra denne Deel af Rusland; hvorimod *Klingspor* og *Sandels* vilde saameget lettere have erholdt Forstærkninger fra Sverrig, eller fra Finlands Almue. Understöttet af Skjærgaardsflaaden, kunde den svenske Armee have afskaaret den russiske Armee fra alle dens Ressourcer og derved bragt den i stor Forlegenhed, maaskee endog tvunget den til at forlade Finland; thi alene Oberst *Sandels's* Fremrykning foraarsagede stor Skræk i de tilgrændsende russiske Provindser, især i Egnen af Nyslott og Willmanstrand, eftersom man havde bortdraget den störste Deel af Besætningerne i disse to Fæst-

ninger. Men ved Sveaborgs og Svartholms Capitulationer erholdt General *Buxhöwden* en Deel Tropper disponible; desuden blev om Foraaret fra det Indre af Rusland, i forcerede Marcher, stundom endog transporteret paa Vogne, sendt General *Buxhöwden* til Forstærkning den 6te Armee-Division, som bestod af 14 Batailloner *) 15 Escadroner, 1 Sapeur-Compagni, 21 Canoner og nogle 3pundige Eenhjörninger, tilsammen over 7000 Mand, under Commando af General *Barclay de Tolly*. Disse 7000 Mand udgjorde vel ikke meget over Halvdelen af de 12000 Mand Forstærkning, som General *Buxhöwden* havde forlangt; men lidt efter lidt ankom flere Tropper, saa at den til 23,500 Mand sammensmeltede russiske Armee ved Sommerfelttogets Begyndelse talte omtrent 35,000 Combattanter; hvorimod Feltmarskalk *Klingspors* Armee talte omtrent 6000 og Oberst *Sandels's* Afdeling paa samme Tid var smeltet sammen til 1600—1700 Combattanter.

Vi have ogsaa forhen erfaret, at Generalieutenant *Rajewski* erholdt Commandoen efter Generallieutenant *Tutschkoff I*, at hans Armee-Corps blev forstærket til næsten 7000 Mand af alle Vaabenarter, og at han havde erholdt det Hverv, i Forening med General *Barclay de Tolly* at slaae baade Feltmarskalk *Klingspor* og Oberst *Sandels*. Russernes Plan til Sommerfelttoget var derfor: at General *Rajewski* skulde true Feltmarskalk *Klingspors* Tilbagetogslinie til Wasa, medens General *Barclay de Tolly*, efterat have ladet 3000 Mand blive staaende i Kuopio imod Oberst *Sandels*, skulde med Resten af sit Corps kaste sig imellem dennes og *Klingspors* Armee-Afdelinger, og true dem begge eller en af dem med Angreb i Ryggen. Hvis *Klingspor* kastede sig over *Barclay de Tolly*, skulde *Rajewski* omgaae *Klingspor* og afskære ham fra Uleåborg, og saaledes bringe ham under en dobbelt Ild. *Rajewskis* Støttepunkt var Tammersfors; *Barclay de Tollys* var Wiborg og Willmanstrand, paa hvilke Stæder den sidstnævnte lod forblive en Repli af 8 Batailloner og 5 Escadroner.

Af de andre russiske Armee-Afdelinger havde General, Grev *Kamenski* besat Kysten fra Hangö-Udd til Lovisa, med det Hverv, at dække Sveaborg og Kysten der omkring, og General, Fyrst

*) Nemlig: Gardens Jægere, Livgrenadererne, det Azoffske- Nisoffske- Veliki-Lukska og Revalske-Linie-Infanteri-Regiment, samt det 3die og 4de Jæger-Regiment.

Bagration besatte Landet fra Tavastehuus til Åbo og Kysten derfra til Björneborg.

Ved Udförelsen af denne Plan haabede General *Buxhöwden* i kort Tid at kunne gjenerobre hele Finland, omendskjöndt Generalerne *Rajewski* og *Barclay de Tolly* vare adskilte, og altsaa ikke i Stand til at understötte hinanden, saa at, hvis en af dem blev slaaet, maatte den anden nödvendigviis ogsaa trække sig tilbage. At Udfaldet blev anderledes, retfærdiggjör ikke General *Buxhöwdens* Misgreb, at adsprede sine Armee-Afdelinger uden Forbindelse med hverandre.

Kongen af Sverrig havde derimod den Plan, i Forening med det ved Gothenborg værende engelske Hjælpecorps (See: II Bind, Pag. 267—285) at gjöre en Landgang i den finske Bugt i Ryggen af den russiske Armee, i Egnen af Wiborg, eller i det Mindste ved Udlöbet af Kymene-Elv, indtage Wiborg-Fæstning, forurolige den russiske Armee i Flanken og Ryggen, og med Streifcorps true Petersborg og Willmanstrand, medens den klingsporske Armee angreb den i Fronten. Denne tilvisse meget storartede og strategiskt rigtige Plan strandede paa den höistcommanderende engelske Generallieutenant *Moores* Vægring at ville understötte den, eftersom de ham givne Ordres forböde ham at fjerne sine Tropper fra Kysten, eller at sætte dem under svensk Overbefaling.

Da denne store Plan ikke kunde bringes til Udförelse, synes det ikke, at Kongen havde nogen anden storartet Plan til Krigens Förelse i Finland, men förte den i adsplittede Landgange med smaa Afdelinger paa den finske Kyst, i den bothniske Bugt, hvilket vi senere ville erfare, og valgte til den Hensigt Ålands Öerne til sit Hovedqvarteer og til Udgangspunktet for næsten alle Landgangsforsög og Krigsforetagender i dette Felttog.

General *Buxhöwden* havde imidlertid i den 7 Uger lange Stilstandsperiode (See: II Bind, Pag. 343—344) ikke været uvirksom. Garnisonen i Sveaborg var bleven forstærket med en Deel af 17de Armee-Division og nogle Marinetropper; ved Isens Bortgang blev Fæstningen ogsaa forsynet med Levnetsmidler og Ammunition i stor Mængde, som henförtes under Bedækning af 2 Fregatter og 3 Schebekker, under Commando af Grev *Heyden*; Befæstningerne ved Porkala-Udd og Hangö-Udd bleve forsynede med Garnisoner; ved Indlöbet til Åbo blev opfört stærke Batterier,

og hele Finlands sydöstlige Kyst blev bevogtet ved Posteringer, som communicerede med hverandre ved Telegrapher.

Med Hensyn til Landets indre Bestyrelse bemærke vi: at Russerne lode Indbyggerne afvæbne og aflægge Troskabseed til den russiske Keiser, forinden de vare blevne löste fra deres Eed til Sverrigs Konge; Postgangen blev reguleret; ligeledes Forholdet imellem de courserende Mönter; Sognestævnerne og Markederne bleve deelviis forbudte; Pensionisterne bleve betalte af den russiske Regjering; Lösgængere og tildeels den krigsfangne og hjempermitterede svenske Garnison paa Sveaborg bleve anvendte til offentlige Arbeider o. s. v.

Vi have forladt Oberst *Sandels* med den 5te svenske Brigade i Warkaus og sydlig for samme paa Bredden af Saima Sö (See: II Bind, Pag. 349—350), hvor han, efter at have forstærket sig fra Uleåborg med Wasa-Regiment, 1- 6pundigt Batteri og 1 Escadron karelske Dragoner, oppebiede de fremtrængende overlegne Russere, som den 7de Juni viste sig ved Kivisalmi, et Pas Vesten for Kuopio paa Landeveien til Gamle-Carleby, hvilket Pas var besat af Oberst *Fahlander* med savolaxske Jægere. Efter nogle Skud fra disses sikkre Rifler trak Russerne sig tilbage.

Den 12te Juni angrebe Russerne med omtrent 2000 Mand, 5 Canoner og 2 Eenhjörninger den svenske Postering ved Jorois-Pas, bestaaende af omtrent 300 Mand Savolaxsere og 1- 6pundig Canon, under Major *Grotenfelts* Commando, som forsvarede sig i to Dögn imod flere Angreb. Men formedelst et den 13de Juni indtræffende Sneeveir lykkedes det Russerne ubemærket at opkaste et Batteri, hvorfra de den næste Dag aabnede en levende Canonild, under hvis Beskyttelse de sloge en Bro over det derværende Vandlöb, paa hvilken de trængte frem, og hvorved Major *Grotenfelt* Kl. 3 om Eftermiddagen blev nödsaget til at trække sig tilbage til Kuvansi, hvor Broen blev ödelagt; men da russiskt Cavalleri, med Jægere bag paa Hestene, satte igjennem Vandlöbet, maatte Major *Grotenfelt* trække sig tilbage til Warkaus.

Imidlertid havde en anden russisk Aldeling fra Willmanstrand over St. Michel nærmet sig Kutumäki, som de Svenske havde befæstet og som blev forsvaret af Capitain *Söderhjelm* med 100 Mand Österbottninger, 40 Dragoner og 2 Canoner. Kutumäki blev den 14de Juni angreben samtidig med Jorois og af omtrent samme

Styrke; men ogsaa her forsvarede de Svenske sig imod den store Overmagt i 6 Timer, forgjeves ventende paa Oberst *Fahlanders* Understöttelse, hvorefter de trak sig tilbage til Suanejoki, hvor de traf Oberst *Sandels*, som med sit lille Corps var rykket frem hertil fra Kuopio til Undsætning. Major *Schildt*, som var beordret, med sine Vesterbottninger til at forstærke Major *Grotenfelt*, trak sig ogsaa, af Frygt for at afskæres, tilbage fra Warkaus over Paukarlaks til Suanejoki; men, da Oberst *Sandels* endnu var for svag til at modstaae den nu forenede russiske Armee-Afdeling under General *Barclay de Tolly*, trak han sig den 15de Juni tilbage til Henriksnæs, 1¼ Miil Syd for Kuopio, hvor han gjorde Holdt, for at oppebie Oberst *Fahlander* og besörge Magazinernes Flytning over den 1 Miil brede Kallavesi-Sö til Toivala, hvor han havde til Hensigt at forsvare sig til det Yderste.

Oberst *Fahlander*, der, som ommeldt, var posteret ved Kivisalmi, erfarede Begivenhederne ved Kutumäki for seent til at forene sig med Capitain *Söderhjelm*. Isoleret og omringet paa alle Sider af Russerne, tænkte den tappre *Fahlander* ei paa Overgivelse, men samlede nogle Baade, hvilke han besteeg med sin Afdeling, efter at have ödelagt alle Forraad og Effecter, som ei kunde medtages, og, efter flere Dages Ophold paa Söerne, angreben fra alle Sider, landede han omsider ved Kartula, og forenede sig derpaa med Oberst *Sandels* ved Henriksnæs, hvor han blev modtaget med almindelig Glæde, da man der allerede havde anseet ham og hans tappre Vaabenbrödre for tabte. Oberst *Sandels* fortsatte derefter Tilbagetoget igjennem Kuopio, og förte selv Arriergarden, bestaaende af 350 Mand og 2 Canoner. Den 18de Juni havde Bagtroppen, anført af Lieutenant *Colliander*, en levende Fegtning, hvorved der vandtes Tid til Overfarten over Kallavesi-Sö til Toivala, hvor hele Corpset forsamlede sig, og tog Position i de der opkastede Forskandsninger, som forstærkedes ved Palissaderinger, Forsænkninger og nogle med Canoner armerede Fartöier paa Kallavesi-Sö, og udstrakte sin venstre Flöi til Karelen, der forsvaredes af Bönder. Saaledes forurolligedes Russerne i Flanken og Ryggen i flere Miles Afstand. Retraiten over Kallavesi-Sö foraarsagede de Svenske et Tab af 1 Underofficier og 20 Mand döde, 1 Officier, 1 Underofficier og 30 Mand saarede samt 10 Fangne. Oberst *Sandels's* hele Corps bestod nu af 1- 6pundigt og 1- 3pundigt Batteri, 100 Mand Cavalleri og 1657 Mand Infanteri.

General *Barclay de Tollys* Styrke angaves derimod til 5 à 6000 Mand, og hans Tab var vist ikke mindre stort end de Svenskes.

Russerne rykkede derpaa den 19de Juni ind i Kuopio, som de besatte med 5 Batailloner, noget Cavalleri og ½ Batteri, under Commando af General *Rakhmanoff*; med den övrige Styrke skred General *Barclay de Tolly* til Udförelsen af Hovedplanen, at trænge Feltmarskalk *Klingspor* tilbage til Torneå, eller til den vestlige Bred af den bothniske Bugt, og marcherede derfor den 22de Juni til Rautalampi, for at forene sig med General *Rajewski*. Paa denne Marche blev han opholdt flere Dage ved Overgangen over Sundet ved Kivisalmi, hvor Broen var brændt af de Svenske, hvorfra en Avantgarde pousseredes til Koivisto, og mindre Afdelinger rykkede frem til Lintulaks. Oberst *Sandels* benyttede General *Barclay de Tolly's* Fraværelse fra Kuopio, for, under Anförsel af Major *Duncker* og Capitain *Malm*, med 240 Mand, som indskibedes paa 20 Baade, at gaae mod Syd langs Söerne til Paukerlaks, 3 Mile bag den russiske Armee, for at bemægtige sig en russisk Transport med Levnetsmidler, som kom fra Warkaus.

For at aflede Russernes Opmærksomhed fra dette Foretagende, angreb Oberst *Sandels* selv Kuopio med 600 Mand og 4 Canoner, indskibede paa 60 Baade, Natten imellem den 25de og 26de Juni, hvilken Styrke var deelt i to Afdelinger, anförte af Majorerne *Ahrenkihl*, *Schildt* og *Roos*. Men, efter den tappreste Kamp fra om Aftenen Kl. 11 til om Morgenen Kl. 4 og efter et Tab af Fændrik *Kræmer* og 15 Mand döde og 1 Underofficier og 11 Mand saarede, maatte de Svenske atter trække sig tilbage til Toivala.

Imidlertid ankom Major *Duncker* samme Dags Eftermiddag til Paukerlaks, hvor han steeg i Land og fordeelte sit Detachement saaledes, at, da Transporten om Aftenen Kl. 9—10 ankom fra Leppävirta, blev den angreben fra alle Sider, og, efter at Bedækningen havde lidt et Tab af 1 Officier og 10 Mand döde eller saarede og 1 Underofficier og 8 Mand fangne, blev hele Transporten, bestaaende af 200 Vogne og 500 Artilleriheste, tagen, og, da de Svenske ei kunde medföre den, blev samme brændt, og Hestene dræbte. Den 26de Juni om Aftenen kom Major *Duncker* uden Tab tilbage til Toivala.

Da General *Barclay de Tolly*, som med sit Corps var ankommen til Kivisalmi, erholdt Efterretning om den Fare, hvori General

Rakhmanoff og hans Transporter svævede, vendte han tilbage til Kuopio, hvor han ankom den 30te Juni, og indskrænkede sine Operationer til at opretholde Forbindelsen med General *Rajewski* og forstærke ham med tvende Regimenter under Oberst *Wlastorff*.

For at drage Russernes Opmærksomhed bort fra Lintulaks, hvor Major *Ficandt* befandt sig i stor Forlegenhed ligeoverfor en betydelig russisk Overmagt, foretog Oberst *Sandels* den 30te Juni atter et Angreb paa Kuopio i 4 Afdelinger, under Majorerne *Duncker* med 500 Mand og 2 Canoner og *Grotenfelt* med 150 Mand og 2 Canoner, Capitainerne *Söderhjelm* med 240 Mand og *Burmann* med 200 Mand og 2 Canoner, Alt under Oberst *Sandels's* egen Overcommando. Begunstiget af en tyk Taage, skete Landgangen ved Midnatstid med Orden og Hurtighed, og Angrebet udförtes med Mod og Dristighed. Men, da Major *Duncker*, som skulde foretage Hovedangrebet, blev opholdt af uventede Forhindringer, kom han for sildig til at understötte de tidligere skete Angreb af de övrige 3 Afdelinger, hvorfor de Svenske efter den tappreste Kamp bleve tvungne til at indskibe sig igjen, med et Tab af Lieutenant *Weber* og 30 Mand döde, 3 Officierer og 50 Mand saarede, og 1 Officier, 2 Underofficierer og 20 à 30 Mand fangne. Alle 4 Afdelinger kom den 1ste Juli om Morgenen tilbage til Toivala. Russerne angive selv deres Tab den 25de og 30te Juni til omtrent 1300 Mand, hvilket synes næsten at være overdrevent. Foruden disse Hovedangreb, foretog Oberst *Sandels* daglig mindre Angreb paa Kuopio.

Russerne besad paa Saima-Sö en Canonflottille, som var stationeret ved Willmanstrand; Saima Söen staaer i Forbindelse med Haukivesi-Sö ved Nyslott, og med de Karelske-Söer, og danner fra den 61 til den 64° nordlige Brede et sammenhængende Vanddrag fra Nord til Syd, der igjennem Wuoksen har sit Udlöb i Ladoga-Sö. Nogle af disse Vande og Söer staae i Forbindelse med hinanden ved Sunde, som ere seilbare; andre Sunde ere ikke seilbare, men Söerne adskilte ved Næs og Bjergaase. For ogsaa at kunne bekjæmpe Oberst *Sandels* paa Vandet, lode Russerne 7 af de letteste Canonfartöier transportere fra Saima-Sö, over en Landtunge flere 1000 Alen bred og et besværligt Næs, söndenfor Warkaus, til Kallavesi-Sö, hvor de ankom den 5te Juni. Antallet paa disse Canonfartöier blev senere föröget, og, da de bleve understöttede af Landbatterier, maatte Oberst *Sandels* fra nu af ophöre med sine Angreb paa Kuopio.

Vi vende tilbage til den klingsporske Armee, som vi have forladt (See: II Bind, Pag. 343—315) i dens Uvirksomhed omkring Kalajoki og Brahestad, med Hovedqvarteret i sidstnævnte Stad. Fra den 3die svenske Brigade gjorde Underofficier *Hake* med nogle Mand en heldig Recognoscering paa den russiske Stilling ved Kelvio, hvorved han fangede 9 Mand. Major *Fieandt* af samme Brigade erobrede den 8de Juni med 200 Mand et Magazin i Perho, hvor Russerne foruden nogle Döde og Saarede tabte 1 Officier, 6 Underofficierer og 85 Mand Fanger. Nogle Dage derpaa borttog Majoren 2 betydelige Transporter i Saarijärvi, hvorved General *Rajewski* mistede Levnetsmidler for sin Armee-Afdeling for en Maaned, og blev uden Sværdslag nödsaget til at forlade sin befæstede Stilling paa Gamle-Carleby-Elvens venstre Bred; ligeledes beordredes Generalerne *Kasatschkoffsky* og *Kniper* med 5 Bataillioner, noget Cavalleri og 9 Canoner tilbage til Lappo, for at besætte samme og de 4 der sammenstödende Veie; General *Demidoff* med 2 Bataillioner og 200 Kosakker at besætte Wasa; det 24de Jæger-Regiment at besætte Lintulaks, og med Hovedcorpset tog General *Rajewski* den 18de Juni en Stilling ved Lillkyro, paa Storkyro-Elvens venstre Bred, medens General *Jankowitsch* med Avantgarden besatte Ny-Carleby, som han befæstede med et Broboved.

Underrettet om Russernes Tilbagetog, rykkede *Klingspor* omsider efter dem den 12te Juni til Pyhäjoki, den 13de til Himango, den 15de til Lotho og den 17de til Gamle-Carleby; den 23de Juni flyttedes Hovedqvarteret til Jacobsstad, Avantgarden i Soklotby, 1ste Brigade i Pyhäjoki, 2den i Sundby, 3die i Lepplaks og 4de i Maringais. Major *Fieandt* stod med 650 Mand og 2 Canoner i Perho, og havde Ordre til at forurolige Russerne i Lappo og borttage deres fra Saarijärvi over Lintulaks kommende Transporter.

Da Kongen af Sverrig havde underrettet Feltmarskalk *Klingspor* om, at han vilde foretage en Landgang ved Wasa, besluttede *Klingspor* at angribe Ny-Carleby, og afsendte Major *v. Hertzen* med en ringe Styrke, for at recognoscere samme, hvorved han fangede 1 Officier og 8 Kosakker.

Angrebet paa Ny-Carleby udförtes den 24de Juni om Morgenen Kl. 4 af General *Adlercreutz*, som til den Hensigt om Aftenen den 23de Juni forsamlede 2den Brigade under Oberst *v. Döbeln* og

3die Brigade under Oberst *Gripenberg* ved Sundby, 1¼ Miil nordenfor Ny-Carleby. Dispositionerne til dette Angreb vare:

General *Adlercreutz* skulde sætte sig i Spidsen af 3die Brigade, og rykke Kl. 4 om Morgenen frem paa Hovedlandeveien; Oberst *v. Döbeln* skulde med 2den Brigade paa Sideveie rykke med Hurtighed imod Byen og afskære Alt, hvad der befandt sig paa Elvens nordlige Bred; Major *v. Otter* med 1 Bataillon af Österbottens-Regiment og Major *Elias Furuhjelm* med 1 Bataillon Nylændinger skulde rykke frem paa Sideveie, gaae paa Baade over Ny-Carleby-Elv ved Drakas, Ryssa-Gaardene og Nederjeppo, og tage Russerne i höire Flanke og Ryggen, og endelig skulde Capitain *Langensköld* med 200 Mand paa Baade passere Elven ved Udlöbet, stige i Land paa sammes sydlige Bred, og angribe den venstre Flanke.

Da Oberst *v. Döbeln*, som skulde angribe först, blev opholdt af de slette Veie, saa begyndte den kamplystne General *Adlercreutz*, efter at have ventet nogen Tid forgjeves efter ham, Angrebet, kastede de paa den nordlige Side af Store-Carleby-Elv værende Russer tilbage over Broen, som de antændte og forlode. Nu först ankom Oberst *v. Döbeln*; men General *Jankowitsch* havde allerede forladt Ny-Carleby, og trak sig tilbage paa Veiene til Lappo, hvor han blev modtaget med en levende Ild af Majorerne *Otters* og *Furuhjelms* Flankecorps; men, da dette ikkun var svagt, lode Obersterne *v. Döbeln* og *Gripenberg* sætte Detachementer til Understöttelse paa Baade over Elven; dog, forinden disse ankom, var General *Jankowitsch* allerede gaaet tilbage ad Veien til Wasa, forfulgt af Major *v. Otter* og Capitain *Langensköld*; General *Jankowitsch* samlede sine i Nærheden komne Tropper ikke förend ved Juutas, hvorfra han trak sig tilbage over Munsala til Wöro, hvor han den 25de Juni atter fattede Posto. De Svenske indqvarterede 3die Brigade i Ny-Carleby og 2den Brigade söndenfor Byen; deres Tab i denne Affaire bestod ikkun i 1 Död og 2 Saarede; Russernes Tab derimod bestod i 10 Döde, 10 Saarede, samt 1 Officier, 1 Underofficier og 61 Menige fangne.

Paa denne Tid havde forskjellige Personer fra Finland fundet Leilighed til at nærme sig Kong *Gustav Adolph* og forsikkret ham om, at Finnerne allerede paa flere Steder havde drevet Russerne paa Flugten, erobret eller brændt de russiske Magaziner etc. og at svenske Tropper ikkun behövede at stige i Land paa Kysten, saa vilde Almuen gribe til Vaaben. Disse Efterretninger i Forening

med den paa Åland samtidig forefaldne Opstand foranledigede Kongen til at foretage to smaa Landgange paa den finske Kyst.

Den 1ste Expedition, som blev commanderet af den forhenværende Chef for Vest-Armeens venstre Flöi, Generalmajor *v. Vegesack* (See: II Bind, Pag. 500), skulde foretage en Landgang i Nærheden af Åbo, indtage denne By, og derved understötte Feltmarskalk *Klingspor* i hans Operationer. General *v. Vegesacks* Corps dannede 3 saakaldte Brigader; den förste Brigade bestod af Garde-Regimenterne til Fods, 1 Escadron af Garden til Hest og 1-3pundigt Batteri under Major *Tornerhjelms* Befaling; den 2den Brigade bestod af 2 Bataillonner af Uplands-Landværn under Oberstlieutenant *Reutercrona*, og den 3die Brigade bestod af de to resterende Bataillonner af Uplands-Landværn under Oberstlieutenant, Baron *Vrangel*, samt 213 Mand finske frivillige Skarpskytter, under Lieutenant *v. Vegesack*, tilsammen omtrent 2000 Mand, hvoraf 1400 Mand vare Landværn og uövede Bönder, som bleve indskibede i Billholms-Sund under Bedækning af 16 Canonchaloupper, Såttunga-Escadren kaldet, commanderede af Oberstlieutenant *Jönsson*, hvoraf Hovedstyrken den 19de Juni om Aftenen Kl. 7 steeg i Land ved Lemo-Odde, ½ Miil Sydost for Åbo, medens en mindre Afdeling steeg i Land ved Kemitto, hvor den foruroligede General *Tutschkoff* IIIs Posteringer.

Landgangen blev hurtigt iværksat ved Lemo, hvor Livgarden til Hest og Gardens Jægere under Ritmester *Brobergs* Commando formerede Avantgarden, under hvis Beskyttelse de frivillige Bönder hurtigt opkastede en Forskandsning paa Landingsstedet; 1ste og 2den Brigade med Canonerne rykkede derpaa frem til Ala-Lemo, efterladende Replier paa 100 Mand ved Kustö og Kakskertaö, og en Time efter Landgangen begyndte allerede Fegtningen imellem Fortropperne og varede uafbrudt til Kl. 12½ om Natten. Oberstlieutenant *Reutercrona* erholdt derpaa Ordre til med 1 Bataillon at understötte Gardens Jægere ved Ytter-Lemo, hvor den russiske Oberst *Wadkoffski* forgjeves sögte med 2000 Mand og 6 Canoner at trænge de Svenske tilbage, som, efter at de havde fornyet deres Ammunition, begyndte Fegtningen atter Kl. 2 om Morgenen; dog nu erholdt Russerne en Forstærkning under General *Baggohufvuds* Commando, bestaaende af 2 Infanteri-Regimenter, nogle Escadroner og 6 Canoner, hvorved Kampen blev endnu mere levende, og fortsattes saaledes til næste Formiddag Kl. 10, altsaa i 14 Timer med 1½ Times Ophold. Men,

da Russerne vare omtrent dobbelt saa stærke som de Svenske, og anförtes af Generalerne *Tutschkoff I*, *Baggohufvud* og *Borasdin*, samt Obersterne *Wadkoffski* og *Tschoglokoff*, som alle fegtede i Spidsen for Angrebscolonnerne, ligesom de for förste Gang oplivedes i Kampen ved den höistcommanderende Generals Nærværelse, hvis Hovedqvarteer endog var nær ved at erobres af de Svenske — saa var det ingen Under, at Russerne udviklede en sjelden Tapperhed og Anstrengelse. Men ogsaa de svenske Tropper saavel som General *v. Vegesack* fegtede med störste Mod og Tapperhed. „To Gange" — skriver Generalen i sin Rapport til Kongen — „afsloges „Fiendens Angreb og kunde ikke bringe Svenskerne til at vige; „Deres Majestæts Garde kjæmpede saaledes, som en Garde bör „kjæmpe, og de frivillige Skarpskytter have slaaes som ærlige Fin„ner, ligesom Landværnet gjorde hvad man kunde vente sig af „samme" . . . .

Ritmester *Broberg* gjorde endog Tjeneste med sine Hestgardister til Fods og erholdt derfor Geværer; men, da Russernes Antal stedse tiltog, da de mere og mere udbredte sig, og med en större Afdeling endog truede at angribe de Svenske fra Tepelä, og da Ala-Lemo af Russerne blev stukken i Brand — saa blev Tilbagetoget befalet, hvilket udförtes med Orden og Rolighed, hvorpaa Indskibningen skete under Canonchalouppernes og det opkastede Batteries Beskyttelse, med ikke mindre Orden og Hurtighed, saa at Alle vare om Bord den 20de Juni om Middagen, uagtet Russernes heftige Forfölgelse. De Svenskes Tab bestod i Stabsadjutant, Capitain *Ramsey* og 85 Mand döde, og 13 Officierer, 6 Underofficierer og 109 Mand saarede. Russerne angave deres Tab til flere Officierer og henimod 500 Mand döde og saarede.

Om Aftenen Kl. 7 lettede den svenske Transportflaade Anker og lagde ud igjennem Kustö-Sund, dækket af Canonfartöierne, uden at foruroliges af den ¾ Miil derfra liggende russiske Canonflottille, og seilede derpaa til Åland, hvor Tropperne bleve landsatte.

Den 2den Expedition til Finland skulde derimod foretages imod Wasa, i Forbindelse med *Klingspors* Angreb og Besættelsen af Ny-Carleby, og commanderes af Generaladjutant, Oberst *J. Bergenstråle*, forhen Höistcommanderende over Nord-Armeen. Oberst *Bergenstråle* indskibede sig, ifölge KongensBefaling, med 1090 Mand Vesterbottninger og Jemtelændere samt 4 Canoner den 22de Juni i Umeå, og landsatte

sine Tropper den 24de Juni om Aftenen, uden Modstand, i Ryggen af den russiske Armee ved Österhaukmoby, noget nordenfor Wasa, hvorfra Marchen tiltraadtes til Qveflaks, ¾ Miil fra Landingsstedet, paa hvilken Marche 1 Capitain og nogle Mand bleve tagne til Fange af Fortropperne, og efter nogle ubetydelige Fegtninger trængte Oberst *Bergenstråle* frem til Höstvesi-By, ¼ Miil fra Wasa, hvor han gav sine Tropper 1 Times Hvile, hvilket meget maa misbilliges under saadanne Omstændigheder; hvorefter han under Hurra-Raab angreb Byen igjennem den vestre Toldport, uden at træffe paa Modstand, indtil han naaede Kjöbmandsgaden, hvor Fortropperne bleve standsede af en levende Gevær- og Cardæskild fra 1 Canoner, som vare placerede i Korsgaden og beströge alle didhen löbende Gader. Den höistcommanderende russiske General *Demidoff*, som, misledet af et falskt Rygte, var rykket ud med Hovedstyrken og 2 Canoner, for at möde de Svenske paa Veien til Smedsby, var imidlertid hurtigt vendt om, og kastede sig nu ogsaa over Oberst *Bergenstråle* og tog ham i Ryggen, hvorved opstod en 3 Timers lang Kamp fra Gade til Gade, fra Huus til Huus. Under disse mislige Omstændigheder vilde Oberst *Bergenstråle* trække sig tilbage; men den tappre Oberstlieutenant *Knorring* gjorde ham opmærksom paa de farlige Fölger deraf, og foreslog, at man hellere skulde möde Russerne udenfor Byen og senere erobre denne tilbage. Men, ligesom denne Plan skulde bringes til Udförelse, blev Oberstlieutenant *Knorring* truffen af en Kugle i Hovedet og faldt dödelig saaret ned af Hesten. Planen standsede saaledes af sig selv; og, da Capitain *Sandman*, som fra Qveflaks var bleven detacheret med 176 Mand langs Karperö-Veien, imellem Kysten og Hovedstyrken, for at angribe Wasa fra den vestlige Side, udeblev, saa bleve Oberst *Bergenstråle*, Oberstlieutenant *Knorring*, Major *Amnéus* og 15 andre Officierer samt 250 Mand tagne til Fange og 1 Canon erobret, efter et betydeligt Tab af Döde og Saarede, hvoraf 400 Svenske og Russere imellem hverandre bedækkede Gaderne. Iblandt de Döde var Batterichefen, Lieutenant *Hård* og Regimentsqvarteermester *Turåfjell*.

Imidlertid reddede sig en Deel Svenske, og deriblandt Capitain *Sandman* med sin Afdeling, tilbage til Haukmo, hvor de samledes af Major *Ulfhjelm*, indskibede sig den 26de Juni om Aftenen Kl. 7 og afgik strax til Svartöerne. Paa Retraiten forfulgtes de Svenske heftigt af Russerne, men de forsvarede sig med en levende Ild, indtil saavel Infanteriet som Artilleriet aldeles havde forskudt

sig. En anden Afdeling reddede sig imod Nord paa Veien til Oravais, hvor den forenede sig med den klingsporske Armee, og dannede der den 6te eller saakaldte svenske Brigade under Oberst v. *Essens* Commando.

Wasas Indbyggere, som, hvad der var naturligt, havde sympathiseret med deres Landsmænd, maatte haardt böde for denne Sympathi og udholde to Dages Plyndring og Mishandling af Russerne, hvilket var en Grusomhed, hvorved General *Demidoff* ikke hædrede sit Navn. Ifölge svenske Efterretninger löb han omkring, truede med at gjöre Wasa lige med Jorden, og opmuntrede sine Soldater til Plyndring og Ödelæggelse.

Bönderne omkring Wasa havde sendt Bud til Umeå og tilbudt sig at ville understötte de Svenske i Tilfælde af en Landgang og et Angreb paa Wasa, saafremt de kunde erholde Befalingsmænd og Ammunition. Af denne Grund beordredes Sölieutenant *Lund* til Korsöerne, hvorfra han landsatte Lieutenanterne *Ridderhjerta* og *Jacobson* med 43 Mand Jemtelændere ved Sundom, i Bugten ved Stråkan, for at opbyde og samle Bönderne söndenfor Wasa, hvis Antal allerede den 26de Juni var steget til 250 Mand og dagligen voxede; Lieutenant *Ridderhjerta* befæstede sig i et lille Pas ved Sålfs-By, hvor han havde 1 3pundig Canon og 2 Gaffelbösser, og fangede imellem den 26de og 28de Juni med sit lille Corps 4 Officierer og 122 Kosakker, samt erobrede en Mængde Levnetsmidler og Materiel, som förtes ombord paa Lieutenant *Lunds* Fartöier, der nu laae ved Häststen.

Det mislykkede Anfald paa Wasa var heller ikke til disse tappre Bönders Fordeel; imidlertid forblev Lieutenant *Ridderhjerta* hos dem, og besluttede at understötte den klingsporske Armees Foretagende imod Wasa, ved at angribe Russerne bagfra. Dog oppebiede General *Rajewski* ikke dette dobbelte Angreb, men lod Wasa römme den 1ste Juli og concentrerede sin Hovedarmee ved Salmis, med Avantgarden ved Lappo.

Landgangene ved Åbo og Wasa mislykkedes, fordi de dertil anvendte Troppeafdelinger vare for svage; thi Befalingsmændene saavelsom Tropperne fegtede med udmærket Bravour og Udholdenhed. Men, omendskjöndt Generaladjutant v. *Tibell* gjorde Kongen opmærksom paa Troppernes ringe Antal, de deraf flydende farlige Fölger, at man lidt kunde regne paa Böndernes Opstand og Medvirkning, og at det derfor var mere hensigtsret, at forene disse to Afdelinger i een, eller indlemme dem i den finske Armee — saa var Kongen

ikke at bevæge til at afstaae fra de engang fattede Planer, saalidt som han var at formaae til at forstærke disse Afdelinger fra andre Punkter, formedelst hans Planer paa Norge og Sjælland.

Paa denne Tid erholdt svenske Embedsmænd, som besad Eiendomme i Finland, igjennem deres Inspecteurer en russisk Ordre, som indeholdt, inden 8de Juli 1808 skriftlig at indsende deres Troskabseed til Keiseren af Rusland; i modsat Fald vilde deres Eiendomme blive confiskerede. Iblandt saadanne Embedsmænd nævnes General *Armfelt* og Landmarskalken, Grev *Axel Fersen*. General *Armfelt* skriver herom til sin Ven Oberstlieutenant *Adlersparre* under 5te Juli 1808: „Nu „kunne vi med den bedste Villie af Verden ikke beholde hvad vi „eie. Russerne ere uartigere end Franskmændene; thi i Pommeren „bröde de sig ei om Personerne, men blot om Penge og rörligt Gods".

Vi ville nu gaae over til Begivenhederne paa Havet.

Admiralerne *Nauckhoff* og *Cederström*, som commanderede den saakaldte „stora-flotta" (See: II Bind, Pag. 375), afseilede med samme fra Carlscrona den 3die Juni, og ankom den 11te Juni ved Indlöbet til den finske Bugt i Höide med Hangö-Udd, hvorfra den sendte en Afdeling til Jomfrusund under Oberst *Gegerfelts* Commando, medens Resten vedblev at krydse, for at forhindre den russiske Flottilles Udlöb fra Sveaborg, hvilket dog ikke var gjörligt med Linieskibe og Fregatter, saa at 22 Canonchaloupper, 6 Canonjoller og 4 Transportskibe, under *Miakinin's* Commando, ubemærket löb ud til Skjærgaarden ved Åbo. Udrustningen af den övrige i Sveaborg værende Flottille blev opholdt derved, at et Krudtmagazin med 1000 Centner Krudt sprang i Luften, hvorved et Marinemagazin brændte, og hvorved Russerne ogsaa lede et Tab af mange Döde og Saarede, iblandt de sidste Artillerichefen, General *Wonnoff*.

Saalænge Sverrig besad Finland og en veludrustet Skjærgaardsflaade i Sveaborg og Åbo, havde man forsömt at vedligeholde de gamle Skjærgaardsfartöier, som laae i Stockholm. Admiral *Hjelmstjerna* blev nu overdraget Commandoen over dem, og han lod dem istandsætte og udruste; men Antallet paa disse Fartöier udgjorde i Slutningen af Juni og i Begyndelsen af Juli Maaned ikkun 22 Canonchaloupper, 8 Galeier og 2 imod Nord detacherede Canonbarcasser, af hvilke Admiralen med 18 Canonchaloupper og 6 Galeier i Slutningen af Juni Maaned var i Skjærgaarden ved Åbo, hvor han den 30te Juni med Avantgarden, bestaaende af 3 Canonchaloupper, Kl. 2½ om

Eftermiddagen angreb den russiske Skjærgaardsflottille paa 28 Canonbaade i det söndre Indlöb i Sundet mellem Krampa og Hanga-Holmen; men, inden Admiral *Hjelmstjerna* havde nærmere undersögt Russernes Styrke og Stilling, droge de sig bag Krampholmen tilbage til Bockholms-Sund udenfor Åbo, forfulgte af de Svenske, som tabte i denne Fegtning Lieutenant *Holmen* og 4 Mand döde og 7 Mand saarede.

Da Kong *Gustav den IV Adolph* indsaae Umuligheden i baade at erobre Norge og Sjælland (See: II Bind, Pag. 278—279), besluttede han personligen at lede Krigs-Foretagenderne til Lands og Vands imod Söndre-Finland, og gik til den Ende den 30te Juni paa Kastelholmen i Stockholm ombord paa Konge-Jagten Amadis, havende i sit Fölge Vice-Admiral og Generaladjutant af Söetaten *Rayalin*, Capitainlieutenant, Grev *Piper*, Oberst, Baron *Boye*, Generalauditeur, Grev *Gyllenborg*, Cabinetssecretairerne *Wetterstedt* og *Hederstjerna* samt Livmedicus Dr. *Weigel*, og ankom den 4de Juli til Pitkäluoto ved Wäpsä, et Canonskud udenfor Bockholms-Sund og 1 Miil fra Åbo, hvor Admiral *Hjelmstjerna* laae med den svenske Canonflottille, med Undtagelse af een Division paa 4 Canonchaloupper, der laae i Jomfrusund under Commando af Capitain *Sölferarm*.

Förend Kongen forlod Stockholm, udnævnte han Hertugen af Södermanland til Generallissimus over Armeen i Sverrig og Generalmajor *Tibell* til Armeens tjenstgjörende Generaladjutant. Dernæst indsatte han ogsaa en Regjerings-Commission, bestaaende af: Rigets Drost, Grev *Carl Wachtmeister*; Rigets Marskalk, Generallieutenant, Grev *Axel Fersen*; General og Ambassadeur, Baron *Stedingk*; Overstatholder i Stockholm, Grev *Samuel Ugglas*; Krigspræsidenten, Generallieutenant, Baron *Bror Cederström*; Cancellipræsident og Udenrigs-Minister, Baron *Ehrenheim*; Hof-Cantzler, Baron *Wetterstedt* og Generalmajor *Tibell*.

Samme Dag Kongen ankom til Skjærgaardsflaaden, befalede han at foretage en Recognoscering imod den russiske Skjærgaardsflaade, hvorefter Kl. 6 om Aftenen 8 Canonchaloupper under Capitain *Wirséns* Commando beordredes til at angribe den russiske Canonflottille, som strax rykkede ham imöde; hvorpaa 10 Canonchaloupper og 6 Galeier rykkede frem til Capitain *Wirséns* Understöttelse, under Kongens egen Anförsel; hvorpaa en levende Ild begyndte, der varede i 5 Timer, under hvilken Kongen roede i en Chalouppe

omkring imellem sine Canonfartöier; hvorefter den russiske Canonflottille trak sig tilbage under sine Landbatterier, og den svenske lagde sig for Anker ved Wäpsä-Holmene, hvor den blev liggende i 14 Dage og blokerede den russiske Flottille. De Svenskes Tab i denne Affaire bestod i: Lieutenant *Geers* og 6 Mand döde, Lieutenant *Rudberg* og 4 Mand saarede, samt nogle beskadigede Baade. Russernes Tab var neppe mindre. Flottillens Höistbefalende, *Miakinin*, blev haardt saaret, 3 Canonchaloupper bleve skudte i Sænk, og flere betydeligt beskadigede.

Herefter indskrænkede den svenske Skjærgaardsflaades Foretagender sig til at forurolige den russiske Armee med Landgange hist og her paa Kysten af Finland fra Kaskö til Åbo, hvorved mindre Posteringer bleve overfaldne og bortsnappede; blandt de virksomste nævnes Lieutenant *Thornton*, paa Orlogsbriggen Frederik, som havde taget sin Post i Kaskös-Havn, og Fændrik *Carisien*, som udsendtes fra Linieskibet Fäderneslandet, hvilken sidste gjorde en heldig Landgang i Purumpää Viig og ved Dragsfjärds Capel, söndenfor Åbo.

Kongen af Sverrig seilede efter Fegtningen ved Wäpsä den 4de Juli til Jomfrusund, for at inspicere den der liggende Division Canonchaloupper, under Capitain *Sölferarms* Befaling, og Afdeling af Orlogsflaaden, under Commando af Oberst *Gegerfelt*, og forblev Kongen liggende her nogle Dage, hvorpaa han afgik til Åland, paa hvilken Reise hans Jagt nær var gaaet under i Storm og ved at stöde paa Klipper og Skjær, saa at han tilbragte 13 Dage paa denne Reise, nemlig, fra den 8de Juli, da han forlod Pitkäluoto, til den 21de Juli, da han ankrede ved Kastelholmen, og tog den 24de Juli sit Hovedqvarteer i Grälsby. Ved Ankomsten til Åland udnævnte han Generalmajor *v. Vegesack* til sin tjenstgjörende Generaladjutant.

Med ovennævnte Deel af Canonflottillen og Orlogsflaaden bevogtede de Svenske den russiske Flottille i Jomfrusund; men ved at fordybe det smalle Sund, som adskiller Kimitto fra Fastlandet, undkom de mindre dydtgaaende russiske Fartöier derigjennem, og, medens Capitain *Sölferarm* den 21de Juli rykkede frem med 12 Canonchaloupper, for at forhindre denne Gjennemgang, deels ved Forsænkninger og deels ved Magt, rykkede 40 russiske Canonchaloupper under Grev *Heydens* Commando ham imöde, hvorved Kl. 2½ om Eftermiddagen en levende Fegtning begyndte i Sandö-Sund, som varede i

3 Timer, hvorpaa de Svenske maatte trække sig for denne 3—1 dobbelte Overmagt omtrent 1000 Alen tilbage, efter et Tab af Lieutenant *Rudbeck*, Stykjunker *Lilja* og 20 Mand döde samt 2 Officierer og 22 Mand saarede. Russerne lede ogsaa et betydeligt Tab af Döde og Saarede; iblandt de sidste den Höistcommanderende Grev *Heyden*.

Den 28de Juli foretog Lieutenant *Råberg*, som med Krigsskonnerten Celeritas laae til Ankers ved Lökö, $\frac{1}{8}$ Miil udenfor Nystad, en Landgang paa Kaibirte-Odde, drev den der posterede sussiske Postering paa Flugten og erobrede 1 Canon.

I Slutningen af Juli Maaned havde de Svenske betydeligt foröget deres Canonflottille; ved Åbo laae nemlig 13 Canonchaloupper og 8 Galeier; imellem Kustö og Kakskerta 4 Canonchaloupper, samt imellem Kamitto-Ö og Fastlandet 22 Canonchaloupper, tilsammen 39 Canonchaloupper og 8 Galeier. Admiral, Baron *R. Cederström*, som commanderede Orlogsflaaden, blev ifölge Kongl. Ordre af 11te Juli aflöst i Commandoen af Admiral *Nauckhoff*. Bemeldte Flaade talte paa hiin Tid 10 Linieskibe, nemlig: Gustaf den IV Adolph paa 78 Canoner, Vladislaff paa 76, Dristigheten, Fäderneslandet, Gustaf den III Adolph, Frederik, Äran og Manligheten paa 74, Tapperheten og Forsigtigheten paa 66 Canoner; 5 Fregatter: Eurydice paa 46 Canoner, Chapman paa 44, Camilla og Bellona paa 42 og Jaramas paa 34 Canoner; Cutterbriggen Delphin, og de bevæbnede Coffardiskibe: Corvetten der Biedermann, Briggerne Frederik, Svalan, Blomman, Ekonomien og Vaksamheten, Skonnerten Celeritas og et Aviso-Fartöi, hvilke sidstnævnte krydsede i den nordlige Deel af den bothniske Havbugt, saa at den hele svenske Orlogs-Flaade paa denne Tid bestod af 70 större og mindre Fartöier.

Russernes Skjærgaardsflaade i Åbo-Skjærgaard bestod derimod af 106 Fartöier, og Orlogsflaaden fra Kronstadt af 8 Linieskibe, nemlig: Blagadath paa 120 Canoner, Gabriel paa 118, Nordstjernen, Amyetten, Boreas, Eglé, Vsevolod og Michael paa 74 Canoner; 8 Fregatter: Hero, Argus og Rapid paa 50 Canoner, Theodor og Schartlivog paa 44, Pollux paa 24, Melpomene paa 20 og Lisette paa 18 Cononer, samt 2 Corvetter og 2 Cuttere, under Commando af Admiral *Kanikoff*.

Efter *Gustav den IV Adolphs* Afreise fra Stockholm befalede han Generalcommandoen paa Fastlandet at oversende Tropper

til Åland, og man erholder af disse isolerede og forvirrede Befalinger et Begreb om Kongens Maade at före Krigen paa; thi Troppernes Oversendelse befaledes ikke paa een Gang, men lidt efter lidt, eftersom Rapporterne indlöb og i Fölge af det öieblikkelige Indtryk, disse frembragte, paa fölgende Maade:

Den 1ste Juli Dagen efter Afreisen: 2 Escadroner af Livgarden til Hest og 1- 6pundigt Batteri skal afgaae fra Vest-Armeen til Åland.

Den 3die Juli: Kronobergs-Regiment skal i forcerede Marcher afgaae fra Syd-Armeen til Carlscrona, hvor det skal indskibes og stöde til Flaaden ved Hangö-Udd, og der oppebie nærmere Ordres.

Den 6te Juli: Commandoerne af Garderegimenterne paa Åland skulle forstærkes til 300 Mand ved hvert Regiment. Östgötha-Landværnsbrigade skal afmarchere til den Havn, som er nærmest Åland, for at sættes over til samme.

Den 10de Juli: Regimenterne Upland og Westmanland og 1 Bataillon af Helsinge-Regiment (See: III Bind, Pag. 43) skulle i forcerede Marcher afgaae fra Vestarmeen til Uplands-Kyster, for at overföres til Åland, tilligemed 1 Batteri 6pundige Canoner og 1 Batteri 8pundige Haubitzer. Disse Tropper skulle erstattes fra Sydarmeen.

Den 2den August: Livgrenadeerbataillonerne og sammes 2de Vargeringsbatailloner samt 1- 6pundigt Batteri skulle iilsomt afgaae fra Sydarmeen, indskibes og afseile til Hangö-Udd, hvor de skulle oppebie nærmere Ordres.

Den 9de August: Livgrenadeerbataillonerne og Batteriet skulle afgaae til Åland istedetfor til Hangö-Udd; ligesaa skulle Vargeringsbataillonerne af Regimenterne: Upland, Kronoberg, Helsinge og Westmanland afgaae til Grislehamn.

Den 10de August: Helsinge-Regiments Vargeringsbataillon (som dengang laae i Gefle) skal ikke afgaae til Grislehamn, men indskibes i nærmeste Havn og afseile til Björneborg, hvor den skal oppebie nærmere Befalinger.

Den 14de August: De i Skaane endnu værende Afdelinger af Dronningens- og Engelbrechtens-Regiment skulle afgaae til Åland.

Den 16de August: Livgrenadererne skulle ikke fortsætte

deres forcerede Marcher, men afgaae til den nærmeste Havn ved Östersöen, hvor de skulle indskibes.

Den 19de August: Livgrenadererne med det 6pundige Batteri skulle indtil videre forblive i Sverrig.

Paa denne Maade fortsattes disse Befalinger under 28de August, 7de og 19de September o. s. v., hvorved Tropperne, især Livgrenadererne, i flere Maaneder marcherede frem og tilbage i det Indre af Sverrig.

Saaledes forsamlede Kongen paa Åland de fra Sverrig ankomne Tropper i et Armee-Corps, som forstærkedes med finske Bönder og Ålands-Landværn, hvilke allerede under 1ste August gaves Navn af den Söndre-Finske-Armee, hvorimod den klingsporske Armee fra samme Tid af blev benævnet den Nordre-Finske-Armee. Kongen sysselsatte sig hele Sommeren igjennem med hensigtslöse og confuse Landgangsplaner, unödvendig strenge Ordres med Hensyn til Bevogtning af Öerne og med stive og formelle Vagtparader, hvilke, i Forening med hans krydsende og modsigende Befalinger, ubillige Fordringer og Domme, afkræftede og kjedede alle dem, som stode mere eller mindre umiddelbart under ham.

Men foruden at före Krig med Sværdet, kjæmpede Kongen af Sverrig ogsaa med Pennen, idet han deels lod Andre tilskrive, deels selv tilskrev sine Fiender truende Breve; saaledes befalede han Admiral *Rayalin*, at tilskrive General *Buxhöwden* et af Kongen selv conciperet Brev, dateret Jagten Amadis den 5te Juni 1808, saalydende:

„Min Herr General!"

„Uagtet Deres Regjering, fra Fiendtlighedernes Begyndelse imellem Sverrig og Rusland, ved sin Fremgangsmaade synes at have „anvendt alle imellem dannede Nationer hidtil ubekjendte Skridt, „saa at Intet af hvad den foretager sig mere burde forbause, saa „har Kongen, min Herre, dog ikke uden en dyb Bedrövelse erfaret, „at flere iblandt hans finske Undersaatter i hundredeviis söge „at unddrage sig det Aag, man vil paalægge dem, og, omendskjöndt „Deres Excellence höitideligen har lovet, ikke at ville anvende dem „i denne Krig, De nu ikke desmindre vil tvinge dem til at tjene „imod deres retmæssige Monark, og at en Deel af dem anvendes paa „den russiske Skjærgaardsflaade. Hans Majestæt kan vanskelig tvivle „om Sandheden af denne Efterretning; men for Menneskelighedens

„Ære skulde han i denne Henseende gjerne önske at blive „gjendreven".

„Om man, i den Hensigt at besmykke dette Brud paa Folke-„retten og den almindelige Morals förste Grundsætninger, muligen „vil foregive den uretfærdige Troskabseed til den russiske Keiser, „som man aftvinger Indbyggerne i svenskt Finland, saa skal Deres „Excellence kun derved erindres om en ny Voldsgjerning, ubekjendt „indtil vor Tid, som forresten er saa frugtbar paa forbausende Ny-„heder. Aldrig har man sögt at raade over et Folks Samvittighed „og Skjebne, inden en Fredstractat har afgjort samme. Og, eftersom „man har begyndt Fiendtlighederne uden foregaaende Krigserklæring „og med Opfordring til Oprör, saaledes have Fölgerne af denne „Krig aldrig været mere forfærdelige eller skadelige, end i nærvæ-„rende Tilfælde".

„Kongen, min Herre, har derfor befalet mig at meddele Deres „Excellence disse uomtvistelige Sandheder og paaminde Dem om, at „den Tid vil komme, da De ville fortryde en Opförsel, der saa lidet „stemmer overeens med Ærens Love og Lovene for en aaben og „redelig Krig imellem to Nationer, som fordum höiagtede hinanden".

„Indholdet af dette Brev gjör alt Svar overflödigt; ingen For-„klaring kan retfærdiggjöre hvad der i Sagernes nærværende Stil-„ling ikke lader sig retfærdiggjöre. Det tilkommer saaledes ikkun „Begivenhederne at tale".

Endnu inden noget Svar var ankommet paa ovenstaaende Brev, lod Kongen General-Auditeur, Grev *Gyllenborg* 2 Dage derpaa, under 7de Juli, atter tilskrive General *Buxhöwden* fölgende Brev:

„Herr General!"

„I de under Deres Navn udgaaede Proclamationer til de ulyk-„kelige Indbyggere af svenskt Finland, der ere underkastede Deres „Aag, have De lovet dem, at de skulde beholde de svenske Love; „og, da det er at antage, at Deres Excellence kjender disse Loves „Indhold, saa har Kongen, min Herre, befalet mig at erindre Deres „Excellence om, at denne Lov, som De hvert Öieblik paaberaaber, „udtrykkeligen fastsætter Straf for den, som söger at forlede Folket „til Oprör imod sin retmæssige Konge. Jeg overlader til Dem selv „at bedömme, om denne Lov ikke er anvendelig i nærværende „Tilfælde?"

„Hver Dag erholder Kongen Efterretninger om, at Indbyggerne

„paa de finske Öer, som nu beskyttes af Hans Majestæts Flaade, og „fölgelig ikke befinde sig under Deres Despotisme, ikke desmindre „modtage de stærkeste Opfordringer til at indgaae paa Skridt, som „de afskye. En saadan Opförsel afviger fra alle sædvanlige Regler. „Naar man saa lidet agter sig selv, at man vil forföre et Folk til at „bryde sin Troskabseed, kan man ikke vente at blive beskyttet af „Folkeretten, men derimod at forfölges af Lovens Strenghed".

Inden General *Buxhöwden* havde modtaget dette sidste Brev, svarede han Admiral *Rayalin* paa det af 5te Juli, dateret Hovedqvarteret Åbo den 8de Juli, i et langt og bittert Brev, som begynder saaledes:

„Herr Vice-Admiral"!

„Dersom Hans Majestæt Kongen af Sverrig har befalet Dem „at sige mig personlige Uartigheder, saa kan jeg forsikkre Dem om, „Herr Vice-Admiral! at Deres Brev af 5te Juli fuldkommen ret„færdiggjör hans Tiltro; men, hvis denne Befaling muligen befrier „Dem fra Iagttagelsen af den Anstændighed, som er brugelig iblandt „dannede Folk, saa befrier den Dem ikke fra at være conseqvent „i deres Udtryk".

General *Buxhöwden* gjennemgaaer derpaa med Held og med megen aandelig Dygtighed alle Klagepunkterne i Admiralens Brev og beviser deres Urigtighed; han skriver saaledes: at Kongens Fader, *Gustav den Tredie*, 1788 uden Krigserklæring gjorde et Indfald i det wiborgske Gouvernement, i det Öieblik, da Russerne, stolende paa Kongens Tænkemaade, mindst ventede det; at svenske Officierer forledede de svenske Bönder til Oprör; at de fra Sveaborg frigivne Krigsfanger, imod deres givne Löfte, vare blevne overtalede til at gribe til Vaaben imod Russerne, o. s. v., og slutter saaledes:

.... „Idet jeg opfylder min Pligt og bestræber mig for, at for„tjene Bifald af min Monark, som det ikkun tilkommer at bedömme „min Opförsel, skal jeg overeensstemmende med hans ædle Hensig„ter bidrage, saameget det afhænger af mig, til at lindre den retfærdige „Krigs uundgaaelige Byrder for det finske Folk og befordre dets „Rolighed, Sikkerhed og Velstand. Og, om jeg end ved denne Opförsel „skulde have den Ulykke at mishage Kongen af Sverrig, saa skal jeg, „fast i mine Grundsætninger, af Ingen kunne formaaes til at forandre „dem. See! det er Alt, hvad jeg har at svare paa hans Trusler."

Hvad det andet Brev af 7de Juli, fra Grev *Gyllenborg*,

angik, saa lod General *Buxhöwden* sig ei heller skræmme deraf. Det er ogsaa en til Galenskab grændsende Uforstand at ville true en fiendtlig General med Lovens Strenghed, paa en Tid Loven ei har nogen Kraft; thi Krigen er over Loven og bestaaer fölgelig af Vold, og i al Fald, er den Stærkere Loven, idet han dicterer den, eller hvad han vil der skal være Ret. General *Buxhöwden* lod derfor sidstnævnte Brev sende tilbage med fölgende Paaskrift:

„Eftersom nedenstaaende Raisonnement fuldkommen kan anven-„des paa de svenske Forförere, som söge at forlede og bringe til „Oprör Hans Keiserlige russiske Majestæts Undersaatter i hans finske „Landskaber, overlader General en Chef over den Keiserlige russi-„ske Armee til Herr Grev *Gyllenborgs* Omsorg, med Hensyn til „disse at anvende Lovenes hele Strenghed, og underretter ham til-„lige om, at han herefter ikke mere modtager saadanne Reqvisitio-„ner, da han ikke veed at anvende dem, eftersom han endnu ikke „har alle svenske Commissairer i sin Magt. Forövrigt skal den, som „herefter overförer saadanne afmægtige og frugteslöse Trusler, faae „Svar af hans Canoner".

„Ifölge Befaling af Hans Excellence General en Chef over den „Keiserlige russiske Armee".

„Hovedqvarteret Åbo den 9de Juli 1808."

Schroetter
Collegii-Assessor.

Ikke tilfreds med disse Ydmygelser tilskrev Kongen af Sverrig under 21de Juli 1808 selv Keiseren af Rusland efterfölgende Epistel, som i ingen Henseende havde Form af et Brev, men först senere blev tillagt et saadant Navn, og var saalydende:

„Hans Majestæt Kongen af Sverrig beder Hans Majesæt Keise-„ren af Rusland at betænke sin Opförsel imod sin gamle Bundsfor-„vandt, en Konge, som regjerer over et frit og selvstændigt Folk, „og imod dette samme Folk, hvis Troskab Keiseren har forsögt at „forlede paa den meest uhörte og stödende Maade".

„Kongen erklærer, at han skal vide at forsvare sine egne og „sine troe Undersaatters Rettigheder til det Yderste, at han skal an-„vende alle de Midler, Forsynet har anbetroet ham, at han altid skal „söge at sætte Grændser for de Planer, ved hvilke Keiseren af Rus-„land vil befæste sit Riges Magt. I det Kongen af Sverrig tilgiver „sin Fiende, overlader han Hevnen til den almægtige Gud; men, da

„denne Gud har til Kongen af Sverrigs Beskyttelse og Forsvar an-„betroet ham det Riges og de Undersaatters Selvstændighed, som „han regjerer over, ved Rettigheder, der ere ligesaa hellige, som „uomtvistelige, saa skal han ved Paakaldelsen af denne samme Guds „Beskyttelse bringe sine Fiender til at skjælve".

Denne Skrivelse blev ligeledes sendt tilbage, lagt i et Omslag, hvorpaa var skrevet Kongen af Sverrigs Adresse, og forseglet med Keiserens Segl. Saaledes förte *Gustav den IV Adolph* personligen Krig mod Russerne.

Næsten værre var Forholdet med Kongens eneste Allierede, England. General *Moores* Bortgang med det engelske Hjælpecorps gjorde et dybt Indtryk paa Kongen, hvilket udartede til et saadant Had, at han nu omgikkes med den Tanke, at bemægtige sig og opbrænde den engelske Escadre i Östersöen, og at lægge Beslag paa de engelske Coffardiskibe, som laae i svenske Havne. Dette Udbrud af en afmægtig Hevn blev vel forhindret af Kongens Omgivelse, men en vis Kulde opstod imod det londonske Hof, hvilken yttrede sig i en Befaling til den svenske Minister ved bemeldte Hof, at indgive sine Noter paa Svensk, og den aftog ikke derved, at Herr *Thornton* endnu nogle Gange gjorde Forestillinger til det svenske Hof, om at slutte Fred, eller at Kongen af Sverrigs sidste Brev af 25de Juni 1808 til Kongen af England forblev ubesvaret. Ikkun de 100,000 £Sterling maanedlige Subsidier, som England med störste Nöiagtighed betalte, vedligeholdt nogenlunde Venskabet imellem Kongen af Sverrig og den engelske Regjering.

I Særdeleshed var Kongen af Sverrig misfornöiet med den engelske Minister, *Thornton*, paa hvis Freds-Forslag Kongen, i et Brev dateret Grälsby den 19de August 1808, befalede Udenrigsministeren, Baron *Ehrenheim* at svare:

....„Angaaende Fredsunderhandlingerne med Danmark og Rus-„land, tillader jeg Dem herved at yttre til den engelske Minister, „at, hvis disse med Sverrig i Krig værende Magter ville gjöre Mig „Forestillinger om Indledningen til Fredsunderhandlingerne, skal Jeg „selv derpaa give det Svar, som Omstændighederne samt mit Riges „Hæder og Selvstændighed fordre, men at Jeg ikke kan modtage „noget indirecte Tilbud i denne Henseende".

Imidlertid havde den svenske Minister i London, *Adlerberg*, allerede erholdt Ordre til at forlange Herr *Thorntons* Tilbagekaldelse;

men, da dette ikke skete saa hurtigt, Kongen önskede, saa erholdt *Adlerberg* Ordre til at gjöre Paamindelse derom. Et nyt Brev fra Kongen af Sverrig til Kongen af England, dateret Grälsby den 29de August, indeholdt ikkun: at Kongen af Sverrig endnu ventede Svar paa sin Skrivelse af 25de Juni, tilligemed det Önske, at erholde en fornyet Forsikkring fra Kongen af Englands Side om en ubrödelig Alliance med Kongen af Sverrig imod den fælleds Fiende; og, da Ministeren *Thorntons* Tilbagekaldelse varede længere, end Kongen af Sverrig havde haabet, tabte han Taalmodigheden, og forböd Baron *Ehrenheim*, at have nogen Relation med ham, hvilket skete kort efter at den russiske Flaade var indespærret i Baltisch-Port, og paa en Tid de engelske Admiraler havde Befaling fra deres Regjering, ikke at henvende sig med deres Meddelelser til nogen anden end til Herr *Thornton*. Baron *Ehrenheim* udförte vel Kongens Befaling, men som en diplomatisk Forholdsregel, eftersom Kongen allerede var bleven underrettet om *Thorntons* Rappel.

Vi vende nu tilbage til Operationerne til Lands.

Major *Fieandt*, som befandt sig ved Lintulaks, var bleven forstærket med 2 Bataillonner Savolaxere, under Commando af Majorerne *Grotenfelt* og *Furumark*, samt 2 Canoner.

Den 1ste Juli afsendte han Lieutenant *Harlin* med et Detachement paa 70 Mand til Möttönen, paa Veien til Kuopio, for at forurolige Russerne; men Detachementet maatte trække sig tilbage, uden at opfylde Hensigten; hvorimod Major *Fieandt* den 2den Juli selv blev angreben af en betydelig Overmagt under Commando af Oberst *Wlasdorff*, og af denne tvungen til at trække sig tilbage til Perho, efter et Tab af 2 Officierer og 136 Mand döde, saarede og fangne. Russerne tabte Major *Barbarisoff* og 250 Mand, men vandt den Fordeel, at Oberst *Wlasdorff* kom i Forbindelse med General *Rajewskis* höire Flöi.

For at recognoscere Russernes Stilling ved Lappo, detacheredes Major *Ehrenroth* med 1 Bataillon, 2 Canoner og 12 Dragoner, som besatte Lappo den 8de Juli, idet Russerne flygtende forlode samme. I Forbindelse hermed detacheredes Capitain *Born* med 60 Mand til Ylistaro, hvilket Detachement blev understöttet af Major *v. Otter*, som stod ved Storkyro; Wasa blev derved den 7de Juli atter besat af de Svenske. Til Major *Ehrenroths* Forstærkning beordredes

1ste Bataillon Karelske-Jægere, under Commando af Major *Fredensköld*, fra Kauhave til Lappo, medens Major *Tujulin* beordredes atter at besætte Kauhave med 2den Bataillon Karelske-Jægere. Men Opholdet i Lappo varede kun kort, eftersom General *Rajewski* den 8de Juli paany rykkede frem med Hovedcorpset fra Salmis til Lappo, angreb Major *Ehrenroth* med stor Overmagt, og kastede ham, efter et Tab af 20 Mand döde og saarede, tilbage, hvorved Capitain *Born* ogsaa blev nödsaget til at trække sig tilbage fra Ylistaro, dog uden Tab.

Medens den klingsporske Armee under Commando af Obersterne, Grev *Cronstedt*, *Gripenberg*, *v. Döbeln* og *Palmfelt* i smaa Dagmarcher rykkede frem mod Neder-Härmä, blev Major *Ficandt* med omtrent 1100 Mand den 11te Juli atter angreben ved Kokasaari af Obersterne *Wlastorffs* og *Kulneffs* forenede Afdelinger, under General *Jankowitsch's* Overcommando, bestaaende af omtrent 3000 Mand af alle Vaabenarter. Efter en Kamp i 8 Timer og et Tab af 7 Officierer og 161 Mand döde og saarede, trak Major *Ficandt* sig tilbage til Dunkarsbro, hvor han blev forstærket med Oberst *v. Essens* svenske Afdeling; hvorpaa General *Jankowitsch* atter trak sig tilbage, og Major *Ficandt* rykkede frem og besatte Perho og Karstula.

Da Russerne ved Angrebet paa Major *Ficandt* havde til Hensigt at trænge frem til Gamle-Carleby i Ryggen af den klingsporske Armee, og da en til Kauhave pousseret Afdeling under Oberstlieutenant *Martinaus* Commando den 12te Juli af Russerne blev kastet tilbage — saa besluttede omsider Feltmarskalk *Klingspor* at angribe den nu i en fordeelagtig Stilling ved Lappo concentrerede General *Rajewski*, hvilket Angreb, som sædvanligt, blev overdraget Generalmajor *Adlercreutz* til Udförelse.

Til den Hensigt forsamlede Generalen den 13de Juli noget over 3000 Mand, ved Neder-Härmä, hvor han lod slaae en Bro over Härmä-Elv, paa hvilken han samme Dag gik over Elven og marcherede til Kauhave, hvorfra Russerne uden Fegtning trak sig tilbage, efterladende sig Cavalleri-Afdelinger, for at observere de Svenskes Bevægelser. Oberst, Grev *Cronstedt* dannede Avantgarden med sin Brigade, og Oberstlieutenant *Aminoff* förte Fortroppen med 1 Escadron Dragoner og en Deel Jægere, hvilke den 14de Juni om Morgenen Kl. 3 kom i Action med Russerne. I dette couperede Land var Angrebsmaaden altid den samme, idet nemlig der paa

Landeveien blev posteret 1 à 2 Canoner samt en sluttet Infanteri-Afdeling, og paa hver Side af denne formeredes Jægerkjæder saalangt ud i Skovene, man kunde komme. Hovedcorpset fulgte paa Landeveien i sluttede Colonner, ved hvilket General *Adlercreutz* opholdt sig. Da de Svenske nærmede sig Lappo paa 1¾ Miil, blev Russernes Modstand heftigere, og de gik endog over til Angreb og kastede de svenske Fortropper tilbage, hvorfor General *Adlercreutz* befalede Oberst *Cronstedt* at rykke frem med 1 Bataillon Savolax-Jægere under Commando af Capitain *Brunow*, som blev understöttet af den anden Savolax Jæger-Bataillon under Major *Tujulin*, hvilke i spredt Orden, med Heftighed og under Hurra-Raab angrebe Russerne; og, da de havde fegtet længe med udmærket Tapperhed, lidt en Deel Tab og vare udmattede, vilde Generalen lade dem aflöse af Oberst *Döbelns* tappre Björneborgere; men de ikke mindre tappre Savolaxere vilde ikke lade sig aflöse, og svarede: „Björnèborgernes „Tapperhed er noksom bekjendt; vi ville ogsaa gjöre hvad vi kunne, „og en Kamp, som denne, tilkommer os som Jægere; dersom vi vige „tilbage, da er det Tid at aflöse os." Slige heltemodige Yttringer af de tappre finske Krigere findes hyppigt i dette Felttog.

Jo mere de Svenske nærmede sig Lappo, jo heftigere blev Modstanden. Savolaxerne bleve derved standsede i deres Fremrykning, hvorfor de bleve understöttede af en dobbelt Kjæde af 2 Savolax-Linie-Infanteri-Bataillioner under Commando af Majorerne *Ehrenroth* og *Törnes*. Derved avancerede vel de Svenske atter, men saa langsomt, at de ikke förend om Eftermiddagen Kl. 4 fik Lappo i Sigte fra Höiderne i en Afstand af 2 à 3000 Alen. Terrainet er derefter aabent og bestaaer af Ager og Eng. Paa Elvens nordlige Bred ligger Storbyen og Leohtala-By; paa den sydlige Lappo-Kirke, Præstegaarden og nogle Huse, som ere forbundne med Storbyen med en Bro, hvorover Landeveien gaaer til Wasa; ved Kirken gaaer Veien lige ud til Nurmo og Ilmola, og nærved Leohtala var en Bro over Elven for Fodgængere.

Russerne stode opstillede foran Storbyen, med Lappo-Elv i Ryggen, og venstre Flöi var stöttet imod samme Elv, som nedenfor Storbyen böier sig imod Nordvest, og höire Flöi til Leohtala, med Cavalleriet paa denne Flöi; Artilleriet, bestaaende af 8 Canoner og 2 Haubitzer, stod foran Fronten eller imellem Intervallerne.

Artilleriet aabnede Ilden; og det svenske Artilleri tvang det

russiske Cavalleri til at trække sig bag Leohtala-By. General *Adlercreutz* lod i Begyndelsen Russernes höire Flöi kun svagt angribe, hvilket Angreb lidt efter lidt forstærkedes, hvorimod han paa den venstre Flöi underholdt en levende Ild af 4de eller Oberst *Cronstedts* Brigade. Men derpaa beordredes 2den Brigade under Oberst *Döbeln* og 4 Canoner at gjennembryde Russernes venstre Flöi, medens 3die Brigade under Oberst *Gripenberg* skulde angribe deres höire Flöi. Men, da en russisk Afdeling var trængt frem til Alapææ-By i Ryggen af Oberst *v. Döbelns* Brigade, beordredes Oberst *Gripenberg* med 2 Bataillöner til först at kaste Russerne derfra tilbage, hvilket lykkedes, og derefter ile Oberst *v. Döbeln* til Forstærkning, tilligemed en Bataillon af Savolax-Linie-Infanteri, som under Commando af Oberstlieutenant *Lode* dertil blev beordret fra Reserven. Indtil Ankomsten af denne Forstærkning havde Oberst *v. Döbeln* med sine tappre Björneborgere, under Commando af Oberstlieutenant *Eek* og Major *Grönhagen*, en svær Kamp at bestaae; men da den ved Leohtalaby bag Russernes Centrum værende Bro, som sikkrede deres Tilbagetog, blev stukken i Brand af Byens Indvaanere, hvorved Ilden ogsaa udbredte sig til benævnte By, hvor Russerne havde anlagt et Hospital, saa udförte General *Rajewski* under den heftigste Ild og med stor Orden en Frontforandring, trak sin venstre Flöi tilbage, og tiltraadte Tilbagetoget, som skete over en med Faskiner belagt Mose, atter til Salmis.

Den indbrydende Nat afbröd omsider Kampen, som havde varet i 13 Timer, og de Svenske beholdt Bataillepladsen. Oberst *v. Döbelns* eller 2den Brigade besatte den af samme erobrede Storby; 4de eller Oberst *Cronstedts* Brigade bivouaqverede; 3die eller Oberst *Gripenbergs* Brigade besatte Lappo, og 1ste eller Oberst *Palmfelts* Brigade, som havde dannet Reserven, besatte Forposterne imod Salmis.

Generalmajor *Adlercreutz* roser i sin Rapport alle sine Undergivne for Tapperhed, men fremfor alle Savolax-Jægerne og Oberst *v. Döbeln* med sine Björneborgere; dernæst nævner han med Udmærkelse Oberst *Cronstedt*, som i 8 Timer anförte sine Jægere i Ilden, og en Mængde andre Officierer. De Svenskes Tab bestod i Capitain *Aminoff*, Brigadeadjutant Baron *Ramsay*, Lieutenanterne *Blum*, *Gestrin* og *Qvanten* döde, og 12 Officierer saarede, samt 106 Menige döde eller haardt saarede. Russerne, som ikke fegtede med mindre udmærket Tapperhed, angive deres Tab til omtrent 400 Mand.

Seieren ved Lappo var vel hæderlig for de Svenske, men ikke af-

gjörende, hvorfor ogsaa Russerne ikkun trak sig to smaa Dagmarcher fra Valpladsen. Havde Feltmarskalk *Klingspor* efter een eller to Dages Hvile atter angrebet Russerne, havde han rimeligviis vundet en let og mere afgjörende Seier; men han vilde forinden oppebie de Forstærkninger, Kongen havde lovet ham, saavelsom Udfaldet af de tilsigtede Landgange i Russernes Flanke og Ryg. Denne Venten eller Opsættelse, som er det Fordærveligste overalt i Krigen, naar man kan hjælpe sig selv, havde ogsaa ved denne Leilighed de skadeligste Fölger, og det er forunderligt, at den tappre *Adlercreutz* ei formaaede at virke mere paa Overgeneralen til Armeens Fordeel; thi hele Fölgen af Slaget ved Lappo indskrænkede sig til at lade Major *Fieandt* kaste Oberst *Wlastorff*, som havde aflöst General *Jankowitsch*, tilbage til Saarijärvi og at poussere nogle mindre Afdelinger til Lappfjärd, Björneborg og Tammerfors, hvorimod Hovedstyrken blev staaende indtil 20de Juli i Lappo, paa hvilken Dag Oberst *Palmfeldt* med 1ste Brigade marcherede til Salmis, og Oberst *v. Döbeln* med 2den Brigade til Ilmola og Kauhajoki, for at forstærke Major *v. Otters* Afdeling, som blev staaende paa Armeens yderste höire Flöi indtil Midten af September Maaned. Den 22 Juli afmarcherede Oberst *Cronstedt* med 4de Brigade til Tiistenjoki, for at tjene 1ste Brigade, der dannede Avantgarden og var rykket frem til Ruanobro, til Reserve. Imidlertid trak Russerne sig tilbage og forskandsede sig ved Alavo, hvorpaa 4 svenske Batailloner besatte Salmis, hvortil ogsaa 4de Brigade ankom den 28de Juli, og hvor Oberst *Cronstedt* tillige erholdt Commandoen over 1ste eller Oberst *Palmfeldts* Brigade og over 6te eller den svenske Brigade under Oberst *v. Essen*.

Feltmarskalk *Klingspor* forblev nu atter uvirksom. Men en Commandeersergeant *Roth* af Ruovesi-Compagni af Björneborgs-Regiment med en Underofficier *Spof* og 40 Mand tilföiede General *Rajewski* större Bekymring og Skade, end hele Klingspors Armee.

Bemeldte Sergeant *Roth* afmarcherede fra Armeen kort efter Slaget ved Lappo, og gik paa ubanede Veie igjennem Skove og Moser frem til Egnen af Ruovesi, for at forurolige Russerne i Flanken og Ryggen. Allerede den 19de og 20de Juli bemægtigede han sig en stor Transport, bestaaende af Meel og Bröd, og en anden Transport med 73 Heste, som kom fra Orivesi, og hvis Bedækning enten blev dræbt, eller taget til Fange; den 21de Juli tog han et russiskt Fartöi, lastet med 500 Sække Meel; og, af Frygt for en

lignende Skjebne, blev et Magazin i Virdois af Russerne selv stukket i Brand. Derpaa begav Sergeant *Roth* sig paa Baade til Visuvesi, hvor et bredt Sund afskærer Landeveien imellem Tammerfors og Wasa, og hvor han opbrændte den over Sundet værende Bro; ligeledes opbrændte han den 100 Favne lange Bro ved Ruovesi; derpaa lagde *Roth* sig paa en lille Holm, hvorhen han havde medtaget alle Baade, og hvorfra han gjorde hyppige Udfald og ödelagde flere russiske Transporter saavel paa Söen som paa Landeveiene, og vovede endog den 23de Juli et forgjeves Angreb paa Tammerfors. Paa denne Maade var General *Rajewski* i flere Dage afskaaret fra alle andre Troppeafdelinger, berövet Levnetsmidler, uden Efterretninger eller Ordres, og bragt i saadan Forlegenhed, at han den 23de Juli i Alavo sammenkaldte et Krigsraad, bestaaende af Generalerne *Demidoff*, *Jankowitsch* og *Kosatschkoffsky* samt Obersterne *Erickson*, *Frolaff*, *Stegman*, *Turtschaninoff* og *Kulneff*, hvem han meddeelte sin store Forlegenhed, og at Veien til Tavastehuus var afskaaren og Transporterne borttagne. Efter at Krigsraadet var bleven bekjendt med alle Omstændigheder, tog det den Beslutning, at Armee-Corpset skulde trække sig tilbage til Tavastehuus. Men Dagen efter afholdt Krigsraad, den 24de Juli, ankom General *Kamenski* — som dog nær var bleven fangen af Sergeant *Roth*, og som af General *Buxhöwden* var bleven udnævnt til Höistcommanderende i den nordlige og mellemste Deel af Finland — og aflöste General *Rajewski* i Commandoen. General *Kamenski* fandt ogsaa Tilbagetoget nödvendigt, hvilket udförtes i to Colonner til Tavastehuus og Kuhmois, og blev dækket ved tvende offensive Bevægelser, den ene af Oberst *Wlasdorff* mod Saarijärvi og den anden af Oberst *Sabanejeff* mod Orivesi; og, idet General *Kamenski* tillige holdt Alavo besat, lykkedes det ham at gjöre Feltmarskalk *Klingspor* uvirksom, imedens han trak sig tilbage. Sergeant *Roth* blev af Oberst *Sabanejeff* ogsaa nödsaget til at gaae tilbage til sit Corps.

En stor Deel finskt Reserve-Mandskab og Bönder vare imidlertid ankomne til Åland, og forlangte at blive brugte til Fædrelandets Forsvar De bleve formerede i en Bataillon paa næsten 1000 Mand, under Commando af Stabsadjutant, Capitain *Gyllenbögel*, mynstrede af Kongen, derpaa indskibede og landsatte den 30te Juli ved Kaskö, og toge den 2den August en Stilling ved Finnebybro, hvorfra Capitain *Gyllenbögel* satte sig i Forbindelse med Feltmarskalk *Kling-*

spor. Den forhen omtalte Lieutenant *Ridderhjerta*, som anförte de frivillige Bönder ved Wasa, havde ved Nerpes-Kirke en Fegtning med Russerne, som opbrændte Byen og ödelagde Broen. Indbyggerne i Nerpes vare flygtede, med Undtagelse af nogle Bönder, som Russerne grebe og ophængte paa en Bakke; overhovedet begik Russerne mange Voldsomheder, Brandstiftelser og Plyndringer saavel her, som andetsteds. Major *Sjöman* ankom til Benvik med 12 Canonchaloupper, og skulde overtage Befalingen, for at Canonchaloupperne og Infanteriet kunde bevæge sig i Forening til et Angreb paa Christinestad. Men Major *Sjöman* blev fanget af Russerne, næsten i samme Öieblik han satte Foden paa Land, og Lieutenant *Ridderhjerta*, som den 23de Juli havde hjempermitteret alle Bönder, og derved var bleven svækket, maatte derpaa efter et tappert Forsvar og med Tab trække sig tilbage, og forenede sig kort derefter med Capitain *Gyllenbögels* Afdeling, som han fulgte under Resten af Felttoget.

Imidlertid havde Oberst *Sandels* ei heller været uvirksom. Da han erfarede, at Russerne transporterede Canonchaloupper til Kallavesi Sö (See: III Bind, Pag. 110), beordrede han Major *Arnkihl* med 500 Mand og 2 Canoner, som bleve indskibede paa 50 Baade, til Konnus-Fors, hvor Canonchaloupperne skulde drages overland, og hvor han skulde söge at forhindre deres Transport paa Landet, eller angribe og entre Canonchaloupperne, ifald de vare ankomne paa Söen. Men ved Major *Arnkihls* Ankomst vare de allerede bragte paa Söen, hvor en Fegtning fandt Sted, hvilken havde til Fölge, at Major *Arnkihl* efter et ringe Tab maatte trække sig tilbage til Toivala.

Fra nu af kunde Russerne derfor beherske Kallavesi-Sö og let forurolige Oberst *Sandels's* höire Flanke; hvorfor han fordoblede sin Opmærksomhed paa sin Modstander og detacherede i bemeldte Flanke Major *v. Essen* med Österbottningerne til Maaninga-Capel og Capitain *Söderhjelm* med 30 Mand og 2- 3pundige Canoner til Ruokovirta-Pas, som blev befæstet og gjort impassabelt ved nedrammede Pæle. Ligeledes blev Mustavirta-Elv bevogtet af Major *v. Essen.*

Allerede den 9de Juli foretoge Russerne med 6 Canonchaloupper og en Mængde Baade det förste Angreb paa de Svenskes Leir ved Toivala; men de bleve alvorligen modtagne og afviste af de svenske

Batterier; 2 Canonchaloupper erholdt Grundskud, og deres Besætning maatte gaae over paa andre Chaloupper.

Oberst *Sandels*, som var fjernet 60 svenske Mile fra den övrige Armee og var uden Haab om Forstærkning, men derimod dagligen blev svækket ved Sygdom og Fegtninger, lod af Forsigtighed, i Tilfælde af et Tilbagetog, udsöge en god Position ved Palois-Pas i Nærheden af Idensalmi, hvilket han lod befæste af Bönder; hvorpaa han lod sine unödvendige Forraad og sin Bagage lidt efter lidt afgaae til Idensalmi.

Under disse Forberedelser erfarede Oberst *Sandels*, at Russerne under Anförsel af Generalmajor *Alexejeff* vare rykkede ind i Karelen og havde den 17de Juli besat Pelgjärvi. Men, da det russiske Corps især bestod af Cavalleri, ansaae Obersten det ikke for farligt i hiin gjennemskaarne Egn, hvorfor han blot sendte Cornet *Brandenborg* og Underofficier *Brunow* did, for at anföre Bönderne og iagttage Russernes Bevægelser.

Den 23de Juli forsamlede Russerne atter deres Canon-Flottille ved Telko-Holmen i Kallavesi-Sö, hvorfra 3 Canonchaloupper og 20 Baade, besatte med omtrent 500 Mand, toge Coursen imod Maaninga, hvorfor Oberst *Sandels* afsendte 100 Mand af Wasa-Regiment til Major *v. Essens* Forstærkning, hvorefter Resten af Flottillen tilligemed et stort Antal Baade og Pramme, besatte med Landingstropper, om Aftenen Kl. 8 nærmede sig Toivala. Da de svære Pramme ei kunde fölge Baadene, og de svenske Batterier modtoge Russerne med en virksom Canonild, vendte de atter tilbage til Telko-Holmen.

Imidlertid var den imod Maaninga detacherede russiske Flottille ankommen dertil om Natten, og dens Besætning rykkede nu imod Capitain *Söderhjelm* ved Ruokovirta, sögte at oprive Forpælingen og omgaae hans venstre Flanke; men, forstærket af ovenmeldte 100 Mand af Wasa-Regiment, afviste Capitain *Söderhjelm* alle Angreb, hvorved 1 Canonchalouppe erholdt Grundskud, og 7 mindre Fartöier bleve aldeles sönderskudte af Canonerne, hvorefter Russerne trak sig tilbage; dog senere landede de ved Veänälä-By, hvor de udövede Plyndringer og Vold.

Da Oberst *Sandels* af disse Angreb erfarede, at han ei behövede at frygte den russiske Flottille, detacherede han den 24de Juli 1 Compagni Savolax-Jægere, under Anförsel af Major *Malm*, til Ka-

relen, for i Forening med Almuen at fordrive Russerne derfra; men, da man senere erfarede, at de vare trængte frem til Joensuu-Pas, og at ikkun et ringe Antal Bönder vare bevæbnede, detacheredes endvidere 120 Mand af Uleåborgs-Bataillon, som laae ved Jännenvirta, med 2- 3pundige Canoner til Major *Malms* Forstærkning. Inden bemeldte Forstærkning ankom, havde Major *Malm* allerede den 31te Juli sat over Söen til Hammarlaks, 2¼ Miil Sydost for eller i Ryggen af Joensuu-Pas, for at afskære Russernes Tilbagetog; men ved Rygtet om de Svenskes Ankomst vare de gaaede tilbage; hvorefter Majoren ogsaa gik tilbage til Joensuu med en Deel Bytte.

Efter Fegtningen i Sandö-Sund den 21de Juli blev den svenske Canonflottille forstærket med 10 Canonchaloupper, som hidtil havde ligget udenfor Åbo under Oberstlieutenant *Jönssons* Commando, saa at de nu havde 22 Canonchaloupper ved Sandö-Sund og et Batteri paa 4- 24pundige Canoner paa Röfvareholmen ligeover for Päistärpää-Odde. Russerne havde derimod 80 Canonfartöier, under Befaling af Capitain *Dodt*, en dansk Söofficier, der fulgte Grev *Heyden* i Commandoen, hvilke bleve understöttede af 5 faste Batterier og en Jægerkjæde langs Stranden af Fastlandet og Kimitto-Ö, hvorfor Russerne vare saa forvissede om at kunne beseire de Svenske, at General *Buxhöwden* med sin Stab indfandt sig paa Kimitto-Ö, for at være Vidne til en Fegtning, som Russerne begyndte den 2den August om Morgenen imellem Kl. 2 à 3. De Svenske forsvarede sig med berömmelig Tapperhed, og Seieren var længe uafgjort; men omsider trængte Russernes venstre Flöi, ved Hjælp af en Reserve paa 20 Canonchaloupper, den svenske höire Flöi tilbage, hvorved Russerne kunde bag fra beskyde det svenske Batteri paa Röfvareholmen, hvilket udgjorde deres Hovedstöttepunkt i Slagordenens Midte, hvorefter Russerne, deels paa Baade, deels vadende, gik over det smalle 2 à 3 Fod dybe Sund til Sandö. Oberstlieutenant *Jönsson* trak sig, efter at være bleven dödelig saaret, langsomt og med Orden tilbage. Men i det samme ankom Admiral *Hjelmstjerna*, der var bleven opholdt af Modvind, med 7 Galeier og 9 Canonchaloupper fra Holmö til Mundingen af Sandö-Sund, og standsede dermed ikke alene Russernes Forfölgelse, men angreb dem paany, og fortsatte Kampen — som allerede havde varet henimod 5 Timer — fra

Kl. 7½ til 11½ om Formiddagen, uden at Russerne kunde trænge ud af Sundet; men, da Blæsten tiltog, og Admiral *Hjelmstjerna* frygtede for den ved Åbo værende russiske Escadre, saa trak han sig tilbage til Pargas ved Holmöen, hvor han ankom Kl. 1 om Middagen. Fegtningen havde været meget heftig, og Canonfartöierne vare komne hinanden saa nær, at Aarerne stödte sammen, hvorfor Tabet ogsaa var betydeligt. De Svenske tabte Oberstlieutenant *Jönsson*, Lieutenanterne *Morin* og *Arosin* og 69 Mand döde, 7 Officierer, 2 Underofficierer og 93 Mand saarede, 2 Officierer, 5 Underofficierer og 35 Mand fangne, samt de 4- 24pundige Canoner paa Röfvareholmen. Russerne angive deres Tab til imellem 2 à 300 Mand döde og saarede, samt nogle Canonchaloupper og Joller skudte i Sænk.

General *Buxhöwden*, der fra en Klippe betragtede Kampen, begav sig derpaa tilligemed sin Stab til Westankärr-Gaard, for at spise til Middag; men, da han tilfældigviis kastede et Blik ud af et Vindue, opdagede han i Geværskuds-Afstand en Trop svenske Soldater formere sig til et Angreb paa Gaarden. Generalen befalede hurtigt sin Adjutant, Oberst *Anshelm de Gibory*, med den derværende Stabs-Vagt at opholde de Svenske, og imidlertid flygtede han og reddede sig — omendskjöndt den russiske Vagt blev af de Svenske fordreven ind i den nærmeste Skov — ombord paa sin Skjærgaardsflottille, men saa iilsomt, at han maatte lade sin Kaarde, sine Ordenstegn og det opdækkede Bord med det derpaa værende Sölvtöi, i Stikken, hvilket faldt i det svenske Landværns Hænder.

De her pludselig til Syne komne Svenske vare en Afdeling af et Detachement paa 956 Mand, for störste Delen bestaaende af Uplands Landværn, med 6- 3pundige Canoner, hvilke, under Commando af Oberst *Palén* og Bedækning af 4 Canonchaloupper, vare beordrede til at foretage en Landgang i denne Egn; men, opholdte ved Modvind, skete Landgangen först den 2den August ved Skogby, i den saakaldte Norra-Långviken, og, da Russerne havde henvendt Opmærksomheden paa Kampen i Sandö-Sund, var Oberst *Palén* uopdaget landet og rykket frem til henimod Westankärr i Ryggen af de imod den svenske Skjærgaardsflaade rettede Batterier, i Sigte af Sandö-Sund. Da Obersten af Bönderne havde erfaret, at General *Buxhöwden* med en talrig Stab befandt sig paa bemeldte Gaard, tog han sine Dispositioner, for at fange ham; og, idet flere Afdelinger omgik Gaarden, laae den Afdeling, som skulde angribe samme forfra,

skjult i Skoven; og det var denne Afdeling, som General *Buxhöwden* opdagede igjennem Vinduet.

Man bebreidede Oberst *Palén*, at hans Dispositioner medtoge for megen Tid, da det gjalt med Hurtighed at kaste sig over Russerne, hvorved Obersten berövedes den Ære at tage den russiske Overgeneral og hans Stab til Fange; og, da Russerne snart erholdt Undsætning af de Tropper, der kort i Forveien vare vadede over til Sandö, hvilke under Commando af Generalerne *Konovnitsin* og *Tutschkoff* III, Oberst *Ivelitsch* og Capitain *Neidhardt*, omringede og angrebe Oberst *Palén* fra 4 Sider, samt da Efterretning indlöb fra Admiral *Hjelmstjerna*, at Udlöbet ved Saudö var besat af Russerne, og at fölgelig Angrebet paa Kimittö var hensigtlöst — saa trak Obersten sig tilbage til sine Fartöier, vel levende forfulgt, men bragte dog Tropperne og Canonerne atter ombord; derimod blev ved Söfolkenes Ukyndighed efter Indskibningen to Fartöier erobrede af Russerne; paa det ene befandt sig 1 Compagni Landværn, paa det andet Artilleriet. De Svenskes Tab bestod derfor omtrent i 150 Mand döde, saarede og fangne; iblandt de Saarede var Oberst *Palén*. Russernes Tab var neppe mindre end de Svenskes.

Sö-Lieutenant *Råbergh* paa Orlogsskonnerten Celeritas, som i denne Tid laae til Ankers ved Lökö, gjorde i Löbet af August Maaned flere mindre Landgange paa den finske Kyst, hvorved han gjorde nogle Fanger.

Den russiske Canonflottilles Overmagt foranledigede Kongen af Sverrig, fra Grälsby den 6te August 1808, egenhændig at tilskrive General *Tibell* fölgende Befaling:

....„Foreningen af den russiske Flottille ved Åbo og Kimitto, „som nu kan finde Sted, giver den russiske Skjærgaardsflaade en be„tydelig Styrke. Jeg befaler derfor Söväsenets Administration at „lade bygge 50 Canonbaade, der ikke alene maae være af letteste „Slags, som snart kunne være færdige, men som koste mindre og „fordre mindre Bemanding"....

Kongen paalagde i samme Brev Overcommandoen at fordoble Opmærksomheden paa Forsvaret af Stockholm og sammes Skjærgaard. Som Fölge heraf befalede Generallissimus, Hertugen af Södermanland, paa General *Tibells* Forslag, Nedsættelsen af en Comité, bestaaende af: Admiral *Lagerbjelke*, Ingenieurgeneral *Mannerskantz* og Generalmajor *Tibell*, for at udkaste en Plan til Forsvaret af Indlöbet

til Stockholm, hvilket blev oversendt Kongen, der befalede, at det Nödvendige strax skulde bringes til Udförelse.

Af ovennævnte 50 Canonfartöier udlöb 20 Canonbaade og 1 Morteerchalouppe, under Commando af Major *Bruncrona*, allerede den 5te October fra Stockholm til Flottillen ved Kysten af Finland.

Den svenske Orlogsflaade, under Commando af Admiral *Nauckhoff*, laae endnu i Jomfrusund.

Den 16de August tilbageerobrede den derfra udsendte Capitain *Nordensköld* et af Russerne taget svenskt Coffardiskib, lastet med Levnetsmidler, bestemte for Flaaden. Men Natten imellem den 16de og 17de August angrebe Russerne med en Deel Canonchaloupper og et flydende Batteri Linieskibet Fäderneslandet under Capitain *Ficherströms* Commando, hvilket vel mistede 2 Döde og 1 Saaret, men forsvarede sig saa tappert, at Russerne ilde tilredte maatte tage Flugten. Til Gjengjeld besluttede Admiral *Nauckhoff* at angribe Russerne med Flaadens Barcasser og Chaloupper, hvilket Hverv blev overdraget Flaadens Flag-Capitain, Oberstlieutenant *Krusenstjerna*, med 24 Barcasser og Chaloupper, inddeelte i 3 Afdelinger. Den förste, bestaaende af 10 Fartöier, under Commando af Capitain *Nordensköld*, skulde angribe til Venstre og entre Galeien Styrbjörn; den anden, bestaaende ogsaa af 10 Fartöier, under Commando af Lieutenant *Dreyer*, skulde angribe til Höire og entre Galeien Hjalmar; den 3die Afdeling, bestaaende af 4 Fartöier, under Commando af Oberstlieutenant *Krusenstjerna*, dannede Reserven og skulde angribe i Midten. Lieutenant *Cronstedt* erholdt Befaling til at entre een Brig, Lieutenant *Erlandsson* en anden, og Lieutenant *Moréen* en 3die, hvilke 5 nævnte russiske Skibe laae isolerede östlig i Farvandet af Löfö-fjorden, de to Galeier i en Kabellængdes Afstand fra hinanden, med to Brigger paa venstre og een paa höire Flöi. Andre Fartöier vare befalede at angribe de russiske Canonchaloupper, som maatte vise sig. Efter at alle disse Forberedelser vare gjorte og Signaler aftalte, satte de Svenske sig den 17de August Kl. 11 i en stille og mörk Nat i Bevægelse, uden at opdages af Russerne förend i $\frac{1}{6}$ Miils Afstand. Kl. 1 lagde den tappre Capitain *Nordensköld* ombord og entrede Galeien Styrbjörn, som vel efter en Times haard Kamp blev erobret, men næsten ödelagt af den ved Siden af samme liggende Hjarmars Canoner; og, da den endelig bortförtes, kom den paa Grund og blev forladt. Den til Höire af Styrbjörn

liggende Brig Eglé paa 10 Canoner blev derimod erobret af Lieutenanterne *Cronstedt* og *Rumph* og lykkeligen bragt til Jomfrusund. Den af Lieutenant *Dreyer* commanderede Afdeling kom derimod ved Oproeningen til Löföfjorden i Uorden, saa at sammes Hverv, at entre Galeien Hjalmar, ei blev bragt til Udförelse, da alle Fartöier i Nattens Mörke samledes omkring Styrbjörn. Paa den anden Side vovede den tilkomne russiske Canonflottille ei at angribe de Svenske.

Af Besætningen paa Styrbjörn blev næsten alle dræbte, hvoriblandt dens Chef. Antallet paa de Fangne bestod derfor kun i Oberst *Herbusch*, Chef for Escadrens Landtropper, Capitain *Sambulatoff*, Chef for Skonnertbriggen Eglé, og 21 Mand. De Svenske tabte: Sölieutenant *Front* og Lieutenant *Reutensparre* af Kronobergs-Regiment og 63 Mand döde; Capitain *Nordensköld*, 3 Lieutenanter og 111 Mand saarede — tilvisse et betydeligt Tab, som beviser, med hvilken Tapperhed Russerne havde forsvaret sig, og hvor dyrt de Svenske betalte de vundne ringe Fordele.

Admiral *Nauckhoff* roser vel de unge Officierers tappre Forhold, dog med den Bemærkning: „at der udfordres længere Krigserfaring, „inden man tör vente den fuldkomne Udförelse af en Plan, som „svarer til Udkastet. Denne Erfaring erholdes ikke uden Opoffrel-„ser, og jeg troer derfor, at de unge Officierers modige, men min-„dre heftige Forhold vil have lykkeligere Fölger i Fremtiden."

Den svenske Orlogsflaade i Jomfrusund blev den 24 August forstærket med to engelske Linieskibe, hvert paa 74 Canoner, under Commando af Admiral Sir *Samuel Hood*, nemlig: Admiralskibet Centaur under Capitain *Webley* og Implacable under Capitain *Martin*, hvorpaa et almindeligt Angreb paa den ved Hangö-Udd beliggende russiske Orlogsflaade, som nu bestod af 9 Linieskibe, 9 Fregatter og nogle mindre Fartöier under Commando af Admiral *Kanikoff*, bestemtes til næste Dag, den 25de August. Admiral *Nauckhoff* erholdt den engelske Lieutenant *Thompson* og Admiral *Hood* den svenske Lieutenant, Grev *Rosen* til Hjælp.

Den forenede Flaade afseilede med stærk östlig Vind den 25de August tidlig om Morgenen. Da de engelske Skibe vare langt bedre Seilere end de svenske, hvilke i det Hele kun vare i maadelig Tilstand og fyldte med Syge, hvoraf nogle Skibe havde 200 — saa vandt Englænderne snart i det Mindste 1½ Miil Forspring fra

det nærmeste svenske Linieskib, Tapperheten. Den 26de August naaede imidlertid Implacable den russiske Flaade, angreb strax Linieskibet Vsevolod og gav det flere Lag. Admiral *Hood* kom ogsaa op og brasede bak, for at oppebie Angrebet af den russiske og Ankomsten af den svenske Flaade; men, omendskjöndt den russiske Flaade var 48 Canoner stærkere end den forenede svenske og engelske Flaade, saa flygtede Admiral *Kanikoff*, favoriseret af en föielig N.O. Vind og ikkun nær forfulgt af de to engelske Linieskibe, og undkom lykkeligen med hele Flaaden til Baltisch Port, med Undtagelse af Linieskibet Vsevolod, under Commando af den tappre Capitain *Rudneff*, hvilket ankrede udenfor Havnen, dækket af Revet under Rågön. Efter Solens Nedgang holdt Admiral *Hood* med Centaur ned paa Vsevolod, og kom derved paa Grund, men bragtes af samme ved Implacables Hjælp, hvorefter han atter holdt ned paa Vsevolod, opfangede dets Bogspryd i sin Storvant, fastsurrede det der, kappede Ankertouget, og gav nu det ene glatte Lag efter det andet ret forind, entrede og erobrede samme, efter den tappreste og meest udmærkede Modstand og et Tab for Russerne af omtrent 300 Mand döde og saarede, medens Englænderne ikkun tabte 9 Mand döde, og Lieutenant *Lawless*, 2 Underofficierer og 63 Mand saarede. Vsevolod havde 74 Canoner ligesom Centaur, og, da Skibet var saa forskudt, at det ikke kunde medföres, blev det brændt.

Den russiske Flaade blev nu blokeret i Baltisch-Port og oftere beskudt eller bekastet med Bomber af den allierede Flaade, som den 30te August blev forstærket med 4 engelske Linieskibe, 1 Fregat og nogle mindre Fartöier, under Commando af Vice-Admiral *Saumarez* paa Admiralskibet Victory, som fra samme Dag tog Overcommandoen, og detacherede 5 Linieskibe og 2 Fregatter, for at bloquere Kronstadt, medens Capitain *Mackenzie* paa Orlogsbriggen the Cruizer afsendtes til den engelske Gesandt *Thornton* i Stockholm, for at melde ham den russiske Flaades Indespærring og udbede sig svenske Landtropper og Brandere, for at angribe Landbatterierne ved Indlöbet til Havnen og brænde den russiske Flaade, hvilket Andragende Ministeren den 3die September meldte Statssecretairen, Baron *Wetterstedt*.

Men den svenske Regjering formaaede ikke at opfylde disse Önsker, eftersom Tropperne overalt bleve brugte, og Brandere ei vare færdige, eller kunde tilveiebringes i kort Tid.

Man maatte altsaa hjælpe sig selv. Den 3die September sendte

Admiralerne *Saumarez* og *Nauckhoff* Flaadens Flagcapitain, *Martin*, som Parlementair til Admiral *Kanikoff*, og bad ham betænke sin farlige Stilling, med Tilbud om, at, hvis han vilde overgive det halve Antal af sine Skibe, vilde man tillade ham uhindret at afseile til Kronstadt med den anden halve Deel. Men Admiral *Kanikoff* var Mand og Soldat, og svarede derfor ridderligen: „at han hellere vilde sætte „Ild paa sin Flaade, end indgaae paa de foreslaaede Vilkaar; deri- „mod gjorde han det Forslag, at, hvis man vilde tillade ham uhindret „at afseile med sin Flaade til Kronstadt, lovede han, at den der „skulde blive desarmeret og ei mere brugt i denne Krig." Da paa dette Forslag intet Svar fulgte, begyndte Fiendtlighederne paany.

Imidlertid skjulte Admiral *Saumarez* ei for Admiral *Nauckhoff*, at han ikke kunde længe fortsætte Blocaden, og at han endog ansaae det bedre, at den russiske Flaade gik tilbage til Kronstadt, end at den overvintrede i Baltisch-Port, i hvilket sidste Tilfælde den næste Foraar vilde kunne löbe ud saameget destidligere. Kongen af Sverrig var derimod saa forvisset om at erobre den russiske Flaade, at han i et Brev af 7de September til Keiser *Alexander* berörte denne Erobring, som uundgaaelig, hvilket vi nærmere ville erfare.

Men det synes, som om Englændernes Virksomhed betydeligen var kjölnet, og at de benyttede Leiligheden til at varetage mere deres egne Interesser end deres Allieredes, samt forsögte paa at erholde Fred og Alliance med Rusland, hvortil de antoge dette Land tilböieligt, deels formedelst Flaadens Indespærring, deels formedelst General *Wellingtons* tilkjæmpede Fordele i Portugal og Insurrectionens Fremgang i Spanien; og, for at Russerne ei skulde forblive uvidende herom, oversendte Admiral *Saumarez* til Admiral *Kanikoff* jevnlig de engelske Journaler, som indeholdt de officielle Efterretninger herom. Ogsaa tilskrev Admiral *Saumarez*, fra Admiralskibet Victory ved Baltisch-Port den 17de September 1808, Keiser *Alexander* et Brev, i hvilket Admiralen i Korthed meddeelte de nyeste Efterretninger fra Spaninen og Portugal, og tilföier:

.... „Man bör haabe, at disse Efterretninger skulle formaae Fast- „landsmagterne til at forene sig med Storbrittanien, for at give den „Fred tilbage, som er saa önskelig for Menneskehedens Velfærd."

„Da jeg veed, at denne Gjenstand meest ligger min Konge saa- „velsom hans Bundsforvandte Kongen af Sverrig paa Hjertet, saa

„vil, ifald Deres Keiserlige Majestæt nærer samme Fölelser, Intet „forskaffe mig större Tilfredsstillelse, end at kunne have den Ære „at meddele disse Fölelser til min Regjering og at ophöre med flere „fiendtlige Foretagender, paa det Vilkaar, at Deres Majestæt vil give „Befaling til sin Krigsmagt at ophöre med Fiendtlighederne imod „England og dets Bundsforvandte, og trække sine Tropper ud af „svenskt Finland"

Den 18de September ankom den engelske Minister ved det svenske Hof, *Thornton*, til Admiralskibet ved Baltisch-Port, og den 19de September tilskrev han den russiske Marine Minister, Admiral *Tchichagoff*, som netop befandt sig i bemeldte Havn, ligeledes et Brev, hvori han gjentager hvad Admiral *Saumarez* havde skrevet til Keiseren, og spörger: „om der ikke gives noget Middel, for paany at „forlige 3 Magter, som aldrig burde have været uenige, og hvilket „Forliig udgjör Europas og den lidende Menneskeheds Haab"? Ministeren fortæller endvidere i sit Brev: „at den russiske Flaade „i Mundingen af Tajo vil blive erobret af den engelske, at den „russiske Flaade i det adriatiske Hav vil seent eller tidlig have samme „Skjebne, og gjör ogsaa Admiralen opmærksom paa den russiske „Flaades farlige Stilling i Baltisch-Port", og slutter saaledes:

.... „Det tilkommer Deres Excellence, det tilkommer Hans Kei„serlige Majestæts oplyste Ministre at dömme, hvorvidt det er muligt „at gjöre en Ende paa denne Tingenes ulykkelige Tilstand, og „at fornye de Venskabs-Baand, som i saamange Aar har udgjort „Nordens Lykke og Sikkerhed, og som fordum har bidraget saa„meget til at vedligeholde Europas Selvstændighed".

Begge ovenanförte Breve bleve afsendte med samme Parlementair til Baltisch-Port; men, da Admiral *Tchichagoff* allerede var afreist derfra til Petersborg, saa bleve Brevene afsendte derhen; hvorpaa Minister *Thornton* under 24de September erholdt det Svar: „at Admiralen ei besad nogen Fuldmagt til at underhandle; at Kei„seren var fraværende fra sin Hovedstad, men at han havde sendt „Höistsamme det fra Admiral *Saumarez* ankomne Brev og en Copi af det, „han selv havde erholdt fra Ministeren *Thornton*", og sluttede saaledes: „om end de russiske Escadrer gik tabte, saa vilde Rusland derved „sikkerligen ikke bringes til at forandre det System, som det havde „antaget." Forelöbigen hörtes intet videre herom.

Mangel paa Levnetsmidler, betydelige Sygdomme iblandt Skibenes

Besætninger og Efteraarsstormene tvang den forenede engelske-svenske Flaade til at ophæve Blocaden og fjerne sig fra Kysten, hvorpaa den svenske Flaade afseilede til Carlscrona, med en pestagtig Sygdom ombord, den engelske til Östersöen og den russiske til Kronstadt. Da Kongen af Sverrig erholdt Melding om sin Flaades Tilbagekomst, befalede han den strax at löbe ud paany, og indtage den havte Stilling ved Rogervik, med saamange Skibe, som kunde gjöre Tjeneste, og at levere den russiske Flaade en Bataille, hvis den skulde forsöge paa at löbe ud, samt sætte 5 à 6000 Mand i Land i Lifland. Under 15de October skrev Kongen endog egenhændig til Admiral *Saumarez* og anmodede ham om at understötte den svenske Flaades Operationer med saamange Skibe, som muligt.

Da den svenske Flaade maatte adlyde sin Konges Befaling, löb den atter ud fra Carlscrona, men kunde formedelst Iis ikke mere naae Indlöbet til den finske Bugt, langt mindre landsætte Tropper, og maatte altsaa atter gaae tilbage til Carlscrona, efter at Besætningerne ved Strabatser og Lidelser vare reducerede saameget, at Skibene knapt besad det fornödne friske Mandskab til at manoeuvrere dem med. Nogle engelske Krigsskibe opholdt sig derimod i Östersöen, saalænge Aarstiden tillod det.

For de af Englænderne den 26de August udenfor Baltisch-Port udviste Tjenester udnævnte Kongen af Sverrig, i Lemlands Præstegaard paa Åland den 15de October, Admiral Sir *Samuel Hood* til Commandeur af Sværd-Ordenen med det sore Kors, Capitainerne *Webley* og *Martin* til Commandeurer og Lieutenant *Thompson* til Ridder af Sværdordenen.

Kongen af Sverrig befalede ogsaa sin Skjærgaardsflaade at afgaae til Skjærene ved Helsinge, for at hindre den russiske Flottille udenfor Åbo fra at sende sine Canonchaloupper til Nystad, hvilket Hverv blev paalagt Oberstlieutenant *Brandt* med 35 Canonchaloupper, som den 30te August stödte paa 44 russiske Canonchaloupper i Grönviks-Sund, i en Stilling imellem Holmene ved Vesterby og Friisilæ, færdige til at modtage de Svenske, som begyndte Kampen ved Middagstid i begge Sundene, med Major *Sölferarms* Afdeling i Spidsen, og fortsatte Kampen til Kl. 6 om Eftermiddagen, da Russerne trak sig tilbage til Palva-Sund, forfulgte af de Svenske til

Kl. 8 om Aftenen; hvorpaa disse gik tilbage til Grönvik-Sund, hvor de ankrede Kl. 11.

De Svenskes Tab bestod i: 1 Canonchalouppe, som sprang i Luften, og 1, som blev skudt i Sænk, 1 Officierer döde, 3 Officierer saarede, og omtrent 200 Underofficierer og Menige döde og saarede. Russernes Tab bestod i: 1 Canonchalouppe, som sprang i Luften, og 8 Canonchaloupper, som bleve skudte i Sænk; iblandt de sidste den Höistcommanderende, Brigaderen *Soutwanoffs* Chalouppe, 1 Transportfartöi og flere Baade, samt visseligen ligesaamange Döde og Saarede som de Svenske, der tillige erobrede den russiske Chefs Standart, nogle i Sænk skudte Canonchaloupper, der senere optoges, samt en Deel Canoner, Tougværk, Segl, Aarer m. m., hvormed Sundet og Storfjorden vare bedækkede.

Som Fölge af denne Seier lod Kongen af Sverrig den 4de September afsynge et höitideligt te Deum paa Ålandsöerne.

Vi forlode Feltmarskalk *Klingspors* Armee i Enden af Juli Maaned i Egnen af Salmis og Lappo med Hovedqvarteret i Lappo. De Svenskes Seiervindinger, Russernes Tab og Tilbagetog, den djærve Sergeant *Roth's* Fremgang og den imellem de russiske Tropper i det nordlige Finland udbrudte smitsomme Sygdom foraarsagede ikke ringe Bekymring, selv i Petersborg, saa at der endog var Spörgsmaal om at concentrere den over hele Finland adsplittede russiske Armee ved Tavastehuus, og at gaae defensivt frem, indtil den kolde Aarstid favoriserede en Angrebskrig.

Men, forinden Keiser *Alexander* tog nogen Beslutning herom, lod han den finske Armees Stilling og Beskaffenhed undersöge af Oberst, Marquis *Paulucci*; og, da Resultatet af denne Undersögelse blev forelagt General *Buxhöwden* til nærmere Overveielse, besluttede han at fortsætte Angrebskrigen, hvilken Beslutning Keiseren stadfæstede.

Af denne Aarsag blev den russiske Armee i Finland forstærket, og Armeens höistcommanderende General befalet — det koste hvad det vilde — at trænge den svenske Armee tilbage over den bothniske Bugt. Feltmarskalk *Klingspor* gav Russerne, ved sin sædvanlige Uvirksomhed, Tid til at foretage saavel Armeens Undersögelse, som dens Forstærkning og Udrustning m. m.

Som Fölge heraf ankom i Löbet af August Maaned General, Grev *Wittgenstein* med 9000 Mand af alle Vaabenarter til den sydlige Deel af Finland; et andet Corps paa 8000 Mand, hvoriblandt 5 Escadroner Cavalleri samt 12 Canoner, rettede Marchen imod den mellemste Deel af Finland, for, efter Omstændighederne, at undsætte Generalerne *Bagration*, *Tutschkoff* eller *Kamensky*, hvilken sidste stod ligeoverfor *Klingspor*; et tredie Corps paa 1000 Mand under Commando af Keiserens Adjutant, Fyrst *Dolgoruki* rykkede frem fra Sordavala ved Ladoga-Söen, igjennem Karelen imod Oberst *Sandels's* venstre Flöi, saa at den russiske Armee i Slutningen af August Maaned 1808 talte 44,547 Mand Infanteri, foruden 3000 Mand paa Skjærgaardsflottillen, 8000 Mand Cavalleri og 186 Canoner. Paa samme Tid talte den svenske Armee i Finland omtrent 11,100 Mand af alle Vaabenarter, med henved 40 Canoner, Oberst *Sandels's* Afdeling ved Toivala paa 1150 Mand og General *Vegesacks* endnu fraværende Corps paa omtrent 2000 Mand heri indbefattede; dog foruden Besætningen paa Skjærgaardsflaaden og 4 à 5000 Mand paa Ålandsöerne under Kongens umiddelbare Befaling. Disse sidstnævnte Tropper, som under 1ste August tillagdes Navn af den Syd-Finske-Armee, deeltes i to Afdelinger. Den 1ste Afdeling, under Commando af Generalmajor *v. Vegesack*, bestod af Regimenterne Upland, Vestmanland, 1 Bataillon af Helsinge og 1 Bataillon af sammes Vargering samt 1- 6pundigt Batteri. Den anden Afdeling, under Commando af Generalmajor *v. Lantingshausen*, bestod af 2 Escadroner Livgarde til Hest, 3 Garde-Linie Batailloner, Kronobergs Regiment, Vargeringsbataillonerne af Regimenterne, Upland, Kronoberg og Vestmanland samt 1- 6pundigt Batteri og 1 ditto 8pundige Haubitzer. 3 Batailloner Öst-Götha-Landværn, omtrent 2000 Mand stærke, under Commando af Oberst *Sköldebrand*, hvilke vare bestemte til at forenes med den Syd-Finske-Armee, bleve i Midten af August beordrede til Sundswall, for at tilbagedrive det fra Trondhjemsstift gjorte Indfald i Jemteland og Herjedalen (See: III Bind, Pag. 38—42). Feltmarskalk *Klingspors* egen Afdeling udgjorde saaledes i det Höieste 6000 Mand, hvoraf en Afdeling var i Kauhajoki under Oberst *v Döbeln*, en anden Afdeling i Christinestad under Capitain *Gyllenbögel* og en tredie Afdeling i Lintulaks under Oberstlieutenant *Ficandt*. Fra Slutningen af Juni til Begyndelsen af August Maaned, paa en Tid den russiske Armee, som var fordeelt over hele Finland,

kun udgjorde 23,547 Mand, og den af Feltmarskalk *Klingspor* commanderede Armee-Afdeling var omtrent ligesaa stærk som den, hans Modstander General *Rajewski* commanderede — rörte *Klingspor* sig ei af Stedet; men, da hiin var bleven forstærket med 10,000 Mand Infanteri, 1200 Mand Cavalleri og 46 Canoner eller til omtrent det Dobbelte af *Klingspors* Corps, saa gjorde den svenske commanderende General Mine til offensive Bevægelser. Dog rykkede ogsaa General *Kamenski* den 14de August fra Tammerfors over Jämsä og Jyväskylä til Saarijärvi, hvorfra Oberst *Wlastoff* marcherede med 6 Bataillioner og 7 Canoner til Karstula imod Oberstlieutenant *Fieandt*. General *Uschakoff*, som fulgte den syge General *Schepeleff* i Commandoen, rykkede til Kauhajoki og trængte Major *v. Otter* tilbage til Kurikka, hvor Oberst *v. Döbeln* med sin Afdeling ankom til hans Undsætning.

Oberst *v. Döbeln* tog derefter, hvad vi have omtalt, Stilling ved Kauhajoki. Den 9de August afsendte han Capitain *Konow* med eet Compagni til Hyyppæ-By, for at afskære Russernes Forbindelse imellem Ketturi og Nummijärvi. Den fölgende Dags Morgen Kl. 1 den 10de August overrumplede og fangede Capitain *Konow* en Afdeling Kosakker, hvorefter han trak sig hurtigt tilbage, da Russerne med Overmagt af alle Vaabenarter rykkede frem fra Tavastkyro og fra Lappfjärd, hvorfor Major *Gyllencreutz* og Capitain *Uggla* med 3 Compagnier samt Capitain *Konow* sendtes dem imöde. Oberst *v. Döbeln* opstillede derpaa 1 Bataillon af Björneborgs-Regiment, under Oberstlieutenant *Furuhjelms* Commando, foran Byen Kauhajoki; paa sammes venstre Side opstilledes 3 Compagnier Björneborgere, under Commando af Major *Grönhagen*; ved Kirken og Præstegaarden 2½ Compagnier Österbottninger, 1 Escadron og 3 Canoner, samt ⅛ Miil bag ved Byen, ved Knutila Gjestgivergaard, Björneborgs Liv-Bataillon med noget Cavalleri, Alt under Oberstlieutenant *Eeks* Commando.

I denne Stilling blev Oberst *v. Döbeln* under Hurra-Raab angreben af Russerne, og Oberstlieutenant *Furuhjelm* efter tappert Forsvar trængt tilbage, hvorefter Byen blev angreben af Infanteri og Artilleri. Kampen var længe uafgjörende, og de Svenske förte deres sidste Reserve i Ilden; men ikke desmindre rykkede Russerne frem til Forhugningerne ved Siden af de svenske Canoner, som modtoge dem med Cardætsker, hvorpaa Major *Grönhagen* angreb deres venstre Flöi, og Capitain *Gripenberg* og Lieutenant *Brakel* angrebe Flanken

og, da en russisk Haubitz bragtes til at tie, saa maatte Russerne vige tilbage, hvorpaa de Svenske atter under almindeligt Hurra-Raab rykkede frem paa alle Punkter, og forfulgte de Flygtende ½ Miil, til Paljakka-Mose, hvor Russerne afkastede Broen, ligesom den ⅝ Miil længere tilbage ved Pendenen-By værende Bro, hvorhen Oberst *v. Döbeln* forfulgte dem med sin Avantgarde.

De Svenskes Tab i denne 8 Timer varende Kamp bestod i 10 Döde samt 2 Officierer og 41 Mand saarede; Russernes Tab maa have været noget större.

Da Capitain *Gyllenbögel* erfarede, at Russerne med deres Hovedstyrke vare rykkede frem mod Kauhajoki, besatte han samme Dag med sine Landværnsmænd Pielaks, Tjök og Christinestad, og satte sig i Forbindelse med Oberst *v. Döbeln*, hvilket skete uden væsentlig Modstand fra Russernes Side, efter et Tab af 6 Mand döde og saarede.

I Forbindelse med Angrebet paa Kauhajoki gjorde Russerne ogsaa en Bevægelse mod Alavo, som var besat af Oberst *Palmfelt* med en Deel af hans Brigade, medens Resten af den stod længere tilbage ved Sarvikka. *Palmfelt*, der ikke var nogen udmærket, eller tapper Personlighed, trak sig hovedkulds tilbage, afbrændte Broen ved Sarvikka, og, omendskjöndt han ei blev forfulgt, standsede han ikke förend ved Ruona. Major *Tujulin* med 2 Bataillonner Savolax-Jægere og 2 Canoner erholdt Befaling til Dagen derpaa atter at besætte Sarvikka og istandsætte den der ödelagte Bro; een Bataillon Karelske-Jægere forlagdes til Kuhalampi, som Repli for Posteringen i Sarvikka.

Efter Træfningen ved Kauhajoki blev Oberst *v. Döbeln* og Capitain *Gyllenbögel* beordrede til at rykke frem til Lappfjärd og Nummijärvi; men, da den svenske Armees höire Flöi saaledes stod længere frem end Midten og venstre Flöi, saa erholdt Generalmajor *Adlercreutz* Ordre til at angribe og kaste Russerne tilbage fra Alavo, for at komme i Höide med Oberst *v. Döbeln*.

Til den Ende bröd Feltmarskalk *Klingspors* Corps den 16de August i et regnfuldt Veir op fra sin befæstede Stilling ved Ruona og bivouaquerede Natten over; men den 17de August var Veiret smukt, saa at Marchen henimod Middagstid kunde fortsættes. Den nuværende Generalmajor *Gripenberg* med 3die Brigade, forstærket med 1 Bataillon Savolax-Infanteri under Major *G. Ehrenroths* Commando, hvilken dannede Avantgarden for 3die Brigade, marcherede

paa en Sidevei östenfor Sarvikka til Alatöysä og Alavo i Ryggen paa Russerne. Nuværende Generalmajor, Grev *Cronstedt*, der var Næstcommanderende, förte Commandoen over Hovedcorpsets Avantgarde, bestaaende af: 4 Bataillonner, under Commando af Oberst *Palmfelt* og Major *Tujulin*, samt 2 Canoner, hvilke marcherede paa Hovedlandeveien; derpaa fulgte 4de Brigade med sine Canoner og tilsidst 1 Bataillon af Vesterbottens-Regiment under Oberst *v. Essen*. Kl. 1½ stödte den svenske Avantgarde ved Rajala paa den russiske Avantgarde, som efter tapper Modstand maatte trække sig tilbage; men længere frem ved en lille Bæk erholdt Russerne Forstærkning og gjorde nu en fornyet, haardnakket Modstand, hvorved General *Cronstedt* blev haardt saaret i Spidsen af Fortropperne, hos hvilke han efter Sædvane opholdt sig, og altid der, hvor Ilden var heftigst, hvorefter Commandoen af hans Brigade blev overdraget Ingenieur-Oberst *Cedergreen*. Men trods Russernes Tapperhed bleve de dog slaaede tilbage ved et Angreb af 2 Bataillonner af Åbolehns Regiment under Commando af Oberstlieutenanterne *Reutersköld* og *Reuterkrona*, understöttede af Jægere og 2 Canoner, hvorpaa Russerne trak sig langsomt til Alavo, paa hvis Höider, ved Kirken, de forsögte at sætte sig paany; men, saasnart de opdagede Generalmajor *Gripenbergs* Afdeling i Anmarche paa Veien fra Alatöysä, forandrede de Stilling og trak sig noget tilbage, höire Flöi stöttet til Alavo-Sö og venstre til en Skov, som var stærkt besat med Jægere. 4 Canoner og 2 Haubitzer opstilledes paa en Höide foran Byen Alavo, medens Hovedcorpset stod foran Leiren ved Härkönen, og en dobbelt Kjæde af lette Tropper var draget fra Söen til Skoven over Marken foran Härkönen under Commando af Obersterne *Eriksson* og *Sabanieff*.

Generalmajor *Gripenberg* havde nu forenet sig med Hovedcorpset og dannede fra den Tid af Reserven, med Undtagelse af 1 Bataillon, den saakaldte svenske Afdeling, under Oberst *v. Essen*, hvilken erholdt Ordre til at forstærke höire Flöi, og i Forening med den störste Deel af 1ste Savolax- og Nylands-Jæger-Bataillonner at gaae frem igjennem Skoven og angribe Byen Härkönen. Resten af 1ste Brigade og 3die Bataillon af Savolax-Infanteri-Regiment rykkede frem imod Röikö; de karelske Jægere besatte en Dal nær ved Söen, noget foran Röikö, og Artilleriet, med Undtagelse af Haubitzerne, som ikke kunde finde Plads, opkjörte

paa en Höide til Höire af Röikö, og begyndte sin Ild, som var meget levende fra begge Sider, hvorved de Svenske lede meget især af Russernes Granater. De karelske Jægere, som derimod havde foraarsaget Russerne stort Tab, bleve nu selv haardt angrebne og maatte trække sig tilbage; men, forstærkede af 1 Bataillon Savolax-Infanteri under Anförsel af den tappre Oberstlieutenant *Lode*, rykkede Alt frem, uden at lösne et Skud, indtil tæt foran den russiske Linie, hvor de Svenske gave en Salve, og derpaa med fældet Gevær og under Hurra-Raab, understöttede af de efterfölgende Bataillioner, angrebe og gjennembröde Russernes Linie. Paa höire Flöi fegtede de Svenske med ikke mindre Tapperhed og Lykke. Oberstlieutenant *Reutercrona* med Åbolehns lette Bataillon, understöttet af nogle Canoner under Lieutenant *Lind*, gik raskt frem og rensede Skoven, hvorpaa Russerne iilsomt trak sig tilbage og bleve forfulgte 1¼ Miil ad Veien til Tammerfors af en Deel af Oberst *Palmfelts* Brigade med to Haubitzer under Capitain *Kurténs* Commando. Mörket og den afbrændte Bro ved Olkonen standsede Forfölgelsen.

Ifölge General *Adlercreutzs* Udsagn var Bataillen ved Alavo den alvorligste, som hidtil var forefaldet i denne Krig; thi Russerne, hvis Styrke udgjorde omtrent 4000 Mand, havde et Tab af omtrent 700 Mand döde og saarede, iblandt de sidste Oberst *Eriksson* og Capitain *Reusch*, hvilken sidstnævnte blev fangen tilligemed omtrent 140 Mand; og de Svenske, hvis Styrke udgjorde omtrent 3000 Mand, havde Fændrik *Haussen* död, 9 Officierer saarede samt 300 Underofficierer og Menige döde og saarede.

Denne Seier var vistnok hæderlig for de Svenske; men den indtraf i det Mindste 14 Dage for sildigt, for at være dem til væsentlig Nytte. Imidlertid standsede Feltmarskalk *Klingspor* denne Gang ikke paa Valpladsen, men beordrede nogle hundrede Mand, under Commando af Oberstlieutenant *Reutersköld*, til at omgaae Russernes höire Flöi, hvilken ringe Styrke foraarsagede, at Oberst *Eriksson* fortsatte Tilbagetoget, efter at have opbrændt Herranan By og den derværende Bro. Bemeldte By blev dog nogle Dage senere, efter en levende Fegtning, atter indtaget af den svenske Avantgarde under Commando af Oberstlieutenant *Wetterhoff*, og Broen istandsat. Ligeledes beordredes Major *G. Ehrenroth* med 2 Batailloner, 1 Compagni Jægere, 25 Dragoner og 4 Canoner ad Veien til Jyväskylä, for at erobre Russernes Bagage; og, da han erfarede, at Russerne havde

taget Posto ved det ¼ Miil fra Etseri Kirke værende Pas, detacherede han Capitain *Borgenström* med 80 Jægere, for at afskære dem Tilbagetoget; men Russerne kastede sig med deres hele Magt over ham, og sloge sig saaledes igjennem denne ringe Styrke, med Tabet af 24 Mand döde og saarede, 1 Officier og 42 fangne, samt den største Deel af Bagagen; hvorimod de Svenske ei tabte en eneste Mand.

Den klingsporske Armee rykkede derpaa frem til Tammerfors, efter et Haandgemæng i Passet ved Wirdois, hvilket Russerne maatte forlade.

Paa den svenske höire Flöi blev i disse Dage nuværende Oberstlieutenant *v. Otter*, som med een Bataillon Björneborgere var posteret ved Ömossa, angreben med Overmagt af den russiske Oberst *Bibikoff*, og efter 2 Timers tappert Forsvar trængt tilbage til Träskvik, hvor han efter erholdt Forstærkning atter fattede Posto.

En russisk Afdeling under Oberst *Wlastoff* trak sig, som allerede er omtalt (See: III Bind, Pag. 132), tilbage fra Lintulaks til Saarijärvi, hvor den forskandsede sig, og Oberstlieutenant *Ficandt* rykkede derfor frem til Karstula med Forposterne ved Kalmari. Her blev han underrettet om, at en Transport med Levnetsmidler var i Anmarche til Oberst *Wlastoffs* Armee-Afdeling, og, for at tage eller ödelægge samme, detacheredes Lieutenant *G. M. Ficandt* med et Commando, som paa Biveie gik den russiske Postering i Ryggen, til Möttölä-By, hvor Transporten skulde passere igjennem, og hvor han skjulte sig i Skoven, tæt ved Landeveien. Medens Lieutenant *Ficandt* laa der, passerede en Vogn forbi, hvori der sad nogle russiske Officierer, escorteret af Kosakker; men, af Frygt for at hans egentlige Hverv kunde mislykkes, lod han Vognen uhindret passere, og erfarede senere, at Officiererne vare General *Kamenski* med sine Adjutanter, hvilke saaledes undgik Död, eller Fangenskab. De Svenske vare altsaa her atter uheldige. Ofte smilede Lykken dem paa den forunderligte Maade i möde; men de forstode ei at benytte den. De Undergivne kjæmpede med udmærket Tapperhed ligesom Befalingsmændene; men der manglede dem ofte Klogskab og Krigserfaring. Russerne besad i denne Retning vistnok intet Fortrin; men Overmagten hjalp dem, hvor de havde feilet. Hvilken Triumph havde det ikke været for de svenske Vaaben, først at have fanget General *Buxhöwden* (See: III Bind, Pag 136) ved Åbo og nu Generallieutenant *Ka-*

menski, som ansaaes for at være den dygtigste russiske General i Finland? Vel ödelagde Lieutenant *Fieandt* den kort derpaa ankomne Transport paa omtrent 100 Vogne; men denne Fordeel kunde umuligt opveie og frembringe den samme oplivende Virkning, som General *Kamenskis* Död, eller Fangenskab. Lieutenant *Fieandt* trak sig efter Transportens Ödelæggelse uden Tab tilbage til Karstula.

General *Kamenskis* Ankomst erfarede man snart; thi den 21de August blev Oberstlieutenant *Fieandt*, som med sin Afdeling, der ikkun bestod af 1253 Mand, havde indtaget en stærk Stilling ved Karstula, imellem 2 Söer, angreben af omtrent 3000 Mand, og efter 16 Timers Kamp total slaaet efter et Tab af 1 död og 6 saarede Officierer og 305 Mand döde, saarede og fangne, og dreven tilbage til Lintulaks, knapt medförende 3—400 Mand.

I de svenske Rapporter nævnes ved denne Leilighed med Udmærkelse Major *Hästesko* og Lieutenant *Reiher*, der begge forsvarede Canonerne; men Virkningerne af General *Adlercreutz's* Seier ved Lappo bleve ved denne Ulykke aldeles tilintetgjorte.

Oberst *Sandels* havde oftere gjort Feltmarskalk *Klingspor* opmærksom paa hiin Veis Vigtighed, samt at Russerne paa den letteligen kunde trænge frem og besætte Gamle-Carleby, hvorved de Svenske vilde blive indspærrede i Finland, og Krigen være afgjort uden Sværdslag. Men til Lykke for de Svenske benyttede General *Kamenski* ikke Seieren, for at indtage Ny- og Gamle-Carleby, men lod blot Oberst *Wlastoff* forfölge Oberstlieutenant *Fieandt* til Lintulaks, og gik selv med Hovedstyrken til Alavo, hvor han indtraf den 25de August.

Som Fölge af Nederlaget ved Karstula, indsendte Feltmarskalk *Klingspor*, under 21de og 22de August meget nedslaaende Rapporter til sin Konge, hvori han siger, at han anseer Finland for tabt, og tænker endog paa at redde den finske Armee over den bothniske Bugt til Sverrig; men under 29de August svarer Kongen paa disse Rapporter, værdigt og mandigt:

.... „Det er Min Villie og udtrykkelige Befaling, at Finland skal „forsvares .... De eneste Fartöier, jeg vil sende Dem, skulle over„före Tropper, Vaaben og Levnetsmidler; men de skulle strax vende „tilbage, paa det ei Nogen, Jeg vil sige, nogen Finne, skulde glemme „saameget sit Land, at han kunde forlade det i Farens Stund. Men, „hvis Deres egen Sundhed fordrer Rolighed og Stilhed, saa er Herr „Greven Herre til selv at skille sig fra en Armee, som bestræber

„sig for at gjöre sin Pligt paa den meest ærefulde Maade."

Vi kunne ikke undlade at skjænke disse Kongelige Ord vor fuldkomne Sympathi. Krigerens og især den höistcommanderende Generals eneste Bestræbelse kan kun være enten Seier — eller hæderlig Undergang.

Oberstlieutenant *v. Otter*, som efter Træfningen ved Kauhajoki blev detacheret til Nummijärvi, 2¼ Miil paa hiin Side Tavastkyra-Skov, med 5 Compagnier af Österbottens- og 98 Mand af Wasa-Regiment, 20 Dragoner og 2 Canoner, erholdt den 24de August en Forstærkning af 1 Bataillon Björneborgere, 6 Dragoner og 2 Canoner, under Major *Grönhagens* Commando.

Den 28de August om Morgenen Kl. 4½ angrebe Russerne med alle Vaabenarter, under Generalmajor *Uschakows* Commando, Oberstlieutenant *v. Otter*, dog uden at vinde Fordele over ham; meget mere befalede denne Major *Grönhagen* at rykke over Bækken, som adskilte de Kæmpende, og at omgaae og angribe Russernes höire Flöi; men paa samme Tid angrebe Russerne de Svenske med deres venstre Flöi, hvilket Angreb blev slaaet tilbage af Capitain, Baron *Stromberg* med Österbottningerne, hvorefter Major *Gyllencreuz* og Capitain *Uggla* angrebe Russerne paa hele Linien, kastede dem tilbage og forfulgte dem over ½ Miil. Russerne angive deres Tab til 2 Officierer og 50 Mand döde og saarede, samt 2 Officierer og 48 Mand fangne; de Svenske til 1 Underofficier og 14 Mand döde, og 4 Officierer, 3 Underofficierer og 73 Mand saarede.

Ifölge Kongens Befaling indskibede Generalmajor *v. Vegesack* sig i Midten af August Maaned paa Åland, med den Syd-Finske Armees 1ste Afdeling, bestaaende af: 6 Batailloner, 2 Escadroner og 1 Batteri, tilsammen omtrent 2000 Mand, for atter (See: III Bind, Pag. 113—114 og 145) at foretage en Landgang i Finland, dennegang ved Björneborg, og trænge frem til Tammerfors; men formedelst lavt Vande og Mangel paa Lodser landede Generalen först den 28de August ved Christinestad, med Undtagelse af Vestmanlændingerne, som ved Storm bleve fordrevne til Kaskö. Generalmajor *v. Vegesack* rykkede strax frem med sit Corps, forenede sig med 2den Brigade af den klingsporske Armee, som formedelst Oberst *v. Döbelns* Sygdom blev commanderet af Oberstlieutenant *Furuhjelm*, og med Capitain *Gyllenbögels* frivillige Corps i Egnen af Lappfjärd, hvilket Sted blev besat.

Russerne, vidende om General *Vegesacks* Ankomst, angrebe Lappfjärd den 29de August med omtrent 3000 Mand og 4 Canoner under Commando af Obersterne *Bibikoff* og *Gibory*. De Svenske modtoge Angrebet roligen, og General *v. Vegesack* beordrede endog 1 Bataillon af Helsinge-Regiment til at angribe Russernes venstre og 1 Bataillon af Uplands-Regiment til at angribe höire Flöi, medens Resten, hvoriblandt Capitain *Gyllenbögels* Fricorps, angreb Fronten. Et saa overlegent Angreb kunde Russerne ei modstaae, og maatte derfor trække sig tilbage, indtil Mörket standsede Forfölgelsen; men de indhentedes Dagen derpaa af de Svenske ved Ömossa, og forhindredes af Major *Thede* med Nylands-Dragoner og Helsinge-Jægere fra at afbrænde Byen og den derværende Bro.

De Svenskes Tab i denne Affaire bestod i: 2 Officierer og 15 Mand döde, og 1 Officier og 43 Mand saarede. Russerne tabte i Döde og Saarede henved 200 Mand, samt 2 Officierer, 4 Underofficierer og 71 Mand fangne.

Afsendelsen af den Syd-finske-Armees 2den Afdeling blev derimod opholdt, fordi de til samme hörende Tropper endnu ikke vare ankomne til Åland.

Den af Oberstlieutenant *Furumark* commanderede 2den Brigade, med Undtagelse af 1 Bataillon Björneborgere, som forblev hos General *v. Vegesack*, erholdt derpaa Ordre til at marchere til Kuortane og forstærke den svenske Armees venstre Flöi. Men, inden den naaede did, erholdt den Efterretning om, at Generalmajor *Gripenberg*, som havde besat Kuortane med Avantgarden af Feltmarskalk *Klingspors* Armee med 3 Batailloner under Oberstlieutenant *Wetterhoff*, var den 31te August bleven angreben af Russerne 1¼ Miil sydfor, eller foran Kuortane, og nödsaget til at trække sig tilbage til Ruona-Bro, som deelviis blev afbrændt. Her stode nu Klingspors og Kamenskys Armee-Afdelinger ligeover for hinanden i et Canonskuds Afstand. Den 2den svenske Brigade tilligemed *Gyllenbögels* Fricorps bleve formedelst dette Tilbagetog beordrede til Lillkyro.

Vi maae nu vende tilbage til Oberst *Sandels*, ved Toivala, der, hvad vi allerede vide, detacherede til Karelen (See: III Bind, Pag. 134—135) Major *Malm*, som, efterat han var bleven forstærket med 120 Mand Uleåborgere, gik paa Baade over Joensuu-Pas til Tohmäjärvi og derfra til Pelgjärvi-Sogn, hvor, i Egnen af Heikka, Russerne havde

forsamlet 4 Compagnier Jægere og 500 Mand Cavalleri. Major *Malm* gik nu offensiv til Værks, detacherede Cornet *Brandenburg* med 150 Mand, hvoraf 100 vare Bönder, for igjennem Pelkinsaari at omgaae Russernes venstre Flanke; en anden Trop Bönder detacheredes over Matkaselkä, for at angribe Russerne fra Ruskiala-Siden, medens Majoren selv, den 9de August, angreb Fronten med 160 Mand Infanteri, 200 Bönder og 2- 3pundige Canoner. Sergeant *Rosenqvist* angreb en russisk Feltvagt bag fra, dræbte 7 og fangede 14 Mand. Russerne trak sig nu tilbage til Pelgjärvi, hvor de havde deres Hovedstyrke, som blev yderligere forstærket med 4 Compagnier under Oberst *Adamowitz's* Commando, hvorfor Russerne atter gik over til Angreb; men, da Cornet *Brandenburg* angreb dem i Ryggen, og Major *Malm* fornyede Angrebet i Fronten, maatte de efter 6 Timers Kamp trække sig tilbage, dog uden at blive forfulgte af de udmattede Svenske, som i denne Affaire tabte 1 Officier, 1 Sergeant og 18 Mand döde og 1 Officier og 34 Mand saarede; Russerne tabte 31 Fangne og et betydeligt Antal Döde og Saarede.

Major *Malm* var for svag til at vove noget Angreb paa Sordavala, hvorfor han med Hovedstyrken gik tilbage til Tohmäjärvi, kun efterladende sig en Feltvagt i Heikka.

Oberst *Sandels* vedblev at holde Toivala besat, omendskjöndt Russerne med deres Canonchaloupper, som stadigen forögedes, beherskede Passet imellem Kuopio og Toivala. Dagligen foruroligede de gjensidigen hinanden, saa at der paa Kallavesi-Sö opstod en lille Sökrig imellem de russiske Canonchaloupper og nogle svenske armerede Baade; desforuden gjordes af begge Partier, men især af de Svenske, djærve Angreb med mindre Afdelinger til Lands. Saaledes detacherede Oberst *Sandels* Oberstlieutenant *Christiernin* med 300 Mand paa Baade til Warkaus, for at ödelægge Russernes derværende Magaziner; men, da de Svenske fandt Veien spærret, maattte de gaae med uforrettet Sag tilbage. En anden Afdeling paa 50 Mand, under Commando af Fændrik *Schoultz* og Cornet *Nandelstadt*, beordredes ogsaa til at foretage en Recognoscering paa Baade, saalangt de kunne komme. Ved Pujonsaari-Odde stödte Detachementet paa en russisk Vagt, som for största Delen blev nedhugget; men ved Julkula stödte det paa en stærkere Postering, hvorfor det vendte om, uden at have lidt noget Tab.

For at bevogte den i Ryggen af Oberst *Sandels*, fra Räimä til

Kasurila, med Forhug dækkede Vei, detacheredes Capitain *Gyllengahm* med 100 Mand og 2 Canoner, og, for at forhindre Russerne fra at plyndre enkelte Gaarde og Huse paa Holmene i Kallavesi-Sö, detacheredes Lieutenant *Fieandt* med 50 Mand paa Baade til Waajasalo-Holmene, hvilke stege i Land i Egnen af Karhunsalmi-Sund og trængte frem til Withakanta, hvor det russiske Armee-Corpses Generalstab og en Deel andre Officierer vare tagne hen fra de ved Stranden liggende Canonchaloupper. Lieutenant *Fieandt* angreb Gaarden i fuldt Löb; men, da de Svenske vare blevne opdagede af en russisk Feltvagt, undkom atter de her landstegne Officierer til deres Fartöier. Efter en Fegtning med noget tililende Infanteri, som havde besat Leskelä Gaard og af hvilket de Svenske bleve afskaarne fra deres Baade, indskibede de sig, efter et ringe Tab. Netop da Indskibningen var iværksat, ankom Major *Duncker* med en Forstærkning af 150 Mand, som nu vare uden Nytte, hvorfor Majoren indskibede sig med Lieutenant *Fieandt*. Capitain *Burman* beordredes derpaa med 100 Mand at besætte Waajasalo-Holmene, hvorved Russernes Streiferier paa samme ophörte.

Imidlertid havde Russerne i Karelen atter erholdt betydelige Forstærkninger, hvilke havde taget Stilling ved Ruskiala-Kirke; men, saasnart Major *Malm* blev underrettet derom, rykkede han fra Tohmäjärvi, dem imöde, hvorpaa de strax trak sig tilbage over Grændsen til Sordavala. En russisk Afdeling paa 3000 Mand med 6 Canoner, under Fyrst *Dolgoruki*, var ogsaa rykket frem fra Nyslott over Kärimäki til Kides Sogn, i Major *Malms* höire Flanke, hvorfor Majoren erholdt Ordre til at trække sig tilbage til Joensuu-Pas, og, da han ogsaa her blev truet med et overflöiende Angreb — til Taipale paa Veien til Kuopio. Oberst *Sandels* sluttede af Fyrst *Dolgorukis* Bevægelser i hans venstre Flanke, at han ved disse Demonstrationer vilde foranledige ham til at forlade Toivala. Men, for at forhindre Russerne fra at trænge frem igjennem Karelen, detacherede Oberst *Sandels* atter 300 Mand med 2 Canoner, under Oberstlieutenant *Christiernins* Commando, til Major *Malms* Forstærkning ved Taipale-Pas. Kun saalænge han var i Stand til at forsvare samme, var det Oberst *Sandels* muligt at beholde sin Stilling ved Toivala.

Ifölge Oberstlieutenant *Fieandts* Nederlag ved Karstula den 21de August (See: III Bind, Pag. 151), maatte Feltmarskalk *Klingspor* hurtigt trække sig tilbage med den svenske Hovedarmee til Ruona, som han lod befæste. Saaledes havde de Svenske blödt og seiret ved Kauhajoki, Alavo, Nummijärvi, Lappfjärd, Ömossa og Kuortane, uden ringeste Nytte for Konge og Land. Ingenieur-Oberst *Cedergreen* erholdt nu med den 4de Brigade det Hverv, at bevogte Veien fra Lintulaks med en til Mänkijärvi pousseret Forpost med 2 Canoner under Commando af Oberst *Aminoff*. Oberst *Essen* besatte Salmis med den svenske Brigade, for at forhindre Russerne fra at omgaae Ruona vestenom Kuortane-Sö.

Alle General *Kamenskis* Foretagender gave tilkjende, at hans Hensigt var at angribe de Svenskes Stilling ved Ruona, og, da han rykkede frem over Sarvikka, blev Posteringen i Mänkijärvi, med Undtagelse af 1 Battaillon-Jægere, kaldet tilbage til Ruona. Det derværende Pas dannes af en Mose, hvorigjennem löber fra Nord til Syd en 3000 Alen lang og 9 à 10 Alen bred Bæk, som falder i en lille Indsö, Nisous kaldet, og derfra i Kuortane-Sö. Om Foraaret staaer 2—3 Alen höit Vand over Mosen, hvorfor den derover byggede Bro, hvorpaa Veien gaaer fra Wasa til Tammerfors, er 330 Favne lang. Paa Passets vestlige Side ligger Byen Ruona med nogle andre Huse, og paa den östlige Side Byerne Mustapää, Sipola og Heroja, hvilke sidste den 31te August vare besatte af General *Kamenski*, som samme Nat lod opkaste et Brystværn imod den svenske höire Flöi, der stöttede sig imod en fra den lille Indsö fremskydende Odde.

De Svenske toge deres Stilling i den spidse Vinkel, som dannes af Veiene fra Alavo og Lintulaks, omtrent ¼ Miil fra Toppunktet, og havde paa höire Flöi foran Ruona opkastet et Batteri, lidt nordligere ved Landeveien fra Alavo et andet, ligesom flere Punkter af Linien vare forstærkede med Feltforskandsninger, besatte med Canoner og Infanteri, og venstre Flöi stöttede sig til Forhug paa den nordlige Side af Veiene fra Lintulaks, hvor tillige var opkastet en Feltforskandsning, besat med 4 Canoner, hvilket Forsvar var blevet anordnet af Generalmajor *Gripenberg*. De Svenskes Styrke udgjorde 3500 Mand; Russernes omtrent 9000 Mand.

Den 1ste September om Morgenen Kl. 6 ankom Generalmajor *Adlercreutz* til den svenske Position, for at lede den forventede Kamp

der aabnedes af General *Kamenski* Kl. 11½ med en levende Canonade, som besvaredes ligesaa levende af de Svenske. General *Kamenski* holdt sin venstre Flöi tilbage, og forstærkede den höire, med hvilken han omgik og angreb de Svenskes venstre Flöi, hvilket Angreb General *Adlercreutz* havde forudseet og derfor taget sine Forholdsregler, hvorfor Russerne bleve kastede tilbage til Heroja-By med et Tab af 2 Officierer og 50 Mand som fangne. General *Adlercreutz* angreb nu ifölge sin Tour, men ogsaa forgjeves, Heroja. Disse Forsög bleve gjentagne paa begge Sider, indtil Træthed og Mörket hindrede Kampens Fortsættelse.

General *Kamenski* havde Dagen i Forveien detacheret 2 Bataillioner, 2 Escadroner og 2 Canoner, for over Wiitala og Kursi at omgaae Kuortane-Mose og ved Salmis tage de Svenske i Ryggen; men dette Detachement udeblev, forvildet i den veilöse Egn. General *Adlercreutz* havde imidlertid erfaret Russernes Hensigt, og da han tillige erholdt Melding om, at Oberst *Aminoff*, som holdt Mänkijärvi paa Lintulaks Veien besat, var bleven angreben og trængt tilbage, saa frygtede han for, under disse Forhold, med en svag og udmattet Armee at kunne modstaae et fornyet Angreb, hvorfor Generalen sammenkaldte et Krigsraad, hvori der blev besluttet, at den svenske Armee, med Undtagelse af 1 Bataillon, skulde under Beskyttelse af Mörket trække sig ½ Miil tilbage til Positionen ved Salmis, hvor man paa en mindre udstrakt Linie besluttede at gjöre fornyet og haardnakket Modstand.

General *Kamenski*, som var fortvivlet over sit mislykkede og blodige Forsög, at beseire de Svenske ved Ruona, besluttede ligeledes at trække sig tilbage, og havde allerede sat Artilleriet og Bagagen i Bevægelse til Alavo, da Chefen for Arriergarden, den tappre og active Oberst *Kulneff*, bemærkede, at de Svenskes Vagtild kun brændte svagt, hvorfor han selv undersögte Omstændighederne, gik over den omtalede lange Bro, og opdagede nu, at de Svenske vare gaaede tilbage. Oberst *Kulneff* meldte sin Opdagelse til General *Kamenski*, som strax vendte om, men var allerede kommen saa langt tilbage, at han ikke mere kunde forurolige de Svenske i deres Tilbagetog.

Denne de Svenskes Tilbagegang fra Ruona var tilvisse en stor Feil, som maa beklages og som de dyrt maatte betale, idet Felttogets Ende derved fremskyndtes. Havde derimod General *Kamenski* trukket sig tilbage til Alavo, saa vilde de Svenskes Sag have faaet

et ganske andet Udseende, idet saavel Tropperne som Befalingsmændene vare blevne oplivede; og, naar man havde naaet nogle Uger længere frem, vilde Felttoget, formedelst den fremrykkede Aarstid i disse nordlige Egne, være standset af sig selv, især af Russerne, som maatte i lang Afstand efterföre deres Levnetsmidler og Ammunition, og tilmed lede meget af Sygdomme. General *Buxhöwden* saavelsom General *Kamenski* önskede derfor ved afgjörende Foretagender at ende Felttoget. Endnu et tabt Slag, liigt det ved Ruona, vilde have gjort de russiske Soldater og deres Befalingsmænd aldeles miströstige, og det blodige Felttog vilde uomtvistelig være endt. Nu derimod var Forholdet omvendt; den russiske Soldat antog at være Seierherre og rykkede derfor med fornyet Mod frem, for at angribe de Svenske ved Salmis den 2den September. Men, uagtet det moralske Element nödvendigviis maatte være större i den russiske end i den svenske Armee, saa var dog Modstandsevnen i denne langt fra ophört; meget mere maa man med Beundring betragte den lille, efter den blodige Kamp ved Ruona end mere i Antal og Kraft reducerede, svenske Armee, besjælet af Kjærlighed til Frihed og Fædreland, atter at blotte sit Bryst, og med sjeldent Mod og uhörte Anstrengelser at kjæmpe mod den overlegne Fiende. Saavel Ven som Fiende maa beundre et Heltemod, som synes at tilhöre en forsvunden Tid, hvorpaa den nyere Krigshistorie ikke har talrige Exempler at opvise, og med blödende Hjerte beklage, at saa uhörte Anstrengelser, saa store Opoffrelser og Lidelser ikke förte til andre Resultater, end Underkastelse under et fremmedt og frygtet Herredömme. Rigtignok belönnede Kongen af Sverrig med Liberalitet enhver Krigsmands tappre og gjæve Handlinger, som kom til hans Kundskab, med Avancements, Ordener og Optagelse i den höiere og lavere Adelstand, saa at flere Befalingsmænd belönnedes paa alle 3 Maader og stege i de 1½ Aar, Krigen varede, 2 à 3 Grader. Saaledes blev blandt andre Generalmajor *Adlercreutz* under 30te August udnævnt til Baron; men, formedelst Krigens hurtige og active Gang, de deraf följende mangfoldige udviste tappre Handlinger, kunde disse langtfra alle blive bemærkede, optegnede og indmeldte, eller, om end dette var skeet — ved Begivenhedernes voldsomme Ende — dog ikke blive belönnede. Gaves der end i den svenske Armee enkelte Individer, som muligen lyttede mere til Russernes smigrende og forlokkende Löfter, end til Fædrelandets og Pligtens Stemme, saa

gjorde det större Fleertal saa meget desmere deres Pligt, saa at det bliver deslettere at bedække disse Ulykkeliges Navne med Forglemmelsens og Sorgens Klædebon, der passer sig bedst for den Fædrelandets Sön, som nogensinde kan glemme sit Lands Fordeel, eller har nogen anden Tanke end den, der stemmer overeens med hans Konges og hans Fædrelands Ære, Lykke og Held.

General *Adlercreutz* havde ved Salmis opstillet den lille svenske Armee, med höire Flöi stöttende sig imod bemeldte By, beliggende paa en i Kuortane-Sö udspringende Odde, hvorfra en Sandryg skyder sig i en skraa Retning imod Landeveien henimod en paa Veiens venstre eller östlige Side liggende Gaard, hvor Sandryggen taber sig i Engen og Skoven. Paa denne Sandryg, nær Landeveien, i Midten af de Svenskes Stilling, var Artilleriet placeret. Omtrent ⅛ Miil foran Salmis deler Landeveien fra Lappo sig i to Grene; den höire gaaer til Ruona, den venstre til Lintulaks. Paa dette Sted var Arriergarden, bestaaende: af 1 Bataillon Tavastehuus-Jægere og 2 Canoner, under Commando af Oberstlieutenant *Adlercreutz*, placeret. Af Hovedcorpset opstilledes 1ste Brigade paa höire Flöi i Salmis-By og bag ved Sandryggen, 4de Brigade opstilledes til Venstre af 1ste Brigade, og den yderste venstre Flöi, som strakte sig ind i Skoven, bestod af 1 Bataillon Nylands-Infanteri og Nylands-Jægere. I denne Stilling oppebiede de Svenske Russernes Angreb, der begyndte den 2den September om Morgenen Kl. 6 i et stærkt Regnveir, som vedvarede hele Dagen. Arriergarden blev först angreben, hvorfor 1 Linie-Infanteri Bataillon under Oberstlieutenant *Obinski* og 1 Bataillon-Jægere sendtes til dens Forstærkning. General *Adlercreutz*, som altid var der, hvor Faren var störst, opholdt sig ogsaa nu ved Arriergarden og ledede personligen sammes Forsvar; men, uagtet al Anstrengelse, blev omsider Jægerkjæden paa begge Sider af Veien gjennembrudt af de stormende Russere, som kastede sig bag om og spærrede Arriergardens Tilbagetog, hvorfor General *Adlercreutz* maatte redde sig med sin Stab igjennem Skoven tilbage til Hovedstillingen, hvorved dog en af hans Adjutanter, Lieutenant *Klingspor*, blev tagen til fange. Den svenske Reserve ilede nu Arriergarden til Undsætning og drev for en kort Tid den russiske Overmagt tilbage, hvorved Arriergardens Stilling bibeholdtes. Men, uagtet de Svenske kjæmpede med uhört Anstrengelse og Tapperhed, og General *Adlercreutz* sögte med Cardætsker at standse de russiske Colon-

ner, blev han dog nödsaget til at drage Arriergarden, hvis fleste Officierer vare dræbte eller saarede, tilbage, hvilket udförtes kjæmpende Skridt for Skridt, saa at Kl. var 11 om Formiddagen, da Arriergarden naaede Salmis. Efter 5 Timers Kamp havde Russerne saaledes ikkun vundet ⅛ Miils Terrain.

Hovedcorpserne stode nu ligeoverfor hinanden; Anförerne ordnede Masserne til fornyet Kamp; dog i længere Tid herskede almindelig Stilhed, og ikke et Skud lösnedes fra nogen af Siderne. General *Kamenski* var nemlig bleven forbauset over den tappre Modstand, han havde mödt, og syntes at være raadvild med Hensyn til Valget af Angrebs-Maaden og Angrebs-Punktet, og hans Tropper behövede ogsaa Hvile. Efter at have udhvilet sig, begyndte Russerne Canonaden paany, Kl. 2 om Eftermiddagen, hvorefter General *Kamenski* foretog et Frontal-Angreb imod den svenske Stilling, hvilket blev afslaaet. Derpaa angreb han med en stærk Colonne venstre Flöi, hvilket Angreb ogsaa blev afslaaet af 2den Bataillon af Savolax-Regiment, undersöttet af 2 Canoner under Lieutenant *Smith*, som med Cardætsker aldeles sprængte den russiske Angrebscolonne. Kampens Raseri tiltog nu over hele Linien, og Russerne angrebe atter den svenske venstre Flöi — dog bleve de ogsaa nu slaaede tilbage; endelig angrebe flere Colonner fra Skoven af det svenske Centrum, især den derliggende Gaard, og kastede omsider 2den Bataillon af Savolax-Regiment tilbage.

Klokken var nu 5 om Eftermiddagen. Kampen havde altsaa paany varet i 3 Timer og vilde sikkerligen endnu have kostet meget Blod; men, da Russerne tillige med en betydelig Magt vare trængte frem til Kauhajoki, hvorfra de kunde true Lappo i den svenske Armees Ryg, eftersom Veien derhen over Ilmola ikkun blev forsvaret af 1 Bataillon, under Commando af Oberstlieutenant *v. Otter*, saa befalede Feltmarskalk *Klingspor* General *Adlercreutz* at trække Armeen tilbage. Omendskjöndt den angivne Grund for Tilbagetoget hverken kan bifaldes eller forstaaes, saa tiltraadtes dog Tilbagetoget til Tiistenjoki, 1½ Miil fra Valpladsen, i temmelig god Orden, hvorimod de tappre Nylændere paa Armeens venstre Flöi, ved Armeens uformodede Tilbagetog, bleve overladte til deres Skjebne og afskaarne; men Russerne vare saa udmattede efter den lange og haarde Kamp, at de ikke forfulgte de Svenske, hvorved de afskaarne Troppeafdelinger ad Omveie atter forenede sig med Hovedcorpset.

Saaledes endtes den 3 Dage varende Kamp ved Kuortane

Ruona og Salmis, den 31te August, 1ste og 2den September, og udgjör vel et hæderligt, men sörgeligt og blodigt Blad i den svenske Krigshistorie, thi tabte Valpladse kunne tilvisse hædre en Armee; men Tilbagetoget fra Ruona förte, destoværre! — dog det sörgelige Tilbagetog fra Salmis efter sig.

Denne 3 Dages lange Kamp kostede meget Blod. Russerne, som förte store Masser i Ilden, maatte nödvendigviis have det största Tab, som regnedes af alle Grader til 1200 Mand. De Svenske angive deres Tab til omtrent 800 Döde og Saarede, hvoriblandt 4 döde og omtrent 20 saarede Officierer, samt 100 Mand fangne, tilsammen circa ¼ Deel af deres Styrke.

General *Adlercreutz* omtaler den svenske Armees Tapperhed og Udholdenhed med fortjent Roes, og paastaaer, at den ingensinde hidtil havde herpaa aflagt mere glimrende Beviser; især var Kampen ved Ruona haard og blodig, og Finnerne strede som Löver. Men ogsaa Russerne kjæmpede med ikke mindre Tapperhed, og Bataillepladsen i ⅛ Miils Udstrækning var Vidne til begge Armeers Daad, idet den var besaaet med de Faldnes Liig. Begge Armeer lede i hine 3 Dage ogsaa meget af de idelige Marcher, Bivouac's i det slette Veir og utilstrækkelig Forpleining. Intet Seierstegn erobredes paa nogen af Siderne. Rigtignok bleve to svenske Canoner demonterede, men ikke desmindre reddedes de fra at falde i Russernes Hænder. Befalingsmændene vare i begge Armeer overalt tilstede, anförte og opmuntrede de Kjæmpende; og i de svenske Rapporter nævnes med Berömmelse Generalerne *Adlercreutz* og *Gripenberg*, Obersterne *Cederström*, *v. Essen*, *Reutersköld* o. fl.

Den 3die September fortsatte den svenske Armee Tilbagetoget til Lappo, hvor Feltmarskalk *Klingspor* tog sit Hovedqvarteer, og hvor han deelte sin Armee saaledes: 1ste Brigade beordredes over Kauhave til Neder-Härmä; *v. Essens* svenske Brigade til Lillkyro; 3die Brigade til Hanhikaski, for at danne Arriergarden; 4de Brigade til Ylistaro, hvor den ankom den 6te og hvilede til den 10de September, paa hvilken Dag 3die Brigade kom i Höide med samme paa den höire Bred af Storkyro-Elv.

Den russiske Armee, som deels var bleven standset af den afbrudte Bro ved Lappo, deels var udmattet af den lange Kamp, rykkede den 10de September efter den svenske Armee, gik Kl. 1 om Middagen igjennem et Vadested paa Storkyro-Elv og overraskede

4de Brigade, paa samme Tid Forposterne bleve angrebne ved Ilmola, hvorfor et hurtigt Tilbagetog var de Svenskes eneste Redningsmiddel. Russerne havde endog faaet et Par Haubitzer over Elven, hvis Ild foraarsagede Uorden i de svenske Batailloner, der dog hurtigt blev redresseret, og et Compagni Jægere beordredes til at standse de fra Ilmola fremrykkende Russere, indtil 4de Brigade fik Tid til at indtage en Position bag en Bæk, som ved Tuokkala falder i Storkyro-Elv. Derpaa fortsatte Brigaden sit Tilbagetog til Lillkyro, hvor den stödte sammen med den svenske yderste höire Flöi-Afdeling, som under Commando af General *v. Vegesack* trak sig tilbage fra Lappfjärd, og til den Ende marcherede 10 svenske Mile i 2 Dögn. Oberst *v. Döbeln* beordredes ligeledes til at begive sig i forcerede Marcher fra Omegnen af Christinestad til Ny-Carleby, for at understötte Oberstlieutenant *Reutersköld*, der med 3 Batailloner var bleven tvungen til at forlade Härmä og trække sig tilbage til Ny-Carleby, som Russerne havde nærmet sig paa ½ Miil.

Saasnart Feltmarskalk *Klingspor* erfarede Russernes Bevægelser, besluttede han sig til atter at römme Wasa, og lod til den Ende de derværende Forraad og Magaziner samt 1400 Syge og Saarede transportere over den bothniske Bugt til Umeå, hvorimod de russiske Krigsfanger maatte fölge med Armeen imod Nord. I Wasa fandt Russerne derfor ikkun 4000 Pd. Meel og omtrent 20 haardt Saarede.

Feltmarskalk *Klingspor* foretog sit Tilbagetog fra Lappo til Ny-Carleby over Ylistaro og Lillkyro, en Vei, som er 5 svenske Mile længere end Veien over Kauhave, for desbedre at kunne beskytte eller bortföre Forraadene i Wasa og forene sig med General *v. Vegesack*. Denne Marche forvildede General *Kamenski*, som antog, at Feltmarskalk *Klingspor* vilde gaae til Wasa og derfra overföre sin Armee til Sverrig; og General *Adlercreutz* bestyrkede ved sine tagne Forholdsregler baade Russer og Svenske i denne Tro, saa at de Menige i den svensk-finske Armee antoge Overgangen for afgjort, og foranledigede, at 60 Mand af Savolax-Infanteri-Regiment gik over til Russerne, fordi de ikke vilde forlade deres Land. For altsaa at forhindre den svenske Armees Indskibning og tage den til Fange, rettede General *Kamenski* ogsaa sit Hovedcorpses Marche imod Wasa, og sendte ikkun 2000 Mand under Commando af General *Kosatschkoffsky* over Kauhave til Ny-Carleby og et mindre Corps under General *Wlastoff* imod

Gamle-Carleby, hvilke Afdelinger vare for svage til at være *Klingspor* farlige; ligesaalidt sögte *Kamenski* at forhindre General *v. Vegesack* og Oberst *v. Döbeln*, hvilke, hvad ovenfor er fortalt, stode i Egnen af Christinestad, fra at forene sig med *Klingspors* Armee. Oberstlieutenant *Fieandt*, som efter Nederlaget ved Karstula den 21de August havde trukket sig tilbage til Lintulaks, og hvis Styrke efter dette Nederlag udgjorde i det Höieste 550 Mand, maatte nu ogsaa trække sig tilbage for Generalmajor *Wlastoffs* Overmagt, der besatte Gamle-Carleby, medens General *Kosatschkoffsky* truede Ny-Carleby. Feltmarskalk *Klingspor* var saaledes afskaaren i sin Retraite imod Nord, saameget mere, som Broerne ved Kauko og Himango vare brændte ifölge Feltmarskalkens Befaling. Den svenske Armees Frelse beroede altsaa paa, at Oberst *v. Döbeln* i Forening med Oberstlieutenant *Reutersköld*s og Capitain *Gyllenbögels*-Afdelinger vare i Stand til at aabne den spærrede Vei; og, for at samme kunde udföres, sendtes Generalmajor *Gripenberg* med sin Brigade tilbage til Oberst *v. Döbelns* og Oberstlieutenant *Fieandts* Forstærkning.

For at opholde General *Kamenski*, indtil den i Norden spærrede Vei atter var aabnet, tog General *Adlercreutz* en Stilling ved Oravais; og, ifald det havde været muligt for de Svenske med en mindre Styrke, i en forskandset Position, at opholde Russerne, medens Hovedstyrken sendtes tilbage til Ny- og Gamle-Carleby til Oberst *v. Döbelns* Forstærkning, ligesom og i det Tilfælde at General *Adlercreutz* kunde have havt Haab om at slaae General *Kamenski*, saa vilde Positionen ved Oravais og det deraf fölgende Slag have været hensigtsret, idet mindste at undskylde; men et saadant Haab turde han neppe nære, eftersom General *Kamenskis* Corps talte omtrent 8,500 Combattanter, medens Feltmarskalk *Klingspors* Corps ikkun bestod af 3,500 Combattanter, hvorfor Stillingen og Slaget ved Oravais var til stor Skade for de Svenskes fremtidige Operationer og Forsvaret af Finland; thi, da man ikke her turde haabe at vinde Seier, saa vare Tidspunktet og Stedet at opoffre den sidste Blodsdraabe endnu ikke komne.

Den 13de September Kl. 10 om Formiddagen angreb General *Kosatschkoffsky* ved Juutas, ½ Miil sydlig for Ny-Carleby, Oberst *v. Döbelns* Brigade og Capitain *Gyllenbögels* frivillige Corps. Oberst *v. Döbeln* laa syg i bemeldte By, og, da han hörte Canontordenen og erfarede, at hans elskede Björneborgere vare i Kamp, hævede

Löven sig fra sin Sygeseng, steeg til Hest og ilede til Bataillepladsen, hvor han overtog Commandoen, ordnede Forsvaret, afslog Russernes flere Gange gjentagne heftige Angreb, kastede dem tilsidst aldeles tilbage, og forfulgte dem, indtil Mörket afbröd Fegtningen, hvorefter Russerne om Natten trak sig to Mile tilbage til Ekois; og, omendskjöndt de der erholdt Forstærkning, fortsatte de dog Tilbagetoget til Neder-Härmä. Alt dette udförte den tappre *v. Döbeln* med Tropper, som i 14 Dage næsten uafbrudt havde marcheret, i de to sidste Dage vare uden Hvile, og som efter denne blodige Kamp endog bleve staaende hele Natten under Vaaben i Vand langt op paa Benene. Efter at den tappre og elskelige Oberst *v. Döbeln* saaledes ved sin personlige Deeltagelse og Dygtighed havde aabnet Veien for Feltmarskalk *Klingspor*, indtog han atter sin Sygeseng, fra hvilken han ei mere stod op i dette Aars Felttog.

General *Adlercreutz*, som med Hovedarmeen havde taget Position ved Oravais, ikkun 2½ Miil fra Juutas, burde og kunde ei længe forblive uvidende om hvad der var skeet til hans Fordeel, og burde följeligen strax have trukket sig tilbage og ikke modtaget den ulige Kamp i en Stilling, som ei engang var befæstet.

Den djærve og utaalmodige General *Kamenski* derimod besluttede at angribe Oravais, og om muligt — det koste hvad det vilde — med et eneste Slag paa Liv og Död med sin overlegne Kraft at tilintetgjöre sin Modstander og ende det langvarige Felttog, hvilket ellers, formedelst Aarstiden, Troppernes Udmattelse og den tiltagende Sygdom iblandt dem, letteligen kunde blive afbrudt paa en utilfredsstillende Maade.

Den 13de September om Aftenen stödte General *Kamenski* ved Wörö paa General *v. Vegesack*, som efter et tappert Forsvar trak sig tilbage til Oravais; og allerede samme Dags Formiddag havde 4de Brigade besat den af Indbyggerne forladte By. Bataillepladsen er beliggende ⅛ Miil sydlig for Oravais-By, der, hvor Landeveien fra Wasa löber forbi to Havbugter, som hver optager en lille Bæk. Fra den nordligste Havbugt udgaaer en lav Eng, paa hvilken en Mængde Hölader stode, hvilke deelviis bleve nedrevne, for at tjene Jægerne til Dækning; en Höide paa den nordlige Side af denne Eng behersker det nærmeste Terrain imod Syd, og paa denne Höide blev det svenske Artilleri placeret; til Höire af bemeldte Höide befinder sig en utilgængelig Klippe, som strækker sig ud imod Havkysten; til

Venstre en stor Eng, og ovenfor samme et sidt Kjær; Landskabet imellem de to Havbugter er bevoxet med Skov og er bjergrigt. Ved den sydligste Bæk og Havbugt opstilledes Arriergarden, bestaaende af Helsinge-Regiment og 2 Canoner, under Commando af Oberst *v. Platen*, som blev angreben den 14de September, om Morgenen Kl. 4—5, med stor Heftighed af en overlegen Styrke, bestaaende af alle 3 Vaabenarter; men han forsvarede sig mandigt, og ved Hjælp af en Bataillon karelske Jægere bleve Russerne opholdte her indtil Kl. 11 om Formiddagen. Imidlertid opstillede General *Adlercreutz* sit Hovedcorps, nemlig: een Bataillon af General *v. Vegesacks* Troppecorps besatte Bjerget til Höire af Veien til henimod Havet; Terrainet nedenfor samme blev beströget af de paa Höiden placerede Canoner, saa at höire Flöi maatte ansees for at være næsten uindtagelig; til Venstre af Canonerne, paa Engen, som dannede Positionens Centrum, opstilledes en anden Bataillon, under Commando af den tappre Oberst *Brandström* (See: III Bind, Pag. 43); længere til Venstre ved Engen og i Skovkanten posteredes Oberst *v. Essen* med Vesterbottningerne, og yderst paa venstre Flöi, henimod Kjæret, Savolaxerne under Commando af Oberst *Cedergreen*, som med 3 Batailloner indtog en spredt og dækket Stilling bag de omtalte Hölader. Resten af General *v. Vegesacks* Brigade med en Deel Österbottninger og det ubetydelige Cavalleri blev placeret til Reserve bag Canonerne paa begge Sider af Veien.

Efter at Arriergarden havde forsvaret sig til det Yderste, og sammes Anförer, Oberst *Platen*, var bleven saaret, maatte den trække sig tilbage til Reserven, for at udhvile sig og erholde ny Ammunition. Russerne angrebe nu med stærke Colonner, understöttede af en levende Canonade, de Svenskes Centrum og höire Flöi, medens Oberst *Kulneff* blev detacheret, for samtidig at angribe deres venstre Flöi, og inden kort Tid var Oberst *Kulneffs* samtlige Batailloner i Haandgemæng med de Svenske. General *Kamenski* lod ham efterhaanden forstærke, og omsider var den hele russiske Magt engageret, uden at sammes store Overmagt kunde tvinge de Svenske, som forsvarede sig med urokkeligt Mod, til at vige. Kampen tiltog i Heftighed, eftersom Angrebene afsloges; Blodbadet var frygteligt; de russiske Geleder fortyndedes, og Soldaterne afmattedes efter saa mange mislykkede Angreb.

Da den koldblodige General *Adlercreutz* bemærkede dette, lige-

som og at Russerne mere og mere svækkede deres Centrum, for med desto större Magt at kunne angribe venstre Flöi, saa befalede han Oberst *Brandström*, med 2 Batailloner og 2 Canoner at angribe Russernes Centrum. Den tappre *Brandström* udförte Angrebet med megen Kraft, og i faa Öieblikke vare de foran ham værende Afdelinger, Tirailleurer m. m. ved Hjælp af Bajonetten overalt kastede tilbage, og flygtede i Uorden, forfulgte af de Svenske, i hvis Spidse vare Generalerne *Adlercreutz* og *Vegesack* — hvilken sidste endog var bleven saaret — og kappedes i Tapperhed ligesom deres Vaabenbrödre og Undergivne. Efter denne Gjennembrydning gik den svenske venstre Flöi ogsaa over til Angreb, hvorved Vesterbottningerne bleve standsede af en tredobbelt Række Infanteri-Ild fra et Bjerg, den ene höiere end den anden, og maatte endog gaae noget tilbage; men, understöttede af de paa Engen adspredte Savolaxere og senere fra Reserven af 1 Bataillon Österbottninger og 1 Bataillon Westmanlands-Infanteri, bleve Russerne atter bragte til at vige, og forfulgtes over begge Engene til den sydligste Bæk, hvor Kampen endnu fortsattes i 3 Timer, indtil omsider General *Kamenski* trak sig mod Landeveien, paa hvilken han fortsatte Tilbagetoget og forfulgtes over ½ Miil af de Svenske. Men pludselig erholdt *Kamenski* her en Forstærkning af 4 Batailloner, som han i Begyndelsen af Bataillen havde beordret i forceret Marche fra Wasa til Oravais. Denne Forstærkning af henved 2000 Mand reddede General *Kamenski*, som i Spidsen for samme kastede sig heltemodig imod de Svenske, der nu atter maatte vige. Havde General *Adlercreutz* gjort Holdt, efter at Gjennembrydningen havde fundet Sted, vilde han være forbleven Seierherre, selv om den omtalte Forstærkning var ankommen; men den heftige Forfölgelse havde denne Gang, hvor rigtig den ellers under andre Forhold maatte være, formedelst Overilelse og Uforsigtighed de skadeligste Fölger for de Svenske, og afgjorde Resten af Felttoget til Russernes Faveur.

Ved de Svenskes heftige Forfölgelse vare nemlig Tropperne blevne afkræftede, adspredte og henförte til en ufordeelagtig Stilling ved en lille Indsö, hvilke Omstændigheder alle vare til Russernes Fordeel, saa at de Svenske, som nu bleve angrebne fra to Sider af en dræbende Ild, maatte trække sig i Uorden tilbage. I Midten paa Landeveien dækkede Oberstlieutenant *Drufwa* med Uplændingerne Tilbagetoget; paa venstre Flöi droge Savolaxerne, Öster- og Vester-

bottningerne, under Beskyttelse af Artilleriet, sig igjennem Skoven og over Engene til de Steder, de forhen havde besat; men höire Flöi, bestaaende af Svenske og Finner imellem hinanden, blev paa Tilbagetoget afskaaren og trængt ud paa Odden imellem de to Havbugter; dog, omendskjöndt de ei forstode hinandens Sprog, kjendte og vare de tilfulde besjælede af Ærens Love, som byde: at Soldaten hellere bör gaae under, end overgive sig med Sværdet i Haanden. Omgivne enten af Havet, eller af Russernes tætte Rækker, forenede de sig i en Masse, og med fældet Gevær banede de sig Vei igjennem deres Fiender, hvorved vel Mange faldt, men den största Deel reddede sig, med Undtagelse af dem, som vare yderst ude paa Odden; dog selv af disse reddede sig mange ved at svömme over Havbugten.

Mörket og Taagen, som bleve formerede ved Krudtdampen, og gjensidig Mangel paa Ammunition foraarsagede, at Skydningen og Canonaden aftog, hvorimod Kampen endnu fortsattes med det blanke Vaaben under gjensidige Hurra-Raab, indtil man aldeles udmattet ophörte med Myrderiet, som havde varet noget over 14 Timer; og var dette Slag det blodigste og længstvarende, som var leveret i denne Krig. Uvidenhed om Styrken af den Forstærkning, General *Kamenski* havde erholdt, og Mangel paa Ammunition foranledigede Generalerne *Adlercreutz* og *Vegesack*, beskyttede af Nattens Mörke, til at trække sig tilbage til Ny-Carleby, hvorved Afdelinger af Svenske og Finner imellem hinanden dannede Arriergarden, indtil den næsten til det Halve sammensmeltede 4de Brigade lidt efter lidt samledes om Natten og fra Munsala overtog Arriergardens hæderlige Hverv. Til Lykke for de Svenske var det russiske Infanteri saa udmattet, at det ei kunde forfölge dem, og Cavalleriet blev hertil ei anvendt, saa at mange afskaarne Afdelinger erholdt Leilighed til at forene sig med deres Batailloner.

Denne Kamp, som grændsede til Raseri, og hvori Svenske og Finner kappedes i Mod og Udholdenhed, var den sidste, den forenede klingsporske Hær leverede, og kostede store Offere; paa mange Steder laae Russere og Svenske gelederviis henstrakte döde paa Jorden i en sörgelig Orden. De Svenske angive deres Tab til 35 Officierer og omtrent 1200 Mand döde, saarede og fangne eller til lidt mere end $\frac{1}{3}$ Deel af deres Styrke paa Batailledagen. Iblandt de Saarede nævnes Generalmajor *v. Vegesack*; Obersterne *Brandström*

og *v. Platen*; Oberstlieutenanterne *Suremain* og *v. Otter;* Majorerne *Ehrenroth* og *Cedergreen*; Capitainerne *Ström*, *Lindenberg*, *Kaulbars*, *Sten* o. fl. Russernes Tab var neppe ringere end de Svenskes, men rimeligviis endnu större, eftersom deres Armee var stærkere end den svenske.

Slaget ved Oravais gav den svenske Armee, saa at sige, Hjertestödet, da den deri tabte en stor Deel af sine bedste Officierer. General *Adlercreutz* var tilvisse en duelig Kriger og tapper Soldat; men han, og langt mindre Feltmarskalk *Klingspor*, var neppe aldeles fortrolig med den nyere Feltherrekonst; thi i saa Fald vilde og burde de ikke have leveret Slaget ved Oravais, men derimod burde General *Adlercreutz*, da han den 13de September om Eftermiddagen hörte Canontordenen fra Egnen af Ny-Carleby, ved Juutas, have opereret paa den indre Linie, medens Generalmajor *v. Vegesack* opholdt General *Kamenski* ved Oravais, og strax have sat sig i Bevægelse med Hovedstyrken til Juutas, og kunde altsaa den 14de September om Morgenen have angrebet General *Kosatschkoffsky* i Ryggen, medens Oberst *v. Döbeln* angreb ham i Fronten, og saaledes aldeles tilintetgjort ham. Derpaa burde General *Adlercreutz* med sin egen, *v. Döbelns*, *Gripenbergs* og *v. Vegesacks* forenede Armee-Afdelinger have angrebet General *Kamenski*, og vilde rimeligviis ogsaa total have slaaet ham, hvorved Felttoget vilde have været endt til de Svenskes Faveur. Vistnok er det vanskeligere at manoeuvrere, end at fegte, eftersom den förste Konst, som tilhörer Feltherren, ikkun saa sjelden findes hos de Commanderende, hvorimod Troppeafdelingerne og deres Befalingsmænd, hvis Hverv det især er at fegte, næsten altid hæderligen opfylde deres Bestemmelse; men, naar Feltherren overeensstemmende med Strategiens uomstödelige Grundsætninger forstaaer at före sine Hærafdelinger til Kamp paa rette Sted og til rette Tid, saa lettes Tropperne uendelig meget i deres blodige Pligtopfyldelse, for at vinde den Seier, som maa være Maalet for alle deres Bestræbelser. Strategien, Planen, som vi gjerne vilde kalde Krigens aandelige Deel, og Taktiken, Udförelsen, eller den legemlige Krafts Anvendelse, ere visseligen begge nödvendige, for at vinde Seier; men uden Strategiens rigtige Anvendelse vil Taktiken alene ikke have nogen afgjörende Virkning paa Udfaldet af et Felttog. Disse Anskuelser finde ikke altid Anerkjendelse, og man troer derfor, at Befalingsmænd, som med Held forstaae at anföre en taktisk Afdeling, ogsaa kunne med samme Held udföre strategiske Foretagender, og fölgelig stundom overdrages

saadanne Hverv, uden at besidde de dertil fornödne Egenskaber, eller engang kjende Strategiens allerförste Grundtheoremer.

Generalmajor *Gripenberg*, som med sin Brigade var beordret til Oberst *v. Döbelns* Forstærkning, ankom först paa Bataillepladsen ved Juutas, da Slaget var endt, hvorfor han fortsatte Marchen til Gamle-Carleby, som var bleven indtaget af den nuværende Generalmajor *Wlastoff*, efter at Oberstlieutenanterne *Fieandt* og *Reutererona* havde trukket sig tilbage. General *Gripenberg* stödte ved Kronoby paa General Wlastoffs-Corps, som angreb ham den 15de September om Aftenen; men *Gripenberg* slog Russerne tilbage, hvorefter disse overgave Gamle-Carleby, uden at have tilföiet Indvaanerne nogen Skade. Paa samme Tid angrebe ogsaa Russerne Oberstlieutenant *Fieandt* ved Kauko-Bro; men de bleve ogsaa her slaaede, hvorpaa de trak sig tilbage til Neder-Wetil, hvorhen General *Gripenberg* forfulgte dem. Saaledes var Forbindelsen med Oberstlieutenant *Fieandt* atter aaben, og Feltmarskalk *Klingspors* Tilbagetog sikkret, alene ved *v. Döbelns* og *Gripenbergs* Seire, saa at Blodbadet ved Oravais ikke havde nogen Indflydelse paa den aabnede Forbindelse og var fölgelig med Hensyn hertil aldeles unyttigt og hensigtslöst. Efter Tabet af bemeldte Slag syntes der nu kun at være en eneste Udvei til Redning for den svenske Armee tilbage, den nemlig, som *Gripenberg* og *v. Döbeln* havde aabnet mod Nord, omkring den bothniske Bugt, igjennem Polarstaden Torneå, til Vesterbotten. Men denne Mening kunne vi aldeles ikke dele.

Oberst *v. Döbeln* var ogsaa en af de Faa, som havde en anden Anskuelse og som endog den 14de September, altsaa paa Batailledagen ved Oravais, foreslog den commanderende General en Chef at tage en anden, modsat Vei, hvilket evigt mærkværdige Forslag, som tilkjendegiver denne Krigsmands Dygtighed, strategiske Kundskaber og Tapperhed, er saalydende:

„Vi bör med hele Armeen gaae over Lappo, Alavo til Virdois, til „hvilken Egn Fiendens Reserver, Ammunition, de gjorte Fanger og „deres Blesserede ere blevne afsendte. Vi have tre Dages Forspring „og ingen andre Tropper imod os, end General *Kosatschkoffskis* „Afdeling, som jeg Dagen i Forveien har kastet tilbage over Neder-„Härmä. Fieandts Corps skal figurere bag Gamle-Carleby; Gripen-„bergs Corps skal i forceret Marche gaae fra Kronoby over Löfbacka, Lintulaks og Jyväskylä og forene sig ved Päjäne-Söens Bredder."

„Uden Kamp vil Armeen komme til Tammerfors, og denne

„Bevægelse vil drage de russiske Tropper i Åbo til Tavastehuus „ligesom den Deel af den russiske Armee, som fölger os fra Kysten. „Dækkede af Päjäne-Söens Vande, have vi ikkun en kort Frontlinie „at forsvare."

„Alle Kongens Landgange ville herefter lykkes; Russerne ved „Tavastehuus ville komme imellem en dobbelt Ild; Nordre Finland vil „blive befriet; Levnetsmidler ere lettere at erholde i det sydlige „Finland end i det nordlige, som har været Krigstheateret for begge „Armeer hele Foraaret og Sommeren igjennem; alle Patrouilleringer „bör foretages imod Kymene-Elv, og Keiseren af Rusland skal „aldrig mere faae at höre tale om sin Armee. Blive vi slaaede ved „Tavastehuus, trække vi os tilbage til Grændsen af Rusland, altid „medtrækkende den fiendtlige Armee, og fremkalde Bestyrtelse i „Petersborg; og sikkerligen vil Fortolkningen af „Johannes Aaben-„baring," selv i Vintertiden, före de svenske Tropper over den „bothniske Bugt til vor Hjælp. Seire vi ved Tavastehuus, vil Rus-„land vist aldrig mere tænke paa at erobre Finland."

„Min Anskuelse er den, at, hvis tilsidst Alt skal tabes, er „Stedet, hvor det skeer, ligegyldigt, naar blot Tid vindes; Petersborg „eller Torneå bliver eet og det samme."

Paa dette aldeles strategiskt rigtige og mandige Forslag svarede General *Adlercreutz*:

.... „Projectet er noget djærvt, dog vel begrundet; men, efter-„som Excellencen (Feltmarskalk *Klingspor*) nu er bortreist, og han „desuden har fattet den Beslutning, at forene hele Armeen, for at „kunne operere med Kraft, saasnart Omstændighederne tillade det, „og da Subsistencemidlerne desuden let kunde blive umulige at til-„veiebringe, saa vover jeg ikke at foretage denne Expedition."

Det maa ikke destomindre glæde enhver Krigsmand at læse Oberst *v. Döbelns* geniale og strategisk rigtige Plan, samt den Rolighed og Korthed, hvormed han havde affattet den. Vistnok fordrede dens Udförelse mere end sædvanlig Dygtighed og Kyndighed fra den Commanderendes Side; men, da man almindeligviis antog, at General *Adlercreutz* besad saadanne Egenskaber, saa smerter det os at maatte meddele, at han ikke sögte at aflægge Beviserne herpaa, ved at bringe *v. Döbelns* Plan til Udförelse; thi denne vilde uomtvistelig have bragt den svenske Armee store og heldige Resultater, eftersom den russiske Armee, som derved vilde være bleven afskaaren

fra sine Ressourcer, umuligt vilde kunne have subsisteret i hine Polaregne. *Klingspor* og *Adlercreutz* undlode her at erhverve sig Udödelighed ved deres Krigsbedrifter og ved at redde Finland for Sverrig. Ingensinde er en Plan udkastet med större Sandsynlighed for at lykkes, end den af Oberst *v. Döbeln*, og hans udtalede Anskuelse: „at, hvis tilsidst Alt skal tabes, er Stedet, hvor det skeer, „ligegyldigt; Petersborg eller Torneå bliver eet og det samme", maa fremkalde Beundring, Enthousiasme og Deeltagelse for en saadan Kriger, om end han, destoværre! ei erholdt Leilighed til at udföre sin mandige og begeistrende Plan.

Vi have tidligere omtalt, at Feltmarskalk *Klingspor* hverken var Feltherre, eller Soldat, og at han fölgelig ikke forstod at udkaste eller udföre Planer, men at han, medens Armeens tjenstgjörende Generaladjutant, Generalmajor *Adlercreutz*, ledede den svenske Armee paa Bataillepladsen, almindeligviis opholdt sig i sit Hovedqvarteer, eller saalangt bag ved Armeens Ryg, at hans fine Organer ei bleve generede af Skudene, som han ei kunde taale at höre. Denne Omstændighed var Grunden til, at man beskyldte Feltmarskalken for Feighed, og derimod ansaae General *Adlercreutz* for ikke alene at være en med brusende Tapperhed udrustet Soldat — hvilken Roes vi oftere have omtalt at maatte tilkomme ham i Ordets strengeste Betydning, men tillige at være en duelig og kyndig Feltherre, hvilket Prædicat man neppe tör tillægge ham, eftersom hertil udfordres mere Rolighed, större strategiske Kundskaber og andre Egenskaber, end man tör antage Generalen besad. I saa fald vilde han eller enhver stor Feltherre og Strategiker selv have udkastet en saadan Plan, eller grebet den, som *v. Döbeln* tilböd ham, med begge Hænder, sat den paa Spidsen af sin Kaarde og sine Bajonetter, og bragt den til Udförelse, saameget mere, som det var let at forudsee, at det ikke vilde gaae den svenske Armee værre, naar den kastede sig paa den russiske Armees Communicationer, end naar den mod forestaaende Vinter trak sig tilbage til det höie Norden, hvor Alt manglede den. Muligviis vilde i förste Tilfælde den svenske Armee ogsaa være gaaet til Grunde; men i saa Tilfælde vilde den under hæderlige Forhold og med Vaaben i Haand have taget en uforgængelig Ære med sig i Graven, og dens Undergang have lyst som en evigt funklende Stjerne for kommende Slægter, hvorimod Armeens Undergang ved Mangel, Lidelser, Sygdomme, stille Fortvivlelse, Deser-

tion, Capitulation, tildeels paa vanærende Vilkaar, og forraadt af sine egne Befalingsmænd o. s. v., ere Billeder, hvorfra Öiet vender sig med Beklagelse, uden at efterlade sig begeistrende Spor, eller væsentlig Nytte for Staten, Medborgerne, eller Efterkommerne, hvilket dog bör være den sande Hensigt for hver den, som opoffrer sig for Konge og Fædreland.

Anderledes vilde vi maaskee have bedömt Feltmarskalk *Klingspors* og General *Adlercreutz's* Forkastelse af Oberst *v. Döbelns* Forslag, ifald de — efter at have forenet den hele svenske Armee, inden de forlode Finland, enten ved Ny- eller Gamle-Carleby, hvor *Gripenbergs*, *v. Döbelns*, *Reuterskölds* og *v. Ficandts* Afdelinger samledes ved Hoved-Armeen, eller længere imod Nord ved det velbefæstede Himango, eller ved andre Pas, eller da Armeen kom i Forbindelse med den tappre Oberst *Sandels's* Corps — endnu engang havde vovet det Yderste og fegtet til sidste Blodsdraabe. Kun af saadanne Aarsager var Tilbagetoget mod Nord at undskylde; men ellers burde *v. Döbelns* Plan være bleven fulgt, som det eneste Middel, hvorved Landet kunde være bleven forsvaret endnu i lang Tid, Armeen have erholdt Forstærkning, og General *Buxhöwden* være bleven bragt i den allerstörste Forlegenhed.

Grunden til at denne sidste Deel af Felttoget havde et saa ulykkeligt Udfald for de Svenske var især den, at Feltmarskalk *Klingspor* paa Veiknuden ved Lintulaks, det vigtigste Punkt paa Krigsskuepladsen, posterede Oberstlieutenant *v. Ficandt* med en alt for ringe Styrke; og, om end Oberstlieutenanten var en tapper Soldat, synes han dog ikke at have været i Besiddelse af de Egenskaber, som hans vigtige Stilling gjorde nödvendig og hvortil udfordredes en Mand af udmærket Tapperhed, Energi, Activitet og Talent, med andre Ord, en Oberst *Sandels* eller *v. Döbeln*, hvilken sidste, ubetinget, burde have været posteret ved Lintulaks med sine tappre Björneborgere; i hvilket Tilfælde Feltmarskalk *Klingspor* vilde have havt et urokkeligt Stöttepunkt for sine Bevægelser, saavel imod Syd, som til Siden, og en aaben Forbindelse imod Nord; men, saasnart Forbindelsen nordpaa var truet, hvilket indtraf, da Oberstlieutenant *Ficandt* var bleven slaaet ved Karstula og Lintulaks, vare *Klingspors* Bevægelser fremad mislige, hvorfor han maatte först retablere sin afskaarne Forbindelse mod Nord, inden han kunde vove at foretage noget Alvorligt i nogensombelst anden Retning.

De mange svage og isolerede af Kongen anordnede Landgange

paa Finlands Kyster vare især Aarsagen til Felttogets mislige Udfald; thi, dersom disse vare blevne foretagne paa eengang og paa eet Sted, saa vilde den finske Armee have erholdt en Understöttelse, som ikke alene vilde have været den af væsentlig Nytte, men endog givet den Overmagten. Alle disse Landgange, saaledes som de udförtes, havde derfor aldeles ingen væsentlig Indflydelse paa Felttogets Gang i det Hele, men snarere en skadelig, demoraliserende Virkning paa Armeen, derved, at saamange Landgange bleve tilbageslaaede.

Man maa nu derimod ikke forglemme at anföre til Feltmarskalk *Klingspors* Forsvar, at den finske Armee, inclusive de Frivillige, Landværnet og hvad der af Soldateske fandtes paa Flottillen i Enden af August Maaned, ikkun belöb sig til 12,863 Combattanter, hvoraf 609 Mand Cavalleri og 55 Canoner, inddeelte i 6 Afdelinger eller Brigader, hvorimod den russiske Armee en Maaned sildigere talte, foruden 2500 Recruter, 50,115 Combattanter, hvoraf omtrent 5000 Mand Cavalleri og 186 Canoner, inddeelte i 5 Armee-Divisioner under Generallieutenanterne *Kamenski*, *Tutschkoff I*, *Wittgenstein*, Fyrst *Bagration* og Fyrst *Galitzin*. Mod en saadan Overmagt er det rigtignok lettere at skrive, end at operere og fegte med Held.

Feltmarskalk *Klingspor* fortsatte altsaa sit Tilbagetog med stedse voxende Vanskeligheder, som mere fremkaldtes af Aarstiden og Landets Beskaffenhed, end ved Russernes Foretagender.

Den 17de September bröd den svenske Armee op fra Ny-Carleby i Russernes Paasyn, og trak sig nordpaa, uden at foruroliges af Russerne, hvorved den svenske eller Oberst *v. Essens* Brigade formerede Arriergarden, hvilken Tjeneste afvexlede imellem Brigaderne. Ved Esse-Bro forefaldt den 20de September en lille Fegtning, hvorved de Svenske tabte nogle og 20 Mand. Capitain *Gyllenbögel* dækkede derefter Tilbagetoget med sine Frivillige indtil Egnen af Lotho og Himango, ved hvilket sidste Pas Feltmarskalk *Klingspor* tog en Stilling, som han lod befæste. Den 24de September gjorde Russerne et Angreb paa de af General *Gripenberg* commanderede Forposter og trængte disse tilbage til ¼ Miil fra Kelvio Kirke; men, efter at han havde erholdt Forstærkning, bleve Russerne Dagen derpaa kastede tilbage til Neder-Vetil.

Da General *Buxhöwden* var bleven beroliget for den sydlige Deel af Finland, begav han sig fra Åbo nordpaa og tog sit Hoved-

qvarteer i Gamle-Carleby, hvorfra han personligen vilde lede det afgjörende Slag, som han havde förberedt; men General *Kamenski* havde, hvad vi allerede vide, forekommet ham. Uvidende om Udfaldet af Krigsbegivenhederne i Karelen og ved Kuopio, saavelsom af Frygt for at den strenge Aarstid og de mange Pas, som dækkede den svenske Armee, skulde lægge ham uovervindelige Forhindringer i Veien, for at vinde Fordele ved Vaabenmagt, besluttede General *Buxhöwden* at forsöge paa en mindre blodig Maade, nemlig ved Underhandling, at overvinde den svenske Armee. Det var paa denne Maade at Generalerne *Kamenski* og *Suchtelen* havde erobret Sveaborg, og dette Middel vilde de atter forsöge her, hvisaarsag de indböde Feltmarskalk *Klingspor*, som indvilgede i det gjorte Forslag, og derfor havde den 29de September en Sammenkomst i Lotho med ovennævnte to Generaler, hvor man blev enig om fölgende Vaabenstilstand:

„Der skal være en ubestemt Vaabenstilstand imellem de svenske „og russiske Tropper, saavel ved Gamle-Carleby-Elv, som ved „Kuopio, at regne fra den Tid, denne Vaabenstilstand er under„skreven, indtil 8te Dage efterat den er bleven opsagt fra een af „Siderne".

„Ingen af Parterne maa benytte sig af denne Stilstand, for at „lade nogen Troppeafdeling marchere til andre Steder, hvor de under „Vaabenstilstanden kunde benyttes."

„De russiske Tropper, som befinde sig i Wasa-Lehn, skulle „beholde deres Stilling ved Gamle-Carleby, og de svenske Tropper „den indehavende Stilling ved Himango, og ikke udstrække Forposterne „paa den anden Side af Kannus og Ylikannus Kirke længere end „til Lesti-Sö og derfra i lige Linie til Idensalmi Kirke. Paa det at „et neutralt Gebeet maa forblive mellem Armeerne, skulle de russiske „Tropper udsætte deres Forposter paa en saadan Maade, at de ikke „overskride den Elv, som falder ud ved Junttila. Ved Kuopio „skulle de svenske Tropper indtage en saadan Stilling, at Idensalmi „Kirke bliver neutral; de russiske Tropper skulle besætte Passet paa „den sydlige Side, og de svenske Tropper det Pas, som ligger „Nordvest for Kirken. I det Tilfælde at de keiserlige russiske „Tropper skulde paa nogen Side være gaaet Idensalmi-Kirke forbi, „inden Overeenskomsten indtræffer, skulle de drages tilbage til den „herved fastsatte Stilling."

„Udvexling af Krigsfangerne skal finde Sted; men Mand „imod Mand og Charge imod Charge."

„Hovedqvarteret Lotho den 29de September 1808".

Klingspor. *Suchtelen.* *Kamenski.*

Omendskjöndt denne Overeenskomst var en af de mindre ufordeelagtige for de svenske Vaaben i denne Krig, saa seer man dog deraf, at Feltmarskalk *Klingspor* var lige saa lidt Diplomat, som han var General, og at han lod sig formelig overliste af de kloge russiske Underhandlere, paa en Tid det var let at indsee, at Russerne ikke uden en höist nödvendig Foranledning, midt i Löbet af deres Seiervindinger, vilde have foreslaaet en Underhandling. Denne Foranledning grundede sig paa Mangel af Födemidler, tiltagende Sygdomme og Udmattelse imellem Krigsfolket, hvorved General *Kamenski* ikke saae sig i Stand til med Sværdet i Haanden at bekjæmpe de Naturforhindringer og beseire de befæstede Pas, som de Svenske holdt besatte, men som han ved Hjælp af Underhandlinger haabede at overvinde uden Blodsudgydelse, hvilket saaledes lykkedes ham. Den svenske Armee trængte vistnok ogsaa til Hvile efter saa mange Anstrengelser; men denne Nödvendighed var nu, da Armeen befandt sig bag ved det af Naturen og Konsten befæstede Pas ved Himango, ikke saa stor, at man derfor burde gjöre nogen Opoffrelse af de tilkjæmpede Fordele. Men Grunden til denne Eftergivenhed fra Feltmarskalk *Klingspors* Side kan maaskee for en Deel söges deri, at Feltmarskalken, medens Underhandlingerne fandt Sted, modtog igjennem General *Klercker* Kongens Ordre af 7de September, ledsaget af et unaadigt Brev, hvori han underretteides om, at Commandoen var ham fratagen og atter overgivet til hans Forgænger, den gamle General *Klercker*, samt at Feltmarskalken, under Angivelse af Sygdom, kunde begive sig til Sverrig. Grunden til denne Afsættelse saavelsom til Kongens Misfornöielse maa söges i det stedfundne Tilbagetog. Men, for ikke at forstyrre den gode Forstaaelse imellem Underhandlerne, overleverede Generalerne *Klercker*, *Aminoff*, *v. Vegesack* og *Adlercreutz* Feltmarskalken en Skrivelse, hvori de bade ham: at beholde Commandoen, indtil Vaabenstilstanden var bleven sluttet og undertegnet, og paatoge sig da alle 4 samlede Ansvaret, ifald dette Skridt skulde paadrage ham Kongens videre Unaade.

General *v. Vegesack*, som ellers modsatte sig alle Underhandlinger, der havde den ringeste Eftergivenhed til Fölge, var dog ved denne

Leilighed enig med Feltmarskalk *Klingspor*, saa at Underhandlingerne derved synes at have været aldeles nödvendige for den svenske Armee. Kort derpaa blev General *v. Vegesack*, ifölge Kongelig Befaling, beordret til Stockholm, hvor han blev stillet for en Krigsret, fordi han ved Landgangen den 29de August imod Kongens Ordre steeg iland ved Christinestad istedetfor ved Björneborg (See: III Bind, Pag. 105). Men, omendskjöndt Generalen af Krigsretten frikjendtes for alt Ansvar, blev han dog af Kongen senere arbitrair dömt til Fæstningsarrest, fra hvilken han först befriedes ved Regjeringsforandringen af 13de Marts 1809.

Ifölge Vaabenstilstanden overlod Feltmarskalk *Klingspor* til Russerne Overgangen over Gamle-Carleby-Elv og nogle Mile af den gjennemskaarne Egn ved Kysten imod Nord, hvilket dog var mindre skadeligt, eftersom *Klingspor* hverken vilde eller kunde forsvare den; men — hvad der var værre — Feltmarskalken bortgav ogsaa de af Oberst *Sandels* med Mod og Klogskab erhvervede Fordele, hvilket dog synes ene at være skeet af Uagtsomhed, eftersom Ordene i Overeenskomsten ere af de snue russiske Underhandlere fremsatte paa en saadan Maade, at de aldeles ikke forraade noget Offer fra svensk Side, allermindst at Oberst *Sandels* skulde römme sin længe forberedte stærke Stilling ved Palois-Pas, eftersom Vaabenstilstanden blot indeholdt: „at Idensalmi-Kirke forbliver neutral; de russiske Tropper „skulle besætte Passet paa den sydlige Side, og de svenske Tropper „det Pas, som ligger Nordvest for Kirken", samt „at, hvis de kei„serlige russiske Tropper skulde paa nogen Side være gaaet Iden„salmi-Kirke forbi, skulle de drages tilbage til den herved fastsatte „Stilling". Den kloge General *Suchtelen* lod derved fremskinne sit velvillige Sindelag, og at det var Russerne og ikke de Svenske, allermindst Oberst *Sandels*, som skulde gjöre Opoffrelser. Ikke desmindre maatte denne, ifölge ovenstaaende Convention, römme Palois-Pas, som Russerne selv ansaae for uindtageligt, hvorfor deres Hensigt med Conventionen ene var, at erholde dette Pas i deres Magt; thi den af Keiser *Alexander* under hans Fraværelse i Tydskland indsatte Regjering forkastede Conventionen, efter at dens Indhold var bragt til Udförelse, og fölgelig dens Hensigt var opnaaet. Da Oberst *Sandels* altsaa var bleven nödsaget til uden Sværdslag at overgive sin uindtagelige Stilling, söndenfor Idensalmi-Kirke, blev Vaabenstilstanden opsagt af den ham ligeoverfor staaende General *Tutschkoff I.*

Men inden vi omtale disse Tildragelser, ville vi först omhandle Begivenhederne i September Maaned ved Oberst *Sandels's* Afdeling, den Söndre-Finske Armee og Skjærgaardsflaaden.

Oberst *Sandels* beholdt sin Stilling ved Toivala og i Karelen, omendskjöndt Russerne paa begge Steder sögte at trænge frem med Overmagt. Ved Toivala foruroligede han dem stadigen. Saaledes overrumplede Lieutenant *Tigerstedt* den 11de September Kl. 3 om Morgenen i Wassila-Husene, ½ Miil foran Kartula-Kirke, et russiskt Recognoscerings-Detachement, dræbte Anföreren, Lieutenant *Lepatinski* og 14 Uhlaner, og tog 2 Officierer, 1 Uhlan og 19 Heste til Fange. Samme Dag erholdt Oberst *Sandels* den uventede Efterretning, at Oberstlieutenant *Fieandt* var bleven slaaet ved Karstula (See: III Bind, Pag. 151), at han, som Fölge deraf, var bleven nödsaget til at trække sig tilbage over Dunkars til Kronoby, og at Lieutenant *Fieandt* var givet Ordre til med et Detachement at tage Veien til Uleåborg, opbrænde alle paa denne Vei værende Broer, og derefter forene sig med Oberst *Sandels's* Afdeling. Uagtet disse meget ufordeelagtige Efterretninger besluttede Oberst *Sandels*, indtil videre at beholde sin Stilling ved Toivala og blot at trække sine vidt adspredte Afdelinger noget nærmere sammen. Forelöbigen forblev i Karelen Uleåborgs-Bataillon under Major *Bosin*, hvorimod 1 Bataillon Linie-Infanteri, 1 Jæger-Compagni og 2 Canoner forlagdes tilbage til Alapitkä-By, med Forposter mod Saarajärvi, paa Veien til Idensalmi, hvor Veien afgaaer til Nilsiä og Karelen; en anden Infanteri-Bataillon og 2 Canoner detacheredes til Kasurila, for at forsvare Indlöbet til Räimä og for at vedligeholde Forbindelse imellem Posteringerne ved Toivala og Maaninga. Omsider blev ogsaa Major *Bosin* beordret tilbage fra Karelen og forlagt til Iaala, for at bevogte Veien fra Nilsiä til Idensalmi med en Post ved Kaavi.

I denne Stilling blev Oberst *Sandels* staaende, omendskjöndt Russerne vare ham langt overlegne og havde 30 Canonchaloupper paa Kallavesi-Sö, hvormed de Dag og Nat foruroligede de Svenske, der lede meget af Anstrengelse, Kulde og Sygdomme.

Den 28de og 29de September foretoge Russerne ved Kuopio usædvanlige, haardnakkede Angreb. De i Karelen staaende Tropper vare nemlig om Aftenen den 27de trængte frem til Jännenvirta; og, for at sætte disse over det 500 Alen brede Waajasalmi-Sund, som adskilte dem fra Toivala, rykkede 6 Canonchaloupper og en Deel

Pramme, besatte med Tropper, frem til Jännenvirta. Under Beskyttelsle af Resten af Canonchaloupperne landsatte Russerne Dagen derpaa Infanteri paa Oberst *Sandels's* begge Flöie, hvilket med Heftighed angreb sammes Forposter; men, da disse erholdt Understöttelse, bleve Russerne slaaede tilbage og flygtede ombord paa deres Fartöier, efter at have lidt et betydeligt Tab. Imidlertid vare omtrent 1500 Mand satte over Waajasalmi-Sund, hvilke rykkede frem mod Oberst *Sandels's* venstre Flöi, medens Flottillen rettede sin Cours imod den höire Flöi. Under saadanne Forhold og med en Styrke af ikkun 1400 Mand kunde den tappre *Sandels* ei længere forsvare sin Position imod en Styrke af circa 8 à 9000 Mand, der omgave ham paa 3 Sider. Som Fölge heraf forlod Oberst *Sandels* den 30te September om Morgenen med sin lille Skare Toivala, som han havde forsvaret i 3½ Maaned imod stor Overmagt, og trak sig tilbage til Alapitkä, hvor han atter tog Stilling.

Kongen af Sverrig forblev endnu i Grälsby paa Åland. Da en Fahnejunker ved Navn *Ljungberg* var kommen did, og havde forsikkret Kongen om, at 12 à 13000 finske Bönder stode færdige til at gribe til Vaaben og gjöre fælleds Sag med de förste svenske Tropper, som landede i Finland, saa besluttede Kongen atter at foretage en Landgang sammesteds, og udnævnte Generalmajor, Grev *Lantingshausen* til Chef for det dertil bestemte Troppecorps og Oberstlieutenant *Lagerbring* til Overadjutant ved samme, medens Fændrik *Ljungberg* udnævntes til Överstbefalende for den af ham omtalte talrige finske Bondearmee, og en Soldat af Liv-Garden til Hest til hans Adjutant. Bemeldte *Ljungberg* havde ogsaa fortalt Kongen de meest urimelige Ting om de af Russerne begaaede Grusomheder, og navnligen: at flere af Wasa's Borgere vare blevne plyndrede, hudflettede og myrdede; at Bönder vare blevne ophængte ved Benene, stegte ved en sagte Ild og qvalte ved Rög; at Qvinder vare blevne misbandlede o. s. v., hvilke Fortællinger saaledes oprörte Kongen, at han tilskrev sin Keiserlige Svoger, *Alexander*, et Brev, der blev trykt og fulgte som Bilag til Inrikes Tidningen af 14de September 1808, og var saalydende:

„Deres Keiserlige Majestæt!"

„Æren og Menneskeligheden tvinger mig til at gjöre alvorlige „Forestillinger imod de utallige Grusomheder og Uretfærdigheder,

„som udöves af de russiske Tropper i svenskt Finland. Disses Frem-„færd er alt for bekjendt og bekræftet til at jeg behöver at an-„tyde dens Virkelighed; thi de ulykkelige Offeres Blod raabe Hevn „over dem, som have befalet saadanne Grusomheder. Maatte Deres „Keiserlige Majestæts Hjerte ikke være ufölsomt imod de Forestil-„linger, Jeg seer mig foranlediget til at gjöre i mine troe finske Undersaat-„ters Navn! Denne Krig, der er ligesaa uretfærdig, som unaturlig, hvad „er vel dens Hensigt? om ikke andet vækker den den störste Af-„sky for det russiske Navn. Er det en Forbrydelse af mine finske „Undersaatter, ei at have ladet sig forlokke af Löfter, der ere lige-„saa falske som de Grundsætninger, hvorpaa de ere byggede? Til-„kommer det en Regent, deraf at gjöre en Forbrydelse?"

„Jeg besværger Deres Keiserlige Majestæt at lade Krigens Ulyk-„ker og Grusomheder ophöre, hvilke ville paadrage Deres Person „og Rige det guddommelige Forsyns Forbandelse. Halvdelen af „mine finske Stater er allerede befriet af mine tappre finske „Tropper; Deres Keiserlige Majestæts Flaade er blokeret i Baltisch „Port, uden Haab om at kunne undslippe derfra, uden som erobret „(See: III Bind, Pag. 141); Deres Skjærgaardsflaade har nylig lidt et „betydeligt Nederlag, og hvert Öieblik landstige mine Tropper i „Finland, for at forstærke dem, som skulle vise dem Veien til „Hæder og Ære".

„I mit Hovedqvarteer den 7de September 1808".

Gustaf Adolph.

General *Lantingshausens*-Corps bestod af 2 Escadroner af Liv-Garden til Hest, 3 Bataillioner af Garden til Fods, Kronobergs-Regiment, 1 Bataillon af Westmanlands-Vargering, 1 Batteri og 4 Haubitzer, hvilket Corps tilsammen talte 2654 Mand.

Den 7de September erholdt General *Lantingshausen* sin Instruction, hvori befaledes ham: at landstige ved Helsinge, tage Postering ved Lemo, besætte Åbo, fordrive alle russiske Tropper imellem sin og General *v. Vegesacks* Armee Afdeling, og derpaa forene sig med den klingsporske Armee.

Generalens Corps manglede meget i den nödvendige Krigsudrustning; og, da han under 4de September fra Eknæs meldte Kongen, at der kun var medgivet ham 30 Skud pr. Mand og ligesaamange i Reserve, og derfor bad om mere Ammunition, svarede Kongen ham under 7de September: „Da Generalmajor, Grev *Lantingshausen*

„har meldt den Mangel, der muligen kunde finde Sted paa Ammu-
„nition, saa har han derved opfyldt hvad der paaligger ham"....
Dog mere Ammunition erholdt han ikke. Generalen besluttede derfor at slaaes, saalænge Ammunitionen strækkede til, og derpaa atter at gaae ombord paa sine Skibe.

Den 9de September afseilede General *Lantingshausen* med sit Corps fra Bomarsund, og kom den 10de til Djurmö, hvor han erholdt Ordre, at afgaae til og lande ved Lokalaks. Modvind og haardt Veir opholdt Flottillen indtil den 16de September ved Löpertö, hvorfra 300 Mand af Vestmanlands Vargering, under Commando af Major *Stjernstram*, blev detacheret til Grönviks-Landet, hvorfra de paa Baade förtes over til Töfsala, for derfra at komme Russernes Posteringer ved Jerpilä og Helsinge i Ryggen. Ved Järvenpää opstod den 16de September, som Fölge af denne Landgang, en Fegtning, hvori Russerne tabte endeel Döde og Saarede samt 34 Fanger, hvorpaa Major *Sjernstram* samme Dag vendte tilbage til Löpertö. Dagen derpaa, den 17de September, landsatte General *Lantingshausen* sit Corps ved Waranpää-Odde paa Lokalaks Landet, hvorpaa Avantgarden, bestaaende af 300 Jægere af Livgarden og Kronobergs-Regiment, under Major *Arfvedsons* Commando, strax rykkede ¾ Miil frem til Lokalaks Capel, hvor Majoren blev angreben af en overlegen Styrke med 3 Canoner, men forsvarede sig med saamegen Tapperhed, at Russernes Ild maatte tie.

Den slette Vei til Lokalaks blev hurtigt repareret, saa at næste Dag, den 18de September, 4 Canoner kunde transporteres til Forstærkning for Avantgarden, som om Morgenen Kl. 6 atter blev angreben af Russerne, hvis Antal, under Commando af General *Tschoglokoff*, stedse forögedes ligesom Artilleriets, og truede General *Lantingshausens* höire Flöi, paa samme Tid, som Russerne med stærke Colonner angrebe Centrum, hvilket sidste Angreb dog blev tilbageslaaet. Kampen havde varet 8 Timer, fra Kl. 6 til 2, da de Svenske maatte uddele deres sidste Rest af Ammunitionen, som dog ikke var mere, end hvad Arriergarden kunde behöve paa Retraiten. Generallieutenant, Fyrst *Bagration*, som nu var Höistcommanderende omkring Åbo, ilede General *Tschoglokoff* til Hjælp, og satte sig selv i Tête af en Afdeling, som skulde overflöie General *Lantingshausen*, hvis Udfald denne ikke vovede at oppebie, men trak sig, heftigt forfulgt af Russerne, med saa megen Orden til-

bage, at om Eftermiddagen Kl. 6, den 18de September, alle Tropper vare ombord, uden at en eneste Mand blev fangen, eller noget Materiel gik tabt, men derimod lede de Svenske et Tab af 2 Officierer döde, hvoriblandt Brigade-Adjutant, Baron *Adelsvärd*, en meget udmærket Officier, og 8 Officierer saarede, samt 130 Underofficierer og Menige döde og saarede.

Under de for Haanden værende Omstændigheder og den havende Udrustning, hvortil maa regnes en Feltcasse paa 900 Rdr. Banco, kunde man ei vente noget bedre Resultat af denne Landgang, der saaledes ganske forfeiledes, saa at de faldne Offere ikke bragte Fædrelandet den ringeste Nytte.

Imidlertid lod Kongen af Sverrig sig ikke afskrække fra at fornye disse Landgange, da han antog, at det mislykkede Udfald ikke laae i Planen og Udrustningen, men i Befalingsmændene. General *Lantingshausen* nedlagde derfor efter Tilbagekomsten Befalingen over sit Corps, og i hans Sted udnævntes Oberstlieutenant *Lagerbring*, med den samme Instruction, som hans Forgænger havde faaet, og den Ordre: snarest muligt at fornye Angrebet paa den finske Kyst. Hans Corps blev forstærket til 3387 Mand med 14 Canoner og Haubitzer. Men förend Afgangen sögte Oberstlieutenant *Lagerbring* skriftlig at bevise Kongen Umuligheden af at udföre det ham givne Hverv; dog uden nogen Virkning. Kongen vilde selv overvære dette Angreb, hvisaarsag han afgav Commandoen paa Åland til Oberst *v. Normann*, og indskibede sig den 24de September med sin Omgivelse atter paa Jagten Amadis; men, da han den 28de September ankom til Lehmäkurko-Sund, mödte han allerede sine tilbageslaaede Tropper. Man fristes deraf næsten til at antage, at Kongen ikke havde havt den alvorlige Hensigt, at overvære den af *Lagerbring* foretagne Landgang, eftersom han allerede Dagen i Forveien var ankommen til Grönviks-Sund, omtrent 1 Miil fra Valpladsen, hvor han blev liggende.

Oberstlieutenant *Lagerbring* landede nemlig den 26de September om Formiddagen ved Helsinge, og rykkede strax, uden at finde væsentlig Modstand, frem til Järvenperä, hvor Russerne mere kraftigt forsvarede sig; men efter en Times Fegtning blev Byen stormet af Gardens og Kronobergs-Jægere, og Russerne trak sig hurtigt tilbage, efter et ringe Tab paa begge Sider. Herfra detacheredes Ritmester *Klinkowström* med en Bataillon Infanteri og 10 Cavallerister til Kuosta, for at bevogte Veien til Lokalaks. Da Oberstlieutenant

Lagerbring Dagen derpaa erfarede, at Russerne samlede en betydelig Magt ved Kuosta, tog han sine Forholdsregler, for ei at omringes af Russernes Overmagt, rykkede frem med Resten af sit Corps om Morgenen Kl. 5, og stödte ½ Time derefter, nogle hundrede Alen fra Forposterne, paa Russerne, under Commando af Generalmajor *Baggohufvud*, hvorved Fegtningen begyndte. Af dennes Gang antog man Russerne for meget stærke; thi de forsvarede sig med stor Bravour, ikkun vigende Skridt for Skridt. Omsider, efter 6 Timers svær Kamp, bröd de Svenske ind, under Hurra-Raab, med fældet Gevær, og tvang Russerne til at trække sig, igjennem Skov og Kjær, over Bjerge og Moser, tilbage til Wiais, efter et betydeligt Tab i Döde og Saarede, 40 Fanger og en Deel Materiel og Bagage. De Svenske tabte 10 Mand döde, og 5 Officierer og 64 Mand saarede.

Men, omendskjöndt Oberstlieutenant *Lagerbring* to Dage efter hinanden havde slaaet Russerne, gjort Fanger, erobret Krigs-Materiel m. m., blev han dog samme Dag berövet Commandoen, idet Generaladjutant, Oberst, Baron *Boye*, den 27de September om Aftenen, ankom og medbragte den Kongl. Ordre, at han var udnævnt til Chef for Armee-Corpset, eller den saakaldte 2den Afdeling af den Söndre-Finske-Armee, og Oberstlieutenant *Lagerbring* til Chef for sammes Avantgarde.

Da Generallieutenant, Fyrst *Bagration* antog de Svenskes Landgang dennegang for langt alvorligere end sædvanligt, ilede han General *Baggohufvud* til Hjælp med betydelig Forstærkning, og, da han var bleven underrettet om, at Kongen af Sverrig skulde selv være nærværende, besluttede han at forekomme de Svenskes Angreb. Oberst *Boye*, som ligeledes var vidende om, at Russerne havde forstærket sig om Natten, og vare posterede ved Kuosta, ⅜ Miil fra Wiais, besluttede ligeledes ved et kraftigt Angreb at fordrive Russerne fra deres Stilling.

Til den Ende befalede han Oberstlieutenant *Lagerbring*, med 2 Bataillioner at marchere over Hemois, Nopperla og Randa, tage Russerne i Ryggen, og at være ved Kuosta den 28de September Kl. 12½ om Middagen, paa hvilken Tid Oberst *Boye* vilde begynde Frontalangrebet Oberst *Boye's* Disposition var meget god; men Fyrst *Bagration* var ingen sædvanlig General, der oppebiede sin Modstanders Angreb, men, som sagt, forekom det. Oberstlieutenant *Lagerbring* stödte derfor allerede Kl 10 om Formiddagen uventet paa Russerne, omtrent 2000 Alen fra Lokalaks Veien, foran en lille Eng, i

en tyk Skov, hvor de havde opstillet en stærk Kjæde under Commando af General *Borosdin*, som havde Ordre til at omgaae de Svenskes venstre Flöi; men, da han nu stödte paa Oberstlieutenant *Lagerbring*, besluttede han först at ödelægge denne, og derpaa udföre sit egentlige Hverv.

Den tappre Oberstlieutenant *Lagerbring* kjæmpede med megen Bravour imod General *Borosdins* Overmagt; men, efterat have afslaaet flere Angreb, bleve de Svenske overflöiede og gjennembrudte af sluttede Masser, og nödsagede til Kl. 11½ at trække sig tilbage, efterat henved Halvparten af deres Styrke bedækkede Valpladsen. Ogsaa Russernes Tab var betydeligt.

Paa lignende Maade blev Oberst *Boyes* Hovedcorps forekommet i sit Angreb af Generalmajor *Baggohufvud*, som iværksatte Attaquen med saa megen Hurtighed, at de Svenske neppe havde Tid til at anordne deres Forsvar, forinden de russiske Canoner spillede paa de Afdelinger, der vare opstillede til Angreb, men nu overraskedes ved selv at see sig angrebne. Imidlertid bröd den svenske Linie under Hurra-Raab frem og trængte Russerne nogle Gange tilbage; men disse kom hvergang forstærkede igjen.

Netop nu ankom Rapport fra Oberstlieutenant *Lagerbring*, som bad om Forstærkning, for at kunne dække Hovedcorpsets venstre Flöi. Oberst *Boye* befalede derfor den eneste disponible Bataillon, han havde af Kronobergs-Regiment, under Commando af Capitain *Muncktell* at kaste sig i Mellemrummet, som adskilte General *Borosdin* fra Oberst *Boyes* Hovedcorps, hvorved han kunde understötte saavel Oberstlieutenant *Lagerbring*, som Oberst *Boyes* venstre Flöi.

Der fattedes kun lidet i, at Capitain *Muncktell* havde afgjort Kampen til de Svenskes Fordeel. Men General *Aderkas*, Chef for Generallieutenant *Bagrations* Generalstab, standsede med en Sværm Tirailleurer hans Fremskridt, imedens General *Bagration* samtidig med Reserven selv angreb Wiais; en anden Afdeling omgik Oberst *Boyes* höire Flöi, for at afskære ham Tilbagetoget; en tredie Afdeling, under Commando af Major *Beck*, blev sendt over en Bjergryg, for direct at spærre de Svenske Tilbagetoget til Helsinge, og endelig blev General *Borosdin* beordret til at rykke frem mod Helsinge.

Disse forskjellige kraftige Bevægelser tilintetgjorde alle Oberst *Boyes* Planer og Bestræbelser, og tvang ham til et Tilbagetog, der under saa-

danne Omstændigheder hverken kunde foretages med Orden, eller uden Tab.

Major *Tornerhjelm*, som med sin Bataillon af Livgarden var bleven detacheret til Venstre ind i Skoven, for at understötte Gardens Jægere under Oberstlieutenant *Lagerbjelke*, trængte der i Forening Russerne tilbage, og befandt sig saaledes isolerede fra det övrige Corps, som allerede havde tiltraadt Tilbagetoget, uden at de derom vare blevne underrettede; dog omsider erholdt de ogsaa Ordre til at trække sig tilbage igjennem Skoven, hvilket udförtes imod Veien til Wiais, idet *Tornerhjelm* med Garden havde Avantgarden; men, da de ankom til denne Vei, saae de ikkun russiske Tropper, hvis Canoner strax spillede paa dem. Der blev altsaa intet andet Middel tilbage, end at vende sig imod Pinipajo, ad Veien til Merla og Kuosta, hvorved de ikkun bleve svagt forfulgte, og undkom saaledes til Helsinge. Oberst *Boye* derimod forenede sig ved Hemois med Oberstlieutenant *Lagerbrings* Afdeling, og de trak sig nu forenede ogsaa tilbage til Helsinge, idet Oberstlieutenant *Lagerbring* personligen förte Avantgarden, som bestod af Kronobergs-Bataillon, under Capitain *Muncktell*, og 2 Canoner. Hovedcorpset blev strax embarqueret under Bedækning af Major *Tornerhjelm*, som först efter nogen Venten havde erholdt den manglende Ammunition, hvorpaa ogsaa han erholdt Ordre til at indskibe sig; men, da han med sin Bataillon ankom til Indskibningsbroen, var der ingen Baade, og disse maatte först hentes fra Transportfartöierne, hvorved fremstod Uro, Ophold og Trængsel; ei heller fandtes der Canonchaloupper til at dække Indskibningen, hvilket havde til Fölge, at de Svenske tabte 5 Canoner, samt 11 Officierer, 10 Underofficierer og 364 Mand fangne, samt 4 Officierer, 3 Underofficierer og 160 Mand saarede. Valpladsen var bedækket af omtrent 1000 Liig, Svenske og Russere imellem hinanden.

Ritmester *Klinkowström*, som den 26de September blev detacheret til Kousta, for at bevogte Lokalaks Veien, var med sine Forposter rykket frem til Hermansaari-By. Her blev han ogsaa angreben; men ved Hovedcorpsets Tilbagetog erholdt han Befaling til at trække sig tilbage, og kom efter et ringe Tab til Helsinge og lykkelig ombord paa Transportflaaden.

Dersom Kongen ei havde beordret 12 Canonchaloupper til Kohiluoto, omtrent 1½ Miil fra Helsinge, hvilke der ved Forsænkninger og store Anstrengelser i flere Dögn opholdt den fra Palma-

Sund fremrykkende russiske Skjærgaardsflaade, saa vilde denne, hvad vi strax nærmere ville erfare (Pag. 187—188), höist rimeligt have afskaaret de Svenskes Tilbagetog fra Helsinge og i det Mindste tilföiet dem et endnu langt betydeligere Tab.

Vi have allerede omtalt, at Kongen af Sverrig den 28de September, om Eftermiddagen Kl. 5, havde det uventede Syn fra Jagten Amadis, som formedelst Modvind laae til Ankers i Lehmäkurko-Sund, at see Transport-Flaaden med Resten af Oberst *Boyes* Troppe-Corps om Bord, komme, som Flygtninge tilbage fra Helsinge. I sin förste Overraskelse befalede Kongen Obersten, at vende om; men Modvind, og tildeels Helsinge-Byes Brand, som letteligen kunde forplante sig til Transportfartöierne, gjorde Udförelsen af denne Ordre umulig, hvorfor Tilbagetoget blev fortsat til Åland; hvorimod Kongen endnu forblev nogen Tid ombord paa sin Jagt, liggende til Ankers ved Såttungarne og ved Granboda. Oberst *Boye* ankom til Åland den 29de September, hvor hans Corps blev forenet med de övrige derværende Troppeafdelinger, og nu givet Navn af Ålands-Afdeling, over hvilken han, ved Kongens Ordre af 29de September, blev udnævnt til Chef.

For at operere i Forbindelse med Generalmajor *Lantingshausens* og Oberst *Boyes* tvende Landgangsforsög, havde Kongen af Sverrig befalet, at sammendrage i Gefle tvende andre Troppecorps, under Commando af Obersterne *Sköldebrand* og *Otto v. Cronstedt.* Oberst *Sköldebrands* Troppecorps bestod af 4 Bataillonner Liv-Grenaderer og 2 Bataillonner af sammes Vargering, tilsammen omtrent 3000 Mand, hvilke havde henhört til Vestarmeen, derpaa bleve beordrede til Sydarmeen, og marcherede nu frem og tilbage, een Gang paa Veien til Carlscrona, en anden Gang langt op i Smaaland, og erholdt tilsidst Ordre at gaae i forcerede Marcher til Gefle (See: III Bind, Pag. 121—122). Oberst *Cronstedts* Corps bestod af 2 Bataillonner af Södermanlands og 2 Bataillonner af Vestgötha Dals-Regiment med deres 2 Vargerings-Bataillonner, tilsammen omtrent 3000 Mand, der ogsaa havde henhört til Vestarmeen, hvilke afseilede fra Gefle den 21de og 22de September, med Undtagelse af enkelte Afdelinger, som afseilede för, andre bagefter, men alle styrede de Coursen til Ålands nordlige Skjærgaard, hvor de skulde stöde sammen med Generalmajor *Lantingshausens* Afdeling, som kom fra Åland, og

med nogle af Kongen beordrede Krydsere, som skulde bringe dem nærmere Befalinger om Landgangsstederne.

Dersom denne Forening havde fundet Sted overeensstemmende med Planen, vilde disse Landgange upaatvivlelig have medfört vigtige Resultater; men Ulykken forfulgte dem. De fra Gefle afseilede Afdelinger bleve opholdte af Storme. Da de omsider ankom til Forsamlingsstedet, sögte de flere Dage forgjeves efter de Krydsere, som skulde bringe dem Ordres om Landgangsstedet; og, for at formere Uordenen, havde Bataillonscheferne erholdt særskilte og fra hinanden afvigende Ordres. Ved de svære Storme bleve Transportfartöierne kastede hid og did, deels imod hverandre, deels paa Kysten, og lede Skibbrud; eet 6pundigt Batteri, under Capitain *Jernsköld*, strandede ved den finske Kyst, og gik tabt, med Undtagelse af Mandskabet og störste Delen af Hestene; 2 Compagnier af Oberst *Sköldebrands*-Brigade drev op til Nordre Finland, hvor de forenede sig med Feltmarskalk *Klingspors* Armee-Corps; en Deel af Transportfartöierne reddede sig til forskjellige svenske Havne, især til Måssestens Havn; andre udholdt Stormene paa Havet, og reddedes efter mange Farer, Besværligheder og Lidelser. Efter 2 Dages Ophold i Måssestens-Havn löb Transportflaaden der atter ud, og sögte Krydserne ved Ålands nordlige Skjær, dog endnu uden at finde dem, hvorfor Oberst *Sköldebrand* befalede, at styre Coursen til Lökö ved Nystad; men paa givet Signal efter Lodser kom ingen ud, og, da en Række af Ildsignaler paa Kysten tilkjendegav ham Russernes Nærværelse, befalede Obersten at styre til Lokalaks; men nu opstod nye Storme, i hvilke Skibene bleve adskilte, og et Skib, med 1 Officier og 90 Livgrenaderer ombord, forliste endog total ved Indlöbet til Gefle. Brigadechefen med 5 Skibe kom ind til Öregrund, hvor han forefandt Vestgötha-Dals-Regiment og sammes Vargering, under Major *Hays* Commando, henhörende til Oberst *Cronstedts* Brigade, hvilke kort i Forveien vare indkomne i Havnen, efter ligeledes at have forgjeves sögt Krydserne ved Åland. Saaledes var af hele den store Expedition paa omtrent 6000 Mand, som löb ud fra Gefle, ikke en eneste Mand ankommen til Söndre-Finland. I Vestgötha-Dals-Regiment og iblandt Livgrenadererne, hvilke saa længe havde været sammenpakkede paa Skibene, udbredte sig endog en pestartet Sygdom, som i Löbet af 2—3 Dage bortrykkede mange Folk. Ikke desmindre erholdt begge Brigadecheferne Ordre til atter at löbe ud til en ny Expedi-

tion, og, i den bothniske Bugt, at löbe langs med den svenske Kyst imod Nord indtil Höiden med den klingsporske Armee, og derpaa sætte over Havbugten, ind i en sikker Havn i Finland. Men, inden Transport-Flaaden kunde udföre denne Befaling, ankom en ny Ordre, som böd, at Tropperne skulde debarqueres og forblive i Sverrig. Imidlertid havde General *Lantingshausens*, Oberstlieutenant *Lagerbrings* og Oberst *Boyes* Landgange fundet Sted uden Understöttelse af Obersterne *Sköldebrands* og *Cronstedts* Armee-Afdelinger.

Saaledes endtes disse Landgangsforsög, hvortil de beordrede Tropper tilsammen talte henved 10,000 Mand, og fölgeligen vilde denne Styrke, hvis den i Forening havde angrebet General *Buxhöwden* i Ryggen, have været af vigtige, maaskee af afgjörende Fölger for Feltmarskalk *Klingspors* Operationer. Det mislykkede Udfald havde vistnok, for en Deel, sin Grund i Elementerne; men fornemmelig maa det tilskrives de forvirrende Foranstaltninger og Ordres, som ene udgik fra Kongen selv.

De russiske Overbefalingsmænd vare paa denne Tid saa forbittrede paa Kongen af Sverrig, at de endog negtede at modtage de Parlementairer, som ankom directe fra ham; hvorfor ogsaa den Person, som Kongen afsendte til det russiske Hovedqvarteer, for at gjöre en Proposition om Udvexling af de den 28de September tagne Fanger, maatte være klædt i Feltmarskalk *Klingspors* Livree — en Ydmygelse, Kongen syntes godt at kunne taale.

Vi vende nu tilbage til Begivenhederne til Söes.

Oberstlieutenant *Brandt*, som i Fiskö Havn havde repareret sin Escadre efter Affairen i Grönviks-Sund den 30te August, gik den 10de September atter ud, og löb först ind til Löpertö og derefter til Grönviks-Sund, hvorfra han detacherede Capitain *de Bruneke* til Helsinge, hvor han erholdt Kongens Befaling, at afgaae til Kahiluoto og Palva-Sund, hvor han ankom den 15de September. Oberstlieutenant *Brandts* Avantgarde stödte samme Dags Eftermiddag Kl. 2 paa Russernes Recognosceringsfartöier, som trak sig tilbage, uden at gjöre alvorlig Modstand, hvorpaa Oberstlieutenanten sendte en Afdeling Canonchaloupper til Indlöbet af Grönviks-Sund, og ventede med Resten ude paa Fjorden, for at modtage Kampen. Fra et höit Bjerg saae man ogsaa den russiske Canonflottille, bestaaende af 40

Canonchaloupper og Joller, bevæge sig henimod Åbo, hvor den forenede sig med 2 flydende Batterier, 2 Cutterbrigger, 1 Cutter og 1 tremastet Fartöi, hvilken Overmagt mere oplivede end nedslog de Svenskes Stridslyst. Oberstlieutenant *Brandt* benyttede sig af Russernes Fraværelse til at undersöge Grönviks Sund, og lod tillige alle de Sunde, som Russerne kunde benytte, besætte med Canonchaloupper, for derved at forhindre Adgangen til Töfsala og Helsinge, og altsaa ogsaa dække Oberst *Boyes* Landgang sammesteds.

Men samme Dags Aften, den 15de September, kom Russerne tilbage med hele Canonflottillen, og lagde sig til Ankers imellem Satavais söndre Odde og Kahiluoto-Sund, ligeoverfor Oberstlieutenant *Brandts* höire Flöi, og om Morgenen Kl. 4, den 16de September, bebudede deres Bevægelser en forestaaende Kamp; men Taage forhindrede de Svenske fra at see disse Bevægelser. Omsider adskiltes Taagen, og nu opdagede man Russernes talrige Canonchaloupper, der under en velklingende Musik rykkede mod de Svenskes höire Flöi, som paa Geværskuds Afstand modtog dem med en saa virksom Ild, at Russerne ikke alene maatte standse deres Angreb, men de svenske Canonchaloupper rykkede endog frem og dreve Russerne tilbage til deres förste Stilling. Dog, begunstiget af den tykke Krudtdamp, som skjulte Russernes Bevægelser, gik en Deel russiske Canonchaloupper bag ved Kurjoluoto-Odde og trængte frem i Sundet af samme Navn imellem Talismari og Tersala-Ö, saa at de Svenskes venstre Flöi blev angreben fra to Sider, hvorved Canonchalouppen Nr. 39 blev truffen af en Granat fra det russiske Flaade-Batteri, og flöi i Luften tilligemed Besætningen, hvoriblandt dens unge Chef, Lieutenant *Wessberg*. Paa en anden svensk Canonchalouppe, under Lieutenant *Rosensvärds* Commando, bleve Canonerne demonterede, hvorfor den maatte forlade Linien; hvorpaa först den venstre Flöi og derefter, Kl. 10 om Formiddagen, den hele svenske Linie trak sig med Rolighed og Orden tilbage, og ankom om Eftermiddagen Kl. 5 atter til Grönviks-Sund, efter et Tab af 1 Officier og 29 Mand döde, og 1 Officier og 53 Mand saarede af Sö- og Landtropperne. Russernes Tab var neppe mindre, og af deres Fartöier bleve 1 Orlogscutter og 3 Canonchaloupper skudte i Sænk. Efter Affairen tog en Deel af Russernes Canonflottille Stilling bag ved Kahiluoto og Leikkiluoto-Landet, medens Resten fordeelte sig omkring Holmene östen- og vestenfor Farvandet til Palva- og Grönviks Sund.

I Begyndelsen af October Maaned befalede Kongen af Sverrig Admiral *Hjelmstjerna*, med en Deel af Galeiflaaden at forstærke Skjærgaardsflaaden i Grönviks-Sund.

Efter forskjellige Udfarter og Besög hos bemeldte Skjærgaardsflaade, kom Kongen den 8de October tilbage til Åland, og tog fra nu af sit Hovedqvarteer i Lemlands Præstegaard. Oberst *Boye* udnævntes nogle Dage efter, istedetfor Oberst *Melin*, til tjenstgjörende Generaladjutant, og Generaladjutant *Peyron* til hans Eftermand, som Commandeur for den ålandske Armee-Afdeling.

Den svenske Flottille blev liggende i Grönviks-Sund, for at vente paa en Forstærkning af nogle Canonchaloupper fra Såttungarne. Af Russernes Canonfartöier lagde en Deel sig ved Hakenpää, under Töfsala, medens de större Fartöier og en Deel Canonchaloupper og Joller laae beredte til at rykke frem fra Palva-Sund. Saasnart de Svenske havde erholdt den forventede Forstærkning, befalede Admiral *Rayalin* Major *Sjöholm*, med 22 Canonchaloupper at tage en Stilling ved Östansjö, og spærrede han de mindre Farvande i de nærliggende Sunde med nedrammede Pæle, bag hvilke Canonchaloupper posteredes.

Russerne rykkede nu frem med hele deres Styrke, hvoraf 26 Canonchaloupper og 20 Joller lagde sig ved Löpö, imellem de to svenske Afdelinger, medens nogle og 30 andre Fartöier rykkede frem imod Major *Sjöholm*.

Den 1ste October om Morgenen begyndte den russiske Flottille Angrebet med en levende Ild paa en Deel af den svenske Flottille ved Leikkiluoto, hvilken fortsattes, dog mindre heftig, hele Dagen, uden væsentligt Tab paa nogen af Siderne.

Da Russerne havde opført 4 Batterier ved Leikkiluoto, og ved Helsinge begyndt paa lignende Batterier, og da de ved Hjælp af Batterier kunde indeslutte de ved Lehmäkurko-Sund liggende 26 svenske Canonchaloupper, saa besluttede Admiral *Rayalin* at trække dem bag ved Lehmäkurko, hvorimod Russerne trak sig til Palva-Sund.

Den tjenstgjörende Generaladjutant af Marinen, Vice-Admiral *Rayalin*, sögte paa denne Tid, paa Grund af Alderdom, om sin Afsked, som han erholdt.

Den 11te October ankom Contra-Admiral *Hjelmstjerna* med Galeiflaaden. Brigade-Adjutant *Losch* kom samme Dag tilbage fra

en Recognoscering i Palva-Sund, hvorigjennem 107 russiske Fartöier nogle Dage i Forveien havde trukket sig tilbage. *Losch* fandt Russernes Skjærgaardsflaade beliggende ved Palois-Odde, ved Hangö-Kramp og omkring Satava-Holmene, og de större Fartöier ved Wäpsä-Sund.

Hermed sluttedes dette Aars Campagne til Söes. Den svenske Canon-Flottille tilkommer den Ære, at have den hele Sommer kjæmpet imod den russiske Overmagt, uden at denne kunde bringe den til at forlade Åbos Skjærgaard, förend Kulden og Isen tvang den til at trække sig tilbage til Ålands-Skjærene, hvor den endnu forblev liggende saalænge som muligt, saa at den först i Enden af November og i Begyndelsen af December Maaned kom i Havn ved Stockholm.

Besætningen paa Canonflottillen bestod for en Deel af Landværnet, Nationens unge Sönner, som var udskrevet til militair Tjeneste, ifölge Forordningen af 14de Marts 1808 (See: II Bind, Pag. 419—422). Dette Landværn leed meget af Mangel paa Beklædning, Föde og andre Fornödenheder; men det blev ogsaa ilde behandlet paa andre Maader. Saaledes t. Ex. blev Stockholms Landværns-Bataillon, 640 Mand stærk, som for största Delen bestod af Haandværkere, der i Fölelsen af deres Frihed havde begaaet nogle Uordener paa Gaderne, pludselig sammenkaldte, for deelte i Compagnier, givet Nummere, og 40 Mand udtagne og afleverede til Marinens Befalingsmænd, der strax vilde före disse Folk — som de stode og gik — til Skeppsholmen og ombord paa de der udrustede, gamle Canonchaloupper, under Admiral *Hjelmstjernas* Commando, hvilke skulde afgaae, saasnart dette Mandskab var kommen ombord. Uforberedte paa et saa pludseligt Opbrud, bade de om Tilladelse til at gaae hjem, for at hente Klæder og Linned, hvilket billige Önske blev afslaaet. Opbragte herover, negtede de at gaae over Skeppholmsbroen, og, da man med Magt vilde bringe dem til Lydighed, bleve de endmere ophidsede, og et blodigt Optrin var nær ved at bryde ud, hvorfor Autoriteterne maatte give efter og tilstaae den forlangte Tilladelse, at gaae hjem Natten over. Den fölgende Morgen indfandt de sig Alle atter paa Skeppholmsbroen.

Stockholms Landværns-Bataillon blev, ligesom de övrige Landværns-Batailloner, övet nogle Uger i Vaabenbrug af Gardecorporaler, og derefter sammendraget i en Leir, hvor der her-

skede liden Orden og Lydighed, eftersom Befalingsmændene bestode af Oldinge, eller unge, uvidende Personligheder. Paaklædningen, Armeringen og Udrustningen vare ogsaa meget mangelfulde ved alle Bataillioner, hvilket er saameget mere undskyldeligt, som det er vanskeligt for ethvert Land, pludselig at tilveiebringe mange og dygtige Befalingsmænd og det Nödvendige for en saa talrig Armee. Ikke desmindre kjæmpede Landværnet med stor Bravour og Ære ved forskjellige Landgange i Finland, ved Vest-Armeen og a. St.

Men paa Canonfartöierne gik det dem meget ilde, fordi det lange Ophold og de udstaaede Besværligheder paa de aabne Baade, i den kolde Aarstid, uden tilstrækkelig Beklædning, Næring og Pleie, foraarsagede smitsomme Sygdomme iblandt dem — ligesom ved Land-Armeen. — Da den finske Canonflottille kom tilbage til Stockholm, fandt man Syge og Saarede uden Bedækning liggende i Bunden af Fartöierne og fastfrosne i det i Baadene værende Vand, saa at man maatte hugge disse ulykkelige Mennesker lös af Isen, for at kunne före dem i Land; hvorfor ved Ankomsten, eller faa Dage efter, alene Skjærgaardsflaaden havde over 2000 Mand angrebne af en pestartet Felt-Sygdom. Men hvad der forögede det Onde var, at man ved Ankomsten til Stockholm ikke var forberedt paa deres Modtagelse, saa at de Syge forelöbigen maatte lægges paa Gaderne og Torvene. Elendigheden var derfor ubeskrivelig, og forværredes derved, at Sygdommen med stor Heftighed inden faa Dage ogsaa angreb de Beboere og deres Familier, der af Medlidenhed havde optaget Syge i deres Huse, og truede saaledes med at udbrede sig over hele Landet, hvorved Anstalterne til de Syges Pleie bleve saa meget mere vanskeliggjorte. Imidlertid lykkedes det for Hospitals-Administrationen og Lægerne, i Löbet af faa Dage at tilveiebringe 2000 Senge i Stockholm, Drottningholm, Marieberg, Liljeholm, Manilla og fl. St., saa at man kunde borttage de Syge fra de private Huse, hvorved Faren for Sygdommens videre Udbredelse blev, om ikke ganske hævet, dog noget formindsket. Ikke destomindre döde i de to förste Maaneder dagligen omtrent 30 Personer; dog aftog i Enden af Januar Maaned 1809 Dödeligheden saameget, at ikkun 3—4 Personer döde daglig, og i Februar Maaned ophörte den usædvanlige Dödelighed ganske; men rigtignok var paa hiin Tid störste Delen af de omtalte 2000 Syge — nedstegne i deres stille Grav.

Vi have ovenfor omtalt, at Kongen af Sverrig kom, efter sin sidste Udflugt den 8de October, tilbage til Åland. Udfaldet af de sidste Landgangsforsög maatte naturligviis smerte ham saameget mere, som han ikke kunde indsee, at Skylden heri for en stor Deel laae i hans egne Misgreb, ufuldstændige Ordres, planlöse Dispositioner m. m.

I det förste Udbrud af sin Uvillie vilde Kongen stille Oberstlieutenant *Lagerbring* for en Krigsret, formedelst det af ham anförte mislykkede Landgangsforsög, rimeligviis nærmest dertil foranlediget, fordi han forud havde gjort Kongen opmærksom paa Umuligheden af at udföre de ham givne Befalinger; men Generaladjutant, Oberst *Boye* forhindrede det ved sine kraftige Forestillinger, hvorved han overbeviste den ellers uböielige Konge om, at Oberstlieutenant *Lagerbring* var en udmærket og med stor krigersk Dygtighed udrustet Soldat. Derfor faldt Kongens Uvillie paa Garderegimenterne, som ikke synes at være blevne ligesaa varmt forsvarede af Generaladjutanten, hvilke derfor, ifölge en Bekjendtgjörelse til den ålandske Armee-Afdeling og senere for hele Armeen og Landet, bleve straffede paa fölgende, tilvisse haarde og vanærende Maade:

„Det er Kongens naadige Villie og Befaling:

„Eftersom Retraiten den 28de September fra Wiais til Helsinge blev „iværksat med stor Uorden af Liv-Garden til Fods, den svenske Garde og „den finske Garde, og saasom de ikke have opfyldt deres ufravigelige „Pligt, ved kraftig Modstand at opholde Fienden og redde Artilleriet, „men derimod Kronobergs-Regiment til det Yderste forsvarede Embar-„queringen; og da Hans Kongelige Majestæt ei anseer det rigtigt, at de „efter denne deres Opförsel vedblive længere at være Garde-Regimenter, „saa har Hans Kongelige Majestæt i Naade befalet, at de ophöre at „være Garde-Regimenter og skulle i Fremtiden bære Navn efter „deres Chefer".

„Den svenske Garde oplöses og fordeles imellem de to andre „ovenfor nævnte Regimenter. De Befalingsmænd af den forhenværende „svenske Garde, som derved blive overcomplette, skulle, indtil de „kunne indsættes i Nummer ved andre Regimenter, beholde deres „Gage".

„Hovedqvarteret i Lemlands Præstegaard den 12te October 1808."

Gustaf-Adolph.

Melin.

Den förste Fornedrelse förte andre efter sig, til hvis Udförelse Kongen fandt en ny, ligesaa tjenstvillig Generaladjutant, som den Afgaaede, *Melin*, i Oberst *Boye*. Man seer heraf, at den, der har Magten, næsten altid finder Redskaber til at udföre hvad Magthaveren önsker og forlanger. Overbefalingsmanden for den uhéldige Landgang ved Helsinge undslog sig ikke for at udstede fölgende tvende Brigade-Ordres:

1) „Ifölge Hans Majestæt Kongens naadige Befaling, aflevere de „forhenværende Garde-Regimenter deres herværende Faner til den „tjenstgjörende Generaladjutant paa Åland, som indtil videre bevarer „dem i sit Qvarteer".

„Hovedqvarteret Grälsby den 15de October 1808".

Efter Befaling.

Boye.

Kongens tjenstgjörende Overadjutant.

2) „Ifölge Hans Kongelige Majestæts naadige Befaling skulle Officie„rerne ved de forhenværende Garde-Regimenter strax aflægge de hvide „Fjederbuske og anlægge gule. Den 1ste December aflægges de hidtil „brugte Uniformsknapper og i deres Sted anlægges glatte hvide, runde „Knapper. Underofficiererne og de Menige aflægge de lange hvide „Uldgarns Fjedre (Ståndarne) og erholde for Fremtiden gule. De „paa Hatten hidtil baarne Vaabenplader aflægges ligeledes".

„Hovedqvarteret Grälsby den 16de October 1808".

Efter Befaling.

Boye.

Disse fornedrende Straffe og denne offentlige Beskjæmmelse vakte naturligviis almindelig Forundring og Forbauselse over hele Sverrig samt stor Forbittrelse i de beskjæmmede Regimenter, hvis Officierer næsten alle tilhörte Landets förste Familier, og hvoraf mange endog ikke vare nærværende ved deres Regimenter, eller en Gang vidende om det stedfundne Tog til Helsinge, men kjæmpede og blödte for Konge og Fædreland paa andre Punkter af Landets vidtstrakte Grændser, og havde for deres der udviste Mod og Bedrifter erholdt Hæderstegn og Belönninger. De ved Helsinge kjæmpende Garde-Regimenter kunde ei heller selv bebreide sig, saa lidt som de kunde bebreide nogen anden, at have glemt sig selv eller deres Pligter i hiin ulykkelige Kamp. Ikke desmindre adlöde de tause Kongens Be-

faling, og afgave deres Faner, som de hidtil havde fulgt med Ære og forsvaret med Liv og Blod.

Oberst *Fleetwood*, Major *Tornerhjelm* og Major *Åkerhjelm*, Cheferne for de 3 forskjellige Garde-Regimenter ansögte derfor om, at deres Forhold paa Retraiten til Helsinge den 28de September maatte blive retligen undersögt; men paa denne Ansögning svarede Kongen:

„Da det af Begivenhederne og Udfaldet i det omtalte Tilfælde „er tilstrækkelig oplyst, hvad der udfordredes til Hans Majestæts „Kundskab om Forholdene i Almindelighed og til Grund for hans „allerede tagne Beslutning, saa finder Hans Kongelige Majestæt det „ikke fornödent at anordne en Undersögelse, som i saadanne Til-„fælde er overflödig, hvorimod det staaer Enhver frit for, ved ved-„kommende rette Domstoel at faae sin Sag undersögt, hvortil han „ifölge Loven og Krigsartiklerne kan være berettiget".

„Hovedqvarteret i Lemlands-Præstegaard, den 18de October 1808".

Gustaf Adolph.

Frederik Gyllenberg,
Generalauditeur.

Hvilken Domstoel der er den rette, naar en Krigsret ikke er det, er vanskeligt at sige. Imidlertid maa en saa godt som souverain Konge have Ret og Myndighed til at degradere, oplöse eller paa anden Maade at straffe et Troppecorps, som ikke har opfyldt sin Pligt, eller Kongens Forventning ligeover for Fienden; og vistnok maa det have smertet den enthousiastiske Konge at erfare, at hans Garde ikke foretrak en ærefuld Död omkring Canonerne hellere, end at see disse i Russernes Vold; men intet Öienvidne, ingen Forfatter tillægger Garden nogensomhelst Skyld i det lidte Uheld; og selv om dette havde været Tilfældet, maa man være meget vaersom med at straffe en heel Troppeafdeling paa en saa krænkende Maade, som her fandt Sted. Det er derfor meget at beklage, at Kongen, som det synes, ikke var omgivet med kraftige Mænd og sande Venner, som havde vovet at sige ham Sandheden og modsætte sig Udfærdigelsen og Contrasignationen af ovenstaaende Actstykker, saameget mere, som Garderne, ifölge de meest authentiske Kilder, vare aldeles uskyldige i Canonernes Tab, eftersom Garderne bleve indskibede paa et andet Sted og allerede vare beordrede ombord, inden Canonerne ankom til Indskibsningsstedet, saa at Garden hverken blev eller kunde blive opfordret til at forsvare dem. Skulde nogen bære Skylden for det lidte Uheld, maatte

det derfor være Oberst *Boye*, som förte Overcommandoen, men neppe nogen anden, hvorfor den Garden vederfarede haarde og beskjæmmende Straf meget bidrog til endmere at kjölne de mægtige Familiers Forhold til Kongen og paaskynde de for ham og hans Huus ulykkelige Begivenheder, som indtraf den 13de Marts 1809.

General, Baron *v. Stedingk*, der efter sin Tilbagekomst som Ambassadeur i St. Petersborg blev kaldt til Åland, for at være Kongen en tro og kyndig Raadgiver, siger selv, at han fik ham aldrig at see, og blev fölgelig heller ikke adspurgt, saalidt som nogen Anden. Kongen fulgte kun sine egne Ideer og troede selv at kunne være Alt og lede Alt, saa at de commanderende Generaler i Finland, paa den norske Grændse, i Skaane og paa Åland ikke maatte foretage nogen Bevægelse, uden efter hans egen Befaling. De paa Åland værende Tropper og Canonchaloupper brugtes kun til at vaage over Kongens egen Sikkerhed. Nedsunken i Drömmerier, sörgmodig og mistroisk, havde hans Hovedqvarteer det meest mörke Udseende, man kunde tænke sig*). Misfornöielsen med Kongen var derfor allerede paa Åland almindelig, og, underrettet herom, havde han helst sit Hovedqvarteer ombord paa sin Jagt Amadis, og i den sidste Tid hellere i Lemlands Præstegaard end paa Grälsby Kongegaard.

Der blev derfor allerede den Gang omtalt den Plan imellem de forbittrede Officierer af den oplöste Garde, at afsætte Kongen; men det lykkedes de ældre Officierer og især den tjenstgjörende Generaladjutatant, *Peyron*, at forekomme et saadant Udbrud af Misfornöielse og Hevngjerrighed. Imidlertid er det at antage, at Kongen maa have erholdt Underretning om disse Forhold; thi den 1ste November om Morgenen Kl. 6 afreiste han pludselig paa sin Jagt fra Lemlands-Præstegaard til Signildskjær, landede efter udholdt Storm og Modvind paa Havet den 3die November om Eftermiddagen Kl. 4 i Grislehamn, og ankom den 4de November om Morgenen Kl. 8½ til Haga-Slot. Ulykken fulgte den ulykkelige Konge overalt. Ved at undflye Stormene paa Landet — blev han forfulgt af Storm og Modvind paa Havet — og omvendt.

Med Kongens Afreise ophörte den ålandske Armee-Afdelings Foretagender for dette Aar, og de paa Åland værende Tropper ind-

*) See: Mémoires posthumes du Feldmaréchal, comte de Stedingk, par le général, comte de Björnstjerna, Paris 1847, III Partie, Pag. 10—12.

toge derpaa Vinterqvarterer. Paa samme Tid ophörte ogsaa Russernes Virksomhed paa dette Sted.

Efter Kongens Tilbagekomst til Stockholm overtog han igjen Generalcommandoen i Sverrig, Hertugen af Södermanland Commandoen over Kyst-Armeen, og General *Tibell* blev den 5te November atter udnævnt til Kongens tjenstgjörende Generaladjutant for Landarmeen.

Strax efter Kongens Tilbagekomst overgav Krigsdepartementet til ham en udförlig Rapport over Armeens mangfoldige Fornödenheder, hvilken Kongen befalede skulde tilstilles Finantscommiteen, for at den kunde udfinde Midler til at tilveiebringe dem. General *Tibell* indgav under 7de November ogsaa en lang Forestilling til Kongen om flere Gjenstande, der angik hans Embedspligt, og hvoraf Hovedpunkterne vare:

1) De paa Åland værende Tropper vilde, saasnart Havet lagde til, være i en farlig Stilling, hvorfor han foreslog at trække dem tilbage til den svenske Side af den bothniske Bugt.
2) Landværnets Beklædning, Armering og Udrustning vare i den beklagelsesværdigste Forfatning, hvorfor General *Tibell* foreslog, at disse Fornödenheder, som forhen bleve leverede fra Landdistricterne, maatte blive anskaffede for Statscassens Regning.
3) At Vacancerne i Linie-Armeen maatte blive erstattede af Landværnet.
4) Vacancerne i Landværnet derimod fraraadedes besatte af Landet, eftersom Generalen befrygtede, at en ny Recrutering vilde have farlige Följer.

Kongen indvilgede i disse Forslag, med Undtagelse af Ålands Römning, eftersom han havde lovet Indbyggerne, at forsvare dem til det Yderste.

Den Nord-Finske Armee-Afdeling havde hele October Maaned Vaabenhvile, hvilket vistnok var skadeligt med Hensyn til Felttogets Udfald, men derimod nödvendigt for de af Kamp og Möie paa det sidste Tilbagetog udmattede Tropper og deres Befalingsmænd.

Hidtil havde den finske Armee for det meste fundet sin Underholdning paa Krigsskuepladsen; men, eftersom den störste Deel af Landet maatte overlades til Seierherrerne, blev Mangelen stor. General *Tibell* modtog vel Kongens egenhændige Ordre, dateret Lemlands Præstegaard den 21de October, til at befale Krigsdepartementet at sörge for Födemidler og andre Fornödenheder for den finske

Armee; men, da bemeldte Departement hverken havde Penge, eller Credit, og tvertimod var i stor Gjæld for tidligere modtagne Leverantser, saa var den Kongelige Befaling vanskelig at udföre. Imidlertid lykkedes det dog ved den paa Åland værende Armee-Intendants Bestræbelser, at forsyne dette Punkt med de fornödne Levnetsmidler, idet man overtalede den engelske Gesandt til at give Förskud paa de engelske Subsidier; og ved den Nord-Finske Armee hjalp man sig ved god Huusholdning og ved at medföre Forraadene paa Tilbagetoget saalænge, indtil Krigsdepartementet vandt Tid og erholdt Midler til at tilveiebringe det Nödvendige for samme.

Under den Nord-Finske Armees Tilbagetog maatte Armeens Proviantering skee fra de langs Kysten fölgende Fartöier, og var et vigtigt Hverv for dem, som vare anbetroede Udförelsen af samme. Overhovedet er Povianteringen og de Syges Bevogtning, Transport og Pleie overalt ansvarsfulde og möisommelige Kald, som sjelden anerkjendes eller belönnes, som de fortjene; men i dette paa Folk og Veie fattige Land var dette Hverv forbundet med end större Vanskeligheder; hvorfor det er en kjær Pligt at omtale, at General-Intendanten, Oberst *Jägerhorn*, Commerceraad *Nyberg*, Overjægermester *Klingstedt*, Forraads-Intendant, Oberst *Silfverhjelm*, Sygehuus-Intendant, Oberst *Platen* og 1ste Felttæge *Bjerkén* erhvervede sig den almindelige Anerkjendelse for deres Bestræbelser og Virksomhed i at opfylde Armeens og den höistcommanderende Generals Forventning og Önsker, i dette besværlige Felttog.

Vi have allerede omtalt, at General *Klercker* havde den 29de September aflöst General *Klingspor* som höistcommanderende General over den Nord-Finske Armee. Var denne forresten tappre og værdige Olding allerede ved Felttogets Aabning for gammel til at commandere en Armee, var han ikke bleven yngre og dygtigere siden den Tid, især under de nu forestaaende, næsten fortvivlede Forhold.

Omendskjöndt det hörte til en af Betingelserne for Vaabenstilstanden af 29de September, at ingen Forandring maatte finde Sted med Tropperne, blev ikke desmindre den 1de svenske Brigade under Commando af Oberst *Aminoff* detacheret til Oberst *Sandels's* Forstærkning, og marcherede 33 svenske eller omtrent 41 à 42 danske Mile, for at naae denne Bestemmelse.

Imidlertid havde Oberst *Sandels* begyndt Tilbagetoget fra Alapitkä til Palois-Pas, hvor han i Löbet af Sommeren havde forberedt

en Stilling, som kunde trodse Modstandernes efter svenske Efterretninger nu havende syvdobbelte Overmagt. Han havde endnu ikke naaet dette Sted, da han modtog Efterretningen om Vaabenstilstanden af 29de September, hvori det var bestemt, at Idensalmi-Kirke skulde forblive neutral, og at fölgelig Oberst *Sandels* maatte drage sig tilbage nordenfor bemeldte Kirke. Da Obersten nödig vilde forlade det velbefæstede Palois-Pas, aabnede han en Underhandling med sin Modstander, Generallieutenant *Tutschkoff* I, for, om muligt, at forblive i Besiddelse af sin Position; men disse Forsög vare naturligviis forgjeves, idet General *Tutschkoff* beraabte sig paa Vaabenstilstandens Ord. Oberst *Sandels* havde ogsaa strax indseet Russernes Hensigt med den sluttede Vaabenstilstand; men erholdt ved denne Underhandling en yderligere Overbeviisning herom, og beredte sig derfor paa at erfare Fölgerne af den. Imedens hans Tropper indtoge Cantonnements i Pardala og Walkiais Byerne, lod han tillige opföre Batterier paa den nordlige Side af Wirta-Bro. Snart erfarede han Rigtigheden af sine Beregninger, da han — og ikke Hovedarmeen, hvor Vaabenstilstanden var sluttet — den 19de October modtog fölgende Skrivelse:

„Ifölge den commanderende General, Grev *Buxhöwdens* Befa-
„ling at opsige den Vaabenstilstand, som er bleven sluttet imellem
„de svenske og russiske Nord-Armeer, underretter jeg Dem, Herr
„Brigade-Chef! herved om, at i Dag otte Dage Kl. 1 om Eftermid-
„dagen ville Fiendtlighederne begynde paany; hvorom jeg over-
„eensstemmende med Conventionen herved underretter den svenske
„Armee. Jeg har den Ære at være &c."

„Hovedqvarteret Savojärvi Onsdagen den 19de October 1808.

Tutschkoff,
Generallieutenant.

Oberst *Sandels* afsendte strax en Coureer til General *Klercker* i Lotho med Efterretningen om denne Opsigelse, som skete her, for at Russerne med forenet Styrke kunde angribe Oberst *Sandels* uden imidlertid at foruroliges af den svenske Hovedarmee, der, ifald *Sandels* blev slaaet, vilde være nödsaget til uden Sværdslag at forlade sin befæstede Stilling, for ei at blive afskaaren. General *Klercker* opsagde derfor ogsaa Vaabenstilstanden den 23de October, hvorpaa Oberst *Sandels* beredte sig paa Forsvar, men lod tillige Armeens Bagage og Train samt de Syge og Saarede transportere til Ulea-

borg, da hans Hensigt ikkun var, ved Wirta-Bro at opholde Russerne saalænge han formaaede. Imidlertid paaskyndtes den ham til Forstærkning sendte 4de Brigades Marche, saa at den, den 27de October, ankom til Walkiais; men, da den blodige Kamp ved Wirta-Bro, som vi strax ville omtale, allerede var afgjort, vendte Brigaden samme Nat tilbage til Wierimä, undtagen Savolax-Jægerne, som rykkede frem til Valpladsen.

Ifölge Russernes Opsigelse af Vaabenstilstanden kunde de Svenske vente, at Fiendtlighederne vilde begynde bestemt den 27de October Kl. 1. Allerede den 26de October om Eftermiddagen leirede ogsaa russiske Troppeafdelinger sig ved Idensalmi-Kirke. For at indhente Efterretninger om deres Forehavende, afsendte Oberst *Sandels*, den 27de October om Middagen Kl. 12, Capitain *Brusin* til General *Tutschkoff* med nogle Breve, samt for at spörge efter den tilbageladte, syge Brigade-Adjutant *v. Fieandts* Befindende; ved Tilbagekomsten skulde Capitain *Brusin* inddrage de Syd for Wirta-Bro udsatte Forposter og derpaa afbrække Broen.

Ved Idensalmi-Kirke blev Capitain *Brusin* modtaget af Generallieutenant Fyrst *Dolgoruckis* Adjutant, Grev *Tolstoi*, som vel modtog Brevene, men gjorde Capitain *Brusin* tillige opmærksom paa, at Vaabenstilstanden om nogle Öieblikke var udlöben, saa at en længere Samtale ikke kunde finde Sted, hvorfor Capitain *Brusin* strax maatte vende om, og blev endog, medens han samlede og trak Forposterne söndenfor Wirta-Bro tilbage, harcelleret af det russiske Cavalleri, saa at Broen formedelst Russernes heftige Ild ikke mere kunde fuldstændigen afbrækkes, hvilket Uheld alene maa falde den ellers saa opmærksomme og aarvaagne Oberst *Sandels* til Last, da Stedet var alt for vigtigt til at udsætte dette Arbeide til sidste Öieblik og Broen var 200 Alen lang.

Imidlertid udbredte de russiske Stridskræfter sig langs Wirta-Elvens sydlige Bred, hvis talrige Skyts aabnede en levende Ild mod de Svenske paa den nordlige Bred og deres Skyts svarede ligesaa levende, saa at ved deres Granater 3 Gaarde tændtes i Brand; men, uagtet den virksomme Ild og Savolax-Jægernes sikkre Skud, hvorved General, Fyrst *Dolgorucki* og 2 af hans Adjutanter faldt, trængte dog omtrent 1000 Mand Russere med uimodstaaelig Magt over Broen og stormede Kauppila-Gaard, hvorfra Savolax-Jægerne maatte vige tilbage til Forskandsningerne; men ogsaa disse bleve angrebne

af Russerne under Musik og Hurra-Raab med en beundringsværdig Bravour og vare allerede trængte over Graven og ind i Skydeskaarene, da de i Nærheden værende svenske Afdelinger knapt 600 Mand stærke, anförte af Oberst *Fahlander*, Majorerne *Malm* og *Duncker*, styrtede fra Höiderne ned paa Russerne og angrebe dem med Bajonetten i Flanken og Ryggen. Efter en blodig Fegtning, hvori en stor Deel Russere blev nedlagt og en Deel blev fangen, flygtede Resten i Uorden tilbage over Broen, beskudt af Cardætsker fra det efterfölgende svenske Artilleri, eller trængt ud i Elven, hvor de druknede. De Svenske besatte derpaa Broen paany med Skyts, og en levende Ild begyndte imellem 22 russiske og 10 svenske Canoner og Infanteriet fra begge Flodbredder, hvilken frembragte en overordentlig stor Alarm i disse ellers saa fredelige Egne, og vedvarede til Kl. 7 om Aftenen, da Mörket og Russernes flere Gange mislykkede Forsög paa atter at trænge over Broen omsider gjorde Ende paa Kampen.

Efter Ildens Ophör sendte Oberst *Sandels* en Parlementair til General *Tutschkoff*, med Anmodning om at borttage de haardt Saarede og begrave de Döde, som laae paa den svenske Side af Broen. Generalen takkede for Tilbudet, og bad om 24 Timers Vaabenhvile, for at kunne iværksætte dette, men tilföiede tillige, at, omendskjöndt han dennegang var bleven forhindret i at udföre sit Forsæt, skulde han næstegang bedre anordne og udföre Angrebet. For at erholde destomere Tid til at forberede sig til Forsvaret, eller, om fornödent gjordes, til Tilbagetoget, svarede Oberst *Sandels*, at General *Tutschkoff* havde at vælge imellem 36 Timers Vaabenstilstand, eller öieblikkelig Fortsættelse af Kampen; Generalen valgte det förste Alternativ.

Valpladsen var bedækket med Liig. Russerne angive deres Tab i Döde og Saarede til: 1 General, den ommeldte Fyrst *Dolgorucki*, 2 Oberster, 30 Officierer af lavere Grader og 5 à 600 Menige, samt 2 Officierer og 72 Mand fangne. De Svenske angive deres Tab til: 2 Officierer, 2 Underofficierer og 32 Mand döde; 16 Officierer og 251 Mand saarede.

Oberst *Sandels's* Hensigt med denne Kamp var, som allerede er anfört, blot at opholde Russerne saalænge som muligt. Ikkun den ufuldkomne Afkastning af Broen over Wirta-Elv var Anledningen til den langvarige og blodige Fegtning; thi, dersom Broen havde været aldeles ödelagt, vilde

Angrebet have været umuligt; men halv ödelagt, som den var, kunde de over Broen sendte russiske Afdelinger ei hurtigt og kraftigt nok understöttes, og saaledes isolerede maatte de nödvendigviis lettere kunne kastes tilbage og i saa Fald lide et stort Nederlag, naar de repasserede Broen, end ifald den havde været i uskadt Tilstand.

Vaabenhvilen blev paa begge Sider anvendt til at begrave de Döde, soignere de Saarede og ruste sig til fornyet Kamp. Russerne samlede ogsaa Baade og forfærdigede Flaader, paa hvilke de den 28de October om Aftenen overförte Tropper til Niiralanniemi; andre Afdelinger afsendtes til Lappiniemi, og Canonchaloupper holdtes i Beredskab i Nærheden, for saaledes fra alle Sider at omringe og angribe Oberst *Sandels*, som herved foranledigedes til Natten imellem den 28de og 29de October, medens en Deel karelske Dragoner underholdt Vagtilden, i al Stilhed og i bedste Orden at tiltræde Tilbagetoget til Wierimä-By, 2 svenske Mile fra Wirta, hvor Resten af 4de Brigade var ankommen Dagen i Forveien og nu beordredes til at danne Arriergarden, hvorpaa Tilbagetoget fortsattes til Salahme-By, 1 Miil fra Wierimä, hvor en Stilling blev taget, med höire Flöi stöttet imod en Sö og dækket ved nogle opkastede Feltforskandsninger, medens venstre Flöi blev forstærket ved Forhug. Salahme-By, som ikkun bestod af 2 Gaarde, blev besat af Staben, hvorimod Tropperne maatte bivouaquere i dette kolde Veir, som afvexlede med Regn og Snee, hvilket, i Forening med Mangel paa Levnetsmidler og en utilstrækkelig Beklædning, snart blev af de alvorligste og sörgeligste Fölger.

Til Oberst *Sandels* Forstærkning var 700 Mand af Liv-Grenadeer-Regimentet, under Commando af Capitain *Gyllensköld*, landet paa Finlands Kyst, og af Obersten befalet, over Muhos at afgaae til Säräisniemi Cappel, for at bevogte den derigjennem til Kajane löbende Vei; men, da Karelen kun var svagt besat af Russerne, beordrede Oberst *Sandels* 300 Mand af denne Forstærkning til Arriergarden ved Wierimä.

Paa denne Tid erfarede Oberst *Sandels*, at han omtrent midt i October Maaned var bleven udnævnt til Generalmajor, en Befordring og Udmærkelse, han fuldkommen havde fortjent. Oberst eller nuværende Generalmajor *Sandels* besad megen Dygtighed i at forskaffe sig tilforladelige Efterretninger om sin Modstanders Styrke, Stilling og Hensigter, og formedelst denne Kundskab besluttede han, ved et Angreb at forekomme Russerne, som havde den Plan over Sven-

ninmäki at overrumple de svenske Forposter paa venstre Flöi, saavelsom de i Wierimä-By liggende Tropper. En Recognoscering, som de Svenske udsendte den 9de November fra Wierimä, kom tilbage, efter at have lidt en Deel Tab. Men nu beordredes Major *Duncker* med omtrent 1000 Mand, hvoriblandt de nysankomne 300 Livgrenaderer under Commando af Lieutenant *Sten-Piper*, at snige sig frem omtrent 5 Mile til Idensalmi-Kirke, og der fange den russiske Generalstab, gaae over og ödelægge Wirta-Bro og angribe de nordenfor samme ved Frederiksdal og Pardala-By værende russiske Troppeafdelinger under Generalerne *Gertschoff* og *Alexejeff*, hvilket sidste Angreb skulde udföres Natten imellem den 10de og 11te November Kl. 12, paa hvilken Tid Generalmajor *Sandels* vilde fra Wierimä foretage et Frontalangreb med Resten af sine Tropper, eller omtrent 500 Mand og 2 Canoner.

Major *Duncker* afmarcherede den 9de November Kl. 2 om Morgenen til Svenninmäki, hvor han hvilede en Deel af den fölgende Dag, saa at han, da Marchen fortsattes, midt om Natten, den 10de November, stödte, omtrent ¼ Miil fra Wirta-Bro, paa en russisk Feltvagt, som blev overrumplet og fanget uden at kunne lösne et Skud. Men Russerne maatte være blevne underrettede om Major *Dunckers* Tog, eftersom de havde draget en betydelig Deel af deres Styrke fra Palois til Idensalmi-Kirke og leiret 2 Batailloner ved Wirta-Bro, paa hvilke nu de Svenske stödte aldeles uformodet. Major *Malm*, som förte Avantgarden, kastede sig med saa megen Tapperhed over dem, at, ifölge svenske Efterretninger, den ene af disse Batailloner strakte Gevær; hvorimod den anden, som imidlertid havde erholdt Tid til at ordne og opstille sig, gjorde en kraftig Modstand og opholdt de Svenske, indtil Forstærkning ankom fra Idensalmi-Kirke; hvorpaa den fangede Bataillon, som man ikke havde havt Tid til at afvæbne, optog sine Geværer og deeltog paany i Kampen, medens en Garde-Jæger-Bataillon omringede Major *Dunckers* venstre Flöi. Angrebet var saaledes mislykket, hvorfor de Svenske gjorde et saa hurtigt og ordentligt Tilbagetog, som Nattens Mörke og Vanskelighederne tillode. Lykkeligviis forfulgte Russerne ikke de Svenske længere end ¼ Miil. Ikke desmindre tabte de Svenske omtrent 250 Mand döde *) og saa-

*) Iblandt de Döde var en historisk Person, Sergeant *Schatelowitz*, der som ung Mand commanderede 1788 Grændseposteringen ved Wuoten-

rede, iblandt de Sidste 5 Officierer, samt 5 Officierer og circa 50 Mand fangne. Iblandt de fangne og saarede Officierer var den tappre Major *Malm*, som meget blev beklaget. Russernes Tab var ved denne Leilighed naturligviis ringere end de Svenskes.

Generalmajor *Sandels* afgik derpaa med den övrige Deel af sin Afdeling den 10 October om Eftermiddagen fra Wierimä til Walkiais; men, da han ikke bemærkede de Raketter, som Major *Duncker* skulde opkaste til Tegn paa at hans Foretagender vare lykkedes, gjorde han Holdt, og ventede forgjeves paa dette Tegn til næste Middag, hvorpaa han vendte tilbage med nogle fangne russiske Uhlaner og indtraf i Wierimä den 11te November om Aftenen, og Major *Duncker* den 13de meget forstemt over det mislykkede Foretagende, som forövrigt ikke kunde lægges Nogen til Last, men alene maa tilskrives Tilfældet, hvorpaa i Krigen ofte de bedst lagte og udförte Planer strande.

Generalmajor *Sandels* havde nu haabet at kunne yde sine Undergivne nogen Ro; men allerede Dagen derpaa, den 14de November, ankom Ordre fra General *Klercker*, strax at bryde op og marchere tilbage til Uleåborg, og saaledes blev Generalmajor *Sandels* anden Gang, nemlig förste Gang ved Palois og nu ved Niileksensaari, nödsaget til uden Kamp at forlade sin Stilling og sine Forskandsninger, som han dog forinden demolerede. Grunden til dette Tilbagetog var, at et betydeligt russiskt Streifcorps, under Commando af Generalmajor *Ericksson*, paa Biveie var rykket frem til Wihanti, hvorfra han kunde true saavel General *Klercker*, som Generalmajor *Sandels* Tilbagetog, og afbryde Forbindelsen imellem dem, hvorfor den sidstnævnte maatte iilsomt gaae tilbage til Frantsila, hvor han ankom den 18de November, uden at blive meget foruroliget af Russerne.

Vi have allerede omtalt, at General *Klercker* den 23de October opsagde Vaabenstilstanden, dog uden at foretage nogen offensiv Bevægelse. Men blev General *Klercker* end staaende stille, saa var General *Kamenski* mere activ og lod de svenske Posteringer ved Sippo Pas, foran Kalajoki, den 5te November, angribe og kaste tilbage, hvorpaa Russerne sloge en Bro over Sippo-Aa, paa hvilken de trængte frem og angrebe Dagen derpaa atter de svenske Forposter,

---

salmi, da den blev angreben af Svenske, forklædte som Cosakker, hvilken Begivenhed angaves som Grunden til Angrebskrigen, og blev optagen i den svenske Krigserklæring som en af Aarsagerne til samme.

som trak sig tilbage til Hovedcorpset paa Kalajoki-Elvens nordlige Bred. Russerne vedbleve denne Dag og de tre fölgende Dage her deres Ild uden væsentlig Virkning; dog sloge de tilsidst en Bro over Kalajoki-Elv, 1 Miil östenfor Alavies Kirke, over hvilken de strax deboucherede.

Oberst, Grev *Schwerin*, som nu ogsaa var ankommen til Finland fra Vest-Armeen med 1 Bataillon af Uplands- og 1 Bataillon af Westmanlands-Regimenter (See: III Bind, Pag. 121) og som her commanderede Forposterne, erholdt Ordre til, baade at forhindre Russerne i Broens Bygning og i at komme over samme; men han betænkte sig forlænge paa begge Dele, indtil det var for sildigt, og, da han baade manglede Bröd og Fourage, trak han sig efter et ringe Tab tilbage, dog först efter at have uden ringeste Nödvendighed ladet afbrænde Kalajoki Kirke, hvori de nærmest boende Indbyggere havde opbevaret deres bedste Eiendele, der saaledes bleve tilintetgjorte af de Svenske selv. Oberst, Grev *Schwerin* er os bekjendt som Commandeur for den 2den Brigade ved Angrebet paa Norge den 15de April 1808 (See: II Bind, Pag. 431 og 457—468), og hvorved han ikke udviklede stor strategisk og taktisk Dygtighed. Vi have ikke fundet Anledning til at forandre Mening med Hensyn til Oberstens krigerske Egenskaber ved denne Leilighed.

Russerne havde iövrigt bedre benyttet Vaabenstilstanden, end de Svenske. De havde nemlig samlet Proviant og Fourage, ordnet deres Foretagender og sat de forskjellige Troppeafdelinger i Forbindelse med hverandre, hvilket sidste de Svenske tildeels havde forsömt, saa at Generalerne *Klercker* og *Sandels* ikke kunde understötte hinanden. General *Klercker* var vel noget legemlig raskere og havde en stærkere Sjæl end Feltmarskalk *Klingspor*; men han var forövrigt ældre end denne, hvorfor ogsaa *Klercker* formedelst Aarenes Vægt blev overvældet af Begivenhedernes Mængde og Beskaffenhed, som han ikke uden Vanskelighed formaaede at bære. Under de for Haanden værende Omstændigheder, de dagligen stigende Möisommeligheder og Besværligheder og den ublide Himmel nær Polarkredsen, kunde blot en Mand med Ungdom, Dygtighed og Kraft commandere. I den Kamp, som nu forestod, skulde det afgjöres, hvem der skulde være Herre over Finland, og man kunde snart tælle Dagene, ja Timerne indtil Afgjörelsen. Men en saadan alvorlig Kamp vindes ei af Oldinge med Stav i Haand, men ikkun af den brusende og

kraftige Ungdommelighed, der beherskes af den Sindighed, som Videnskabernes Studium udöver paa sine Dyrkere. Overcommandoen over den finske Armee burde derfor allerede for længe siden være givet enten en *v. Vegesack*, en *v. Döbeln*, en *Sandels* eller en *Adlercreutz*; og en Regent, der besidder saadanne udmærkede Personligheder i sin Armee, som de 4 nys nævnte, og alligevel vælger svage Oldinge, som *Klingspor* eller *Klercker*, for at tilbageerobre det nu næsten ganske tabte Finland, fortjente ikke at gjenvinde det, og kan i al Fald ei beklage sig over Ulykken eller Skjebnen, naar det mislykkes. Det er forresten atter et Exempel paa, hvor ofte Middelmaadigheden forstaaer at gjöre sig gjældende og finder en alt for skadelig og vigtig Virksomhed og Anerkjendelse i alle Lande og i næsten alle Livets Forhold og Stillinger.

Den svenske Hovedarmee stod nu i en befæstet Stilling ved Himango, og det var her, at de Svenske burde have samlet alle deres Stridskræfter, for at opholde eller tilbagekaste Russerne. Ved Opfordring til Landets vaabenföre Ungdom, vilde Armeen endnu være bleven betydeligen forstærket, ligesom ogsaa Födemidler vilde være ankomne fra nære og fjerne Egne. Men — efterat, hvad vi ovenfor have omtalt, Oberst *Schwerin* den 9de November var bleven kastet tilbage fra Sippo og Kalajoki, og da Armeen leed Mangel paa Levnetsmidler og Fourage, Antallet paa de Syge formedelst den kolde Aarstid og möisommelige Tjeneste daglig tiltog, og Russernes Overlegenhed var meget betydelig — begik General *Klercker* den store Feil, at forlade sin befæstede Stilling ved Himango og trække sin Armee tilbage til Pyhäjoki, paa hvilket Tilbagetog Arriergarden under Commando af Oberstlieutenant *Reutersköld* allerede den 11te November om Middagen blev angreben ved Ypperi, saavel paa begge Flöie, som i Centrum, hvilke Angreb dog bleve afslaaede. Ikke desmindre trak Oberstlieutenant *Reutersköld* sig ¾ Miil tilbage til Wiret, hvor Russerne fornyede deres Angreb paa de Svenskes venstre Flöi; men ogsaa her bleve Russerne slaaede tilbage, ligesom den tredie Gang de forsögte paa at storme den paa Hovedlandeveien værende Bro, som blev beströgen med Cardætsker. De Svenske beholdt saaledes seirende Valpladsen.

Denne Fegtning, som varede til Kl. 10 om Aftenen, var den sidste alvorlige i denne Krig, og kostede de Svenske omtrent 40 Döde og Saarede; iblandt de sidste vare 2 Officierer.

Dagen derpaa den 12te November, da Russerne med foröget Styrke heredte sig paa et nyt Angreb, befalede General *Klercker*, at saavel Arriergarden som Hovedarmeen skulde trække sig tilbage til den nordlige Side af Pyhajoki-Elv, hvorefter Broen over samme blev brændt. Men, da Russerne truede med at angribe de Svenskes venstre Flöi med en stærk Colonne, som gik over Marijärvi, og deres Ryg ved Afdelinger, der gik over den nu tilfrosne Pyhajoki-Elv, og da Armeen tillige leed Mangel paa Fourage, saa trak General *Klercker* sig den 14de November med Hovedarmeen tilbage til Salo, Brahestad og Patjoki, medens Arriergarden blev staaende i Piehenki; og, da den her den 16de November blev heftigt angreben, trak den sig tilbage indtil ¼ Miil fra Salo. Da Russerne detacherede Generalmajor *Eriksson* med et betydeligt Detachement til Wihanti, hvorved General *Klercker* kunde tages i Ryggen, og Forbindelsen afskæres med Generalmajor *Sandels*, gik General *Klercker* med Hovedarmeen tilbage til Siikajoki og beordrede *Sandels* at gaae tilbage til Frantsila; og, for at vedligeholde Forbindelsen imellem dem, bleve Revolaks og Pavola besatte med 3die Brigade.

I denne Stilling paa Siikajoki-Elvens nordlige Bred agtede General *Klercker* at oppebie Russernes Angreb, og muligen formere Stedets Navnkundighed ved en ny Seier; thi Generalmajor *Adlercreutz*, som den 18de April 1808 her udförte sin förste store Vaabendaad (See: II Bind, Pag. 336—338), var endnu Armeens tjenstgjörende Generaladjutant. Vel vare de Svenske nu færre i Antal, men derimod mere prövede, mere overbeviste om, at besidde Kraft og Evne til at modstaae og tilbagekaste Fædrelandets Fiender. Ved Frantsila vare nu 4de og 5te Brigade forenede, som derimod vare adskilte, da de under Obersterne *Cronstedt* og *Sandels* beseirede Russerne ved Revolaks den 27de April og ved Pulkkila den 2den Mai 1808.

Den svenske Armee stod vel paa en for den hellig Jordbund; men den höistcommanderende General, der var iisnet af Aarenes Magt, forstod ei at oplive Krigernes Mod, som naturligviis maatte være nedstemte af Tilbagetoget, Kulde, Mangel paa Levnetsmidler, Fourage, Klæder, Læger, Lægemidler m. m., og som under Polarkredsen vare forladte af alle dem, af hvilke de havde ventet Understöttelse. Vel lede Russerne ogsaa af de samme Mangler og Besværligheder, og vare fjernede fra deres eget Land og Hovedmagazinerne; men

Seierherrerne lide altid mindre og finde stedse flere Ressourcer og Hjælpemidler, end de Overvundne. De paaskyndte derfor deres Bevægelser og anvendte deres hele Kraft, for at udföre de dristigste og kraftigste Foretagender.

General *Buxhöwden* havde ventet, at General *Tutschkoff* I med sin Overmagt skulde kunne beseire General *Sandels*. General *Kamenski* skulde derfor ikke opsige Vaabenstilstanden og begynde Angrebet, förend General *Tutschkoff* havde gjort saa store Fremskridt, at Forbindelsen med *Kamenski* var tilveiebragt, og at de to Colonner forenede kunde rette deres Bevægelser paa Uleåborg. Men den af Generalmajor *Sandels* ydede uventede og heltemodige Modstand ved Idensalmi foranledigede *Buxhöwden* til at befale *Kamenski*, at vove Alt, istedetfor at angribe den tappre *Sandels*, beseire den mindre standhaftige og kloge General *Klercker*, hvorved det langvarige Felttog kunde endes.

Ifölge denne Ordre detacherede General *Kamenski* Generalmajor *Eriksson* med en betydelig Styrke til Wihanti, og beordrede en anden Afdeling over Haapajärvi til Pulkkila, hvilken sidste Afdeling formedelst Veienes Ufremkommelighed atter maatte vende tilbage. Istedetfor nu at falde over disse to isolerede russiske Afdelinger, hvilket fandt Sted om Foraaret paa omtrent de selvsamme Steder, tabte General *Klercker* Fatningen ved de af General *Kamenski* foretagne Bevægelser, og beordrede Tilbagetoget.

Imidlertid indtraadte i disse Dage en streng Kulde, hvorved Söerne, Elvene, ja endog Havkysten blev belagt med Iis, saa at Söfarten pludselig ophörte, og mange med Levnetsmidler ladede, i Sigte af Kysten værende svenske Fartöier, fröes ind imellem Skjærene og kunde ikke naae Kysten. Siikajoki-Elv, som dækkede Armeens Front, lagde ogsaa til, og Broen over Uleå-Elv i Ryggen af Armeen blev bortreven af Iisgang; og, da Russerne fra Wihanti truede med at trænge frem til Limingo, imellem Generalerne *Klercker* og *Sandels*, blev de Svenskes Stilling med hver Dag mere farlig, ligesom Sygdommene tiltoge i den Grad, at, ifölge General *Klefckers* Angivelse, omtrent 6000 Mand laae i Hospitalerne; Födemidlerne aftoge, og Transportmidler fandtes ei; saa at Tropperne vare udsatte for de störste Lidelser og megen Elendighed, hvilke förte et endnu værre Onde: det moralske, Misfornöielse og Fortvivlelse, tilligemed de vanærende Fölger: Ligegyldighed mod Ærens Bud — efter sig; hvorved Soldaterne forledede til hobeviis at forlade de Faner, de havde svoret

at ville fölge i Liv og Död. Paa kraftigt, eller overhovedet paa noget Forsvar var der saaledes ikke mere at tænke, men blot paa at finde en Udvei, for at Armeen ikke skulde blive aldeles tilintetgjort af Mangler og Russernes Vaaben.

De russiske Generaler, der vare nöiagtigen underrettede om de Svenskes trykkende og fortvivlede Omstændigheder, forsögte paa at underhandle, hvorved de vilde foreskrive dem de haardeste Betingelser. Men General *Adlercreutz*, som fra svensk Side var befalet at före disse Underhandlinger, afviste alle vanærende Forslag med Foragt, og forsikkrede med sin bekjendte Heltestemme: „at han og „hver Mand i den svenske Armee hellere vilde omkomme paa Ste„det, end antage et eneste Vilkaar, som havde mindste Udseende af „Russernes Overmod og som ikke var baseret paa gjensidig „Billighed".

Underhandleren ved Sveaborg, General *Suchtelen*, var ogsaa tilstede ved denne Leilighed, og havde neppe ventet et saadant Svar, hvilket nedstemte General *Kamenskis* Fordringer, saa at han mundtligen bevilgede de Svenske 2 Dages Vaabenhvile, under den Betingelse, at den svenske Arriergade skulde trække sig tilbage til Olkijoki og Russerne besætte Brahestad den 16de November. Denne Vaabenstilstand reddede den svenske Armee, eftersom et pludseligt Töveir, der indtraf den 18de og 19de November, nær var blevet samme mere fordærveligt end den forhen havte Kulde. Under dette Töveir opbröd nemlig Siikajoki-Elv, hvorved Isen og den opsvulmede Flod borttog den lange, eneste Bro, paa hvilken de Svenske kunde iværksætte deres Tilbagetog og truede med at oversvömme sine Bredder. Dersom General *Kamenski* havde angrebet den svenske Armee i denne forlegne og farefulde Stilling, vilde den være bleven tilintetgjort, eller fanget; men den ridderlige General *Kamenski* holdt sit givne Ord, som Mand af Ære, og, efter at Floden havde foraarsaget en Deel Skade paa sine Bredder, ophörte dens Voldsomhed, hvorpaa den svenske Armee uhindret kunde fortsætte Tilbagetoget.

Efter Udlöbet af den paa 48 Timer sluttede mundtlige Vaabenstilstand, sluttedes en ny i Olkijoki, hvilken var saalydende:

1) „Strax efter at denne Convention er ratificeret, indtager den „svenske Armee sin nye Stilling langs Grændsen af Uleåborg-„Lehn, eller en Linie, som begynder bagved Kemi-Kirke og „gaaer igjennem Paisavaara, Mustivaara og Porkavaara. Kemi-

„Elvens begge Bredder forblive altsaa i den russiske Armees „Hænder".

2) „Den svenske Armee römmer Uleåborgs-By inden 10 Dage, „at regne fra denne Conventions Underskrift, saa at de „svenske Tropper evacuere Staden senest den 29de, og de „russiske Tropper rykke ind deri den 30te November. Den „övrige Deel af Landet, som overgives til den russiske Armee, „skal forlades af den svenske Armee overeensstemmende med „den Marche-Route, hvorom man paa begge Sider er kommen „overeens; og skulde nogensomhelst Hændelse, f. Ex. Iisgang, „indtræffe, saa skal dertil tages Hensyn, for at give den sven- „ske Armee den fornödne Tid til at oprette det indtrufne „Ophold".

3) „Den svenske Arriergarde trækker sig ogsaa tilbage overeensstem- „mende med den Marche-Route, hvorom man er bleven enig; „men alt det, som den russiske Avantgarde finder efterladt af „den svenske Armee, saasom: Syge, Forraad, Bagage m. m., an- „sees for god Prise".

4) „Den svenske Armee forpligter sig til, hverken at ödelægge, „sælge eller fordele til Indbyggerne de Magaziner, som den „nödsages til at efterlade sig".

5) „Den svenske Armee medtager hverken fra Uleåborg, eller „noget andet Sted, den forlader, nogen Civil-Embedsmand, ei „heller Ting eller Sager, som tilhöre Provindsen".

6) „Den svenske Armee tilbagesender de Lehnsmænd, Præster, „Embedsmænd og andre Indbyggere, der muligviis ere blevne „medtagne fra de Steder, som Armeen allerede har forladt, „hvorved deres Heste og andre Eiendele medfölge; dog kun „i det Tilfælde, at dette skeer efter deres eget Önske".

7) „Nærværende Convention ratificeres af de respective Armeers „höistcommanderende Generaler, og Udvexlingen skal skee, sil- „digst inden i Morgen Aften".

„Olkijoki den 19de November 1808".

Baron *Adlercreutz.* Grev *Kamenskij.*

„Gjældende den 20de November 1808.

Buxhöwden.

Inden denne Convention blev ratificeret af General *Klercker*, foreslog han fölgende Tillæg:

1) „Den mellem begge Armeer afsluttede Vaabenstilstand varer „1 Maaned fra den Dag af at regne, den svenske Armee har „passeret Grændsen af Uleåborg-Lehn, eller til den 12te Ja- „nuar 1809, og bör Vaabenstilstanden i alle Tilfælde opsiges „15 Dage, inden Fiendtlighederne begynde".

2) „Under Vaabenstilstanden maae de Keiserlige russiske Tropper „ei gaae over Kemi-Elv".

„Hovedqvarteret Limingo den 20de November 1808".

Klercker.

Omendskjöndt disse to Punkter ei bleve formelt ratificerede af General *Buxhöwden*, saa meldte dog General *Kamenskij* i et Brev, dateret Brahestad den 20de November: „at den höistcommanderende „russiske General, for at komme General *Klerckers* Önsker i Möde, „lover paa sit Æresord, ikke at begynde nye Operationer, förend „2 Uger efter at den svenske Armee har indtaget sin Stilling „overeensstemmende med Conventionen, under den Forudsætning, at „fra svensk Side Operationerne ei heller begynde förend efter Udlöbet „af samme Tid".

Denne Vaabenhvile standsede al videre Blodsudgydelse, endog fra General *Sandels's* Side, hvor en Kamp var nær ved atter at bryde ud. General *Tutschkoff* 1 havde nemlig gjort Forberedelser til at angribe General *Sandels* med sin forenede Styrke, som nu udgjorde henved 10,000 Mand; Skud vexledes allerede ved Forposterne, og General *Sandels's* mundtlige Sendebud til den russiske General med Efterretningen om den afsluttede Vaabenstilstand blev viist tilbage, under Paaskud af at det var en Krigslist, da i samme Öieblik en svensk og en russisk Stabsofficier ankom med den afsluttede Convention og med Ordres til Fiendtlighedernes Ophör.

Dette Aars Campagne var altsaa nu sluttet, men ikke Tilbagetoget og dets Fölger.

General *Klercker* erholdt ved Conventionen Tid til at bortföre största Delen af Armeens Magaziner, og ved at ilusauge Isen paa Kysten bragte han ogsaa de med Artilleri- og Udrustningsgjenstande lastede Skibe i aaben Sö, saa at de kunde afgaae til den svenske Kyst.

Istedetfor den af Isgangen bortförte Bro over Uleå Elv byggedes en Flydebro over samme, paa hvilken den svenske Armee foretog sit Tilbagetog overeensstemmende med Conventionen; men uberegnelige og uforudseelige Besværligheder skulde endnu bekjæm-

pes, hvilket maatte blive saameget mere vanskeligt i denne Aarstid under 65° à 66° Polhöide, igjennem en lidet befolket Egn, hvis Beboere vare blevne aldeles udsuede og forarmede ved Krigen — som Tropperne manglede baade Klæder og Fodtöi. Ikke desmindre haabede General *Klercker*, uden betydeligt Tab at naae Torneå, eftersom han ikke antog, at Russerne kunde fölge ham med nogen betydelig Styrke igjennem disse öde Egne, og vilde han i saa Tilfælde komme nærmere Moderlandet, og altsaa kunne vente, lettere at erholde Forstærkning og Erstatning af det Manglende.

Den 5te December ankom til Stockholm Efterretningen om Conventionen af 19de November samt om den Nord-Finske-Armees Mangler og Savn, hvilke foraarsagede Krigsdepartementet store oeconomiske og Kongen ikke mindre strategiske Sorger, eftersom man maatte befrygte, at, naar den nordlige Deel af den bothniske Bugt frös til, vilde Russerne gaae tværs over samme og afskære den svenske Armee Tilbagetoget fra Norden, paa samme Tid Armeen truedes af de Norske fra Jemteland. General *Tibell* foreslog derfor Kongen under 6te December, at give den Nord-Finske-Armee og Nordafdelingen en fælleds Chef og forlægge alle Tropperne i og omkring Umeå, for dermed at dække saavel Veien til Vesterbotten som Overgangen over den bothniske Bugt. Kongen bifaldt Forslaget og befalede derfor de to Armeers Forening under Navn af Nord-Armeen, med Hovedqvarteret i Hernösand, hvoraf den finske Armee skulde danne den 1ste Afdeling, med Hovedqvarteret i Umeå, og Nordafdelingen 2den Afdeling, med Hovedqvarteret i Sundsvall. Men, da Kongen ei antog, at Russerne vilde vove en Overgang over den bothniske Bugt, forandrede han senere denne Bestemmelse derhen, at 1 Brigade forlagdes til Umeå, 1 Brigade til Piteå og 2 Brigader skulde blive liggende ved Torneå.

Den 23de November begyndte den Nord-Finske-Armee sit Tilbagetog brigadeviis over Broen ved Uleåborg, hvilken By, ifölge Conventionen af 19de November, Punkt 2, senest den 30te November skulde overgives Russerne. 23 Officierer og omtrent 1200 Syge og Saarede maatte lades tilbage i Uleåborg tilligemed en Deel Munderingssager og Armee-Materiel.

General *Sandels*, som den 25de November bröd op fra Frantsila og indtraf den 27de i Uleåborg, hvor Capitain *Gyllensköld* stödte til ham med Resten af Liv-Grenadererne og Kajane-Bataillon, er-

holdt nu det ærefulde Hverv, at danne Arriergarden og optage og medföre Alt, hvad der af Armeen maatte være ladt tilbage, saasom: Syge, Efternölere, Flygtninge, Armee-Forraad og Effecter m. m. paa det at disse overeensstemmede med Conventionens 3die Punkt ikke skulde falde i Russernes Hænder. Tilbagetoget maatte desaarsag blive saameget mere besværligt for Arriergarden.

De ved Lande-Veien tyndt beliggende og af Indbyggerne, af Frygt for Russerne og den af den svenske Armee medbragte Feltsyge, almindeligviis forladte Byer og Boliger afgave ikkun ringe Beskyttelse mod Kulden og end færre Ressourcer til at varme og mætte de af Kulde og Hunger skjælvende og udmattede Krigere, som derfor i deres usle Paaklædning ikke sjelden maatte bivouaquere i dyb Snee, Uveir og usædvanlig streng Kulde. Den sædvanlige og eneste Næring, endog for Officiererne, bestod i Byg- eller Havremeelsgröd, kogt og dyppet i Vand.

Disse beklagelsesværdige Forhold i Forening med den Tanke hos Finnerne, at de nu for bestandig skulde forlade deres Hjemstavn, Venner og Frænder, foraarsagede en Deel Misfornöielse og Desertion iblandt dem, dog mere ved ydre Paavirkning end af egen Overbeviisning. Imidlertid slæbte den af Nöd og Mangler nedböiede Levning af den Nord-Finske-Armee sig til Moderlandets Grændser, og General *Klercker* forlagde den 5te December sit Hovedqvarteer til Torneå. Arriergarden ankom den 11te December til Kemi-Kirke og den 13te til Torneå. Samme Dag forlagde General *Buxhöwden* sit Hovedqvarteer til Uleåborg.

De egentlige svenske Tropper bleve derpaa forlagte længere ind i Sverrig, og Vesterbottningerne endog paa deres egne Gaarde, for at skaffe destomere Plads og Næring for Finnerne, som lagdes i tætte Cantonnements i og omkring Torneå. Disse tætte Qvarterer i Forening med Felttoges Besværligheder og de udstandne Lidelser foraarsagede, at den Feltsyge, som allerede havde viist sig paa Tilbagetoget, nu pludselig kom til Syne som en pestagtig Sygdom, der formedelst Mangel paa Hospitaler, Læger, Pleie og Medicin tog aldeles Overhaand, og fordrede mange og smertelige Offere.

Omendskjöndt Forposttjenesten i en Kulde af 35° à 40° vistnok maatte være saare besværlig for den s a n d e l s k e Brigade, saa var dog Dödeligheden mindst i denne. Den opmuntrende Sindsstemning, som i Almindelighed besjælede de yngre Officierer i denne

Brigade, virkede ogsaa oplivende paa de Menige. Julen, denne Finnernes og Nordboernes störste og gladeste Fest, blev derfor feiret af Krigerne i og omkring Polarstaden, uden at forstyrres af Elendigheden, Feltsygen og Dödens Omgivelser.

Den i Olkijoki sluttede Vaabenstilstand varede til den 27de December, forlængedes derefter paa ubestemt Tid, först med 96 Timers og derpaa med 5 Dages Opsigelse, og vedblev uafbrudt til Udgangen af Marts Maaned 1809, i hvilken Tid den svenske Arriergade blev, som ommeldt, commanderet af Generalmajor *Sandels* og Forposterne af Oberstlieutenant *Ehrenroth*. I samme Tid blev den russiske Avantgarde commanderet af Generalmajor *Alexejeff* og Forposterne af Major *Barboricken*. Under denne Vaabenstilstand bleve de gjensidigen krigsfangne Officierer udvexlede.

Aaret 1808 nærmede sig til Ende; og i det lange og blodige Felttog havde den svenske eller finske Armee i mere end 90 Slag og Fegtninger aflagt de meest hædrende Beviser paa Tapperhed, Udholdenhed og Fædrelandskjærlighed, men ikke desmindre lidt store og uoprettelige Tab, nærmest foranledigede af Mangel paa en kyndig og dygtig Overbestyrelse og Overgeneral. Men al den Ulykke, som var skeet, alle Krigens smertelige Offere og uhörte Lidelser, alt det Blod, som var flydt paa Fædrelandets Alter, alle de mörke, truende Skyer, som endnu vare samlede paa Polarlandets ellers saa lyse Himmel — vare dog ikke i Stand til at udslukke Haabets sidste Gnist hos den tappre finske Kriger. Den svensk-finske Armee forblev liggende omkring Torneå, og haabede, at det nye Aar skulde medföre glædeligere og lykkeligere Begivenheder for det ulykkelige Fædreland og dem selv.

Imidlertid forlode de bedste Anförere Armeen, deels ifölge deres eget Forlangende, deels efter Befaling. Saaledes afreiste den 4de Januar 1809 Generalerne *Adlercreutz* og *Sandels* til Stockholm, *v. Döbeln* over Stockholm til Åland, Grev *Cronstedt*, der, som vi vide, blev saaret i Slaget ved Alavo den 17de August, lod sig före over den bothniske Bugt fra Wasa til Umeå, og den höistcommanderende, gamle, men agtværdige General *Klercker* tog sit Hovedqvarteer i Hernösand, omtrent 70 svenske Mile fra Armeen i Torneå, saa at Commandoen over Armeen der blev fört af Generalmajor *Gripenberg*.

Den af Seiervindinger, Berömmelse og Tapperhed udmærkede russiske Armee maatte naturligviis være besjælet og oplivet af ganske

andre og modsatte Fölelser end dem, hvoraf den svenske Armee oplivedes; de russiske Krigere nærede naturligviis det Haab, at Krigen vilde blive endt ved deres Modstanderes Undergang og derved Hensigten af deres Bestræbelser opnaaet.

General *Buxhöwden*, som Rusland kunde takke for denne vigtige Erobring, ansögte nu om sin Afsked, som han erholdt, og forlod Finland; og i hans Sted udnævntes General *Knorring*, for hvem det Hverv var tilbage, at slutte Freden; thi Finland var allerede uigjenkaldelig tabt for Sverrig, erobret af General *Buxhöwden* og hans Krigeres tappre Sværd.

Under 21de Januar 1809 blev General *Klingspor* atter udnævnt til Chef for Nordarmeen og General-Gouverneur i Nordland, og Generalmajor *Adlercreutz* til Generaladjutant ved bemeldte Armee. Det synes saaledes, at Kongen af Sverrig ikke vovede at give Commandoen til Andre, end de to Oldinger *Klercker* og *Klingspor*, med hvilke han vexlede i Commandoen over Armeen i Finland.

I dette lange og möisommelige Felttog ledede Generalmajor, Baron *Tibell* det hele militaire Commandovæsen og Administrationen for de i Felten staaende 4 Armeer, nemlig: Syd-Armeen, Vest-Armeen, Nord-Afdelingen og den finske Armee. Endvidere var General *Tibell* Vice-Præsident i Krigscollegiet, Vicepræsident i Krigsdepartementet, Chef for det topographiske Corps, Medlem af Finantscomiteen og af Krigsraadet; og, da Viceadmiral og Generaladjutant for Söetaten, Baron *Rayalin* afreiste til Gothland, for der at overtage Forretningerne som Landshövding og militair Commandant, befalede Kongen under 5te December 1808 Generalmajor *Tibell* ogsaa at overtage Generaladjutantsforretningerne for Marinen, omendskjöndt Generalen erklærede, at han ikke forstod sig paa Söväsenet. Til at understötte sig i Udförelsen af de mange ham paaliggende Pligter og Forretninger brugte Generalen under hele Krigen ikkun een Over-Adjutant, Major *Peyron*, og, naar Omstændighederne fordrede det, stundom een Civil-Betjent til Reenskrivning.

Af disse to Officierer og stundom een Skriver bleve alle de Forretninger udförte, som udfordredes til at commandere og lede Administrationen for ovennævnte 4 i Felten staaende Armeer, samt hvad der henhörte til Oprettelsen af Vargeringen og Landværnet m. m., hvilket tyder paa en sjelden Dygtighed og exempellös Activitet hos

General *Tibell* og Major *Peyron*, og bör derfor her fremhæves som et höist mærkværdigt og fölgeværdigt Exempel.

Inden vi slutte dette Capitel, maae vi her samlet omtale Sverrigs indre Anliggender og den ved Krigen fremstaaede Forvirring i Landets Finantsvæsen.

Krigen koster allevegne mange materielle Offere og mange Penge (See: II Bind, Pag. 43). Det var let at forudsee, at det fattige Sverrig ei var i Stand til at underholde 4 Armeer og en talrig Flaade paa Krigsfod i længere Tid, uden derved at ödelægge Landets Pengevæsen. De sörgelige Fölger udebleve ikke længe, og mange Gange maatte Krigsdepartementet svare paa de Kongelige Ordres, at de af Mangel paa Pengemidler ei kunde udföres, omendskjöndt Kongen med egen Haand havde skrevet under dem: „Departementet skal" — ved Ikke-Opfyldelsen — „indestaae for Fölgerne".

I sin Forlegenhed befalede Kongen, fra Grälsby paa Åland den 14de September, Nedsættelsen af en Finants-Comitee, bestaaende af: Rigsdrosten, Grev *Wachtmeister*; General, Grev *Toll*; Over-Statholderen, Grev *Ugglas*; Præsident, Baron *Lagerheim*; Statssecretairerne *Lagerbring* og Baron *Rosenblad*; Landshövdingerne *Håkansson* og *Schenbom* og Generalmajor Baron *Tibell*, hvilken Ordre var contrasigneret af *Wetterstedt*. Denne Comitee skulde, overeensstemmende med sit Navn, sörge for Landets Finantsvæsen og anvise Krigsdepartementet de til Krigens Förelse nödvendige Pengemidler. Under 16de November befalede Kongen ogsaa Nedsættelsen af et Krigsraad, som blev paalagt, at foreslaae de for næste Felttog nödvendige Forsvars-Anstalter til Lands og Vands og Troppeantallet, foruden en bevægelig Armee paa 24000 Mand, der maatte være disponibel til hvilketsomhelst Hverv, Kongen maatte befale den. Krigsraadet afgav i kort Tid Rapport over den Styrke, Armeen ifölge dets Anskuelse burde have; hvorpaa Krigsdepartementet og Marineforvaltningen erholdt Befaling til at calculere Omkostningerne for en saadan Styrke paa eet Aar, hvorved udkom en Sum af 26 Millioner Rdr. Banco, og nu blev Finants-Comiteen beordret til at angive Midlerne, hvorfra denne Summa kunde erholdes. Finants-Comiteen afgav allerede under 21de November sin Betænkning didhen, at dette Aars Felttog allerede havde kostet Landet 14 Millioner Rdr. Banco, hvoraf ikkun omtrent

⅓ Deel var bleven dækket ved de engelske Subsidier; at Sverrigs bevægelige Capital efter Finlands Tab ikkun udgjorde circa 10 Millioner Rdr. Banco; at Armeen, foruden Sold, Beklædning, Ammunition, m. m., behövede 850,000 Tönder Sæd af alle Slags, 4 Millioner Lpd. Hö og 2½ Millioner Lpd. Halm, og sluttede derfor sin Betænkning med den Erklæring, at Comiteen ikke vidste at angive Midler til Underholdning for mere end 1 Maaned for den nuhavende Armee og Marine. Denne Erklæring blev grundet paa Landets daværende Tilstand, idet nemlig, med Tabet af Finland, ogsaa tabtes ⅓ Deel af Landets Indtægter, Armee m. m.; at Tilliden til Regjeringen var tabt og med den Lysten, især hos de höiere Stænder, til at gjöre videre Opoffrelser, og at Almuen klagede især over den Maade, hvorpaa dets unge Sönner, som tjente i Landværnet, bleve behandlede, og den sörgelige Maade, hvorpaa de bleve opoffrede af Mangel paa Subsistencemidler og Pleie.

Kongen regnede imidlertid mere paa sin retfærdige Sag og Forsynets umiddelbare Beskyttelse, samt det Haab, at England vilde tilstaae ham en Forögelse i Subsidierne — end paa sine redeligste Mænds Raad, og befalede Land- og Sö-Krigsdepartementerne, at indgive et Overslag paa, hvormange Tropper og hvormeget Söværn der paa 1 Aar kunde holdes for 15 Millioner Rdr. Banco, hvilket Spörgsmaal strax blev besvaret; og nu erholdt Finants-Comiteen Befaling til at forskaffe disse 15 Millioner, ved Hjælp af en almindelig Krigsskat.

Men, efterat Finants-Commiteen ved Beregninger havde beviist Umuligheden i at inddrive denne Summa i det for Ressourcer blottede Land, sluttede den sin Indstilling, som var dateret Stockholm den 25de December 1808 og underskreven af *Lagerheim*, *Håkansson* og *Tibell*, paa en for redelige og patriotiske Mænd værdig Maade, ved at oplyse Kongen om Landets Tilstand og Nöd, og hvilke sörgelige Fölger en saa stor, extraordinair Krigsskat vilde foraarsage, og sögte ganske at fraraade den.

Ikke desmindre befalede Kongen, under 28de December 1808, Overstatholderen, Grev *Ugglas* og Statssecretairerne, Baron *Rosenblad* og *Lagerbring* at forfatte et Udkast til en Forordning til en Krigsskat paa 5 Millioner Rdr. Banco, deels i Penge, deels i andre Fornödenheder. Disse 3 Mænd forfattede vel Udkastet, men erklærede ogsaa underdanigst, at Paalægget, ifölge deres Overbeviisning, vilde være for trykkende for de Skatteydende og medföre deres Ruin. Dog

tog Kongen ei heller Hensyn til dette Raad, men lod Udkastet til Forordningen forelægge Statsraadet til nærmere Dröftelse, hvor det mödte samme Modstand, den nemlig: „at Skatten var for stor og vilde „fölgelig ikke kunne inddrives, men let foraarsage farlige Fölger."

Kongen lod derpaa Statsraadet svare, at Paalægget maatte kunne indkomme, naar det blev rigtigt fordeelt, hvilket Statsraadet havde at undersöge, hvorpaa under 7de Januar 1809 udkom en Kongelig Forordning om Udskrivningen af en almindelig og extraordinair Krigsskat paa 5 Millioner Rdr. Banco.

Noget efter Midten af November Maaned ankom den ny engelske Minister, Herr *Merry*, til Stockholm og medbragte til Kongen af Sverrig et privat Brev fra Kongen af England, dateret Winsor-Slot den 8de November 1808, hvori han gjorde Undskyldninger for först nu at have besvaret Kongen af Sverrigs Breve af 24de Juni og 29de August, og tillige forsikkrer, at han ikke alene vil opfylde sine Forpligtelser, men endog med alle de Midler, som staaer i hans Magt, understötte Kongen af Sverrigs heltemodige Bestræbelser for Europas Frihed og Selvstændighed. Af sit Ministerium havde Ministeren *Merry* erholdt det Hverv, at underhandle om de af Kongen af Sverrig forlangte forhöiede Subsidier og tillige at söge at formaae ham til at slutte Fred med sine Fiender.

Det engelske Ministerium var nemlig bleven behörigen underrettet om Kongen af Sverrigs planlöse Krigsförelse og for Englands Interesse unyttige Foretagender samt om den Misfornöielse, som herskede imod ham, hvorfor det ikke ventede noget Godt af en Alliance med en Konge, som hverken besad Kraft eller Dygtighed til at trodse de ham omringende Farer og Fiender, men forudsaae, at Sverrig derved vilde udsætte sig for en total Undergang, hvisaarsag det afslog at forhöie Subsidierne Kunde England derimod formaae Kongen til at slutte en separat Fred, vilde det löses fra sine Forbindtligheder imod Sverrig.

Den kloge Keiser *Alexander*, der tilfulde var vidende om, hvor hurtigt Statsforholdene kunne forandre sig, önskede derfor ogsaa med den störste Iver og Interesse at ende Krigen med Sverrig og at erkjendes af de andre Magter som Finlands Besidder. Han indböd derfor de allierede Fastlandsmagter til en Congres i Erfurth den 12te October 1808, paa hvilken de forsamlede Souve-

rainer eller deres Gesandter bifaldt, at Keiserne *Napoléon* og *Alexander* foresloge England en almindelig Fred paa den Basis, at Rusland beholdt det erobrede Finland. Man fortalte ogsaa, at Keiser *Alexander* skulde have foreslaaet Sverrigs Deling imellem Danmark og Rusland, et Forslag, som forövrigt ikke er baseret paa nogen beviislig eller bekjendt historisk Grund.

Underhandlingerne i Erfurth bleve formedelst det franske og engelske Hofs Jalousi forlængede til den 15de December, da England pludselig afbröd dem og derved tilintetgjorde ethvert Haab om en almindelig, med Længsel ventet Fred.

Alle de Forsög, som ogsaa i Stockholm bleve gjorte af Englands befuldmægtigede Minister, at formaae *Gustav den 4de Adolph* til en separat Underhandling med Frankrig eller Rusland, strandede paa Kongens Uböielighed og uforanderlige Had til Keiser *Napoléon*. Da Kongen haabede en snarlig Forandring af de europæiske Statsforhold, hvortil Begivenhederne i Spanien og Bayonne, Österrigs Rustninger, Afbrydelsen af Underhandlingerne i Erfurth, Keiser *Napoléons* krænkende Magtsprog, o. s. v. vistnok gave en rimelig Anledning — saa vilde han ikke modtage noget didhen sigtende Raad. Den skjönne og ædle Dronnings Bönner paa hendes Knæe til hendes Gemal, at lægge sig Omstændighederne, Landets Nöd og Folkets Önsker paa Hjertet, saavel som Landets meest redelige og patriotiske Mænds Forslag i samme Retning, eller i det mindste at sammenkalde Stænderne og höre deres Raad — forbleve ligeledes uden mindste Fölge; og, da vi allerede have omtalt (See: III Bind, Pag: 61), at det Forslag, Kongen af Sverrig gjorde Kongen af Danmark, at slutte en separat Fred med Sverrig og England, ikke heller kunde före til noget Resultat, saa var Fölgen den, at Krigen i Norden blev fortsat.

Det Fredsforslag, som af Keiserne *Alexander* og *Napoléon* fra Congressen i Erfurth blev gjort den engelske Regjering, blev af denne ogsaa meddeelt Kongen af Sverrig, for at erfare sammes Tanker herom; men Kongen af Sverrig tilskrev egenhændigen sin Udenrigs-Minister, Baron *Ehrenheim*, fra Haga-Slot den 23de November 1808 et Brev, hvori han tilbagesendte det af de to Keisere gjorte Fredstilbud og indsluttede en af ham selv forfattet Note, som han befalede skulde oversendes til hans daværende Minister i London, Herr *v. Brinckmann*, for at indgives til den engelske Regjering, som Svar paa den af samme gjorte Forestilling. Denne Note blev den

12te December 1808 i Londen afgivet til den engelske Udenrigs-Minister *Mr. Canning*, og er i Udtog saalydende:

„Hans Majestæt Kongen af Sverrig har med Deeltagelse mod-„taget Hans storbrittaniske Majestæts Meddelelser angaaende de „Fredsforslag, som ere blevne gjorte Storbrittanien af Keiseren af „Rusland og *Napoléon Bonaparte*."

„Kongen, min Herre, gjenkjender i Hans storbrittaniske Maje-„stæts Svar paa disse Fredsforslag den Tænkemaade, der udmærker „en Konge og en Bundsforvandt, som Kongen af England; men de „Grundsætninger, som uafbrudt have ledet Kongen, min Herre, fore-„skrive ham ikke at skjule noget for en Allieret, som har hand-„let imod ham med saa megen Ære og Oprigtighed" .... og slutter med den Erklæring: „at Kongen af Sverrig paa intet Vilkaar kunde „eller vilde slutte Fred med Frankrigs Keiser, eller med den Regje-„ring, der er opstaaet i Frankrig efter Revolutionen."

Dette Svar og flere andre Aarsager fremkaldte naturligviis Kulde imellem den engelske og svenske Regjering; iblandt saadanne Aarsager maa her anföres följende. Den engelske Admiral *Keats*, som med en Escadre, bestaaende af 3 Linieskibe, 3 Fregatter, nogle mindre Krigs- og Transportfartöier, laae i Marstrands Havn, forlod denne formedelst Mangel paa Plads og paa Vand, og afseilede til Gothenborgs Rhed; dog, da hans Stilling ikke her var aldeles sikker, naar Havet frös til, saa meldte Admiralen under 30te December 1808 til Ministeren *Merry*, at han havde besluttet at afgaae med Escadren til England og at han havde givet en lignende Ordre til Admiral *Bertie*, som var stationeret i Sundet, eftersom der, saalænge Vinteren varede, intet Angreb var at befrygte paa de svenske Kyster. Herr *Merry* meddeelte under 3die Januar 1809 den svenske Udenrigs-Minister, hvad Admiral *Keats* havde meldt ham, men yttrede tillige, at han vilde paa eget Ansvar befale Admiralen at overvintre med Escadren i Gothenborg, ifald Kongen af Sverrig vilde give den Forsikkring, at, dersom Sverrig forandrede sit politiske System, skulde den engelske Escadre ved förste aabne Vande erholde Tilladelse til ubehindret at löbe ud. Baron *Ehrenheim* meldte samme Dag til sin Konge den engelske Ministers Forslag, hvorpaa Kongen skriftligen svarede:

„Da den engelske Regjering har erklæret, at Admiral *Keats* skal „forblive Vinteren over med sin Escadre i Sverrig, saa kan der

„ei samtykkes i sammes Bortseiling, hvorom Ministeren *Merry* skrift-
„ligen skal underrettes." ....

Admiral *Keats* forblev nu paa Gothenborgs Rhed, hvor han frös ind med sine Skibe; men, da den engelske Regjering antog, at Kongen af Sverrig önskede at afsondre sig fra Alliancen med England — hvilket nærmere vil erfares — og troede, at han allerede var enig herom med sine Fiender, saa var den naturligviis mistroisk med Hensyn til Sverrigs Poletik, og gav derfor Admiral *Keats* i Februar Maaned Ordre til at vende tilbage med Escadren til England, hvorfor Admiralen igjennem sin Minister bad den svenske Regjering om at befale Landshövdingen i Gothenborg, at yde ham Bistand til Iisning, hvilken Begjering Herr *Merry* den 13de Februar meddeelte Baron *Ehrenheim*, som samme Dag meldte den til Kongen, der strax svarede herpaa:

.... „At, saafremt Admiral *Keats* erklærer, at han ved at löbe
„ud fra Gothenborg har til Hensigt at beskytte den svenske Syd-
„Kyst og ikke at afseile til England, saa skal den forönskede Hjælp
„til Iisning m. m. tilstaaes."

Admiral *Keats* maatte nu hjælpe sig selv, og udisede sin Escadre i aabent Vand. Ligeledes tog den engelske Regjering de fornödne Forsigtighedsregler, for at beskytte de engelske Handelskibe i Gothenborgs Havn.

Det Herr *Merry* paalagte Hverv, at underhandle med Kongen af Sverrig om de af ham forlangte forhöiede Subsidier, blev ogsaa udfört. Dog forlangte Kongen af Sverrig ikke alene en Forhöielse deri for Aaret 1809, men endog en Forhöielse for Aaret 1808, hvorom saa mange frugteslöse Forestillinger allerede vare gjorte. Mr. *Merry* svarede hertil, at han ikke var bemyndiget til at underhandle herom, og at han i sit Tilbud for Aaret 1809 ei heller torde overskride Belöbet for 1808. Herom opstod nu en Uenighed, som den 6te December 1808 i en Samtale imellem Kongen og den engelske Minister endog tog en fornyet, alvorlig Retning, da Kongen forlangte, istedetfor de hidtil modtagne 1,200,000 Pd. Sterling aarlig, et Tillæg af 500,000 Pd. Sterling, hvoraf 300,000 Pd. skulde betales i haarde Piastere og 200,000 Pd. Sterling i Armee-Materiel og Effecter. Desuden forlangte Kongen, som en ufravigelig Betingelse, inden 12te December et Forskud paa 300,000 Pd. Sterling i Vexler; i manglende Fald truede Kongen med at lukke de svenske Havne for den engelske

Handel. Dagen efter denne Samtale, den 7de December, gjentog Baron *Ehrenheim* i en officiel Note til Herr *Merry* de af Kongen Dagen forud mundtlig gjorte Fordringer, og Kongen af Sverrig skrev selv til Kongen af England under 8de December 1808 fölgende Brev:

„Min Herr Broder! Deres Majestæt vil sikkerligen have er-„faret igiennem Deres Minister den Erklæring, som nærværende „Omstændigheder og min Forlegenhed have tvunget mig til at gjöre. „Dersom Deres Majestæt er overbeviist om de personlige Fölelser, „som binde mig til Dem, og hvis De sætter Værd paa det Beviis, „som jeg har givet Dem paa min Troskab og Bestandighed i det „System, som forener os, vil Deres Majestæt let fatte, hvormeget „det har kostet mig at tage et Alternativ, som er saa modbydeligt „for mine Fölelser; og De ville i dette Skridt ikke see andet end „samme Oprigtighed og samme Redelighed, hvilke i lykkelige eller „ulykkelige Tider skulle lede mine Handlinger."

Ministeren *Merry*, som befandt sig i en ubehagelig Forlegenhed ved det af Kongen uventet gjorte Forlangende, svarede under 8de December til Baron *Ehrenheim*: „at han, paa det at Forbundet „imellem de to Hoffer ikke skulde afbrydes, inden han havde ind-„hentet sin Regjerings Bemyndigelse herom, vilde indvilge i at ud-„stede Vexler paa det forlangte Forskud af 300,000 Pd. Sterling „inden den fastsatte Tid;" men tilföier slutteligen:

.... „at han paa ingen Maade var autoriseret af sin Regjering „til denne Indvilgelse, som blot skeer paa det utrykkelige Vil-„kaar, at Hans Majestæt Kongen af Sverrig oppebier Hans Majestæt „Kongen af Englands Svar paa denne vigtige Gjenstand til Enden „af Januar Maaned 1809, eller endnu længere, ifald Modvind skulde „forhindre Svaret fra at ankomme til den Tid, overeensstemmende „med det af Hans Majestæt Kongen mundtligen givne Löfte."

Dette sidste Forlangende, at Kongen af Sverrig skulde vente til Udgangen af Januar Maaned paa Kongen af Englands Svar, blev under 10de Januar af Kongen paalagt Baron *Ehrenheim* officielt at gjentage for Herr *Merry*, med den tilföiede Forsikkring: „at det „skulde nöiagtig blive holdt."

En usædvanlig streng Vinter opholdt det engelske Cabinets Svar paa disse Gjenstande, hvilket tilligemed Kongen af Englands Svar, dateret Windsor-Slot den 8de Januar 1809, paa Kongen af

Sverrigs Skrivelse af 8de December 1808, först ankom til Stockholm den 22de Februar 1809, og blev afgivet af Herr *Merry* til Kongen i en Audience den 24de Februar, og er saalydende:

„Min Herr Broder! Det Brev, som Deres Majestæt i afvigte „Maaned har tilskrevet mig, saavelsom den deri gjorte Meddelelse „har foraarsaget mig den störste Smerte, og det er med den op„rigtigste Deeltagelse, at jeg har erfaret Vanskelighederne af Deres „Majestæts nærværende Stilling.

„Men det vilde end mere forurolige mig, hvis den nys fore„faldne Begivenhed kunde have saa ubehagelige Fölger, at det ikke „skulde kunne blive mig mere muligt at understötte Deres Majestæt „med den Hjælp, som staaer i min Magt. Igjennem min Minister „ved Deres Majestæts Hof vil Deres Majestæt blive underrettet om „det eneste Forslag, som er tilbage, for at undgaae et saa ulykkeligt „Udfald. Jeg haaber, at dette Forslag vil blive antaget fra Deres „Majestæts Side. Men, da det baade er ubehageligt og unyttigt, „at Regenter imellem sig afhandle saadanne Gjenstande, saa afhol„der jeg mig derfra; og slutter mit Brev, i det jeg forsikkrer „Deres Majestæt om, at jeg yder Deres personlige Tænkemaade den „fortjente Anerkjendelse, og beder Deres Majestæt trygt at stole paa „de Fölelser af Agtelse og Hengivenhed, hvormed jeg har den „Ære at være etc."

Med samme Leilighed fulgte ogsaa en lang Note, dateret den 10de Januar, fra Statssecretairen *Canning* til Herr *Merry*, hvori denne blev paalagt: „at udbede sig en Audience hos Kongen af Sverrig og „i denne Bevidne Hans Majestæt Kongen af Englands oprigtige „Höiagtelse for Kongen af Sverrigs Person og Tænkemaade og „den levende Andeel, som Hans Majestæt tager i sin Bundsforvandtes „Velfærd og Vedligeholdelsen af Alliancen."

Bemeldte Note paalagde dernæst Herr *Merry* at erklære: „at det „er af den störste Vigtighed, at Kongen af Sverrig ei antager, at det „er Hans Majestæt Kongen af Englands Hensigt, at opmuntre Kon„gen af Sverrig til at fortsætte Krigen for Englands Hensigter og „Interesser."

.... „Det har aldrig været Hans Majestæt Kongen af Englands „Önske eller Englands Poletik, at tvinge Sverrig til at forlænge „Krigen imod dets egen Interesse eller Önske .... Men, omendskjöndt „Hans Majestæt Kongen af England önsker og erklærer at være

„beredt paa at fornye Alliancetractaten, er De dog herved befuld-„mægtiget til, paa Hans Majestæts Vegne, bestemt at tilkjendegive, at, „hvis Kongen af Sverrig skulde finde det nödvendigt, enten for-„medelst sine Landes politiske Sikkerhed, eller den udvortes Fred, „at slutte en separat Fred med nogen eller alle Magter, med hvilke „han er i Krig, og dertil finde Leilighed, saa vil Hans Majestæt „Kongen af England ikke alene Intet have at indvende derimod, „men med Fornöielse befrie Hans Svenske Majestæt fra alle virke-„lige eller antagne Forpligtelser, hvorved han skulde ansee „sig forbindret fra et saadant Skridts Udförelse, og at Hans Maje-„stæt Kongen af England efter denne Freds-Slutning vil ikke des-„mindre altid uforandret vedligeholde sine sædvanlige venskabelige „Forbindelser med Sverrig."

.... „I en foregaaende Depeche har jeg oversendt Dem et Docu-„ment, som af Kongen af Sverrig kan benyttes, for at aabne en „Forbindelse med Keiseren af Rusland, i den Hensigt at indlede en „særskilt Fred paa den Maade, som maatte ansees at være meest „tjenlig til Opnaaelsen af et tilfredsstillende Resultat."

„De bemyndiges til, hvis Kongen af Sverrig maatte önske det, „at meddele denne Depeche in extenso til Hans Svenske Majestæt".

Herr *Merry* erholdt ogsaa Befaling til, i Tilfælde af at Kongen af Sverrig afslog de allerede fra engelsk Side tilbudte Subsidier for Aaret 1809, at afreise fra Stockholm.

Den af Ministeren *Merry* forlangte Audience hos Kongen af Sverrig fandt, som omtalt, Sted den 24de Februar om Formiddagen; men formedelst den ophidsede Stemning, hvori Kongen under Samtalen blev forsat, var det Ministeren ikke muligt at meddele ham hele Indholdet af Minister Cannings Depeche af 10de Januar 1809.

Herr *Merry* begyndte nemlig med at fortælle Kongen: „at han af „sin Regjering havde modtaget Bebreidelser, fordi han havde udstedt „Vexler paa Forskud af Subsidierne." Fortrædelig herover svarede Kongen: „at, hvis den forlangte Forhöielse af Subsidierne ei blev „tilstaaet, vilde han slet ikke slutte nogen Subsidietractat med Eng-„land." Hertil svarede Herr *Merry*: „at han alene af denne Grund „var hidsendt af sit Hof, og at, ifald denne Afslutning ei fandt Sted, „maatte han forlade Stockholm og lade sin Legationssecretair for-„blive tilbage"; hvortil Kongen svarede: „dersom De reiser bort, „skal Legationssecretairen snart fölge efter". Under Samtalen blev

Kongen alt mere og mere opbragt, deels formedelst Afslaget paa de forlangte forögede Subsidier, men i Særdeleshed, da Herr *Merry* meddeelte ham det Sted af Cannings Depeche, som tillader og tilraader Kongen af Sverrig at slutte en separat Fred med sine Fiender. Herover blev Kongen saa vred, at han sprang som rasende omkring paa Gulvet, satte Hatten paa Hovedet, nærmede sig med truende Miner Ministeren, som ventede paa at Kongen vilde med den nu ledig blevne Haand trække Kaarden og jage ham den igjennem Livet. Ministeren kunde fölgelig intet videre udrette; han gjorde derfor et dybt Buk for Kongen, nærmede sig til Dören, bukkede atter, og gik bort, uden at sige et Ord mere.

Efter Audiencen foretog Kongen et Skridt, som forsatte hele Sverrig i Bedrövelse og Forbauselse. Han skrev nemlig i sin Vrede til den Höistcommanderende for Vest-Armeen, Generallieutenant *Cederström* i Venersborg, og befalede ham at lægge Beslag paa al engelsk Eiendom og paa alle engelske Krigs- og Handelsskibe i de svenske Havne, af hvilke sidste et stort Antal befandt sig i samme. Dette Brev blev hensendt til den syge General *Tibell* med Ordre, strax at sende det med en Coureer til sin Bestemmelse. Endvidere befalede Kongen, at der ei maatte gives Lodser til de engelske Krigsskibe og at disse skulde behandles fiendtligt, ifald de vilde forsöge paa at löbe ud; og, for at man i England ikke skulde saa hurtigt erholde Efterretning om disse Forholdsregler, eller rettere dette Fredsbrud, befalede Kongen skriftligen Baron *Ehrenheim*, ei at udstede noget Coureer-Pas til den engelske Minister. Det blev besluttet, at en aabenbar Krig med England skulde udbryde, saasnart Kongen var kommen overeens med Danmark om en Fred eller en Vaabenstilstand, hvilken dog hverken skulde vedröre Rusland eller Frankrig; og, for at indlede og paaskynde en saadan Overeenskomst, skrev Kongen af Sverrig egenhændigt et Brev til Kongen af Danmark, som han ved dette Middel ikke betvivlede at erholde til sin Bundsforvandt, i hvilket Brev Kongen fortalte, at Sverrigs krigerske Stilling til England allerede var begyndt. Dette Brev, som blev forfattet, uden at Nogen af Kongens Cabinet derom var vidende, skulde netop afsendes, da en Rapport ankom fra General *Toll* i Skaane, som indeholdt, at der fra Sjælland ved Hjælp af Luftballoner oversendtes Proclamationer til Skaane, hvori Sverrigs Indvaanere opfordredes til frivillig Forening med Danmark (Detaillen herom

findes i næste Capitel). Ved denne Efterretning forandredes pludselig *Gustav Adolphs* Plan; han rev selv Brevet itu, og, om det end var blevet afsendt, vilde det naturligviis ikke have foraarsaget den allermindste Forandring i Danmarks politiske System.

Dagen derpaa den 25de Februar indfandt Cancellipræsident og Udenrigsminister, Baron *Ehrenheim* sig til Audience hos Kongen og traf ham endnu i den selvsamme heftige Sindsstemning som Dagen forud. Ministeren erfarede först nu den befalede Embargo paa de engelske Skibe m. m., hvorfor han strax gjorde Kongen opmærksom paa de alvorlige og farlige Fölger af dette Skridt, som vilde lede til et Fredsbrud med England, Kongens eneste Bundsforvandt, hvorved Subsidierne vilde udeblive og de som Forskud herpaa af den engelske Minister udstedte Vexler protesteres m. m., og bad om at Embargo-Ordren strax maatte blive tilbagekaldt; men, da disse Forestillinger Intet virkede, spurgte Baron *Ehrenheim*, om Kongen ikke vilde underrette Hoffet i Petersborg om denne Embargo, for derved at indlede en Fredsunderhandling med samme. „Nei", svarede Kongen, „den russiske Keiser skal ikke erfare det förend af Avi„serne". Da *Ehrenheim* forestillede Kongen Umuligheden af at före Krig baade med sine forrige Fiender og med England tillige, svarede Kongen: „Jeg skal slaaes med dem alle, men först og frem„mest med Englænderne, thi de ere hovmodige og næsvise; dem skal „Jeg tugte". Disse sidste Ord udtalede Kongen med heftige Bevægelser, slaaende med knyttet Haand flere Gange i Bordet, og, i det han udstrakte den knyttede Haand mod Ansigtet paa Baron *Ehrenheim*, udbröd han: „Jeg har længe nok bemærket, at man har sögt „at ville skræmme mig til Fred; men Jeg skal vise, at Jeg ikke „lader mig skræmme af Nogen og ei heller af Dem, min Baron". Denne svarede: „min Hensigt er ingenlunde at skræmme Deres Maje„stæt, men at opfylde en tro Undersaats Pligt, idet jeg fremhæver den „Fare, for hvilken Deres Majestæt udsætter Nationen, Deres Familie og „Dem Selv, og for at Deres Majestæt kan erfare, at mine Raad ere „uegennyttige, nedlægger jeg, omendskjöndt jeg ikke besidder Formue, „herved mit Embede, ifald Deres Majestæt ei troer at kunne fölge „mine Raad." Hertil svarede Kongen atter: „Jeg er kjed af alt „dette; Jeg hörer intet andet end Mangler og Vanskeligheder fra alle „Sider; Jeg vil döe, men Jeg skal döe med Ære".

Efter denne stormende Heftighed blev Kongen dog omsider

beroliget af Baron *Ehrenheim*, som forlod ham efter 1½ Times Samtale, uden dog at erfare Virkningerne af sine Forestillinger; men efter nogen Tids Forlöb erholdt Cabinetssecretair Wetterstedt Ordre til skriftligen at meddele den engelske Minister, at Kongen önskede at tale med ham samme Dags Eftermiddag. Ministeren indfandt sig ifölge Indbydelsen, og i denne roligere Conference blev da afgjort, at den forrige Subsidie-Tractat skulde fornyes uden nogen Forandring, og Spörgsmaalet om Subsidiernes Forhöielse udsættes, indtil det engelske Ministerium havde havt Leilighed til at forelægge dette Spörgsmaal i Parlamentet. Paa denne Conference fulgte Embargo-Ordrens Tilbagekaldelse, som ligeledes skete igjennem General *Tibell*. Denne Contra-Ordre ankom til Gothenborg 18 Timer efter den förste, som var bleven bekjendtgjort ved Trommeslag i Gaderne 5 Timer förend Contra-Ordrens Ankomst, og foranledigede stor Bestyrtelse og Forvirring sammesteds. Embargoen blev i de ovenmeldte 5 Timer uden Vanskelighed udfört imod den engelske Eiendom i Staden og de i Havnen indefrosne engelske Coffardiskibe, men kunde umuligt bringes til Udförelse imod de engelske Krigsskibe under Admiral *Keats*, som allerede laae seilklare i aabent Vand, hvilket Kongen ikke desmindre antog for at være en let Sag.

Til Baron *Ehrenheim* nævnte Kongen senere ikke et Ord om den udfærdigede Contra-Ordre angaaende Embargoens Ophævelse.

Da Subsidie-Tractaten skulde affattes, opstod nye Vanskeligheder, idet Kongen af Sverrig, ved en Note af 26de Februar 1809 fra Baron *Ehrenheim* til Ministeren *Merry*, fordrede indfört deri den Betingelse, at England skulde forpligte sig til, enten at skaffe Sverrig Finland tilbage, eller anden Skadeslösholdelse for samme, inden England sluttede Fred med Rusland, hvilken Betingelse Herr *Merry* i sit Svar af samme Dato aldeles negtede at kunne erkjende, eller tage til Fölge ved den fornyede Subsidie-Tractats Afslutning. Men omsider formaaede Baron *Ehrenheim* at tilfredsstille Kongen, derved, at der i Tractaten blev indfört den sædvanlige Formular om Garantien af de gjensidige Stater, og saaledes afsluttedes omsider af Ministrene, Baron *Ehrenheim* og *Merry* under 1ste Marts 1809 den fornyede Subsidie-Tractat imellem Sverrig og England, som samme Dag blev ratificeret af Kongen af Sverrig og den 2den Marts afsendt til England, for der at ratificeres. Den bestod af fölgende 4 Hoved-Artikler:

Art. 1.

Hans Majestæt Kongen af England lover at udbetale til Hans Majestæt Kongen af Sverrig den Summa 1,200,000 Pd. Sterling, som i ligestore Summer af 300,000 Pd. Sterling skulle erlægges i Begyndelsen af hvert Qvartal til den svenske Minister i London.

Art. 2.

Hans Majestæt Kongen af Sverrig lover paa sin Side at anvende ovennævnte Summa, for at underholde paa en activ og respectabel Fod sin Landmagt, samt den fornödne Deel af sin Flaade, i Særdeleshed Skjærgaards-Flaaden, for at kunne gjöre den fælleds Fiende den störst mulige Modstand.

Art. 3.

De ovennævnte to Majestæter forpligte sig desuden til, ei at slutte Fred med Fienderne, förend det kan skee fælleds og efter indbyrdes Overeenskomst.

Art. 4.

Nærværende Convention skal ratificeres af de to contraherende Parter, og Ratificationerne udvexles i London inden en Tid af 6 Uger efter Conventionens Undertegning, eller för, om skee kan.

Men samme Dag, den 1ste Marts, denne Convention blev underskreven og ratificeret af Kongen af Sverrig, indgav den engelske Minister *Merry* til Baron *Ehrenheim* fölgende vistnok meget nödvendige Note:

„Eftersom Herr *v. Brinckmann*, Hans Kongelige svenske Maje-„stæts Minister m. m. hos Hans Majestæt Kongen af England, har „under 12te December 1808 indgivet en officiel Note til sammes „Regjering, der indeholder en Erklæring i Hans svenske Majestæts „Navn, angaaende de Tanker, hvoraf Kongen var besjælet med Hen-„syn til Negotiationen med *Napoléon Bonaparte*, hvoraf det „kan udledes, at Hans svenske Majestæt ikke vil samtykke i „Fred med Frankrig paa noget andet Vilkaar, end ved Atteropret-„telsen af dette Riges ældgamle Monarki, og da Alliancen imellem „Kongen af England og Hans svenske Majestæt nu er fornyet ved „en Subsidie-Tractat, i hvis 3die Artikel Deres Majestæter have „forpligtet sig til, ikke uden i Fælledsskab og efter indbyrdes Over-„eenskomst at slutte Fred med Fienden, saa har Hans Majestæt „Kongen af England troet sig forpligtet til at benytte denne Leilig-

„hed, for at undgaae Misforstaaelse af den Mening, som Hans „Majestæt tillægger benævnte Artikel, og paalagt Undertegnede ved „denne Note at erklære, at Hans storbrittaniske Majestæt ikke sam- „tykker i denne Artikel i den Forstand, som deraf kunde uddrages, „ifald den Note, som Herr *v. Brinckmann* har indgivet (See: III „Bind, Pag. 218—219), var bleven modtagen eller anseet som en „Forklaring paa denne Artikel".

For endnu at have et Baand paa England, negtede Kongen af Sverrig, samtidig med Subsidie-Tractaten at underskrive en allerede færdig liggende Handelstractat med England, hvilket Baron *Ehrenheim* havde sögt at foranledige, for saaledes at befrie Staten fra at udrede de paa hiin Tid brugelige Presenter mere end een Gang, hvilke for hvert af Hofferne beløb sig til omtrent 1000 Pd. Sterling. Baron *Ehrenheim* anvendte sin Present til i England at indkjöbe 7—800 Tönder Korn, der sendtes til Landshövding *Liljehorn* i Wenersborg, for som en Gave at uddeles til Nödlidende i Westergöthland og Westgötha-Dal. Da Statssecretair *Canning* erfarede sin værdige Collegas Handlemaade, offrede ogsaa han sin Present til samme Öiemed.

Den 21de Marts 1809 ankom til Stockholm Efterretningen fra London om, at den engelske Regjering havde accepteret Halvparten eller 150,000 Pd. Sterling af de af Ministeren *Merry* udstedte Vexler, og den 11te April ankom Efterretningen om, at Subsidie-Tractaten ligeledes af samme var bleven ratificeret, og at Vexlernes anden Halvpart ogsaa var bleven accepteret.

Man maa saaledes indrömme, at den engelske Regjering i denne Sag udviste en höi Grad af Tolerance, Langmodighed og Ridderlighed, hvilket geraader den til saa meget mere Ære, som Sverrigs Alliance i Sandhed ikke var den til væsentlig Nytte, og der efter Embargo-Befalingens Udstedelse visseligen var stor Anledning for den engelske Regjering til at handle ganske anderledes.

Imidlertid var *Gutsav Adolphs* Stilling bleven mere og mere mislig, hvortil Anledningen især var: den finske Armees Tilbagetog til Torneå; den dræbende Feltsyge saavel ved Armeen, som ved Landværnet, der, som omtalt, gik til Grunde midt i Hovedstaden eller i sammes Nærhed af Mangel paa Pleie, Medicin m. m.; Forlægningen af en Deel af Armeen langs Kysterne af den bothniske Bugt uden synlig Hensigt, uden Opmuntring, men derimod med hyppig Omskiftning af Befalingsmænd; de paa Ålands-Öerne

værende forurettede og beskjæmmede Garde-Regimenter, hvis Befalingsmænd ikkun tænkte paa Hevn; Beboernes Misfornöielse paa de ålandske Öer med de dem ydede Forsvarsmidler, der ikke svarede til deres billige Forventning, og deres Utilfredshed over de allerede forgjeves gjorte Opoffrelser, da de ligefuldt vare udsatte saavel for deres egne Krigsmænds Presninger, som for fiendtlige Streifcorpsers ödelæggende Plyndringer; den under 7de Januar 1809 befalede Krigsskat; forögede Krigsrustninger og Udskrivninger af alle Slags; Frygten for at Russerne skulde over den iisbelagte bothniske Bugt angribe det egentlige Sverrig og Stockholm, ligesom en lignende Frygt for at en dansk Armee fra Sjælland skulde over det ligeledes iisbelagte Öresund angribe Skaane — alle disse Omstændigheder i Forening fremkaldte, som sagt, en almindelig Misfornöielse, som især i Værmeland og i Stockholm steeg til det Höieste, og foraarsagede, at i Hovedstaden Alting befandt sig i det störste Vilderede, saa at det var let at forudsee, at denne Tingenes sörgelige Tilstand ikkun vilde ende eller forandres paa en Maade, som maatte ryste Sverrig i sin Grundvold og begrave under sine Ruiner Den, som man med Ret eller Uret overalt tillagde Skylden for Landets Tilstand og Ulykke. Hvorledes denne Tilstand endte, ville vi i det fölgende Capitel nærmere erfare.

XVII. Capitel.

Om Begivenhederne imellem Danmark, Norge og Sverrig fra Vaabenstilstanden den 7de December 1808 til Regjeringsforandringen i Sverrig den 13de Marts 1809.

Vaabenstilstanden af 7de December imellem den norske Armee söndenfjelds og den svenske Vest-Armee var vistnok nödvendig, og blev ogsaa, hvad vi allerede have omtalt, bifaldt af Kong *Frederik den Sjette* i en Skrivelse af 18de December 1808 til Prinds *Christian August*, fordi den, som han siger: „af militaire Grunde vil være os til Fordeel, „da den med 24 Timers Opsigelse ikke kan være os til Hinder i „vore Operationer". Kongen havde desuden under 15de December befalet Prindsen at være belavet paa, hvis Russerne skulde gjöre Alvor af at angribe det egentlige Sverrig, da ogsaa at foretage en Bevægelse fra norsk Side, baade sönden- og nordenfjelds fra, og udtaler under 19de December det Haab, at de Levnetsmidler og Fornödenheder, som deels Prindsen selv har samlet, og deels formodedes at være ankomne fra Danmark, ville sætte Prindsen i Stand til, inden Vinterens Ende, at operere offensiv i Forening med den nordenfjeldske-Armee og med Russerne, og erobre de svenske Havne ved Cattegattet. Kongen foreslaaer under 22de December Prindsen, ved Hjælp af omdragende Finner nordenfjelds fra, at aabne en Forbindelse med den russiske Armee, hvilket Forslag Höistsamme befalede den danske Gesandt i St. Petersborg at tilkjendegive den daværende russiske höistcommanderende General i Finland, *Knorring*.

Men den i Norge herskende Nöd og Mangel gjorde alle Planer uudförlige. I Regjeringens Magaziner fandtes kun Forraad til Armeens Underholdning til Februar Maaneds Udgang, men ikke tillige

Forraad, for at kunne erstatte det af Almuen til disse Magaziner leverede Korn. Indtil den 20de December var endnu ikkun faa Munderingsstykker ankomne, saa at Prinds *Christian August* var nödsaget til at lade de i Arsenalerne værende Telte skære itu til Skjorter, Lagener, Sække m. m. til Armeens Brug. Ogsaa den norske Regjerings-Commission skildrer med meget sorte, ja frygtelige Farver, i en allerunderdanigst Indstilling til Kongen af 24de December, Norges Trang til Levnetsmidler, og yttrer tillige, at Nöden ikke var bleven formindsket ved Regjeringens igjennem Rentekammeret og Feltcommissariatet tagne Foranstaltninger, da Englænderne endnu vedbleve at holde Söen og optage de danske Proviantskibe. Regjeringscommissionen ansögte derfor Kongen, om ikke den fornödne Tilförsel kunde tilveiebringes ved Hjælp af et neutralt Flag, og meldte, at der i Christianssand laae 3 nordamerikanske Skibe, hvilke kunde fragtes og vare villige til at paatage sig Korntransporter.

Formedelst denne ubetvingelige Mangel og deraf fölgende Sygdomme ansögte Prindsen Kongen om: „at Fiendtlighederne ei maatte „begynde, forinden de endelige, afgjörende Operationer gjorde Kræf„ternes yderste Anstrengelse fornöden, og at dette Tidspunkt ei maatte „udsættes alt for længe". Til Armeens Brug, ved et muligt stedfindende Vinterfelttog, lod Prindsen forfærdige de fornödne Skie.

Efterat Vaabenstilstanden imellem den norske og svenske Armee var bleven sluttet, bleve de norske Tropper trukne endnu noget længere tilbage fra Grændsen og forlagte i vidtlöftigere Qvarterer, tildeels i Barakker, som Tropperne selv havde bygget af Træ, hvorefter Prinds *Christian August* den 20de December ogsaa forlagde sit Hovedqvarteer fra Hafslunds-Herregaard til Christiania, efter en saare möisommelig og byrdefuld Sommer- og Efteraars-Campagne. Dog reiste Prindsen den 10de Januar 1809 atter paa nogle Dage til Moss.

Paa lignende Maade bleve ogsaa de svenske Tropper forlagte længere tilbage fra Grændsen i beqvemmere Cantonnementsqvarterer. Nogle Afdelinger erholdt deelviis Tilladelse til at gaae hjem.

Under 11te December befalede Kongen af Sverrig, at de i Værmeland staaende Troppeafdelinger, eller den forhen saakaldte Vest-Armees höire Flöi fremtidigen skulde benævnes den Værmelandske Afdeling og commanderes af Generaladjutant, Grev *Lejonstedt*, der atter skulde staae under den höistcommanderende

General over Vest-Armeen; men *Lejonstedt* havde tillige at indgive directe Rapporter til Kongen; dog blev heri under 13dē December atter gjort den Forandring, at samtlige Tropper ved den Værmelandske Afdeling skulde staae directe under Oberst, Grev *Lejonstedt*, som Chef, uden nogen anden immediat Brigade-Commando under ham. Hovedqvarteret for denne Afdeling blev forlagt til Carlstad. Ifölge samme Kongelige Befaling formerede Hovedarmeen eller venstre Flöi ogsaa een Brigade under Commando af Oberst, Baron *Posse*, og Armeens höistcommanderende General, Baron *Cederström*, beordredes under samme Dato, at begive sig til Stockholm, hvisaarsag han den 16de December afreiste fra Hovedqvarteret til denne sin nye Bestemmelse. I hans Fraværelse erholdt Vest-Armeens tjenstgjörende Generaladjutant, Oberst, Baron *Thure Cederström*, Overbefalingen over bemeldte Armee; Oberst, Baron *Bunge* erholdt ogsaa Reisetilladelse til Stockholm, indtil Tropperne atter skulde sammendrages ved Grændsen. Paa denne Maade hvilede Vaabnene i de to krigförende Hære paa den norsk- svenske söndenfjeldske Grændse; dog gjorde enhver af dem Forberedelse til fornyet Activitet.

Vi vide (See: II Bind, Pag. 396 og 397), at Norge havde en höistcommanderende General i Prinds *Carl* af Hessen, som boede i Slesvig; en commanderende General söndenfjelds i Prinds *Christian August* af Augustenborg; en commanderende General nordenfjelds, i Nordlandene etc. i General *v. Krogh*, og en commanderende General i Bergens Stift, i Generallieutenant *v. Hesselberg*, hvilke to sidstnævnte vare respectable Oldinge, men formedelst Alderdom og deraf fölgende legemlige Svagheder ude af Stand til personligen at lede nogetsomhelst krigerskt Foretagende. Ikke desmindre var enhver af dem Höistcommanderende i sit District, og fölgelig ogsaa hans Villie Lov indenfor samme, og ikkun underkastet Kongens höieste Bestemmelse; men denne var vanskelig at erholde under de daværende Forhold. Fölgerne af et saadant deelt Commandovæsen maatte naturligviis komme til Syne, saasnart de commanderende Generaler ei længere samstemmede i deres Forholdsregler eller Handlemaader, og maatte være af skadelig Virkning paa Krigsförelsen, Kongens og Landets Tarv.

Da saaledes Vaabenstilstand var sluttet imellem Prinds *Christian August* og Generallieutenant *Cederström* ved Svinesund den 7de De-

cember 1808, saa angik denne Vaabenstilstand egentlig kun den söndenfjeldske Afdeling af den norske Armee og den ligeoverfor staaende svenske Vest-Armee. Oberst *Sköldebrand*, som commanderede den svenske saakaldte Nord-Armee, tog derfor Anledning til at tilskrive General *v. Krogh* et Brev, dateret Geße den 26de December 1808, der var saalydende:

„Jeg har modtaget den officielle Efterretning, at en ubestemt „Vaabenstilstand er sluttet imellem Hans danske Majestæts Syd-„Armee i Norge og min Konges og Herres Vest-Armee. Fiendt-„lighederne kunne ikke begynde paa nogen af Siderne, förend efter „2 Dages Opsigelse, til hvilken Tid er lagt en Frist af 24 Timer, „som er nödvendig, for at Underretningen herom kan ankomme til „de respective Armeers Hovedqvarterer".

„Jeg smigrer mig med, Herr General! at Deres Excellence, „ligesom jeg, anseer denne Vaabenstilstand at gjælde ogsaa for de „Armeer, vi have den Ære at commandere, af hvilken Aarsag jeg, „bemyndiget til dette Skridt ifölge min Konges Befaling, har den „Ære at foreslaae Deres Excellence, at formedelst Local-Forskjellen „paa den Grændse, de to Nord-Armeer have besat, og den större „Afstand, der er imellem de to Armeers Hovedqvarterer, önsker jeg „at denne Vaabenstilstand ei maa betragtes som udlöben, förend „Opsigelsen af samme er ankommen til det respective Hovedqvar-„teer af bemeldte Nord-Armee; og, for at give Coururerne den der-„til fornödne Tid, önsker jeg endvidere, at til de 48 Timer — at „regne fra den Tid, da disse Courerer have passeret Grændsen af „Provindsen Jemteland — maae tillægges endnu to Dage, paa den „Maade, at ingen Fiendtligheder kunne begynde imellem de to „Nord-Armeer inden 2 Gange 48 Timer, efterat Courererne have „passeret Grændsen af Provindsen Jemteland."

Dette Brev besvarede General *v. Krogh*, under 2den Januar 1809, saaledes:

„Jeg har netop modtaget Deres Höivelbaarenheds Brev af 26de „December f. A. og iler med at underrette Dem om, at jeg ikke „har modtaget nogen officiel Meddelelse om, at en Vaabenstilstand „er sluttet i Syden af dette Rige, og endnu mindre erholdt Kongen, „min Herres Ordre, som kan bemyndige mig til at slutte nogen „Vaabenstilstand paa denne Side. De seer altsaa, min Herre! at „det ikke afhænger af mig, at indgaae paa det Forslag, De har

„gjort mig, saa at, paa denne Side, Tingene forblive paa samme „Fod som forhen."

Man seer altsaa de forunderligste Fölger af det omtalte Commandovæsen. Imedens nemlig den commanderende General söndenfjelds, Prinds *Christian August*, formedelst Mangel paa alle Krigs-Fornödenheder og paa Grund af det ublide Veirs ödelæggende Virkninger paa Krigsfolket, sluttede en Vaabenstilstand med de Svenske, vilde Oldingen, General *v. Krogh* nordenfjelds, midt i Hjertet af Vinteren, paa en ubeboet og impassabel Grændse og uden Hjælpemidler, Klæder, Föde m. m. före Krig, i det selvsamme Land, og paa de Grændser, hvor de nordenfjeldske og söndenfjeldske Armeeafdelingers Flöie, saa at sige, stödte sammen.

Imidlertid er det blot Formen, Principet for Krigsförelsen, hvilke vi her dadlende omtale; thi i Virkeligheden var det tilvisse aldeles ligegyldigt, om man i disse Örkener, og især paa denne Aarstid, förte Krig, eller sluttede formel Vaabenstilstand, eftersom denne, hvad vi af ovenanförte Aarsager allerede have seet, nödvendigviis maatte finde Sted af sig selv.

Hvilede end Vaabnene, saa rasede paa denne Tid af Aaret Elementerne paa vore Kyster, og derved vandtes adskillige beklagelsesværdige Fordele over Fienderne ved Strandinger. Isen beleirede ogsaa tidlig Danmarks Kyster.

Saaledes strandede den 23de December 1808 paa Bornholm den engelske Orlogsbrig Fama, den selvsamme, som den 9de August s. A. blev af Englænderne erobret i Nyborg Havn (See: II Bind, Pag. 220). Skibet var Vrag; men Inventariet og Canonerne bleve reddede. Af Besætningen, bestaaende af en Chef, Lieutenant *Tapping*, 1 Master, 2 Midshipman og 50 Mand, var Lieutenanten og 4 Mand samt 2 Fruentimmer omkomne; Resten blev gjort til Krigsfanger.

Den ved Anholt liggende engelske Fyrfregat blev i Begyndelsen af Januar Maaned 1809 af Isen sat paa Strand paa Anholt, hvor Besætningen overgav sig som Krigsfanger.

I Enden af Januar Maaned strandede en engelsk Cutter, Claudia, paa 10 Canoner og 45 Mands Besætning paa Gjæslinge-Skær, $1\frac{1}{2}$ à $1\frac{3}{4}$ Miil S. O. for Lindesnæs i Norge. Af Besætningen omkom 14—15 Mand; Resten indbragtes som Krigsfanger til Christiansand.

Den 7de Januar 1809 bleve i Sundet flere Coffardiskibe, en

svensk Orlogsbrig og en ditto Cutterbrig, ved sydlig Ström og omgivne af Iis, forsatte mod Nord forbi Kronborg Fæstning ud i Cattegattet, og, da de kom Fæstningen nær paa Skud, aabnede samme en levende Ild paa Krigsskibene, hvilken disse besvarede; men, da Isen förte Cutterbriggen tæt forbi Fæstningen, strög den sit Flag og overgav sig. Herved indtraf det mærkværdige Tilfælde, at hverken Fæstningen kunde modtage sin Erobring, eller Skibets Besætning, endog med den bedste Villie, kunde naae Landet, idet Strömmen og Isen bortförte Cutterbriggen, saa at ingen menneskelig Magt kunde bringe den til Havnen, hvorefter den reddede sig til Gothenborg, hvorfra den, men naturligviis forgjeves, af Kronborgs Commandant blev reclameret udleveret.

En svensk Corvet paa 18 Canoner og 72 Mands Besætning laae ligeledes indskruet i Isen under Möen. Midt i Februar 1809 forlod Besætningen Skibet, gik i Land paa Öen og overgav sig som Krigsfanger, efter at have sat Ild paa Skibet, som kort derefter sprang i Luften.

Men ogsaa vi havde adskillige Uheld til Söes, især med de Skibe og aabne Fartöier, som seilede imellem Jydland og Norge, af hvilke Uheld vi med Beklagelse have omtalt Etatsraad *Tönder-Lund*, som omkom paa denne Tour. Et mindre materielt Tab havde Landet derved, at Slupskibet Johanne-Elisabeth, fört af Skipper *Samuel Thorsen* og fragtet af den norske Regjerings-Commission, for at före en Ladning Lærred, Seildug og Provisioner fra Bergen til det sydlige Norge, forliste og sank Natten til den 21de Februar 1809 i Nærheden af Berrefjord, ved Hitteröen, i Christiansands-Stift. Af Besætningen, bestaaende af 9 Mand, blev ikkun 1 Soldat frelst. Dog blev Skibet atter optaget af den forhen omtalte raske Kystværnsanförer *Lemvigh*, og Lasten saaledes for en Deel reddet.

Det nye Aars Begyndelse udmærkede sig ved en Deel Personalforandringer i Armeen, hvilke dog i Almindelighed lidet gavnede, eftersom man i de höiere Grader ikkun stödte paa udlevede Personligheder og Oldinge, hvoraf flere slet ikke kunde overtage, andre kun paa kort Tid de dem tildeelte Embeder. Saaledes afskedigedes under 4de Januar den commanderende General i Nörre-Jydland, Generalmajor *v. Bardenfleth*, fra 1ste Marts af at regne, efter at have i den korte Tid fra 3die August 1808 beklædt denne Post; under 13de Januar den commanderende General i Bergens-Stift, Generallieutenant *v. Hesselberg*, hvorpaa

denne sidstnævnte Generalcommando, overeensstemmende med Forordningen af 20de Januar 1808, blev henlagt under den norske Armees 1ste Divisions-Commando, hvorhos samme Dag udnævntes Ingenieur-Oberst *v. Hoff* til Generalmajor og Commandant paa Bergenhuus-Fæstning og Oberst *v. Hoelfelt* til Chef for bergenhusiske Infanteri-Regiment. Ved Generallieutenant *v. Wachenitz's* Död den 16de December i Christiania udnævntes Generalmajor *v. Haxthausen* til 1ste Deputeret i det norske Generalcommissariats-Collegium, Intendant for den norske Armee og Chef for det norske Landcadetcorps m. m., men forblev ikke desmindre, som forhen, i Danmark, hvorfra han bestyrede sine vigtige Embeder; under 8de Februar blev Oberst *v. Ohme*, Chef for den norske Artilleri-Brigade, udnævnt til Chef for det hele Artilleri-Corps; men under 6te April blev han ogsaa afskediget og remplaceret af den til Oberst udnævnte Oberstlieutenant *v. Beck*; under 8de Februar blev Ingenieurgeneral *Peyman* afskediget og remplaceret af den til Oberst befordrede Oberstlieutenant *v. Sückow*; under 10de Marts afskedigedes Oberst *v. Gaarder*, Chef for tellemarkiske Infanteri-Regiment, og blev under samme Dato remplaceret af Oberstlieutenant *v. Maylænder*, Chef for den söndenfjeldske Armees Generalstab; under 11te Marts blev den commanderende General i Fyen, Generallieutenant, Baron *v. Rantzow* afskediget fra 1ste April af at regne, og i hans Sted udnævnt Generallieutenant, Prinds *Christian* af Hessen, som tillige udnævntes til Chef for fyenske Regiment lette Dragoner, hvorimod Generalmajor *v. Kardorff* udnævntes til Chef for Liv-Regiment-Ryttere istedetfor Prinds *Christian* af Hessen, som dernæst ved Kongelig Resolution af 17de Marts erholdt Odense-Slot til fri Disposition; under 6te April erholdt Commandanten paa Kronborg, ifölge Kongeligt Tilbud af 3die s. M., Afsked, og i hans Sted udnævntes ad interim Oberstlieutenant *v. Scheel* af Prinds *Christian Frederiks*-Regiment; under 12te April afskedigedes Generalmajor *v. Blücker*, Chef for Trondhjems Dragon-Regiment, etc. etc.

I denne Periode udkom forövrigt ikkun een Kongl. Forordning af væsentlig Vigtighed, nemlig under 17de December 1808, angaaende Nedsættelsen af en Medicinal-Providerings-Commission, bestaaende af Lægerne, Professorerne *Herholdt* og *Schumacher* samt Stabschirurg *Tönder*, hvilken Commission især blev paalagt at opsende Medicinalvarer til Norge og den norske Armee. Under 24de s. M. udkom ogsaa et Reglement for Opiisningen af Gravene og Söen omkring Kjöbenhavns Fæstning, etc.

Vi have allerede omtalt, at Danmarks og Sverrigs Bestræbelser i det forgangne Aar og deres Hensigter med den förte Krig ikke gik ud paa noget mindre, end at erobre hinandens Lande. Vi have seet, at ingen af dem heri kom meget vidt, men desto længere og videre i gjensidigen at ruinere hinandens Lande og vække indbyrdes Utilfredshed i dem. Man havde imidlertid endnu ikke paa nogen af Siderne opgivet det Mindste af de havte Forsætter; tvertimod forberedte man sig i Efteraaret 1808 og Vinteren imellem 1808 og 1809 paa at angribe hinanden med större Alvor end forrige Aar.

Tilstanden i Norge var i Vinteren 1808 og 1809 meget sörgelig, og Nöden overalt stor, fornemmelig henimod Foraaret, da Mangelen var steget til det Höieste. Handel og Erhverv hvilede ganske; Levnetsmidlerne vare meget kostbare, hvorimod de af Caperne indbragte Priser leverede Colonialvarer, Klædningsstoffer m. m. i tilstrækkelig Mængde, og disse solgtes til nogenlunde overkommelige Priser, især i Christiansand, som derved erholdt meget Liv, ja endog et Slags Vigtighed.

Almuen i Norge var ikke desmindre den danske Regjering og det danske Kongehuus med Liv og Sjæl hengiven; hvorimod der, som allerede forhen er omtalt, i Stæderne og i de höiere Stænder ikke sjelden yttrede sig en i længere Tid ulmende Utilfredshed imod bemeldte Regjering, hvem man uretlig beskyldte for at være Aarsagen til den store Nöd, der havde bragt saa megen Ulykke over Norge, fordi, som man tildeels af Ukyndighed angav, de af Prinds *Christian August* og Regjeringscommissionen foreslaaede Midler ei vare blevne approberede. Der gaves allerede dengang et Parti i Landet, som önskede Oplösningen af Forbindelsen med Danmark og en Forening med Sverrig, hvorved man haabede, at Landets Lidelser vilde være til Ende. Man tör vel paastaae og udtale som Sandhed, at det alene var Prinds *Christian August's* Personlighed, som fremkaldte den nödvendige Taushed og Ro iblandt dette Parti og gav Folket Mod til med Standhaftighed at bære Nöden og de deraf fölgende Sorger.

Den svenske Regjering sögte at benytte Misstemningen i Norge til sin Fordeel, og ved Hjælp af den at understötte de til Foraaret tilsigtede alvorlige krigerske Foretagender, ved at forsöge paa at revolutionere Landet, og til den Ende, ved Embedsmænd eller Agenter, at indsmugle Proclamationer over Norges Grændser. Disse Proclamationer, som kun vare skrevne, men hverken daterede eller undertegnede af Nogen, bleve i Almindelighed modtagne med Uvillie.

De vare saalydende:

„Til Norges Indbyggere!"

„Efter at Hans Majestæt Kongen af Sverrig har tilbudet Hans „Majestæt Kongen af Danmark Fred, og höibemeldte Herre har er- „klæret, ikke at kunne indgaae derpaa formedelst de Forbindelser, „hvori han befinder sig til sine Bundsforvandte, saa maa jeg paa „min allernaadigste Konges og Herres Vegne tilkjendegive, at Hans „Kongelige Majestæt, som har en særdeles Agtelse for den norske „Nation og deraf tager en kraftig Anledning til at önske, at et „fredeligt Forhold maa paa det Hurtigste blive oprettet og befæstet „imellem de to til hinanden grændsende Riger, forsikkrer Nordmæn- „dene herved om Fred med Sverrig og Hans Kongelige Majestæts „Mægling til Fred med England, saasnart Kongeriget Norge erklærer „sig for et selvstændigt Rige, hvortil dets geographiske Beliggenhed, „den fælleds Interesse og nærværende Omstændigheder give det en „saa lovlig Foranledning".

„Det vilde være Hans Kongelige Majestæt meget smerteligt, „dersom dette Forslag ikke blev antaget, og hvis han til Rolighedens „Gjenoprettelse paa hans vestlige Grændse vilde være nödsaget til „med Alvor at foretage Norges Erobring, især da den norske Nation „nu besidder Valget imellem at ende Krigen paa en saadan Maade, „som forener Sverrigs Sikkerhed med Norges sande Vel".

Grosserer *Carsten Tank* i Frederikshald og flere navngivne norske Mænd erholdt, som omtalt, saadanne Proclamationer tilstillede i Breve fra en svensk Landshövding; men *Tank* og Andre sendte Proclamationerne til Prinds *Christian August*, som under 13de Januar 1809 meldte Sagen til Kongen, der svarede: „at slige Forslag Intet bety- „dede, naar kun de militaire og civile Autoriteter derpaa vare op- „mærksomme".

Men ogsaa i Sverrig var man utilfreds; Krigsförelsen fordrede större Offere, end det fattige Land og Folk kunde yde; Alliancen med England fandt ikke Nationens Bifald; med Frygten for Russernes Ankomst paa den egentlige svenske Grund i Forening med et Angreb fra Sjælland voxede denne Utilfredshed.

Vi vide af 12te Capitel A. (See: II Bind, Pag. 158—246), at Kong *Frederik den Sjette* allerede i det tidlige Foraar 1808, ved Hjælp af et franskt-spanskt-hollandskt Armee-Corps, havde i Sinde at foretage et Angreb paa Skaane, samtidig med et Angreb af den norske Ar-

mee fra Norge, samt Aarsagen til at denne Plan dengang ikke kunde bringes til Udförelse. Men derfor var Planen ikke opgivet; tvertimod var det nu Kongens Hensigt at udföre dette Angreb med sin egen Armee og sine egne Hjælpemidler; til hvilken Hensigt han sammendrog den bedste og största Deel af den danske Armee paa Sjælland, hvilken han organiserede og udrustede i Löbet af Efteraaret 1808.

Den til Angrebet paa Sverrig bestemte danske Armee bestod af: 21 Batailloner Linie-Infanteri = circa 15000 Mand, 5 Bataillioner let Infanteri = circa 3000 Mand, 22 Escadroner Cavalleri = circa 3500 Mand, 80 Canoner med en Besætning af omtrent 1600 Mand, 200 Tömmermænd og 200 Matroser, tilsammen circa 23—24000 Mand, med hvilke Overgangen over Sundet skulde enten foretages paa Isen paa det smalleste og beqvemmeste Sted imellem Vedbæk i Sjælland og Raa i Sverrig norden- og söndenfor Öen Hveen, eller, ifald Sundet ei lagde til, hvilket i Almindelighed kun skeer hvert 6te eller 7de Aar, skulde Overgangen udföres ved allerede i Beredskab satte Fartöier. Ogsaa andre Fornödenheder vare ikke glemte, inclusive Iissporer, hvoraf der blev i en Hast forfærdiget mange Tusinder ifölge Kongens Befaling til Artilleri-Corpset af 16de December 1808; endvidere 500 Stormstiger ifölge en lignende Befaling af 11te Februar 1809, o. s. v.

Infanteriet formeredes ikkun af Jægernes og de lette Troppers 1ste Batailloner og af de to förste Batailloner af Linie-Infanteri-Regimenterne, som almindeligviis bestode af ugift Mandskab og vare bedre commanderede end Forstærkningsbataillonerne. De 21 Linie-Batailloner vare:

1 Bataillon Liv-Garde til Fods.
2 ditto af danske Liv-Regiment.
2 Batail. af norske Liv-Regiment.
1 Bataillon (den 1ste) af Dronningens Liv-Regiment.
2 Batailloner af Kongens Infanteri-Regiment.
2 Batailloner af Prinds Christian Frederiks Infanteri-Regiment.
1 Bataillon (den 2den) af fyenske Infanteri-Regiment.
2 Batailloner af 1ste jydske Infanteri-Regiment.
2 Batailloner af 2det jydske Infanteri-Regiment (undtagen Grenadeer- og Jæger-Compagnierne).
2 Batailloner af 3die jydske Infanteri-Regiment.
2 Batailloner af slesvigske Infanteri-Regiment (undtagen Grenadeer-Compagniet).
2 Batailloner af holsteenske Infanteri-Regiment.

Linie-Infanteriets Fordeling i Divisionerne var ikkun bekjendt eller befalet ved Avantgarden; hvorimod de övrige Vaabenarter vare inddeelte og ere derfor opförte ved de forskjellige Divisioner.

Denne Armee blev commanderet af Hans Majestæt Kongen selv, og var inddeelt i 3 active Divisioner og 1 Reserve-Division, hver Division omtrent 5 à 6000 Mand stærk.

1ste Division, Avantgarden, som blev commanderet af Generalmajor *v. Ewald*, bestod af:

2 Batailloner af 2det jydske } Infanteri-Regiment.
1 Bataillon af fyenske }

1 ditto af sjællandske og } Jæger-Corps.
1 ditto - slesvigske }

1 ditto - sjællandske }
1 ditto - jydske og } Skarpskytter-Corps.
1 ditto - holsteenske }

Liv-Regimentet lette Dragoner, 4 Escadroner.

1- 3pundigt Batteri, 4 lette 3pundige Canoner og 2 Amusetter.

Denne Division blev i de förste Dage af Januar Maaned 1809 sammendraget i et tæt Cantonnement langs Kysten fra Kronborg og Helsingör over Gurre, Tikjöb, Fredensborg, Karlebo, Gunneröd, Hirschholm og Isteröd til Rongsted.

2den Division, som blev commanderet af General, Prinds *Frederik* af Hessen, bestod af:

Omtrent 6 Batailloner Linie-Infanteri.

Slesvigske Rytter-Regiment, 4 Escadroner.

Det holsteenske ridende Batteri.

½ Batteri lette 3pundige Canoner, 6 kjörende ditto og 2 Amusetter.

Denne Division indtog et tæt Cantonnement langs Kysten fra Rongsted over Smidstrup, Ravnsnæs, Dronninggaard, Virum, Bagsvær, Vangede, Gjentofte til Charlottenlund. 4 Linie-Batailloner laae i Kjöbenhavn.

3die Division, som blev commanderet af Generallieutenant, Prinds *Christian* af Hessen, bestod af:

Omtrent 6 Batailloner Linie Infanteri.

Liv-Garden til Hest, 2 Escadroner.

Liv-Regimentet Ryttere, 4 ditto.

Husar-Regimentet, 4 ditto.

Det danske ridende Batteri.

1 kjörende Batteri.

2 Amusetter.

Denne Division var indqvarteret i Kjöbenhavn, med Undtagelse af Husar-Regimentet, som var forlagt i Cantonnement fra Charlottenlund over Buddinge, Gladsaxe, Mörkhöi, Husum, Bröndshöi og Lygten til Nörre- og Öster-Bro.

Reserve-Divisionen, som blev commanderet af Generallieutenant *v. Castenskjold*, bestod af:

Omtrent 6 Linie-Infanteri-Batailloner.

Prinds *Frederik Ferdinands* Dragon-Regiment, 4 Escadroner.

1 kjörende Batteri og

1 Haubitzbatteri.

Ogsaa Reserve-Divisionen var indqvarteret i Kjöbenhavn, med Undtagelse af Prinds *Frederik Ferdinands* Dragon-Regiment, som var forlagt i Cantonnement fra Nörre-Bro, over Vandlöse, Rödövre, Vierslöv, Hvidövre til Flaskekroen.

To Escadroner af sjællandske Rytter-Regiment, som vare befalede at fölge efter Armeen, bleve midlertidigen forlagte til Sundby-Öster og Sundby-Vester paa Amager. Ifölge Kongelig Ordre af 9de Februar bleve Matroserne og Tömmermændene tagne i Forpleining ved Feltmagazinerne. Kudskene til Artilleriets og Armeens Train bleve forlagte til Kjöbenhavn, Vesterbro, Frederiksberg og Valdby, og, for at transportere Trainet, blev der ifölge Kongelig Befaling af 8de Februar af samtlige Kjöbstæder og Herregaarde i Sjælland udskreven 400 Heste imod Betaling efter Taxation. Paa lignende Maade bleve 210 Slæder og 110 Höstvogne reqvirerede af Sorö- Præstö- og Holbæks-Amter, til at möde strax paa nærmere Reqvisition og det befalede Sted.

Saaledes stod ovennævnte Armee marchefærdig, paa förste Vink at rykke over Sundet ind i Sverrig.

Det var længe siden at Danmark havde havt samlet en saa talrig, veludrustet og övet Armee paa eet Sted; men den havde ogsaa alle gode Egenskaber og Hjælpemidler Behov, eftersom den vilde faae at kjæmpe med mange Vanskeligheder og Besværligheder formedelst Sverrigs haarde Clima og Mangel paa Ressourcer til Ernæring og Forpleining af Folk og Heste i de saa knapt forsynede svenske Grændse-Provindser.

Den danske Armee var dengang organiseret saa stærk, at foruden

hine 24,000 Mand, som vare bestemte til Angrebet paa Sverrig, gaves der en endnu talrigere Armee, som blev tilbage og var forlagt saaledes:

Paa Sjælland.

4 Escadroner sjællandske Ryttere.
3die og 4de Bataillon af danske Liv-Regiment.
3die og 4de Bataillon af norske Liv-Regiment.
1ste, 2den og 3die Bataillon af Kronens-Regiment.
2den Bataillon af Dronningens-Liv-Regiment.
1ste Bataillon af fyenske-Infanteri-Regiment.
1ste og 2den Bataillon af oldenborgske Infanteri-Regiment.
1 Bataillon Marinere.
1ste, 2den og 3die Bataillon af Kjöbenhavns-Regiment.
Kongens Liv-Corps.
Kongens Liv-Jæger-Corps.
Det sjællandske ridende Jægercorps.
Det kongelige Artilleri.
1ste, 2den og 3die Bataillon borgerlig Artilleri.

Paa Laaland og Falster.

3die og 4de Bataillon af Prinds Christian Frederiks-Regiment.
Det laalandske Jæger-Corps.

Paa Langeland og Thorseng.

En Escadron af jydske Dragon-Regiment.
Grenadeer- og Jæger-Compagnierne af 2det jydske Infanteri-Regiment.
5 Compagnier af Langelands Infanteri-Bataillon.
Det langelandske Jæger-Corps.

Paa Ærö.

Et Commando æröiske Dragoner.
Grenadeer-Compagniet af fyenske Infanteri-Regiment.
Det 6te Compagni af Langelands Infanteri-Bataillon.

I Fyen.

4 Escadroner fyenske Dragoner.
Det fyenske ridende Jæger-Corps.
4de Bataillon af Kronens-Regiment.
3die og 4de Bataillon af Kongens-Regiment.
4de Bataillon af fyenske Infanteri-Regiment.
Eet Garnisons-Compagni i Nyborg.

I Nörre-Jydland.

1 Escadron af jydske Dragoner.
Et Detachem. paa 80 Mand af slesvigske Ryttere og jydske Dragoner.
Depöterne af fyenske-, 1ste, 2det og 3die jydske Infanteri-Regiment, omtrent 160 Mand.

3die Bataillon af fyenske Infanteri-Regiment.
3die og 4de Bataillon af 1ste, 2det og 3die jydske Infanteri-Regiment.
2den Bataillon af sjællandske Jæger-Corps.
2den Bataillon af sjællandske og 2den Bataillon af jydske Skarpskytter-Corps.
Det jydske Jæger-Corps.
Det kongelige Artilleri.

Paa Samsö og Kyholm.

Detachementer af det Kongelige Artilleri-Corps, af fyenske Infanteri Regiment og forskjellige annecterede Bataillioner i Jydland, samt Samsö Milice, tilsammen 647 Mand.

Paa Thunö, Seierö, Nexelö og Lessö.

Paa Thunö et Detachement paa 50 Mand af 2den Bataillon af sjællandske Skarpskytter-Corps.

Paa Seierö 100 Mand og paa Nexelö 50 Mand af sjællandske Jæger-Corps.

Paa Lessö 100 Mand af 3die jydske Infanteri-Regiments 4de Bataillon.

I Hertugdömmet Slesvig.

2 Escad. af jydske Drag.-Regiment.
2 Escadroner af holsteenske Rytter-Regiment.
Grenadeer-Compagniet af slesvigske Infanteri-Regiment.
3die og 4de Bataillon af slesvigske Infanteri-Regiment.
3die Bataillon af oldenborgske Infanteri-Regiment.
2den Bataillon af slesvigske Jæger-Corps.
Hertuginde Louise-Augusta's Liv-Jæger-Corps.
Det kongelige Artilleri.

I Hertugdömmet Holsteen.

2 Escadroner af holsteenske Rytter-Regiment.
2 Escadroner af Husar-Regimentet.
1ste, 3die og 4de Bataillon af Dronningens Liv-Regiment.
3die og 4de Bataillon af holsteenske Infanteri Regiment.
4de Bataillon af oldenborgske Intanteri-Regiment.
2den Bataillon af holsteenske Skarpskytter-Corps.
Eet Garnisons Compagni.
Det kielske frivillige Jæger-Corps.
Det femerske Jæger-Corps.
Det kongelige Artilleri.

Den til Sverrig bestemte Armee ventede ikkun paa, at Frosten skulde brolægge Sundet. Allerede ved Juletid indtraf streng Kulde, som stadig tiltog. Almindeligviis er Kulden i vort Land strengest i den sidste Halvdeel af Januar og den förste Halvdeel af Februar

Maaned. Saaledes ogsaa dette Aar; thi den 15de Januar viste Thermometeret 11¾° Réaumur under Nul, og saaledes vedblev Thermometeret hele Maaneden igjennem at staae lavt, sædvanlig 6 à 7° under Nul, hvilket havde den Virkning, at Isen lagde sig saa fast over Sundet, at Deserteurer gik frem og tilbage imellem begge Kyster.

Rigtignok udfordres der et meget stærkere Iisdække for at bære en Armee, end en enkelt Deserteur. Men, om end Isen havde ligget nok saa fast, saa kan man af de tagne Forholdsregler og givne Ordres slutte, at Overgangen over Sundet under ingen Betingelse vilde være bleven foretaget förend efter Kongens Födselsdag, den 28de Januar, hvilken Dag blev feiret i Kjöbenhavn med stor Pragt og en Ordensfest, den förste efter Dannebrogsordenens Udvidelse, ved hvilken Leilighed Mange bleve decorerede, hvoriblandt 42 Söofficierer, som udnævntes til Riddere af Ordenens forskjellige Classer; iblandt disse Commandeur *Fisker*, som blev udnævnt til Commandeur af Dannebrog, samt 9 Maanedslieutenanter, som bleve udnævnte til Dannebrogsmænd. Paa samme Tid blev der af Landetaten, Kongens Omgivelse medregnet, ikkun udnævnt 29 Officierer til Riddere af Ordenens forskjellige Classer, hvoriblandt de 3 norske Generalmajorer, *v. Staffeldt*, *v. Lowzow* og *v. Holst*, der udnævntes til Commandeurer af Dannebrog. Söetatens mange isolerede og ofte kjække Fegtninger og de faa Decorationer, som hidtil vare blevne den til Deel samt Kongens store Kjærlighed for denne Vaabenart maae tilstrækkeligen forklare dette Forhold, hvilket end tydeligere fremlyser af Kongens Skrivelse faa Dage i Forveien, under 23de Januar 1809, til Prinds *Christian August*, hvilken er saalydende:

„Da Chefen for Vort Kongerige Norges Kystforsvar, General-„adjutant og Commandeur *Fisker* saavelsom samtlige ved Norges „Kystforsvar ansatte Officierer have i foregaaende Aars Campagne „udfört Alt med den Iver og Nidkjærhed, som det sig egner de „braveste Sökrigere og derved hædret Flagets Ære, hvorfor disse „brave Mænd ei ere undgaaede Vor Opmærksomhed, saa fortjene „de Vor særdeles Tilfredshed og Tak, som vi herved allernaadigst „yde Dem, og som Deres Durchlauchtighed haver i Vort Navn at „tilkjendegive Generaladjutant, Commandeur *Fisker* i Særdeleshed „og alle övrige Officierer af den norske Södefension i Alminde-„lighed."

Ved ovennævnte Ordensfest udnævntes ogsaa 9 Officierer af Kjöbenhavns Brandcorps for deres udviste gode Forhold under Kjöbenhavns Beleiring 1807 ligesom adskillige Officierer af de annecterede Batailloner til Dannebrogsmænd — en Udmærkelse, som vilde have været smigrende, ifald alle Officierer havde begyndt Ridderværdigheden med denne Grad; men, efter hvad vi have anfört herom (See: III Bind, Pag. 14—16), maatte en saadan Benaadning netop virke modsat af Giverens gode Hensigt og Villie.

Af Erfaring veed man, at Isen i Öresund sjelden ligger længe; Leiligheden maatte derfor benyttes, naar den viste sig, uden lang Betænkning. Kulden var, som anfört, jevn stærk i den sidste Halvdeel af Januar Maaned; men formedelst en Nordvest-Storm og deraf fölgende höie Vande bröd Isen atter pludselig op, Natten imellem den 31te Januar og 1ste Februar, saa at man fra Helsingör kunde see det aabne Vand lige til Öen Hveen.

Imidlertid var Töveiret ikke af lang Varighed; Frostveir indfandt sig paany, og Thermometeret faldt fra den 1ste til den 4de Februar fra $1\frac{1}{2}°$ til $3\frac{1}{2}°$ under Nul, fra den 5te til den 11te Februar til 10°7, og holdt sig med ringe Afvigelse en Tid paa dette Standpunkt.

Nu syntes det, som om Kulden vilde favorisere Armeens Overgang, og, som Fölge deraf, bleve ogsaa de sidste fornödne Foranstaltninger tagne. Allerede Dagen efter Kongens Födselsdag, den 28de Januar, befalede Kongen Providerings Commissionen i Kjöbenhavn: „at træffe de fornödne Foranstaltninger til at forsyne en Armee „paa circa 20,000 Mand med Kjöd i 4 Uger, til hvilken Ende „de fornödne Oxer maae holdes i Beredskab, for at kunne leveres, „naar det nærmere bliver befalet." Under 10de Februar bleve Beboerne i Kjöbenhavn og langs Kysten til Helsingör paalagte eller befalede, at forsyne sig med Levnetsmidler og skaffe Leie til en forestaaende tæt Indqvarterings Forpleining, ligesom Feltcommissariatet samme Dag blev befalet: „at der foruden til den Deel af „Armeen, som er bestemt til Sverrig, endnu skal holdes Proviant „og Fourage i Beredskab paa 24 Timer i Helsingör til omtrent „1200 Mand og 300 Heste, i Kjöbenhavn til 2000 Mand og 550 „Heste. Provianten skal bestaae af Bröd, en dobbelt Portion kogt „Kjöd, samt en dobbelt Portion Brændeviin, hvilket Alt af Mand„skabet skal bæres i Brödposerne, og desaarsag ingen Vogne til „Transporten af dette Mandskabs Levnetsmidler gives."

Endelig blev i Fölge Generalqvarteermester *v. Wegners* Foranstaltninger og Ordres af 11te Februar Armeen sammendraget langs Kysten fra Kjöbenhavn til Helsingör, i 1 Miils Afstand fra Sundet, i et saa tæt Cantonnement, at hver Bondegaard blev belagt med 10 à 12 Mand Infanteri eller 5 à 6 Heste og de större Gaarde, eller Lyststeder med 20 à 30 Mand, eller Heste, og, for at tilendebringe Forberedelserne, blev samme Dag, som allerede omtalt, Artilleri-Corpset givet Befaling til at lade forfærdige 500 Stormstiger, som skulde efterföres Armeen, hvilken Befaling tyder paa, at man havde i Sinde at foretage en alvorlig Krig; thi ved Hjælp af 500 Stormstiger maatte man kunne escaladere ikke alene Sverrigs, men mange andre Landes Fæstninger. Imidlertid steeg Kulden fra Midten af Maaneden ikke mere, men aftog fra den 19de til den 24de Februar til 7° under Nul, og den 25de var det atter pludselig Töveir med 1°,3 Varme; fra 26de Februar afvexlede Temperaturen snart med 2 à 3 Graders Kulde, snart med 2—3 Graders Varme, indtil Enden af Marts Maaned, da Skibsfarten atter var aaben.

Midt i Februar Maaned havde Overgangen endnu været udförlig med mindre Afdelinger, men neppe med en heel Armee, og, idet man ventede paa at Isen skulde blive stærkere, forlöb Tiden, hvorpaa Töveiret den 25de Februar gjorde alle videre Forhaabninger og Udsigter til Overgangen umulige. Den bedste Tid til Overgang var uomtvistelig i Midten af Januar Maaned; men, da den ikke blev benyttet, var Overgangen ikke mere at udföre med rimeligt Held. Det projecterede Angreb over Isen blev saaledes opgivet, og Overgangen med Skibe — ikke forsögt.

Omendskjöndt denne Armee var, som omtalt, vel udrustet, og i de lavere Grader endog godt anförd, saa maa dog hver den, som kjendte til Forholdene og Commandovæsenet i sammes höiere Grader, lykönske Kongen og Landet til, at dens Virksomhed ikke blev sat paa nogen alvorlig Pröve; til hvilken Erkjendelse og Slutning vi ere komne og troe os fuldkommen analogiskt berettigede, ved at henvise Læseren til et sildigere Felttog i Aarene 1813—1814, da samme Armee, for en Deel med samme Commandovæsen, havde det langt vigtigere Hverv, at forsvare Fædrelandets egen hellige Jordbund imod indtrængende Fiender.

Den paa den skaanske Kyst, under General *Tolls* Commando, opstillede svenske Armee var ikke talrig og derfor ikke meget vel tilmode, da Kulden brolagde Sundet. Almindeligviis antog man i

Skaane og Sverrig, at Overgangen paa Isen var udförlig, hvorfor den svenske Syd-Armee, saalænge Isen var passabel, sov i Klæderne og, saa at sige, med Vaaben i Haand, med Undtagelse af General *Toll* selv, som hver Nat sov rolig og afklædt i sin Seng; hvilken Omstændighed har foranlediget svenske Forfattere til at antage, at Generalen var fuldkommen vidende og overbeviist om, at de Danske ikke havde til Hensigt at foretage den Overgang, hvormed de truede, ja endog at han stod i Forbindelse med de Danske*). Hvad General *Toll's* Formodning om Overgangen angaaer, saa var han ikkun af Erfaring, Fornuftgrunde og Kjendskab til Kongens Personlighed overbeviist og ved Spioner tillige underrettet om, at Kongen af Danmark ikke vilde foretage hiin vovelige Overgang. Generalen behövede ikke at have nogen Forbindelse i den danske Armee, og navnligen ikke med de höieste Befalingsmænd, for at uddrage ovenstaaende Slutninger, hvorfor denne Paastand ikke heller er constateret med nogetsombelst Beviis. Man kan derfor vistnok med Sikkerhed antage, at Kongen ikke alvorlig havde i Sinde at foretage Overgangen over Sundet og aventurere og ödelægge sin Armee i de svenske Huulveie, saalidt som Keiser *Napoléon* i Aaret 1805, fra la Manchas Kyster, for Alvor agtede at foretage Descenten paa England. Naar man ei har Herredömmet paa Havet, ere saadanne Foretagender meget farlige.

Angrebet paa Skaane blev altsaa opgivet; og som Undskyldning for Opgivelsen tjente Isens Bortgang, der dog ikke gik tidligere bort dette Aar, end sædvanligt. Men man er, som sagt, saameget mere berettiget til at antage det hele Angreb for en Demonstration, som man bestræbte sig for at give samme en pralende Publicitet, der hverken stemmede overeens med Krigens Alvor, eller med Krigskunstens Regler, men som derfor havde mere til Hensigt at overbevise vore Allierede om vor gode Hensigt og Villie, at angribe, end at skræmme de Svenske. Til Exempel herpaa maae vi anföre et Kongeligt Rescript af 21de Januar 1809 til den commanderende General i det söndenfjeldske Norge, Prinds *Christian August*, hvilket endog findes indrykket i den danske Statstidende af 1ste Februar 1809. Det er saalydende:

„Deres Durchlauchtighed er det tilfulde bekjendt, at Vor aller-„höieste Villie og alvorlige Hensigt er den, at al privat Eiendom „i Almindelighed paa det Nöieste skal respecteres og beskjærmes

*) See: de la gardiska Archivet, XX Bind.

„paa ethvert Sted i Sverrig, som maatte vorde occupperet af vore „Tropper. Da imidlertid den svenske Armees Indretning er saadan, „at Officierer, Underofficierer og samtlige Mandskab ved de ind- „deelte Regimenter eie de saakaldte Bosteller, og det kunde synes „tvivlsomt, hvorvidt deres Eiendom, som findes at före Vaaben imod „Os, eller Vore Allierede, kunde henföres under den almindelige „Regel af privat Eiendom, saa ville Vi, i Henseende til disse, i Sær- „deleshed have befalet og fastsat, at enhver svensk Officier, Under- „officier og Gemeen, som inden 3 Ugers Forlöb, efter at hans „Bostelle", eller det District, hvori samme er beliggende, maatte „være occuperet af Vore Tropper, nedlægger sine Vaaben og giver „sit Æresord paa, ei at ville tjene mod Os og Vore Allierede, skal „ufortövet sættes i Besiddelse af sit Bostelle og fremdeles beholde „det med al den Rettighed og Adkomst, som hidtil, og skal dette „ligeledes gjælde i Henseende til dem af de inddeelte Regimenter, „som for nærværende Tid ere i Krigsfangenskab, saasnart de vorde „udvexlede".

Vistnok bör den commanderende General have Instructioner fra sin Regjering ved et forestaaende Indfald i et fiendtligt Land; men man kan ikke ansee det rigtigt, at saadanne Forholdsregler bekjendtgjöres i offentlige Blade, forinden man har erobret det Mindste af dette Land, eller engang ved sine Hjælpemidler er i Stand dertil. Rimeligviis skulde ovenstaaende Kongelige Kundgjörelse være en Efterlignelse af General *Buxhöwdens* Bekjendtgjörelse til den finske Armee, dateret Helsingfors den 2den April 1808 (See: II Bind, Pag. 334); men Forskjellen imellem disse Kundgjörelser er blot den, at General *Buxhöwden*, den Gang han udstedte sin Proclamation, havde erobret omtrent hele Tvistens Æble, Finland, som desuden ved Keiser *Alexanders* Declaration af 16de Marts 1808 var erklæret for en Provinds, som han for bestandigt havde forenet med sit Rige, medens Kong *Frederik den Sjette* först skulde foretage sit Indfald og erobre Sverrig; og desuagtet gjorde *Buxhöwdens* Proclamation ikke den ringeste Virkning paa den tappre, Kongen og Landet med Troskab og Ære hengivne, finske Armee.

Men, omendskjöndt Kong *Frederik den Sjette* ei selv kunde eller vilde fra Sjælland angribe Sverrig, drev han ikke desmindre med al Magt paa, at dette Angreb skulde skee fra Norge, hvor vi vide, at Armeen var trukken tilbage fra Grændsen, og formedelst

Mangel næsten var oplöst. Kongen befalede nemlig Prinds *Christian August* under 13de Februar 1809: „at opsige Vaabenstil-„standen og rykke ind i Sverrig, naar Overgangen fra Sjælland til „Skaane var iværksat", og derpaa, da denne Overgang var opgivet, under 2den Marts 1809: „naar Russerne rykkede frem".

Kulden var i Norge og i hele Norden i Vinteren 1808—1809 meget streng, Kysterne, som Fölge deraf, belagte med Iis og fölgelig ikke abordable for Skibe, som skulde bringe Armee-Fornödenheder og Levnetsmidler til Armeen og det nödlidende Land. Kongens Befaling af 30te Juni, 9de November 1808 o. fl. til Feltcommissariatet, angaaende Opsendelsen af Munderingssorter til Norge, var endnu ikke efterkommet i Begyndelsen af Aaret 1809, og ved fornyet Kongelig Paamindelse svarede Generalcommissariatet under 9de Februar 1809: „at störste „Delen af de for Norge bestemte Munderingssorter, Skoe og Skjor-„ter vare afsendte til Callundborg og Aalborg, for derfra at over-„sendes til Norge". Saaledes vare Kongens Befalinger bragte til Udförelse.

Af Kornvarer vare fra September Maaneds Udgang 1808 til 13de Januar 1809 ikkun 43,000 Tönder af alle Slags ankomne til Norge for Regjeringens Regning, hvorved Armeen vilde være forsynet med Bröd til Midten af Marts Maaned, hvorimod dermed Intet kunde afbetales af den i Efteraaret 1808 gjorte Civil-Providering og Udskrivning. Paa Klæder, Vaaben og Ammunition var Mangelen ikke mindre; uagtet Cantonnementernes Udvidelse og Tjenestens Indskrænkning steeg de Syges Antal; alene Brigaden Holst havde midt i Januar 1200 eller omtrent dens halve Styrke syge, saa at Prinds *Christian August*, ifölge sin Rapport af 13de Januar 1809 til Kongen, ikkun havde 7000 Combattanter til Disposition ved offensive Foretagender, som vistnok ikke er en Styrke, hvormed man almindeligviis erobrer Kongeriger. Disse Grunde foranledigede Prinds *Christian August* til, under samme Dato, at ansöge Kongen om Tilladelse til at udsætte Vaabenstilstandens Opsigelse, indtil Armeen kunde blive activ, for hurtigt og decisiv at kunne foretage Indfaldet i Sverrig, da Armeen ei kunde födes i Norge, og de fiendtlige Grændseprovindser, især Jemteland og Bohuslehn, vare aldeles blottede for alle Ressourcer. „Sverrigs Skjebne" — skriver Prindsen under 27de Januar 1809 til Kongen „maa være decideret indtil „Enden af Februar Maaned, og vi være i Besiddelse af Magazinerne, da

„Armeen ellers sandsynligen maa dissolveres, eller det Yderste voves, „hvilket sidste dog vilde have samme Resultat".

Nordenfjelds klagede General *v. Krogh* ogsaa over det ringe Troppeantal, hvorover han kunde disponere, saa at han, efter at have afsendt 2 Grenadeerbatailloner og 1 Skielöbercompagni söndenfjelds, ikkun havde 4 Linie-Batailloner, 1 Dragon-Regiment, 3 Skielöbercompagnier og Landværnet tilbage; men herfra maatte endnu drages Besætningen i Trondhjem og Christiansund, hvorfor den offensive Styrke ei kunde blive stor, og var tilmed fordeelt paa 2 Steder, nemlig: een Brigade i Værdalen, under Generallieutenant *v. Schmettows* Commando, og een Brigade paa Röraas, under Generalmajor *v. Bangs* Commando, hvilken sidste dog i Enden af Januar Maaned 1809 blev noget forstærket. General *v. Krogh* og alle Kyndige erklærede, at et Indfald i Jemteland eller Herjedalen var physiskt umuligt, forinden Skieföret indtraf, hvilket pleier at skee midt i Marts Maaned.

Angaaende de russiske Operationer i Finland, var man i Norge aldeles uvidende, da man hverken directe, eller over Danmark erholdt nogensomhelst Efterretning derom. General *v. Krogh* indsendte vel i Jemteland og langt ind i Lapmarken forklædte Personer, især Skielöber-Underofficierer paa Skie, med Breve, og Chiffere til den höistcommanderende russiske General; og, omendskjöndt Russerne paa den Tid vare i Nærheden af Torneå, saa stode de Svenske dog imellem de russiske og norske Tropper, og gjorde saaledes Forbindelsen med dem umulig; men selv om en saadan Forbindelse havde været udförlig, vilde samme ikke have havt den ringeste Indflydelse paa den norske Armees Operationer og Foretagender, eftersom denne Armee hverken var udrustet til at operere i Forening med, eller paa anden Maade formaaede at understötte den russiske Armee, fra hvilken den var adskilt 120—150 danske Mile ved utilgængelige Örkener.

Prinds *Christian August* og Regjeringscommissionen vare derfor uudtömmelige i deres Klager til Kongen, skildrede i Særdeleshed under 16de Februar Norges Nöd og Tilstand med de mörkeste Farver, og bad sig bemyndiget til at anvende alle de Midler, som kunde udfindes til Landets Redning. Prindsen bevidner i en privat Skrivelse til Kongen, under 17de Februar, Sandheden af Regjeringscommissionens Andragende, og tilföier: „at den gjör alt „muligt, for at skaffe Födemidler tilveie ved Indkjöb i Norge; men

„mod Enden af Marts Maaned kan man befrygte total Mangel, saa „at Armeen maa oplöses. Skulde alle Ressourcer udeblive, vil „jeg være i den Nödvendighed at slutte en militair Vaabenstilstand „til Lands og Vands med Sverrig paa nogle Maaneder"; men forinden udbeder Prindsen sig Kongens Befaling desangaaende og slutter saaledes: „dersom ingen Ressourcer aabne sig, vil jeg „maaskee ogsaa blive nödsaget til, hvor voveligt det end er, at sætte „Armeen i Activitet, opsige den under 7de December 1808 indgaaede „Vaabenstilstand og rykke ind i Sverrig, forudsat at den störste „Mangel paa Klæder og Proviant til rette Tid afhjælpes".....

Men hvorledes skulde saadan Mangel kunne afhjælpes paa denne Tid af Aaret, da, ifölge Prindsens Melding af 3die Marts, Posternes Overfart fra Jydland havde, formedelst Is, været standsede og spærrede i 8 Uger, fra Begyndelsen af Januar til Begyndelsen af Marts Maaned, i hvilken Tid han altsaa var uden Ordres og uden nogensomhelst Efterretning fra Danmark? Fölgen heraf var, at man ikke officiel erfarede, om og naar den danske Armee gik over fra Sjælland til Skaane, eller hvad videre Kongen maatte have befalet den norske Armee vedkommende. Prindsen maatte altsaa holde sig til Kongens tidligere Befalinger, navnligen til den af 26de Marts 1808 (See: II Bind, Pag. 444—445).

Stöttende sig paa disse Befalinger udkastede og indgav Major *v. Darre* den 16de Februar 1809 til Prindsen et Forslag, hvori han sögte at overtale og bevise samme: „at et Angreb paa Sverrig burde forsöges, og at alle 3 Brigader: Staffeldt, Holst og Lowzow, „samtidig dirigeres imod Gothenborg, med eller uden Artilleri" — siger han — „ligemeget, Angrebet burde forsöges". Den patriotiske og dygtige Major *v. Darres* Plan er saare fornuftig og overbevisende, og det var rimeligviis denne Indstilling, som foranledigede Prindsens ovenstaaende Rapport til Kongen af 17de Februar.

Derimod var i Trondhjems Stift og Nordlandene ingen Hungersnöd tilstede. General *v. Krogh* melder under 28de Januar 1809 derom til Kongen:

„Trondhjems Stift var forrige Aar saa heldigt, at erholde en be„tydelig Tilförsel af Rug fra Archangel, hvorved Mangelen i Nord„landene og Finmarken nogenledes er bleven afhjulpen; ligesaa er „det Kongelige Magazin blevet forsynet dermed, saa at Tropperne „paa eet Aar ere betryggede for Brød-Mangel; men af Byg og

„Havre haves alt for ubetydeligt. For nogenlunde at afhjælpe den „store Nöd söndenfjelds, afsendes 3000 Tdr. archangelsk Rug over „Land til Prinds *Christian August's* Disposition, hvilket er Alt, hvad „jeg tör vove at afsende. Födemidler af over 11000 Rdr. Værdi „ere desuden afsendte fra Stiftet til den staffeldtske Brigade. Men „upaatvivlelig vil en grændseslös Mangel finde Sted, og de deraf „fölgende Onder ikke udeblive, dersom ikke nye og store Tilförsler „i Sommer kunne bevirkes fra Archangel".

Kongen svarede paa disse forskjellige Klager, under 1ste og 2den Marts, til Prinds *Christian August*:

....„At Ingen kan föle de kjække Nordmænds Lidelser mere „end Jeg; men, omendskjöndt Jeg gjör mig al Umage, kan Jeg ikke „værne dem derfor. Saavel Folket som Embedsmændene maae der- „for see at trodse dem, som Mænd, der ikke lade Modet falde. „Jeg kan ikke tage andre Forholdsregler end dem, Jeg har taget. „Aarsagen til Mangelen i Norge hidrörer alene fra Vinterens tidlige „Komme. Nu er Alt i fuld Gang i Danmark og Hertugdömmerne, „og af alle Nödvendigheder afsendes. Jeg kan ikke autorisere „Regjeringscommissionen til at slutte Vaabenstilstand, mindst med „England, heller ikke approbere nogen Vaabenstilstand, som ikke „er blot militair. At Deres Durchlauchtighed endnu ikke har opsagt „den nærværende Vaabenstilstand er begribeligt; men, saasnart Jeg „enten selv kan bevæge mig, eller Russerne rykke frem, maa den „opsiges".

Til General *v. Krogh* svaredes under 25de April: „Ved „det udenlandske Departements Mellemkomst er udvirket Löfte om, „at over 60,000 Tönder Rug skulle ved russiske Skibe henföres til „de trondhjemske Havne".

Kongens Bestræbelser i denne Retning fortjene saaledes fuldkommen Anerkjendelse; men han kunde, destoværre! ikke bekjæmpe Elementerne og Fiendernes Aarvaagenhed, stundom vel ogsaa Embedsmændenes Efterladenhed. Kongen tænkte endog paa at tilföre Norge Korn og Proviant igjennem Sverrig, og befalede derfor Intendanten for den norske Armee, General *v. Haxthausen*, under 28de Februar:

....„I det sandsynlige Tilfælde at den russiske Armee trænger „ind i Sverrig og besætter dette Land, vil det blive nödvendigt, at „soutenere samme med Korn og Proviant herfra, ligesom man da

„ogsaa maatte hjælpe Norge med Levnetsmidler, ligeledes herfra, „ved at sende dem igjennem Sverrig. Dog maa herover calculeres, „uden selv at lide Mangel". Denne sidste Befaling kunde naturligviis ikke bringes til Udförelse, da Forbindelsen imellem den danske og russiske Armee ingensinde tilveiebragtes.

Imidlertid blev der i Norge truffen Foranstaltninger til at operere offensiv. Den söndenfjeldske Armee var i Efteraaret 1808 bleven forstærket med 3 Batailloner, nemlig 2 Batailloner fra Bergen og 3 Divisioner fra en Musketeerbataillon, som vare posterede ved Laurvig. Hele Armeen var bleven indövet og exerceret paa Skie, hvortil den kolde og sneerige Vinter gav god Anledning; Amusetter sattes paa Skie; Slæder bleve satte i Beredskab, for at transportere Proviant for 15 Dage; og for 5 Dage skulde Soldaterne selv bære den, hvorved Armeen blev uafhængig af Veiene, kunde fölgelig bevæge sig hvorhen den vilde, og tournere alle Positioner.

Den norske Armee stod saaledes aldeles beredt, og ventede ikkun paa den Efterretning fra Danmark, at den danske Armee var gaaet over Sundet til Skaane, hvilket man saameget mère ventede i Norge at erfare, som man ved Spioner erholdt Efterretning om, at Deserteurer fra begge Lande uhindrede vare passerede over Isen til den modsatte Kyst; ja, Bladet „Dagen" meldte endog, at en Parlementair var gaaet over Sundet fra Helsingör til Helsingborg, slæbende en Isbaad efter sig, men at Isen havde været saa stærk, at han ikke havde havt Brug for den. Man gjorde deraf i Norge den Slutning, at, dersom Isen var bleven tilbörlig og nöiagtig undersögt, vilde det have viist sig, at den havde været stærk nok til at bære hele Armeen. Men det varede ikke længe, förend Spioner ogsaa bragte Efterretning om, at Isen var brækket op, og at man i Skaane ansaae sig for reddet og sikkret for det danske Angreb. Prinds *Christian August* haabede derfor ikke mere paa Understöttelse og Medvirkning fra Danmark, men ventede fra nu af paa, at Russerne skulde rykke længere frem, for at han kunde opsige Vaabenstilstanden og begynde Fiendtlighederne, for derved enten ganske at fastholde den svenske Vest-Armee ved Grændsen, eller, ifald den svækkede sig ved Detacheringer, da at gaae offensiv til Værks og besætte en Deel af Sverrig, hvortil der nu havdes Hjælpemidler, eftersom der ved den i Begyndelsen af Marts Maaned aabnede Skibsfart ankom en betydelig Deel Kornskibe fra Danmark til Norge,

hvorved Hungersnöden blev stillet og de tomme Magaziner atter fyldte. Overhovedet blev Skibsfarten imellem Jydland og Norge ligesom i Bælterne og i Öresund i dette Foraar ikke foruroliget i nogen væsentlig Grad af Englænderne. Af denne Grund afgik endnu den 23de Marts over 40 Skibe med Provisioner fra Jydland, hvilke alle kom lykkeligen til Norge. Först i Midten af April Maaned lode talrige engelske Krigsskibe sig atter see i vore Farvande, hvoraf man kan erfare, at, da man havde forsömt at benytte Isen, en Overgang over Öresund paa Skibe ikke just heller fremböd uovervindelige, eller engang store Vanskeligheder. Mangelen var nu afhjulpen i Norge, og, for at den ikke atter skulde indfinde sig i Danmark, fritog Kongen ved Forordningen af 6te Marts 1809 alle neutrale og venskabelige Magter tilhörende Skibe, som fra venskabelige Havne i Östersöen vilde bringe Korn, Provisioner, Uld, Hör, Hamp og Bark til Sjælland — fra at lægges under Embargo.

Ogsaa befriede man sig i Norge lidt efter lidt fra Krigsfangerne, som foraarsagede megen Byrde, mange Bryderier og Vanskeligheder at föde.

Ifölge Kongelig Resolution af 12te Juli 1808 blev det nemlig Prinds *Christian August* tilladt at udvexle de i Norge værende engelske Krigsfanger, af hvilken Aarsag Prindsen indledede de nödvendige Underhandlinger, som havde til Fölge, at Englænderne sendte Cartelskibe til Koster-Öerne udenfor Strömstad, eller stundom til Frederiksværn i Norge, hvor Udvexlingen fandt Sted. Ifölge den herom afsluttede Convention skulde man regne en Menig, Soldat eller Matros, for 1 Mand, en Underofficier for 2, en Midshipman eller Skipper for 3, en Lieutenant for 4 og saaledes forholdsviis stigende for de höiere Charger indtil en General eller Admiral, som blev beregnet for 60 Mand.

Ifölge denne Scala afleveredes fra Norge til Kosteröerne den 14de October 1808 138 Mand, den 23de November 110 Mand, i December et omtrentlig lige Antal, for hvilke atter norske Krigsfanger leveredes tilbage, saa at — ifölge en Skrivelse og dermed fölgende Fortegnelse, dateret Gothenborg den 13de April 1809, hvilke paa den engelske Admiral Sir *Samuel Hoods* Vegne vare undertegnede af Marine-Lieutenant Sir *Henry Lesslie Growes* — imellem Juni og December Maaned 1808 bleve i Norge og i Sjælland

af engelske Krigs- og Cartelskibe afleverede . . . 640 Personer.
Desuden den 13de Marts ved Cartelskibet Albert ved
Koster-Öerne . . . . . 119 —
Den 17de og 19de Marts til Helsingör . . . . 313 —
Tilsammen 1072 Personer.
Derimod havde Englænderne, ifölge bemeldte Skrivelse og Fortegnelse, i Perioden imellem Juni og December 1808 ikkun modtaget fra Sjælland og Norge . 800 Personer.
Den 1ste April 1809 med Transportskibet Alert ved
Koster-Öerne . . . . . 115 —
Tilsammen 915 Personer.

Ifölge denne Liste havde Englænderne altsaa den 13de April tilgode 157 Personer.

Den 24de April hjemsendtes til Norge atter 107 Personer, for hvilke Englænderne ikkun erholdt 65 Personer, eftersom Krigsfangerne fra Norges övrige Havne og Söstæder endnu ikke vare ankomne, hvorfor Commandeur *Fisker*, ifölge Generalcommandoens Tilladelse, gav sit Æresord paa, at de manglende 42 Personer skulde senere blive erstattede. Der blev saaledes fört en formelig Regnskabsbog over Fangernes Udvexling, hvilken Bog indeholdt 2 Rubriker med Overskrift: „Gjæld" og „Tilgode".

De svenske Krigsfanger, som ei maatte udvexles, og deelviis ogsaa Englændere, bleve derimod ifölge Kongelig Resolution af 24de August 1808 oversendte til Jydland i Afdelinger paa circa 200 Mand, hvoraf flere Afdelinger overförtes i September Maaned 1808, og fortsattes dermed ved Skibsfartens Aabning i Marts Maaned 1809. Saaledes afgik i denne Maaned atter 133 svenske Krigsfanger fra Norge og ankom den 12te Marts til Aalborg. Den Deel, som ei kunde bortföres til Jydland, fordeeltes i Bergen, Skeen, Drammen og fl. St.

8 krigsfangne, engelske Kjöbmænd, som opholdt sig i Christiansand, ansögte, under 12te Januar 1809, Prinds *Christian August* om Tilladelse til at reise hjem til England, hvilken Begjering, ifölge Prindsens Indstilling af 20de Januar, blev af Kongen bevilget under 3die Marts. Ved Kongelig Resolution af 8de August 1808 blev det de svenske i Norge krigsfangne Officierer til deres personlige Fornödenheder tilladt, at trække Vexler paa Sverrig; en lignende Tilladelse blev tilladt de engelske Krigsfanger ved Kongelig Resolution af 17de Januar 1809. o. s. v.

Da den norske Armee saaledes var forsynet med Levnetsmidler og befriet for en af de meest trykkende Byrder, var et Indfald fra Norge i Sverrig nu udförligt, hvorfor ogsaa den söndenfjeldske disponible Armee, som ovenfor omtalt, stod beredt, paa förste Vink at foretage samme, ligesom Söværnet, ifölge Commandeur *Fiskers* Melding til Kongen, dateret Frederiksværn den 17de Marts 1809, var færdigt til at understötte Armeen. Commandeurens Rapport er saalydende:

.... „Söforsvaret for Norges nordlige Stifter er nu ordnet og „bestemt ved begge den norske Armees Divisions-Commandoer, og „jeg haaber at det vil være til Beskjærmelse for begge Stifters „Kyster og til Nordlandsfartens Vedligeholdelse. Det sydlige Norges „flydende Forsvar, saavel det, som kan holde Söen, som Rofartöierne „indtage allerede deres Kryds- og Posterings-Stationer, eller rustes „og eqviperes. Alt hvad der har været landsat, for at brændes, reen-„gjöres og repareres, forlader nu Stabelen, og vil om faa Dage „være activt. Ved Södefensionen haves ikkun lidt over 100 Syge."

Paa samme Maade melder General *v. Krogh* under 3die Mai, „at 8 Canonchaloupper og 4 Canonjoller ere aldeles færdige og „afgaaede til deres forskjellige Stationer langs Kysterne nordenfjelds."

Vi have ovenfor omtalt, at i Danmark, vare med förste aabne Vande alle offensive Krigsforetagender til Ende. Dog synes det, som om en Overgang over Sundet endnu var under Ventilation, eftersom Kongens Generaladjutant, *v. Bülow*, under 1ste Marts tilskrev Prinds *Christian August* fölgende Brev:

.... „Vi have i lang Tid önsket og haabet, at denne Vinter „havde skaffet os en Bro over Sundet til Sverrig, og 25000 Mand „staae allerede siden medio Januar parat til denne Expedition; men „med Eet fik vi vedvarende Töveir, og vort Haab blev skuffet „paa denne Maade. Nu kommer det an paa, om det vil lykkes „os at komme derover til Söes, hvortil der nu gjöres alle Anstalter; „men dette er forbunden med mangfoldige Vanskeligheder, og til „et heldigt Udfald paa denne Maade hörer særdeles megen Lykke; „thi i Malmör og Landscrona ligge 4 Fregatter, 5 Brigger, 2 Galeier „og 30 Canonchaloupper, (??) deels engelske og deels svenske, og, „naar Isen tillader os at löbe ud herfra, kan de ogsaa gaae ud fra „deres Havne".....

Vi gjentage, at, omendskjöndt det synes, af ovenstaaende Brev at dömme, at Overgangen endnu paatænktes, kan denne dog nu ei mere have været alvorlig meent, og fölgelig var der for den norske Armee lidet Haab tilbage om Understöttelse fra Sjælland. Kongen opgav selv aldeles det tilsigtede Angreb, forlod Kjöbenhavn og Armeen den 11te Marts, og reiste over Korsör til sin Familie i Kiel, hvor han ankom den 14de Marts, uden at blive i mindste Maade foruroliget af Englænderne paa Store-Bælt. I Kongens Fraværelse overtog General, Prinds *Frederik* af Hessen Commandoen paa Sjælland og underlagte Öer, og Armeen blev i Begyndelsen af Marts Maaned forlagt omtrent paa samme Maade som forrige Aar, rundt om Sjællands Kyster, nemlig: General Prinds *Frederik* af Hessen erholdt Commandoen i Kjöbenhavn, paa Amager og paa Sjælland, mod Nord til Constantia og mod Syd til Vallensbæk eller Lille-Veile-Aa. Södefensionen paa Kjöbenhavns Rhed bestod, ligesom forrige Aar, af nogle Blokskibe og omtrent 30 Canonchaloupper, der ligeledes bleve udlagte til Forstærkning for Tre Kroners- og Prövesteens-Batterier og Forsvaret af Indlöbet til Kjöbenhavn.

Generalmajor *v. Ewald* blev forlagt med sin Armee-Division, og erholdt Commandoen langs Kysten af Sundet fra Constantia over Kronborg til Hellebæk, med Stabsqvarteret i Hirschholm.

Generalmajor *v. Stricker* beholdt sit havte Commandantskab paa Kronborg Fæstning med underlagte Batterier indtil 6te April.

Generalmajor *v. Berger* erholdt Commandoen fra Hellebæk langs Nordkysten af Sjælland over Kirckhavns Batterier, Sörlager, Frederiksværk, Jægerspriis-Amt til Frederikssund, med Stabsqvarteret i Frederiksborg.

Generalmajor *v. Kardorff* — fra Holbæk forbi Overö, over Odsherred, Nexelö, Seierö, Refsnæs, Callundborg, Asnæs til Reersö inclusive, med 4 Canonchaloupper i Issefjorden. Ifölge Kongelig Befaling af 8de Februar var Seierö bleven besat, og da den i forgangne Aar var bleven udplyndret af de Svenske (See: II Bind, Pag. 555—556), saa blev Feltcommissariatet, i Forening med Amtmanden over Holbæks-Amt, paalagt at sörge for Öens Proviantering.

Oberst *v. Bassewitz* — fra Reersö over Korsör, Skjelskör, Aggersö, Egholm, Omö, Glanö, Masnedö til Vordingborg inclusive, med Stabsqvarteret i Slagelse. 8 Canonchaloupper bleve forlagte til Korsör og Skjelskör og eet Flaadebatteri ved Masnedö.

Generallieutenant *v. Castenskjold* — fra Vordingborg inclusive, over Kallehave, Rönneklindt, Strandegaard, Kjöge til Lille-Veile-Aa, med Stabsqvarteret i Faxö. 4 Canonchaloupper og 1 Flaadebatteri bleve henlagte til Kjöge.

Generalmajor *v. Vahrendorff* erholdt Commandoen paa Laaland Falster og Möen; dog blev Commandoen over Laaland den 18de Marts overdraget til Oberst *v. Lasson.* 12 Canonchaloupper bleve henlagte i Nakskov-Fjord og ved Gaabense, eet Flaadebatteri ved Kremnits-Gab og een armeret Seilbaad i Ulfshalelöb.

Paa lignende Maade bleve Kysterne af Landets övrige Öer og Provindser dækkede med de paa Öen eller i Provindsen værende Tropper. Ved Kongelig Resolution af 24de Marts blev ogsaa Öen Anholt besat fra Nörre-Jydland af med 1 Officier og 100 Mand af Jægercompagniet af 1ste jydske-Infanteri-Regiments 4de Bataillon og 20 Artillerister.

Var end Angrebet fra Sjælland paa Skaane opgivet, og saaledes den offensive Krig til Ende, saa fortsattes en allerede i længere Tid fra Sjælland fört Krig af mindre farlig Natur, nemlig: en saadan som den, de Svenske hele Vinteren igjennem förte paa Norges Grændser, og som bestod deri, at man fra Sjælland eller rettere Kronborg Fæstning, af en Aerostat ved Navn *Colding*, lod opgaae Luftballoner, forfærdigede af tyndt fernisseret Postpapiir af 3½ Fods Diameter og fyldte med Brintluft i et Værelse, der vendte ud imod Sundet og som engang var beboet af den ulykkelige Dronning *Caroline Mathilde.* Enhver saadan Luftballon bar en Last af 1 Pd. eller omtrent 32 Exemplarer, af et i det svenske Sprog affattet Skrift, som paa denne Maade kastedes over til Skaane. Af disse Luftballoner, som almindeligviis faldt ned ¼ Miil fra Kysten, og hvoraf nogle endnu opbevares paa Grev *de la Gardies* Gods, Löberöd, i Skaane, bleve 10 à 12 sendte over Sundet i Februar og Marts Maaned, og den 16de Marts endog 3, med ommeldte Skrift, hvormed tillige fulgte, som Bilag, Kong *Frederik den 6tes* Befaling til Prinds *Christian August* af 21de Januar 1809, affattet med modsvarende dansk og svensk Text, angaaende Behandlingen af de svenske Militaire, som vare i Besiddelse af de saakaldte „Bosteller", i Tilfælde af et Indfald og Erobring af Sverrig eller Dele deraf (See III Bind, Pag. 217—248).

Da General, Baron *Toll* havde erfaret Indholdet af den Ballast,

hvormed omtalte Balloner vare betyngede, opstillede han Cavalleri-Afdelinger, som bemægtigede sig dem og deres Indhold, saasnart de faldt til Jorden, hvilket man tydelig kunde see fra Kronborg, hvorpaa Generalen lod Skrifterne brænde, uden at de bleve læste af nogen Uvedkommende, følgelig uden at de kunde gjöre den ringeste Virkning paa det svenske Folk, til den danske Regjerings-Faveur. Der var endog fastsat Dödsstraf for hver Uvedkommende, som aabnede den i Ballonen liggende Pakke.

Den förstnævnte svenske Proclamation eller rettere dette Skrift*) indeholdt: en almindelig kortfattet Beskrivelse om Aarsagen til Krigens Udbrud og Fremgang, hvorledes Sverrig havde allieret sig med England, hvorved de tydske Provindser tabtes i den engelske Armees og Flaades Overværelse og Paasyn, at Finland med dets Fæstninger og Skjærgaardsflaade uigjenkaldelig var tabt formedelst samme Alliance; at Krigsbære fra Neva og Seinen, fra Andalusien, fra Sjællands-Sletter og fra Trondhjems Klipper vilde stöde sammen ved Mælarens fredelige Strande, for, som Seierherrer, at forestave Love til det fribaarne, mandige svenske Folk; at Kong *Carl den 12te* deelte Krigens Besværligheder med sin Armee og Nöden med sit Folk, hvorfor han var höitelsket af dem begge; men *Gustav den 4de Adolphs* Forhold og Færd er ganske anderledes; det svenske Folk opfordres derfor til ikke længere at gjöre Opoffrelser for en magteslös Throne, som ikke formaaer at yde Landet den pligtmæssige Beskyttelse, men til at forene sig med et Folk, som formaaer at give denne, og at hylde en Konge, der besidder disse Midler og tillige har Europas Agtelse, og nævner Danmarks Konge *Frederik den 6te* som en saadan, paa hvis Hoved det svenske Folk bör sætte Sverrigs Krone, og udhæver i megen Detaille alle de Fordele, som Sverrig heraf vil höste.

Skriftet omtaler endvidere: at samme er udgaaet fra en Svensk, som önsker at sætte de 3 nordiske Riger paa en dansk Fyrstes Hoved, der er nærmere berettiget til at arve Sverrigs Krone, end Wasaslægten, hvis lige nedstigende Mands-Linie allerede uddöde med

---

*) Det bar Titel af: „Strödda Anmärkninger öfver Sveriges Ställning, Sommaren 1808" og findes omtalt i de la gardiska Archivet, XX Bind, Pag. 39, og er trykt i samme Bind, Pag. 242—256.

Dronning *Christine* og som i Virkeligheden kan antages at være aldeles uddöd med *Carl den 12te.* Nordens Ulykker og Svaghed under Unionen bevise Intet imod Unionens Princip, men blot at man ikke var forsigtig i Valget af Regenterne, og at Skandinaviens Sprog forblev dem fremmedt. Denne Omstændighed eller Mangel kan ikke forekastes Nordens *Frederik*, som besidder alle de Dyder og Egenskaber, hvormed, fra Nordens gode Tider, Nordboen udmærker sig; han er mandig og retfærdig, kraftfuld og modig, hævet over Farerne, usvigelig i Löfter, redelig i alle sine Handlinger, tarvelig med Værdighed, alvorlig med Blidhed, Folkets Ven paa Thronen, Anförer i Spidsen for sin Hær, god Huusfader i sin Borg og Menneskeven i alle Livets Stillinger.

Dette er Hovedindholdet af hiint mærkværdige og lange Skrift, som tilvisse indeholdt Opfordringer, der ikke kunne billiges, og derfor maae ansees som et Product, der er udgaaet fra Organer, som have været Kongen og Regjeringen fremmede, omendskjöndt omtrent 500 Exemplarer af de to omtalte Skrifter bleve Aerostaten *Colding* tilstillede igjennem Cabinetssecretairen *Jessen*, til Oversendelse til Sverrig paa den omhandlede Maade, og hvoraf omtrent 400 bleve oversendte. Det er en Selvfölge, at svenske Forfattere bedömme Skriftet haardt og tillægge det Prædicater, som alene kunne undskyldes af deres Nationalitet og derpaa grundede Fölelser. Det er ogsaa i Almindelighed anseet for langt mindre krænkende, at overvindes i aaben Kamp, at tabe en Fæstning ved Storm, at see den og de deri værende Boliger ödelægges af Morterer og Canoner, end at tabe samme ved Forræderi, eller blot ved Forsög derpaa, eftersom slig Handlemaade ikke ansees overeensstemmende med Ridderlighedens Love, som man, under alle Forhold, altsaa ogsaa under Krigens Bulder, gjerne önskede, at bringe i Anvendelse. Man kan imidlertid anföre til Undskyldning for denne Fremgangsmaade, at den danske Regjering ikke handlede anderledes end den svenske, der stadigen opfordrede Nordmændene til Forening med Sverrig, som ifölge General *Tolls* Rapporter ogsaa havde sine Organer og Tilhængere i Danmark; og at fölgelig en Fremgangsmaade, som den ene Regjering tillod sig, maatte være ligesaa tilladelig eller undskyldelig for den anden.

Men Grunden til at Angrebet paa Sverrig blev opgivet lader sig ogsaa uden Vanskelighed udlede af andre Aarsager end Isens Bortgang og Englændernes Nærværelse i Öresund.

Vi vide nemlig allerede (See: II Bind, Pag. 242), at der den 24de Februar 1809 udbredte sig i Hamborg det Rygte, som samme Dag af Major *v. Haffner* blev indmeldt til Kongen: „at der i England tales om Udrustningen af en stor Expedition, bestemt imod „Sjælland". Dette Rygte vedblev at holde sig hele Foraaret igjennem; man vidste med Bestemthed, at en saadan Udrustning var i Gang, blot ikke til hvilket Sted den var bestemt; og under saadanne Omstændigheder burde Kongen hente Erfaring fra Aaret 1807, og ikke exponere Landet ved at bortsende derfra den störste og dygtigste Deel af sin active Armee. Elben blev tilmed i Begyndelsen af Marts Maaned bloqueret af en engelsk Escadre, og den derpaa höistcommanderende Söofficier truede endog med at behandle alle armerede danske Fartöier, der förte mindre end 10 Canoner, som Sörövere. Hvad skulde Kongen under disse Omstændigheder andet gjöre, end opgive Expeditionen til Sverrig? Men, da Grunden for denne Handlemaade ikke var det större Publicum bekjendt, saa fremkaldte den tilsyneladende Uvirksomhed en Deel Misstemning iblandt det danske og en temmelig höiröstet Dadel iblandt det norske Folk. Ved denne Handlemaade og Inactivitet, der blev udlagt som Frygt eller Mangel paa krigersk Dygtighed hos Anförerne, leed Kongen og hans Regjering et ikke ringe Skaar i den offentlige Mening, hvilket for en stor Deel blev Grunden til alle senere ulykkelige Begivenheder for Konge og Land.

Vi have allerede omtalt, at adskillige Personalforandringer fandt Sted i Armeen i dette Foraar og deriblandt under 6te April med Commandanten paa Kronborg, Generalmajor *v. Stricker*, en höist respectabel og ridderlig Olding, som havde tjent Staten over 60 Aar, og paa hvis hele Færd og tjenstlige Forhold der ikke kan kastes den ringeste Dadel. Han havde engang været en dygtig Soldat; men Aarene fordre deres Ret, og med Alderen indfinde sig Svagheder, som ingen Dödelig formaaer at afværge. Saaledes havde bemeldte Commandant i Enden af Aaret 1808 ved Forestilling til Kongen udvirket Tilladelse til i Frederiksborgs-Amt at samle 800 à 900 Bönder-Harve, hvormed han mod Sösiden bedækkede Kronborgs-Fæstnings Parapet, for dermed at afholde eller besværliggjöre en fiendtlig Escaladering — et forresten usselt defensivt Middel, som en Fiende, der tör vove paa at escaladere Kronborgs Mure, snart vil vide at rydde til Side — men

hvorfor man ei behöver at frygte, saalænge en Armee paa 25,000 Mand staaer i Fæstningens Nærhed. Forresten er, i Frostveir, Fæstningsværkernes Overgydning med Vand det simpleste og virksomste Forsvarsmiddel; og, naar Vandet er aabent, er en Escaladering ei mere mulig om Vinteren, end om Sommeren. Imidlertid bleve disse Harve liggende, indtil Bönderne i Foraaret 1809 havde dem Behov ved deres Markers Tilsaaning, og de kostede Eierne megen Uleilighed at bringe og atter afhente, og Staten mange Penge i Erstatning, uden den allermindste Nytte. Det er at antage, at disse af Oldingens Frygtsomhed foranledigede Forholdsregler endelig foraarsagede sammes Afskedigelse.

Af andre militaire Foranstaltninger i dette Foraar kunne vi ikkun anföre, at Veicorpset under 26de Februar 1809 blev givet en militair Organisation, og Veimesterne tillagt militair Rang og Grader. Derimod blev under 1ste Marts Kieler frivillige Jæger-Corps oplöst, ifölge den commanderende General i Holsteen, *v. Dürrings* Indstilling, da Corpsets Styrke hver Dag aftog.

Uagtet vi oftere have omtalt Mangler ved Danmarks Forsvarsvæsen, ville vi dog her komme tilbage til en af de vigtigste, nemlig: Krudt og Canoner, hvilke Mangler foraarsagede Regjeringen mange Vanskeligheder at afhjælpe. Ad diplomatiske Veie og Underhandlinger med Frankrig udvirkedes af Keiser *Napoléon*, idet man stöttede sig paa Tractaten af 31te October 1807, § 5, (See: II Bind, Pag. 88—90), at Frankrig vilde imod god Betaling overlade til Danmark 3000 Centner Krudt, hvoraf, efter mange Vanskeligheder og Paamindelser af Major *v. Haffner*, som var ansat ved Maréchal *Bernadottes* Hovedqvarteer, 1000 Centner bleve afhentede af det bernadotske Armee-Corps's Artilleripark i Bergedorff, under Oberst *Bardonet*, den 20de Januar 1809, med 330 franske Heste, 70 store Vogne, leverede af Rheinbecks-Amt, og 190 Mand Train og Escorte fra Rostock, og derfra bragte over Slutop og Kurau til den holsteenske Landsby Stockelsdorff, ved Lübeck, hvor Krudtet ankom den 2den Februar 1809 og blev modtaget af et Artilleridetachement fra Rendsborg. Men, da der udtrykkelig var lovet Danmark 3000 Centner, og da Krudtet, ifölge Kongens Ord: „paa ingen Maade kunde undværes", saa begyndte de diplomatiske Underhandlinger paany, og Major *v. Haffner* blev ligeledes sat i Bevægelse, for hos Maréchal *Bernadotte* at udvirke Udle-

veringen af de manglende 2000 Centner. Omsider, den 12te Marts, meldte Maréchallen; at Keiseren havde befalet, at endnu 1000 Centner skulde udleveres til Danmark og at de kunde afhentes i Stralsund, hvorhen Artillerimajor *v. Muck* og Sölieutenant *Donner* beordredes fra Rendsborg den 2den April, hvilke den 4de April afreiste fra Altona, deels for at undersöge og modtage dette Krudt, og deels for at undersöge og modtage 300 Jerncanoner, Morterer og Haubitzer med Lavetter samt en stor Deel Kugler og Bomber m. m., som den danske Regjering ligeledes, ifölge Begjering, vilde kjöbe af den franske. Men dette Hverv havde endnu flere Vanskeligheder end det förste. Lieutenant *Donner* kom den 17de April tilbage til Altona med den Efterretning, at Krudtet ikke kunde transporteres til Vands formedelst de engelske Krydsere; ei heller kunde det föres til Lands, da Hertugen af Mechlenborg hverken vilde give Heste eller Vogne til sammes Transport, saalidt som Franskmændene, der nu havde forladt Neder-Elben. Dernæst meldte Lieutenanten, at Canonerne vare meget maadelige, af ulige Caliber og Construction, og at Lavetterne vare cassable og ikke passede til Skytset m. m. Ikke desmindre blev Artillerilieutenant *v. Schmidt* med en Deel Artillerister beordret fra Rendsborg til Stralsund, for at hjælpe Major *v. Muck* at modtage dem. Foruden disse to Officierer var ogsaa den fra Kjöbenhavns Beleiringshistorie (See: I Bind, Pag. 367 og 493—496) bekjendte Lübecker Kjöbmand *Hoppe* paa samme Tid i Stralsund, for at kjöbe 1000 Læster Rug for den danske Regjerings Regning, bestemte til at sendes til Norge, hvortil de ogsaa bleve förte i Efteraaret 1809 paa 44 Skibe, og foranledigede Kongen til under 20de October at befale den norske Regjerings-Commission: „at de Skibe, som ankomme til Norge med Korn fra „bemeldte *Hoppe*, skulle tillades at udföre Trælast og andre norske „Producter".

Bemeldte Kjöbmand *Hoppe* er i Grunden en interessant, næsten historisk Person; thi han begyndte 1807 sit Bekjendtskab til den danske Regjering med Arrest i Kjöbenhavn; derpaa brugtes han af Regjeringen i mange vigtige Forretninger, steeg mere og mere i Gunst og Tiltro, saa at han ved Kongelig Resolution af 19de October 1809 endog betroedes et Forskud paa 12000 Rdr. Courant af de danske Finantser anviist paa Altonas Bank, og blev tilsidst udnævnt til dansk General-Consul i Frankrig, men endte hermed sin politiske Bane, paa samme Maade som han havde begyndt den, nemlig: med Arrest i Kjöbenhavns Citadel.

Ved Stralsunds Besættelse af et preussisk Corps under Commando af Husar-Major *v. Schill*, den 25de Mai 1809, bleve de i samme værende danske Militaire om Aftenen den 28de Mai arresterede, men ved Indtagelsen af Fæstningen af Danske og Hollændere den 31te Mai atter befriede. Imidlertid havde Major *v. Schill* naturligviis hverken respecteret det danske eller det franske derværende Krudt, men tappert forsvaret sig og Fæstningen dermed, hvorved en Deel af Krudtet blev brugt, saa at Ma[illegible] *v. Muck* först efter nogen Venten og megen Uleilighed, igjennem den franske Commandant, General *Candras* og General Intendant *Vilmancy*, ikkun erholdt 710 Centner Krudt, der ved en Douceur af 100 Louisdors til en höitstaaende Person bleve leverede frit til Rostock, og derfra mod en Udgift af 2591 Mk. 8 Sk. Hamborger-Banco förte under fransk Escorte og Lieutenant *v. Schmidts* Commando over Herrn-Fähre paa Travefloden, 1 Miil nordenfor Lübeck, til Kurau i Holsteen, hvor Transporten ankom den 16de Juni. 60 Vogne, der bleve beordrede fra Artilleriparken i Rendsborg og som ankom til Kurau den 18de Juni, bragte omsider Krudtet til Rendsborg.

Da Major *v. Muck* under 24de Juni havde meldt, at hans Forretninger i Stralsund vare endte, erholdt han under 2den Juli Ordre til at vende tilbage, og ankom den 26de Juli til Altona, hvorefter Kjöbmand *Hoppe* erholdt det Hverv, at besörge det modtagne Skyts og Projectilerne indskibede og afsendte til de ham, ifölge Kongelig Ordre af 9de August, opgivne Steder: Sjælland, Holsteen og Fredericia.

Det af Major *v. Muck*, ifölge Rapport af 24de Juni, modtagne Jern-Skyts, Projectiler m. m. var:

Skyts.

29-	24pundige	Canoner	og		29	Lavetter.
129-	18	—	ditto	-	129	ditto.
51-	12	—	ditto	-	40	ditto.
39-	6	—	ditto	-	39	ditto.
12-	16	—	Haubitzer	-	10	ditto.
18-	40	—	Morterer	-	17	Blokke.
16-	60	—	ditto	-	12	ditto.
5-	80	—	ditto	-	2	ditto.
1-	100	—	ditto	-	"	ditto.

Tilsammen 248 Canoner 12 Haubitzer og 40 Morterer.

= 300 Piecer med 278 Lavetter og Blokke.

Projectiler.

5800	24pundige	Kugler	
25800	18	—	ditto
7650	12	—	ditto
7600	6	—	ditto
1100	16	—	Haubitz-Granater
3600	40	—	Bomber
984	80	—	ditto
100	100	—	ditto.

Tilsammen = 52,634 Projectiler.

I Sommeren og Efteraaret 1809 blev ovenstaaende Skyts og Projectiler af Kjöbmand *Hoppe*, ved Hjælp af den atter til Stralsund hensendte Artillerilieutenant *v. Schmidt*, afsendt til Söes, saaledes:

Til Sjælland: 19- 24pundige, 63- 18pundige, 25- 12pundige og 12- 6pundige Canoner; 6- 16pundige Haubitzer, 16- 60pundige, 5- 80pundige og 1-100pundig Morterer.

Til Holsteen: 10- 24pundige, 38- 18pundige, 26- 12pundige og 11- 6pundige Canoner og 6- 16pundige Haubitzer.

Til Fredericia: 28- 18pundige, 16- 6pundige og 18- 40pund. Morterer.

Af Projectilerne sendtes det til Skytset i Forhold staaende Antal til hvert Sted.

Canonerne bleve senere prövede paa vedkommende Steder og befandtes kun lidet brugbare; mange af dem sprang allerede ved Pröverne.

I Efteraaret 1809 tilböd den franske Regjering den danske, efter foregaaende diplomatisk Brevvexling, atter et Parti Krudt fra Stettin, hvorfor den holsteenske Artilleri-Brigade under 10de October blev befalet, igjen at sende Lieutenant *v. Schmidt* med en Deel Artillerister til Stettin, for at pröve og modtage bemeldte Krudt.

Mangelen paa Krudt og Vaaben var overhovedet meget stor. Den danske Regjering havde derfor allerede i Sommeren 1808 igjennem sin Gesandt i St. Petersborg ogsaa henvendt sig desangaaende til sin anden mægtige Allierede, Rusland. Under 25de September 1808 meddeler Kongen ogsaa til Prinds *Christian August*, . . . „at den russiske Regjering „har erklæret sig villig til, over Archangel at overlade os 400 Ge„værer, 3000 Pud Krudt, noget Bly og en Deel Flintestene", for at sendes til General *v. Krogh* i Trondhjem.

Klagerne over det danske eller maaskee franske Krudts Beskaffenhed vare heller ikke sjeldne. I en Rapport fra Sölieutenant *Klaumann*, dateret Glückstadt den 8de August 1809, til Chefen for Sö-Eqviperingen sammesteds, Capitain *v. Mossin*, melder han efter en Action paa Elben den 7de August s. A. „Jeg tager mig den „Frihed, at gjöre Herr Capitainen opmærksom paa, at vort Krudt „har kun maadelig Kraft, da Fiendens Kugler, som sikkerligen vare „af meget ringere Caliber end vores, dog rækkede ligesaa langt „som disse".

Den danske Regjering bestræbte sig derfor at erholde bedre Krudt fra andre Steder, og bestilte en Deel fra Krudt-Fabrikerne i Schweitz, hvoraf 250 Centner den 17de Februar 1810 ankom til Harborg, og blev modtaget af Commandanten i Altona, Major *v. Haffner*, som desuden erholdt den Kongelige Ordre, at forsöge paa at kjöbe en stor Masse Krudt i Hamborg og Holsteen, hvilket Hverv Majoren i sin Rapport til Kongen af 27de Februar 1810 haabede at kunne opfylde ved en indledet Leverance.

Disse Mangler grundede sig alene paa den lange Fred og den liden Interesse, der, som oftere er omtalt, dengang vistes Militairvæsenet i vort Land.

Da Farvandene i Foraaret 1809 begyndte at blive seilbare omkring Danmarks Kyster, forefaldt ogsaa enkelte Actioner paa Havet, ligesom de foregaaende Aar.

En Jagt, Birgitte, som under Maanedslieutenant *Vahrendorffs* Commando havde fra Norge bragt engelske Krigsfanger til Jydland, og var lastet med Korn, stödte paa Tilbagereisen, den 1ste Marts, paa en engelsk Cutter, der begyndte en Canonade paa Jagten, hvilken Lieutenant *Vahrendorff* ikkun besvarede med Haandgeværer, men som dog havde den Virkning, at Cutteren efter 2 Timers Fegtning forlod Jagten, der blot havde erholdt 1 Mand saaret.

Samme Dag, den 1ste Marts, gik Sölieutenant *Fog*, paa Kongeagten Aalborg, armeret med 6 smaa Canoner, fra Fladstrand til Norge, paa hvilken Fart han ogsaa blev angreben baade af en engelsk Fregat og en Cutter. Paa Kongejagten befandt sig tillige Lieutenanterne *v. Riis* af Guidecorpset og *v. Top* af Kongens Livjæger-Corps, alle 3 besjælede af Lyst og Iver til at forsvare den imod Overmagten. En Fegtning begyndte, under hvilken Fienden sendte

det ene glatte Lag efter det andet ind paa Jagten, hvis Besætning modigt besvarede Ilden henved 1 Time, da den var bleven saa forskudt, at den maatte ansees for ubrugbar, og, efterat Lieutenant *v. Fog* var bleven saaret, strög den, efter den tappreste Modstand, sit Flag og overgav sig. Jagten blev opbragt til Gothenborg, hvor Officiererne og Besætningen strax bleve udvexlede og ankom saaledes i Enden af Marts Maaned atter til Kjöbenhavn.

Vi vende nu atter tilbage til Begivenhederne i Norge.

Medens den norske Armee stod beredt paa Grændsen, ikkun ventende paa Efterretningen om at den danske Armee var gaaet over Öresund, eller at Russerne vare rykkede længere frem, for ifölge Kongens Befaling ogsaa at begynde sine offensive Foretagender i Sverrig, forefaldt i dette Land en Begivenhed, eller Katastrophe, hvorpaa Historien, Gud skee Lov! ikke har mange Exempler at opvise, og hvis Virkninger paa den naturligste, men tillige meest uventede og forstyrrende Maade, grebe ind i Danmarks og Norges hele krigerske Virksomhed imod Sverrig, idet Oberstlieutenant *Adlersparre*, med en Deel af de i Værmeland staaende Tropper, forlod Grændsen og marcherede imod Stockholm, for at afsætte deres Konge. Denne vigtige Begivenhed fortjener paa dette Sted en detailleret Fremstilling.

Sverrigs indre Forhold vare ved den ulykkelige, dobbelte Krig blevne stærkt rystede. Den russiske Hovedarmee, under Commando af Generalerne *v. Knorring* og Fyrst *Bragation*, var paa Isen trængt frem til Ålandsöerne, og stod endog med Avantgarden, under Generalmajor *Kulneff*, paa det svenske Fastland og truede derfra Stockholm; en anden Afdeling af samme Armee, under Commando af Generallieutenant *Barclay de Tolly*, var ligeledes gaaet paa Isen over den bothniske Havbugt, Qvarken kaldet, fra Wasa til Umeå; en 3die Armee-Afdeling, under Commando af Generallieutenant *Schuwaloff*, senere *Kamenskij*, trængte frem nordenom den bothniske Havbugt (See: XVIII Capitel); en dansk Armee paa 23—24000 Mand stod, ifölge den i Sverrig havende Efterretning, endnu beredt til at foretage et Angreb fra Sjælland paa Sverrig; og en norsk Armee var ligeledes færdig til at foretage et Indfald fra Norge. Men, omendskjöndt Sverrig saaledes blev truet fra alle Sider, vilde dets ulykkelige Konge, *Gustav den IV Adolph*, ikke höre tale om Fred og især

ikke slutte nogen Forbindelse med Frankrigs Keiser, hvem forresten det övrige Europa, paa England og Sverrig nær, var falden til Fode. Flere af Kongens nærmeste Omgivelse, alle tilhörende Sverrigs bedste og meest patriotiske Mænd, forsögte paa at overtale Kongen til at give efter for Magten, eller i det mindste at sammenkalde Rigets Stænder, for at höre deres Raad. Men den forblindede, egensindige, ja, ulykkelige Konge vilde hverken höre tale om Fredsforslag, eller Sammenkaldelse af Stænderne, men vilde fortsætte, paa samme Maade som hidtil, den planlöse Krig med alle sine Naboer og Fiender. Armeen var i Særdeleshed ilde stemt imod Kongen; Maaden, hvorpaa Krigen förtes, Finland forsvaredes og tabtes, Landværnet, Landets bedste Ungdom, gik til Grunde i Sommeren og Efteraaret 1808, etc. etc. blev ene og alene lagt Kongen til Last, eftersom alle militaire og administrative Bestemmelser og Forholdsregler udgik fra ham. Der var derfor ingen Patriot, som jo ikke önskede en Forandring i det hidtil fulgte Regjeringssystem, men derimod var der sikkert ikkun faa, som önskede den ved at afsætte Kongen, et Leed af den gamle elskede Stamme, hiin Wasa-Slægt, som siden *Gustav Erikson Wasa* den 7de Juni 1523 blev af et taknemmeligt Folk oplöftet paa den svenske Konge-Throne, havde givet Sverrig saamange udmærkede og store Regenter og Krigere, hvilke med deres Blod, i utallige seierrige Slag og Træfninger, fuldeligen havde betalt hiin Udmærkelse til Fædrelandet. 5000 erobrede Estandarter og Faner, som pryde Stockholms Ridderholms-Kirke, stamme for störste Delen fra dem, hvoraf ikke faa ere egenhændigen erobrede af denne tappre Kongeslægt, og ere saaledes Vidnesbyrd om den svenske Armees saavelsom disse Regenters Tapperhed og Daad. Dog — Omstændighederne foranledigede en Fremgangsmaade imod Kongen, der, som sagt, Faa, maaskee Ingen, havde saaledes önsket eller ventet*).

Misstemningen imod Kongen var derfor i Efteraaret 1808 almindelig, især lydelig i Vest-Armeen, og i denne, fornemmelig i

*) Den her fremsatte Relation grunder sig for en Deel paa „G. *Adlerspar-*„*res* Berättelse om Revolutionens Utbrodt i Vermland 1809, i Hand-„lingar röranda Sveriges äldre, nyare och nyaste Historia, utgiffna af „ett Sälskab, Stockholm 1830, 3 Delen, Pag. 15—54"; samt Forfatterens Samtale med flere af de Deeltagende, saasom: Brödrene *Ankarsvärd*, Oberst *Forsell* o. fl. i Stockholm, i August Maaned 1844.

Værmeland, hvor Oberstlieutenant *Gustav Adlersparre* en Tid havde fört Commandoen over 1ste Brigade, eller andre Afdelinger ved Eda-Skandse.

Oberstlieutenant *Adlersparre* var en höitbegavet og begeistret Mand, dygtig og tapper Kriger, fölgelig elsket og agtet af sine Undergivne og Landsmænd, sit Fædrelands oprigtige Ven og sande Patriot, og deelte derfor af Hjertet Landets Sorger og Ulykker.

I Efteraaret 1808 nedlagde han ifölge Kongelig Resolution af 11te December sin havte Commando og aflöstes af Oberst *Lejonstedt* (See: III Bind, Pag. 231—232). Samme Kongelige Resolution indeholdt tillige Ordre for ham saavelsom til Vest-Armeens Höistbefalende, Generallieutenant *Cederström*, at begive sig til Stockholm, hvor de, hvad Rygtet udsagde, skulde med flere Andre udarbeide en Angrebsplan paa Norge. Men, da Oberstlieutenant *Adlersparre* frygtede for, at der af et saadant Arbeide intet godt var at haabe, men at, som han siger, ikkun Uforstand, Kortsynethed og letsindig Udueligheb vilde gjöre sig gjældende og beholde Overvægten, saa undlod han at indfinde sig i Stockholm, og angav som Grund herfor en ved Væltning med en Vogn erholdt Blessure i Benet. En anden og ligesaa vigtig, men hemmelig Grund til hans Udeblivelse fra Stockholm vare de i Omlöb værende hyppige Rygter, angaaende en nær forestaaende Regjeringsforandring, hvori Venner og Bekjendtere toge Deel, og hvori han ved sin Nærværelse i Stockholm frygtede for at blive indviklet, eller deelagtig, eftersom han endnu dengang ikke ansaae en saadan Forandring retfærdiggjort ved den almindelige Nöd. Han oppebiede derfor nærmere Efterretninger, eller nye Befalinger i sit hidtil havte Qvarteer paa Sophielund ved Eda-Skandse, hvorimod Generallieutenant *Cederström*, hvad vi allerede have meldt, afreiste den 16de December alene til Stockholm.

Rygterne fra Stockholm om forehavende Anslag imod Kongens Person, ligesom Efterretningerne om Landets Fare og Nöd bleve mere og mere byppige og trængende. Oberstlieutenant *Adlersparre* erholdt ogsaa paa denne Tid 2 anonyme Breve og eet med Navn undertegnet Brev, hvori han blev gjort bekjendt med Fædrelandets Undergang, ifald der ei blev anvendt Magt, for at undgaae Faren. Der blev ham meldt i disse Breve: „at flere Patrioter havde forenet sig, „for at rydde Kongen til Side, ved hvilket Middel alene Fred var „at haabe; at man ventede Understöttelse af Armeen, at den åland-

„ske Armee-Afdeling allerede var vunden, og derfor regnede man „ogsaa paa Oberstlieutenant *Adlersparre* og den værmelandske Armee-„Afdelings Bistand i Nödens og Farens Stund."

Oberstlieutenant *Adlersparre* svarede paa det ene med Navn undertegnede Brev: „at, ifald Nöden og Omstændighederne virkelig „vare saaledes, som det blev meldt, kunde man med Sikkerhed regne „paa hans Bistand, dog ikkun under den Betingelse, at man hverken „maatte udöve Mord, eller anvende Pöbelens Hjælp".

I Jule-Dagene 1808 erholdt *Adlersparre* endnu et Brev fra en paalidelig Haand, hvori der blev fortalt ham, som Vished: „at, ved Sammenkomsten i Erfurth, var Sverrig bleven „overladt Danmark og Rusland til Deling, og at Motala-Elven skulde „være Grændsen imellem dem, saaledes at Danmark erholdt den „söndenfor samme liggende Deel og Rusland den nordlige og öst-„lige Deel". Andre Rygter fortalte derimod: „at Keiser *Napoléon* „havde givet Keiser *Alexander* fri Disposition over den skandina-„viske Halvö, imod selv at erholde en lignende Disposition over „den pyrenæiske Halvö, og at Kongens redeligste Raadgivere for-„gjeves havde forsögt paa at lede ham til Klogskab og Föielighed; „at de höieste Embedsmænd bleve behandlede med Uartighed og „Voldsomhed, og at der gaves Symptomer, som lode formode, at „Kongen havde i Sinde at borttage Bankens rede Penge". etc. etc.

Ved Modtagelsen af dette Brev blev *Adlersparre* sat i den heftigste Sindsbevægelse; at Sverrigs gamle Navn og Nation skulde forsvinde fra Jordkloden, krænkede ham haardt. Efter en lang, sörgelig og sövnlös Nat fattede han endelig den Beslutning: „med „alle de Midler, han kunde udtænke, at understötte dem, som havde „foresat sig at redde Fædrelandet."

Det er meget troligt, at General *Armfelt*, som vistnok var en varm Patriot, men tillige en klog, forsigtig og intrigant Mand, havde Andeel i disse Breve, og overhovedet var en af Hovedpersonerne i det hele Værk, omendskjöndt han blev staaende ubemærket i Baggrunden.

Oberstlieutenant *Adlersparre* reiste om Morgenen, efter at have modtaget ovenstaaende sidste Brev, til Major, Baron *Carl Ankarsvärd*, der, hvad vi vide, havde været tjenstgjörende Overadjutant ved den værmelandske Armee-Afdeling, og som boede paa Ulricksdal i Köla-Sogn, nær ved den norske Grændse, men paa hiin Tid, ligesom

Oberstlieutenant *Adlersparre*, ved Kongens Unaade var sat ud af militair Activitet. Denne höitbegavede, patriotiske, liberale og ikkun 26 Aar gamle, tappre Kriger er den samme, som endnu under Titel af Generaladjutant, og Greve *Carl Ankarsvärd*, tilligemed 2 yngre Brödre, Baroner og Oberster af samme Navn, dog alle 3 ikke mere i militair Activitet, men ved aandelig og materiel Uafhængighed, Talenter og Patriotisme i lang Tid have lyst og endnu lyse, som Stjerner af förste Störrelse, paa Sverrigs politiske Himmel. Major *Ankarsvärd*, som forhen oftere havde ladet Oberstlieutenant *Adlersparre* forstaae med, at han burde foretage Noget til Fædrelandets Redning, modtog med Forundring og Glæde Forsikkringen om, at Oberstlieutenanten nu var beredt til Alt.

Efter nogle Dages Overlæg blev besluttet, at Major *Ankarsvärd* skulde afreise Nytaars Aften til Dal-Regimentet, som cantonnerede i Egnen af Åmål, og derfra til Armeens venstre Flöi, medens Broderen, Capitain *August Ankarsvärd*, skulde afreise til nogle af de Troppe-Corps, som laae i Egnen af Carlstad. De skulde meddele Planen til en og anden Officier, og disse skulde atter meddele samme til deres Cammerater.

Major *Ankarsvärd* kom tilbage til Oberstlieutenant *Adlersparre* med den Hilsen fra Befalingsmanden over Armeens venstre Flöi, Oberst, Baron *Carl Posse*: at han önskede at tale med ham den 9de Januar 1809 i Ökne Gjestgivergaard, beliggende paa Veien fra Eda til Venersborg. Efter denne Indbydelse indfandt Oberstlieutenanten sig der om Aftenen den 8de Januar, og skrev samme Aften den Proclamation, som han under 7de Marts udstedte i den værmelandske Armee-Afdelings Navn. Oberst *Posse* og Oberstlieutenant *Adlersparre* mödtes derpaa næste Dag, og aftalede nu hvad der burde og kunde foretages med Hensyn til Udförelsen af deres Plan, og skiltes med den bestemte Aftale, at enhver af dem skulde paa sin Side sondere Troppernes Tænkemaade, blive i Forbindelse med hinanden ved Courerer, og oppebie hvad der blev foretaget i Stockholm.

Nogle Dage derefter begav Oberstlieutenant *Adlersparre* sig til Carlstad, hvor han fremtidigen forblev, under stedse nye Paaskud, dog til Manges Forundring, efterdi han sammesteds ikke havde Tjenesteforretninger. Her strömmede hver Formiddag, efterhaanden som Planen blev mere bekjendt, Officierer af alle Regimenter og Corps

til hans Qvarteer, for at modtage de Nyheder og Efterretninger, han havde at meddele dem; dog udtalte han blot i Almindelighed: „at det gik slet i Stockholm med Statsbestyrelsen, og, dersom de „vare af samme Mening som han, vilde de forenede marchere did, „for at lære dem at regjere, og at han stolede paa dem, som paa „sig selv." Chefernes og Officierernes Svar var: „Vi have Tiltro „til Oberstlieutenanten, og, hvis De ville före os an, ville vi vil- „ligen följe Dem." Cheferne og de höiere Officierer talede med Capitainerne og Lieutenanterne, hvilke alle vare enige i og villige til at följe ham.

Ved Oberstlieutenantens lange Ophold i Værmeland opstod vel Mistanke til hans Forehavende og Hensigt, hvilken Mistanke dog syntes atter at tabe sig. Planen var desuden saavidt modnet, at en Forgribelse paa hans Person ei vilde have været gjörlig. Ikke desmindre var den lange Venten paa de lovede Foretagender i Stockholm, hvilke den værmelandske Armee-Afdeling skulde understötte, saa meget mere ubehagelig, som Opdagelsen af Begivenhederne og Foreningen i Værmeland vilde have gjort det nödvendigt, at man der maatte have begyndt Opbrudet i Utide, eftersom man allerede i Enden af Januar Maaned var aldeles marchefærdig. Imidlertid anvendtes Tiden til Recognoscering af Tænkemaaden i de nærmeste Provindser. Capitain *Törneblad* af Dal-Regimentet blev saaledes sendt til Nerike, Westmanland og Dalarne; Capitain Baron *Friesendorff* til Östergothland; Majorerne *Ankarsvärd* og *Christian Klingspor* til Stockholm, for der at sondere og underrette visse Personer af Betydenhed om Oberstlieutenant *Adlersparres* Plan og Hensigt. Iblandt saadanne Personer havde Major *Ankarsvärd* erholdt det Hverv, at söge at overtale Excellencen, Baron *Wrede* i Linkjöping, at tiltræde Revolutionsforetagendet i Egenskab af Overbefalingsmand. Men dette Forsög mislykkedes ganske, eftersom Baron *Wrede*, under ingen Betingelse, vilde gaae ind paa det af Major *Ankarsvärd* gjorte Forslag, men meget mere besvor ham paa det Helligste, at afstaae fra sit Forehavende. Major *Anderson* ankom fra Dalarne til Carlstad og reiste atter tilbage; overalt viste man Planen Velvillie og Beredvillighed til dens Udförelse.

I de förste Dage af Februar Maaned 1809 ankom en Skrivelse til Oberstlieutenant *Adlersparre* fra Major *Ankarsvärd*, som nu var i Stockholm, hvori han fortalte, at Revolutionen var der nær ved at bryde ud;

andre Breve bekræftede denne Efterretning, samt at de Sammensvorne vilde bemægtige sig Kongens Person i den nordlige Ende af Drottninggatan, naar Kongen kom kjörende til Byen fra Haga-Slot, hvor han boede Vinteren imellem 1808 og 1809.

Misfornöielsen med *Gustav den IV Adolph* var allerede gammel, og stammede maaskee mere fra Rygen og Stralsund 1807, end fra det ulykkelige finske Felttog, hvilket sees deraf, at de Misfornöiede, det saakaldte constitutionelle Parti, allerede i April Maaned 1808 tog den Beslutning, at sende en Englænder, en vis Herr *Brown*, som befuldmægtiget Agent til England; dog afreiste han först 6 Uger sildigere.

De af den svenske Armee i Sommeren 1808 over den russiske Armee tilkjæmpede Fordele forhalede Opfyldelsen af det af de engelske Ministre udtalede Löfte, at ville modtage dette Sendebud; ei heller vilde de senere, aller mindst Udenrigs-Ministeren *Canning*, atter indlade sig i nogensomhelst Transaction med *Brown*, hvorimod Ministeren *Spencer-Perceval* modtog ham og hörte paa hans Andragende, som bestod i: at man havde i Sinde at bevirke Hertugen af *Gloucesters* Valg til svensk Kronprinds og Hertugen af Södermanlands Efterfölger, hvis Ret til Thronen man ikke vilde bestride. I flere Maaneder erholdt *Brown* intet bestemt Svar, og Underhandlingerne sluttedes omsider den 11te November 1808, idet *Perceval* skriftligen vægrede sig ved at indlade sig paa nogetsomhelst Forslag, og foregav, at Aarsagen til Svarets lange Udeblivelse var foranlediget af Forslagets delicate Natur og Vigtighed, hvordan det end blev afgjort. Dette Svar indlöb saaledes til de Constitutionelle og Misfornöiede i Stockholm ikke förend i Enden af Aaret 1808.

Paa lignende Maade havde de sendt en hemmelig Agent til Keiser *Napoléon*, for at höre hans Mening, om hvorvidt han vilde tillade det svenske Folk at vælge sig en fri Regjeringsform, hvis *Gustav den IV Adolph* afsattes fra Thronen? *Napoléons* Svar var kort, og löd: „man kommer for sildigt; jeg har allerede givet Kron„prindsen af Danmark og Keiseren af Rusland mit Löfte".

Disse Svar foranledigede de Misfornöiede til at tage andre Forholdsregler og nærmere og bestemtere at overlægge dem. Udmattet ved ligesaa unyttige som langvarige Raadslagninger blev man omsider enig om, at man vilde handle paa egen Haand, skride til Værket, og bestemte Dagen, den 8de Februar 1809, paa hvilken man

vilde afsætte Kongen, efter at alle Midler at overtale ham til en klogere Fremfærd i Krigsförelsen og til at sammenkalde Stænderne forgjeves vare forsögte og udtömte. Kongens Afsættelse var — sagde man — det sidste, ulykkeligste og smertefuldeste Middel til at redde Landet for Oplösning og Undergang. Blandt Hovedmændene for de Misfornöiede i Stockholm nævnes Oberst *Sköldebrand* som den, der især forstod at forene de forskjellige Anskuelser til en bestemt Handling; Baron *Jacob Cederström*, den samme, som mistede et Been i Affairen ved Skalbukilen i Norge den 13de April 1808 (See: II Bind, Pag. 456—457), og var en höitbegavet, patriotisk og begeistret Mand, födt til og experimenteret i alle saadanne Foretagender; Major, Grev *Björnstjerna*; Landshövdingen *Hans Järta*; General, Baron *Armfelt*, Vest-Armeens forhenværende Chef; Grev *G. Hamilton*; Baron *Wrangel*; Lieutenant *Hohenhausen*; *G. Järta*; Major, Baron *Ankarsvärd*, som maaskee var den ivrigste og modigste af dem alle; thi vi have seet, at det var ham, som var Ophavsmanden til og Sjælen i disse Foretagender i Værmelands Skove. Ved den sidstnævntes Ankomst til Stockholm i Begyndelsen af Februar Maaned, blev han snart deelagtig i de Sammensvornes Plan og Beslutning den 8de Februar, hvilken Beslutning næsten overalt var bekjendt, men hvis Nödvendighed tillige overalt blev indseet. Denne Nödvendighed var Aarsagen til, at en Ven eller en Bekjendt, som den 8de Februar om Morgenen besögte den tjensthavende Adjutant, fastbandt sammes Kaarde med stærke Baand, saa at den ei kunde drages, under hvilken Operation ingen af dem yttrede et eneste Ord, men hvorved dog begge forstode hinanden. Liv-Regimentet Cuirasserer var bleven underrettet om den forestaaende Statsomvæltning, for, om fornödent gjordes, at understötte samme; Hertugen af Södermanland, Kongens Oncle, der allerede i Aaret 1792, efter *Gustav den Tredies* Mord, af de Misfornöiede bestemtes til Regent, ved at udelukke *Gustav den IV Adolph*, men hvori de dengang bleve forhindrede af General, Baron *Armfelt* — erholdt atter samme Bestemmelse, som General *Armfelt* nu hemmelig befordrede.

De ovennævnte Sammensvorne havde til Planens Udförelse den 8de Marts leiet det saakaldte beckerske Vertshuus paa Norr-Tulls-Gatan, under det Paaskud, deri at holde et Gjestebud for et sluttet Selskab. Planen var, at fange Kongen imellem bemeldte Huus og Mon-Bijou, og, saasnart han var fangen, skulde han föres til Dalarör,

hvis Besætning skulde aflöses af en Deel af Garden; men forresten vare deres Planer meget ubestemte, usikkre og usammenhængende, hvorfor Landshövdingen *Hans Järta* ei vilde tiltræde dem, men yttrede i Forsamlingen, at Planen var umoden og ei nok forberedt, saa at man ved Ubetænksomhed snarere kunde bringe Fædrelandet i Oprör, Ulykke og Forvirring, end frelse samme.

Landshövding *Järta* vilde ei heller være deelagtig i noget Foretagende, hvori Oberstlieutenant *Adlersparre* havde Deel, eftersom *Järta* havde Mistillid til den sidstnævntes Egenskaber, som Statsmand og politisk Caracteer. Denne Meningsforskjellighed og *Hans Järtas* Anskuelser vare Aarsag til, at de Sammensvorne lidt efter lidt forlode Beckers Vertshuus, uden at bringe Planen til Udförelse, hvilket havde været denne Dag saameget deslettere, da Kongen reed forbi uden bevæbnet Ledsagelse, efterdi hans Kammerhusar var bleven sendt tilbage til Haga efter Noget, som der var forglemt. Dog var det netop denne af *Järta* foraarsagede Opsættelse af Planens Udförelse den 8de Februar, som gav Anledning til Oberstlieutenant *Adlersparres* og Vest-Armeens Mellemkomst. „Visseligen" — siger Major *Ankarsvärd* — „vilde Resultaterne af Revolutionen have været „langt fordeelagtigere, hvis den var foregaaet den 8de Februar i „Stockholm, som en civil Handling, istedetfor at den senere ved „Vest-Armeens Deeltagelse fik Udseende af den bevæbnede Magts „Indflydelse, hvilket fremkaldte Bevægelser iblandt Folket".

Dog synes forövrigt Forbrydelsen at maatte være ligestor, enten man overfalder og arresterer sin Konge og Herre paa Landeveien, eller i hans Slot. Ulykken var blot den, at en saadan forbrydersk og beklagelsesværdig Handling blev af störste Delen af Landets meest patriotiske og oplyste Mænd anseet for uundgaaelig nödvendig, for at redde det ulykkelige Fædreland fra Oplösning og Undergang, og fölgelig derved retfærdiggjort.

Efter at Forsöget paa Drottninggatan var mislykket, bad Major *Ankarsvärd* Generalmajor *Adlercreutz* — som midt i Januar var ankommen fra den ved Torneå staaende finske Armee og opholdt sig i Stockholm — om at ville understötte Oberstlieutenant *Adlersparres* Foretagende, og erholdt sammes Tilsagn om Bistand. Med dette Löfte reiste Major *Ankarsvärd* tilbage til Carlstad. Andre Kilder tillægge *U. Gyldenstolpe* Æren af at have overtalt Generalmajor *Adlercreutz* til at tage virksom Deel i Regjeringsforandringen. Oberst

Sköldebrand tilegner sig ogsaa samme Ære, og paastaaer, at han havde angivet for Generalen Maaden, hvorpaa man skulde fange Kongen paa Slottet, samt tillige paataget sig det Hverv, at overtale Hertug *Carl* af Södermanland til at overtage Rigsbestyrelsen, indtil Stænderne vare komne sammen. Denne Overtalelse skulde være lykkedes især derved, at Obersten i en rörende Tone udbröd: „Naar „Rigsskibet er nær ved at gaae under i Stormen, saa griber den „gamle Styrmand Roret og förer Skibet i sikker Havn". Disse Ord skulde nemlig være blevne udtalte af Hertugen 1788, i en magnetisk Sövn.

Man seer heraf, at Mange vare mere eller mindre deelagtige og active i Planen til den ulykkelige Konges Afsættelse, og at man bag efter, da Belönning og Ære bleve uddeelte til de fortjenstfulde Patrioter, stred om Æren at have gjort og vovet meest, opoffret meest, og fölgeligen om hvem der burde belönnes meest.

Det er i höi Grad forunderligt, og beviser tilfulde Kongens hjælpelöse, isolerede og forladte Stilling, at han og hans faa Fortrolige vare aldeles uvidende om de Sammensvornes Planer og Machinationer. Omendskjöndt saa mange Raadslagninger, Reiser m. m. havde fundet Sted, og omendskjöndt saamange vare deelagtige og medvidende i den hele Plan, havde Kongen ikke en eneste oprigtig og deeltagende Ven, som havde saamegen Godhed for ham, at han vilde give ham et Vink om de Snarer og Forræderier, hvoraf han over eet Aar havde været omgiven, og om de Farer, som hver Dag voxede omkring ham. I Særdeleshed maae vi med Beklagelse udtale os om Kongens Oncle, Hertug *Carl* af Södermanlands i det Mindste tillagte Medvidenhed i de Misfornöiedes Hensigter og Handlinger, og hans Taushed derom, ligeoverfor sin kongelige Herre. Kongens Egensindighed og Uklogskab vare vistnok meget beklagelsesværdige, ligesom Landets Nöd og Stilling vare trykkende og farefulde; men desuagtet kunde og burde den alderstegne Oncle, under ingen Betingelse, med Ære slutte sig til sin ulykkelige Konges og Herres Fiender, hvis Hensigt var at beröve ham en Krone, selv i det Tilfælde at han havde baaret den med kun ringe Lykke og liden Tilfredshed for sit Folk.

Gustav den IV Adolph var langtfra nogen Tyran eller uretfærdig Konge. Folket hadede ham i Almindelighed ikke, og Misfornöielsen hos samme var ei heller almindelig; og hvor Misfornöielse

fandt Sted, var den rettet mere mod Kongens Raadgivere, end imod hans Person.

Efter at Major *Ankarsvärd* havde fra Stockholm i Begyndelsen af Februar Maaned meldt Oberstlieutenant *Adlersparre*, at Revolutionen vilde udbryde der den 8de Februar, hörte man i de fölgende 3 Uger intet videre derom, saa at *Adlersparres* og hans Medvidendes Stilling var höist bekymringsfuld. Det opvakte tillige deres Forundring, at en Sag, hvori saamange vare deelagtige, endnu syntes at være en fuldkommen Hemmelighed for Regjeringen og Almeenheden.

I Slutningen af Februar ankom endelig, og med en Coureer, atter et Brev fra Major *Ankarsvärd* til Oberstlieutenant *Adlersparre*, hvilket indeholdt den Efterretning, at Anslaget den 8de Februar var strandet; at de, som havde forenet sig, for at udföre det, vare blevne tvivlraadige, og at alle videre Forhaabninger om et nyt Foretagende i Stockholm vare aldeles forsvundne; thi Oberst *Sköldebrand* var bleven beordret til Nordlandene og var allerede afreist didhen; ligeledes havde Generalmajor *Adlercreutz* erholdt Ordre til at begive sig tilbage til Nord-Armeen og vilde ogsaa om kort Tid afreise. Almeenheden mistvivlede om nogen Forbedring i Forholdene, saafremt Armeen ikke vilde bidrage til Fædrelandets Frelse.

Efter Modtagelsen af dette Brev lod Oberstlieutenant *Adlersparre* i Carlstad sammenkalde de med ham der enigeværende Officierer, og meddeelte dem aabenhjertig den nedslaaende og mörke Efterretning, han havde modtaget, hvilken, istedetfor at nedslaae dem, netop virkede modsat, og foraarsagede en levende Glæde iblandt disse Officierer, eftersom Fædrelandets Frelse derved maatte anbetroes dem. Som Fölge af denne gode Stemning, udstedtes strax Opbrudsordre for alle Corps til den 6te og 7de Marts.

Major *Ankarsvärd* kom netop paa samme Tid tilbage fra Stockholm, men medbragte ingen gunstigere Efterretninger om Tilstanden sammesteds; derfor erfarede han med fordoblet Glæde Efterretningen om Tilstanden i Værmeland og den givne Ordre om Troppernes Opbrud.

Cornet, Grev *Hamilton* af Liv-Regimentet-Husarer paatog sig frivillig det Hverv, at bringe Ordren og Efterretningen om Opbrudet til Major, Baron *Carl Cederström*, Chef for Nerikes Bataillon af Værmelands Regiment, som laae i sit District, til Major *Charliere* ved Liv-Regimentet-Husarer og til Cheferne for Liv-Regimentet-

Grenaderer, Vestmanlands Regiment og Uplands Regiment, samt til Generalmajor *Adlercreutz* og Baron *Jacob Cederström* i Stockholm. Grev *Hamilton* udförte med Hurtighed og Dristighed sit Hverv, og kom ubemærket tilbage til den værmelandske Armee-Afdeling.

Paa Opbrudsdagen, den 6te Marts, foregav Oberstlieutenant *Adlersparre*, at han vilde reise til Venersborg, men reiste istedet derfor til Chefen for Dal-Regimentet, Major *Klingspor*, som laae 3 Mile nordenfor Carlstad. Efter Ankomsten besatte Dal-Regimentets Skarpskyttere Veien til Carlstad, saa at ingen Efterretninger kunde ankomme til Byen om Oberstlieutenantens Reise og Foretagender. Værmelands-Jægere, under Commando af Capitain *Matern*, vare allerede brudt op til Carlstad, og besatte samme Natten imellem den 6te og 7de Marts, tilligemed 2 Escadroner Husarer, under Commando af Ritmesterne *v. Böhnen* og *Carlesson*, samt 4 Canoner. Ritmester *v. Böhnen* blev udnævnt til Commandant i Carlstad, indtil Afmarchen derfra var skeet. Samme Nat blev Chefen for den værmelandske Armee-Afdeling, Oberst, Grev *Lejonstedt*, ifölge Oberstlieutenant *Adlersparres* Ordre arresteret i Carlstad af Stabsadjutant, Capitain *August Ankarsvärd*, ligesom ogsaa Landshövdingen sammesteds, Grev *v. Rosen*, da de ikke vilde deeltage i Udförelsen af den udkastede Plan.

Den följende Dag, den 7de Marts, rykkede Dal-Bataillonen ind i Carlstad, under Commando af Major *Klingspor*, samt 2 Bataillioner af Nerike- og Værmelands Infanteri-Regiment, under Commando af Majorerne *Oldenskjöld* og *Wulf*. Et Felt-Batteri blev organiseret under Commando af Lieutenanterne *Klingenstjerna*, *Axelson* og *Hjelmstjerna*. Oberstlieutenant *Adlersparre* ankom samme Dag til Carlstad og blev eenstemmigen valgt til Overbefalingsmand, hvorefter han organiserede sit Corps paa Feltfod, saaledes:

Til Chef for Staben udnævntes Capitain *August Ankarsvärd**),

---

*) Da Forfatteren i August Maaned 1844 gjorde Bekjendtskab med den interessante og oplyste, dog nu ikke mere i militair Activitet værende Oberst *August Ankarsvärd*, og fandt i ham en endnu temmelig ung Mand, og Forfatteren yttrede sin Forundring over, at Obersten i saa ung en Alder beklædte en saa vigtig Post, svarede han: „under vigtige Omstændig-„heder seer man ikke Hesten paa Tænderne hvor gammel den er, men „bruger den; imidlertid var jeg ikke saa ganske ung endda; thi jeg var 24 Aar „gammel". Denne Mand maa altsaa tidlig have været i Besiddelse af

og til Adjutant ved Staben den tidligere hos Oberstlieutenant *Adlersparre* i samme Egenskab ansatte Lieutenant *Forsell**).

Capitain *Bellfrage* ved Værmelands Jægere udnævntes til Generalqvarteermesterlieutenant.

Major *E. A. v. Gerdten* til Forpost-Commandeur.

Capitain *Eckman* af Dal-Regimentet til Intendant for Lönning, Proviant og Fourage.

Commissair *Lindstedt* til Chef for den Commissariat-Afdeling, som fulgte med Corpset.

Doctor *Weltzin* til Stabslæge.

Præsten *Norberg* til Felt-Provst. Major *v. Post* af Svea-Artilleri-Regiment blev udnævnt til Höistcommanderende for de i Værmeland tilbageværende Tropper, og Capitain *Arbin* beholdt sit havte Commando i Eda-Skandse, omkring hvilken ikkun 300 Mand Landværn bleve tilbage til Grændsens Bevogtning; thi hver den af Landværnet, som vilde gaae hjem, erholdt Tilladelse dertil. Enhver mindre kraftfuld eller duelig Mand i Bataillonerne blev udrangeret og ladt tilbage, for i Forening med Besætningen paa Eda og Vargeringen samt et ikke ringe Artilleri at anvendes til Provindsens Forsvar og Magazinernes Bevogtning.

Det til Marchen til Stockholm udsögte Corps bestod af: Dal-Regimentet; 3 Batailloner af Nerike- og Værmelands-Regiment, hvoraf den ene kom til i Örebro; Carlstad- eller Værmelands Jægere; 5 Escadroner Husarer, hvoraf 3 kom til i Örebro, og 1 Batteri paa 8 Piecer, tilsammen omtrent 3300 Mand. Oberstlieutenant *Adlersparre* önskede intet talrigere Corps, da det ei kunde födes i disse öde Egne. Som Frivillige meldte sig: Majorerne *v. Gerdten*, *Carl Flach* og Baron *Christian Wrangel*.

Det maa ansees som en besynderlig Tilskikkelse af Skjebnen, at Dal-Regimentet i Særdeleshed viste megen Virksomhed i at afsætte Wasa-Ætten fra den Throne, paa hvilken Stamfaderen, *Gustav den* I, netop var bleven hævet ved Dalalmuens kraftige Medvirkning.

---

megen krigersk Dygtighed og Caracteer-Fasthed, uden hvilke et saa vigtigt Hverv som Stabschef under saa faretruende og vanskelige Omstændigheder vist ikke vilde være blevet ham til Deel.

*) Den nuværende Oberst og Directeur for Landmaalingsbureauet, bekjendt som Udgiver af det fortrinligste General-Kort over Sverrig og fortjenstfuld Forfatter af flere statistiske Værker.

Fra den 7de Marts erholdt Tropperne dobbelte Tobakspenge og Underofficiersclasserne dobbelt Lönning, hvorimod Officiererne ikke erholdt nogetsomhelst Gage-Tillæg. Opbrudet fra Carlstad maatte opsættes 2 Dage, hvilke anvendtes til at forsyne Tropperne med bedre Munderingssorter, samt tilveiebringe Transportmidler, Proviant og Fourage, hvilke sidste lidt efter lidt afsendtes paa Veien til Stockholm.

Tropperne havde för Indmarchen i Carlstad liden eller ingen Kundskab om, hvad man havde til Hensigt med dem. Eftersom de enkelte Batailloner ankom paa Byens Torv, underrettede Oberstlieutenant *Adlersparre* dem blot om: „at det nu gjældte at frelse Fædre-„landet fra en öiensynlig Fare, og at han havde overtaget Com-„mandoen over dem". Först om Morgenen den 9de Marts, da Tropperne vare opstillede til Afmarche, fortalte Capitainerne og Ritmesterne de Undergivne Hensigten med deres Samling og Foretagende, hvortil de samtlige svarede: „vi fölge Herr Capitainen „(Ritmesteren) hvorhen De marcherer", hvorpaa strax blev udsvinget, og Marchen tiltraadt ad Veien til Stockholm. Denne Harmoni imellem de Befalende og Adlydende i en saa vigtig og farlig Sag er tilvisse meget mærkelig, men var ogsaa Aarsagen til, at de Undergivne blindt adlöde deres Befalingsmænd, og at ikke en eneste Soldat hverken paa Marchen eller senere i Stockholm veeg fra den indgaaede Forpligtelse, eller lod sig forlede til Ulydighed, Forvildelse eller Udsvævelser.

Chefen for Vest-Armeens venstre Flöi, Oberst, Baron *Posse*, blev först underrettet ved Major *Flach* og senere ved en Estafette fra Christinehamn om Adlersparres Opbrud og Afmarche. Med Oberst *Posse* blev gjort den Aftale, at han skulde besætte Gothenborg og Varberg, og forövrigt understötte Oberstlieutenant *Adlersparre* med hele sin Styrke, hvor og naar det behövedes. Til Oberst *Sköldebrand*, som var afreist til Nordlandene, og andre höiere Befalingsmænd i flere Regimenter afsendtes ligeledes Efterretning om det skete Foretagende, med Opfordring om, at understötte samme.

Da Krigscassen ikke besad de nödvendige Midler til at bestride Armee-Corpsets mulige og uforudseete Fornödenheder paa Toget, saa blev i Carlstad de offentlige Casser tagne i Beslag, hvilket ogsaa senere skete i Örebro og Vesterås. Ved Ankomsten til Stockholm bleve de ikke benyttede Summer strax afleverede til Stats- og Rigsgjælds-Comptoiret.

Den af Oberstlieutenant *Adlersparre* allerede om Aftenen den 8de Januar i Ökne Gjestgivergaard skrevne og forhen omtalte Proclamation blev nu ogsaa trykt og uddeelt i Carlstad, afsendt med Posten i alle Retninger, og uddeelt paa Marchen til Indbyggerne. Denne Proclamation er saalydende:

„Et betydeligt Antal Krigsmænd have grebet til Vaaben, for „at nærme sig Hovedstaden og gjengive vort fælleds, nu ulykkelige, „adsplittede, döende Fædreland Fred".

„Da enhver Medborger indseer, at vore Hensigter ere forene- „lige med hvad Samvittigheden og Æren byde i ethvert dydigt „Bryst, saa have vi den faste Overbeviisning, at vort uforfærdede „Forehavende vil understöttes og billiges af hver Mand, som elsker „det svenske Fædrenehjem, ikke alene iblandt vore Vaabenbrödre, „men ogsaa iblandt vore ubevæbnede Medborgere.

„Hvilke ere da vore Hensigter?"

„Vi have givet hinanden Haanden paa, at Rigets Fædre „og Lovgivere skulle nyde Frihed til, under vore Vaabens Be- „skyttelse, at sammentræde, for at raadslaae og tage Beslutninger „om det lidende og snart ödelagte Fædrelands Anliggender. Vi have „givet hinanden Haanden paa, at vi ville for deres Födder nedlægge „de Vaaben, som vi have grebet for deres Frihed. Uforfærdede „Krigsmænds samlede Sværd skulle derpaa, omkring de svenske „Lovgiveres Forsamlingssal, danne en Beskyttelses Muur, som ingen „Magt formaaer at gjennembryde".

„Vi have givet hinanden Haanden paa, at Död og Ödelæggelse „skal ramme Enhver, som endnu vil forlænge Sverrigs Lidelser, „det være en udenlandsk Magt, eller en indenlandsk Voldsmand. „Sverrigs tydske Provindser ere overgivne til Fiender; Finland, dette „Fædrenehjem for det tappreste og ædleste Folk, er overvældet af „Fiender. Vi have givet hinanden Haanden paa, at ikke en Alen „meer af den svenske Fædrenejord skal overgives i Fiendens Haand. „Sverrigs Bjergværker og Handel ligge stille; Sverrigs Ungdom er „borttaget fra Jordbruget, for nögen og blottet for Underhold og „Pleie at blive et Rov for Sygdomme og Döden. Landmandens „Byrder og Besværligheder ere saa store, at han med al sin Taal- „modighed ei formaaer at bære dem; udsugende Skatter ere uden „Skaansel udskrevne; Afmagt, Elendighed og Forstyrrelse gribe „hver Dag mere og mere om sig paa en afskrækkende Maade.

„Vi have rakt hinanden Haanden paa, at Landets Fædre og Vise „skulle erholde Frihed til at före Held, Velstand, Lov og Ret „tilbage til Fædrenelandet".

„Maatte de höiere og lavere Stænder, ligesom vi, modigen og „fortroligen give hinanden Haanden paa: at Fædrelandet skal frelses; „at deres Enighed er Rigets Styrke, og at deres Uenighed er Under- „trykkernes Seier. Maatte Sverrigs Fædre og Vise snart tilbyde „Sverrigs Naboer Fred og Fortrolighed; men maatte dette Tilbud „være ledsaget af den Forsikkring, at enhver Svensk hellere ligger „begravet under den svenske Jord, end han seer sit Fædrelands „Selvstændighed rokket og oplöst".

„Vore Bundsforvandte skulle vide at ære et Folk, som bryder „sine Lænker og rodfæster lovbegrundet Frihed i sit Skjöd. Frank- „rigs og alle Aarhundreders Helte ville höiagte et Folk, som ligner „dem i Bedrifter og Krigerære. Ruslands og Danmarks Regenter, „uophörligt beskjæftigede med deres Nationers Oplysning og oeco- „nomiske Forbedring, ville ikke bekrige et Folk, som har samme „Hensigt. Naar alt personligt Had bortryddes, bliver ikkun tilbage: „gjensidig Höiagtelse, fælleds Fordele, fælleds Forsæt, at leve eller „döe som selvstændige Folkeslag".

„Vi have med Bedrövelse seet Sverrigs Hjælpemidler adsplit- „tede, svækkede, bortöslede over Landets vidtudstrakte Grændser, „uden Hensigt, uden Plan, uden Öiemeed eller virkelig Nytte, uden „Fordeel paa noget eneste Sted".

„Maatte Sverrigs sidste, endnu tilbageværende Kræfter ei af „Uforstand forödes til Unytte, eller virkelig Skade, ifald Fædrelandet „paakalder disse Kræfters Anvendelse".

„Disse ere vore Önsker for Fædrelandet. Vi skulle med Glæde „og Tilfredsstillelse opoffre Liv og Velfærd for deres Opfyldelse".

„Stor og herlig bliver for Sverrig den Höitidsdag, da hver „svensk Mand med hævdet Ære og Selvstændighed vender tilbage „til sin fredelige Syssel, til fornyet Velstand og Lykke i sit eget „Huus".

„Forsvaret paa en af Rigets Grændser er paa en kort Tid „svækket ved vor Bortgang; men, dersom Fienden imod al Sand- „synlighed og givne Löfter benytter sig deraf, skal han ved vor „hurtige Tilbagekomst, ved blodige Tab, snart erfare Forskjellen paa „en Krig, som föres af personligt Had imellem Regenterne, og den

„Krig, som hidrörer fra et trolöst Brud paa Naboskabet imellem „selve Nationerne".

„Vi regne med fuldkommen Tillid paa enhver militair Befa- „lingsmands Iver at samvirke med os, for med Lynets Fart og „Styrke at möde indenlandske Voldsmænd og udenlandske Fiender".

„Vi vove slutteligen at yttre det Önske til vore elskede Lands- „mænd og Medbrödre af alle Stænder, at den nys paabudne, almin- „delige Krigsskat ei maa udredes, förend Rigets Stænder have yttret „sig om sammes Nödvendighed".

„Carlstad den 7de Marts 1809".

„Befalingsmændene over de i Værmeland forlagte Tropper".

Efter at det adlersparske Corps var i Carlstad bleven forsynet med Klæder, Vaaben, Ammunition, Proviant, Fourage og Penge, begyndte Opbrudet derfra den 9de Marts, og skete successive, for at Tropperne desbedre kunde forpleies. Dagmarcherne vare lange; ikke desmindre viste Tropperne derved en Enthousiasme, som vakte almindelig Beundring. Paa Marchen kastede Soldaterne Hattene og Geværerne höit i Luften, under et bestandigt Hurra-Raab, og Glæden lyste af alles Öine, saa at Ingen kunde tvivle om Foretagendets gode Udfald. I Carlstad var Indqvarteringen meget trykkende, eftersom 30—40 Mand vare forlagte, saa at sige, i hvert Huus; men Verterne vare fornöiede og velvillige, og gave Soldaterne langt mere, end hvad Ret og Sædvane fordrede. Paa lignende Maade blev Corpset paa Marchen modtaget af Indbyggerne med Velvillie, Deeltagelse og Tjenstagtighed. For den Colonne, som gik over „Carlskogen", den kortere, nordlige Skov- og Bjergvei imellem Christinehamn og Örebro, vare Dagmarcherne bestemte kortere, end for de Afdelinger, som marcherede paa den sydligere store Landevei, under den Formodning, at Transportmidlerne paa hiin bakkede Skovvei vilde være vanskelige at tilveiebringe. Men snart bragte en Estafette fra Avantgarden, under Commando af Major *Oldensköld*, Efterretning om den store Beredvillighed, der vistes imod Tropperne, at han kunde skaffe en Hest for hver Mand, og at derfor Oberstlieutenant *Adlersparre*, saa hurtigt han önskede, kunde være i Örebro. Underveis kom Bönderne flokkeviis til Colonnerne, fulgte Husarerne, tog Mandskabet i Hænderne og takkede det for hvad det vovede til deres Frelse.

Den 9de Marts Kl. 5 om Morgenen opbröd Dal-Bataillonen og Oberstlieutenantens Bataillon af Nerike- og Værmelands-Regiment

fra Carlstad og marcherede paa den store sydlige Landevei til Örebro. Samme Dags Morgen Kl. 6 opbröd Værmelands forenede Jæger-Bataillon og Majorens-Bataillon af Nerike- og Værmelands Regiment og marcherede Veien over „Carlskogen" til Örebro.

Den 10de Marts afmarcherede Husarerne og Artilleriet ogsaa paa den store sydlige Landevei, og Hovedqvarteret forlagdes til Christinehamn. Samme Dag erholdt Oberstlieutenant *Adlersparre* ved en Estafette Rapport fra Major *Charliere*, at han havde besat Örebro med det omkring denne By liggende Mandskab af Liv-Regimentet-Husarer, samt at Major *Carl Cederström* netop var rykket ind sammesteds med Liv-Bataillonen af Nerikes- og Værmelands-Regiment.

Strax efter Indrykningen i Carlstad den 7de Marts afsendtes Major, Baron *Ankarsvärd* til den höistcommanderende General söndenfjelds i Norge, Prinds *Christian August*, med det Hverv . . . „uforstilt at „underrette Prindsen om Oberstlieutenant *Adlersparres* Foretagende „og Opbrud, forlange en vedvarende eller forlænget Vaabenstilstand „og udvirke hans bestemte Svar paa, hvorvidt han vilde lade Grænd„sen forblive uden Angreb, under den svenske Armees Fraværelse"; endvidere skulde Major *Ankarsvärd* forklare Prindsen: „at Armeens „Foretagende havde til Hensigt at forskaffe Sverrig Fred med Na„boerne, hvilket aldeles stemmer overeens med den norske Nations „Önsker"; og endelig paalagde Oberstlieutenant *Adlersparre* Major *Ankarsvärd* det delicate Hverv:*) „at give Prinds *Christian August* „Haab om, ved en eventuel stedfindende Thronforandring, at komme „paa Valg til Sverrigs Kronprinds og Thronfölger".

Major, Baron *Ankarsvärds* Sendelse til Norge, de ham der til Udförelse paalagte Hverv og deres Afgjörelse ere de vigtigste Momenter til alle fölgende Begivenheder indtil Freden, hvorfor de her i Detaille maae omhandles.

Majoren ankom den 8de Marts til Kongsvinger, hvor han blev modtaget og standset af Generalmajor *v. Staffeldt*, som först nu af Majoren med största Forundring erfarede de Svenskes Foretagender, og at Grændsen for största Delen var forladt af dem. Generalmajor *v. Staffeldt* oversendte strax med en Coureer til Prinds *Christian August* i Christiania Rapport over de modtagne vigtige Meddelelser og

*) Ifölge nuværende Grev *Ankarsvärds* mundtlige Relation til Forfatteren i Stockholm, i August Maaned 1841.

udbad sig nærmere Forholdsregler, samt om Baron *Ankarsvärd* kunde opvarte Prindsen i Christiania. Den 9de Marts gjentager Generalen i en i det tydske Sprog forfattet Rapport til Prindsen:

„Baron *Ankarsvärd* venter med Længsel den naadige Tilladelse, „underdanigst at turde gjöre Deres höifyrstelige Durchlauchtighed sin „Opvartning".

„Opstanden i Stockholm er allerede begyndt. Grev *Hamilton* „er af Oberstlieutenant *Adlersparre* afsendt til den fiendtlige Armee, „for der at anordne det Nödvendige. I ethvert Tilfælde gaaer Op„standen for sig, uanseet hvilken Beslutning Deres höifyrstelige „Durchlauchtighed maatte behage at tage. Man vil marchere imod „Stockholm; Kongen skal tages til Fange; *Napoléon* skal raadspör„ges om Besættelsen af den ledige Throne; man önsker Prinds „*Peter*, eller rettere Hertugen af Oldenborg. Det synes ikke, som „om man önsker nogen Forening med os. Den 27de Februar blev „der givet Befaling til at lægge Embargo paa alle engelske Skibe „og al engelsk Eiendom; men den 28de Februar blev samme atter „hævet".....

Prinds *Christian August* blev ligesaameget forundret ved Modtagelsen af disse Efterretninger, som Generalmajor *v. Staffeldt*. Som klog Mand modtog han ikke Major *Ankarsvärd*; men, da de medbragte vigtige Documenter vare ham oversendte, hvoraf han kunde erfare Sandheden af Majorens mundtlige Relationer, ansaae han det, ifölge sin Stilling, upassende, at indlade sig personlig med en Commissair fra et revolutionairt Parti, hvis övrige Forbindelser han ikke kjendte. Prindsen lod derfor Baron *Ankarsvärd* forblive paa Kongsvinger, hvorhen han sendte sin Adjutant Major *v. Darre*, deels for at bringe Generalmajor *v. Staffeldt* de fornödne Ordres, og deels for nærmere at erfare Majorens Hverv og Andragender. „Jeg blev" — fortalte Oberst, Grev *Ankarsvärd**) — „af Prindsen aldeles betrag„tet som en Revolutionair og af Generalmajor *v. Staffeldt* vel be„handlet med Artighed, men med Kulde; dog tillod han mig efter „nogen Tids Forlöb at ride ud med sig, hvorved jeg blev mere og „mere fortrolig med ham. Det Hverv, som Oberstlieutenant *Adler*„*sparre* havde paalagt mig, nemlig: at give Prindsen Forhaabninger „om den svenske Krone, kunde jeg saaledes ikke personlig over-

*) Mundtlige Relation til Forfatteren i Stockholm, i August Maaned 1844.

„bringe ham, og selv i det Tilfælde at jeg havde faaet Prindsen i Tale, „vilde jeg ikke have kunnet udföre samme, da jeg fandt et saadant „Andragende, under disse Forhold, höist upassende og compromitte- „rende for Prindsen; men derimod berörte jeg vel denne Mulighed „löselig for General *v. Staffeldt.* Rigtignok tog Oberstlieutenant „*Adlersparre* mig Undladelsen af dette Hverv i Begyndelsen ilde „op; men senere indsaae han dog, at min Handlemaade var den „rigtige".

„Man har troet" — siger Oberstlieutenant *Adlersparre* i sin Beretning herom*) — „at den Rolighed, eller Neutralitet, som de „Norske iagttoge paa vor Grændse i vor Fraværelse, stod i Forbin- „delse med det paafölgende Thronföiger-Valg. De, som have „næret, eller endnu nære denne Tro, ere i den dybeste Uvidenhed „om Caracteren af den usædvanlige Mand, som vi have eiet og tabt. „Det mindste Forsög paa, ved en Sendelse til Norge, at sætte disse „Begivenheder i Forbindelse med hinanden, vilde have berövet os „Prindsens hele Velvillie, som kun havde til Formaal: Fred og Fri- „hed i Norden. Jeg bör her udtale hvad der gjör Baron *Ankar- „svärds* Skarpsindighed megen Ære og langt overgik min, nemlig: „at han indsaae dette baade tidligere og bedre end jeg. Jeg havde „virkelig paalagt ham, at give Prindsen et Vink i denne Retning; „men han gjorde det ikke, og derfor har han min evige Erkjendt- „lighed (evärdiga erkänsla").

Da Major *Ankarsvärd* hverken kunde erholde Prinds *Christian August* i Tale, eller slutte nogen formel og bindende Vaabenstil- stand med den norske Armee, saa tog han sin Tilflugt til Trusler, og erklærede: „at Grændsen vel var aldeles blottet for Forsvarere, og „den norske Armee kunde derfor marchere saalangt den vilde; men, „dersom den angreb de Svenske i Ryggen og ikke tillod det svenske „Folk selv at afgjöre dets indre Anliggender, som kun vilde medtage „nogle Dage, saa vilde Armeen hurtig vende om, og före hele Befolk- „ningen med sig og drive de Norske tilbage. Saasnart de indre „Anliggender ere afgjorte, vil den svenske Armee vende tilbage og „indtage sine tidligere havte Positioner".

Grev *Ankarsvärd* yttrede 1814 til Forfatteren: „at denne Tru-

---

*) See: Handlingar rörande Sveriges äldra, nyare och nyaste Historia, III Delen, Pag. 39—40. Stockholm 1830.

„sel maa have virket og bidraget noget til Nordmændenes Uvirksomhed; „dog — tilföiede han — „vare de norske Tropper i den usleste „Forfatning, og den store Mangel, de leed paa Alt — en ikke mindre „væsentlig Grund hertil, hvilket Prindsen, der var saa forsigtig og „kyndig, ret vel var vidende om og vidste at vurdere. Den norske „Armee" — vedblev Greven — „var saa aldeles blottet for Klæder, „Levnetsmidler, Penge, Krigsmateriel, Ammunition m. m., at den i „den Forfatning, hvori den befandt sig, umulig kunde foretage nogen „Invasion paa denne Aarstid, i et saa fattigt og forhungret Land, „som Værmeland".

Imidlertid gav Prinds *Christian August* Generalmajor *v. Staffeldt* den Ordre: at sige mundtligen til Major *Ankarsvärd*: „at, da Prind- „sen af Generalens Melding var tilstrækkelig underrettet om hans „Ærende, saa holdt han det for overflödigt at foretage en Reise, „som vilde gjöre ufornöden Opsigt; men, hvis han havde mere at „anbringe, da var Generalen bemyndiget til at modtage og indbe- „rette det. Prindsen kunde ei give noget bestemt Löfte i et An- „liggende, som alene beroede paa Hans Majestæt Kongens Befalin- „ger. Dog vilde han, saalænge det afhængte af ham, og naar han „var overbeviist om den foregivne Stillings Sandfærdighed, ikke „forstyrre et Foretagende, som havde Fred og de nordiske Rigers „Lykke til Hensigt". Af den Grund lovede Prindsen: „at den „svenske Grændse skulde af den norske Armee under den svenske „Armees Fraværelse blive respecteret overeenstemmende med Vaa- „benstilstanden af 7de December 1808, undtagen i de to Tilfælde, „som ei afhang af Prindsen at afgjöre, nemlig:

1) „Hvis bestemte Angrebs-Ordres ankom fra Kongen af Dan- „mark, og

2) „Hvis Russerne angrebe det egentlige Sverrig.

„Men selv i disse to Tilfælde skulde den svenske Armee „derom blive underrettet 10 à 12 Dage, forinden Angrebet fandt „Sted".

Prindsen lod igjennem General *v. Staffeldt* ogsaa Major *Ankarsvärd* anmode om: „at udvirke Tilladelse for to norske Officierer at reise „til Stockholm, for at erholde Forvisning om Rigtigheden af det af „ham Foregivne, af hvilke den ene skulde strax vende tilbage til „Norge, og den anden afgaae til Kjöbenhavn, for at overbringe „Kongen Efterretningen om det Observerede, og derpaa modtage og

„bringe Höistsammes nærmere Befalinger tilbage til Norge". Dette Önske blev, i det Mindste forelöbigen, ikke opfyldt.

Vistnok var det Svar, Prindsen gav Major *Ankarsvärd*, gunstigt for de Svenskes Foretagender; men hvad skulde han vel ellers gjöre eller svare under de for Haanden værende Omstændigheder? De Svenske önskede blot at afgjöre deres indre Anliggender, og vilde derefter slutte Fred med deres Naboer. Det er ikke troligt, at Prindsen kunde eller burde forhindre dem deri, saameget mindre som han med 6—7000 Mand neppe formaaede at handle anderledes, hvorfor han hellere stiltiende maatte indvilge i deres Foretagende, end med afmægtig Negtelse forhindre eller modsætte sig samme, eftersom et Angreb fra Norge, uden Understöttelse fra Danmark, umuligen kunde före til noget heldigt Resultat, da den norske Armee ikke var udrustet saaledes, at den kunde foretage nogen offensiv Bevægelse ind i et Land, hvor alle Ressourcer manglede ligesaameget, som i Norge, og imod et krigersk Folk, som med den höieste Begeistring kjæmpede for sin Tilværelse og sine politiske Rettigheder. Vi ville desuden senere erfare, at den ædle, ofte og saalænge miskjendte Prinds *Christian August* havde en for Danmarks Land og Konge vigtig og heldbringende Plan ved dette sit Forhold, nemlig: Foreningen af de 3 nordiske Riger paa Kong *Frederek den Sjettes* Hoved.

Da Major, Baron *Ankarsvärd*, igjennem Generalmajor *v. Staffeldt* havde modtaget Prindsens ovenstaaende mundtlige Forsikkringer, reiste han den 10de Marts tilbage til Sverrig, og lovede för Afreisen, ifölge Generalens Anmodning, at sende ham Efterretninger om Revolutionens stadige Gang; hvilket ogsaa skete. Generalens Rapport til Prindsen af samme Dags Dato er saalydende:

„Da Baron *Ankarsvärd* indsaae, at han i den Stilling, hvori „han befandt sig, ikke kunde vises den Naade, personlig at opvarte „Deres höifyrstelige Durchlauchtighed, reiste han alligevel meget til„freds herfra".

„Ogsaa i Sverrig anerkjender man vor commanderende Generals „store Fortjenester og militaire Kundskaber, og gjör Önsker, om „ikke for *P.* (*Peter* af Oldenborg), saa dog for *C. A.* (*Christian* „*August*). Det skal være Sandhed, at Kongen af Sverrig har taget „Sacramentet paa, ikke at ville anerkjende *Napoléon*. Naar han taler

„om Bourbonnerne, kalder han dem altid „la sacrée famille des „Bourbons". *Napoléon* kalder Kongen derimod altid „Vildjuret".

Under 11te Marts melder atter Generalen til Prindsen: „da „Vinden susede her stærkt afvigte Torsdag (den 9de Marts), gik „Baron *Ankarsvärd* urolig op og ned ad Gulvet. Jeg spurgte „ham om Aarsagen dertil og erholdt det Svar: „Jeg frygter for „„at Isen imellem den svenske Kyst og Åland vil gaae op, og „„i saa Fald kunne de der liggende Tropper ikke bryde op imod „„Stockholm og stöde til os"".

I General *v. Staffeldts* Rapport af 10de Marts findes saaledes Spor til Prinds *Christian August's* Anerkjendelse i Sverrig, og at det Hverv, som Oberstlieutenant *Adlersparre* havde givet Major *Ankarsvärd*, ogsaa var bleven meddeelt Generalmajor *v. Staffeldt*, under Majorens Ophold paa Kongsvinger.

Prindsen befalede strax Generalmajor *v. Staffeldt*, at indsende i Sverrig forklædte Underofficierer og Skielöbere, for at observere og rapportere hvad Vigtigt der blev foretaget. Ligesaa befalede Prindsen under 10de Marts, at sende en Officier i samme Hensigt, under Foregivende af, at bringe Oberstlieutenant *Adlersparre* en Gjen-Compliment. Hertil valgtes Capitain *v. Nægler* af 2det trondhjemske Infanteri-Regiment, en venlig og dannet Mand, som afreiste den 11te Marts. Men han blev standset af de svenske Forposter ved Hagaby, foran Eda, og paalagt at vende tilbage til Norge.

Under 11te Marts indmeldte Prindsen alle disse Begivenheder til Kongen, overeensstemmende med Sandhed og Pligt og i störste Detaille; dog omtales i denne Rapport ikke de af Major *Ankarsvärd* til General *v. Staffeldt* gjorte Yttringer om Prindsens mulige Thronfölger-Valg, hvortil der vistnok ikke heller var nogen Anledning, eller som fortjente anden Opmærksomhed end enhver anden Compliment, der discussivement gjöres, og som ingen forstandig Mand betragter for andet, end den er. Det vilde endog have været höist uforstandigt, uforsigtigt, ja forfængelig Daarskab, dersom Prindsen af denne meddeelte Discussion havde fundet Anledning til herom at gjöre nogen tjenstlig Melding til Kongen, sin Herre! Derimod tilskrev Prindsen sin Broder Hertugen af Augustenborg under 10de Marts 1809 et Brev, hvori han vel synes at være begeistrende influeret af den af Major *Ankarsvärd*

gjorte Yttring, men i en ganske anden Retning end den, at blive valgt til Sverrigs Thronfölger*).

Major *Ankarsvärd* indhentede Oberstlieutenant *Adlersparre* og hans Corps i Christinehamn, Natten til den 11te Marts; og de medbragte Efterretninger bleve strax ved Coureer tilstillede Oberst *Posse* paa Armeens venstre Flöi, ligesom andre höie Befalingsmænd.

Den adlersparske Armee-Afdeling fortsatte imidlertid Marchen. Seent om Aftenen den 11te Marts ankom *Adlersparre* til Sunds Herregaard, nær Åtorps Gjestgivergaard, paa Grændsen imellem Værmeland og Nerike, hvor han mödte Lieutenant *Pantzarhjelm* af Liv-Regimentet Cuirasserer, der kom fra Stockholm, og berettede, at han var sendt af Baron *Jacob Cederström* og *Hans Järta*, for at underrette Oberstlieutenant *Adlersparre* om: at der i Stockholm Intet var at gjöre, og at alle Revolutionsplaner der vare

---

*) Dette Brev er saa vigtigt, at det fortjener en Plads her i Originalsproget; det er saalydende: „Wieder mehrere Posten, und kein Brief „von Dir, lieber Bruder! wie soll ich mir dies erklären? Ich hatte Dir „viel zu schreiben; etwas von sehr grosser Wichtigkeit wirdst Du aus „meiner Meldung an den König ersehen, wenn das Schicksal verhin„derte, dass es früher eingemeldet wurde. Ich hoffe, dass mir der „Himmel eine Gelegenheit verleiht, *unserm König und Vaterland einen „glänzenden Dienst leisten zu können, und dann — heureux le séjour, „où la liberté et la loyauté trouve un asyl.* Ich hoffe, dass ich dieses „*erlebe. Aussichten habe ich erhalten; doch dies unter uns.* Mehr „Schnack *zu entgehen — daher habe ich es nicht gemeldet. Indess „ganz ohne Grund ist es nicht — denn ohne Eigenliebe man achtet „und schätzt mich — in einem gewissen Lande, von dem die Rede.* „Ist dies geglückt, dann die Ruhe des Privatstandes am Liebsten in A— „und meine Wünsche sind erfüllt. Froh werde ich die letzten Tage „meines Lebens hinbringen; die Jahre der nützenden Thätigkeit sind „dann vorbei, und man tritt mit Ehren und frohen Selbstbewustsein vom „Schauplatze. Mein Herz sagt mir, ich verdiene Zutrauen. Möge man „mich nie verkennen; Du magst mir nun schreiben, oder nicht, und es „sei aus welcher Ursache, dass du meiner nicht gedenkst — so weiss „ich, dass Du mich kennst, und ich bin also deiner Freundschaft ver„sichert. Möchten meine Wünsche erfüllt werden, und wir mit Ehren „Hand in Hand die letzten Tage unsers Lebens — im Kreise der uns„rigen hinbringen."

C. 10. 3. 809. Ganz der Deinige.

„Grüsse Alle in A—" „*Christian*".

til Ende. *Adlersparre* bad ham vende om med den Beskeed: „at „vi, som nu ere i Anmarche for at frelse Riget, fra den første „Begyndelse af havde meest regnet paa os selv; men at vi ikke „desmindre ventede paa uforfærdede og patriotiske Mænds Med-„virkning i Hovedstaden, og at vi endnu gjöre os Forhaabninger „derom; men under alle Omstændigheder skal Sagen gaae sin „Gang".

Oberstlieutenant *Adlersparre* bekjendtgjorde dette Svar for sit Officier-Corps, der modtog samme, som sædvanligt, med glædeligt Bifald.

Den 12te Marts forlagdes Hovedqvarteret fra Christinehamn til Örebro. Förend *Adlersparre* forlod förstnævnte Sted, tilskrev han Generalmajor *v. Staffeldt* fölgende Brev:

„Undertegnede sætter sin Ære, sit Rygte og Alt hvad der „er mig kjært og agtværdigt i Pant, at en Deel Tropper, som „ere bortdragne fra den værmelandske Grændse, ikke have noget „andet Formaal, end en Marche til Stockholm, for at udvirke „Rigets Stænders Sammenkaldelse til Freds-Afslutning med Ri-„gets nu fiendtlige Naboer".

„Ligeledes sætter jeg min Ære i Pant, at, overeensstem-„mende med de nys ankomne Rapporter, er Isen paa Ålands „Havet opbrudt, saa at et Angreb fra russisk Side paa det „svenske Fastland er en Umulighed".

„Dyb og klippefast er den Höiagtelse og den Tiltro, hvor-„med vi nu fæste os ved en stor og redelig Mands Ord".

Christinehamn den 12te Marts 1809.

Georg Adlersparre,
Overbefalingsmand.

I Örebro stödte Ritmesterne *Fleetwoods* og *v. Essens* Escadroner til Adlersparres Corps, hvilke Major *Charliere* havde samlet i deres Districter, og dermed arresteret Landshövdingen sammesteds, *Löwensköld*. Major, Baron *Carl Cederström* havde ligeledes i Örebro samlet Liv-Bataillonen af Nerike- og Værmelands Regiment, hvilke samtlige Tropper paraderede i Gaderne ved Indrykningen af det adlersparske Corps. Ogsaa ankom til bemeldte By Major, Baron *Björnstjerna* med Efterretning om, at han havde besat Vesterås med Vestmanlands Regiment, og at samme var beredt til at forene sig med Adlersparres Corps.

Land-Secretair *Cassel* i Örebro havde, som redelig, tro og sin Konge hengiven Undersaat, afsendt flere Courerer med Efterretning om det Passerede til Kongen, sin Herre. En af disse Courerer, der var forklædt som Bonde, ankom til Stockholm den 12te Marts, og bragte den förste Efterretning om Vest-Armeens Anmarche.

Kongen afsendte strax en Coureer ved Navn *Östbom*, for at indhente nærmere Efterretninger derom; men han blev paagreben og arresteret i Örebro, og kunde följelig ikke opfylde det ham paalagte Hverv.

Nerikes Landværn, som udgjorde Garnisonen i Örebro, blev, paa 100 Mand nær, hjempermitteret.

Samme Dags Aften, den 12te Marts, tilskrev Oberstlieutenant *Adlersparre* Generalmajor *v. Staffeldt* atter et Brev, som var saalydende:

„Jeg har den Ære at anmode Höivelbaarne Hr. Generalen „m. m. om, at, hvis nogen Meddelelse til mig bliver nödvendig, „den da gjöres skriftlig, med eller uden Navns Underskrift, og „at kun i höieste Nödsfald en Parlementair sendes, hvilken da „adresseres til Overcommandanten *v. Post* i Carlstad, der i min „Fraværelse förer Commandoen i Wærmeland".

„Jeg har först i dette Öieblik med det störste Mishag erfaret, „at en norsk Parlementair (den omtalte Capitain *v. Nægler*) er „bleven negtet at forblive i Hagaby. Dette er en uheldig Mis-„forstaaelse, som i Fremtiden ei mere skal finde Sted."

Örebro den 12te Marts 1809.

G. Adlersparre.

Generalmajor *v. Staffeldt* modtog ovenstaaende Breve den 13de Marts, og afsendte dem strax til Prinds *Christian August*, ledsaget med följende Bemærkninger:

.... „Gud give, at Sagen maatte endes til vor Fordeel, og at „man kunde bringe dem Ordet „Selvstændighed" ud af Tankerne, „ligesom ogsaa Hertug *Peter* af Oldenborg. I dette Öieblik an-„kommer den 2den Spion og bekræfter Arrestationen af Lands-„hövdingen, Grev *Rosen*, og den commanderende General Oberst „*Lejonstedt*, samt Corpsets Afmarche til Stockholm."

Under 16de Marts skrev Generalen atter: „Jeg tillod mig „for nogen Tid siden at yttre for Deres Höifyrstelige Durch-

„lauchtighed mine underdanigste Tanker over indvortes Urolig-
„heder. Jeg vover derfor endnu at troe, at man ikke maa blande
„sig i dem, saafremt man ikke med en imponerende Magt kan
„give Love og paabyde Rolighed".

„Dersom det ikke er bestemt för, eller under Congressen i
„Erfurth, at vi skulle have Sverrig, saa beholde vi det ei, om
„ogsaa Alle kastede sig os i Armene, hvilket jeg dog tvivler
„meget paa vil skee".

Den 13de Marts bröd Avantgarden af det adlersparske Corps op fra Örebro, bestaaende af Sanna- og Örebro-Escadroner, Nerike- og Værmelands Liv-Bataillioner, under Commando af Major *Charliere*, og marcherede til Vesterås. Den 14de fulgte det övrige Corps, under Major *Klingspors* Commando. Vadsbo- og Valla-Escadronerne erholdt Ordre at bryde op fra deres Standqvarterer (Roten) og blive liggende i Örebro, under Major *Liljehöks* Commando.

Den 14de Marts om Eftermiddagen erholdt Oberstlieutenant *Adlersparre* i Örebro en Courier fra Oberst *Schönström* i Vesterås, med den förste Underretning om, at Kong *Gustav den IV. Adolph* Dagen i Forveien var bleven arresteret af nogle Officierer, samt at Hertug *Carl* havde overtaget Regjeringen. Natten imellem den 14de og 15de Marts ankom Obersten selv med Bekræftelse herpaa, og medbragte desuden 10,000 Rdr. Banco af egne Midler til Armee-Corpsets Brug. Henimod Morgenen, den 15de Marts, ankom Capitain ved Liv-Grenadeer-Regimentet, *Rehnberg*, med Rigsforstanderens Brev og Proclamationer. Dette Brev er saalydende:

„Da det er kommen til Vor Kundskab, at Vest-Armeen er
„i Anmarche imod Stockholm, for at befordre Stændernes Sam-
„menkaldelse, saa tilkjendegives Overadjutant, Oberstlieutenant
„*Adlersparre*, at Hans Majestæt Kongen er i Dag afsat fra Rigs-
„bestyrelsen, og at Vi have overtaget Regjeringen, samt at Vi i
„Morgen naadigst ville udfærdige Befaling til Stændernes Sam-
„menkaldelse. I Fölge heraf ansee Vi det ikke nödvendigt, at
„hele Styrken af den hertil fremrykkende Armee indtræffer hertil,
„men blot den Commanderende samt Halvparten af de meest
„paalidelige Tropper, hvilke saa hurtigt som muligt have at be-
„give sig hertil. Den övrige Halvdeel forlægges i og omkring
„det Sted, hvor denne Befaling modtages".

„Generalmajor m. m. Baron *Adlercreutz* er befalet at være „tjenstgjörende Generaladjutant i Stockholm".

„Stockholm Slot den 13de Marts 1809". *Carl.*

Adlercreutz.

Til
Oberstlieutenant, Overadjutant *Adlersparre.*

Proclamationen til det svenske Folk er saalydende:

„Vi *Carl* af Guds Naade, Sverrigs, de Gothers og Venders „Arvefyrste, Hertug af Södermanland, Storadmiral etc. etc. gjöre „vitterligt: at, eftersom Hans Kongelige Majestæt ved de ind- „trufne Begivenheder er sat ud af Stand til at bestyre Rigets „Anliggender, have Vi, som den nærmeste og eneste fuldmyn- „dige Descendent af den Kongelige Familie, fundet Os foranle- „diget, indtil videre og i Egenskab af Rigsforstander at overtage „Rigsbestyrelsen, hvilken Vi med den Höiestes Bistand skulle „före saaledes, at Riget kan gjenerholde indvortes og udvortes „Rolighed, og den længe standsede Handel og Næringsveiene „gjenoplives, hvorved det er Vort urokkelige Forsæt, efter at „have gjort Begyndelsen til formeldte Grundlag, at overlægge „med Rigets Stænder de övrige Forholdsregler, som skulle for- „berede det svenske Folks Fremtids Velfærd".

„Vi byde og befale derfor hermed samtlige Rigets Indvaa- „nere, Krigsmagten til Lands og Vands, samt Embedsmændene „af alle Grader, at vise os den Troskab og Lydighed, som Vor „rene Hensigt og deres eget Vel i nærværende Tid uindskrænket „fordrer. Befalende Eder alle naadigen i Guds den Almægtiges „Beskyttelse og Varetægt".

„Stockholm Slot den 13de Marts 1809". *Carl.*

Lagerbring.

Disse to Documenter bleve af Oberstlieutenant *Adlersparre* ved en Parlementair, Lieutenant *Gyldenberg*, oversendte til Generalmajor *v. Staffeldt*, hvor de ankom den 17de Marts, ledsaget med fölgende Skrivelse:

„Med ubeskrivelig Glæde har jeg den Ære at oversende „indsluttede Actstykker, som i dette Öieblik ere hidsendte med „en Coureer fra Sverrigs nuværende Regent, Hans Kongelige „Höihed Hertug *Carl*".

„Jeg indslutter mig i Herr Generalens sædvanlige, urgamle „Venskab, Naade og Fortrolighed (vanliga, urgamla vänskap, grace „och fortroende)".

„De to fangne norske Officierer, deriblandt min specielle „Ven, Herr Lieutenant *v. Krogh*, ere paa Tilbageveien til Norge".

„Örebro den 15de Marts 1809".

Ærbödighed og Hengivenhed.

Adlersparre.

Generalmajor *v. Staffeldt* expederede disse vigtige Papirer strax den 17de Marts med en Estafette til Prinds *Christian August*, og tilföier i en Skrivelse:

.... „Jeg er bleven forsat i den störste Forbauselse, da jeg „umulig kan troe, at det er Generalerne *Armfelts* og *Tolls* samt „Oberstlieutenant *Adlersparres* Hensigt, at have Hertug *Carl* ved „Roret. Om vi herover skulle sörge, eller glæde os, er vel endnu „uvist. Jeg troer imidlertid at det er godt, at Hertug *Carl* er ble„ven Regent; maatte han nu blot vedblive at være det, indtil de „indre Uroligheder udbryde, hvilke jeg anseer for uundgaaelige".

I en Skrivelse af 18de Marts vedbliver Generalen:

„*Adlersparres* Brev, som jeg modtog i Gaar, forekommer „mig at være skrevet i en ganske anden Tone og Stiil, end det „Dagen forud; han nedlader sig til at indslutte mig i sit „van„liga, urgamla vänskap, grace og fortroende". Skulle disse „Yttringer ikke kunne synes, som om han vilde gaae over til „vort Parti, for her at finde et Rygstöd? Jeg veed ikke, hvad „jeg skal tænke derom! maaskee er det af Glæde over de lykke„lige Begivenheder i Stockholm".

Imidlertid fortsatte det adlersparske Corps — trods Hertug *Carls* Befaling af 13de Marts at forblive med Halvdelen af Tropperne i og omkring det Sted, hvor Ordren naaede samme — Marchen mod Stockholm, og den 15de Marts forlagdes Hovedqvarteret til Vesterås, hvorfra Major, Baron *Carl Ankarsvärd* afsendtes til Stockholm, for at gjöre de nödvendige Forestillinger imod den erholdte Ordre. Major, Baron *Björnstjerna* havde, hvad vi allerede vide (Pag. 291), i Vesterås samlet Vestmanlands-Regiment, besat Byen, arresteret Landshövdingen og taget de offentlige Casser i Beslag for det anmarcherende Corps. Major *Björnstjerna* sendtes ogsaa herfra til Stockholm,

Regimentschefen, Oberst *Brandström*, var af *Gustav den IV. Adolph* givet de fornödne Midler og det Hverv, at bekjæmpe Revolutionen ved at ophidse Bönderne; men han vendte om ved Nyqvarn, da han erfarede hvad der var skeet i Vesterås. Her indtraf ogsaa Major *Bergenstråle*, der af Rigsforstanderen var sendt som Coureer til Oberstlieutenant *Adlersparre*, og den 18de Marts kom Major *Björnstjerna* tilbage fra Stockholm, og mödte Hovedqvarteret i Nyqvarn. Han medbragte den Ordre til Oberstlieutenant *Adlersparre*: at afreise alene med en Deel af sine Officierer til Stockholm og lade Tropperne gaae ud fra hverandre, hvilken Ordre foranledigede ham til at have en Conference med Cheferne og de fornemste Officierer i Gran, hvilke raadede ham til, ikke at adlyde denne Befaling, men forblive hos Tropperne. Rigsforstanderens private Brev til Oberstlieutenant *Adlersparre* er saalydende:

Stockholm den 17de Marts 1809.

„Min bedste *Adlersparre!*"

„Igjennem *Aminoff* har jeg erholdt Eders Hilsener. Som en „gammel Ven kan jeg ikke uden de varmeste Fölelser deeltage i „den Frelse, som De har beredet mit Fædreland, for hvilken jeg „ikke kan undlade at forsikkre Dem om min fuldkomne Tillid, „hvilket dog bör være unödvendigt; thi om denne Tillid bör mit „foregaaende Liv for længe siden have overtydet Dem. Jeg længes „efter Deres Ankomst med Utaalmodighed, for at aabne mit Hjerte „for Dem. Vær imidlertid paa det Höitideligste forsikkret om, „at mine Gjerninger skulle overbevise Dem om min Tænkemaade, „og Deres Raad understötte mine Foretagender. Forsikkrer „Deres tappre Cammerater om, at den Kjærlighed, jeg altid har „næret for mine Vaabenbrödre, skal aldrig formindskes, ligesom „jeg ei heller aldrig skal skilles fra dem, og at mit Liv og mit „Blod hörer dem evigt til. Denne Tænkemaade er uadskillelig „fra min Person, og forbliver jeg saavel i Glæde som i Sorg „bestandig Deres tro Ven".

Carl.

Ogsaa af dette Brev blev en Copi strax afsendt til Generalmajor *v. Staffeldt* og af denne expederet til Prinds *Christian August.*

De Lykkelige og de Stærkeste have altid Ret, og ere stedse naturlige Bundsforvandte. Saaledes gik det ogsaa med Oberst-

lieutenant *Adlersparre* og Generalmajor *Adlercreutz*, saalænge deres personlige Interesser ikke kom i Collision med hverandre. Generalmajor *Adlercreutz* ledsagede derfor Hertug *Carls* Brev af 17de Marts til Oberstlieutenant *Adlersparre* med fölgende Skrivelse:

„Det er med den glædeste Tilfredsstillelse, at jeg venter at „gjöre Bekjendtskab med en Mand, som for længere Tid siden „har vakt min Opmærksomhed og Höiagtelse, og som for nær„værende Tid er Formaalet for enhver redelig Svensk's Erkjendt„lighed og Taknemmelighed. Uden Deres Foretagende troer jeg „knapt, at Noget her var skeet. Hvad jeg har gjort, er en Fölge „deraf, og ingen Betænkeligheder kunde mere afholde mig fra at „understötte et saa stort og ædelt Foretagende. Alt er her „lykkeligen fuldbragt, uden at noget Individ er blevet compromitte„ret. Alle velsigne den Rolighed, som hersker i hvert Huus, „og intet Hjerte har behövet at frygte for en Faders, en Söns, „en Broders, en Slægtnings eller Vens Sikkerhed. Jeg er over„beviist om, at De stemmer overeens med mig i disse Principer, „og vi skulle forenede i fælleds Bestræbelse före vort store Fore„tagende til en lykkelig Ende. Mange vigtige Omstændigheder „fordre Deres hurtige Ankomst hertil; hav ingen Betænkeligheder; „jeg svarer med mit Hoved for Deres Sikkerhed, fuldkommen „overbeviist om, at De ei vil erfare andet end ömme Omfavnel„ser af den nationale Erkjendtlighed. Godt Qvarteer er bestilt „for Dem hos Brukspatron *Björkman*; naar Tropperne ankomme, „kan Qvarteer tages paa Mont-Bijou, om saa for godt synes."

At flere höitstaaende Mænd ogsaa allerede tilskreve Oberstlieutenant *Adlersparre*, ville vi senere erfare.

Som Fölge af Conferencen i Gran blev Marchen fortsat, og Hovedqvarteret den 18de Marts forlagt til Tibble nordenfor Mælar-Söen, hvor og i Omegnen Tropperne ankom den 19de Marts faa Mile fra Stockholm. Under Revolutioner bör man vel ikke spöge, vise mange Galanterier, eller overhovedet stole paa Andres Forsikkringer om Venskab og Hengivenhed, naar man har det vigtige Hverv at forsvare og sikkre sit eget og Andres Hoveder for Böddel-Öxen; thi under saadanne, ja, under alle vigtige Forhold i Livet, har den Stærkeste Ret. Hvem der altsaa ikke forstaaer Anvendelsen af denne Sandhed, kan letteligen miste Hovedet. Men *Adlersparre* var i denne Henseende fuld-

kommen orienteret og experimenteret, og hvad Kong *Carl den XIII* siden skjemtende kaldte ham, „en äkta revolutions makare". Han troede derfor ingen af sine smilende og smigrende Venner, hverken höie eller lave, men stöttede sig alene paa sine Troppers Troskab og Mod og sit tappre Sværd, hvilke Midler altid ere sikkrere end Venners Omfavnelser.

Af denne Aarsag sendtes samme Dag, den 18de Marts, Major *Sköldebrand* atter tilbage med Oberstlieutenant *Adlersparres* Svar til Rigsforstanderen og til Generalmajor *Adlercreutz*, hvilket vel indeholdt Forsikkringen om den varmeste Hengivenhed for Rigsforstanderens Person, men tillige Grundene, som foranledigede *Adlersparre* til at begive sig med sit Corps derhen, hvor Rigets Stænder forsamles, samt androg paa, at Conseilets Sammensætning maatte forandres, med disse Ord:

.... „Maatte jeg for Deres Kongelige Höihed bekjende, at „saalænge det gamle Conseils Medlemmer ere i Virksomhed, „saalænge aabenbare Fiender af den skete Forandring beholde „Frihed til at handle, saalænge Politimyndigheden er i samme „Hænder, som forhen, ansee vi ikkun ved vor sluttede, urokke- „lige Forening vor personlige Sikkerhed for hævdet".

Rigsforstanderen svarede under 19de Marts Oberstlieutenant *Adlersparre* atter i et langt Brev, som sendtes med den tilbagereisende Major *Sköldebrand*, og som den næste Dag, den 20de Marts, ankom til sin Bestemmelse, hvori han sögte at overbevise Oberstlieutenant *Adlersparre* om sine rene Hensigter, sine gjorte Bestræbelser og tagne Forholdsregler, for at vedligeholde Rolighed og Orden i Hovedstaden og paa Landet, og skriver iblandt andet:

.... „Persecutioner ere langt fra at være min Hensigt, og i „saadanne vil jeg aldrig tage Deel. At forandre det nærværende „saakaldte Conseil, uden at Stænderne ere blevne hörte, er et „Skridt, der kan lede til uberegnelige Fölger, og foranledige „Optrin, som, om de end ikke före til Fordærvelse, dog ville kaste „en Skygge paa alle dem, der have deeltaget i de stedfundne „Begivenheder. Af Conseilet ere desuden saadanne Personer bort- „fjernede, som have andre Formaal end Rigets sande Bedste".

„Eftersom De har været fraværende ved de senest her sted- „findende Begivenheder, er De ikke nöiagtigen underrettet om „Conseilets Handlemaade, og den Enkeltes Interesser bör ei have

„nogen Indflydelse paa det Heles Velfærd. Jeg venter saaledes „af Dem, som en gammel Ven, at De undgaaer Alt, hvad der „har Udseende af smaalig Intrigue og som forstyrrende lægges „i Veien for mit Fædrelands fremtidige Rolighed; men skulde „saadant endnu fordres, og man med Vold vil tvinge mig til det, „som jeg med min fuldkomne Overbeviisning ikke anseer til Ri- „gets sande Vel, saa frasiger jeg mig Regjeringen, og indtager „min forhen havte Uvirksomhed, underkastende mig med Tilfreds- „hed den Skjebne, som Forsynet har bestemt mig, og er beredt „til at ende mine Dage, mig vel bevidst, at jeg ingenlunde har „fjernet mig et Skridt fra Ærens Vei og den Pligt, jeg af et op- „rigtigt Hjerte har troet at skylde mit Fædreneland" ....

Oberstlieutenant *Adlersparre* kjendte imidlertid Forholdene og afsendte derfor samme Dag den 20de Marts fra Tibble Gjestgivergaard *Frederik Koskull*, med et Svar paa Hertugens Brev, der var fuldt af Complimenter og Udtryk af Hengivenhed for Hertugens ophöiede Person, men han afsendte tillige samme Morgen Major *Ankarsvärd* med en Promemoria til Rigsforstanderen af et alvorligere Indhold, og hvori han udtalte de Forholdsregler, han önskede udförte, især i Statsraadet, samt for mundtlig at berolige og overbevise Rigsforstanderen om sine rene Hensigter, hvilket Brev og Promemoria Rigsforstanderen samme Dag, den 21de Marts, paa det venligste og varmeste besvarede.

Imidlertid standsede disse Breve ikke Oberstlieutenant *Adlersparres* Marche, der nu forberedte sig paa at holde sit Indtog i Stockholm. Forinden han bröd op hertil, udstedte han följende, usædvanlige

„General-Ordre".

„Hver Mand i Escadronerne, Batterierne og Compagnierne „preveneres om, at Politibetjente og andre Rakkere have er- „holdt Betaling, for at lyve dem fulde. Enhver Lögn bör mod- „tages med et Slag under Öret."

„Hovedqvarteret Tibble den 21de Marts 1809".

Adlersparre.
Overbefalingsmand.

Under Indtoget, som fandt Sted den 22de Marts, reed *Adlersparre* paa en skjön, hviid Hest, under det tilstimlende Folks Hurra-Raab, klingende Spil og vaiende Faner igjennem Norrtuls-

gatan, Kungsbacken, Drottninggatan, Fredsgatan over Gustav-Adolphs-Torv, hvor Hertuginden af Södermanland og Prindsesse *Albertine* fra Balconen af sidstnævntes Palais meget naadigt hilsede ham, vaiende med deres hvide Lommetörklæder. Derpaa gik Toget over Nya-Bro, over Riddarhus Torvet igjennem Store-Ny-Gatan til Skeppsbroen, hvor Corpset opmarcherede udenfor Slottet, og hvor *Adlersparre* ved *Gustav den 3dies* Statue blev modtagen af Hertug-Rigsforstanderen, fulgt af en talrig Suite af Generaler og Adjutanter, alle til Hest. Rigsforstanderen tillod ved denne Leilighed *Adlersparre* at kysse sin Haand.

Tropperne bleve derpaa indqvarterede paa Norrmalm saa tæt samlede, som muligt, og i Almindelighed modtagne med Venlighed og Opmærksomhed af Stockholms Indvaanere.

Af Vest-Armeens venstre Flöi, under Commando af Oberst, Baron *Posse*, marcherede circa 2000 Mand samtidigen med Oberstlieutenant *Adlersparre* til Gothenborg. Da dette Corps i Wenersborg traf Vest-Armeens egentlige General en Chef, Baron *Bror Cederström* paa Tilbagereisen fra Stockholm, blev han meget overrasket, ved at see samme foretage en for ham ubekjendt Marche, og vilde derfor contramandere den, hvorpaa der blev erklæret ham Arrest. Han bifaldt nu Marchen, og underskrev Ordren desangaaende. Senere blev han aflöst fra Commandoen over Vest-Armeen, hvilken atter blev overdraget til General, Baron *G. M. Armfelt*, som under 4de April 1809 melder fra Wenersborg denne ham overdragne Commando til Prinds *Christian August.*

Vi ville nu nærmere omtale de Begivenheder, som imidlertid fandt Sted i Stockholm, og hvorved *Gustav den IV. Adolph* blev skilt fra sine Fædres Throne.

Vi kjende allerede Aarsagen til Sverrigs Nöd, Folkets Sorg og Fortvivlelse over Landets Forfatning, som almindeligviis lagdes den stivsindede Konges ukloge Krigsförelse, Forholdsregler og Regjeringsmaade til Last. Enhver önskede derfor en Forandring i Regjeringen.

Generalmajor *Adlercreutz*, der ved sin almindelig bekjendte tappre Daad i Finland havde erhvervet sig Folkets Agtelse, Velvillie og Tiltro, afreiste ifölge Kongelig Tilladelse, den 4de Januar 1809, fra Armeen ved Torneå til Stockholm, hvor han ankom

omtrent midt i Maaneden. Strax heftede man Tankerne og Öinene paa ham, og antog, at enten han eller Ingen var Manden, som kunde foranledige en saadan Regjeringsforandring.

Ved Ankomsten til Hovedstaden henvendte Folk af alle Classer sig derfor til Generalen, for at overtale ham til at bidrage til en Regjeringsforandring, som man fortalte ham allerede var forberedt, og som blev anseet for aldeles nödvendig, for at redde Fædrelandet fra Undergang.

General *Adlercreutz* havde personligen ikke den ringeste Aarsag til Misfornöielse, men havde tvertimod modtaget mange Beviser paa sin Konges Naade, der endog oftere med Velvillie og Rolighed havde hört paa hans Forestillinger imod de af Kongen udkastede Planer og Krigsoperationer. Men anderledes var Forholdet med Hensyn til de Forestillinger, som bleve gjorte Kongen af Landets redeligste og meest patriotiske Mænd, angaaende Landets Tilstand og haablöse Forfatning, Stændernes Indkaldelse, Nödvendigheden af at slutte Fred med Nabomagterne etc. etc.; thi herom vilde Kongen ikke modtage eller höre noget Raad. Men, omendskjöndt General *Adlercreutz* havde indhentet de höiere Embedsmænds Oplysninger, ansaae han dog ethvert voldsomt Foretagende for farligt, fordi man, istedetfor at redde Fædrelandet, muligen kunde styrte det i endnu större Ulykke. Generalen antog ogsaa, at Kongen inden kort Tid vilde komme i en saadan Forlegenhed, at han selv maatte sammenkalde Stænderne, maaskee endog frasige sig Thronen, hvilket Forsæt han tilforn oftere skal have udtalt og viist sig tilböielig til.

Disse Anskuelser meddeelte General *Adlercreutz* de Personer, som med Fortrolighed henvendte sig til ham, og som, hvad vi allerede vide, havde udkastet Planen og bestemt Dagen, paa hvilken Kongen skulde tages til Fange.

Onsdagen den 8de Marts 1809 erholdt Generalmajor *Adlercreutz* fra Major, Baron *Ankarsvärd* Efterretning om, at en Deel af Vest-Armeen, under Commando af Oberstlieutenant *Adlersparre*, vilde bryde op den 7de Marts fra Carlstad, og marchere imod Stockholm, for at bevæge Kongen til at sammenkalde Stænderne m. m. samt at man nu regnede paa Generalens Bistand, overeensstemmende med det Majoren ved Afreisen givne Löfte.

Denne Appel til Generalens Löfte var især Aarsagen til hans kraftige og afgjörende Optræden i denne vigtige Sag.

En i Stockholm værende fransk Emigrant, General, *Chevalier Rodaiz*, havde samme Aften, den 8de Marts, paa den saakaldte „Minister-Societeten", hört tale om *Adlersparres* Foretagende og meldt det til Ambassadeuren, General, Grev *v. Stedingk*, som atter strax meldte det til Kongen paa Haga-Slot. Men ved denne Melding blev Kongen rasende opbragt, da han havde sat sig i Hovedet, at det var Forræderi fra *Stedingks* Side, og at han hörte til et Parti, som, ved at indjage ham Frygt, vilde tvinge ham til at slutte Fred. Kongen glemte sig saameget, at han endog kaldte sin bedste Ven og Landets förste Patriot og troeste Tjener „en „Forræder", og trak sin Kaarde imod ham. Men *Stedingk* var Soldat og Cavalier, og agtede ikke at lade sig romantisk nedstikke ligesom *Sture* af *Erich den IV*, uddrage det blodige Sværd af sit Bryst, kysse det, og atter overrække det til Kongen — nei, *Stedingk* lagde den höire Haand paa sit Kaardehefte, i den Hensigt at forsvare sig, hvilken Bevægelse havde til Fölge, at Kongen atter stak sin Kaarde i Skeden. Imidlertid havde General, Grev *Stedingks* Melding den Fölge, at Kongen samme Aften Kl. 10 kom ridende i en saadan Fart til Byen, at ingen af Suiten kunde fölge ham. Efter Ankomsten paa Slottet kaldtes strax Generalerne *Stedingk* og *Tibell*, Understatholderen *Edelcreutz* samt den tjenstgjörende Generaladjutant *Melin*, med hvilke der blev holdt Raad til om Morgenen Kl. 3, hvorefter Kongen vendte tilbage til Haga, og et Sendebud, den omtalte Coureer *Östbom*, afsendtes til Örebro, for at indhente nærmere Underretning.

Kongen befalede dernæst, at der den næste Dag skulde anstilles en Undersögelse af Understatholderen *Daniel Edelcreutz* under Vice-Justitscantslerens Grev *Frederik Gyldenborgs* Overværelse, hvorved alle de den 8de Marts paa „Minister-Societeten" nærværende Personer forhörtes i Slots-Cancelliet, men uden at man kunde erholde nogen Oplysning om Rygtets Ophavsmand, eller hvorvidt Rygtet var sandfærdigt, eller ei. *Chevalier Rodaiz* negtede at opgive sin Hjemmelsmand, da dette, som han sagde, stred imod hans Ære, og blev derfor arresteret, og Undersögelserne fortsattes til Söndagen den 12te Marts, men uden Resultat.

Generalmajor *Adlercreutz*, som vel var den Eneste, der vidste

rigtig Beskeed om Sagens Sammenhæng, indsaae tillige, at Tiden var kommen, hvori der maatte tages et afgjörende Parti, men vilde dog forinden endnu forsöge paa, ved Forestillinger at bringe Kongen til at sammenkalde Stænderne og at abdiquere. Han anmodede derfor flere höie Embedsmænd, som han troede havde nogen Indflydelse paa Kongen, at forestille ham dette, samt fremfor Alt söge at formaae ham til ikke at forlade Hovedstaden, i hvilket Tilfælde en indvortes Krig var uundgaaelig, og Sverrig tabt for stedse. Imidlertid var han beskjæftiget med at finde paa en Udvei, for at forhindre Kongens Reise, hvis denne skulde alvorligen tilsigtes, samt, om fornödent gjöres, forsikkre sig sammes Person, som kunde blive udsat for uberegnelig Fare, saasnart Gjæringen iblandt Folket steeg til det Höieste. Til den Ende overlagde Generalen med flere höiere Officierer, som sædvanligen hver Mandag pleiede at forsamles paa Slottet i den saakaldte „Pelar-Sal", at de der vilde omringe Kongen og erklære ham indtil videre fjernet fra Regjeringsforretningerne.

Söndagen den 12te Marts skulde Dronning *Frederike Dorothea Wilhelmines* (födt Prindsesse af Baden) 28de Födselsdag feires paa Haga-Slot, og Canonerne paa Castilholmen havde allerede tilkjendegivet Dagens Vigtighed ved deres betydningsfulde Salut.

Men istedetfor at feire en Fest, fik man ganske andet at tænke paa; thi allerede om Formiddagen ankom officiel Rapport til Kongen fra den ommeldte Land-Secretair *Leonhard Cassel* i Örebro om det adlersparske Foretagende, som Secretairen ansaae for Pligt at indberette. Kongen reed derpaa strax endnu för Middag til Byen. Paa dette Ridt mödte han en Mængde Spadserende, der allerede vare vidende om Begivenhederne, hvilke dog, som sædvanligt med Ærbödighed og Deeltagelse hilsede deres ulykkelige Konge og Herre — men for sidste Gang. Paa „Norr-Tulls „Gatan" mödte Kongen Capitain ved den oplöste svenske Garde, *Carl Lorichs*, kjörende i en Caleche-Vogn med Baron *de Geer*, og befalede dem strax at gaae i Arrest, da han antog dem i Forbund med Oprörerne. Toldporten paa Veien til Haga lod Kongen lukke, efter at han havde passeret den, ligesom han befalede at lukke Byens andre Toldporte, saa at Ingen kunde komme hverken ind eller ud af Byen. Efter Ankomsten til Slottet bleve sammes Porte ogsaa lukkede, og Vagten der forstærket. Ud paa

Eftermiddagen kom det Iilbud tilbage, der Natten imellem den 8de og 9de Marts var afsendt til Örebro, og medbragte yderligere Oplysninger om og Bekræftelser paa det Passerede. *Chevalier Rodaiz* blev derfor lösladt af Arresten, og Ambassadeuren *Stedingk*, der laae syg som Fölge af den ham af Kongen vederfarede haarde Behandling, blev complimenteret for sin Hengivenhed og Troskab.

Kongen lod dernæst kalde sin Oncle, Hertugen af Södermanland, Overbefalingsmand over Armeen, Statholderen i Stockholm, Baron *Munk*, og mange andre höie og betroede Embedsmænd af Militair- og Civil-Etaten. Kongen meddeelte de erholdte Efterretninger til Hertugen, som derover syntes meget forbauset, omendskjöndt han allerede baade skal have været indviet i Begivenhederne og være vunden af de Misfornöiede. Han svarede derfor blot: „at han fra dette Öieblik af ei kunde inde„staae for Nogen, uden sig selv". Kongen fortalte Hertugen endvidere: at det var hans Hensigt, næste Dag at drage bort fra Stockholm med alle disponible Tropper, forene sig med Liv-Grenadererne, som vare paa Marchen fra Vest-Armeen imod Östkysten, og med de forenede Tropper marchere imod Oprörerne; og yttrede han det Önske, at Onclen vilde ledsage ham; hvorpaa Kongen omfavnede ham og sagde: „at man ei maatte skilles ad". Dernæst indkaldtes til Kongen Over-Statholderen, Grev *Ugglas*, som han befalede, at forsamle Magistraten og Borgerskabets 50 Ældste Kl. 5 samme Dags Eftermiddag paa Raadhuset, for at meddele dem Efterretningen om det Passerede og i Kongens Navn formane dem til med Iver og Troskab at bidrage til Roligheds Opretholdelse i Hovedstaden. Derpaa indkaldtes den tjenstgjörende Generaladjutant *Melin*, som befaledes, at forstærke Vagterne ved Stadens Porte og sende Cavalleri-Afdelinger igjennem Byen til Ordens og Roligheds Opretholdelse. Parolen blev forandret. Kongen sendte en Coureer til Feltmarchal *Toll* i Skaane og befalede ham: med alle disponible Tropper at forene sig med Kongen i Södertelje. En Ordre udstedtes til Bankens Befuldmægtigede, at forsamles Kl. 7 næste Dags Morgen, hvorefter Statssecretairen for Departementet for de indre Anliggender, Baron *Rosenblad*, indkaldtes og modtog Ordre til at udfærdige et Brev, som blev forelagt Kongen til Underskrift, til Stats-Bankens Befuldmægtigede, for af denne at erholde et Laan, saa stort som

Banken kunde undvære, for dermed at bestride Reise- og Krigsomkostningerne, hvortil de Befuldmægtigede svarede: at samme ikke kunde bevilges uden Rigets-Stænders Samtykke; og, forinden noget Videre kunde gjöres i denne Sag, var Statsomvæltningen skeet. Der paastaaes ogsaa, at Kongen længere Tid i Forveien, ved Hjælp af Excellencen, Grev *Ugglas*, havde ladet indvexle alle de Ducater, han kunde erholde, hvorfor ogsaa Ducaterne vare betydeligen stegne i Priis. Da Kongen ei kunde erholde Penge af Banken, sendte han tidlig næste Dags Morgen Præsident, Baron *Lagerheim* til den engelske Banquier *Foy*, for hos ham at erholde Vexler paa 80,000 Pd. Sterling. Men ogsaa han gjorde Vanskeligheder med at give Vexler paa en saa stor Sum, og vilde först tale med den engelske Minister *Merry*, som fraraadede *Foy* at opfylde Kongens Forlangende, saa at Baron *Lagerheim* erholdt Afslag paa sin Begjæring. Den eneste Understöttelse, der sendtes Kongen, var 18,000 Rdlr. Banco, som Landshövdingen i Upsala, Baron *Wetterstedt*, pr. Expresse indsendte til Stockholm den 13de Marts; men, da Pengene ankom, var Kongen allerede dethroniseret, hvorfor Pengene bleve afleverede til Statsgjælds-Comptoiret.

Natten mellem den 12te og 13de Marts anvendtes saaledes til at udstede Ordres og Contra-Ordres angaaende Troppernes Marche, Dronningens — hun var endnu paa Haga — den Kongelige og Hertugelige Families og mange höiere Embedsmænds Afreise, Befordring m. m. Dog negtede Prindsesse *Sophie Albertine* at forlade Stockholm.

De til Kongens Adjutantstab hörende Personer forbleve Natten over paa Slottet, placerede i Garderoben, det 2det Værelse fra Kongens, hvor de maatte hjælpe sig, saa godt de kunde, og beværtedes med Caffe og Levningerne af Kongens frugale Aftensmaaltid. Regimenterne bleve imidlertid forgjeves beordrede frem og tilbage i Byen, for at erholde Proviant og Ammunition. Felttöimester *Helwig* blev befalet at have nogle Canoner i Beredskab, for at fölge Kongen; men, da han Kl. 2 om Morgenen meldte, at han vel havde Canoner, men ingen Heste, blev der af Kongen sagt ham: „at Kl. 5 ere de Heste og Vogne, som „behöves, i Beredskab paa Skeppsbroen, i modsat Fald er Felt„töimesteren Kl. 7 afsat, og, dersom nogen Ulykke indtræffer ved

„Deres Forsömmelse, underkastes De Standret og vil blive straf-
„fet paa Livet". Kongen befalede omsider, at Privat-Heste skulde
reqvireres, eller tages med Magt, hvor man fandt dem.

Samme Nat udstedtes en Bekjendtgjörelse, som blev dateret den 12te Marts og næste Dag indrykket i „Post-Tidningarne", hvori Kongen udtalte for hele Landet: at den værmelandske Armee-Afdeling, under Oberstlieutenant *Adlersparres* Anförsel, havde gjort Oprör og var i Anmarche mod Hovedstaden, og formaner dernæst Enhver til Rolighed, Troskab, Lydighed og Hengivenhed for Kongen og Riget, overeensstemmende med Religion, Pligt og Eed.

Cancelli-Præsident, Baron *Ehrenheim*, som ogsaa havde erholdt Ordre til, næste Dag at fölge med Kongen, havde nu den sidste Audients hos sin ulykkelige Herre. Baron *Ehrenheim* blev paalagt, forklædt at reise forud og opfordre Södermanlændingerne og Östgotherne at reise sig i Masse, for i Forening med General, Baron *Tolls* Armee-Afdeling at dæmpe Opröret og forsvare Kongen.

Baron *Ehrenheim*, som var en af Sverrigs ædleste Mænd og sin Konges tro hengivne Ven og Tjener, besvor under Knæfald sin uböielige Konge og Herre, saafremt han vilde undgaae en indvortes Krigs Rædsler og ikke udsætte sin Krone, maaskee sit Liv og sin Æts Velfærd, at höre hans, en redelig Undersaats Bönner. Han bönfaldt Kongen om: „ikke at reise bort, men at „lade ved en Trompeter forkynde Stændernes Sammenkaldelse „og den forhadte Krigsskats Tilbagekaldelse, ellers" — sagde han — „jeg besværger Deres Majestæt for sidste Gang, spiller „Deres Majestæt kanskee om Liv og Krone". Kongen blegnede og studsede ved disse Ord, og svarede: „staae op, *Ehrenheim*! „siger *Ehrenheim* det"? Men efter nogle Öieblikkes Betænkning gjentog han: „Nei! nei! *Ehrenheim*! aldrig skal en *Adlersparre* „tvinge mig til at sammenkalde Stænderne, og oprörske Under-„saatter foreskrive mig Love. Frygter *Ehrenheim* for *Adlersparre*? „Naar *Toll* ankommer, skal jeg nok tugte ham". — „Nei" — svarede *Ehrenheim*, „jeg frygter Ingen; thi min Samvittighed er „reen, og Deres Majestæt bör heller ikke frygte *Adlersparre*; „men Folkets Misfornöielse over den ulykkelige Krigs Fölger og „Krigsskatten ere i Sandhed at frygte. Allernaadigste Konge! „kald i det Mindste Krigsskatten tilbage, og tillad mig at aabne

„Fredsunderhandlingerne, saa turde endnu Alt kunne hjælpes". — „Nei, jeg vil först tugte *Adlersparre*" — var den ulykkelige, beklagelsesværdige og forblendede Konges sidste Ord til Baron *Ehrenheim*, hans redeligste Undersaat, troeste Tjener og hengivneste Ven!

Den engelske Minister *Merry* var ogsaa samme Nat hos Kongen; ogsaa han fraraadede Reisen og tilraadede Stændernes Sammenkaldelse, hvilket Kongen med Heftighed afslog med Tilföiende: „Det kan Ingen bringe mig til at gjöre, da det allerede „flere Gange er proponeret".

Rigsmarchallen, Grev *Oxenstjerna*, blev, nogle Dage förend Regjeringsforandringen skete, kaldet til Kongen. Samtalen dreiede sig altid med ham om „Jungs-Forklaring" over Aabenbaringen. Under Samtalen spurgte Kongen Greven, „hvad han troede om „den almindelige Stemning i Folket". *Oxenstjerna* svarede: „at „han fandt den mere og mere betænkelig og raadede Kongen at „söge at faae Fred med sine Naboer; i modsat Fald kunde let „en stor Ulykke finde Sted". Kongen svarede hertil: „Grev „*Oxenstjerna* skal ikke være miströstig, Hjælpen kommer nok". Rigsmarchallen lod sig forstaae med, „at Hjælpen, som saalænge „havde ladet vente paa sig, muligviis kunde endnu længe ude„blive, hvorimod Faren nærmede sig". Hertil svarede atter Kongen: „Siger Grev *Oxenstjerna* det? aldrig har jeg forhen hört „Grev *Oxenstjerna* tale saaledes; Gud hjælper nok Sine i Nödens „Stund".

Grev *Oxenstjerna* skal ogsaa have havt langt mere Indbildningskraft end Forstand, og var derfor altid en ivrig Forfegter af „*Jungs* apocalyptiske Sværmerier", af hvilken Aarsag han ofte beæredes af Kongen med en fortrolig Samtale. Det er ogsaa aldeles utvivlsomt, at Kongen regnede paa overnaturlig Bistand, og ikkun derved kan man forklare sig hans forunderlige Handlemaade. Man havde ogsaa oftere hört ham yttre: „at han nok „vidste, hvem han havde at stole paa". Grundvolden til disse forvildede Religionsbegreber blev lagt under Opholdet i Baden i Aaret 1804, hvilke bleve saa fordærvelige baade for Kongen selv og hans ulykkelige Rige.

Den arme Konge gik denne Aften seent til Hvile, og lukkede — som han selv fortæller — ikke et Öie den hele betydningsfulde og

ulykkelige Nat. Ved Dagens Frembrud den 13de Marts saae han Solen sidste Gang beskinne sit herlige, skjönne Stockholms Slot.

Reisen var bestemt at skulle tiltrædes Kl. 12 om Middagen den 13de Marts. Alt regulairt Militair blev befalet at fölge Kongen. Den ene Bataillon af de tydske Tropper erholdt Ordre at afmarchere Kl. 7 om Morgenen, for at danne Avantgarden; den anden tydske Bataillon skulde formere Arriergarden. Borgerskabet blev paalagt at besörge Vagtholdet i Staden, og til Höistcommanderende over Tropperne sammesteds udnævntes Brigadechefen, Borgermester *Oldenburg*.

Generalmajor *Adlercreutz* og hans Venner vare imidlertid ikke heller uvirksomme. Allerede om Morgenen Kl. 4 den 13de Marts kom Grev *Gyldenstolpe* og flere höiere Officierer til Generalen med den Efterretning: at Kongen havde i Sinde samme Dag at forlade Byen med alle derværende Tropper, samt at der blev gjort Forsög paa at erholde Penge af Banken. Formedelst denne Bortreise frygtede nu Generalen for, at den sædvanlige Mandags-Parade og Forsamling i „Pelar-Salen" skulde blive afsagt, hvorfor han sendte Bud efter Oberst *Suremain*, Oberstlieutenant *Gustav v. Otter* og Majorerne *Ulfsparre* og *Adlercreutz*, Generalens Broder, hvilke alle havde gjort Tjeneste ved den finske Armees Generalstab og derfor vare Generalen nöie bekjendte, aldeles troe og hengivne. Disse indfandt sig strax hos Generalen, ligesom Major de la *Grange* og Fændrik *Arnell* meldte sig frivilligen og bad om Tilladelse til at turde fölge ham. General *Adlercreutz* sendte ogsaa Bud til Lieutenant, Baron *Jacob Cederström* og anmodede samtlige disse Officierer om, at forsamle ved Slottet saamange Officierer, som muligt. Kl. 6 om Morgenen sendte Generalen Bud efter Oberst *Engelbrechten*, der commanderede det eneste i Byen værende Infanteri-Regiment, som netop nu var opstillet, for at tiltræde Marchen, og bad ham indstændigen at understötte Foretagendet, samt, under et eller andet Paaskud, opholde Regimentets Afmarche, hvilken Begjæring Obersten dog ikke vilde opfylde, men afmarcherede til befalet Tid Kl. 7. Paa Liv-Regimentet Cuirasserer og Artilleriet stolede Generalen derimod aldeles, eftersom de fleste af disse to Corps's Officierer havde været hos ham og forsikkret ham om, at de vare beredte til at vove Alt for Fædrelandets Frelse, dersom Generalen vilde være An-

förer for et dertil sigtende Foretagende. Pladsmajoren, Oberstlieutenant *Marteneau*, som havde gjort Campagnen med i Finland, var ligeledes Generalen aldeles hengiven, og, da han havde fattet særdeles Tillid til Hofmarchal, Oberst *Silfersparre* og kjendte hans patriotiske Tænkemaade og faste Characteer, bad Generalen Major de la *Grange* at gaae hen til Hofmarchallen og anmode ham om, at möde Generalen Kl 8 i „Pelar-Salen" paa Slottet. Efterat alle disse Forberedelser vare tagne, erholdt Generalmajor *Adlercreutz* Kongens Befaling til tjenstlig at möde Kl. 8 paa Slottet, og gik paa Veien derhen ind til Feltmarchal, Grev *Klingspor*, og underrettede ham om Kongens tilsigtede Reise og den Ulykke, som forestod Fædrelandet, samt at det nu var den höieste Tid at tænke paa sammes Frelse; og, da Feltmarchallen med flere andre Officierer ogsaa vare befalede at möde paa Slottet, fulgtes de ad didhen, og forefandt i „Pelar-Salen" Oberst *Silfersparre*, de forhen nævnte Overadjutanter og nogle faa andre Officierer, hvilke General *Adlercreutz* nu gjorde bekjendt med, hvad der burde og muligen kunde skee.

Efter nogen Tids Venten i „Pelar-Salen", gik Feltmarchal *Klingspor* ind i Værelset, udenfor Kongens Sovekammer, og imidlertid erkyndigede General *Adlercreutz* sig om Antallet paa de tilstedeværende Drabanter. Man sagde ham, at der blot vare 4, eftersom de övrige vare gaaede bort, for at forberede sig til den forestaaende Reise. Formedelst dette ringe Antal blev der ingen videre Forholdsregler tagne med Hensyn til dem, saameget mindre, som man forsikkrede Generalen om, at henved 30 determinerede Officierer vare forsamlede i og omkring Slottet, beredte til at vove det Yderste. Generalen tog derfor endnu nogle Dispositioner, og sendte Officierer hen, for at bevogte Slotsporten, saa at Ingen mere kunde forlade Slottet. Ligeledes tog han Forholdsregler angaaende Bevogtningen af Stadens Porte, hvilke, hvad vi vide, allerede Dagen i Forveien vare blevne lukkede ifölge Kongens Befaling, og endelig sendtes nogle Officierer hen, for at bevogte Udgangen fra Kongens Sovekammer fra den modsatte Side. Derefter gik General *Adlercreutz* og Oberst *Silfersparre* ogsaa ind i Værelset nærmest udenfor Kongens Sovekammer, hvor de traf Feltmarchal *Klingspor*, Ambassadeuren, Grev *Stedingk*, Overstatholderen, Grev *Ugglas*, Generalerne *Strömfelt* og *Tibell*,

Generaladjutant, Oberst *Melin*, den jourhavende Adjutant, Capitainlieutenant, Grev *Löwenhaupt*, Overadjutanterne *Borgenstjerna* og *Berger* med flere Overadjutanter og vagthavende Officierer.

Af de i Forgemakket værende Personer havde den jourhavende Adjutant *Löwenhaupt* og Excellencen, Grev *Ugglas*, allerede været indkaldte til Kongen. Medens den sidstnævnte endnu var inde hos Höistsamme, ankom Hertug *Carl*, som gik ind til Kongen, da Grev *Ugglas* kom ud. General *Adlercreutz* bad nu Greven om at forblive i Forgemakket; men Greven undskyldte sig med at han havde erholdt nogle Befalinger at udföre for Kongen, hvilke strax maatte efterkommes. Generalen sagde derpaa til ham: „at det ikke gik an, at Excellencen nu forlod Slot„tet, da et vigtigt Moment var for Haanden, og at man maatte „være betænkt paa at forhindre Kongens Afreise". Greven svarede: „at han til denne Hensigt havde gjort sit dertil, men uden „Virkning"; og tilföiede: „at, dersom Generalen havde til Hen„sigt at gjöre nogen videre Forestilling desangaaende, saa burde „saadant skee med Forsigtighed"; hvortil Generalen svarede: „at „det skulde skee paa en saadan Maade, at han haabede Hensig„ten vilde opnaaes"; hvorpaa Greven gik stille bort ad den „lille „Slots Trappe". I samme Öieblik kom Hertug *Carl* ud fra Kongen; det var sidste Gang, at disse Nærbeslægtede talede med hinanden.

Efter Hertugen indkaldtes Feltmarchal *Klingspor* til Kongen, til hvem Feltmarchallen yttrede: „hvis Deres Majestæt reiser bort „fra os under disse betydningsfulde Omstændigheder, er Rigets „Ulykke ubeskrivelig; jeg vover derfor at anmode om, at Deres „Majestæt i det Sted vil behage at sammenkalde Rigets-Stænder, „hvilket er den eneste Hjælp". Denne Bön afslog ogsaa Kongen med opbrusende, truende og höiröstet Stemme, talende om Forræderi m. m. General *Adlercreutz* fandt nu, at Momentet var kommen til at handle; han anmodede til den Ende Ritmester *Lagerheim*, at gaae ned i „Pelar-Salen" og bede de der forsamlede Officierer strax at komme op; dog fulgte kun de færreste med, deriblandt vare Oberst *Silfersparre*, Oberstlieutenanterne *v. Otter* og de la *Grange*, Major *Adlercreutz*, Lieutenanterne *Järta*, *Arnell*, *Jacob Cederström*, *Gripenwald* o. fl. Ligeledes lod Generalen de Officierer, som vare nede i Slottet, saavel som de, der havde

det Hverv at bevogte Slotsportene, underrette om: at være opmærksomme paa det, som nu maatte forefalde.

Saasnart de ovennævnte Officierer vare komne op i Kongens Forværelse, udtalede *Adlercreutz* disse Ord: „Mine Herrer . . . nu!" og de gik omtrent Kl. 9, alle paa eengang og ukaldte, ind i Kongens Værelse. I det Dören aabnedes, syntes det, som Kongen blev noget forundret. General *Adlercreutz* traadte noget nærmere hen til Kongen end de Övrige og sagde; „at hele Riget var sat „i den största Forbauselse over Fædrelandets ulykkelige Tilstand „og især over Kongens tilsigtede Afreise, og at alle höiere mili- „taire og civile Embedsmænd samt andre redelige Medborgere „have opfordret mig til at söge at forekomme dette, til hvilken „Hensigt vi nu" . . . . Her afbröd Kongen ham og raabte höit: „Forræderi! I ere forförte og ville Alle blive ulykkelige". Generalen svarede roligt: „vi ere hverken forförte eller Forrædere; „vi ville frelse Deres Majestæt og Fædrelandet". Kongen trak nu sin Kaarde, hvorpaa General *Adlercreutz* sprang hen imod ham, fattede ham under Armene om Livet, og holdt ham saaledes fast, medens Oberst *Silfersparre* vred Kaarden ud af hans Haand og satte den i al Hast bag et Skriverbord; men den blev senere af Adjutanten, Major *Ulfsparre*, nedlagt i en Brændekasse i Garderobe-Værelset, og derfra atter borttaget og forvaret af Lieutenant *Gripenwald*.

Da Kongen saaledes blev fastholdt og desarmeret, begyndte han skrækkeligt at skrige: „de ville myrde mig, Hjælp! Hjælp!" m. m. De om Kongen værende Officierer sögte at berolige ham og betage ham Skrækken for at blive myrdet. Han lovede ogsaa at ville give sig tilfreds, ifald man vilde give ham hans Kaarde tilbage, hvilket Forlangende man ved Forestillinger sögte at bringe ham fra; men, da han vedblev sin Paastand, blev man nödsaget til at erklære ham: „at dette ikke kunde skee, eller overhovedet „tillades ham at befatte sig videre med Rigets Styrelse".

Ved Kongens Skrig forsögte de Personer, som vare udenfor Kongens Værelse og henhörte til hans nærmeste Omgivelse, saasom: Overadjutanterne *Melin*, *Berger* og *Löwenhaupt*, Liv-Drabanterne, nogle Kammerherrer og Laqueier, med Magt at aabne Dören til Kongens Værelse, hvilken blev indenfra holdt lukket af Oberstlieutenant *v. Otter*, Major *Adlercreutz* og Lieutenant *Arnell*; og,

da det ikke lykkedes for hine at sprænge Dören, blev den ituslaaet med Sabler, Ildtænger, Brændestykker o. s. v., saa at Splinterne flöi omkring i Kongens Værelse. General *Adlercreutz* lod derfor Dören aabne, sprang midt imellem de Larmende, rykkede Sabelen fra en Kammer-Husar, lod Generaladjutanten, Oberst *Melin*, den jourhavende Officier, Capitain *Löwenhaupt*, og Overadjutanten *Berger* afvæbne, rev Generaladjutantstaven fra Generaladjutanten, og, med dette Symbol paa Commando og Magt i Haanden, vendte han sig til de i Værelset værende Drabanter med de Ord: „Nu er jeg Generaladjutant, og i Kraft af dette „Embede, jeg beklæder, befaler jeg Dem strax at trække Dem „tilbage", hvilket de efter nogen Betænkning gjorde. Da Kongen igjennem den aabne Dör saae Overadjutant *Berger*, bad han ham laane sig sit Sidegevær; men *Berger* svarede blot: „jeg har intet". De 3 ovennævnte desarmerede Officierer bleve derpaa arresterede og forelöbigen afförte til Adjutantens Expeditions-Værelse. Lieutenant *Järta*, som befandt sig udenfor Dören, blev nu af de 3 Officierer, der holdt Dören, trukken ind i Kongens Værelse, der efter ovenstaaende Begivenhed havde Udseende af en Batailleplads. Gulvet eller Tæppet var besaaet med blaae og gule Fjædre af Officierernes Hovedbedækning, afslaaede Krystalstykker af den i Værelset hængende Lysekrone, Ildtænger, Træsplinter af Dören m. m.

Feltmarchal *Klingspor* havde, da han saae Kongen drage sin Kaarde, trukket sig tilbage til en Vinduesfordybning. Han var, hvad vi vide, en Mand af en meget forsigtig Character, med kun eet Öie, hvilket han sögte at conservere, ved i en vis Afstand at betragte Kampen. Men, da denne var til Ende, traadte han atter frem og forsögte endnu paa at overtale den allerede fangne Konge til at undertegne en Proclamation til Rigsstændernes Sammenkaldelse, da han stod i den Formening, at Kongens Navn vilde endnu hos Nationen indgyde mere Tillid, end den sig nu Magten tilegnende nye Regjering; hvortil Kongen blot svarede: „giv „mig min Kaarde tilbage, saa ville vi tale nærmere herom".

Efterat General *Adlercreutz* havde tilveiebragt Orden og Lydighed i Kongens Forværelse, gik han op i den överste Drabantsal, hvor et större Antal Drabanter vare forsamlede og som vare meget bestyrtede over det, der havde tildraget sig. Generalen underrettede dem derfor om: „At Kongens Person var uden al

„Fare, at Formaalet med hvad der var skeet var Kongens og „Fædrelandets Redning, og at de skulde staae Gud og Nationen „til Ansvar, saafremt de foretoge Noget, som kunde foranledige „blodige Optrin; thi i saa Tilfælde kan jeg ei indestaae for Kon- „gens Liv". Uagtet denne Erklæring, syntes disse Drabanter at være tvivlraadige om hvad Parti de burde tage; men, da Generalen yderligere forsikkrede dem om sine Hensigters Reenhed, at Kongens Person ei skulde vederfares noget Ondt, samt at deres Modstand i enhver Henseende var utilstrækkelig, især da alle de i Byen værende og flere anmarcherende Tropper vare enige i hvad der skete, saa forsikkrede ogsaa Drabanterne Generalen om, at de vilde forholde sig rolige.

Foranstaltninger bleve derefter strax tagne til Ordens og Sikkerheds Vedligeholdelse i Hovedstaden. Borgerskabet blev anmodet om at tage Banken og Rigsgjælds-Comptoiret under sin Bevogtning, större Patrouiller af Borger-Cavalleri og Cuirassererne udsendtes, med Ordre, ei at forurolige Nogen, som ikke ved egen Opförsel gav Anledning til Alarm og Uorden; Dronningens Liv-Regiment og een Escadron Cuirasserer, som allerede vare afmarcherede til Fittja, 1½ Miil Syd for Stockholm, erholdt Ordre at vende tilbage.

Imidlertid vare de Officierer, som bleve tilbage i Kongens Værelse, da General *Adlercreutz* gik ud, blevne sendte bort, med Undtagelse af Oberst *Silfersparre* og Oberstlieutenant *v. Otter*, som bleve paalagte at bevogte Kongens Person, hvorimod General *Strömfelt*, Grev *Ugglas* og Hofmarchal *de Beche* bleve indsendte til ham, blot for at være ham til Selskab og for at berolige ham. Oberstlieutenant *v. Otter* var netop af Oberst *Silfersparre* bleven sendt ud i Forværelset, for at indkalde 2de Officierer til Hjælp i Kongens specielle Bevogtning; men, da det varede noget længe, inden Oberstlieutenant *v. Otter* kom tilbage, og disse Officierer kom ind, gik Oberst *Silfersparre* selv ud i bemeldte Værelse, for at paaskynde den forlangte Assistance. Under denne korte Fraværelse af dem begge havde Kongen ubemærket fundet Leilighed til at gribe og drage General *Strömfelts* Kaarde. Da Generalen savnede sin Kaarde og saae Kongen spadsere med den i Haanden op og ned i Værelset, bad han om at erholde den

tilbage, hvortil Kongen svarede: „At Generalen var ligesaa god „General uden Kaarde, som han var Konge uden Kaarde".

Efterat Generalmajor *Adlercreutz* havde beroliget Liv-Drabanterne, og da han kom tilbage til Kongens Forværelse og der traf Oberst *Silfersparre* og Hofjægermester *Greiff*, spurgte han denne sidste om: hvem der var inde hos Kongen? og erholdt det Svar, at det var de 3 allerede nævnte Herrer: General *Strömfelt*, Grev *Ugglas* og Hofmarchal *de Beche*, hvorpaa General *Adlercreutz* befalede, at 2de Officierer altid skulde som Vagthavende forblive hos Kongen. Da han derpaa, fulgt af Oberst *Silfersparre*, med Hurtighed aabnede den sydlige Dör, for at gaae ind i Kongens Værelse, bemærkede de, at Kongen havde aabnet Dören, som var ligeover for den Dör, de kom ind ad, og, da hiin Dör i dette Öieblik ikke var bevogtet af Nogen udenfra, smuttede han hurtigt ud af samme, tilriglede og tillaasede den efter sig, og löb af alle Kræfter, for at undkomme. Da General *Adlercreutz* bemærkede Kongens Flugt, raabte han ud i Forværelset: „Kongen flygter, löb efter ham"! hvorefter han selv vendte om igjen, og ved to kraftige Spring imod den Dör, Kongen var flygtet ud af, lykkedes det ham at sprænge samme, og han satte nu, efterfulgt af Oberstlieutenanterne *v. Otter*, *de la Grange*, Major *Adlercreutz* og Lieutenant *Järta*, i fuld Fart efter Kongen, der var löbet op af en Vindeltrappe; hvorimod Oberst *Silfersparre* tog Veien igjennem det store Galleri og Dronningens Værelse, for der at möde og stoppe Kongen. Da denne var kommen op paa det överste Trin af den omtalte Vindeltrappe, kastede han et stort Nögleknippe imod Generalens Hoved, men som ikke traf ham. Imidlertid havde Kongen faaet saameget Forspring, at, da Generalen var kommen överst paa Trappen, var Kongen ganske ude af Sigte. Generalen med sine Ledsagere löb nu paa Maa og Faa efter ham i det store og vidtlöftige, af mange Trapper og Gange gjennemskaarne Slot, og traf tilfældigviis nogle Laqueier og Koner, som viste ham, hvilken Vei Kongen havde taget. Paa denne Maade kom de tilsidst ned i den Östre-Slots-Hvælving, dog uden at kunne indhente Kongen, omendskjöndt denne var faldet paa en Trappe og havde temmelig haardt stödt sin höire Arm. Uvis om, hvor de nu skulde söge Kongen, kastede General *Adlercreutz* tilfældigviis Öinene mod den nordlige Flöi af Slottet eller den saakaldte

„Löve-Hvælving" — Lejon-Hvalfet — hvor han saae Kongen og En, som tog fat i ham. Generalen skyndte sig nu med de ovennævnte 4 Officierer til Stedet, hvor de fandt Kongen i Kamp med Hofjægermester, Major *Greiff*. Denne var nemlig kort i Forveien kommen op i Kongens Forværelse, og havde, da General *Adlercreutz* raabte: „Kongen flygter, löb efter ham!" strax forladt Forværelset, taget Veien ned af den store Slots-Trappe og skudt en Gjenvei tværs over Slotsgaarden til „Lejon-Hvalfet", hvor han kom lige imod Kongen, som med Hatten paa Hovedet og General *Strömfelts* dragne Kaarde i Haanden, udstrakt foran sig, med Udseende af Vildhed og Raseri, rendte imod Hofjægermester *Greiff* og sögte at gjennembore ham; men *Greiff* parerede Stikket med Armen, saa at Kaarden gik igjennem Kjolen og kun saarede let den venstre Arm. Kongens Hensigt var at flygte ud af den nordlige Port ned ad den saakaldte „Lejonbacke" foran Slottets nordlige Façade, til Slotsvagten, som er placeret foran den vestlige Façade. Men, da Porten var lukket, maatte Kongen atter vende om, og vilde nu löbe skraas over Slotsgaarden til den vestlige Port, til Vagten, som var besat af tydske Tropper; men, da han var kommen 10—12 Skridt ind paa Slotsgaarden, blev han standset af bemeldte Hofjægermester *Greiff*. Havde Kongen naaet Vagten, vilde han rimeligviis have været den stærkeste, fölgelig været reddet, og Modpartiet lagt under. Hofjægermester *Greiff* greb nu med den ene Haand Kaarden, som Kongen derpaa slap, og blev samme hængende i Kjole-Ærmet. Derpaa sögte *Greiff* at formaae Kongen til strax at vende om, idet han forestillede ham, at han i modsat Fald udsatte sig selv og Andre for de skrækkeligste Fölger; men Kongen raabte: „Frelse! Hjælp! „slip mig! slip mig!" hvorpaa Hofjægermesteren hurtigt vendte ham omkring med al den Agtelse, som Tid og Omstændighederne tillode, tog med den höire Arm Kongen omkring Ryggen, og fattede hans venstre Arm med den venstre Haand og förte ham saaledes med Magt tilbage til Hvælvingen, hvorved Kongen satte sig saameget til Modværge, som Kræfterne tillode. Netop ligesom Kongen var fört tilbage til Hvælvingen, kom en Slots-Brændebærer tillöbende, som det lod, fra Porten, fattede Hofjægermesteren om begge Armene og raabte tilligemed Kongen: „Frelse! „Hjælp! Kongen er overfalden! kom! vi ville forsvare vor Konge!

„hvad ville I gjöre Kongen!" m. m.; hvortil Hofjægermesteren blot svarede: „jeg vil ikke gjöre Kongen noget Ondt; det „er mig, som vil hjælpe Kongen", og bortstödte nu Karlen med den höire Haand, medens han holdt Kongen fast med den venstre, hvorefter Karlen löb til Slotsvagten, for at hente Hjælp, men blev i Slotsporten greben af Staldmester *Schultz* og arresteret i Vagten, hvorefter Staldmesteren ilede Hofjægermester *Greiff* til Hjælp.

Her var det, hvor General *Adlercreutz* med sine 4 Ledsagere kom til og vilde nu före Kongen igjennem Slotsgangen op til hans Værelser; men, da han satte sig derimod, vare de nödsagede til at bære ham, idet Hofjægermester *Greiff* og Major *de la Grange* toge ham hver under en Arm, Lieutenant *Järta* og Fændrik *Arnell* hver i et Been og en 5te bar Kongens under Kampen afrevne Guldgehæng, og saaledes gik Toget op ad Trapperne igjennem Dronningens Værelser og det store Galleri ind i den saakaldte „hvide Sal". Da de paa denne Tour kom forbi to tydske Skildvagter, raabte Kongen til dem paa Tydsk: „fölg mig! og frels „mig!" hvorpaa *Greiff* svarede: „Kongen er syg, luk Dören op!" hvilket de uden Modsigelse gjorde. I det store Galleri standsede Toget et Öieblik, for at overlægge, hvorledes man kunde komme ind i Kongens Værelse, uden at passere de övrige Værelser, som vare opfyldte med Folk. Kongen selv hjalp dem ud af Forlegenheden ved at give det Raad, at en af Herrerne skulde gaae omkring og oplukke Dören til den „hvide Sal" fra den modsatte Side, hvilket ogsaa skete. Kongen bares derpaa ind i denne Sal, og, med Hatten paa Hovedet, blodig paa Panden og paa Kjoleskjödet, sattes han i en Lænestol, ligeover for Frankrigs ulykkelige Dronning *Marie Antoinettes* Portrait. Ved Stolen stod Overadjutant, Oberst *Borgenstjerna*. Kongen befandt sig afmægtig og ilde, og brækkede sig. Han bad om at löse sit Halstörklæde og om et Glas Vand, som han ogsaa fik ved sin indkomne og deeltagende Ven, Hofcantzleren *Zibet*, hvilket han deels drak, deels skyllede Munden med, hvorefter Brækningen ophörte. Livmedicus *Weigel* blev strax tilkaldt, og, efterat han havde anordnet det Fornödne, kom Kongen sig lidt efter lidt igjen, og forblev nu rolig og stille Resten af Dagen.

Det er begribeligt, at der ved denne hele Tildragelse ikke

kunde vises den ulykkelige Konge den sædvanlige Opmærksomhed; og om der nu ikke blev sagt og gjort alt det, som fortælles af Morianen*) om *Jacob Cederström* og Andre, saa var det dog umuligt at forhindre, at han jo, ved den hele voldsomme Fremgangsmaade under Lidenskabernes Opbrusning, maatte blive krænket og forhaanet paa mange Maader. Da de vagthavende Officierer vare iförte Surtouts, satte sig ned i Kongens Nærværelse, og da desuden mange uvedkommende Personer gik ud og ind af samme, saa klagede om Eftermiddagen Baron *Ehrenheim* herover til Hertug-Regenten, tilföiende: „at han troede at være kommen „ind i Temple-Taarnet, og bad Hertugen at erindre, at dengang „la masque de fer indsattes i Bastillen (först i Pignerol), blev „det Commandanten forbuden at sætte sig ned i dens Nærvæ- „relse". Paa lignende Maade viste Hofcantzler *Zibet*, som ovenfor meldt, Kongen sin varmeste Deeltagelse og Höiagtelse og forblev hos ham, indtil han aldeles havde fattet sig. Som Fölge heraf befalede Hertugen igjennem General *Adlercreutz*, at alle uvedkommende Personer skulde bortvises fra Kongens Værelse, og de vagthavende Officierer paalagte at blive staaende i Kongens Nærværelse.

Det förste, som Kongen foretog sig efter sin Arrestation, var at tilskrive Dronningen paa Haga-Slot, og at give hende Efterretning om sin Skjebne, hvilket Brev blev overbragt hende

---

*) „Morianen eller Holstein-Gottorpiska Huset i Sverige" af *Crusenstólpe*. 6te Delen. Pag. 263. Stockholm 1844. Bemeldte Værk indeholder tilvisse mange historiske og correcte Oplysninger, men ogsaa mange Feiltagelser og Digtninger, hvorfor det ikke kan benyttes som historisk Kilde. Vi tillade os her iblandt saamange at anföre et Exempel paa vor Paastand, nemlig i 6. Bind, Pag. 136, hvor der fortælles, at strax efter Træfningen ved Lier den 18de April 1808 stod General *Armfelt* i Underhandling med Oberst *de Seue* om at overgive Kongsvinger Fæstning; men at de vare uenige om Prisen, idet *de Seue* forlangte 10,000 Rd. Banco, hvorimod *Armfelt* ikkun vilde give 3000, og, medens de pruttede om Summen, blev Oberst *de Seue* afsat af Prinds *Christian August*. Vi skylde Oberst *de Seues* Manes, at erklære: at var han end ikke stor Anförer, var han dog en aldeles redelig Mand, og at der i denne Henseende ei kan kastes den allermindste Skygge paa hans Navn eller Minde, saa at han som ærlig Mand kan hvile i sin Grav.

ved Oberst *Suremain*. Desuden afsendtes til Dronningen Rigsmarchallen, Grev *Axel Fersen*, som forblev hos hende hele Dagen og den fölgende Nat. Man forestille sig hendes Jammer og Sorg ved Modtagelsen af disse sörgelige og krænkende Efterretninger, Dagen efter hendes Födselsdag; som syg bragtes hun strax i sin Seng. Til Enkedronningen i Slottet bragte Hertugen selv Efterretningen om de forefaldne sörgelige Begivenheder, der blev modtagen med ikke mindre Sorg og ikke færre Taarer. De om Formiddagen arresterede Officierer og Adjutanter sattes Kl. 2 om Eftermiddagen atter paa fri Fod.

De nödvendige Foranstaltninger til Rolighedens Opretholdelse i Byen vare, hvad vi allerede vide, tagne; dog sporedes ikke den mindste Bevægelse mellem Folket; Alting var og forblev stille, som sædvanligt. Skuespilhuset var om Aftenen aabnet og var meget fuldt. Da der var draget Omsorg for, at Kongen ei mere kunde flygte, idet 4 Officierer bleve befalede, afvexlende at bevogte ham i hans Værelse, gik Generalmajor *Adlercreutz* og Oberst *Silfersparre* til Feltmarchal *Klingspor*, der hele Tiden var forbleven paa Slottet, og sögte at overtale ham til at gaae med dem til Hertug *Carl*, i den Hensigt at formaae ham, i Egenskab af Rigsforstander, at overtage Statsbestyrelsen, indtil Stænderne kunde sammenkaldes, hvori Feltmarchallen indvilgede. De fandt Hertugen meget bedrövet over hvad der var skeet, og han svarede: „at han i sin höie Alder og under saa vanskelige Om„stændigheder ei vilde befatte sig med nogen Statsstyrelse". Dog — efter mange Bönner og Forestillinger om Fædrelandets Nöd, at dette ikke kunde reddes uden ved de nu gjorte Skridt, at, hvis Hans Kongelige Höihed overlod Riget til sin Skjebne, saa vilde de allerulykkeligste Begivenheder være Fölgen ikke alene for Riget, men for hele Kongehuset, samt efterat de havde forsikkret Hertugen om, at intet Ondt skulde vederfares Kongen, Dronningen og de kongelige Börn — lod han sig omsider bevæge til at overtage Rigsstyrelsen, sendte Bud efter Statssecretair *Lagerbring*, og befalede ham at forfatte Proclamationen om Regjeringsforandringen, hvilken om Eftermiddagen Kl. 4 ved Herolder blev bekjendtgjort i Hovedstaden og med Hurra-Raab modtaget af Folket.

Hertugen af Södermanland tog saaledes ingen activ Andeel

i Revolutionen, hvad man end maatte fortælle om det Modsatte, og han var meer ulykkelig end nogen anden over de voldsomme Forandringer, der havde fundet Sted*). Imidlertid lader Hertugens Medvidenhed i de Misfornöiedes Planer, hvilket allerede er omtalt (III. Bind, Pag. 276), sig neppe betvivle og fölgelig ei heller undskylde.

Saasnart Revolutionen var bleven bekjendt i Hovedstaden, skyndte en stor Deel höiere og fornemme Embedsmænd, deriblandt — omendskjöndt syg — Rigets Drost, Grev *Wachtmeister*, sig op paa Slottet, for at bevidne Rigsforstanderen deres Ærbödighed og Ærefrygt.

Senere paa Eftermiddagen befaledes Oberst *Silfersparre* at gaae ind til Kongen og tilkjendegive ham, at Rigsforstanderen havde overdraget ham det Hverv, at före Kongen til Drottningholms-Slot, samt at Bevogtningen af Kongens Person der ligeledes var anbetroet ham. Kongen yttrede ved denne Leilighed det Önske: at maatte tale med Hertugen, hvilket denne dog afslog; og selv, om en saadan Samtale havde fundet Sted, vilde denne ikke have været behagelig for nogen af dem, eller fört til et andet Resultat.

Overeensstemmende med den tagne Beslutning afförtes Kongen om Natten Kl. 2 den 14de Marts til Drottningholms Slot, beliggende paa Löfön i Mælar-Söen, omtrent ¾ Miil fra Stockholm. Kongen gik selv ned til og steeg ind i Vognen, inde i hvilken, foruden ham, toge Sæde: Oberst *Silfersparre*, Oberstlieutenant *v. Otter* og Major *de la Grange*; paa Kudskesædet: Hofjægermester *Greiff*, og bag paa Vognen: Lieutenanterne *Travenfelt* af Liv-Regimentet Cuirasserer og *Gripenwald* af den finske Garde. Dernæst fulgte ligeledes i Vogne 12 subalterne Officierer, som afvexlende skulde have Vagt hos Kongen, og tilsidst fulgte en Escorte, bestaaende af 2 Officierer og 50 Mand af Liv-Regimentet Cuirasserer.

Paa Drottningholm blev Kongen Nat og Dag bevogtet af 2 af hine 12 Officierer, som under intet Paaskud nogensinde maatte forlade Kongen eller Værelset, hvori han befandt sig. De förste,

---

*) See: Mémoires posthumes du Feld-Maréchal, Comte *de Stedingk*, par le General, Comte *de Björnstjerna*. Paris 1817. III. Part. Pag. 17.

som tiltraadte denne sörgelige Tjeneste, vare: Hofjægermester, Major *Greiff* og Sölieutenant, Baron *Klinkowström*; dog aflöstes Officiererne oftere, saa at mange flere bleve beordrede fra Stockholm til slig Tjeneste. Oberst *Silfersparre* og Oberstlieutenant v. *Otter* havde afvexlende Commandoen over Vagten hos Kongen.

I Begyndelsen viste denne sig vred og urolig; senere blev han stillere og fandt sig med Resignation i sin ulykkelige Skjebne, uden at foretage sig noget af Betydenhed. For det meste spadserede han op og ned i sit Værelse; undtagelsesviis læste han i Bibelen, eller skrev enkelte Breve til Dronningen. I Særdeleshed var han opmærksom paa, at de vagthavende Officierer vare reglementsrette paaklædte og havde Handsker paa. Kongens Ophold paa Drottningholm varede til den 24de Marts, paa hvilken Dag han afförtes til Gripsholms-Slot, beliggende paa Mælarsöens sydlige Bred, tæt ved Mariefred, for at han ei skulde være Stockholm for nær under Stændernes Forsamling. Translocationen skete i Slæder paa den endnu tilfrosne Mælar-Sö, under Escorte af 200 Mand af Liv-Regimentet Grenaderer, ligeledes kjörende i Slæder, under de forhen nævnte Officierers Opsyn og Ansvarlighed.

Paa Gripsholm beboede Kongen det Værelse, som hans Fader havde indrettet til Conseil-Sal. Dronningen havde Kongen ei seet siden han forlod Haga den 12te Marts.

Efterat Hertugen af Södermanland havde overtaget Statsstyrelsen, dannede han allerede samme Dag, den 13de Marts, et Conseil, bestaaende af: Rigsdrosten, Grev *Wachtmeister*, Rigsmarchallen, Grev *Oxenstjerna*, Feltmarchal *Klingspor*, Cancelli-Præsident og Udenlandsk-Minister, Baron *Ehrenheim*, Præsident, Baron *Lagerheim*, Admiral, Baron *Lagerbjelke*, Baron *Lagerbjelke*, Admiralens Sön, med Statssecretairs Characteer, i Egenskab af Hofcantzler, samt Generalmajor *Adlercreutz* som tjenstgjörende Generaladjutant for Armeen. De to forhen i Conseilet værende Medlemmer, Grev *Ugglas* og Hofcantzler, Baron *Zibet*, bleve udelukkede fra det nye Statsraad, fordi de vare deres gamle Konge hengivne. Baron *Ehrenheim* erholdt Dagen efter Revolutionen, den 14de Marts, Ambassadeuren, Grev *Stedingk* til Efterfölger som Udenlandsk-Minister, hvilken Post Grev *Stedingk* dog ei vilde modtage, deels formedelst hans Consideration for den gamle Konge, deels for at hans mange Venner i Udlandet ikke skulde antage,

at han havde havt nogen Andeel i Revolutionen, hvorfor allerede den 16de Marts Portefeuillen for de udenlandske Anliggender blev overgivet til Baron *Rosenblad* med Grev *Stedingk* til Medhjælper.

Den ædle og retskafne Baron *Ehrenheim* nedlagde kort derefter sine Embeder uden Pension, og udeblev fra Conseilets Forsamlinger, omendskjöndt Rigsforstanderen og General *Adlercreutz* sögte meget at overtale ham til at vedblive at bestyre dem, hvortil han blot svarede: „jeg vil ikke trampe paa Splinterne af den „faldne Throne, eller bygge min Lykke paa min Konges Fald". Det er glædeligt og hjerteoplöftende at finde slige Characterer i et Drama, hvori Egenkjærligheden og Egennytten, selv hos de meest uegennyttige Mænd — dog altid spillede en ikke uvæsentlig Rolle.

General *Adlercreutz* vedblev at være tjenstgjörende Generaladjutant hos Rigsforstanderen, og Feltmarchal *Klingspor* udnævntes til Overstatholder i Stockholm.

Den 29de Marts, *Gustav den III.s* Dödsdag, altsaa samme Dag Kong *Gustav den IV. Adolph* besteeg Sverrigs Throne, undertegnede han Thronafsigelses-Acten. Den 1ste Mai forsamlede Rigets Stænder sig i Stockholm, og den 10de s. M. forenede de sig i Rigssalen paa Slottet, hvor Thronafsigelses-Acten oplæstes for dem. Næste Dag, den 11te Mai, oplæstes for de samme Stænder en Beretning angaaende den forrige Konges Regjering, hvori der blev erklæret, at Kongen var uværdig til at regjere, og at man skulde opsige ham Troskabs-Eden. Den 29de Mai om Middagen overbragtes Kongen af Oberst *Silfersparre*, Oberstlieutenant *C. v. Otter*, Majorerne og Overadjutanterne *Reutercrona* og *G. v. Otter* Stændernes Beslutning: „hvori de opsagde Kongen „Huldskab og Troskab, samt at de havde udelukket ham og hans „födte og ufödte Descendenter fra Sverrigs Throne". Den 6te Juni ankom Dronningen med de Kongelige Börn, Kronprindsen og 3 Prindsesser, fra Haga til Gripsholm, hvilken Gjenforening var Kongen til stor Tröst. Samme Dag blev Rigsforstanderen, Hertug *Carl* af Södermanland af Stænderne valgt til Sverrigs Konge under Navn af *Carl den XIII.*

Den 6te December 1809 befriedes endeligen den ulykkelige Kongefamilie fra dens tvungne Ophold paa Gripsholm og reiste

i 5 Dage til Carlscrona, ledsaget af General *Sköldebrand*, Oberst *Silfersparre* og flere Officierer. De Kongelige Börn reiste 2 Dage senere og bleve ledsagede af Oberstlieutenant *v. Otter*. Efter et Ophold af 8 Dage i Carlscrona blev den hele Familie indskibet paa en Fregat, som bragte den til Stralsund, hvor den forblev nogle Dage; dog vilde den i Stralsund værende franske Commandant, General *Candras*, ikke tillade Kongen at bortreise uden den i Hamborg værende franske Gesandts, *Bouriennes* Tilladelse.

Som Fölge af en saadan Tilladelse afreiste den Kongelige Familie til Hamborg, hvor den ankom den 13de Januar 1810, og under Navn af Greve af Gottorp steeg af i Hotellet: Zum König von England, hvor den forblev indtil den 18de Juni, da den afreiste med Suite i 15 Vogne fra Hamborg over Zollenspiecker til evig Landflygtighed i Schweitz. Keiser Napoleon befalede, at denne ulykkelige Kongefamilie skulde overalt modtages med den Honneur og Agtelse, som tilkommer kronede Hoveder.

Af Sverrig vilde *Gustav IV. Adolph* for sin Person ingen Apanage modtage, hvorimod Familien erholdt en af de svenske Stænder bevilget aarlig Apanage paa 66,666⅔ Rdlr. Banco, deri indbefattet Renten af en Capital paa circa ½ Million Francs, som Familien eiede i Sverrig, hvilken Apanage i Aaret 1824 blev forandret til en Udbetaling af en Capital eengang for alle, stor 721,419 Rdlr. svensk Banco.

Gustav IV. Adolph derimod levede adskilt fra sin Familie, lod sig 1811 skille fra sin Gemalinde og flakkede, under Navn af Oberst *Gustavson*, om fra et Sted til et andet, opholdt sig meest i Schweitz, levede saare stille og kummerligt, og ernærede sig fornemmelig ved Salget af nogle Diamanter, skrev Brochurer, Protester og Forsvarsskrifter i det franske Sprog, og döde i Fattigdom, næsten forglemt af Venner og Fiender, i Sanct Gallen i Schweitz den 7de Februar 1837. Vi kunne ikke undlade at skjenke hans Minde og Ulykke vor Deeltagelse!

I dette sörgelige om end undskyldelige Drama var Generalmajor *Adlercreutz* Hovedacteuren, der forresten af alle Partier betegnes som en ædel, ophöiet, redelig, tapper, værdig, patriotisk og overhovedet mærkelig Personlighed. Han yttrede senere: „at af alle de Batailler og Slag, han havde bivaanet, „var dette dog det voldsomste, og at han foretrak, hellere at

„storme et Batteri, end tage sin Konge tilfange". Vi vide ogsaa, at Revolutionens for ham lykkelige Udfald afhang, saa at sige, af et Haar, derved at den allerede fangne Konge flygtede; thi havde han naaet Slots-Vagten, vilde han höist rimeligen være bleven frelst. Hans Modstandere vilde i saa Fald være blevne benævnte: Revolutionairer, Fædrelandets og Kongens Fiender, som vilde have udsonet deres Bröde under Böddelöxen; hvorimod nu, da de seirede over deres Konge, bleve betragtede og belönnede som Fædrelandets sande Patrioter og Frelsere i Nöden. Andre ville vide, at Faren ved Kongens Arrestation ei kunde være ret stor, eftersom Feltmarchal *Klingspor* var tilstede derved, da han aldrig var der, hvor Fare fandtes. Rigtignok stod han, som allerede fortalt, under Kampen blot som Tilskuer i en Vinduesfordybning; men, havde Kongen seiret, vilde slig Inactivitet visseligen ogsaa være bleven ham farlig, da Pligten böd ham at staae sin Konge bi mod hans Fiender i en Kamp, som gjældte en Krone.

Denne Revolution er mærkværdig derved, at der under samme ikke blev udövet nogen væsentlig Voldsomhed, undtagen imod den ulykkelige Konge og hans Familie. Generalmajor *Adlercreutz* modtog derfor ogsaa hele Nationens oprigtigste og varmeste Taksigelse og Hyldest for hans udviste Klogskab og Moderation. Iblandt flere Beviser paa Opmærksomhed maae vi blot nævne en Fest, som Officiererne af Vest-Armeen gav ham den 15de April, og hvori henved 200 Personer af alle Stænder og Stillinger toge Deel.

Rigets Stænder, som forsamledes i Stockholm den 1ste Mai, besluttede allerede den 5te Mai ved en stor Deputation, sammensat af alle 4 Stænder, at tilkjende Hertug *Carl* af Södermanland Nationens Tak, fordi han i Nödens Stund havde reddet Fædrelandet. Men, forinden Deputationen afgik til Slottet, indkaldtes for Stænderne Feltmarchal, Grev *Klingspor*, Generalmajor *Adlercreutz* og Oberstlieutenant *Adlersparre*, og disse bleve, tilligemed de Armeecorps, som havde bidraget til Regjeringsforandringen, af Landmarchallen, Generalmajor, Baron *Michael Ankarsvärd* tilkjendegivet Rigets Stænders Höiagtelse, fuldkomne Bifald, Taksigelse og Erkjendtlighed for hvad de havde foretaget, vovet og udrettet, hvilken Taksigelse blev besvaret med en Tale af enhver af de 3 nævnte

Herrer, hvorved General *Adlercreutz* tog Anledning til at fremhæve Generaladjutant, Oberst *Silfersparres* Fortjenester af Fædrelandet; men, da han var fraværende, idet han var paalagt det Hverv, at bevogte Kongen paa Gripsholm, kunde han ikke dele den store Ære med ham: at modtage Stændernes Taksigelse og Erkjendtlighed for sit patriotiske Forhold. Ogsaa Hertug *Carl* af Södermanland besvarede Deputationens Tak med en Tale.

De Værelser paa Stockholms Slot, hvori disse sörgelige Scener opförtes, findes ei mere saaledes afdeelte og indrettede, som dengang Revolutionen fandt Sted. Den följende Regjering har forandret disse Værelser, for derved, saameget muligt, at udslette den locale Erindring om en Begivenhed, som Historien noksom har optegnet og som — saa haabe vi — vil tjene de kommende Slægter, Regenter og Folket til et varslende Exempel, saa at ingen af dem nogensinde ville glemme deres gjensidige Pligter. Det er for Regenten en let Sag at vinde sit Folks Kjærlighed og Höiagtelse. Han har blot at udöve streng Retfærdighed, vælge sine Raadgivere og sin Omgivelse iblandt Landets meest oplyste, redeligste og værdigste Mænd, og behöver da ikke at smigre Folket, eller at beile til dets Gunst; thi Kjærligheden og Höiagtelsen vil derved komme af sig selv, saavist som den aldrig vil indfinde sig uden ved at iagttage disse for Kongen, Landet og Folket lige nödvendige og værdige Forholdsregler.

Der var ved *Gustav IV. Adolphs* Person een Omstændighed, som væsentligen bidrog til hans haarde Skjebne, nemlig den i Landet almindelig udbredte Formening: at han ei var födt legitim til Sverrigs Throne. I flere Skrifter er denne Sag bleven omtalt, og det kan fra vort Synspunkt være ligemeget, om Rygtet siger Sandhed, eller ei; men vist er det, at det var for en Deel Grunden til den Fremgangsmaade, som vistes den ulykkelige Konge og især hans uskyldige Sön. Vi see heraf, at den Tid, Gud skee Lov! ligger bag ved os, i hvilken Moral og Dyd ustraffede kunne af Magthaverne trædes i Stövet, men at de have erholdt Betydning endog i det politiske Liv, og at Ægteskabet er ligesaa helligt i Fyrstens som i den simpleste Mands Huus. Ingen Regent kan derfor mere bestige, eller holde sig paa Thronen, uden Folkets fuldkommen moralske og juridiske Overbeviisning om hans legitime Födsel.

Oberstlieutenant *Adlersparre* forblev med Vest-Armeen, omendskjöndt Åland blev truet af Russerne og den værmelandske Grændse af de Norske, længere Tid i Stockholm, hvor han i Forening med Oberst *Sköldebrand* og begge Brödrene *Ankarsvärd* omgikkes med den Tanke, at udraabe Hertug *Carl* til Konge, inden Stænderne vare forsamlede, altsaa inden de vare hörte, hvilken ufornuftige Plans Udförelse blev forhindret ved Oberst *v. Gerdten* og Majorerne *Flachs* og *Klingspors* Betænkeligheder og Indsigelser.

Det er en Selvfölge, at *Adlersparre* blev Dagens Helt, hvortil hans höie og krigerske Figur, bydende og truende Væsen ikke lidet bidrog, hvorfor den nye Regjering bestræbte sig, især at tilfredsstille ham og hans Fordringer. Landets förste Embedsmænd beilede til hans Gunst, som til den opgaaende og ene skinnende Sol. Ikke alene Kongen, men ogsaa Generalerne *Armfelt* og *Adlercreutz*, *Wirsén*, Oberst *Gahn*, Grev *Platen*, Ministrene Baron *G. Engström*, Baron *Wetterstedt*, *Adlerberg* m. fl. tilskreve ham de meest smigrende Breve.

Adlersparre steeg hurtigt op ad Ærens Trappe. Allerede under 9de Juni 1809 blev han udnævnt til Statsraad, Oberst og Generaladjutant, nogle Uger senere til Baron, og den 3die Juli til Commandeur af Sværdordenen*). Paa lignende Maade var *Adlercreutz*, som den ikke mindre kraftige Deeltager i Revolutionen, i Alles Munde, og steeg hurtigt i Magt og Værdighed, som Belönning for hans Daad, Dygtighed, store og udmærkede Egenskaber. Dog var han kort efter Revolutionen saa fortvivlet over Begivenhedernes for ham utilfredsstillende Gang, at ogsaa han, ligesom *Adlersparre*, havde isinde at forlade Sverrig. Imidlertid beholdt *Adlercreutz* ikke alene den under 13de Marts selverhvervede Generaladjutantstav, men udnævntes endog den 29de

---

*) Men i Begyndelsen af Aaret 1810 nedlagde *Adlersparre* misfornöiet sit Statsraads-Embede og udnævntes til Landshövding i Skaraborg-Lehn, 1816 til Greve, 1817 til en af Rigets Herrer og 1818 til Ridder og Commandeur af de Kongelige Ordener. 1824 nedlagde han ogsaa Landshövdings-Embedet og levede derefter som privat Mand paa sit Gods Gustafvik ved Christinehamn, ved Venern-Söens nordlige Bred. *Adlersparre* var födt i Jemteland den 28de Marts 1760; han döde almindelig agtet og æret den 22de September 1835, altsaa omtrent 75½ Aar gammel.

Juni til Generallieutenant og den 3die Juli til Commandeur af Sværd-Ordenen med det store Kors*).

Af Revolutionens övrige Medhjælpere bleve de ivrigste af dem ogsaa belönnede, deels med Rang, deels med Ordener. Saaledes blev General *Armfelt* ved Kroningen den 29de Juni 1809 ophöiet til en af Rigets Herrer; Oberst *Sköldebrand* blev udnævnt til Generalmajor og Commandeur af Sværdordenen; Landshövding *Järta* og Grev *Hamilton* bleve udnævnte til Statssecretairer; Oberstlieutenanterne *Gustav* og *Carl v. Otter* bleve den 29de Juni udnævnte til Oberster; Majorerne *Björnstjerna* og Baron *Carl Ankarsvärd* til Oberstlieutenanter; den sidste erholdt desuden Arveretten til Grevetitelen, som nu blev overdraget hans Fader, Landmarchallen; Lieutenant *Jacob Cederström* udnævnt til Major og Overadjutant. Det er en Selvfölge, at ogsaa flere af den afsatte Konges hengivneste og troeste Tjenere og Venner, som ikke vilde eller kunde tage Deel i Kongens Dethronisering, bleve straffede med Afsættelse eller Tilsidesættelse. Iblandt disse var Feltmarchal *Toll*, Höistcommanderende i Skaane. I Revolutioner maa den meest fremragende og ophöiede Ridderlighed og Troskab finde sig i at miskjendes, forhaanes og tilsidesættes, naar

---

*) Den 16de Mai 1810 udnævntes General *Adlercreutz* til Statsraad, den 12te Marts 1811 til General af Cavalleriet, den 25de November 1811 til Ridder af Seraphiner-Ordenen, den 7de October 1813 til en af Rigets Herrer, i Foraaret 1813 til Chef for Generalstaben for den store nordtydske Armee, under Kronprindsen af Sverrigs Commando, ligesom han 1814 var Chef for den svenske Armees Generalstab i Felttoget mod Norge og bidrog til Afslutningen af Conventionen til Moss den 14de August 1814, hvorfor han den 31te August s. A. blev udnævnt til Greve. Desuden var *Adlercreutz* Storkors af Æreslegionen, Commandeur af Maria-Theresias Orden, Ridder af den preussiske Sorte-Örns Orden og den russiske St. Georgs Orden II. Classe. Af Sverrigs Stænder erholdt *Adlercreutz*, som Belönning for sin Færd, Leckö-Kongsgaard, beliggende paa Venerns östlige Side, under Navn af Siikajoki, i Forlehning for sig og sine Efterkommere i 50 Aar. *Adlercreutz* var födt den 27de April 1757 i Finland, hvor hans Fader, Cornetten *Thomas Adlercreutz*, boede i Kiala, og han döde i Stockholm den 21de August 1815, altsaa ikkun 58 Aar gammel. Den 18de April 1816, Aarsdagen efter Slaget ved Siikajoki, blev *Adlercreutz* givet den saakaldte Seraphiner Begravelse i Sverrigs Pantheon — Ridderholmskirken i Stockholm.

de ikke tilhöre det seirende Parti. Det er Verdens Gang igjennem alle Tidsaldere, alle Forhold og hos alle Folkeslag. Historien kjender kun een *Talleyrand*, som forstod at holde sig opreist under alle politiske Storme i hans bevægede Fædreland og med Lethed at tjene den ene Regjering og det ene politiske System efter det andet.

Revolutionen var saaledes tilendebragt, og de meest active Deeltagere vare blevne belönnede af den nye Statsmagt; ja, ved den lovgivende Magts Bifald adledes endog alle Deeltagerne under det fælleds Hædersnavn: „1809 Aars Mænd". Havde disse Mænd ikke seiret i Angrebet paa deres Konge, vilde de, som forhen omtalt, ifölge alle Landes Love være blevne belönnede med Galgen.

Men, uagtet den Udmærkelse, som var bleven *Adlersparre* til Deel, var han ikke fornöiet. Han forblev med sit Armee-Corps i Stockholm, hvor han allevegne troede at öine Intriguer og Cabaler mod sin Person, hvorfor han endog omgav sig med en særskilt Vagt og skarpladte Canoner. Hans Misstemning og Mistro steeg endog til den Grad, at han ikkun saae Farer overalt, og var derfor engang nær ved at flygte til Udlandet.

For at gjöre Ende paa *Adlersparres* Ophold i Stockholm, hans ofte urimelige Fordringer og hele bydende og urolige Opförsel, greb Regjeringen omsider Initiativet, dertil især tilraadet af General *Adlercreutz*, og gav ham Ordre at marchere med sit Armee-Corps tilbage til den værmelandske Grændse. Ifölge denne Ordre, som *Adlersparre* forefandt liggende paa sit Bord, afmarcherede han med störste Delen af sit Corps fra Stockholm i Enden af Juli Maaned, medens en Deel af hans Armee-Corps sendtes imod Russerne. Den 7de August 1809 meldte Prinds *Christian August* til Kong *Frederik VI.*, at *Adlersparre* var kommen tilbage til Carlstad, hvilket han selv under 4de s. M. havde tilmeldt General *v. Staffeldt* paa Kongsvinger.

XVIII. Capitel.

Fortsættelse af Felttoget i Finland fra Begyndelsen af Aaret 1809 til Fredsslutningen til Frederikshamn den 17de September 1809.

Regjeringsforandringen i Sverrig var tilendebragt. Vi have i XVI. Capitel forladt den svensk-finske Armee, som efter Vaabenstilstanden af 19de November 1808 var gaaet tilbage til Torneå, hvor Krigen formedelst Overeenskomsten, foranlediget af Vinterens Strenghed, hvilede af sig selv. Paa andre Punkter, saavelsom paa Åland, var Krigen ophört af samme Grund, uden nogen afsluttet Vaabenhvile. Imidlertid benyttedes Tiden af begge krigförende Magter til at samle Krigsfornödenheder, ordne og föröge Stridskræfterne, der i Löbet af det blodige Felttog vare blevne saa betydeligen fortyndede i begge Armeers Rækker; tilmed leed ogsaa begge Armeer omtrent ligemeget af den pestartede Feltsyge, som bortrykkede saamangen Kriger, der havde trodset Krigens egentlige Farer. Af denne Grund vovede den russiske höistcommanderende General ikke at föröge Armeens Styrke paa selve Krigsskuepladsen, men forsamlede den ankomne Forstærkning saavelsom de fornödne Forraad af Krigsfornödenheder i nogen Afstand bag ved samme.

I et saa couperet Terrain som Finland, og med saa afhærdede Tropper som Russerne, föres Krigen lettest om Vinteren, idet alle Vande, Floder, Moser og Kjær tilfryse, hvorved alle Positioner kunne omgaaes. En streng Kulde havde i Löbet af Januar Maaned 1809 belagt den bothniske Bugt med stærk Iis; og da den russiske Regjering var höist utaalmodig over Krigens langsomme Gang og befrygtede, at en mulig stedfindende Forandring af Europas Politik og Statsforhold kunde beröve den en saa vigtig og længe attraaet Erobring, saa lagdes Planen og gjordes Forberedelse til at udföre eet af de dristigste

og voveligste Foretagender, som Krigshistorien har at fremvise, nemlig: en Overgang over den bothniske Bugt med en heel Armee, med Artilleri og Train, paa to Steder: over Ålandsöerne og over „Qvarken" imellem Wasa og Umeå.

En Afdeling Cosakker havde allerede besat de mindre Öer ved Åland, saasom: Kumlinge, Enklinge, Seglinge og Stora-Såttunga, hvoraf det syntes at fremgaae, at Russerne havde til Hensigt at forlægge större Afdelinger til disse Öer. For at forhindre Russernes Hensigt, afsendte den Höistcommanderende paa Åland, Generaladjutant *Peyron*, en betydelig Styrke til ovenmeldte Öer, deels for at fordrive de der allerede værende Russere, og deels for at bortföre Indbyggernes transportable Eiendele og afbrænde alle Huse og Bygninger. Dette Hverv blev paalagt Oberstlieutenant og Overadjutant *Schulzenheim* med 600 Mand Infanteri af 3 forskjellige Regimenter, 80 Mand Cavalleri og 2 Canoner, som afgik fra Wårdö Natten imellem den 28de og 29de Januar Kl. 1 i 3 Colonner over „Delet", under Commando af Major *Hay* og Capitainerne *Mörner* og *Lejonhufvud*, ledsaget af en stor Deel Bönder med Heste og Slæder. Paa „Delet" detacheredes Capitain, Grev *Mörner* til Seglinge. Under Marchen erholdt han Melding om, at en svensk Cavalleri-Postering var den 28de Januar bleven angreben ved Bänö af overlegent russisk Cavalleri og nödsaget til at trække sig tilbage til Föglö-Skjærene; men, efterat de Svenske havde erholdt Forstærkning, maatte Russerne gjöre en tilbagegaaende Bevægelse til Såttunga-Öen, som blev erobret og besat af Ritmester *Wahlstedt*. Oberstlieutenant *Schulzenheim* ankom för Dagbrækningen i Sigte af Kumlinge, som blev besat af Major, Grev *Stackelberg* med 80 Mand, hvorved de derværende 60 Cosakker flygtede til Enklinge, efterladende sig nogle Provisioner; men ogsaa herfra bleve de fordrevne af Capitain *Lejonhufvud* med et Detachement paa 200 Mand. Ogsaa Bergö blev besat af de Svenske med en Officier og 30 Mand.

Den 3die Afdeling, under Capitain, Grev *Mörner*, indtog Seglinge, efter et ringe Tab. Efter saaledes at have tilbageerobret disse Öer, begyndte de Svenske at bortföre Beboernes kostbareste Eiendele, hvorpaa Husene paa de 4 Öer antændtes den 29de Januar, Kl. 10 om Aftenen, hvilket afgav et sörgeligt Syn, uden at være til nogen væsentlig Nytte for Forsvaret, saafremt de

Svenske ikke vilde gjöre det samme over hele Åland, hvorved Erobringen af og Opholdet paa disse Öer paa denne Tid af Aaret maatte blive en Umulighed.

Mangelen paa Heste og Transportmidler foraarsagede, at megen transportabel Eiendom maatte offres til Luerne, under hvis Skin de Svenske om Morgenen den 30te Januar foretoge deres Tilbagetog over „Delet", hvorved Cosakkerne strax vare ved Haanden og foruroligede de Tilbagegaaende, men afvistes af en Afdeling af Livgarden til Hest. Imidlertid vare Russerne derved blevne noget forsigtigere, og Åland havde erholdt en ny Befalingsmand i den tappre Generalmajor *v. Döbeln*, som allerede under 11te October 1808 var bleven udnævnt hertil; men han blev opholdt formedelst Sygdom i Gefle indtil Enden af Januar Maaned 1809, hvorpaa han afreiste til Stockholm, for at gjöre Kongen sine Forestillinger angaaende de Foranstaltninger, som udfordredes til Ålands Forsvar. General *v. Döbeln* antog for afgjort, at, hvis Kulden vedblev, saa vilde Russerne benytte sig af denne Omstændighed til at erobre Åland, derpaa marchere over Ålands Hav til Grislehamn, afskjære Armeens Tilbagetog fra Torneå og true Stockholm. Dersom Russerne tillige marcherede med en anden Colonne over Qvarken til Umeå og angreb Armeen ved Torneå i Ryggen, saa antog Generalen, at Russerne havde större Planer end Finlands Erobring, nemlig: Sverrigs Deling, hvorom Rygtet udsagde, at Keiserne af Rusland og af Frankrig vare blevne enige paa Congressen i Erfurth.

Efterat General *v. Döbeln* havde rustet og forsynet sin Armee saa godt, Omstændighederne tillode, og erholdt Löfte om, at den skulde forstærkes til 10,000 Combattanter, afreiste han til Åland, hvor han overtog Commandoen den 11te Februar. Generalens förste Foretagende var at udstede en Formaning til Almuen, som havde viist Opsætsighed og Misfornöielse, om at vende tilbage til Lydighed og Orden. Den paa Öerne værende Styrke bestod af 340 Mand af Garden til Hest, circa 4500 Mand tjenstdygtigt Infanteri af de forrige Garderegimenter, samt af Regimenterne Södermanland, Westgötha, Kronoberg og Jönkjöping, 2458 Mand Ålands Landstorm, hvoraf knapt $\frac{1}{3}$ var tjenstdygtig, 2200 Syge, og 50 Canoner, de paa Canonchaloupperne medregnede. Denne Armee var deelt i 3 Afdelinger. Den förste

Afdeling dannede ventre Flöi, under Commando af Oberst, Grev *Cronstedt*, med sit Hovedqvarteer paa Castelholm og sine Forposter paa Wårdö, under Commando af Overadjutant, *G. Lagerbring*; den anden Afdeling dannede höire Flöi, under Commando af Oberst, Baron *Boye*, med sit Hovedqvarteer i Granboda og sine Forposter paa Föglö og Bänö, under Commando af Overadjutant Grev *Löwenhjelm*; den tredie Afdeling dannede Centrum, under Commando af Oberst, Baron *Fleetwood*, med sit Hovedqvarteer i Jomala Præstegaard, ligesom Generalmajor *v. Döbeln*. Overadjutant *v. Schulzenheim* var Chef for Armee-Corpsets Stab. Ved Hjælp af Signaler med Raketter, Canonskud og Telegrapher kunde Afdelingscheferne i faa Öieblikke erholde Efterretning om Russernes Foretagender.

Commandeuren for Posteringen paa Wårdö, Capitain *Engelbrechten*, lod Natten til den 14de Februar foretage et Angreb paa Öen Enklinge, der var besat af Cosakker, som vare paapassende og iilsomt trak sig tilbage over Isen, uden Tab. Den 17de Februar om Aftenen foretog Capitain *Engelbrechten*, ifölge General *v. Döbelns* Ordre, et Angreb paa Öen Kumlinge med 1 Underofficier og 18 Mand Cavalleri samt 4 Officierer og 172 Mand Infanteri, af hvilke han paa Marchen udsendte 3 smaa Detachements, under Fændrikerne *Wernstedt* og *Wiberg* og Underofficier *Strand*, for at besætte de forskjellige paa Isen banede Veie. Efter en ubetydelig Fegtning med Cosakker besatte Capitain *Engelbrechten* Kumlinge, hvor alle Boliger bleve brændte, og det af Cosakkerne samlede Foder blev deelt mellem Cavalleriet og Beboerne. Paa lignende Maade blev af ovennævnte 3 Detachementer alle Gaarde og Huse opbrændte paa Seglinge, Enklinge og Snäckö, hvorefter Capitain *Engelbrechten* trak sig tilbage med sit Detachement, ledsaget af Öernes Beboere og deres transportable Eiendele, forfulgt paa alle Sider af en Sværm Cosakker, og kom den 18de Februar om Morgenen Kl. 1 tilbage til Wårdö med et Tab af 1 Underofficier og 5 Mand Fanger, hvorimod Cosakkerne havde nogle Döde og Saarede.

Januar og Februar Maaned 1809 forlöb forresten fra Russernes Side i Uvirksomhed med Hensyn til de af dem udkastede store Planer; og, da Marts Maaned nu begyndte, var der ikke nogen Tid at tabe for dem.

Generallieutenant, Grev *Schuwaloff*, som havde erholdt Commandoen over det russiske Armee-Corps ved Torneå, blev derfor beordret til at opsige den indgaaede Vaabenstilstand til Olkijoki den 19de November 1808 (III. Bind, Pag. 208—209) og trænge den svensk-finske Armee til den vestlige Side af den bothniske Bugt. Dernæst skulde Generallieutenant Grev *Barclay de Tolly* med noget over 5000 Mand af alle Vaabenarter, der forsamlede sig ved Wasa, marchere derfra paa Isen over den bothniske Bugt — som her kaldes Qvarken — til Umeå, en Afstand af omtrent 10 svenske eller 13—14 danske Mile; og endeligen skulde Hovedangrebet under Commando af Generallieutenant, Fyrst *Bagration*, foretages over Åland og Grislehamn til Stockholm, for der at dictere Freden.

Generalmajor *v. Döbeln*, som var vidende om det forestaaende Angreb og deraf fölgende Fare, havde indmeldt til Kongen, at han ikke havde den fornödne Styrke til at modstaae et saadant Angreb, hvorfor Generaladjutant *Tibell* ogsaa gjorde Kongen opmærksom paa disse Forhold og den hensigtslöse Opoffrelse af den paa Åland værende Armee-Afdeling. Men, da Kongen under sit Ophold paa Åland afvigte Sommer var bleven modtagen der med saamange Beviser paa Beboernes Kjærlighed og Hengivenhed, og han dengang havde lovet at ville forsvare dem til det Yderste, saa vilde han gjerne holde dette sit givne Kongelige Löfte, og tilskrev derfor Generalmajor *Tibell* saaledes:

Haga-Slot den 6te Marts 1809, Kl. 9 om Aftenen.

„Åland maa forsvares; dette er af den höieste Vigtighed, „for at kunne beholde Krigsskuepladsen paa den anden Side af „Havet. Kystarmeen bör sammendrages paa en saadan Maade, „at man fra den kan afsende den fornödne Forstærkning til „Åland". Eders vel bevaagne

Gustav-Adolph.

Generalmajor *Tibell* overbragte Hertug *Carl* af Södermanland personlig denne ham givne Ordre i det nys modtagne og brækkede Brev, og bad ham som Höistcommanderende for Kystarmeen, der var sammensat af de Hovedstaden nærmest liggende Infanteri- og Cavalleri-Regimenter, at tage de Forholdsregler og give de Ordres, der vare fornödne, for at opfylde Kongens Befaling, hvilket Hertugen lovede. Men ikke desmindre blev Kystarmeen ikke

sammendraget — en Uefterrettelighed — der alene kan forklares ved de Begivenheder, som kort derpaa indtraf, saa at ovenstaaende Befaling var den sidste af Vigtighed, som den ulykkelige Konge udfærdigede.

Som et Forbud paa Russernes alvorlige Foretagender var et Overfald af en Trop Cosakker den 6te Marts i Dagbrækningen paa den svenske Postering paa Bänö, hvorved Cosakkerne erobrede to smaa Canoner og nedhuggede eller tog Posteringen sammesteds til Fange, med Undtagelse af 1 Underofficier og 4 Mand af Garden til Hest. De svenske Forposter kom herved overalt i Alarm, hvorefter Cosakkerne trak sig tilbage.

Omsider, den 13de Marts, paa Revolutionsdagen i Stockholm, satte Generallieutenant, Fyrst *Bagration* med Hovedcorpset, bestaaende af 17 Infanteri-Regimenter eller 30 Batailloner, 4 Escadroner Grodno-Husarer, 600 Cosakker og 20 Canoner, sig i Bevægelse fra Egnen af Åbo til Åland, ledsaget af en utallig Mængde Slæder, belæssede med Levnetsmidler, Fourage og andre Fornödenheder for een Maaned, og besatte Öen Kumlinge, hvor, saavelsom paa Åland, alle Bygningerne, med Undtagelse af Kirkerne, paa en Udstrækning af 14 Qvadrat Mile vare ödelagte eller brændte.

Generallieutenant *Bagrations* Armee-Corps deeltes paa Kumlinge i 5 Colonner.

Den 1ste Colonne, under Commando af Generalmajor, Grev *Strogonoff*, modtog Ordre til at marchere over Löddö, Lemland og Jomala til Ekerö. Colonnens Cavalleri, under Commando af Generalmajor *Kulneff*, beordredes derimod til at tage Veien söndenom Ålands Skjærgaard til Egnen imellem Ekerö og Signils-Skjær.

Den 2den Colonne, under Commando af Generalmajor *Demidoff*, erholdt Ordre til at marchere igjennem Klemetsby og Jomala til Hammarland og Posta.

Den 3die Colonne, under Commando af Generalmajor *Sassanoff*, beordredes til at marchere fra Stentorpa til Emnäs, Emkarby og Bjärnström.

Den 4de og 5te Colonne, under Commando af Generalerne *Knorring II.* og *Tittschkoff III.*, blev beordret til først at

besætte Wårdö og derpaa at agere hver for sig, den förste mod Markusböle og den sidste mod Getha Capel.

Reserven anförtes af Generalmajor *Alexjeff*.

Under disse Russernes saa truende Bevægelser ankom den svenske Major *Arfvedson* den 14de Marts om Eftermiddagen Kl. 6 fra Stockholm til Åland med Efterretningen om den Dagen i Forveien skete Regjeringsforandring og medbragte til Generalmajor *v. Döbeln* fölgende Brev:

„Da der er indtruffet den Begivenhed, at Hans Majestæt „Kongen i Dag er bleven frataget Regjeringen og Hans Kongl. „Höihed Hertugen har modtaget Regjeringen, som Svea-Rigets „Forstander, saa fölger hermed den i Anledning heraf udgivne „og overalt i Stockholm oplæste Proclamation. Hans Kongelige „Höihed, Hertugen, Svea-Rigets Forstander, befaler herved den „commanderende General paa Åland, Generalmajor *v. Döbeln*:

1. „At beordre een Bataillon af Garderegimenterne snarest „muligt at afmarchere til Stockholm".

2. „Ifald Åland bliver angrebet af en saa overlegen russisk „Magt, at det ei kan forsvares, saa skal Generalmajor *v. Döbeln* „med de svenske Tropper i god Orden foretage Tilbagetoget, „hvorfor de Syge og den svære Bagage m. m. snarest muligt „bör oversendes til den svenske Side, saa at af det, der til- „hörer Ålands Armee-Corps, saa lidet muligt gaaer tabt".

3. „Hosfölgende Brev" — fra Feltmarchal *Klingspor* — „med „Forslag om en Vaabenstilstand, afsendes strax med en Parle- „mentair til Overbefalingsmanden for de russiske Tropper. Skulde „bemeldte russiske Overbefalingsmand være tilböielig til at ind- „gaae en Vaabenstilstand, saa bemyndiges Generalmajor *v. Dö- „beln* til at afslutte en saadan paa kortere eller længere Tid".

4. „Generalmajor, Baron *Adlercreutz* er tjenstgjörende Gene- „raladjutant i Stockholm".

Stockholm Slot den 13de Marts 1809. *Carl.*

C. Adlercreutz.

Det var meget at misbillige, med Hensyn til Forsvaret af Åland, at den nye Regjerings förste Skridt bestod i at svække Besætningen paa bemeldte Öer, ved at bortkalde en Gardebataillon; men Major *Arfvedson* havde tillige den Ordre, at befale to Varge-

ringsbatailloner, som skulde afsendes til Generalmajor *v. Döbelns* Forstærkning og som Majoren indhentede paa Ålands Hav, paa Marchen fra Grislehamn til Ekerö, at vende tilbage til Fastlandet. Den Fare, hvori Åland svævede, kunde umuligt være Regjeringen ubekjendt, og i al Fald burde Hovedstadens Besætning ikke skee paa Bekostningen af Ålands Forsvar; meget mere burde dette være bleven forstærket, ved i forcerede Marcher at afsende fra det Indre af Sverrig til Grislehamn alle undværlige Tropper; og havde man tilmed opbudt Almuen til det truede Fædrelands hellige Forsvar, saa havde man kunnet betydeligen understötte Tropperne, og idet mindste gjort, hvad man burde gjöre. Ved disse Foranstaltninger kunde man med Rolighed have seet paa, at den russiske Armee marcherede over Ålands-Hav, hvis Iisdække i Midten af Marts Maaned begyndte at blive meget skjört, og ved förste Storm letteligen kunde bryde op, overbeviist om, at Russerne enten vilde blive begravede i Havet, eller omringede og tilintetgjorte, efterat være ankomne paa det svenske Fastland. Forsömmelsen af denne saa vigtige og nödvendige Forholdsregel tyder atter paa, hvad vi oftere have bemærket, at den tappre Generalmajor *Adlercreutz*, som paa 13de Marts Dagen erobrede Generaladjutantsposten, ikke var nogen stor Feltherre, men en tapper Kriger i underordnede Forhold.

Ved Major *Arfvedsons* Ankomst til Åland beordrede Generalmajor *v. Döbeln* Commandeuren for den venstre Flöis Forposter ved Skarpans, Oberstlieutenant *Lagerbring*, ledsaget af bemeldte Major, som skulde overbringe Feltmarchal *Klingspors* Brev til den höistcommanderende russiske Befalingsmand, at gaae som Parlementair til den russiske Armee og foreslaae en Vaabenstilstand. Ved Ankomsten spurgte den höistcommanderende russiske General, *Knorring*, om de vare afsendte fra Kongen, i hvilket Tilfælde de ikke kunde blive modtagne; men, da de fortalte, at de vare afsendte fra Hans Kongelige Höihed Rigsforstanderen, Hertug *Carl*, bleve de strax modtagne med Höflighed.

Oberstlieutenant *Lagerbring* sendte fra Kumlinge Major *Arfvedson* tilbage, for at underrette Generalmajor *v. Döbeln* om den russiske Armees Fremrykning; og, da det meest truede Punkt paa det svenske Fastland ikkun blev forsvaret af 500 Mand, saa indsaae Oberstlieutenant *Lagerbring* Vigtigheden af at

Russerne ved en Vaabenstilstand bleve opholdte i deres Fremrykning, hvilket ogsaa lykkedes ham paa den Maade, at den svenske Armee, med Undtagelse af de yderste Forposter, beholdt den Stilling, som den havde besat, og den russiske Armee besatte Föglö og Wårdö indtil den fölgende Dag, da begge Armeers Overbefalingsmænd skulde træffe sammen i Klemetsby paa Åland, for at underhandle om en nærmere Overeenskomst.

Denne mundtlige Overeenskomst blev ikke nöiagtigt fulgt af nogen af de contraherende Parter, eftersom Russerne rykkede længere frem, end de skulde, og de Svenske trak sig tilbage til Ekerö med saamange Canoner, hvortil de kunde erholde Forspand, og saameget af Beboernes Eiendele, som deres Heste kunde bortföre, hvorved Tilbagetoget til Grislehamn var sikkret for de Svenske.

Den 16de Marts afreiste Generalmajor *v. Döbeln* og Oberstlieutenant *Lagerbring* til Klemetsby, for at underhandle, hvor de traf sammen med den russiske General en chef, *Knorring*, Generalerne *Bagration*, *Suchtelen* o. fl.

Russernes förste Forslag var: at det svage, allerede afskaarne svenske Armee-Corps skulde strække Gevær. Men paa Generalmajor *v. Döbelns* bestemte Forsikkring, at för vilde han slaae til sidste Mand, end indgaae nogensomhelst Overeenskomst, der medförte den allermindste Vanære for de svenske Vaaben, bleve Russerne — endog den listige General *Suchtelen*, Sveaborgs Underhandler, som var allevegne tilstede, hvor List var anvendelig — mere föielige, og man blev tilsidst enig om: „at de svenske Tropper, „med Canoner, Bagage og övrige Tilbehör, skulde inden 3 Æt„maal römme Åland, hvorimod de Syge skulde blive tilbage „sammesteds under svensk Commando og Lægehjælp, med Til„ladelse til, naar de bleve friske, at vende tilbage til Sverrig".

Denne Overeenskomst var allerede skriftligen opsat og manglede ikkun Underskrifterne, da den russiske Krigsminister, Grev *Araktschejeff*, som var bleven afsendt af Keiser *Alexander*, for at paaskynde og lede det store Krigsforetagende, ankom til Klemetsby. Han rev strax den opsatte Overeenskomst itu og sagde: „At det var ikke Keiserens Hensigt med denne store Expedition „alene at erobre Åland, men tillige i Sverrigs Hovedstad at „slutte Freden og foreskrive Vilkaarene, hvilket ikke kunde for-

„hindres, da samtidig hermed en russisk Armee var brudt ind „i Sverrig over Torneå, og en anden gaaet over den bothniske „Bugt „Qvarken" og saaledes havde afskaaret den finske Armees „Tilbagetog. Generalen ansaae tilmed Sverrig blottet for For- „svar, og da den lille svenske Armee-Afdeling paa Åland var „omringet af en fleerdobbelt Styrke, saa kunde den ei undgaae „at strække Gevær; dog skulde den ikke betragtes som Krigs- „fanger, forinden det var blevet bekjendt, om de Fredsforslag, „som strax skulde afsendes til Stockholm, vare blevne antagne „af den svenske Regjering".

Generalmajor *v. Döbeln* blev saa opbragt over den russiske Krigsministers uventede Fremgangsmaade saavelsom hans stolte og dictatoriske Sprog, at hans Vrede næsten steeg til Raseri, under hvilket han udfordrede de russiske Generaler til Tvekamp, afreiste strax, Kl. 3 om Eftermiddagen, fra Klemetsby og lod blot Oberstlieutenant *Lagerbring* blive tilbage, for at fortsætte den afbrudte Underhandling. Den tappre *v. Döbelns* sidste Ord vare: „at han skulde möde sine Fiender med Vaaben i Haand og lade „dem dyrt betale hvert Skridt, de gjorde".

Oberstlieutenant *Lagerbring*, som var vidende om Vigtigheden af hver Time, han kunde opholde Russerne, eftersom de svenske Tropper vare i Begreb med at samles paa Ekerö, for derfra at tiltræde Tilbagetoget til Sverrig, opsatte, saalænge muligt, bestemt at afslaae Russernes Fordringer, men sögte ved Contra-Forslag, som naturligviis ei bleve antagne, at forhale Underhandlingerne til Kl. 11 om Aftenen, da han bestemt afslog at kunne antage Russernes Forslag, men derimod erklærede sig villig til at medtage og overbringe til den svenske Regjering det russiske Fredsforslag, hvilket blev antaget og derfor strax opsat.

Med dette Forslag begav Oberstlieutenant *Lagerbring*, escorteret af Cosakker, sig forbi de marcherende russiske Colonner til Ekerö, hvor han traf Generalmajor *v. Döbeln*, og fortsatte derpaa, ifölge dennes Befaling, Reisen til Stockholm, for at underrette sin Regjering om Begivenhederne paa Åland. Den ålandske Armee-Afdeling var allerede paa Marchen paa Isen mellem Ekerö og Grislehamn, en Afstand af omtrent 4 svenske, eller 5½ danske Mile, og var allerede forbi Signils-Skjær. Veiret var meget koldt,

ledsaget med Sneefog. Cavalleriet aabnede Marchen, nedtrampede Sneen og banede Veien for Infanteriet, som marcherede i Bataillons-Quarreer, i hvis Midte kjörte mange Slæder med Levnetsmidler og Bagage, og paa Hjörnerne Artilleriet.

Allerede den 14de Marts om Morgenen havde en Sværm Cosakker, under Partigængeren *Denis-Davidoff*, overrumplet en svensk Postering ved Löfö, som for største Delen blev nedhugget eller taget til Fange, hvorpaa Cosakkerne besatte Löfö og rykkede derfra imod Wårdö, hvorfra de formedelst Iisning omkring Öen maatte trække sig tilbage med Tab.

Russernes Marche paa den store Iismark blev begunstiget af streng Frost uden Blæst. Den 16de Marts strakte Russernes Forposter sig paa den største Ö fra Saltvik over Kastelholm og Emnäs til Jomala. Deres Cavalleri havde ved Degerby bemægtiget sig 4 indefrosne og ödelagte svenske Canonchaloupper.

Generalmajor *Kulneff*, en af Ruslands dygtigste Cavalleri-Anförere, erholdt Ordre til fra Degerby at rykke over til Flaka paa den sydöstlige Side af Ålands største Ö; men, vildledet af en Veiviser, kom han i Dagbrækningen uventet midt imellem de Svenskes Forskandsninger, hvormed de dækkede Indlöbet til Hadnäs, dog uden at forsvare samme, og hvor Russerne fandt 11 efterladte Skibscanoner. Derfra ilede *Kulneff* over Ytternäs, omkring Hammarudd, for, den 17de Marts, at afskjære de Svenskes Tilbagetog fra Ekerö; men dette var allerede iværksat, efterat General *v. Döbeln* havde opbrændt Canonfartöierne i Degerby og Marsund, saa at *Kulneff* kun indhentede og fangede enkelte Efternölere, hvoraf endog mange vare ihjelfrosne.

Generalmajor *v. Döbelns* Arriergarde, 368 Mand af Södermanlands Regiment, blev commanderet af Major *Engelbrechten*, hvem det blev overdraget: „at söge at skjule Tilbagetoget, men „ikke indlade sig i Haandgemæng med nogen overlegen Fiende". Dog, da General *Kulneff* blev altfor paatrængende og dristig, lod Major *Engelbrechten* sig forlede af sit Mod til nogle Gange at gjöre Holdt og forsvare sig, hvorved han vel standsede og opholdt sin Modstander, men som derved fik Tid til at erholde Forstærkning, hvorimod Major *Engelbrechten* mere og mere fjernedes fra sit Hovedcorps; og, da han endog indlod sig i Samtale med General *Kulneff*, saa blev Major *Engelbrechten* med sit Detachement

tilsidst omringet, og lod sig tage til Fange, for derved at opholde Russerne og redde Hovedcorpset. Desuden fangede General *Kulneff* 163 Mand af Gardens Jægere. Om Aftenen den 17de Marts ankom bemeldte General til nogle Lodshuse paa Signils-Skjær, hvor et Infanteri-Regiment forenede sig med ham, efterat han i 8 Dage ikke havde været under Tag.

General *Knorring* befalede General *Kulneff* at forfölge Generalmajor *v. Döbeln* over den bothniske Bugt, og til den Ende bröd *Kulneff* op den 19de Marts i Dagbrækningen med 3 Escadroner Husarer og 600 Cosakker, og fulgte de Svenskes Spor paa Isen. I 8 Timer tilbagelagde det russiske Cavalleri Marchen til Grislehamn over Ålands Hav, hvor 3 Maaneder i Forveien det stolte brittiske Flag vaiede, og *Gustav IV. Adolphs* Kongelige Jagt udfoldede sine Seil.

Saasnart Generalmajor *v. Döbeln*, som havde lykkeligen naaet det svenske Fastland, erholdt Melding fra Forposterne om General *Kulneffs* Anmarche med sit Cavalleri, antog han, at Hovedcorpset snart vilde fölge efter, hvorfor han, af egen Tilskyndelse, for at opholde Russernes Ankomst, afsendte Chefen for sin Stab, Oberst *Schulzenheim*, med et Brev til General *Knorring*, hvori han underrettede ham om: „at Rigsforstanderen var villig til at ende „Krigen paa en venskabelig Maade; at Hans Kongelige Höihed „havde opfordret det danske Hof til at deeltage i samme frede„lige Afgjörelse, saafremt den russiske Armee ikke satte Fod „paa svensk Grund; at han derfor önskede Underretning om „den russiske Keiser var ankommen, eller hvilken Dag Hans „Majestæt vilde indtræffe i Borgå; at han den næste Dag ventede „sin Overadjutant, Grev *Löwenhjelm*, tilbage fra Stockholm med „Navnene paa de Personer, som vare udnævnte til Fredsunder„handlere, for hvilke han önskede den russiske Overgeneral vilde „lade besörge Qvarteer, Pas m. m. Forövrigt benyttede han „Leiligheden til at anbefale de efterladte svenske Syge og Fangne „til Generalens velvillige Omsorg".

Imidlertid havde General *v. Döbeln* taget sine Forholdsregler, for at modtage den i Anmarche værende General *Kulneff* og hans Cavalleri, og allerede vexledes Skud ved Forposterne, da General *Kulneff* sendte en Officier med nogle Hverv til General *v. Döbeln*; og, da denne ikke troede, at han burde forvikle Forholdene, inden

han havde erholdt Svar saavel fra Stockholm som fra General *Knorring*, saa lod han General *Kulneff* blive rolig staaende ved Grislehamn — en tilvisse meget beklagelsesværdig Rolighed — istedetfor at overfalde og total ödelægge ham og hans isolerede Corps, hvilket synes at maatte have været let. For at udföre dette, behövedes ingen Ordre, og ved at udvise Generositet imod sin overmægtige Fiende vandtes slet Intet, hvorimod General *Kulneffs* Ödelæggelse og Tilbagedrivelse over Ålands Hav vilde have været til væsentlig Nytte for Sverrigs Fredsunderhandlinger med Rusland og maaskee reddet Ålandsöerne for Sverrig.

Samme Dag, den 19de Marts, ankom Svar fra General *Knorring*, hvilket indeholdt: „at, da han var bleven forvisset om den „svenske Regjerings Tilböielighed til at slutte Fred, havde han „befalet General *Kulneff* at vende tilbage til Åland, og General-„lieutenant *Barclay de Tolly*, hvis han allerede var gaaet over „Qvarken til Umeå, strax at vende tilbage til Finland". Denne den russiske Generals sidste og godmodige Ordre synes at tilkjendegive, at General *Knorring* hverken var stor Anförer eller Diplomat.

Paa samme Dag kom ogsaa den af den nye Regjering til Oberst befordrede *Lagerbring* tilbage fra Stockholm med to Adjutanter, Oberstlieutenant *Adlercreutz* og Ritmester, Baron *Stackelberg*. Oberst *Lagerbring* havde erholdt det Hverv at afreise til den russiske Keiser, for at afgive et Brev fra den svenske Rigsforstander. Men, da det var silde paa Aftenen, forblev han Natten over i Grislehamn og sov i samme Værelse som General *Kulneff*, og næste Morgen, den 20de Marts, begav General *Kulneff* med sit Cavalleri og Oberst *Lagerbring* med sine to Adjutanter sig over Isen tilbage til Åland. Som den forventede Fredsunderhandler blev Oberst *Lagerbring* meget vel modtaget i det russiske Hovedqvarteer; men, da han erklærede, kun at være Overbringeren af et Brev fra Rigsforstanderen til Keiseren, forandredes Forholdet; og, omendskjöndt *Lagerbring* forsikkrede, at han var overbeviist om, at Regjeringens Hensigt med hans Afsendelse var Fredens hurtige Afslutning, saa erklærede General *Knorring*, at han havde modtaget altfor bestemte Ordres angaaende Stockholms Indtagelse, til at han turde vove at opsætte samme, saafremt det gjorte Fredsforslag ikke blev antaget, hvorfor han strax vilde befale den paa Åland værende russiske Armee, at

tiltræde Marchen over Ålands Hav og tilbagekalde den sidst udfærdigede Ordre til *Barclay de Tolly*.

I denne for Oberst *Lagerbring* höist vanskelige og for Stockholm farlige Stilling besluttede han at indgaae paa en Fredsunderhandling; og, da Obersten dertil ikke var befuldmægtiget, kunde han ikke tilbyde nogen anden Sikkerhed for, at den svenske Regjering vilde anerkjende de Punkter, hvorom man maatte blive enig, end sig selv og sine Adjutanter, hvilke skulde forblive som Gidsler ved det russiske Hovedqvarteer, indtil Svar var ankommet fra Stockholm.

Derpaa begyndte Underhandlingerne imellem disse egenmægtige Negociateurer, hvilket viser stor Uforsigtighed fra Russernes Side, eftersom disse patriotiske og dygtige svenske Mænd muligviis kunde, ved at opoffre sig selv, have forhalet Underhandlingerne, indtil Isen var brudt op paa Ålands Hav, hvorved Russerne ikke vilde være komne længere end forhen.

Russernes förste Forlangende var naturligviis hele Finlands Aftrædelse som Basis for Fredsforslaget, hvori Oberst *Lagerbring* hverken vilde eller kunde indvilge. Efter mange Forslag og Modforslag blev man omsider enig om, ifölge *Lagerbrings* Forslag, at den russiske Armee, med Undtagelse af de til Ålands Besættelse nödvendige Afdelinger, skulde vende tilbage til Finland, og at den svenske Regjering forpligtede sig til, saalænge Fredsunderhandlingerne varede, ikke at gjöre noget Forsög paa at tilbageerobre samme.

Denne Overeenskomst blev sendt til Stockholm med en Coureer, som snart kom tilbage med Bekræftelse og Antagelse af denne Overeenskomst, hvorpaa Oberst *Lagerbring* fortsatte sin Reise og traf Keiser *Alexander* i Helsingfors, af hvem han blev naadigen modtaget og erholdt Tilladelse at sende Oberstlieutenant *Adlercreutz* til Petersborg med et Brev fra sin Regjering til den derværende svenske Minister.

General *Knorring* vendte derpaa tilbage til Finland med störste Delen af sin Armee og overlod Forsvaret paa Åland, ifölge Keiserens Befaling, til General *Demidoff*. Generalmajor *v. Döbeln* havde, deels af Sygelighed, og deels af Misfornöielse over de uhensigtsrette Forholdsregler med Hensyn til Ålands Forsvar,

under 15de Marts forlangt sin Entledigelse, hvilken han erholdt affattet med fölgende Ord:

„Da Hans Kongelige Höihed Rigsforstanderen har med Mis-„fornöielse erfaret, at Herr Generalmajor m. m. *v. Döbeln* har „anseet Höistsammes Ordre om Retraite fra Åland skadelig for „sig, saa at Herr Generalmajoren ei troer at burde modtage Be-„faling over nogen Troppeafdeling m. m. . . . saa har Hans „Kongelige Höihed Rigsforstanderen behaget derfra at befrie „Dem, og, saasnart Generallieutenant, Grev *Wachtmeister*, som nu „har erholdt Befalingen over Kystarmeen, ankommer, har Gene-„ralmajoren Tilladelse at afreise derfra".

Stockholm den 17de Marts 1809.

Efter naadigst Befaling

C. Adlercreutz.

Rigsdrosten, Generallieutenant, Grev *Wachtmeister* udnævntes saaledes til General *v. Döbelns* Efterfölger, da Faren var forbi, og ankom han til Grislehamn den 20de Marts, hvorfra den tappre og heltemodige *v. Döbeln*, saaledes afskediget af den nye Regjering, afreiste den 21de Marts.

Saaledes endte Krigsbegivenhederne paa Åland, som fra nu af forblev russisk Eiendom, til ubeskrivelig Sorg for Stockholm og hele Sveas-Rige.

Ved Torneå havde, hvad vi allerede vide, Resten af den svensk-finske Armee indtaget sine Vinterqvarterer, og dens bedste Anförere forladt samme, saa at Commandoen var overdraget til Generalmajor *Gripenberg* (III. Bind Pag. 213), vel en tapper og modig Soldat, men forresten en i höi Grad indskrænket og ubetydelig Personlighed, som Befalingsmand for den i Norr-Botten liggende Nord-Armees 1ste Afdeling, medens Nord-Armeens 2den Afdeling blev commanderet af den endnu ikke af sine Saar ganske helbredede General *Cronstedt*, og bestod af de fra Finland overförte Reconvalescenter, tilligemed Resten af Österbottens-Regiments nordre Bataillon, Wasa-Regiment, Kajane og Uleåborgs-Bataillonerne, Savolaxerne, samt 1 6-pundigt Batteri.

Den russiske Armee ved Torneå havde ogsaa erholdt en ny Overbefalingsmand i Keiserens Adjutant, Generallieutenant, Grev *Schuwaloff*, som den 18de Marts opsagde den hidtil bestaaende

Vaabenstilstand, hvorefter Fiendtlighederne kunde begynde den 23de Marts om Eftermiddagen.

Generalmajor *Gripenbergs* Armee-Afdeling talte omtrent 2000 Mand under Vaaben. Ved Vaabenstilstandens Opsigelse besluttede han at sammendrage den i et vidtudstrakt Terrain cantonnerende Armee ved Kalix, 6 svenske Mile vestenfor Torneå, for at nærme sig den 1ste Armee-Afdeling, som cantonnerede ved Råneå, efter hvilken Forening han vilde modsætte sig Russernes Fremrykning. Flere af Generalens Officierer gjorde ham opmærksom paa, at det vilde være rigtigere at fortsætte Tilbagetoget, inden Russerne med deres overlegne Magt kunde forhindre det; men den mere modige end forsigtige General *Gripenberg* svarede: „dersom „man vil yppe Strid med mig, vil man faae meget at bebreide „mig; men Feighed skal man ikke lægge mig til Last. Först ville „vi slaaes og derpaa marchere".

Den 24de Marts blev Arriergarden, bestaaende af to svage Batailloner under Oberstlieutenant *Fieandts* Commando, angreben ved Sangis, 4⅞ svenske Mile vestenfor Torneå; dog blev Angrebet afslaaet. Men nu ankom en russisk Underhandler, medbringende den Efterretning: „at Generalmajor *Gripenberg* og hans „Troppecorps var omringet paa alle Sider af henved 8000 Mand, „og at General *Barclay de Tolly* med en lignende Styrke var „gaaet over Qvarken til Umeå, hvorfra han vilde rykke mod „Nord. Modstand" — sagde Underhandleren — „var saaledes „hensigtslös. Menneskelighed og Klogskab böd derfor de Svenske „at nedlægge Vaabnene, og deres Modstandere vilde endnu være „ædelsindede nok til, hvis en venskabelig Overeenskomst derom „blev tilveiebragt, at tilbyde den tappre finske Armee baade bil„lige og gode Vilkaar".

Dette Forslag blev af den modige General *Gripenberg* i Begyndelsen værdigt og bestemt afslaaet. Men ulykkeligviis ankom næsten i samme Öieblik et lilbud fra General *Cronstedt* i Umeå, med stadfæstende Efterretning om Russernes Overgang over Qvarken med en Styrke, som angaves til 9 à 10,000 Mand.

Denne Efterretning blev anseet for höist foruroligende. General *Gripenberg* sammenkaldte derfor strax et Krigsraad af de ved Haanden værende höiere Befalingsmænd, hvilket — som alle Krigsraad almindeligviis kun frembringe Ulykke — ansaae det

tilraadeligt at antage den tilbudte Overeenskomst. Den russiske Underhandler indböd derfor General *Gripenberg* at möde General *Schuwaloff* i Torneå, for nærmere at aftale Vilkaarene; og den höistcommanderende svenske General begik nu den utrolige Uforsigtighed, alene ledsaget af sin Stabschef, Oberst *Palmfelt*, at forlade sin Armee og reise 6 svenske Mile fra samme til det fiendtlige Hovedqvarteer. I disse to Befalingsmænds Fraværelse havde de andre nærværende svenske Befalingsmænd erfaret deres Undergivnes Tanker om den dem overgaaede store Beskjæmmelse ved at nedlægge Vaabnene, og da der tillige indlöb den Efterretning, at Russerne havde forladt Umeå og vare gaaede tilbage over Qvarken, afsendtes et Iilbud til General *Gripenberg* med disse Efterretninger; men dette Iilbud blev af de russiske Forposter negtet at reise til General *Gripenberg*, hvis Æresvagt desuden snart blev forvandlet til en Fangevagt.

Imidlertid kom Oberst *Palmfelt* tilbage til Kalix med den sluttede Overeenskomst og for at bringe den til Udförelse. Generalmajor *Aminoff*, som havde været syg i Over-Torneå, indtraf nu ogsaa i Kalix, og hurtigt samlede sig hos ham flere Officierer, især af Björneborgs-Regiment, og bad ham antage sig deres og den finske Armees Frelse og befrie dem for den smertelige og ufortjente Skjændsel at nedlægge deres hidtil med Ære förte Vaaben. General *Aminoff* undslog sig herfor, uden at billige den indgaaede Capitulation, med det Tilföiende: „at man maatte „kunne erholde bedre og mere bestemte Vilkaar, og, indtil dette „skete, burde Tropperne trække sig tilbage fra Kalix".

Men netop da denne Plan skulde bringes til Udförelse, ankom til Kalix en russisk Troppeafdeling, for at tilegne sig de svenske Canoner. Denne Troppeafdelings Anförer blev ligesaa forundret som uvirksom, da han saae den svenske Armee tiltræde Marchen, uden at tage mindste Hensyn til hans Fordringer.

Imidlertid var det lykkedes Oberst *Palmfelt* at formaae Tavastehuus- og Nylands-Regimenter til at föie sig i den afsluttede Capitulation; og, medens Björneborgerne og Åbolændingerne forgjeves sögte at finde en Regimentsofficier til at anföre dem, ankom den Efterretning, at det af Generalmajor *Aminoff* forlangte Tillæg — som forresten Ingen vidste, hvori det bestod — var blevet bevilget, hvorefter Alle underkastede sig sin Skjebne.

Denne Capitulation, som paa svensk Side afsluttedes af Oberst *Palmfelt* og paa russisk Side af Oberst *Anshelm de Gibory* og derpaa stadfæstedes af begge Armeers höistcommanderende Generaler, er saalydende:

1. Hele det Armeecorps, som staaer under Herr Generalmajor *Gripenbergs* Commando, skal blive staaende paa det Sted, hvor det for nærværende Tid befinder sig, og nedlægge sine Vaaben.

2. De finske Tropper vende tilbage til deres Hjem og give deres Æresord paa, ikke at ville tjene, forinden Freden er sluttet.

3. Generalerne skulle paa deres Æresord være Borgen for Opfyldelsen af den ovenstaaende 2den Artikel med Hensyn til de fornævnte Troppers Disciplin, indtil de komme tilbage til deres Hjemstavn.

4. De finske Tropper skulle meddeles Pas og Proviant in natura, eller de fornödne Penge, for at naae deres Hjemstavn.

5. Saasnart de svenske Tropper have nedlagt deres Vaaben, skulle de aflægge Eed paa, ikke at ville tjene imod Rusland eller sammes Bundsforvandte under denne Krig, og derpaa vende tilbage til Sverrig.

6. Canonerne og Ammunitionen skal strax afleveres til den af General *Schuwaloff* udnævnte Commissair.

7. Alle Generaler og övrige Officierer erholde de militaire Æresbeviisninger, som tilkomme deres Grader.

8. Den Bagage og de Effecter, som tilhöre de finske eller svenske Tropper, beholdes af samme med fuld Eiendomsret.

9. De Proviants- og Ammunitions-Forraad, som nu findes paa Veien imellem Kalix og Umeå og som tilhöre den svenske Regjering, overgives til den russiske Commissair, som dertil udnævnes.

10. En Time efter denne Conventions Undertegnelse skal en General-Fortegnelse over de Tropper og Magaziner, som höre til Generalmajor *Gripenbergs* Armee, overleveres til den russiske Overbefalingsmand, og Udförelsen af fornævnte Convention finder Sted strax efter Undertegnelsen og Udvexlingen af ovennævnte Artikel.

Seivis den 25de Marts 1809.

H. H. Gripenberg. Grev *Schuwaloff.*

Denne for de svenske Vaaben saa nedværdigende Capitulation blev samme Dag ratificeret i Kalix og givet Navn derefter. General *Gripenberg* angiver i sin Rapport, fra Månsby i Kalix-Sogn den 26de Marts 1809, at Conventionen var bleven nödvendig, fordi: at han, med Undtagelse af Westerbottens-Regiment, som laae vidt adspredt i sine Lægder, ei havde mere end 2000 Mand under Gevær, hvilke ikkun til den 20de April vare forsynede med Proviant, der var magazineret paa forskjellige Steder i Westerbotten; at han manglede Fourage til sit Cavalleri og de nödvendige Heste til at bespænde Artilleriet og bortföre Forraadene ved et Tilbagetog; at Russerne, ifölge Generalmajor, Grev *Cronstedts* Skrivelse af 23de Marts, havde indtaget Umeå og derved afskaaret de ved Torneå værende Tropper Forbindelsen med den 2den eller General *Cronstedts* Armee-Afdeling, hvorfor General *Gripenberg* frygtede for, at han, af Mangel paa Levnetsmidler, kunde blive nödsaget til at antage hvilkesomhelst Vilkaar, Russerne vilde tilbyde ham; og endelig ansaae han den indgaaede Capitulation for det eneste Middel til at beskytte Westerbotten for Krigens Ulykker samt til at frelse Levningerne af en Armee, som nu i over et Aar havde lidt alle de Uheld og Mangler, hvilke nogen Krig endnu har medfört — fra uundgaaelig Undergang. Generalmajor *Gripenberg* anförer slutteligen, at Generalmajor *Aminoff*, eftersom han ikke henhörte til denne Armee-Afdeling, har, for sin Person, protesteret imod den indgaaede Convention, hvori han ikke vilde indbefattes. Nogle andre Befalingsmænd frelste sig ogsaa igjennem Udmarker til Umeå.

Disse ovenfor anförte Grunde foranledigede altsaa Generalmajor *Gripenberg* til at slutte den for hans Navn og Minde saa vanærende Capitulation, hvori især Artiklen 9 er af den Beskaffenhed, at man ei kan antage, at en med den mindste Characteerfasthed udrustet Mand kan indrömme Ting, hvorover han ikke kan disponere. Veien mod Syd var desuden aldeles aaben; thi en Omgaaen af Generallieutenant *Barclay de Tolly*, ved hans Marche over den bothniske Bugt fra Wasa til Umeå, bliver ingensinde farlig i en Afstand, som her, af omtrent 50 svenske Mile. Efterat Armeen havde overstaaet det Værste af Tilbagetoget, burde det derfor nu have været Generalens Pligt, ved det indtræffende mildere Foraarsveir, at afmarchere sydpaa og nærme sig

sine Ressourcer, og, ifald han maatte bruge sine Vaaben, da at kjæmpe saalænge han kunde, og — dersom han blev overvældet — at falde med Ære.

Næst efter Sveaborgs Overgivelse var Capitulationen til Seivis den störste Ulykke, som den svensk-finske Armee oplevede i denne uheldige Krig, men hvori, paa ingen af Stederne, hverken de lavere Officiersgrader, eller Underofficiererne og de Menige havde den ringeste Deel. Et Troppecorps i aaben Mark, med aaben Retraite og Vaaben i Haand, behöver ikke at capitulere, allermindst for at redde et Liv, hvoraf Staten kun har ringe Nytte og for Vedkommende selv er uden Betydning, naar det ikke bæres med Ære og er ledsaget af Medborgernes Agtelse og Kjærlighed. Dersom Generalmajor *Gripenberg* var faldet i Kamp, eller bleven overvældet og taget til Fange med Vaaben i Haand, saa havde han ikke havt Behov at betinge sig Artiklen 7 i Capitulationen; thi Æren fölger altid den Tappre, endog i Ulykken.

General *Gripenberg* og hans tappre Armee-Afdeling paahvilede nu den smertelige Nödvendighed, overeensstemmende med Capitulationen, at nedlægge sine Vaaben, hvilket skete ved Kemi Kirke, 2¼ svenske Mile östenfor Torneå, under Soldaternes lydelige Fortvivlelse og Sorg, idet de sönderbröde og i Uorden sammenkastede deres Vaaben og med Födderne nedtrampede deres Faner og Trophæer, hvilke de hidtil havde forsvaret med Liv og Blod — en Handlemaade, som hverken de svenske eller russiske Befalingsmænd formaaede at forhindre. Den tappre Oberstlieutenant *v. Eek* hörte med sin Bataillon Björneborgere iblandt dem, som vare indbefattede i Capitulationen, og derfor ledsagede han den ringe Levning tilbage til Gamle-Carleby, hvor han efter den meest rörende og begeistrende Tale aftakkede Bataillonen, og vendte for sin Person senere tilbage til Sverrig, hvor han blev Oberst for Jemtelands-Regiment. Men, da hans Huus og Eiendomme i Finland vare brændte og ödelagte under Krigen, saa var hans oeconomiske Stilling derved bleven saa mislig, at den tappre Oberst formedelst Gjæld maatte tage sin Afsked og med Sværdordenens store Kors paa sit Bryst erhverve sig Livets Ophold ved at arbeide som simpel Arbeidsmand — i Sandhed! en haard, ja en uhört Skjebne efter saamegen Opoffrelse, saa stor Tapperhed, saa mange Lidelser og saamegen udviist Fædrelandskjærlighed. Oberst

Eek döde i de fattigste Omstændigheder og glemt af sit Fædreland, som han saa tappert havde forsvaret og opoffret sin Eiendom, i Stockholm i Aaret 1820.

Men Armeens Tab var ikke det eneste. Generalmajor *Gripenberg* havde desuden, ifölge Capitulationens Artikel 9, bortgivet alle Statens Forraad imellem Torneå og Umeå, og befalet, at de imellem disse to Steder værende Tropper ligeledes skulde underkaste sig Capitulationen, hvilket endog Artillerimajor *Sunn*, der laae i Luleå, saavelsom Major ved Westerbottens Regiment, *Schildt*, der laae hjemme i Lægderne, vare svage nok til at efterkomme, omendskjöndt General *Barclay de Tolly*, som havde indtaget Umeå, var gaaet tilbage over Qvarken. Rigtignok blev Major *Schildt*, efter Westerbottens Tilbageerobring, dömt en vis Tid til Degradation, ligesom de ham undergivne Officierer bleve dömte til Arrest, med Undtagelse af den tappre og ridderlige Capitain *Silfverbrand*, der, omendskjöndt han endnu ikke var lægt af de haarde Blessurer, han havde erholdt ved Idensalmi, negtede at underkaste sig Capitulationen, og vovede med sit Compagni at unddrage sig Russernes Hjemsögelse, men manglede Kræfter dertil. Dog værgede han saaledes om Bataillonens Faner, at de ikke faldt i Russernes Hænder. Major *Sunn* med sin Artilleripark af 6-pundige Canoner havde derimod allerede begivet sig under russisk Herredömme og blev derfor tilligemed General *Gripenberg* og den endnu mere skyldige Oberst *Palmfelt*, ligesom Sveaborgs og Svartholms Commandanter — hvilke ifölge Keiseren af Ruslands Erklæring: „henhörte til dem, som enten ved deres Handlinger „eller Tænkemaade havde udmærket sig til hans Fordeel under „Krigen og derfor ved den 11te Artikel i Fredsslutningen vare „beskyttede for Rettergang og Domfældelse" — fritagne for Tiltale — en Gunst enhver Mand af Ære maa bede Gud bevare sig fra at modtage af sin Konges og sit Lands Fiender.

Generalmajor *Gripenberg* forlangte ikke desmindre ved sin Tilbagekomst til Sverrig selv sit Forhold undersögt, hvorved det vel oplystes, at hans Armeecorps ikkun talte 2000 Combattanter, og at 1900 Mand laae i Hospitalerne. Men dette var ingen Undskyldning for Capitulationen, langt mindre for Overgivelsen af Forraadene. Krigen havde allerede bragt saa store Lidelser og fordret saa mange Offere, at den korte Campagne og Retraite,

som var tilbage, var for Intet at regne mod dem, man allerede havde lidt. Til et Exempel herpaa maae vi anföre, at Kyro-Compagni af Björneborgs-Regiment, som ved Krigens Udbrud og de senere erholdte Forstærkninger talte 285 Mand, ved Capitulationen til Kalix bestod af 61 Mand, saa at dette ene Compagni i det foregaaende Felttog havde tabt 224 Mand.

Vi have allerede omtalt, at Russerne samtidigen med Overgangen over Åland foretog en Overgang over den bothniske Bugt længere imod Nord, over „Qvarken", med en Colonne, under Commando af Generallieutenant *Barclay de Tolly*, bestaaende af: 8 Batailloner, 6 Canoner, 2 Haubitzer og 300 Cosakker, hvilke forlode Wasa Natten imellem den 16de og 17de Marts, og forsamlede sig den 18de Marts yderst i Skjærgaarden ved Öerne Replot og Björkö. Den 19de ankom Colonnen til Walsörarne; den 20de Marts, efter mange Besværligheder og Vanskeligheder imellem Iismasserne og Revner i Isen, til Gaddens-Fyr omtrent midt i Qvarken, hvorfra Liv-Grenadererne, det polotske Regiment og en Deel Cosakker sendtes over Grundene til Holmöen og til Ostnäs-Odde, hvorimod General *Barclay de Tolly* marcherede söndenom Holmöen. De Svenske besatte ved Efterretningen herom hurtigt Holmöen med omtrent 200 Mand, under Commando af Oberstlieutenant *Furumark*, og Ostnäs-By med en ringe Rest af Savolax-Jægere, under Commando af Oberstlieutenant *Tujulin*, som Repli for Oberstlieutenant *Furumark*. Russerne nærmede sig Holmöen med saamegen Kjækhed og Hurtighed, at baade en svensk Feltvagt og en Patrouille bleve fangne; og, da Oberstlieutenant *Furumark* var for svag til at forsvare sig mod Overmagten, trak han sig den 21de Marts tilbage til Ostnäs, paa hvilket Tilbagetog han blev afskaaren fra Fastlandet af Cosakker med Jægere bag paa Hesten; men, formeret i sluttet Colonne, slog han sig igjennem dem, efter et Tab af 1 Officier og 13 Mand saarede, hvorefter Russerne Natten imellem den 21de og 22de bivouaquerede paa Isen. Veiret var vel meget koldt, men stille.

Hovedcolonnen, under General *Barclay de Tolly*, fortsatte den 20de Marts Marchen mod Umeå, men blev standset af Major *G. Ehrenroth*, som holdt Stranden ved Abbola besat fra Kl. 4—9

om Eftermiddagen med een Bataillon Savolaxere, hvorpaa der ankom en Forstærkning af 2den Bataillon Savolaxere under Oberstlieutenant *Törne*, de karelske Jægere under Major *Fredensköld* og Kajane-Bataillon under Lieutenant *Clementeoff*. Cosakkerne forsögte flere Gange paa at trænge ind i Abbola, men bleve tilbagedrevne af den tappre og paapassende Major *Ehrenroth*, hvorfor Russerne maatte bivouaquere Natten over paa Isen, omkring et nær Kysten indefrosset og antændt Coffardiskib, hvilket blev meldt Oberstlieutenant *Törne* af Lieutenant *Montgomery*, som med 12 Skielöbere var beordret til at iagttage Russernes Foretagender, med det Tillæg: at det vilde være let at overfalde og tilintetgjöre denne forfrosne Masse. Men Oberstlieutenant *Törne*, der samme Nat, den 21de Marts, havde beordret de fleste ved Abbola forsamlede Tropper tilbage til Degernäs, svarede hertil: „vi ere „for svage, knapt 700 Mand stærke, og have ingen Canoner". Dette Svar beviser, at Oberstlieutenanten ikke kjendte Virkningen af et Overfald, især under de forhaanden værende Omstændigheder, i en Bivouac paa Isen i en Nat, da Thermometeret viste henimod 40° Celsius under Nul, og overhovedet ikke synes at have havt den Ærgjærrighed at ville indskrive sit Navn paa et uforgængeligt Blad i sit Fædrelands Krigshistorie.

Cosakkerne gjorde om Natten atter nogle svage og forgjeves Forsög paa at indtage Abbola; men i Dagbrækningen den 22de Marts ordnede Russerne sig og angrebe Degernäs, medens en anden Afdeling truede med at afskjære de Svenske Tilbagetoget til Umeå; og, omendskjöndt dette Angreb var svagt og tilkjendegav Russernes forfrosne og lidende Tilstand, saa var Forsvaret nu hensigtslöst, naar de Svenske om Natten ikke ansaae sig stærke nok til at angribe en forfrossen, uordentlig leiret Masse. Russernes Angreb skete, som sagt, med stor Vaersomhed og uden Canoner, og de Svenske trak sig tilbage paa en smal Vintervei, hvorved Savolax-Infanteri dannede Arriergarden, hvis Bagtrop blev commanderet af Lieutenant *Aminoff*, som udmærkede sig meget ved Klogskab og Tapperhed, og som herved kun tabte 1 Mand.

Da man havde nærmet sig Umeå paa $\frac{1}{8}$ Miil, blev der gjort Holdt, og Generalerne *Cronstedt* og *Barclay de Tolly* bleve ved Hjælp af Parlementairer enige om at underhandle, og ved en Sammenkomst, hvorved General *Barclay de Tolly* underrettedes om

Regjerings Forandringen i Sverrig, blev man först mundtlig og senere skriftlig enig om följende Punkter:

1. De svenske Tropper skulle i Dag Kl. 4 römme Umeå, for at de russiske Tropper der kunne indtage Qvarteer.

2. De svenske Tropper skulle trække sig tilbage til Hernösand og blot efterlade Forposter i Nordmaling. De russiske Tropper udstrække deres Forposter til Grændsen af Umeå-Lehn, saa at Egnen imellem denne Grændse og Öre-Elven bliver neutral.

3. Alle Proviant- og Ammunitions-Forraad skulle ligeledes overgives i Dag ved Conventionens Underskrift, og de svenske Tropper ei medtage mere end 4 Dages Proviant.

4. Den svenske Armees Syge skulle blive tilbage i Umeå under en svensk Læges Tilsyn og Pleie, af hvilken Aarsag han skal forsynes med Levnetsmidler og övrige Fornödenheder for dem. Saasnart de ere blevne friske, skulle de strax afleveres til den svenske Armees Forposter, med Undtagelse af de finske Soldater, som, efterat være blevne forsynede med den russiske Generals Pas, skulle vende tilbage til deres Hjemstavn i Finland.

5. Begge Armeers Befalingsmænd skulle afsende Courerer til deres höieste Befalingsmænd med Underretning om denne Convention; og, ifald Fiendtlighederne atter skulde udbryde, skal man derom underrette hinanden 24 Timer i Forveien. Indtil Courererne kunne komme tilbage, bliver der Vaabenstilstand mellem de russiske Tropper under Generallieutenant *Barclay de Tolly* og de svenske Tropper under Generalmajor, Grev *Cronstedt.*

6. Denne Convention forfattes in duplo, og Dupplicaterne skulle udvexles, forsynede med gjensidig Underskrift.

Denne Convention blev ratificeret af General *Barclay de Tolly* paa följende Maade:

„Da jeg er bleven underrettet om den i Sverrig fore-
„faldne Regjerings-Forandring, som giver Haab om Fred, og da
„jeg af mine Instructioner er vidende om, at Hans Majestæt
„Keiseren, min Herre, ikkun önsker at leve i Fred med den
„agtværdige svenske Nation, saa har jeg ikke kunnet forbigaae
„denne Leilighed til at aflægge et Beviis paa denne Hans Keiser-
„lige Majestæts Tænkemaade og undertegnet denne Convention;
„hvortil jeg er bleven saameget mere foranlediget, som jeg offi-
„cielt har erfaret, at Hans Keiserlige Majestæt har sendt sin

„befuldmægtigede Minister til Armeens Hovedqvarteer, for at „underhandle med den svenske Regjering".

Umeå den 22de Marts 1809.

Barclay de Tolly.

Paa General *Cronstedts* Forslag angaaende Armeen ved Torneå svarede derimod General *Barclay de Tolly*:

„Omendskjöndt jeg önskede at give de svenske Tropper Prö„ver paa min Höiagtelse, vover jeg dog ikke at tage nogen „Bestemmelse med Tropperne ved Torneå, og det smerter mig „meget, ikke at kunne samtykke i Grev *Cronstedts* Forslag".

General *Barclay de Tollys* store Föielighed og Höflighed hidrörte vistnok alene fra de Besværligheder, han havde mödt, og de Tab, han havde lidt paa sit eventyrlige Tog over Qvarken, idet man anslog Antallet paa dem, som omkom af Kulde og Anstrengelse, til henved 2000 Mand, foruden en Mængde Syge. Paa samme Maade tabte Russerne mange Heste. Havde derfor Russerne stödt paa en djærv og kraftig Modstand i Umeå, eller ved Landgangen ved Degernäs, saa vilde de Svenske have erholdt langt bedre Vilkaar — hvis de ikke havde aldeles slaaet og ödelagt de forfrosne og udmattede Russere.

Overeensstemmende med Capitulationens 3die Artikel kunde de Svenske medtage Provisioner for 4 Dage; men, da der ved Uddelingen heraf ikke blev iagttaget den fornödne Orden, saa havde dette til Fölge, at mange af de stakkels Soldater, som i flere Dage ei havde erholdt nogen regelret Forpleining, berusede sig saaledes i Brændeviin, at de ikke mere lode sig styre tilrette af deres egne Officierer, hvorfor Generalmajor *Cronstedt* endog var nödsaget til at forlange en russisk Vagt til Ordens Opretholdelse. Ikke desmindre bleve ved Tilbagetoget fra Umeå 50—60 Berusede tilbage, hvoraf mange omkom i den stærke Kulde. Ogsaa en Deel af Savolax-Regiment, forvildede af Brændevinet, gjorde formeligt Oprör, og bragtes ikkun ved nogle yngre Officierers Anstrengelse tilbage til Orden.

Paa denne Maade begyndte den 1ste Dags Tilbagetog, hvorved Savolax-Jægere, som om Morgenen vare brudte op fra Ostnäs, dannede Arriergarden. Den næste Dag vare de Berusede og Forvildede atter vendte tilbage til Orden og deres Pligt. Formedelst Mangel paa Heste maatte Soldaterne trække Artilleriet,

som bestod af eet 6-pundigt Batteri, hvorved Marchen skete saa langsomt, at General *Cronstedt* först den 23de Marts ankom til Angerssö, 4—5 svenske Mile fra Umeå, dog end mere svækket ved ovennævnte Uheld; og, dersom Generalmajor *v. Döbeln* og Oberst *Lagerbring* ikke paa Åland havde udviist den störste Klogskab og Virksomhed, saa vilde Generalmajor *Cronstedt*, overeensstemmende med Conventionens 2den Artikel, være bleven nödsaget til at fortsætte Tilbagetoget til Hernösand, hvorved ogsaa den af de Svenske endnu besatte Deel af det svenske Fastland vilde være bleven besat og hærjet af Russerne. Men Dagen derpaa, den 24de Marts, bragte en Coureer Efterretninger fra General *v. Döbeln*, ligesom der samme Dag ogsaa ankom Befaling til General *Barclay de Tolly*, at, hvis han allerede var gaaet over Qvarken til Umeå, skulde han strax vende samme Vei tilbage til Wasa. I Fölge heraf afsluttedes imellem de to höistcommanderende Generaler den 25de Marts atter fölgende Overeenskomst:

„Omendskjöndt Chefen for de russiske Tropper har erholdt „den commanderende General en chef *Knorrings* Ordre til med „sit Corps at vende tilbage til Wasa, kan han dog ikke be„gynde sin Marche förend den 27de d. M., saa at de sidste „af Tropperne ikke kunne være ved Holmöen förend den 29de, „hvorfor sluttes fölgende Overeenskomst:

1. „General *Barclay de Tolly* haaber, at det vil ansees som „et Beviis paa hans Agtelse for den svenske Nation og Armee, „at han af det i Umeå tagne Magazin ikke medförer mere Pro„viant, end hvad der udfordres til Tropperne paa deres Marche „til Wasa. Alt det Övrige skal tilbagegives til de Commissairer, som „den svenske General udnævner. Hvad de övrige Magaziner an„gaaer, saa skulle de ikke röres, med Undtagelse af nogle Paa„klædningssager, saasom: Strömper, Skoe og Pelse for det syge „Mandskab, som ikke kan fölge Armeen".

2. „Til Transporten af de Syge samt en Deel nödvendige „Effecter og Provisioner forlanges 120 Heste med Slæder, som „skulle medföre 4 Dages Fourage for Hestene og Levnetsmidler „for Armeen. De skulle blive sendte tilbage fra Björkö. Af „disse Heste skulle 40 stilles i Umeå den 25de Marts om Afte„nen, og de resterende 80 den 26de Marts om Middagen".

3. „De svenske Tropper skulle ikke overskride Umeå-Lehns

„Grændse förend den 28de Marts; dog skal allerede eet Com-
„pagni den 26de Marts aflöse Russerne i Vagtholdet i Staden
„og ved Magazinerne, som samme Dag tages i Besiddelse af de
„dertil befalede Personer".

4. „Efterat disse Artikler ere undertegnede, tör Befalings-
„manden for det russiske Armeecorps ei længere modtage svenske
„Deserteurer, men skal sende dem tilbage. Paa lignende Maade
„forpligter den svenske General sig til at handle, ifald russiske
„Deserteurer skulde melde sig hos ham".

5. „De russiske Syge, som ikke kunne fölge Armeen, saa-
„velsom de Syge, der forhen vare indlagte paa Hospitalet i Umeå
„og der vare blevne befriede af de russiske Tropper, skulle efter
„deres Helbredelse afsendes til den russiske Armee; og Be-
„falingsmanden over de russiske Tropper er fuldkommen over-
„tydet om, at de ville blive pleiede med samme Omsorg, som
„de svenske Syge".

6. „Landshövdingen i Umeå skal forsyne de russiske Co-
„lonner med sikkre Veivisere, som ved Nat eller Dag kunne vise
„dem Veien over Qvarken; og, ifald de udföre dette Hverv godt,
„skulle de blive rigeligen betalte".

7. „Hvis uforudseete Begivenheder, især en Snee-Storm,
„skulde forhindre de russiske Troppers Marche over Qvarken,
„blive de staaende, indtil Veiret har bedaget sig".

Saaledes endtes Russernes saakaldte „store Foretagende",
som maa have kostet dem baade mange Mennesker og Penge, uden
nogensomhelst synlig Indflydelse paa Krigens Gang, hvilket ene
maa tilskrives General *Knorrings* Svaghed ligeover for General
v. Döbeln og Oberst *Lagerbring*; thi at opgive vundne For-
dele, inden Fredsbetingelserne ere afgjorte, er en Fremgangs-
maade, som under ingen Forhold lader sig undskylde, især i
Krigen, hvor det er en ufravigelig Regel, ikke at opgive tilkjæm-
pede Fordele uden imod andre af Fienden ydede, eller at slutte
Fred uden efter Seier og under dens Paavirkning til vor Faveur.
Men hvilken Fordeel skulde Russerne vel höste ved atter at gaae
tilbage over den bothniske Bugt? Maatte de nu ikke befrygte, at
den nye svenske Regjering vilde atter begynde Krigen, og ved
at vinde Tid söge at tilbageerobre Finland med större Kraft og
andre Hjælpemidler end de, hvormed de hidtil havde forsvaret

samme? Hvorimod paa denne Tid den svenske Regjering, som var svækket ved mange og store materielle Tab og ved indre Gjæring efter den skete Regjeringsforandring, ikke besad Midler til at modstaae Russernes tredobbelte Angreb over Torneå, Qvarken og Ålandsöerne, hvisaarsag Sverrig vilde ved sammes Udförelse være bleven bragt i den störste Forlegenhed, og Stockholm uden Vanskelighed bleven erobret af den russiske Armee.

Efterat Russerne vare gaaede tilbage over Qvarken, bleve de to Armeer liggende stille paa begge Sider af den bothniske Havbugt, ventende paa Fredsunderhandlingens Fremgang. Den svenske Regjering vilde vel indrömme Afstaaelsen af Finland, men den vilde ugjerne give Slip paa Ålandsöerne, og ikke heller var man enig om Grændsen mod Nord. Disse Tvistigheder, som Russerne eller rettere General *Knorring* kunde have undgaaet ved kraftigere Krigsoperationer paa Sverrigs Fastland, trak Tiden saameget i Langdrag, at man allerede havde naaet Mai Maaned; og, da Sverrig ikke vilde indrömme Russernes store Fordringer, maatte disse berede sig paa Krigens Fortsættelse. Imidlertid havde Generallieutenant, Baron *Wrede* aflöst den gamle General *Klercker* i Commandoen over den svenske Nord-Armee, og modsatte sig Opfyldelsen af de af Generalmajor *Gripenberg* indgaaede Capitulationsbetingelser om Overgivelsen af de mellem Kalix og Umeå liggende Magaziner. Generalmajor *Cronstedt* havde allerede gjort Alt, hvad han formaaede, for at redde dem og möde Magt med Magt.

General *Wrede* befalede til den Ende Jemtelands- og Helsinge-Regimenterne at samles ved Hernösand, hvorefter General *Cronstedt* gav Oberstlieutenant *Furumark* Ordre til med 650 Mand Infanteri og 28 Dragoner at marchere til Skellefte, for at forsvare de derværende Magaziner, som General *Schuwaloff* vilde tage i Besiddelse; men ved Overjægermester *Klingstedts* Omsorg vare allerede 31 Canoner, 9000 Geværer og en stor Deel Klædningsstykker blevne reddede. Oberstlieutenant *Duncker* detacheredes med 200 Mand Jægere til Löfånger, for at dække Oberstlieutenant *Furumarks* Tilbagetog.

General *Schuwaloff* rykkede efter Overeenskomsten med General *Gripenberg* frem, for at tilegne sig de svenske Magaziner; men denne Fremrykning skete saa langsomt, at han i 2 Maaneder ikkun avancerede 25 Mile eller knapt ½ Miil i Dögnet, hvor-

ved de Svenske erholdt Tid til at römme disse Magaziner, hvorom der nu tvistedes og brevvexledes mellem begge Armeers Befalingsmænd. Omsider ankom General *Schuwaloff* til Egnen af Skellefte, hvorfra han den 14de Mai afsendte Oberstlieutenant *Karpenkoff* til de svenske Forposter nordenfor bemeldte Sted, under Foregivende af at udbede sig Svar paa et fra General *Eriksson* den 12te Mai afsendt Brev, hvori denne vægrede sig ved at indgaae en Vaabenstilstand, men derimod bad om Tilladelse til at maatte reise til Skellefte, for at have en Samtale med den derværende svenske Höistcommanderende. Denne Begjæring blev afslaaet. Men Dagen derpaa, den 15de Mai, viste Russerne deres sande Hensigt og Plan med den önskede Samtale. Havisen var nemlig endnu overalt gangbar; fölgelig var Oberstlieutenant *Furumarks* höire Flöi meget exponeret for et Angreb fra denne Side; han havde ved Tilbagetoget at vælge imellem den store Landevei, langs Kysten igjennem Löfånger, 5 Mile fra Skellefte, hvor Oberstlieutenant *Duncker* var posteret, og en mindre befaret, men kortere Skovvei igjennem Burträsk; den förste kunde benyttes af Artilleriet og Bagagen, den sidste af Tropperne. Oberstlieutenant *Furumark* burde under de for Haanden værende Omstændigheder have sendt Artilleriet og Bagagen tilbage den 12te eller 13de Mai, og have i Skellefte med de övrige Tropper oppebiet Udviklingen af Russernes Foretagender, eftersom Veien over Burträsk altid stod ham aaben. Istedet derfor sendte han den 14de Mai Bagagen ikkun ½ Miil tilbage til Kärnby.

Den 15de Mai, Kl. 8 om Morgenen, ankom Melding fra Feltvagten ved Bovik, 1¼ Miil foran Skellefte, at en russisk Colonne var i Sigte, marcherende paa det tilfrosne Hav. Da Colonnens Hensigt var tydelig nok, burde Oberstlieutenant *Furumark*, efterdi han ikke havde Styrke til at modstaae den, hurtigt have trukket sig tilbage; men derimod lod han Adjutanten, Capitain *Toll*, nærmere recognoscere den anrykkende Fiende, traadte med sit Corps under Gevær og lod Bagagen sætte i Bevægelse mod Löfånger. Snart kom Capitain *Toll* tilbage med Bekræftelse paa Russernes Anmarche med Infanteri og Cavalleri, under General *Alexejeff*, for fra Isen at afskjære Oberstlieutenant *Furumarks* Tilbagetog.

Denne paaskyndte nu Feltvagternes Indtrækning og lod Broen ved Skellefte afkaste, for at opholde Artilleriet; men Infanteriet og

Cavalleriet kunde overalt komme over den tilfrosne Elv, og lode derfor ei heller længe vente paa deres Angreb, hvorved de Svenske tabte Fændrik *Axelson* og 9 Mand fangne. Derpaa fortsattes Tilbagetoget til Innerwik med raske Skridt og under en levende Ild, hvorved Capitain *Toll* förte Arriergarden, afviste flere Angreb af de forfölgende Russere og afbrækkede alle Broerne. General *Schuwaloff* tilböd endog en Underhandling; og, omendskjöndt han forsikkrede, at Oberstlieutenant *Furumark* var omgaaet, afslog denne dog dette Tilbud. Kort efter erholdt Oberstlieutenanten Rapport om, at Cosakker havde angrebet den tilbagesendte Bagage, paa samme Tid som der ankom et Bud fra General *Alexejeff*, der allerede stod ham i Ryggen, med Opfordring at strække Gevær, hvilken Opfordring Oberstlieutenant *Furumark* afslog, og fortsatte Tilbagetoget til nær ved Yttervik, hvor han stödte paa General *Alexejeffs* Corps med 4 Canoner. Oberstlieutenant *Furumark* befalede Capitain *Burman*, som commanderede Avantgarden, bestaaende af Wasa-Bataillonen, at undersöge om det var muligt at slaae sig igjennem den ham Veien spærrende Fiende, og indledede til den Ende en Samtale med de russiske Generaler *Alexejeff* og *Tutschkoff III*. Den Förstnævnte bad Capitain *Burman* at tælle hans Tropper, som han angav til 2000 Mand foruden Cavalleri og Artilleri, og tilföiede: at, hvis de Svenske vilde forsvare sig, vilde Fölgen blive et stort Mennesketab. Da Capitain *Burman* ikke vovede at tage nogen Bestemmelse, blev Oberstlieutenant *Furumark* tilkaldt, og da han ikke indsaae Muligheden af at slaae sig igjennem, saa antog han den af General *Alexejeff* foreskrevne Capitulation, omendskjöndt Wasa-Bataillonen havde tilbudt sig at „begynde Kampen med en Salve og derpaa aabne sig „Veien med Bajonetten og under Hurra-Raab", hvilken Fremgangsmaade næsten altid lykkes, idet mindste uden væsentligt Tab, især i et saadant Terrain, hvor en stor Deel altid finder Leilighed til at redde sig. Rigtignok var de Svenskes Antal ikkun 6 à 700 imod, som det hed, 2000 Russere; men ikke desmindre maa en Capitulation i aaben Mark, med Vaaben i Haand, forkastes som en lastværdig Handlemaade imod Konge, Fædreland og den militaire Ære. Et raskt, sluttet og vel indledet Angreb bryder sig næsten altid Vei. Oberstlieutenant *Furumark* var ikke af denne Mening, men overgav sig og sit Corps ved en Capitula-

tion, som under disse Forhold ikke kan kaldes ubillig. Den er saalydende:

1. „De svenske og finske Tropper under Oberstlieutenant „*Furumark* nedlægge deres Vaaben og overgive deres Canoner i „Skellefte til Major *Barboriken*".

2. „Bagagen, som tilhörer det svenske Corps's Befalings-„mænd og Soldater, gives dem tilbage i Skellefte".

3. „De finske Officierer erholde Pas til deres Hjemstavn „og Diæter indtil Ankomsten, overeensstemmende med deres „Grader. De finske Soldater erholde ogsaa indtil Ankomsten til „deres Hjem en bestemt Lönning, som regnes fra den 18de Mai".

4. „De svenske Officierer skulle betragtes som Krigsfanger; „men med Hensyn til deres tappre Forhold ved Skellefte, vil „General *Schuwaloff* anmode den höistcommanderende General „om at frigive dem paa deres Æresord; og Stedet skal bestem-„mes, hvor de skulle oppebie Svar".

5. „Det tillades Oberstlieutenant *Furumark* at afsende et „tilbud fra Skellefte til Umeå med Underretning om den skete „Capitulation".

6. „Det tillades de finske Officierer at benytte de dem af „Staten overladte Gaarde, ligesom de skulle vedblive at nyde „deres Gage indtil Freden".

Saaledes tabtes atter over 600 Mand af den tappre finske Armee, flere Canoner og 4 Faner, formedelst Oberstlieutenant *Furumarks* Uforsigtighed, fordi den höire Flöi kunde omgaaes og angribes fra det endnu den 15de Mai i disse Egne tilfrosne Hav, men som 2 Dage efter var aabent. Hans Tab bestod forövrigt i Döde og Saarede af: 1 Officier, 2 Underofficierer og 130 Menige.

Vi gjentage, at Capitulation i aaben Mark, med Vaaben i Haand, ansees i Almindelighed for en lastværdig Handlemaade af enhver Befalingsmand, og at, som oftest, störste Delen reddes ved at slaae sig igjennem. Ogsaa her reddedes de, som forsögte herpaa, nemlig: Capitain *Toll*, Cornet *Brunow* og Fændrik *Wilhelms*, med 40 til 50 Mand, hvilke kastede sig ind i Skoven, og igjennem Burträsk naaede Umeå.

Derefter forsögte Russerne at berede Oberstlieutenant *Duncker* i Löfånger samme Skjebne som Oberstlieutenant *Furumark*,

men han reddede sig ved et hurtigt Tilbagetog til Gumboda. Ogsaa Oberst *Fahlander*, som commanderede en Afdeling, frelste sig paa lignende Maade.

Generalmajor, Grev *Cronstedt* havde imidlertid trukket sig tilbage og concentreret sin ringe Styrke af circa 700 Mand af Helsinge- og Jemtelands-Regimenterne, omkring Hernösand; men, da han maatte afreise til Stockholm, for at soignere sine endnu ulægte Saar, erholdt Generalmajor *v. Döbeln*, der atter var indtraadt i Tjenesten, Commandoen over hans lille Corps. General *Cronstedt* blev ledsaget af sine Undergivnes Agtelse og Kjærlighed, med det bedste Vidnesbyrd for Tapperhed og militair Dygtighed, saavelsom for en fordringslös, ædeltænkende og ridderlig Personlighed i alle Forhold.

Generalmajor *v. Döbeln* tog strax de fornödne, kraftige Foranstaltninger, for at sikkre og bortföre de til Russerne, ifölge Capitulationen til Kalix, af General *Gripenberg* overladte Magaziner og Forraad, inclusive dem, som fandtes i Umeå, hvoraf de vigtigste Ting, Canoner, Ammunition m. m., bleve indskibede paa 3 Skibe og, ved at itusauge Isen, den 23de Mai bragte i aabent Vand. Da General *v. Döbeln* vel var til Ende hermed, skrev han til General *Schuwaloff* og foreslog ham, i det Haab derved endnu at kunne redde Resten af disse Forraad, en Vaabenstilstand, hvori denne indvilgede, og til den Hensigt sendte han Oberst *Berlire*, som den 26de Mai ankom til Umeå, imellem hvem og Generalmajor *v. Döbeln* sluttedes fölgende Overeenskomst:

1. „De svenske Tropper under Generalmajor *v. Döbeln* for„lade Umeå den 31te Mai, og de russiske Tropper besætte denne „By den 1ste Juni. Fiendtlighederne ophöre strax til Lands og „Vands, og Vaabenstilstanden vedvarer til den 6te Juni, paa Havet „6 Mile i Længde og Brede, eftersom de contraherende Parter „ikke kunne indestaae for en længere Afstand, og ikke for andre „Fartöier end saadanne, som staae under deres Befaling".

2. „De svenske Tropper skulle den 23de Juni indtage den „söndre Grændse af Westerbottens Lehn, hvis Linie strækker sig „fra Björnö ved Havkysten indtil Stöttings-Fjeldet ved den norske „Grændse".

3. „Alle Syge, saavel Svenske som Russere, forblive i Staden,

„indtil de ere helbredede. De Svenske efterlades een Maaneds „Proviant og skulle ikke ansees som Krigsfanger".

„Saaledes overeenskommet og sluttet i Umeå den 26de Mai 1809".

v. Döbeln. *Berlire.*

Man seer strax af denne Overeenskomst, at General *v. Döbeln* var en ganske anden Personlighed end den svage General *Gripenberg* og uforsigtige Oberstlieutenant *Furumark*, og derved erholdt General *v. Döbeln* Leilighed til at gjöre den Förstnævntes store Feil god igjen og redde de i Umeå endnu værende Forraad paa 7 Skibe, foruden de forhen nævnte 3, hvilke faa Dage i Forveien laae utiltaklede indefrosne i Isen og derfor endnu den 26de Mai maatte udises af Havnen. Af disse 10 Skibe ankom de 9 lykkeligen til Hernösand, hvorimod det 10de, ved Russernes Ankomst, maatte sænkes ved Ratan.

Generalmajor *v. Döbeln* trak sig, overeensstemmende med ovenstaaende Overeenskomst, til den sydlige Side af Öre-Elv og forlagde sine Tropper i de nærmeste Byer, men indtog senere et mere vidtlöftigt Cantonnement. Kort derpaa blev General *v. Döbeln* beordret til at möde de Norskes fornyede Indfald i Jemteland til Jerpe-Skandse (III. Binds XX. Capitel) og afgav derfor Commandoen over sin Armee-Afdeling til den fra Stockholm tilbagevendende Generalmajor *v. Sandels.*

Men ogsaa Russerne havde vexlet Befalingsmand, og istedetfor den sygelige General *Schuwaloff* erholdt den unge, dygtige Generallieutenant *Kamensky*, Sveaborgs lykkelige Erobrer, Commandoen i denne Egn. Russernes Styrke angives af de Svenske til 7000 Mand, medens de selv ikkun havde 1200 Mand, der vare Levningerne af *v. Döbelns* og *Cronstedts* Afdelinger, som bestode af mange finske og svenske Regimenter og Corps, 1 Escadron Nylands- og Karelske-Dragoner og et 6-pundigt Batteri.

Krigen ved Öre-Elven förtes i Juni Maaned kun svagt. General *Kamensky* bevogtede Elvens nordlige Bred med Patrouiller, og de Svenske paa den sydlige Side med 3 Feltvagter. I Slutningen af Maaneden blev General *Sandels* vel forstærket med 2 Canoner og 4 Bataillioner, men som hver kun talte omtrent 200 Mand, saa at hans Styrke derved i Alt steeg til 2000 Mand. Hans höire Flöi, som var stöttet mod Havet, blev desuden forstærket med nogle Canonchaloupper, under Com-

mando af den oftere omtalte, tappre Major *Sölfverarm*, og i den bothniske Bugt var Nordarmeen beskyttet af 4 Fregatter, nemlig: Eyradice, Chapman, Bellona og Freya, under Escadre-Chefen, Baron *Lagerbjelke*, samt en engelsk Corvet, under Commando af den ved sine Nordpol-Expeditioner senere saa berömt blevne *John Ross*. Disse Krigsskibe vare General *Sandels* til stor Nytte, eftersom de beherskede Havet, hvorved Russerne forhindredes fra at sende Forstærkninger og Krigsfornödenheder fra Uleåborg og Wasa til Umeå; og, da Krigsfartöierne allerede havde erobret flere russiske Skibe, lastede med Provisioner og Armee-Fornödenheder, samt taget 6 Officierer og 120 Mand til Fange, saa blev General *Kamenskys* isolerede Stilling derved meget farefuld, især hvis Skibene, som han befrygtede, landsatte Tropper i hans Ryg, hvilken Stilling forværredes derved, at den af ham over Umeå-Elv slaaede Bro blev i Enden af Juni Maaned bortreven af Strömmen, hvorfor han maatte trække alle sine Stridskræfter over paa Elvens nordre Bred. General *Sandels*, som tilfulde var bekjendt med sin Modstanders Forlegenhed, vilde ogsaa benytte sig deraf og rykke frem til Umeå-Elv; men, da han hertil först maatte udbede sig Tilladelse af den höistcommanderende General *Wrede* i Hernösand, 20 svenske Mile fra *Sandels*, saa gik den til Angrebet beleilige Tid tabt, som den virksomme og opmærksomme General *Kamensky* benyttede, for at komme ud af sin farefulde Stilling. Men, da han erfarede, at de svenske Fregatter ikke havde Landgangstropper ombord og overhovedet vare for dybtgaaende til at foretage Landgang, og han dernæst fik Broen over Umeå-Elv istandsat, ophörte Frygten, og han lod hurtigt nogle tusinde Mand atter före over paa den sydlige Bred af bemeldte Elv.

Imidlertid havde General *Sandels* ladet forfærdige en Flyde-Bro over Öre-Elv ved Håknäs-Saugbrug, og om Natten den 1ste Juli gik „den finske Afdeling" af hans Armee-Corps, med 2 Canoner og 16 Dragoner, under Commando af Oberst *Edelstam* — den forhen oftere omtalte tappre Oberst *Fahlander*, som var bleven adlet under dette Navn — over Elven og marcherede til Hörnefors-Værk, 1¾ Miil fra Håknäs, og den 2den Juli gik „den svenske Afdeling" af ovenmeldte Corps, under Commando af

Oberst, Grev *Gyldenstolpe*, ligeledes over Öre-Elv, og stödte den 3die Juli sammen med den finske Afdeling.

General *Sandels*, som var fulgt med den tidlig om Morgenen den 2den Juli over Elven marcherede svenske Bataillon, erfarede strax, at Russerne vare rykkede frem til Södermjöle By. Til at fordrive dem derfra beordrede han Oberst *Edelstam* med sine Finner og den nys ankomne svenske Bataillon, hvilken efter $1\frac{3}{8}$ Miils Marche naaede Södermjöle By, som var besat af Russerne med en betydelig Styrke. For at recognoscere dem, udsendtes Major *Ehrenroth* med 50 Mand Savolax-Infanteri, under Lieutenant *Aminoff*, og 8 Dragoner, hvilke nær ved Byen faldt i et Baghold, men reddede sig ved hurtigt at kaste sig ind i Skoven, efter et ringe Tab. Dragonerne rapporterede snart det Passerede til Oberst *Edelstam*, der strax efter ogsaa selv blev angreben og trak sig, ifölge General *Sandels* Ordre, forfulgt af Russerne tilbage, efter et ubetydeligt Tab, hvoriblandt Lieutenant *Costian*, som blev saaret for tredie Gang i denne Krig. Derpaa blev en stærk Feltvagt paa 100 Mand Savolax-Infanteri, under Lieutenant *Aminoff*, og 100 Mand Karelske-Jægere, under Lieutenant *Anker*, samt nogle Dragoner posterede paa Veien til Södermjöle, $\frac{1}{4}$ Miil fra Hörnefors, medens Hovedcorpset indtog sin Leirstilling.

Den næste Dag, den 3die Juli, rykkede Russerne atter frem, hvorved ikke mindre end 8 svenske Patrouiller bleve afskaarne og maatte redde sig ad Omveie. General *Sandels* befalede, som Fölge heraf, Oberstlieutenant *Bosin* at rykke frem til Recognoscering med 200 Mand, som bleve angrebne af Russerne under Hurra-Raab og en levende Ild, men ikke desmindre bleve Russerne kastede tilbage indtil $\frac{1}{4}$ Miil fra deres Forposter, hvor de erholdt Forstærkning, hvorpaa Oberstlieutenant *Bosin* maatte trække sig tilbage; men, da han erholdt 2 Batailloner til Forstærkning, rykkede han atter frem, og Russerne tilbage. Dog kort efter beordredes Oberstlieutenant *Bosin* tilbage til sin förste Stilling ved Hörnefors, hvorved Russerne fulgte efter ham og udsatte deres Forposter i et Geværskuds Afstand fra de Svenskes. Tabet var ringe paa begge Sider.

Efter disse 2 Dages Fegtning erfarede General *Sandels*, at Russerne atter havde indtaget deres tidligere Stilling paa den

sydlige Bred af Umeå-Elv med omtrent 4000 Mand og 4 Canoner, ligesom ogsaa at de længere nordpaa i Skellefte, Burträsk, Löfånger og Bygdeå-Sogne forlagte Tropper, omtrent 1500 Mand, under Commando af Generalerne *Kosatschkoffsky* og *Gadaskoj*, allerede havde besat Umeå, og hvis Bestemmelse tillige var at forstærke General *Kamensky*.

Heraf kunde General *Sandels* let slutte, at han snart vilde blive alvorligen angreben, og, omendskjöndt hans Styrke ikkun bestod af 1800 Mand Infanteri, 44 Cavallerister, eet 6-pundigt Batteri og nogle 3-pundige Canoner, besluttede han dog at forsvare Hörnefors saalænge som muligt, idet han haabede, at den svensk-engelske Escadre vilde forsöge paa at forurolige General *Kamensky*. Et saadant Forsög af Escadren vilde foranledige denne til at gaae tilbage, og saa vilde General *Sandels* rykke efter ham, for at tilbageerobre Landet til Umeå-Elv og der tage Stilling.

Generalmajor *Sandels* indsaae tilfulde sin ufordeelagtige Stilling ved Hörnefors samt at Russerne vare ham overlegne. Den lille Elv, som driver Hörnefors-Værk, var paa flere Steder gangbar, saa at de Svenske let kunde omgaaes, ikke at tale om, at den nordlige Elvbred dominerede den sydlige. Men General *Sandels* antog dog ikke, at General *Kamensky*, med en usikker Bro over Umeå-Elv, og i Ryggen og venstre Flanke truet ved et Angreb fra Havet, vovede at fjerne sig med Hovedcorpset langt fra Umeå og levere et Slag. Men General *Kamensky* var ingen sædvanlig General, og General *Sandels* kjendte ham ikke tilfulde. Imidlertid sögte General *Sandels* at sikkre sig for Overrumpling ved at udsætte een Post paa 200 Mand paa den store Landevei foran Fronten ved Södermjöle, ¼ Mill fra Hörnefors, under Commando af Capitain *Poignant*; en anden ved Kysten foran höire Flöi, paa 50 Mand, og en tredie ved Hörnehammar foran venstre Flöi, paa 100 Mand, med Ordre at bevogte Veien fra Häggnäs. Disse 3 Posteringer skulde ikke alene holde Forbindelse med hverandre, men ogsaa med Hovedcorpset, hvoraf en Bataillon var posteret ved Hörnefors-Kirke. Söndenfor Broen vare Canonerne placerede, og omkring dem den övrige Styrke.

Den 5te Juli, kort efter Tappenstreg, ankom Rapport fra Posteringen foran Fronten, at den var bleven heftigt angreben af Russerne, under Anförsel af General *Alexejeff*; kort efter rappor-

teredes, at baade denne Postering og den ved Hörnehammar vare blevne nödsagede til at trække sig tilbage, og næsten i samme Öieblik hörtes Skud i og omkring Hovedqvarteret i Hörneforsværk, hvorved stor Forvirring opstod. Generalmajor *Sandels* kom snart til Hest tilligemed sine Adjutanter, men maatte lade sin Bagage og det opdækkede Aften-Bord i Stikken, som blev plyndret af Cosakker. Den svenske Bataillon, som var posteret ved Hörnefors-Kirke, erholdt Ordre til at understötte Feltvagten paa den store Landevei, indtil den og Staben vare komne tilbage over Broen; Posteringen ved Hörnehammar blev forstærket af en Bataillon Österbottninger, under Major *v. Essens* Commando, men kastedes i Uorden tilbage; andre Officierer erholdt særskilte Hverv at udföre; Savolax 2den Felt-Bataillon, under den tappre Oberstlieutenant *Duncker*, erholdt Ordre til at forsvare Broen; og, efterat den svenske Bataillon var gaaet tilbage over samme, bleve Russerne modtagne af en levende Musketild samt Ilden fra 2 Canoner. De övrige Canoner samt 1ste Bataillon af Savolaxerne detacheredes til Angersjö, for der at forsvare den Vei, paa hvilken en russisk Colonne, under Commando af General *Kosatschkoffsky*, rykkede frem over Häggnäs i den Hensigt at afskjære General *Sandels* Tilbagetog. Broen over Elven blev flere Gange stormet af Russerne, men disse bleve hver Gang slaaede tilbage; dog, da General *Sandels* erholdt Melding om, at Russerne trængte frem over Hörnehammar, hvorved de ved Broen placerede Canoner og Infanteriet vare udsatte for at afskjæres, befalede han Tilbagetoget, som blev begyndt af Helsingerne og Jemtelændingerne, under Commando af Oberst *Gyldenstolpe*, og fortsat under en levende Ild, hvorved Oberstlieutenant *Duncker* med sine Jægere dannede Arriergarden. Oberst *Edelstam*, som commanderede den finske Afdeling, befalede Oberstlieutenant *Duncker*: „ei at opholde sig for„længe, for ikke et blive afskaaren"; men den uforfærdede Soldat vilde ei vide af nogen Fare; og, omendskjöndt General *Sandels* sendte sin Adjutant, *Montgomery*, til ham med den bestemte Befaling, hurtigt at trække sig tilbage, opsatte han dog saalænge at efterkomme Befalingen, indtil han blev aldeles omringet af Russerne, som, begunstigede og ubemærkede formedelst Taagen, vare trængte frem over Hörnehammar, under Commando af Oberst *Karpenkoff*. Oberstlieutenant *Duncker* formerede sig nu i Colonne,

for at slaae sig igjennem; men, da Oberst *Karpenkoff* opfordrede ham til at overgive sig, besvarede han Opfordringen med en Salve, der blev besvaret med en lignende, hvorved den tappre Oberstlieutenant *Duncker* blev dödelig saaret. Hans Undergivne toge ham under Armene, for at redde ham fra Fangenskab; men den Döende bad dem lade ham ligge og kun tænke paa deres egen Redning; hvorefter de fleste af dem undkom paa Omveie igjennem Skove og over Moser.

Vi have atter her et Exempel paa, hvad vi ogsaa oftere have omtalt, at der, som Regel, ikke er stor Fare ved, eller forbunden med stort Tab, at slaae sig igjennem. Rigtignok endte derved Oberstlieutenant *Duncker* sit Liv, som han maaskee havde frelst, ifald han havde fulgt Oberst *Karpenkoffs* Opfordring. Men Oberstlieutenant *Dunckers* Færd bör dog foretrækkes og staae for Krigeren som et lysende og fölgeværdigt Exempel.

Denne Kamp, som varede i 3 Timer, kostede de Svenske 3 Officierer og 71 Mand döde, 6 Officierer og 115 Mand saarede, samt 2 Officierer og 125 Mand fangne. Russerne angive deres Tab til 180 Mand. Iblandt de Saarede var Cosakkernes Höistbefalende, *Aerekoff*.

Imidlertid fortsatte General *Sandels* Tilbagetoget til Öre-Elv, 1¾ Miil fra Bataillepladsen, forfulgt af Russerne ½ Miil. Overgangen over Öre-Elven fandt Sted ved Håknäs den 6te Juli om Morgenen Kl. 3½.

Det er beklageligt, at den her udviste Tapperhed og de faldne Offere ikke havde den mindste Indflydelse paa Krigens Gang, eller foraarsagede nogensomhelst Nytte. Efter Kampen ved Hörnefors den 5te Juli indtog General *Sandels* sin forhen havte Stilling paa den sydlige Bred af Öre-Elv, med den Forandring, at den svenske Afdeling under Oberst *Gyldenstolpe* forlagdes langs bemeldte Elv fra Havet til Brattfors. Forposterne havde deres Hovedpost midt for Långed-By.

Imidlertid havde den svenske Orlogs-Escadre i den bothniske Havbugt, under Baron *Lagerbjelkes* Commando, ikke været uvirksom. Fregatterne Eyradice og Chapman krydsede udenfor Wasa, hvor en russisk Fregat og en Deel Canonfartöier befandt sig; Fregatten Bellona krydsede imellem Skellefte og Uleåborg; Fregatten Freya i Vest-Qvarken; Cutterbriggen Delphinen

udenfor Umeå; Wenta-litet udenfor Ratan og Skellefte; Kotka vedligeholdt Forbindelsen imellem dem; 2 Galeier og 2 Canonchaloupper laae ved Indlöbet til Öre-Elv og dækkede Landarmeens höire Flöi.

Bemeldte Krigsskibe havde, foruden de allerede omtalte, endvidere gjort circa 100 Fanger, hvoriblandt flere Officierer og en Coureer med Befalinger til den höistcommanderende russiske General, samt erobret 4 större og 10 mindre Fartöier, alle lastede med Provisioner, Beklædningsstykker og Armee-Fornödenheder, hvorved der i General *Kamensky's* Armee-Corps opstod Mangel, som foraarsagede en Deel Desertion over til General *Sandels* Armee-Afdeling.

Ogsaa Besætningen paa Krigsskibene gjorde en Landgang ved Östö-Odde, under Grev *Lagerbjelkes* egen Commando, angreb og forfulgte Russerne ¼ Miil op i Landet.

Disse Anstrengelser og krigerske Foretagender, ligesom de senere, havde fra svensk Side ikkun til Hensigt at begrændse Russernes Fordringer ved Fredsunderhandlingerne, som nu skulde aabnes, og hvortil valgtes Fredericksham i Finland. Den svenske Regjering befuldmægtigede hertil Ambassadeuren, General *Stedingk*, som först efter megen Overtalelse overtog dette vanskelige Hverv, og Oberst *Sköldebrand*; den russiske Regjering befuldmægtigede Grev *Romantzoff* og *v. Alopæus*. Men, inden disse Underhandlinger kunde aabnes, maatte endnu mange Vanskeligheder overvindes.

At slutte en Fred med Rusland er omtrent det samme, som at böie sig for Overmagten, idet intet andet Sprog föres, eller andre Grunde höres og anerkjendes end den Stærkeres Ret og Keiserens Villie. Alle andre Anskuelser og Grunde blive derfor afviste.

Den nye svenske Regjering maatte böde for den gamles Feilgreb. Allerede vare flere Breve vexlede imellem de to Regjeringer angaaende Fredstilbudet, som strax efter Revolutionen fandt Sted fra svensk Side, men blev trukket i Langdrag formedelst Russernes store Fordringer, hvilke bestode især i 3de haarde Punkter, nemlig:

1. Hele Finlands Afstaaelse.

2. Torneå By, med Torneå-Elv til Grændse, istedetfor Kemi-Elv, som dannede Grændsen for det egentlige Finland.

3. Ålandsöerne.

Sverrig var villig *til at afstaae Finland*, *men ikke til at indvilge* i de to andre Paastande. Den svenske Udenrigsminister, Baron *Engström* havde, hvad allerede er fortalt, corresponderet desangaaende med den russiske Udenrigs-Minister, Grev *Romantzoff*, og senest tilskrevet ham under 4de Juli, hvorpaa under 7de Juli fulgte Grev *Romantzoffs* Svar, saalydende:

„Herr Baron!"

„Jeg har den Ære at bevidne Modtagelsen af Deres Excel-„lences Brev, som De har tilskrevet mig under 4de d. M., og jeg „iler med i Dag at udföre det Forsæt, jeg havde fattet, derpaa „hurtigt at afgive mit Svar".

„Efterat Keiseren er bleven meddeelt Indholdet af ovenfor „omtalte Brev og et Brev, som Herr General *Stedingk* har tilskrevet „mig, nærer han det Haab, at Freden, som han saa oprigtigt „önsker, vil blive sluttet. Han seer deraf, at Sverrig, for at kunne „vende tilbage til en lykkelig Stilling, erholde Ro og ende alle „de sörgelige Aarsager til en Krig, som han höiligen beklager, „har ved en Beslutning, der fortjener en Plads i dets Annaler, „bestemt sig til at gjöre de Opoffrelser, som Omstændighederne „fordre".

„Men, eftersom Önskerne om en Fred forekomme os saa „gjensidige, hvorfor da, min Herre! opsætte dens Afslutning"?

„Deres Excellence bör derfor ikke forkaste den Basis, hvil-„ken vi have foreslaaet som et Middel, der kunde före til en „solid og hurtig Fred, og som, jeg tör sige det, har været tra-„ceret paa en saadan Maade, at den omfattede og opfyldte alle „Sverrigs politiske Interesser. Deres Excellence bedes blot at „ville overbevise sig herom, og paa en reen og simpel Maade „bestemme denne Basis, hvis Fordeel er saa öiensynlig; hvori-„mod der, med Hensyn til hvad Basis selv angaaer, gives visse „Detailler, hvorom man maa enes; og for at enes, er det eneste „Middel, at meddele sig".

„Hans Keiserlige Majestæt — tro imod sine Allierede, til „hvilke han har meddeelt sine Beslutninger og sine Principer — er „ikke desmindre tilböielig til at give et Vidnesbyrd om den Efter-„givenhed, med hvilken han gaaer Freden imöde, og har befalet „mig at meddele Deres Excellence, at han paa den ene Side

„forbliver uvægerlig med Hensyn til de fastsatte Betingelser for „Fredsunderhandlingerne, som skulle aabnes i Wiborg, nemlig: „at de ikke ville blive begyndte, forinden de 3 Punkter, som „skulle være Basis for Fredsunderhandlingerne, ere tilstaaede; „men paa den anden Side tillader Hans Keiserlige Majestæt mig „at have en Sammenkomst med Herr General *v. Stedingk*, som „Höistsamme til den Hensigt indbyder at begive sig til Frede- „richshamn, hvor jeg skal indfinde mig. Jeg vil derved kunne „nærmere erfare og undersöge nogle Detailpunkter, hvorom De- „res Excellence taler i Deres Brev, og om hvilke man bör „enes; og, ifald de ikke ere af den Beskaffenhed, at de kuldkaste „Freds-Principet, saa er det mig en Ære at bevidne, at jeg „finder megen Tilfredsstillelse i at kunne aftale med en saa „duelig Minister, som Herr General *v. Stedingk*, alle de Midler, „der kunne befordre Freden og gjöre Sverrigs og Ruslands Inter- „esse fælleds for dem begge. Dette er Keiserens Önske".

„Jeg har den Ære at være etc."

Tilvisse vare disse Conditioner nedslaaende og krænkende for den svenske Patriotisme og det ædle svenske Folk, og derfor maa det ikke forundre os, at den svenske Regjering sögte at nedstemme Keiser *Alexanders* store Fordringer, og hvis Vidnesbyrd om Eftergivenhed og Höimodighed ikke kom andensteds til Syne end i Ord i hans Ministers ovenstaaende Skrivelse. Fra Marts til Juli Maaned var man derfor ikke kommen videre i Fredsslutningen, omendskjöndt Sverrig höiligen trængte til Fred. Sverrig drev disse Underhandlinger baade med stor Klogskab og ved dygtige Mænd, og kaldte alle Midler til Hjælp, selv *Napoleon*, som man haabede at kunne röre, deels ved en Ambassade, og deels ved et Brev fra Udenrigs-Ministeren, Baron *Engström*, til den franske Udenrigs-Minister Herr *de Champagny*, hvilket blev sendt igjennem den franske Minister i Kjöbenhavn, Herr *Dedelot*, hvorpaa Herr *de Champagny* afgav fölgende Svar, dateret Wien den 12te August 1809:

„Jeg har forelagt Keiseren, min Herre, det Brev, som De „har gjort mig den Ære at tilskrive mig, og som er blevet mig „tilstillet igjennem Hr. *Dedelot*".

„Hans Keiserlige Majestæt vil med Fornöielse modtage den „Ambassade, som Kongen af Sverrig har i Sinde at sende ham.

„Det glæder ham at erfare, at Sverrig uddrages af den Crisis, „hvori dets gamle Regjering havde kastet det, og befries fra de „Ulykker, som truede med at blive Følgerne deraf. Sverrig har „ligesaamegen Interesse som Frankrig, Rusland og de övrige „Fastlandsmagter i at tvinge England til at anerkjende alle Ha„ves Frihed og alle Sömagters Uafhængighed. Det er tilvisse „haardt for Kongen af Sverrig, at begynde sin Regjering med en „Handling, som beröver hans Krone en af dets smukkeste Pro„vindser; men han har sin Samvittighed, sit Folk, ja hele Eu„ropa til Vidne paa, at den Ulykke, som vederfares Sverrig, er „en Følge af den gamle Regjerings Handlemaade. Den nær„værende Regjering lover det lykkeligere Tider og Gjenvindelsen „af den tabte Velfærd".

„Jeg kan ikkun gjentage for Deres Excellence, hvad Keise„ren har sagt til Dhrr. Grev *Rosen* og *v. Björnstjerna*, at den „forrige Regjerings Voldsomheder og Uret havde sat ham i den „Nödvendighed, at indgaae Forpligtelser, som vare skadelige for „Sverrigs Interesse og for Udeleligheden af dets Territorium. „Hans Majestæt önsker derfor at see sine Forpligtelser opfyldte „ved én hurtig Fredsslutning imellem Rusland og Sverrig, der „ogsaa medförer Freden for ham og er ham saa vigtig at slutte „med samme Kongerige, og som tillader ham at hengive sig til „alle de Fölelser, han nærer for Sverrig, saavelsom til de ivrigste „Bestræbelser, under alle Forhold, at give Sverrig Pröver paa den „oprigtige Deeltagelse, han föler for dets Lykke og Velfærd".

Med dette smigrende Brev var rigtignok ikke nogen Hjælp vunden imod den mægtige Fiende. Sverrig var altsaa aldeles overladt til sig selv; thi den Hjælp, som dets eneste Allierede, England, ydede, var, med Undtagelse af Subsidierne, saa godt som ingen. Den engelske Statssecretair *Canning* gav derfor tilsidst samme Raad, som *Champagny*.

Men desuagtet fortvivlede hverken Sverrigs tappre Folk eller den svenske Regjering, som derfor endnu forsögte tvende Midler, nemlig: for det Förste: at vinde Tid, i det Haab, at de europæiske Statsforhold skulde tage en for Sverrig gunstig Vending, hvilket dog ikke fandt Sted; og for det Andet: endnu en Gang at forsöge Lykken, og til den Ende med den störst mulige Hurtighed og Hemmelighed at udruste en betydelig Styrke

til Lands og Vands, hvis Hovedformaal var at tvinge General *Kamensky* til at römme Westerbotten, og om muligt afskjære ham Tilbagetoget og fange ham. Men man maatte ikke kjende nöie denne General, naar man kunde gjöre sig Forhaabninger om, let at kunne beseire ham.

Til at lede det tilsigtede Forehavende til Lands og Vands udnævntes Vice-Admiral *Puke*, som heisede sit Admiralsflag paa Linieskibet Adolph-Frederik og lettede Anker ved Gräddö, östenfor Nortelge, den 30te Juli, med en Flaade, bestaaende af 2 Linieskibe, 3 Fregatter, 24 Canonchaloupper og omtrent 40 saakaldte Stor-Baade, hvilke sidste vare bestemte til at före de Tropper og den Bagage, som ei kunde faae Plads paa Krigsfartöierne. De forhen omtalte i den bothniske Bugt krydsende Orlogsfartöier henhörte ei til denne Expedition.

Med ovenstaaende Krigs- og Transportfartöier ankom Admiral *Puke* henimod Midten af August Maaned til Hernösands-Rhed, hvor han indtog de til Expeditionen bestemte Landtropper, bestaaende af en Deel af Kystarmeen, nemlig: Garden til Fods, Regimenterne: Dronningen, Engelbrechten, Östgötha, Upland, Södermanland, Kronoberg, Westmanland og Jönkjöping, tilsammen 6434 Mand med 2 6-pundige Batterier og 4 Haubitser, under Commando af Rigsdrosten, General, Grev *Wachtmeister*. Dette Corps var deelt i 3 Brigader eller Afdelinger: den förste under Commando af Oberst *Fleetwood*, den anden under Oberst *Boye* og den 3die under Oberst, Grev *Löwenhjelm*.

Kystarmeen under General *Wachtmeister* og Nordarmeen, 4267 Mand, under General, Baron *Wredes* Commando — inclusive General *v. Döbelns* Armee-Afdeling, 2000 Mand stærk, som var i Anmarche fra Jemteland — skulde begge underlægges Admiral *Pukes* Overcommando. Men det opvakte strax i Begyndelsen stor Forundring og Misfornöielse i den svenske Armee, at ogsaa Landmagten skulde commanderes af en Admiral — et Commandoforhold, som intetsteds har bragt sand Lykke og Held og vil neppe heller nogensinde bringe det.

To Planer bleve udkastede og ventilerede. Ifölge den förste skulde General *Wachtmeister* gjöre Landgang ved Umeå, söge at blive Herre over Umeå-Elv og angribe Russerne fra to Sider; men denne Plan blev forkastet, da man havde erfaret, at General

Kamensky havde ladet opföre Batterier ved Indlöbet til Umeå-Elv. Ifölge den anden Plan skulde General *Wachtmeister* med sit Corps gjöre Landgang længere tilbage i Ryggen paa den russiske Armee ved Skellefte, for at give General *Wrede* Tid til at ankomme fra Syden med sin Armee-Afdeling; men denne Plan blev ogsaa forkastet, hvorimod Admiral *Puke* bestemte, at foretage Landgangen ved Ratan, 5 svenske Mile i Ryggen af den russiske Armee, eller nordenfor Umeå, hvorved General *Wachtmeister* rigtignok vilde komme til at kjæmpe ene med General *Kamenskys* Armee-Corps, da General *Wrede* — efterdi alle Broer söndenfor Umeå saavelsom Flydebroen over Umeå-Elv vare ödelagte — ikke vilde kunne ankomme betids nok til at deeltage i Kampen. Ratan var derfor ei heller det rette Landgangspunkt, som unegteligen maatte ligge saa nær ved Umeå, at Tropperne kunde udskibes uden at foruroliges under Landgangen, og efter denne ikke blive udmattede ved at marchere en alt for lang og besværlig Vei, inden de stödte paa Fienden. Kunde Landgangscorpset være bleven understöttet af den söndenfor Umeå under General *Wrede* staaaende Kyst-Armee, saa vilde Planen have været fuldkommen.

For at udföre den bestemte Plan, afseilede Admiral *Puke* fra Hernösands-Rhed den 15de August, om Morgenen Kl. 4, og tog Coursen igjennem Östre-Qvarken, for ikke fra Kysten at opdages af Russerne. De store Skibe havde Canonchaloupperne og de mindre Fartöier paa Slæbetoug; og, omendskjöndt Seiladsen blev generet af Taage, naade Admiralen i 37 Timer Ratan den 16de August, om Eftermiddagen Kl. 5, uden mindste Tab.

Var end Expeditionen formedelst Taagen bleven skjult for Russernes Öine, saa opdagedes den dog derved, at Krigsskibene netop formedelst denne Taage vare nödsagede til at gjöre hyppige Signalskud, for at holde Skibene samlede og for ikko at seile paa hinanden, og samme Taage var ogsaa Skyld i, at Landgangen först kunde begynde næste Morgen Kl. 2½ den 17de August og at den varede til Kl. 8 om Aftenen.

General *Kamensky* havde ogsaa ved Rygter erfaret Svenskernes Foretagende, og, som Fölge deraf, var han ikke tvivlraadig, men, opererende paa den indre Linie, vendte han sig först imod General *Wrede* og marcherede den 16de August i to Colonner, den

ene under General *Alexejeffs*, den anden under General *Kamenskys* egen Commando, fra Umeå imod Syd til Öre-Elven, for at angribe General *Wredes* Front og venstre Flöi, medens han beordrede Oberst *Froloff* med det 23de Jæger-Regiment og 1 Bataillon Linie-Infanteri at nærme sig Ratan, og General *Gerschow* med 2 à 3 Batailloner at besætte Umeå, samt beordrede 1 Bataillon, der laae i Piteå, og 1 Bataillon i Torneå, i Tilfælde af fiendtlig Landgang, at rykke Fienden imöde, afslaae hans mulige Angreb paa Piteå og fölge efter ham, ifald han rykkede imod General *Kamensky*. Denne havde lykkeligen endt den förste Dagmarche til Öre-Elven, da en Ordonnants fra Oberst *Froloff* kom sprængende og meldte de Svenskes Ankomst og Landgang ved Ratan. *Kamensky* vidste, som god Strategiker, hvad han havde at gjöre. Strax vendte han om med sin Armee, lod 4 Batailloner under General *Eriksson* blive tilbage ved Öre-Elv, med Ordre til, om Dagen uafbrudt at angribe de Svenske, men om Natten vende tilbage til Umeå og ödelægge Broerne efter sig, og befalede Oberst *Sabanäjeff* med Reserven at understötte Oberst *Froloff*, indtil General *Kamensky* selv kunde ankomme med Hovedcorpset. Imidlertid indtoge de landede Svenske Djekneboda og overskare saaledes General *Kamensky's* Communicationslinie.

Admiral *Puke* afsendte fra Landingsstedet sin Adjutant, Capitain *Nordensköld*, for med de under Major *Sölfverarms* Befaling værende Galeier og 10 Canonchaloupper at bemægtige sig Umeå og den over Elven værende Bro, til hvilken Hensigt Flottillen havde indtaget en Deel Landtropper, under Commando af Major *August Ankarsvärd*. Opholdt af Modvind ankom Flottillen först den 18de August om Eftermiddagen Kl. 5 til Umeå og begyndte strax Angrebet med Canonchaloupperne; men de bleve fra begge Elvens Bredder modtagne med en meget heftig Infanteri-Ild af General *Alexejeffs* Afdeling, hvilken Ild blev stærkere, jo mere de nærmede sig Byen, og tilsidst blev den endog understöttet af 4 Canoner, hvorved de Svenske bleve nödsagede til at trække sig tilbage efter et betydeligt Tab i Döde og Saarede.

General *Wachtmeister* detacherede den 17de August fra Landingsstedet Oberst *Lagerbring* med 220 Mand, under Capitain *Andersins* Commando, til Djekneboda, som, hvad vi have sagt, efter et ringe Tab blev taget med Storm, hvorved de Svenske

erobrede nogle Munderingssorter. Den her staaende 350 Mand stærke russiske Avantgarde, under Oberst *Froloff*, trak sig til Tefteå, hvor han forenede sig med Reserven, under Oberst *Sabanäjeff*, og blev her staaende, eftersom de Svenske ikke forfulgte ham. Paa lignende Maade blev fra Landgangsstedet Oberstlieutenant *Sture* med Uplands-Regiment og 2 Canoner detacheret imod Nord, til Bygdeå, i en Stilling ved Kallåsen, for at dække de Svenskes Ryg og forhindre General *Kamensky* fra at erholde Forstærkning fra denne Side; og, for at dække et muligen nödvendigt Tilbagetog, beordredes Ingenieur-Oberst *Cedergreen* til at opkaste Forskandsninger ved Ratan, hvilket udförtes af Flaadens Besætning. Efterat disse Forholdsregler vare tagne, satte Hovedcorpset sig samme Dag, den 17de August, i Bevægelse til Pålsböle og ankom næste Dags Morgen til Säfvar. Men, omendskjöndt General *Wachtmeister* havde Admiral *Pukes* Ordre til at paaskynde Marchen til Umeå, for at kunne naae denne By förend den ved Öre-Elven med sit Hovedcorps staaende General *Kamensky*, blev Generalen dog staaende ved Säfvar, fordi han erholdt saakaldte „tilforladelige Efterretninger" om, at Russerne allerede vare ankomne til Umeå med deres Hovedstyrke, hvilket dog, ifölge senere Efterretninger, först skete samme Dags Eftermiddag. Denne Feiltagelse er utilgivelig under saadanne Omstændigheder. I Krigen haves hver Dag utallige Rygter, som man maa vide at vurdere og gjennemskue. I Almindelighed taber man ikke ved at rykke Fienden raskt paa Livet, naar man blot ikke rokkes i sine Foretagender og veed hvad man vil. I den svenske Armee bleve Recognosceringerne i Krigen 1808 og 1809, som det lader, kun ufuldstændigt besörgede, saa at de Höistcommanderende ofte i eget Land vare aldeles uvidende om, hvad Fienden foretog sig; hvorimod omvendt Russerne, og, hvad vi ogsaa have omtalt, Nordmændene almindeligviis vare vel underrettede om de Svenskes Stilling og Foretagender. I det mindste kunde General *Wachtmeister* have rykket $\frac{5}{8}$ Miil længere frem og indtaget en Stilling ved Tefteå By, imellem Havet og et Kjær; men istedet derfor blev han staaende 23 Timer uvirksom ved Säfvar, hvilke han blot benyttede til at sende sin Generaladjutant, Oberst *Lagerbring*, til Admiral *Puke*, for at spörge ham om Tilladelse til at rykke til-

bage og besætte det stærke Pas ved Djekneboda. Herved forsömtes at forstærke Stillingen baade ved Säfvar og ved Djekneboda, og först nu indsaae man ret de skadelige Virkninger af at have en Admiral til Overbefalingsmand, som opholdt sig ombord paa sin Flaade. Tillige var General *Wachtmeister* ved de mange Detacheringer bleven svækket saa meget, at han kun havde 5000 Mand samlede, hvorimod General *Kamenskys* Styrke udgjorde circa 6000 Mand med 8 Canoner og noget Cavalleri, som General *Wachtmeister* aldeles manglede. Imidlertid erstattede de Svenskes Begeistring, hvad de manglede i Antal; thi Enhver troede med Sikkerhed, at General *Kamensky* vilde blive taget til Fange med sit Corps.

General *Wachtmeister* udsatte af 1ste Brigade 2 Feltvagter med 1 Bataillon i Reserve söndenfor Broen over Säfvar-Aaen, for at bevogte Veien fra Umeå; men, forinden Oberst *Lagerbring* var kommen tilbage fra Admiral *Puke* med Ordres, havde *Kamensky* allerede den 19de August, om Morgenen Kl. 6½, med Heftighed angrebet de svenske Feltvagter og deres Reserve. General *Wachtmeister* opstillede derpaa Resten af 1ste Brigade med 2 Canoner foran Broen ved Säfvars Gjestgivergaard til Forposternes Forstærkning, 2 Batailloner af 2den Brigade opstilledes paa begge Sider af de foran Broen placerede Canoner, og Resten af denne samt hele 3die Brigade opstilledes paa Höiderne bag Aaen og Säfvar-By. Bag venstre Flöi, nær et ved Ytterboda værende Vadested, posteredes en Feltvagt med en Repli paa 100 Mand, for at dække bemeldte Vadested.

De svenske Forposter söndenfor Säfvars Bro, som vare besatte af Södermanlands-Regiment, modtoge Russernes Angreb med Mod og Kraft, men bleve desuagtet kastede tilbage; dog, efter et Öiebliks Betænkning, indtoge de atter med Bajonetten deres havte Stilling. Understöttede af Jönkjöpings Regiments 3die Bataillon fortsattes her Kampen med fornyet Kraft, og 3 Gange bleve de Svenske drevne ud af deres Position, men ligesaa ofte blev Höiden, hvorpaa de havde staaet, taget tilbage med Bajonetten. Paa General *Wachtmeisters* venstre Flöi förte Adjutanten, Baron *Stackelberg*, og, da denne blev saaret, Major *Hårdh* Commandoen over Forposterne. For at afværge Russernes gjentagne Front-Angreb langs Landeveien mod Södermanlands-Regiment, befalede General *Wachtmeister* Oberstlieutenant *Reutersköld*, med

2den Bataillon af Jönköpings-Regiment, at angribe Russernes venstre Flöi samtidigen med 3die Brigades Jægerbataillon under Ritmester, Baron *Friesendorffs* Commando. Imidlertid var Oberst *Lagerbring* kommen tilbage fra sin Sendelse til Admiral *Puke* og beordredes til at overtage Befalingen over de i Action værende Tropper, ligesom Oberstlieutenant *Hederstjerna* befaledes med Kronobergs-Regiments 1ste Bataillon at omgaae Russernes venstre Flöi og erobre de paa Landeveien placerede Canoner; men *Hederstjerna* blev modtagen af en saa overlegen Ild, at han i Uorden maatte trække sig tilbage. Anden Bataillon af Kronobergs-Regiment, under Commando af Capitain, Baron *Lagerbjelke*, befaledes at dække de foran Broen staaende Canoner, og een Bataillon af Livgrenadererne, under Commando af Oberstlieutenant *Sköldebrand*, beordredes til at rykke over Broen, for at aflöse een af de der posterede Batailloner, som havde lidt meest.

Fra Fegtningens Begyndelse havde Russerne med 2 12-pundige Canoner og 2 Haubitser beskudt de mod dem fremrykkende Tropper og hele Sletten foran Säfvars-By, ja endog Reservetropperne. For at besvare denne Ild, beordredes Lieutenant *Petré* med 2 Canoner at rykke frem over Broen.

Imidlertid havde Russerne med omtrent 2 Batailloner, under Commando af General *Anshelm de Gibory*, fra Ytterboda vadet over Hafsvik, og angrebet de Svenskes venstre Flanke, medens Capitain *Schreider* af det Sefske-Regiment, med 1 Compagni, vadede over Elven nærmere mod Säfvar og angreb denne Flöi i Ryggen. Som Fölge heraf beordredes Dronningens-Regiment, under Commando af Major *v. Hennings*, at rykke frem og understötte Jæger-Bataillonen af 2den Brigade, under Commando af Capitain *Liljeström*, der var bleven nödsaget til at gaae tilbage, fordi den havde forskudt sig, og Major *v. Hennings* kastede Russerne tilbage til Strandbredden; men, da disse bleve forstærkede af Grenaderer, som over Östnäs ankom paa Baade fra Umeå, saa maatte ogsaa Major *Hennings* efter et betydeligt Tab trække sig tilbage. Til dennes Undsætning fremrykkede Svea-Livgarde, under Commando af Major *Lovosin*, som angreb Russerne bagfra, hvorved ikke alene Dronningens-Regiment erholdt Tid til atter at samle sig, men gjorde endog nogle Fanger. Her, paa venstre Flöi, ved Ytterboda, burde de Svenske have været understöttede af Canonchaloupperne, som

uden ringeste Nytte laae ved Ratan, i hvilket Tilfælde Fegtningen rimeligviis vilde være faldet ud til de Svenskes Faveur.

Omendskjöndt de Svenske hidtil ikke havde lidt noget væsentligt Uheld, som lod befrygte et Tilbagetog, tog ikke desmindre General *Wachtmeister* de dertil sigtende Forholdsregler, og beordrede Oberstlieutenant *v. Gützkow* med det Engelbrechtske Regiment at gaae tilbage og tage Stilling bag ved Broen, og Rusthåldsbataillonen af Liv-Grenadererne, under Commando af Capitain *A. Lagerbjelke*, at posteres til Venstre af de ved samme Bro placerede 6 Canoner. Men netop paa samme Tid ankom Stabsadjutanten, *Lefrén*, med Rapport fra venstre Flöi, om at Russerne sammesteds trængte frem med stor Overmagt og Heftighed, ligesom ogsaa Rapport indlöb om, at Russerne sögte at omgaae den höire Flöi; og, da General *Wachtmeister* ei havde flere Reserver disponible til at understötte og fortsætte Fegtningen, saa befalede han Tilbagetoget, som tiltraadtes efter 8 Timers haard Kamp, fra Kl. 7 om Morgenen til Kl. 4 om Eftermiddagen.

Til den Ende beordredes Ingenieur-Oberst *Cedergreen*, saasnart de paa den söndre Side af Broen ved Säfvar posterede Canoner vare bragte tilbage, at afkaste bemeldte Bro, og Oberst *Boye* at rykke frem med det Engelbrechtske-Regiment og 2den Rusthåldsbataillon af Liv-Grenadererne, for at modsætte sig Russerne, som vilde debouchere over Broen, eller forhindre sammes Afkastning; hvilket ogsaa aldeles lykkedes. Da Russerne saaledes ikke kunde forfölge de Svenske, saa medförte disse deres Saarede, hvis Antal belöb sig til omtrent 400 Mand.

Da Slaget ved Säfvar var endt, modtog General *Kamensky* Melding fra General *Eriksson*, at General, Grev *Wrede* var gaaet over Öre-Elven og nærmede sig Umeå. Efterat General *Kamensky* havde befalet General *Eriksson* at forsvare Umeå til det Yderste, besluttede han at nyde Frugterne af sin Seier, ved at forfölge General *Wachtmeister*.

Dennes förste Stilling söndenfor Säfvar, paa Elvens sydlige Bred, var meget at dadle; og hvad vilde vel være skeet, ifald han — hvilket han ifölge alle taktiske Regler burde have gjort — havde taget Position paa Elvens nordlige Bred og afkastet Broen foran sig? I dette Tilfælde var det General *Ka-*

mensky, som skulde aabne sig en Vei og passere en Elv under Ilden fra de ham omringende Fienders velplacerede Canoner og opstillede Bataillonner, hvilket neppe kan antages at ville være lykkedes ham. Den eneste Mulighed for ham at redde sig fandt han i General *Wachtmeisters* feilagtige Opstilling paa begge Sider af en Elv.

Den 19de August, Kl. mellem 8 og 11 om Aftenen, ankom General *Wachtmeister* med sit Troppecorps til Djekneboda, hvor han ved forudsendte Officierer af det topographiske Corps havde ladet undersöge en Stilling, men som ifölge den bragte Melding ogsaa kunde omgaaes, hvorfor han, da tillige Melding indlöb, at Russerne vare i Anmarche, for at iværksætte en saadan Omgaaen, af Frygt for at tabe sit Artilleri m. m., beordrede samme sendt tilbage ad den store Landevei under Bedækning af Kronobergs-Regiment, og Infanteriet gik ad Skovveien til Ratans Havn, hvor hele Armeen næsten samtidigen ankom den 20de August om Morgenen Kl. 4, paa hvilket Tilbagetog General *Wachtmeister* mödte saavel sin Reserve-Ammunition, som de ved Skibene efterladte Haubitser, hvilke Admiral *Puke* afsendte til Generalens Forstærkning og som, af Mangel paa Heste, bleve trukne af Flaadens raske Matroser, hvilket dog tyder paa, at den gamle, værdige Admiral understöttede Generalen med hvad han kunde, og ikke havde indvilget i Tilbagetoget, der heller ikke vilde have været nödvendigt, ifald *Wachtmeister* havde været ligesaa meget General, som han var tapper Soldat. Som saadan fegtede han tilligemed sine Undergivne med stor Berömmelse; men som General og Anförer berövede han dem de Laurbær, som den talrige og vel udrustede Armee-Afdeling ved sit Mod havde fortjent at samle, og foraarsagede sit Fædreland en uoprettelig Skade. Dog dette var ikke hans Feil. Dygtige Folk findes vel overalt, men ingensteds i stort Antal; og — de ville söges.

General *Kamensky* fortsatte den 20de August om Morgenen Forfölgelsen. Da han med sit Corps havde naaet Djekneboda, deelte han det i to Colonner. Den förste, i hvis Spidse var Oberst *Sabanäjeffs* Afdeling, gik paa en Skovvei lige til Havet; den anden Colonne, under General *Kosatschkoffsky*, tog Retningen til Venstre langs en Vei, som förte hen til de Svenskes höire Flöi. Kl. 2 om Eftermiddagen vare Russerne forsamlede foran Ratan.

Da General *Wachtmeister* var kommen tilbage til Ratan og netop var i Færd med at besee Feltforskandsningerne og ordne Forsvaret, ankom lidt efter Kl. 2 den russiske General *Anshelm de Gibory* med det Hverv fra General *Kamensky*, at opfordre General *Wachtmeister* til at overgive sig, eller dog for at overtale ham til at indskibe sig. Da Generalen ikke vilde gaae ind paa hans Forslag, blev Samtalen afbrudt med Trusel om Angreb fra den russiske Generals Side og en Indbydelse fra General *Wachtmeister* til at være velkommen. Russernes Trusel gik snart i Opfyldelse; Kl. 4 om Eftermiddagen begyndte de Angrebet med en levende Ild, som ikkun besvaredes af de svenske lette Tropper, for derved at lokke Russerne nærmere hen under de svenske Forskandsninger. Admiral *Puke* kom ogsaa selv i Land, for at være General *Wachtmeister* til Hjælp ved Forsvaret, og, efterat de lette Tropper længe havde opholdt Russerne, beordredes de tilbage, hvorefter Forskandsningerne og Canonchaloupperne fik Plads til at bestryge det Terrain, paa hvilket de russiske Colonner rykkede frem, med Cardætsker, hvorved Russernes flere Gange gjentagne Angreb bleve slaaede tilbage med betydeligt Tab. Derpaa kastede Russerne sig ind i og bag ved Byen Ratan, hvorfra de med 2 Haubitser beskjöde de svenske Canonchaloupper og Transportflottillen; men disse Haubitser bleve af Canonchalouppernes Canoner omsider bragte til at tie, hvorpaa först om Aftenen Kl. 11 Ilden ophörte fra begge Sider, hvorefter Russerne om Natten trak sig tilbage, efterladende deres Döde og Saarede paa Valpladsen.

Under Paaskud af at begrave de Döde og bortföre de Saarede foreslog General *Wachtmeister* General *Kamensky* en kort Vaabenstilstand, hvilken denne afslog; hvorimod han, formedelst Mangel paa Proviant, Ammunition og Vaaben, i et meget höfligt Brev indböd General *Wachtmeister* til en Samtale, hvori denne indvilgede, og som fandt Sted den 20de August om Aftenen ved de russiske Forposter, under hvilken de Svenske bortförte deres Döde og Saarede fra Valpladsen tilligemed en Deel russiske Saarede. General *Kamenskys* Forslag bestod i: at begge Armeer skulde beholde deres nuhavende Stilling indtil Freden, samt at den russiske Armee maatte faae Leilighed til at forsyne sig med Proviant, hvilke Forslag bleve afslaaede af General *Wachtmeister*.

Men overeensstemmende med Admiral *Pukes* og General *Wachtmeisters* forenede Beslutning blev om Morgenen Kl. 7 den 21de August givet Ordre til den svenske Armees Indskibning, som udförtes i Löbet af Dagen, hvorefter Flaaden afseilede til Umeå, hvor Landtropperne skulde udskibes og förene sig med General *Wrede*, som nu var ankommen dertil med sin Armee-Afdeling.

Saaledes endtes denne saa meget lovende Landgang, der havde kostet Sverrig saa mange Penge og saa meget Blod, uden den allermindste Nytte.

General *Kamensky* viste sig ved denne Leilighed som Helt og som Feltherre, idet han saavel ved Säfvar som ved Ratan fulgte den gamle og rigtige Grundsætning i Krig: „At det er „bedre at forekomme Fienden, end selv at forekommes af ham", hvorfor han paa begge Steder overraskede General *Wachtmeister*, ja paa sidste Sted endog Admiral *Puke* og den svenske Flaade. General *Kamensky* indsaae tilfulde, at, dersom han tilstod sin Modstander den allermindste Betænkningstid til at fornye Angrebet, vilde han være tabt, hvorfor han fortsatte samme, uden at tage Hensyn til at hans Tropper vare udmattede og forhungrede efter den lange Marche, eller svækkede ved Slaget ved Säfvar, eller at han angreb Tropper, som vare velforsynede med Levnetsmidler, havde indtaget en befæstet Stilling paa Kysten og vare Herrer til Söes. Kun ved denne Handlemaade kunde General *Kamensky* vente at forblive i sin Stilling, eller at erholde Tid og Leilighed til at udföre Tilbagetoget.

Begge Armeers Tab var saare betydeligt. De Svenske tabte i begge Slag i Döde og Saarede: 33 Officierer, 795 Underofficierer og Menige, samt 6 Officierer og 192 Mand fangne. Iblandt de Saarede vare Oberst *Fleetwood* og Oberstlieutenant *Sköldebrand*. Russerne angive deres Tab ved Säfvar og Ratan i Döde: Generalmajor *Gotoftsoff* og 4 Officierer; Saarede: Generalmajor *Alexejeff* og 33 Officierer; af Underofficierer og Menige 1500 Mand döde og saarede, hvoraf 150 Mand ved Ratan, Resten ved Säfvar.

De svenske Regimenter fegtede med udmærket Bravour, uden at kunne med deres Blod gjöre den commanderende Generals mangelfulde strategiske Dispositioner god igjen. Af flere Regimenter dækkede $\frac{1}{4}$ af deres Styrke Valpladsen.

Ved ingen Leilighed i denne ulykkelige Krig leed den svenske Fölelse et saa smerteligt Nederlag som ved Säfvar og Ratan, og ingensinde har det svenske Folk med större Sorg og Harme beklaget de lidte Tab og de gjorte Opoffrelser end her, der ikke bragte Landet den ringeste Nytte. Navnet Ratan vækker derfor endnu den Dag i Dag de smerteligste Fölelser hos enhver svensk Patriot — en Fölelse, hvori Krigsmænd af hvilkensomhelst Nation maae sympathisere, eftersom Udfaldet ikke svarede til den udviste Tapperhed, de gjorte Opoffrelser og billigste Forventninger.

Admiral *Puke* og General *Wachtmeister* haabede endnu at kunne spærre Russernes Tilbagetog ved en mindre Expedition til Söes til Piteå. Til den Ende afseilede Major *Hauswolff* med Fregatten Jaramas og 6 Canonchaloupper den 23de August om Aftenen Kl. 9 fra Rheden ved Ratan og ankom den 25de August Kl. 4½ om Eftermiddagen til Pitholmen, ved det söndre Indlöb til Piteå, hvor Major *Hauswolff* erfarede, at Byen var stærkt besat af Russerne; men ikke desmindre besluttede han at rykke frem med Canonchaloupperne til Broen over Piteå-Elv, for derved at afbryde Forbindelsen over samme.

Strax i Begyndelsen af Angrebet blev Major *Hauswolff* haardt saaret, hvorfor Angrebet blev fortsat af Capitain *Jägerfelt* og Lieutenant *Murck* med megen Bravour, og under Canonchaloupperne Ild gik Lieutenant *Ewerlöf* i et Rofartöi tilligemed en Deel Folk, forsynede med Værktöi, for at ödelægge og brænde Broen. Men Russerne havde besat begge Elvbredder og en Höide i Nærheden, hvorfra de nedskjöde Enhver, som nærmede sig Broen. Derved blev Forsöget paa at ödelægge samme afviist, og en stor Deel af de Kjække, som skulde udföre dette Hverv, dræbt eller saaret. Efter et Tab af 21 Döde og Saarede, iblandt de sidste Major *Hauswolff* og Lieutenant *Murck*, maatte Broens Afbrydning opgives.

Samme Dag Major *Hauswolff* afseilede til Piteå, afseilede ogsaa Skjærgaardsflaaden og Transportfartöierne til Umeå, hvor en Deel af Tropperne forenede sig med Nordarmeen under General *Wrede*. Men den 28de August foretog General *Wachtmeister* med 1500 Mand en fornyet Landgang ved Ratan, hvilken dog var uden Re-

sultat, eftersom General *Kamensky* allerede den 24de August havde tiltraadt Tilbagetoget mod Nord, saa at General *Wachtmeister* ei mere kunde forurolige ham, og marcherede derfor ad Landeveien tilbage til Umeå, hvor han ankom den 29de August. Den 12te September kom Admiral *Puke* med sin Orlogs- og Transportflottille tilbage til Öregrunds-Rhed, hvor Landtropperne bleve udskibede, og disse marcherede derpaa til Nortelge.

Hensigten med Expeditionen var saaledes mislykket; men at fange en Kjæmpe som General *Kamensky* var heller ingen let Sag. Kun maa det opvække vor Beklagelse, at den svenske Regjering lod ham forblive staaende saa lang Tid isoleret paa svensk Grund, og ikke for Expeditionen valgte en Anförer med saadanne Egenskaber, hvorved et bedre Resultat vilde være opnaaet. Vi behöve til den Ende blot atter at nævne Personer som *Sandels*, *v. Döbeln*, *v. Wegesack*, *Adlercreutz* o. fl., for at være overbeviist om et ganske andet Resultat. Men den nye svenske Regjering udnævnte ifölge *Adlersparres* Raad den gamle og brave General *Wachtmeister* til Höistcommanderende, istedetfor den allerede valgte General *Adlercreutz*, for ikke at fjerne denne fra Kongens Side og for ogsaa at give Aristokratiet Leilighed til at udmærke sig i Krigen. Den sidste Landgang ved Ratan var uden mindste Nytte; men, ifald den var bleven udfört med större Styrke og længere imod Nord i Ryggen paa General *Kamensky*, vilde denne derved rimeligviis være bleven overvunden. Resultatet af disse mange Expeditioner og Kampe var derimod nu blot det, at General *Kamensky* trak sig noget tidligere tilbage til Piteå, end han ellers vilde have gjort, ifald han ikke var bleven truet og angreben i Ryggen, og Westerbotten derved befriet for Russernes Aag 2 à 3 Uger tidligere, end ifald dette var skeet ifölge Fredsslutningen.

Imedens Admiral *Puke* og General, Grev *Wachtmeister* foretoge ovenanförte Expedition, var Nord-Armeen under General *Wrede*, hvis 2den Afdeling eller Brigade blev commanderet af Generalmajor *v. Döbeln*, ankommen fra Jemteland og havde forsætligen ikke villet lægge Russernes Foretagender Hindringer i Veien, men lode dem gjöre alle de Forberedelser, de vilde, til Angreb. Saaledes byggede Russerne med rastlös Iver en Bro ved Långed, hvilken de vilde kaste over Öre-Elven, og, for at aflede

General *Sandels* Opmærksomhed herfra, foretoge Russerne stærke Recognosceringer og Skinbevægelser imod de Svenskes venstre Flöi; men, for paa sin Side at bestyrke dem i den Tro, at han frygtede deres Angreb, sendte General *Sandels* sin Bagage tilbage bag Lögdeå-Aaen, til Ava, for derved muligen at lokke General *Kamensky* længere ind i Landet, hvorved det vilde blive Kyst-Armeen i Forening med Nord-Armeen saa meget des lettere at fange eller tilintetgjöre ham og hans Armee-Afdeling; thi, saasnart General *Wachtmeister* angreb General *Kamensky* nordfra, vilde General *Wrede* angribe ham fra Sydsiden. Men den hurtige Bevægelse eller Ankomst til Bestemmelsesstedet, der i Krigen almindeligviis er af saa stor og indflydelsesriig Virkning, var i dette Tilfælde netop skadelig. Admiral *Pukes* usædvanlig hurtige Seilads fra Hernösand til Ratan kunde General *Wrede* hverken forudsee eller beregne.

Russerne derimod bleve, hvad vi forhen have omtalt, snart underrettede om de Svenskes Planer og ophörte derfor den 17de September om Eftermiddagen med Broarbeidet ved Långed; men Avantgarden, under Commando af Generalerne *Eriksson* og *Kosatschkoffsky*, bevogtede Elvbredderne saa godt, at de Svenske ikke erholdt Efterretning om Russernes iilsomme Tilbagetog med Hovedstyrken nordpaa förend om Morgenen den 18de August. Dersom Admiral *Puke* var ankommen til Ratan et Par Dage sildigere, saa havde General *Kamensky* uden Tvivl angrebet General *Sandels*, eftersom et saadant Angreb var bestemt til at udföres Natten til den 18de August mod *Sandels* venstre Flöi, hvorved General *Wachtmeister* vilde have erholdt Tid og Leilighed til at indtage Umeå, förend General *Kamensky* var kommen tilbage dertil, hvorved denne i saa Fald neppe havde fundet Leilighed til at undkomme. General *Sandels* begyndte derfor först den 18de August Forfölgelsen, og Infanteriet sattes over Elven, hvorimod Artilleriet og Bagagen först overförtes Natten imellem den 19de og 20de August. Mangel paa Proviant og Broernes Ödelæggelse opholdt de Svenskes Forfölgelse.

Savolax-Bataillonen, under Commando af Oberstlieutenant *Ehrenroth*, dannede Avantgarden, og om Middagen den 21de August var hele General *Wredes* Armee-Corps forsamlet i Stöcksjö. Hidtil havde de svenske Fortropper fordrevet de russiske Jægere

og Cosakker, som havde viist sig; men nærmere ved Umeå, udenfor Tegsby, paa en Höide, som behersker Dalen til Röbäcks By, syntes en alvorligere Modstand at ville finde Sted, da Russerne her havde opkastet nogle Forskandsninger, som vare forstærkede ved Forhug. I Afstand indböd denne Position Respect. Oberstlieutenant *Ehrenroth* befaledes, med Savolaxerne spredte og Österbotningerne sluttede, at angribe de russiske Forskandsninger; de svenske Batailloner bleve posterede i Röbäck til Reserve.

De to finske Batailloner rykkede frem, og med fældet Gevær og under Hurra-Raab stormedes de russiske Forskandsninger, hvorved Besætningen og Cosakkerne, som vare i Nærheden, flygtede uden at forsvare sig. Herover bleve de Stormende meget forundrede; men Grunden opdagedes omsider, da man kom ind i Forskandsningerne og fandt Skydeskaarene udfyldte med tykke, runde Træstammer istedetfor med Canoner, aldeles paa chinesisk Viis. Lieutenanterne *Tigerstedt* og *Montgomery* ilede med nogle Dragoner efter de Flygtende, for at forhindre dem fra at ödelægge Broen over Umeå-Elv, hvilket dog allerede var udfört ved Ankomsten, og de bleve nu med Cardætsker viste tilbage. Det svenske Artilleri rykkede derpaa frem, og en levende Canonade aabnedes fra begge Sider og blev længe fortsat, under hvilken eet russisk Canonskud dræbte 1 Underofficier og 1 Hest samt saarede 12 Mand Österbotninger.

Samme Dags Eftermiddag, den 21de August, var hele Nord-Armeen forsamlet paa Sydsiden af Umeå-Elv; Finnerne paa höire Flöi i og omkring Tegsby; Svenskerne paa venstre Flöi i og omkring Böle-By.

General *v. Döbeln* befalede Lieutenant *Lefrén* med et Commando, Natten til den 22de August, at gaae över Umeå-Elv, for at forurolige Russerne. Han nærmede sig Umeå og besatte et russisk Hospital, hvor han gjorde nogle Fanger, hvorover den russiske derværende Höistcommanderende, General *Eriksson*, blev saa forbittret, at han udstedte Befaling til at Umeå skulde plyndres og brændes. Men den höimodige og ædle russiske General, Prinds *Sibersky*, underrettede Landshövdingen, *Strömberg*, om den udstedte Ordre, og den store Fare, hvori Byen svævede, hvorpaa Landshövdingen med udviist Klogskab og Mod fik Befalingen tilbagekaldt.

Umeå blev forladt af de sidste russiske Tropper den 23de August, og samme Dag atter besat af en Afdeling Savolaxere, under Commando af Capitain *Fieandt*, som den 24de August, fortsatte Marchen til Säfvar, hvor han blev staaende. I Umeå toges 40—50 russiske Efternölere eller Overlöbere til Fange. Det svenske Hovedcorps fulgte efter, saasnart Flyde-Broen over Umeå-Elv var bleven istandsat. Lidt efter lidt rykkede den finske Brigade frem til Täfte og Säfvar.

Russerne förte de ved Säfvar erholdte saavelsom de af de Svenske der efterladte Saarede til Täfte.

Ifölge Admiral *Pukes* Befaling havde Generalmajor, Baron *Sandels* en Sammenkomst med General, Grev *Kamensky*, imellem hvilke der den 2den September i Frostkåge sluttedes fölgende Overeenskomst:

1. Der skal være Vaabenstilstand imellem de russiske og svenske Armeer i Westerbotten, saalænge Fredsunderhandlingerne imellem begge Hoffer vare.

2. De to Armeer indtage fölgende Stilling, nemlig: den russiske Armee i Piteå med Forposterne i Jäfre, og den svenske Armee i Umeå med Forposterne i Rikleå.

3. Det imellem Jäfre og Rikleå liggende Landdistrict ansees som neutralt, saa at ingen af de to Armeers Tropper maae betræde samme.

4. Den svenske Flaade skal gaae tilbage fra Qvarken, og maa ikke under Vaabenstilstanden seile til Åland, eller den finske Kyst.

5. Under Vaabenstilstanden maae de respective Armeer ikke forstærkes.

6. Ubevæbnede Fartöier have Tilladelse til at seile langs den bothniske Bugt.

7. Begge Armeer indtage de dem her anviste Stillinger den 4de d. M.

8. I Tilfælde af at Fredsunderhandlingerne imellem de to Stater skulde blive afbrudte, og Krigen fortsat, skal Underretning derom meddeles Armeerne 15 Dage i Forveien. Men, da General, Grev *Kamensky* ikke har det Hverv at afslutte nogen Vaabenstilstand, med mindre den ratificeres af den höistcommanderende General i Finland, General *Barclay de Tolly*, saa forpligter

General *Kamensky* sig til, inden 15 Dage at give den svenske Armee Underretning herom.

9. Paa det at den Höistcommanderendes Svar kan erholdes saameget des hurtigere, tillades det en russisk Officier at följe med det svenske Fartöi, som skal overbringe ham denne Overeenskomst.

Ovenstaaende Convention blev ikke ratificeret af General *Barclay de Tolly*, men tilstillet Keiseren og af denne henlagt, for at benyttes efter Omstændighederne og Udsigterne ved Fredsslutningen. Dog blev den ikke desmindre overholdt af begge krigförende Parter.

En Deel af de egentlige svenske Tropper vendte derpaa hjem til deres Districter, og Generalmajor, Baron *v. Döbeln* erholdt nu Commandoen over den tilbageblevne Deel af Armeen, som bestod af 1 Bataillon Östgötha-Grenaderer, Calmar-Regiment og de overblevne Finner.

Saaledes endtes Expeditionen til Österbotten. General, Grev *Kamensky* blev af sin Keiser til Belönning for hans Seier ved Säfvar, Slaget ved Ratan og Operationerne i Österbotten hædret med St. Alexander-Nefsky-Orden i Brillanter til en Værdi af 12000 Rubler.*)

Da de Svenskes Uheld ikke kunde have nogen fordeelagtig Virkning paa Fredsunderhandlingerne, maatte den svenske Regjering ende dem, saaledes som Russerne dicterede dem. Men, förend Regjeringen kunde indvilge deri, maatte Stænderne adspörges, og deres Indvilgelse indhentes. Under 25de August 1809 lod Kong *Carl XIII.* Ruslands Fordringer forelægge Stændernes hemmelige Udvalg og bad om hurtigt Svar:

„Om Sverrig bör gaae ind paa Ruslands Fordringer paa „Ålands-Öerne og Kemi-Elven til Rigsgrændse, eller om enten „eet, eller begge af disse omtvistede Punkter bör fra svensk Side „forkastes, om end Fredsunderhandlingerne derved skulde af„brydes, og Krigen end længere fortsættes" . . .

General *Stedingk* havde haabet at kunne redde Ålands-Öerne, eftersom han förend sin Afreise til Frederikshamn havde

*) See: Beskrifning öfver Finska-Kriget till Lands och Sjös, Åren 1808 och 1809, af Generallöitenanten *Michailofski-Danilefski.* Tavastehus 1850, Pag. 188.

erholdt Löfte saavel af Rigsforstanderen, som af de 4 Præsidenter for Stænderne, der netop vare forsamlede i Stockholm — om, at bemeldte Öer ikke skulde blive afstaaede til Rusland. Men disse Löfter vare forgjeves, og Ruslands Paastande bleve altfor meget hörte i Stockholm.*)

Da imidlertid hverken Regjeringen eller Stænderne besade Midler, eller vidste Udveie til Krigens Fortsættelse, eller til at tilbagevise Ruslands Fordringer, maatte de böie sig for den mægtige Modstander og tilstaae, hvad de ei formaaede at afslaae, og paa denne Maade bleve Underhandlingerne i Frederikshamn aabnede den 16de August og sluttede en 17de September 1809, hvorved Sverrig tabte $\frac{1}{3}$ af sit Land — en Erobring, hvorefter Rusland havde tragtet siden Peter den Stores Tid.

Ved denne Underhandling blev fra svensk Side stridt med megen Dygtighed og Haardnakkenhed, for at formilde den mægtige russiske Autokrats Fordringer; men forgjeves; og, omendskjöndt Keiseren ved en anden Leilighed skal have sagt, at han havde Land nok (II. Bind, Pag. 149) og ved Manifestet af 16de Marts 1808 (II. Bind, Pag. 317—19) kun indlemmede Finland i sine Stater, saa maatte Sverrig dog ved Fredsslutningen ogsaa afstaae Ålands-Öerne og indrömme Torneå-Elv, istedetfor Kemi-Elv, til Rigsgrændse, og afstaae Torneå-By, som er beliggende paa svensk Gebeet, til Rusland.

Grev *Romantzoff* tröstede vel de svenske Underhandlere med: at Keiser *Alexander* slet ikke havde nogen Fordring paa Finland; men, da han var bleven tvungen til at begynde Krigen og havde fört den med Held, fandt han sig ved Fredsslutningen beföiet til at foreskrive nye Grændser, og bestemme hvilken Deel af de ved hans Vaaben erobrede Lande han önskede at forene med sit Rige.

Dermed vare alle Grunde tilintetgjorte, og den Stærkeres Ret ene gjældende.

Især smertede det den svenske Nation at afstaae Ålands-Öerne med alle dertilhörende Smaa-Öer og Holme til Rusland, hvorved denne Magt er rykket saa nær til Sverrigs Hovedstad, at Armeen

---

*) See: Mémoires posthumes du Feld-Maréchal, Comte *de Stedingk*, par le Général, Comte *de Björnstjerna*. Paris 1817. III. Part. Pag. 19.

eller Flaaden ikkun behöver 12 Timer for at komme fra Ålands-Öerne til Stockholm. Denne smertelige Afstaaelse har den brave svenske Nation endnu ikke glemt, og tilvisse maa det russiske Naboskab forurolige enhver patriotisk svensk Mand.

Omendskjöndt Danmark og Rusland havde lovet hinanden, ei at slutte nogen separat Fred (III. Bind, Pag. 61—62), blev hertil dog fra Ruslands Side intet Hensyn taget, og Fredsunderhandlingerne aabnede i Frederikshamn, uden at Danmark deri tog nogensomhelst officiel Deel. Rigtignok afreiste den danske Gesandt i Petersborg, Kammerherre, Baron *Blome*, den 6te September fra Petersborg til Frederikshamn, men kun som Observateur for sin Regjering og uden at deeltage i, fölgeligen ogsaa uden mindste Indflydelse paa Underhandlingerne, som desuden ved Baron *Blomes* Ankomt næsten vare til Ende. Danmark bliver derfor ogsaa i Fredsslutningen ikkun berört i Artikel 2 med faa Ord.

Den danske Ministers Fremstillelse, for her at negotiere Fred med Sverrig, blev vel af Grev *Romantzoff* meddeelt de övrige Underhandlere; men hans Forlangende blev ikke understöttet af Greven, hvorfor de svenske Underhandlere svarede:

„At, da det danske Hof havde foreslaaet en directe Under-„handling" — hvilket nærmere vil erfares i XX. Capitel — „saa „kunde der ikke tages videre Hensyn til Baron *Blomes* Forlan-„gende", hvilken Beslutning de stöttede paa en fremlagt Brevvexling imellem den danske Udenrigs-Minister, Grev *Bernstorff* og den svenske Udenrigs-Minister, Baron *Engström*. Freden til Frederikshamn imellem Sverrig og Rusland blev saaledes sluttet uden Danmarks Deeltagelse, og næsten foranlediges man til at antage, at Baron *Blome* ei var tilbörligen legitimeret til at deeltage i den.

Denne Fredsslutning er saalydende:

Art. 1. Der skal i Fremtiden være Fred, Venskab og god Forstaaelse imellem Hans Majestæt Keiseren over alle Russer og Hans Majestæt Kongen af Sverrig, hvilke ville anvende den störste Anstrengelse, for at opretholde fuldkommen god Forstaaelse imellem Sig, deres Stater og Undersaatter, og omhyggeligen söge at undgaae Alt det, som i Fremtiden kunde bryde denne nu saa lykkeligen gjenvundne Enighed.

Art. 2. Da Hans Majestæt Keiseren af Rusland har tilkjendegivet sin bestemte Beslutning, ikke at ville adskille sin

egen Interesse fra sine Allieredes, og da Hans svenske Majestæt med Hensyn til sine Undersaatters Fordele önsker at give Fredens Velgjerning den störst mulige Udvidelse, saa lover sidstnævnte Majestæt og forpligter sig paa det Höitideligste og Bestemteste til fra sin Side Intet at undlade af det, der kan lede til en hastig Fredsslutning mellem ham og Hans Majestæt de Franskes Keiser og Konge til Italien og Hans Majestæt Kongen af Danmark og Norge, ved Hjælp af de umiddelbare Underhandlinger, som allerede ere begyndte med disse Magter.

Art. 3. Da Hans Majestæt Kongen af Sverrig attraaer at give et overordentligt Beviis paa sit Önske, at fornye de intime Forhold med Hans keiserlige Majestæts höie Allierede, saa lover han at tiltræde Fastlands- (Continental) Systemet, dog med nogle Modificationer. Imidlertid forpligter Hans svenske Majestæt sig til at lade alle Kongeriget Sverrigs Havne lukke for storbrittanniske Krigs- og Handelsskibe, men forbeholder sig Indförselen af Salt og Colonialvarer.

Art. 4. Hans Majestæt Kongen af Sverrig frasiger sig saavel for sig som for sine Efterfölgere i Regjeringen, uigjenkaldeligen og til evig Tid til Fordeel for Hans Majestæt Keiseren over alle Russer og for dennes Efterfölgere i Regjeringen, alle Rettigheder og Adkomster til de nedenunder opregnede Landskaber, som i nærværende Krig ved Hans keiserlige Majestæts Vaaben ere blevne erobrede fra Kongeriget Sverrig, nemlig: Gouvernementerne Kymenegaard, Nyland og Tavastehuus, Åbo og Björneborg med Ålands-Öerne, Savolax og Karelen, Wasa, Uleåborg og en Deel af Westerbotten indtil Torneå-Elv med alle deri værende Indbyggere, Stæder, Havne, Fæstninger, Landsbyer og Öer, saavelsom Alt dertil hörende, deres Fordele, Rettigheder og Indkomster.

Art. 5. Ålands-Hav, den bothniske Havbugt og Torneå-Elv skulle i Fremtiden være Grændsen imellem det russiske Rige og Kongeriget Sverrig. I lige Afstand fra Kysterne skulle Öerne, der ligge det faste Land nærmest, paa Ålands og Finlands Side tilhöre Rusland, paa svensk Side Sverrig. Ved Torneå-Elvens Udlöb skal Björkön, Reutehamn og Halvöen, hvorpaa Staden Torneå ligger, være de yderste Punkter af de russiske Besiddelser, og Grændsen skal gaae langs med Torneå-Elv, indtil hvor begge

Elvens Arme löbe sammen ved Kengis Jernværk, og derfra skal den fölge Elven Muonios Löb indtil Norges Grændse.

Art. 6. Da Hans Majestæt Keiseren over alle Russer allerede har givet de meest tydelige Beviser paa den Naade og den Retfærdighed, hvormed Hans Majestæt har besluttet at behandle de erobrede Landskabers Indbyggere, i det han ædelmodigen og af frivillig Drift har tilsagt dem fri Udövelse og Besiddelse af deres Religion, Eiendomme, Rettigheder og Privilegier, saa seer Hans svenske Majestæt sig derved fritagen for den aldeles hellige Forpligtelse, desangaaende at bestemme Noget til Fordeel for Rigets gamle Undersaatter.

Art. 7. Strax efter denne Tractats Underskrift skal, saa hurtigt som muligt, derom afsendes Efterretning til de paa begge Sider commanderende Generaler, og Fiendtlighederne skulle gjensidigen aldeles ophöre til Lands og Vands, og de Fiendtligheder, som imidlertid maatte have fundet Sted, skulle ikke paaagtes og kunne ingen Indflydelse have paa denne Tractat, saa at Alt det, som imidlertid kunde være taget eller erobret paa een af Siderne, skal uvægerligen gives tilbage.

Art. 8. I de förste 4 Uger efter nærværende Conventions Udvexling skulle Hans russiske Majestæts Tropper have forladt Provindsen Westerbotten og være gaaede tilbage over Torneå-Elv. I bemeldte 4 Uger skulle ingen Reqvisitioner, af hvad Navn nævnes kan, paalægges Indbyggerne.

Art. 9. De paa begge Sider gjorte Krigsfanger til Lands og Vands, som og Gidslerne, der under Krigens Löb maatte være tagne eller givne, skulle snarest muligt tilbagegives i Masse, uden Ranzion.

Art. 10. De Finlændere, som nu opholde sig i Sverrig, saavelsom de Svenske, som opholde sig i Finland, skulle have fuldkommen Frihed til at vende tilbage til deres Fædreland og fuld Raadighed over deres bevægelige og ubevægelige Eiendom.

Art. 11. Fra i Dag af skal en bestandig Glemsel hvile over det Passerede, og der skal være en almindelig Amnesti for de af begge Staters Undersaatter, som ved deres Meninger eller Handlinger, til Gunst for den ene eller den anden af de höie contraherende Magter, kunde have gjort sig mistænkelige, eller have foranlediget, at de sattes under Tiltale. De kunne ikke

mere sagsöges af en saadan Grund, og, ifald dette er skeet, skal Sagen neddysses og hæves, og ingen ny Dom deri fældes.

Art. 12. Hjemmels-Breve, Archiver og andre offentlige og private Documenter, Planer, og Korter over Fæstninger, Byer og Lande, som ved nærværende Tractat tilfalde Hans Majestæt Keiseren over alle Russer, ligesom ogsaa Tegninger og Papirer, der maatte forefindes paa Landmaalings-Comptoiret, skulle udleveres inden et Forlöb af 6 Maaneder, og, dersom dette findes umuligt, da i det seneste inden 1 Aar.

Art. 13. Saasnart Ratificationerne ere udvexlede, ville de höie contraherende Magter lade alt Beslag hæve, som maatte være bleven lagt paa Eiendomme, Rettigheder eller Indkomster, tilhörende Indvaanerne i de to respective Stater, eller paa de derværende offentlige Etablissementer.

Art. 14. Den offentlige eller private Gjæld, som af Finner er gjort i Sverrig, eller af de Svenske i Finland, skal betales til de bestemte Terminer og under de bestemte Betingelser.

Art. 15. De af den ene eller den anden höie contraherende Magts Undersaatter, som i den andens Stater maatte tilfalde Eiendomme som Arv, Gave eller paa nogen anden Maade, kunne uden Modsigelse tage disse i Besiddelse, og skulle, om fornödent gjöres, nyde Lovens fulde Beskyttelse og Hjælp, for at sættes i Besiddelse deraf og for at afbenytte alle deraf flydende Rettigheder.

Art. 16. Handelstractaten imellem de to höie contraherende Magter var bestemt at skulle vedvare indtil $^{17}/_{29}$ October 1811; men, da Hans russiske Majestæt ikke vil regne den Tid, hvori den var afbrudt ved Krigen, saa skal ommeldte Tractat atter træde i Kraft og indtil $^{1}/_{13}$ Februar 1813 blive overholdt og bragt til Udförelse i alle de Punkter, som ikke stride imod Foranstaltningerne i det i St. Petersborg under 1ste Januar 1807 udkomne Handelsmanifest.

Art. 17. Da de ved nærværende Tractat med det russiske Rige forenede Lande ere ved Handelsforhold forbundne med Sverrig, saa ere de höie contraherende Magter, som önske at vedligeholde disse for deres gjensidige Undersaatter nyttige Forhold, blevne enige om at træffe Foranstaltninger til sammes videre Udförelse. Indtil de herom ere komne overeens, staaer

det Finnerne frit for at udföre fra Sverrig alle dette Lands Producter, og de Svenske at udföre fra Storfyrstendömmet Finland alle dette Lands Producter.

Art. 18. Hans Kongelige svenske Majestæt bevilges en aarlig toldfri Udförsel af 50,000 Tschetwerts Korn, som blive opkjöbte i den finske Bugts Havne, under den Betingelse, at det bevises, at Opkjöbet er gjort for svensk Regning og ifölge Fuldmagt. Ufrugtbare Aar, hvori Udförsel af Korn er forbuden, ere undtagne herfra.

Art. 19. Hvad Saluteringen til Söes imellem de höie contraherende Parters Krigsskibe angaaer, da er man kommen overeens om, at der i den Henseende skal herske en fuldkommen Liighed imellem begge Magter. Naar deres Krigsskibe möde hinanden i Söen, saa skeer Saluteringen efter den commanderende Officiers Rang, saaledes at den, der har den höieste Rang, erholder den förste Salut, som besvares Skud med Skud. Ere Commandeurerne af lige Rang, saa saluteres ikke fra nogen af Siderne. For Slotte, Fæstninger og ved Indseiling i Havne saluterer den Ankommende eller Afgaaende först.

Art. 20. Opstaae Vanskeligheder i Anledning af Punkter, hvorom Intet er fastsat i denne Tractat, saa skal samme venskabeligen bilægges ved de respective Ambassadeurer eller befuldmægtigede Ministre med den Forsoningsaand, som har dicteret nærværende Tractat.

Art. 21. Nærværende Tractat skal af begge höie contraherende Parter inden 4 Uger efter Undertegnelsen, og om muligt endnu för, ratificeres, og Ratificationen udvexles i St. Petersborg.

Til Bekræftelse heraf have vi Undertegnede i Kraft af vore Fuldmagter underskrevet nærværende Tractat og forsynet samme med vore Vaabener.

Saaledes skeet i Frederikshamn den 5/17 September, Aar 1809.

Romantzoff. *Alopæus.* *Stedingk.* *Sköldebrand.*

Ratification.

„Efterat Vi tilbörligen have undersögt ovenstaaende Tractat, „have Vi antaget, bekræftet og ratificeret samme, ligesom Vi „herved i dens hele Omfang antage, bekræfte og ratificere den,

„og give for Os og Vore Efterfölgere Vort keiserlige Ord paa, „uhrödeligen at holde sammes Stipulationer. Til Bekræftelse have „Vi egenhændigen undertegnet denne Vor Keiserlige Ratification „og forsynet samme med Vort store Rigs-Segl".

„Givet i St. Petersborg den 1ste October 1809 i Vor Re„gjerings 9de Aar".

Alexander.

Grev *Romantzoff.*

Den 22de September om Morgenen Kl. 8 ankom den svenske Cabinets Coureer *Östbom* med denne Fredsslutning til Stockholm. Der blev for Kong *Carl XIII.* intet andet Valg, end — at ratificere samme — til Sverrigs almindelige Sorg.

Man kan iövrigt ikke frakjende denne Tractat Fuldstændighed og Correcthed i dens Affattelse, og den kan derfor tjene som et Mönster i lignende Tilfælde.

Efter Fredsslutningen vendte General *Stedingk* tilbage til Petersborg og overtog atter sin forhen der havte Ambassade. Allerede under 30te September melder han til sin Regjering:

.... „Jeg har hört af Herr *Alopæus*, at Hertugen af Vicenza „(*Caulaincourt*, den franske Ambassadeur i St. Petersborg), var „meget misfornöiet med Fredstractatens 3die Artikel, som an„gaaer Continental-Systemet. Han finder, at den er for gunstig „for Englænderne, og at Modtagelsen af Colonialvarer og Salt „ikke kan tilstaaes .... Herr *v. Blome* har talt til mig i samme „Tone, klaget meget derover og forsikkret mig om, at denne „Artikel aldrig vil indrömmes af Frankrig; men det synes, „som om man her er beredt paa at forsvare dette Punkt".

„Baron *v. Blome* har ogsaa spurgt mig, om det er sandt, „at Grev *Romantzoff* havde erklæret mig, at, i det Tilfælde at „Sverrig ikke sluttede Fred med Danmark, skulde vor Krig „paany begynde med Rusland? Jeg svarede ham, at Greven „ikke havde sagt dette, da han vel vidste, at vi önske Fred „med hele Verden".

Under 15de October melder General *Stedingk* atter til sit Hof:

„Herr *v. Blome* ophörer ikke at declamere imod den 3die „Artikel i Fredsslutningen, omendskjöndt han siger mig, at hans „Regjering vist ikke vil have noget imod samme, naar blot *Na*„*poleon* ikke var imod den, da han aldrig indrömmer Modificationer.

„Hertugen af Vicenza har besögt mig og antaget sin gamle, „familiaire og fortrolige Tone. Han har ikke talt et Ord om „Continental-Systemet, eller om Artikelen 3, som saameget for- „uroliger Herr *v. Blome*, og jeg antager, at han lader denne Sag „löse af Negotiateurerne, som dertil ere forsamlede i Paris".

Dette Punkt var ogsaa det vanskeligste for de svenske Negotiateurer, General Grev *v. Essen* og Statsraad, Baron *Lagerbjelke*, som vare sendte til Paris, for at slutte Fred med Frankrig.

„Paa den anden Side" — vedblev General *v. Stedingk* — „har Herr *Alopæus* sagt mig, at det ikke var klogt af Danmark, „at foraarsage unyttige Opsættelser i Freden med os, og at „Rusland visseligen dermed ikke bebyrder sig".

Disse Yttringer vise tilfulde, hvormegen Bistand Danmark havde at vente af sine höie og mægtige Allierede. Dog maae vi ogsaa være billige og indrömme, at efter den Maade, Danmark havde fört Krigen paa, var det heller ikke berettiget til at gjöre store Fordringer, eller vente Deeltagelse eller Opoffrelser af Ven eller Fiende.

Da Freden var sluttet imellem Sverrig og Rusland, manglede det ikke paa gjensidige Beviser paa Opmærksomhed og Smiger. Keiser *Alexander* begyndte hermed, idet han under 4de October 1809 tilskrev Kong *Carl XIII.* fölgende Brev:

„Min Herr Broder og Cousin!"

„Udvexlingen af Ratificationen af Freds-Tractaten, der gjör „Ende paa Krigen, som var antændt imellem Kongeriget Sverrig „og mit Rige, er skeet, og jeg glæder mig derover med Deres „Majestæt".

„Jeg skylder Dem den Retfærdighed og jeg finder en For- „nöielse i at yde Dem den, at, siden De er opstegen paa Thro- „nen, har De fölt som jeg, at Intet var vore to Stater mere „skadeligt, end at være uenige. Jeg lover derfor Deres Majestæt, „at ville vaage over at befæste Freden ved alle de Midler, som „kan bevise, hvormeget jeg oprigtigt önsker Sverrigs Velfærd".

„Jeg betragter som en gunstig Omstændighed det Valg, De „har gjort, at lade Herr *v. Stedingk* være hos mig Organet for „Vore diplomatiske Forbindelser. Den Retfærdighed, jeg til- „lægger hans Handlemaade og Characteer, og det Værd, jeg

„sætter paa hans Fortjeneste, foranlediger mig til at takke Deres „Majestæt for at have sendt mig ham".

„Jeg beder Dem være overbeviist om mine oprigtige Ven„skabs-Fölelser og den udmærkede Höiagtelse, med hvilken jeg „er min Herr Broders og Cousins etc. etc."

Alexander.

Med dette smigrende, venskabelige og deeltagende Brev maatte Sverrig og dets Konge tröste sig ved den skete Ydmygelse og Tabet af ⅓ af dets Land. Sverrig maatte endog söge at conservere den mægtige Keiser *Alexanders* Venskab og Deeltagelse, hvorfor General *Stedingk* senere erholdt Ordre fra sit Hof at spörge Keiseren, om han atter vilde modtage Seraphiner-Ordenen, som han havde tilbagesendt, efterat *Gustav IV. Adolph* havde tilbagesendt den russiske St. Andreas Orden (II. Bind, Pag. 142—143). General *Stedingk* meldte under 23de Januar 1810, at Keiser *Alexander* hertil havde fundet sig beredvillig med det Tillæg, at de gamle Tvistigheder desangaaende skulde være glemte.

Keiser *Alexander* lod sin daværende gode Ven og Bundsforvandt, Keiser *Napoleon*, igjennem sin Generaladjutant *Tchernicheff* meddele Underretning om den sluttede Fred, og bragte en Svarskrivelse tilbage, som er dateret Schönbrunn den 10de October 1809 og begynder saaledes:

„Min Herr Broder!"

„Hertugen af Vicenza har underrettet mig om, at Deres „Keiserlige Majestæt har sluttet Fred med Sverrig, og at De har „erholdt de Fordele, De önskede. Vil Deres Majestæt tillade „mig, at jeg lykönsker Dem?"

Forresten indeholder dette lange Brev ikkun en almindelig Oversigt over alle andre Staters politiske Forhold.

Saaledes endtes en Krig, hvori de to Landes Krigere havde kjæmpet og blödt i mere end 90 större og mindre Fegtninger, Forpost-Fegtningerne ikke medregnede, men hvori Blod ikke heller blev sparet. Iblandt saa mange andre Tab og Ydmygelser var det ogsaa smerteligt for det tappre og ærekjære svenske Folk at erfare, at saadanne Personer, som vare mistænkte for Forræderi mod Konge og Stat, eller som ikke havde opfyldt deres Pligt imod samme, fandt Beskyttelse i Fredsslutningens 11te Artikel.

Destoværre-! foranlediges man af denne Artikels Indhold til at antage, at stor Pligtforsömmelse havde fundet Sted; thi i modsat Fald havde hiin Artikel ikke været nödvendig, og vi kunne fra det moralske Standpunkt ikkun beklage, at Forræderne ikke ere blevne officielt fremdragne til Straf og Advarsel for kommende Slægter; thi hver den, som slutter sig til Kongens og Landets Fiender, fortjener ingen Overbærelse.

Det synes ogsaa, som om de svenske Anföreres Overeenskomster med Russerne ere afsluttede, efterat de vare komne tilbage til Moderlandet og altsaa vare reddede for Fiendens Overmagt. General *Cronstedts* Convention til Umeå af 22de Marts 1809 og General *Gripenbergs* og Oberst *Palmfelts* Capitulation til Kalix af 25de Marts 1809 fortjente derfor vistnok i Historiens og deres egen Interesse nærmere at belyses.

Keiser *Alexander* havde tilvisse al Anledning til at glæde sig over Fredsslutningen, som han havde dicteret ifölge den Stærkeres Ret. Det i Krigen lidte Menneske-Tab og de gjorte Opoffrelser bleve ikke ændsede i et Land, hvor Mennesker beregnes efter Pengeværdi.

Ifölge den erholdte Fred udstedte Keiser *Alexander* under 1ste October 1809 et langt Manifest, hvori han iblandt Andet siger:

.... „Fredsslutningen har givet Vort Rige sikkre og urokkelige „Grændser. Vore nye Besiddelser ere paa den ene Side be„skyttede ved Sveaborg og andre Fæstninger og ved Ålands„Öernes vigtige Beliggenhed; paa den anden Side ved den both„niske Bugt, som omgiver dem og adskiller dem fra Vor Nabo. „De store Stæder Torneå og Muonio blive bestandig en fast og „urokkelig Formuur for Vort Rige".

„I Besiddelse af alle Havne og Landingssteder ved den „finske Havbugt, i den ålandske Skjærgaard og langs den both„niske Bugts östlige Kyst til Torneå, samt af et Land rigt paa „Skov og adskillige Skovproducter, beboet af et arbeidsomt og „fra ældgamle Tider til Handel og Söfart vant Folk, vil Vor „Handel erholde en ny Udvidelse, Coffardifarten ny Virksomhed, „og Vor Söfart ny Tilvæxt" m. m.

Sverrigs Regjering og Folk vare derimod knuste formedelst

den dem vederfarede Vold. I ingen Fredsslutning har Sverrig lidt et saa smerteligt Tab, som i den til Frederikshamn; og, omendskjöndt man, som sagt, til Underhandlere havde valgt to af Sverrigs dueligste og meest patriotiske Mænd, saa var al Dygtighed, Patriotisme og aandelig Overlegenhed forgjeves, og man maatte give efter for Keiser *Alexanders* materielle Overmagt og derpaa grundede uböielige Villie, saa at det ikke var muligt for de to svenske Diplomater at tilbageerobre med Pennen, hvad der var tabt ved Sværdet. Sverrig sögte at tröste sig med det Haab, at Europas politiske Forviklinger skulde give det Leilighed til at hevne den skete Forurettelse og det lidte Tab. Sverrig opfyldte imidlertid med Nöiagtighed de indgaaede Betingelser.

Ifölge Fredsslutningens 10de Artikel bleve de i den svenske Armee endnu tjenende Finner hjemsendte. Til den Ende opstillede General *v. Döbeln* den 8de October i Umeå de der værende Levninger af den finske Armee, circa 1000 Mand, i en Quarré, for, ifölge höiere Ordre, at gjöre dem bekjendte med Fredsslutningen og sige dem det sidste Farvel. Med blottet Hoved, et sort Bind om den haardt saarede Heltepande og ifört en gammel forslidt Militair-Overkjole, traadte General *v. Döbeln* ind i Quarréen og holdt efterfölgende Tale*), som det er Historieskriverens Pligt at bringe til Efterverdenens Kundskab og som maa afpresse ethvert Hjerte en smertelig Deeltagelse. Denne Tale er saalydende:

„Soldater! Jeg har forsamlet Armeen, for at tilkjendegive „den, at Freden er sluttet den 17de September imellem den „svenske og russiske Krigsmagt. Denne Fredsslutning ender „en ödelæggende Krigs Ulykker; den bör derfor visseligen være „et glad Budskab, især da Sverrigs udtömte Hjælpemidler ikke „tillade Fortsættelsen af en Krig, som var begyndt af et politisk „Misgreb og i to hele Aar fortærede alle dets Kræfter".

„Men Finland beröves Sverrig; Rigsgrændsen er Torneå-„Elv. Finner! ved denne Fred tabes Trediedelen af Sverrigs „Grund; Sverrig taber den stolte, finske Nation, sin kraftigste

*) See: Historia öfver Kriget emellan Sverige och Ryssland, Åren 1808 och 1809. Af *Gustaf Montgomery*, Örebro 1842, II. Delen, Pag. 301—304.

„Understöttelse; men ei nok hermed, den svenske Armee taber „Kjærnen og den betydeligste Deel af sin Krigsmagt; Moder- „landet er knuust, nedsænket i Sorg og Smerte over det uerstatte- „lige Tab. Men den alvise Almagt har besluttet vor Skjebne; „den maa bæres med Taalmodighed og Hengivenhed".

„Soldater! Kammerater! Brödre! I, som under den nys til- „endebragte Krig med saamegen Troskab og Manddom, trods den „fiendtlige Armees store Overlegenhed, have med Vaabenmagt „beseiret Fienden ved Sijkajoki, Revolaks, Pulkkila, Lappo, „Kauhajoki, Alavo, Lappfjärd, Etseri, Nummijärvi, Juntas, Iden- „salmi o. fl. St.; I, som paa egen Haand tilbageerobrede det „halve Finland; I, som tilsidst overmandede maatte overgive „Finlands Grændser, have senere kjæmpet med Standhaftighed „for Moderlandets svenske Jordbund. I her Tilstedeværende „ere kostbare Levninger af den stolte finske Nation og dens „tappre Krigere; det er til Eder, at jeg bör og skal med rört „Hjerte forkynde Kongens, Rigets Stænders, det svenske Folks, „den svenske Armees, mine Medbrödres, min egen — Alles „oprigtige Tak".

„Kongens naadige Velbehag, Rigets Stænders ömme Vel- „villie, det svenske Folks Beundring, den svenske Armees venne- „hulde Höiagtelse, mine Medbrödres Erkjendtlighed, min egen „Hengivenhed for Eder — er det Offer, som helliges Eder og „som af mig frembæres".

„Finner! Brödre! Eders Bedrifter ere store, og den Tak- „sigelse, jeg paa Alles Vegne forkynder Eder, er i lige Forhold. „Til at tolke denne udfordres Veltalenhed; men jeg er kun Sol- „dat — Soldat! — hvilken stolt Benævning? da jeg har denne „Titel af Eder — for Eder og med Eder".

„Modtager da et rört Hjertes ukunstlede Tanker; og I „svenske Tropper, som ved dette Sorgens Hverv ere nærvæ- „rende, værer Vidne til det svenske Moderlands uindskrænkede „Taknemmelighed. Svenske! Værer stolte af at have seet disse „finske Levninger! erindrer dem! höiagter dem! I have seet „deres affaldne Legemer, deres blege Ansigter, som bære „Kjendetegnet af deres troe, omendskjöndt frugteslöse Anstren- „gelser i det forlöbne Aar. Ak! I Finner! Naar i komme til-

„bage til Hjemmet, saa frembringer det svenske Folks Tak til „Eders Nation! Vi vide, at I vende tilbage med udslidte Klæ- „der, med lemlæstede og forskudte Lemmer, men I bringe „med Eder retskafne og tappre Krigsmænds synbare Prydelser. „Fiender af Sverrigs Moderland kunne I aldrig blive, derom er „jeg forvisset; men I ville til alle Tider forblive dets Venner. „Skulde det nye Herredömmes Magt forhindre Eders Önskers „og Villies Udövelse — saa lader med Hjertets og Tankens „tause Sprog Velsignelse lyses over Fædrelandet! Paaminder „Eders Börn derom. Vi skulle fra Slægt til Slægt velsigne Eder, „höiagte Eder!"

„Om Eet beder jeg Eder! Naar I nærme Eder de Steder, „hvor vi have beseiret vore Fiender, og I der see de Jordhöie, „som bedække vore faldne Kammerater, saa giver deres Stöv „Velsignelsens Suk! De ere faldne som Helte, og deres Aske „beskyttes af Ærens Skygger. I kjende Menneskehjertets mang- „foldige Nykker, dets Beskaffenhed hurtigt at kunne tage en „Beslutning, det aldrig troer at kunne glemme; men knapt ere „nogle Uger forlöbne, förend Ustadigheden har gjort et andet „Valg. Tiden forandrer Alt; med den glemmes Alt; men det „forsikkrer jeg, og I skulle selv erfare det: at Krigsmandens „Forbindelse, som er knyttet ved Kamp, Farer, Blod og Död, „oplöses aldrig".

„Saaledes ere I og vi forvissede om hverandres Kjærlighed; „Krigerens Broderskab varer til Livets Ende, og den Taknemme- „lighed, som jeg nu forkynder Eder, har ved denne vor Broder- „forbindelse en uoplöselig Forening".

„Finner! Brödre! Dersom mine Ord kunde besegles med „Blodtaarer fra mine Öine, skulde de strömme, og hver Draabe „forsikkre Eder om min Hengivenhed og mit Venskab".

Saaledes skiltes de fra næsten alle finske Regimenter og Corps tilbageblevne Levninger fra den svenske Armee. Den tappre General *v. Döbelns* sjæleoplöftende Tale var den eneste offentlige Anerkjendelse, som herved blev dem til Deel. Ved Kongl. Ordre af 22de November 1809 bleve Finnerne formerede i 2 Bataillioner, under Commando af Oberstlieutenant *Ehrenrodt* og Major *Ladau*, og aldeles oplöste i Begyndelsen af Aaret 1810.

I Modgang og Sorg, i Glæde og Lykke vare Finnerne sig selv altid lige; de deelte Alt med deres svenske Brödre og efterlode sig hos dem et uforgængeligt Navn i Sverrigs, ja! i Europas Krigshistorie. Hvilken Kriger, hvilken Læser föler ikke Deeltagelse ved disse Begivenheder, ved saa mange smertelige Opoffrelser, saa store og uoprettelige Tab!

XIX. Capitel.

Begivenhederne i Danmark fra Regjerings-Forandringen i Sverrig den 13de Marts indtil Affairen ved Stralsund den 31te Mai 1809.

Den i Sverrig forefaldne Regjeringsforandring maatte naturligviis vække stor Opmærksomhed hos den danske Regjering og det danske Folk. Man indsaae vel, at den derved ledig blevne Throne vilde blive givet til Rigsforstanderen, Hertugen af Södermanland; men han var gammel, uden Börn, saa at Thronen inden kort Tid atter vilde blive ledig, hvorfor det vilde blive et af de indkaldte Stænders förste og vigtigste Hverv, at sikkre Thronfölgen ved at vælge en Arving til Sveas Rige.

Det er atter et Beviis paa menneskelig Ufuldkommenhed og Svaghed, at, naar der tales om ledigværende Throner, vilde gjerne Enhver gribe efter den. En Throne kan bringe et sædvanligt Menneske fra Forstanden, og der gives et ikke ringe Antal Ulykkelige af dette Slags, som have drömt om Kroner og Throner. Ingen Stilling i Livet koster saa megen Möie, saa mange Sorger, ja man kan maaskee sige saa mange Taarer, som Besiddelsen af en Krone, og dog undslaaer sjelden Nogen sig for saadanne Sorger; tvertimod kjæmper man ofte derom, og mange Krige, som ere opkomne af ubestemt, eller pretenderet Arveberettigelse til en Throne, have bragt Folkeslag paa Grændsen af deres Undergang. Det maa altsaa ikke forundre os, at dette Phænomen her, for en Deel, atter kom til Skue.

Der var ogsaa en anden Aarsag tilstede, som fremkaldte en större Interesse ved Valget af Arvingen til Sverrigs Throne, end ved saa mange andre Leiligheder.

Der har nemlig siden Calmar-Unionens Oplösning gaaet den

Grundtanke igjennem de skandinaviske Rigers Regjeringer, om end ikke hos Folket, at det var önskeligt, at de 3 Lande, Danmark, Norge og Sverrig, atter kunde blive forenede og udgjöre eet Rige, og at disse Lande först vilde opnaae Magt og Kraft, Lykke og Velstand, naar en saadan Forening var tilveiebragt. Vi have derfor gjennem Aarhundreder snart seet Danmark og Norge arbeide paa at erobre Sverrig, snart Sverrig arbeide paa at erobre Danmark og Norge, saa at disse Stater godt kunde sammenlignes med Rovdyr, der vexelviis jagede hinanden, for at opsluge hinanden, hvilke Bestræbelser indtil den sildigste Tid bedst er lykkedes Sverrig. Rigtignok har Sverrig ved sine kloge Foranstaltninger og Forbund, krigerske Konger, tappre Generaler og Anförere, dygtige Statsmænd o. s. v. vundet saa betydeligt Terrain og et saa stort Forspring paa den danske Stats Bekostning, til Sverrigs politiske og materielle Udvikling og Velvære, at det næste Greb nödvendigviis maa have den danske Stats Oplösning til Fölge, ifald Vægtskaalen ikke atter slaaer om i modsat Retning; thi i Staternes og Menneskeslægtens Historie og Udvikling hersker en bestandig Ondolation, eet Bölgeslag frem og et andet tilbage, en Stigen og Falden, en Culmination saavel i Lykke som i Ulykke. Men selv denne historiske og uomtvistelige Sandhed fraregnet, er den danske Stat, endog i sin nærværende tilsyneladende kraftlöse Tilstand, formedelst sin politiske, eller maaskee rettere strategiske Beliggenhed, vanskelig at tilintetgjöre, og en politisk Forening af de 3 nordiske Riger under et fælleds Overhoved er, af Natur-Grunde, et Hjernespind, som forsvinder af sig selv.

Vi erkjende de 3 nordiske Rigers interessante Forbindelse ved fælleds Udspring, Sprog-Liighed og adskillige materielle Berörings-punkter; men, for at Statens politiske Forbindelse kan före til Beboernes fælleds Lykke og Velvære, maa dens Udstrækning ei omfatte et större Landareal, end at Beboerne kunne have samme Fornödenheder, samme Interesser, samme Sympathier i Glæde og i Sorg. Tage vi, for at bevise vor Paastand, Tydskland til Exempel, saa er dette store Land beboet af et Folk, som ogsaa for störste Delen har samme Udspring og taler det samme Sprog med forskjellige Dialecter, og som man derfor altid har sögt at holde politisk sammen ved Rigsdage og Forbund. Men til hvad Nytte, eller

med hvilket Held? Ere disse politiske Forbund ikke altid styrtede sammen ved det förste Canonskud, eller ved ethvert offensivt Foretagende af enhver entreprenant Fiende, som er trængt ind i dette Land fra hvilkensomhelst Side, fordi Beboerne ved Rhinen og Weichselen, Donau og Peene, omendskjöndt de vel tale samme Sprog, dog have forskjellige Interesser, fölgelig ogsaa forskjellige Anskuelser. Paa samme Maade kunne vi med lige Bestemthed sige, at Beboerne af Westerbotten, Trondhjemsstift o. s. v. ingen Interesse kunne have for Beboerne af Fyen, Slesvig o. s. v., eller antage, at de förstnævnte Beboere kunde finde Interesse i at kjæmpe eller gjöre materielle Opoffrelser for de Forhold, hvilke, til Exempel Slesvig, som Fastlandsprovinds af Danmark, muligviis kunde blive indviklet i med Tydskland; eller omvendt, troer Nogen, at Slesvigs Beboere, af politiske Grunde, have Interesse for, eller ville frivilligen gjöre Opoffrelser for Beboerne af Nordbotten, Westerbotten, Trondhjemsstift eller Nordlandene, i de Stridigheder, de muligen maatte komme i med Rusland ved Torneå og Muonio, Enarejoki og Tana-Elvene?*)

Og nu med Hensyn til den aandelige Interesse? Vende vi Nordboer os ikke særlig imod Syden, for at finde og glæde os over aandelig Uddannelse, Literatur og Konst, Rigdom og Velvære, for at forlyste os, eller for at optage Moder, Sæder og Skikke? Jo tilvisse. De 3 forskjellige Folkeslag kunde gjensidigen elske og agte hinanden, som gode Naboer leve i Venskab og Harmoni, deeltagende glæde sig over hinandens Lykke, Velvære og Udvikling i Konst og Literatur, og i selskabelig Berörelse vise hinanden alt muligt Gjestevenskab og al Opmærksomhed; men derved er den politiske Forening og aandelige Sammensmeltning ikke tilveiebragt, eller engang mulig at tilveiebringe, da samme beroer paa eensartede Fölelser, som under saa heterogene Forhold ikke kunne være tilstede, hvorfor en slig Forening snarere vil lede til Ufred, Jalousi og Had, end til Lykke og Held for nogen af Parterne. Regenten over disse Riger kunde vel ikke heller före et Nomadeliv og bestandig reise omkring i dem alle; han maatte dog som enhver anden ærlig Mand have den Ret at besidde et fast Op-

*) Disse Anskuelser ere skrevne i Foraaret 1847, altsaa förend Udbrudet af den om Slesvig förte dansk-tydske Krig.

holdssted i et af Rigerne. Men nu er det en bekjendt Sandhed, at Magten trækker sig altid hen til det Land, den By, hvori Regenten boer. I hvilket Land vilde nu vel Skandinaviens Regent tage sit Ophold? Hver den, som kjender de tre nordiske Riger og deres Hovedstæder, vil ubetinget svare: i Danmark og i Kjöbenhavn. Dette Lands milde Clima, den venlige Egn, den nærmere Beliggenhed ved Europas Middelpunkt, altsaa ogsaa ved de Stæder, som er Hovedsædet for Literatur og Konst og for alle store Begivenheder m. m., berettiger os til denne Slutning; men i saa Fald vilde jo Danmark blive Sædet for Magten, og Skandinaviens Regent lidt efter lidt forvandles til en dansk Regent — en Omstændighed, som alene vilde foraarsage megen Misfornöielse og Jalousi, uden at regne mangfoldige andre virkelige eller imaginaire Klagepunkter. Den i Norge stedfundne Utilfredshed og Klage imod Danmark eller den danske Regjering, under Foreningens sidste Periode, maa alene udledes af disse Forhold. Tilvisse var Norges Tab i politisk Henseende og især formedelst Maaden, det tabtes paa, baade sörgeligt og smertefuldt for det patriotiske danske Folk; men i materiel Henseende, med Hensyn til egen Lykke og Velvære, har Danmark ikke tabt Noget ved Adskillelsen, hvilket ogsaa nu almindeligen erkjendes, efterat Saaret ved Aarenes heldbringende Kraft er lægt, og den kraftesløse Krig, der förtes om dets Besiddelse, af den nærværende Generation er glemt.

Omendskjöndt ovenstaaende Anskuelser ere almindelig anerkjendte som de rette, saa synes de dog dengang ikke at have været anseete derfor af den danske Regjering, der meget mere betragtede de 3 nordiske Rigers Forening som en for den værende stor Lykke, som et Livsspörgsmaal og fölgelig ogsaa som dens vigtigste Bestræbelse, og forglemte derover mange andre Spörgsmaal, som laae den nærmere og hvis Lösning vilde meget lettere og sikkrere have fört Folket den jordiske Lykke og Velvære imöde.

Tilvisse kan man imellem redelige og brave Folk overalt paa Jorden finde huuslig Lykke og Velvære; men hver den, som kjender til aandelig Trang og som har levet i et mildt Clima og et frugtbart Land, i Beröring med Konster og Videnskaber, kan ikke ret vel trives over den 60de Bredegrad. De skandinaviske Beboeres Nödvendigheder, Fordringer og Interesser m. m. ere

af alt for forskjellig Natur, til at man, som ovenfor sagt, tör vente nogen Sammensmeltning af Beboerne, eller politisk Tilfredshed imellem dem; men, i Tilfælde af at dette virkeligt var muligt, vilde Danmark derved vinde meest, og Norge tabe meest. Formedelst Sverrigs og Norges Beliggenhed ville de fleste europæiske politiske Spörgsmaal kun blive for disse Lande af secundair Betydning, hvorimod Danmark formedelst sin Beliggenhed og Forbindelse med det europæiske Fastland unegteligen har en ganske anden politisk Betydning, der forresten hverken vinder eller taber i Styrke ved Foreningen af de 2 andre skandinaviske Riger.

Fra denne lille politiske Udflugt ville vi vende tilbage til de historiske Begivenheder, som ikke lade sig hverken forandre eller bortraisonnere.

Strax efterat den stockholmske Revolution var tilendebragt, afsendte den nye Regjering Missioner eller Courerer til Nabomagterne Danmark og Rusland, til den franske Marchal *Bernadotte* og til Keiser *Napoleon*, deels for at overbringe officielle Notificationer fra Rigsforstanderen, Hertug *Carl* af Södermanland, om Regjeringsforandringen, og deels for at tilkjendegive Sverrigs Tilböielighed til Fred, og om muligt erholde Keiser *Napoleons* Intervention heri mod Sverrigs Fiender.

Den förste Mission eller Coureer afgik allerede paa Revolutionsdagen den 13de Marts fra Stockholm og bestod af Major *Arfvedson*, til hvem paa Åland sluttede sig Oberstlieutenant *Lagerbring*, der afreiste til det russiske Hovedqvarteer med et Brev fra Feltmarchal *Klingspor* til den russiske höistcommanderende General i Finland (III. Bind, Pag. 334—336).

Den anden Mission til Marchal *Bernadotte*, Prindsen af Ponte-Corvo, som dengang var i Dresden, afgik den 15de Marts fra Stockholm, passerede Öresund den 21de s. M., og blev fra Helsingör til Hamborg ledsaget af Capitain *v. Gedde* af Kronens-Regiment og fra Hamborg til Dresden af en hollandsk Officier, dertil beordret af den franske Commandant i Hamborg, Oberst *Hammelaye*. Denne Mission bestod af Major *de la Grange* med en Adjutant, Lieutenant *Herkepé*, og Secretair *Peyron*, og havde ogsaa det Hverv at overbringe et Brev fra Feltmarchal *Klingspor* til

Marchallen, for, ifölge Rigsforstanderens Befaling, at foreslaae en Vaabenstilstand med Frankrig. Samme Mission medbragte en lignende Skrivelse fra Feltmarchal *Klingspor* til den „höistcommanderende General for den danske Armee", hvilken Skrivelse blev paa Gjennemreisen afleveret i Kjöbenhavn, hvorfra den blev afsendt til Kongen, som dengang opholdt sig i Kiel, hvor Brevet indtraf den 24de Marts. Denne sidste Skrivelse indeholdt: ... „at Hertugen af Södermanland havde ad interim overtaget „Regjeringen i Sverrig, ifölge eenstemmigt Forlangende af Folket, „Armeen, de Store og Borgerne, samt at han önskede en Vaaben„stilstand, til hvilken Hensigt der var afsendt Officierer til samt„lige med Sverrig krigförende Magter".

Kong *Frederik VI.* lod svare paa denne Skrivelse: ... „at „han ikke vilde eller kunde gaae ind paa nogen Vaabenstilstand „med Sverrig, förend de svenske Havne lukkedes for Englæn„derne, Handelen med dem afbrödes, de i de svenske Havne „værende og af engelske Krydsere opbragte Skibe bleve ud„leverede, danske Skibe erholdt fri Passage til Norge med Pro„visioner, samt at de svenske Havne aabnedes for de Danske og „deres Allierede..."

Prindsen af Ponte-Corvo modtog derimod den til ham sendte Mission med stor Opmærksomhed og befalede strax den hollandske Generallieutenant *Gratien*, som förte Overcommandoen i Hansestæderne og paa Östersöens Kyster, at holde inde med Fiendtlighederne mod Sverrig, indtil nærmere Ordre ankom fra Keiser *Napoleon.* Major *de la Grange* afgik derpaa med Depecher fra Marchal *Bernadotte* til Paris, medens Lieutenant *Herkepé* blev sendt hjem som Coureer, og passerede Öresund den 9de April, hvorimod Majoren repasserede samme den 27de og kom tilbage til Stockholm den 30te s. M.

Den tredie Mission, som var bestemt til at overbringe et Brev fra Rigsforstanderen til Keiser *Napoleon*, bestod af Oberst *Suremain*, en fransk Emigrant i svensk Tjeneste, med Adjutanterne, Cornet, Grev *Ehrensvärd* af det smaalandske Dragon-Regiment, og Fahnejunker *Meliin* af Kongens eget Regiment, hvilke afreiste fra Stockholm den 17de Marts og passerede Öresund Natten imellem den 23de og 24de Marts. De bleve fra Helsingör til Hamborg ledsagede af den danske

Capitain *Bonnevie.* Den 3die Mai kom denne Mission tilbage til Hamborg og afgik Dagen derpaa, ligeledes ledsaget af en dansk Officier igjennem Danmark til Helsingör. Det fra Keiser *Napoleon* til Rigsforstanderen medbragte Svar var saalydende:

Paris den 12te April 1809.

„Min Broder!"

„Jeg har modtaget Deres Kongelige Höiheds Brev af 17de „Marts. De har ikke Uret i at troe paa det Önske, hvoraf jeg „er besjælet, at see Sverrig lykkeligt, roligt og i Fred med sine „Naboer. Hverken Rusland, Danmark eller jeg have paafört „Sverrig Krig med vor gode Villie; vi have tvertimod gjort Alt, „for at undgaae Ulykkerne, som vare lette at forudsee. Jeg har „ilet med at meddele disse Hoffer Deres Kongelige Höiheds „Önsker. Jeg smigrer mig med, at Deres Fölelser ere overeens-„stemmende med mine, og at det ikke afhænger af os, om „Sverrig gjenvinder Lykke og Rolighed. Saasnart jeg erfa-„farer mine Allieredes Hensigter, skal jeg meddele dem til Deres „Kongelige Höihed. Imidlertid beder jeg Dem, ikke at tvivle „paa de Fölelser, som Deres Kongelige Höiheds Characteer og „Dyder allerede for længe siden har indgydet mig".

„Jeg beder Gud at tage Dem, min Broder! i sin hellige og „naadige Varetægt".*)

Deres gode Broder

Napoléon.

---

*) Denne Skrivelse lyder i Originalsproget saalèdes:

„Mon frère! J'ai reçu la lettre de V^tr Alt^e Royale du 17 Mars. „Elle n'a pas tort de croir au desir que j'ai à voir la Suède heureuse, „tranquille et en paix avec ses voisins. Ni la Russie, ni le Danne-„marc, ni moi avons fait la guerre à la Suède de plein gré. Nous „avons au contraire tout fait pour éviter des malheurs qu'il était „facile à prevoir. Je me suis empressé de faire part à ces Cours des „dispositions de V. A. R. Je me flatte que leurs sentiments seront „conformes aux miens, et qu'il ne tiendra pas à nous que la Suède „ne soit rendu au bonheur et à la tranquilité. Aussitôt que je connaitrai „les intentions de mes alliés, j'en ferai part à V. A. R. En attendant, „qu' Elle ne doute pas des sentimens qui m'ont inspiré depuis long „temps les vertus et le caractère de V. A. R."

„Sur ce, je pric Dieu, qu'il vous ait, mon frère, en sa sainte et „digne grace". Votre bon frère

Napoléon.

En 4de Mission eller Afsending afgik til Kongen af Danmark og bestod af Oberstlieutenant, Overadjutant, Kammerherre, Grev *Carl Löwenhjelm*, som passerede Öresund den 30te Marts; og, da Kongen den 1ste April kom tilbage fra sin Reise til Holsteen, saa traf Greven Kongen ved Ankomsten, blev strax modtaget og expederet, og reiste derfor allerede den 2den April tilbage over Helsingör og Helsingborg.

Da Grev *Löwenhjelms* Sendelse og Modtagelse ved det danske Hof har fremkaldt saamange forskjellige Beretninger og saamegen Omtale, ja foraarsaget Danmark Skade og den ædle Kong *Frederik VI.* Bagtalelse, saa ville vi i Detail omtale samme.

Grev *Löwenhjelm* var en ædel, oplyst og ridderlig Personlighed, der ingen Deel havde taget i Revolutionen i sit Fædreland, og som blot var af den nye Regjering givet det Hverv, at overbringe til Kongen af Danmark en Skrivelse fra Rigsforstanderen, og havde altsaa ingen Bröde begaaet, eller var sig en saadan bevidst. Vistnok maa det være enhver Regent tilladt at afvise en fremmed Afsending, ja endog egne Undersaatter, som önske at forestilles ham; men har han modtaget Nogen, især en Fremmed, der, som her, ikkun var sin Regjerings forsonende Organ, saa er det ikke alene Klogskab, men endog Pligt for Regenten at sætte sine personlige Fölelser til Side og ikkun lytte til hans Tale med Galanteri og Forekommenhed, saameget mere, som enhver Stat besidder den Ret, selv at afgjöre sine indre Anliggender, og hvorved Folkets Pluralitet eller den Stærkeres Villie er Lov eller Ret, om end Tusinders Interesser derved krænkes. En Regent har til sin Disposition saamange Organer og Midler, at det maa være under hans Værdighed, personlig at revse eller irettesætte Nogen, hvorimod hans Rolle altid maa være den forsonende Personlighed, ligeoverfor den Feilende, eller den opbrusende Lidenskabelighed og menneskelige Skröbelighed.

Men Grev *Löwenhjelm* var ingen sædvanlig Afsending, der alene skulde bringe en Hilsen eller et Brev fra sin Regjering til Danmarks Konge, men han var en fiin og dannet Mand, der havde tillige det hemmelige Hverv at observere og sondere Stemningen hos og omkring Kongen samt Tilstanden i Danmark, eftersom der virkelig dengang gaves i Sverrig et Parti og deriblandt flere ind-

flydelsesrige Mænd, som gjerne önskede at see de 3 nordiske Riger forenede under *Frederik VI.'s* milde Scepter, hvorfor Grev *Löwenhjelms* Observationer vare af stor Vigtighed. Men *Frederik VI.* bar altid sit Hjerte paa sin Tunge og modtog derfor Greven koldt, kort, irettesættende, ja uvenligt, og skriver under 5te April. selv til Prinds *Christian August* herom saaledes:

. . . „Grev *Löwenhjelm*, som var sendt til mig, har jeg affærdiget „med det Svar, at, forinden de svenske Havne lukkes for de „Engelske, og Sverrig tillader fri Fart med Provisioner til Norge, faae „de Svenske ingen Vaabenstilstand; fremdeles gjorde jeg ham „opmærksom paa, at al Underhandling var vanskelig med en „Nation, der aldeles maatte ansees som Insurgenter" . . .

I Prinds *Christian Augusts* Depeche og Svar af 22de April melder han til Kongen: „at Höistsammes Svar (til Grev *Löwen-* „*hjelm*) har stödt de Svenske noget"; hvortil Kongen under 4de Mai atter svarede Prindsen:

„De yttrer, at det i Sverrig nu herskende Parti ei er til- „freds med mit Svar. Det kan gjerne være muligt; men det Svar, „jeg gav, var saaledes, som det burde være; thi at jeg ei vilde „indlade mig over at en Souverain dethroniseres og frabad mig „alle Yttringer herom, troer jeg var fornödent og aldeles hen- „sigtssvarende med min Stilling".

Man seer af denne Correspondance, at Samtalen imellem Kongen og Grev *Löwenhjelm* maa have været bitter og ubehagelig, og at Kongen just ikke derved havde viist stor Moderation, diplomatisk Fiinhed og Rolighed, hvorfor Samtalen umuligt kunde före til noget glædeligt Resultat med Hensyn til Grevens hemmelige Hverv, saa at man vil vide, at han senere skal have sagt: „hvis Kongen af Danmark havde vidst, hvilke Hverv og „Instructioner jeg havde i min Lomme, vilde han ikke have „modtaget mig saaledes, som jeg blev det".

Grev *Löwenhjelm* fortalte ogsaa, at han særlig var bleven overrasket ved at see og tale med Kongens nærmeste Omgivelse og Adjutanter, der, som bekjendt, ikke vare Personligheder af store Fortjenester eller Talenter. Grevens Slutninger fra Omgivelserne til Kongen selv kunde altsaa neppe have været smigrende, og det er derfor aldeles Vished, at fra denne Stund af opgav, som

Fölge af Grev *Löwenhjelms* Rapport, det svenske Folk, eller de i Sverrig indflydelsesrige Personer, enhver Tanke om at forene de 3 nordiske Riger under *Frederik VI.s* Scepter.

En 5te Mission, som atter afsendtes til Keiser *Napoleon*, med et Brev fra Rigsforstanderen, bestod af Oberst, Grev *Rosen* og Overadjutant, Oberstlieutenant, Grev *Björnstjerna*, der passerede Öresund den 3die April og ledsagedes igjennem Danmark til Hamborg af en dansk Officier. Den 29de April kom de tilbage til Hamborg, reiste igjennem Danmark til Helsingör og passerede tilbage over Öresund den 3die Mai.

Keiser *Napoleon* svarede Grev *Rosen*: „Hertugen bliver „Konge, det forstaaer sig, jeg erkjender ham, og han vælger sin „Efterfölger".

Da Keiser *Alexander* havde ved Oberstlieutenant *Lagerbring* og Feltmarchal *Klingspors* Brev til den höistcommanderende General i Finland modtaget Efterretningen om Revolutionen i Sverrig, sendte Keiseren Kammerherre *Alopæus* med et Brev til Rigsforstanderen. Den 5te April ankom Kammerherren til Stockholm, hvorpaa Rigsforstanderen den 6te April afsendte Staldmester, Baron *Schwerin* og Cabinets-Secretair *Wetterstedt* over Ålandsöerne og Åbo til St. Petersborg med et Svar til Keiseren.

Den 12te April kom Kammerherre, Grev *Löwenhjelm* og Cabinets-Coureer *Brolin* atter over Öresund til Helsingör og reiste derfra igjennem Danmark til Hamborg, ledsagede didhen af Ritmester, Grev *Holstein* af Liv-Garden til Hest.

En Deel franske Officierer, som vare gjorte til Fanger i Pommeren i Felttoget 1807 og som vare holdte i Fangenskab i Sverrig, bleve nu ogsaa lösladte og sendte over Helsingör igjennem Danmark til Hamborg, hvor de ankom den 24de April og bleve sammesteds afleverede til den derværende franske Commandant.

Saaledes vare Forsonings-Skridt indledede med de Stater, der vare Sverrigs Fiender, saa at man maa indrömme, at den nye Regjering i denne Retning gjorde, hvad den formaaede.

Det er os ikke bekjendt, at Sverrig sendte nogen Deputation til England; men derimod indmeldte den engelske Minister i Stockholm, *Merry*, de indtrufne Begivenheder til sin Regjering, som bedömte Regjeringsforandringen med Mildhed og lod igjennem

sin Minister den svenske Regjering atter tilkjendegive, at den ikke havde noget imod, at Sverrig sögte at indlede Fred med sine Fiender, samt at svenske Skibe og svensk Gods skulde ikke löbe mindste Fare hverken i aaben Sö eller i engelske Havne, saafremt Sverrig ikke indgik Forbindelser, som vare stridende mod Englands Sö-Rettigheder. Det engelske Ministerium vilde ei heller blande sig i Sverrigs indre Anliggender; dog meddeelte Statssecretair *Canning*, paa Kongen af Englands Vegne, det eneste Önske: „at Voldsomheder ei maatte udöves mod „Kongens Person".

Ikke heller sendte den svenske Regjering nogen Deputation, eller engang nogen officiel Skrivelse til den commanderende General i Norge, Prinds *Christian August*, som derimod, deels ved Spioner og deels ved private Skrivelser fra Oberstlieutenant *Adlersparre* til General *v. Staffeldt*, blev underrettet om det Passerede. Hvad derimod den norske Armee angaaer, saa forblev den rolig staaende paa Grændsen, overeensstemmende med de givne Löfter. Da Prindsen siger, at han var i Uvished om, hvorledes Begivenhederne i Sverrig vilde stille sig og om den nye Regjerings Planer og Hensigter, tilskrev han Oberstlieutenant *Adlersparre* fölgende i det franske Sprog affattede mærkværdige og gaadefulde Brev:*)

Christiania den 24de Marts 1809.

„Min Herre!"

„De Efterretninger, som De har havt den Godhed at med-
„dele General *v. Staffeldt*, tillade mig ikke at tvivle paa, at
„Deres Planer, at gjengive Deres Fædreland Fred og derved bi-
„drage til Nord-Europas Rigers Lykke — ere gaaede i Opfyl-
„delse, og jeg lykönsker Dem af mit ganske Hjerte til den
„glimrende Leilighed, som har tilbudt sig for Dem, og hvoraf De
„har gjort Brug med den Kraft og den ædle Characteer, hvor-
„med De, ifölge Rygterne, er saa höit begavet. Da jeg ikke
„tvivler paa, at Bevæggrundene til den ulykkelige Disharmoni
„imellem Nationer, som ere saa fast forbundne ved fælleds In-
„teresser, ere forsvundne, og at Sverrigs politiske System er

*) See: Handlingar rörande Sveriges äldra, nyare och nyaste Historia, V, Delen, Pag. 68—70. Stockholm 1831.

„undergaaet en total Forandring, saa troer jeg at have Ret til „at bede Dem, min Herre! at ville have den Godhed at berolige „mig med Hensyn hertil, en Efterretning, som er mig vigtig „under alle Omstændigheder, men især med Hensyn til nogle „Forandringer i det Indre af Landet; Forandringer, som ikke have „nogen fiendtlig Hensigt, men alene Skaansel og Lettelse for Norges „Indbyggere. Jeg forsikkrer Dem paa mit Æresord om, at De „kan regne paa min Taushed (Discretion), og at det vil „være mig en Pligt ved denne Leilighed, som ved enhver anden, „at give Dem Beviser paa den Höiagtelse, jeg nærer for Dem".

„Jeg haaber, at der i dette Tilfælde ikke vil være nogen „Vanskelighed for Passagen for Courerer imellem Norge og Kjö- „benhavn".

„Overbringeren af dette Brev, Herr *Bagge*, har bedet mig „om Tilladelse, at foretage en Reise til Gothenborg, for der at „besörge nogle Forretninger, hvilket forhen er omtalt, med Herr „*v. Platen*. Bevilgelsen af denne Bön havde ingen Betænkelig- „heder fra min Side paa Begivenhedernes nærværende Stand- „punkt, under den Betingelse, at han erholder Frihed til at vende „tilbage hertil, naar det maatte behage ham, da han her har „vigtige Forretninger, som ikke tillade ham lang Fraværelse. „Det er af denne Aarsag at jeg har valgt ham til Parlementair, „for at sætte ham i Stand til at tale med Dem om sine egne „Anliggender, der, som omtalt, afhænge af Deres Afgjörelse, og „som jeg beder Dem at ville have den Godhed at anföre i Sva- „ret paa dette Brev, som han bringer mig tilbage".

„Det er med den meest udmærkede Höiagtelse at jeg har „den Ære at være," etc.

Herr *Bagge* var Prindsens Fortrolige, og ifölge alle Samtidiges Efterretning var han sendt af Prindsen til Gothenborg, for at aftale det Fornödne med Oberst, Baron *Platen* og andre Partimænd angaaende Thronfölgen i Sverrig; og den derved stedfundne Samtale i et Hôtel skal endog uforsigtigviis være bleven hört af Uvedkommende og saaledes refereret for Medlemmer af den norske Regjerings-Commission og opbevaret for Efterverdenen.

Imidlertid havde Oberstlieutenant *Adlersparre* i et Brev, dateret Stockholm den 25de Marts 1809, tilmeldt General *v. Staffeldt*;

.... „Hvad Fangernes Udvexling angaaer, saa har jeg ud-„virket, at alle norske Fanger allerede ere paa Marchen, for „over Svinesund at gaae hjem til deres Fædreland uden nogen „reciproque Fordring fra den svenske Regjerings Side og uden „nogensomhelst Forbeholdenhed".

Oberstlieutenant *Adlersparre* tilskrev atter General *v. Staffeldt* fra Stockholm den 29de Marts 1809,*) indsluttede et Brev til Prindsen og bad om, at Brevet maatte blive befordret med den muligste Hurtighed, fordi det indeholdt den Efterretning, at Courerer og Reisende kunde frit passere igjennem Sverrig fra Sjælland til Norge.

Adlersparres Brev til Prinds *Christian August* var dateret den 30te Marts, og deri meldes ogsaa blot, at de norske Krigsfanger vare paa Marchen hjem til Norge, og at Courerer og Reisende uhindrede kunde passere igjennem Sverrig. Grunden til disse Breve og hvorvidt de indeholdt andre Indlæg bliver vel evig en Gaade; men fra denne Tid af sögte flere svenske Embedsmænd af höi politisk Betydning, naar og saa ofte de kunde, Leilighed til at komme i Forbindelse med Prinds *Christian August*. Man kan let indsee, at Breve, som blot indeholde Smigrerier og Underdanighed, maae betyde noget mere end den almindelige Agtelse for en fiendtlig General, som man vel, naar Nödvendigheden byder at tilskrive i Statens Anliggender, viser en ceremonieus og formel Höflighed; dog her er ikke Tale om Ceremonier —

---

*) Da dette Brev er alt for mærkeligt mellem Generaler, der före Krig med hinanden, saa meddeles det her i Original:

„Jag får den äran anhålla att innelyckte bref med möjeligste skyn-„samhet befordras till Hans Höghet Prinsen. Det är så mycket ange-„lägnare, som det innehållar den för Prinsen och som jag hoppar för „hela Norrige angenäma underrättelsen, att courerer och resande kunna „fritt passera emellam Seland och Norrige öfver Sverige".

„Hvart tillfälle, hvarje angelägenhet, som ger mig anledning att „nalkas i närmara fortroende till norrska Nationen, till den ädla Be-„fälhafare, emot hvilken jag haft den äran föra commando, ära för „mig angenäma till en grad, som jag ei kan beskrifva".

„Allt är fredligt och lugnt rundt omkring oss; den forfärligaste „förbistring har i et ögonblick wändt sig till lugn och fornöjelse, till „forhoppning för fremtiden. Måtta samma Känslor vara och forblifva „rådande hos Nabo-Rikets ädla och tappra Invånare".

men krybende Underdanighed i Forening med Hjertets Sprog, hvilket er saameget mere paafaldende, som de tilsyneladende Bevæggrunde til saadanne Breve ofte ere ganske forunderlige, næsten grebne ud af Luften og en fiendtlig General aldeles uvedkommende. Altsaa allerede nu var Prinds *Christian August* uomtvisteligen vunden for Sverrig og det svenske Parti.

Dette erfares ogsaa letteligen af et Brev fra General, Baron *Armfelt* til Prinds *Christian August*, fra Wenersborg af 4de April 1809, hvori Generalen ogsaa melder Prindsen i et langt smigrende fransk Brev: at han atter har erholdt Commandoen over Vest-Armeen og som Fölge deraf complimenterer ogsaa han Prindsen til at Courerer nu kunne uhindrede passere igjennem Sverrig, at Fangerne skulle blive sendte tilbage til Norge, andrager paa en Vaabenstilstand og giver at forstaae, at han önsker en mundtlig Samtale med Prindsen. Til Slutning gjentager Generalen: „Jeg „venter med Utaalmodighed Deres Höiheds Ordre angaaende en „formelig Vaabenstilstand, var denne endog kun sub spe rati, for „at berolige Folket og for at kunne anvende alle mine Midler til „Forsvaret af Kysterne imod Englænderne, ifald de ville angribe".

Prinds *Christian August* svarer herpaa General *Armfelt*, ligeledes paa Fransk, under 7de April:

.... „Saasnart det er gjörligt — eftersom jeg sildig derom „er bleven underrettet — skal et lignende Antal svenske Krigs-„fanger, som de norske jeg har modtaget, sendes tilbage saa-„vel over Svinesund, som over Magnord".

„Jeg benytter mig af den Efterretning, som Deres Excel-„lence har gjort mig den Ære at meddele mig, for i Löbet af „2—3 Dage at sende Herr Major *v. Darre* til Kjöbenhavn, for at „udbede mig yderligere Ordres af Kongen, min Herre! og, som „jeg haaber, vil Majoren være tilbage om 10 à 12 Dage".

„Dengang Deres Excellence i Juli Maaned f. A. behagede „at foreslaae en Vaabenstilstand, gjorde De mig den Ære at „være enig med mig om, at to Nationer, som ere besjælede af „Kraft, Mod og Patriotisme, beredte til at forsvare deres Fædre-„land indtil den sidste Blodsdraabe, behöve ingensinde at mod-„tage Love af en Erobrer, ligesaa lidt som de ville gjöre Erobrin-„ger paa hinandens Bekostning. Da Omstændighederne endnu „ere de samme, saa antager jeg, at Deres Excellence ikke har,

„saalidt som jeg, forandret Mening i denne Henseende. Det er „altsaa af denne Aarsag at De tillader mig at bemærke, at jeg „anseer den bestaaende Vaabenstilstand at være tilstrækkelig. „Saasnart Bevæggrundene, som have foranlediget denne Krig, „ere fjernede, har jeg Aarsag til at betragte den som endt, og „jeg troer endog, i Tilfælde af at Sverrig blev angreben af Eng- „lænderne, at kunne betragte Sverrig som Allieret"...

Allerede under 11te April, fra Gothenborg, svarede General *Armfelt* paa ovenstaaende Brev og oversendte Oberst, Baron *v. Platen* med samme til Christiania. Dette lange Brev indeholdt ogsaa meest Smigrerier og Underretning om, at de norske Krigsfanger nu maatte være nær ved Svinesund, og i samme tilföies: ... „Ved at vælge Baron *v. Platen* til et Hverv, som giver „ham Leilighed til at gjöre Deres Durchlauchtighed sin Opvart- „ning, troer jeg at have opfyldt et af mine kjæreste Önsker: at „fremsende dem ved en Mand, som er bekjendt for sin Ret- „skaffenhed, sine Talenter og sin Patriotisme, der kjender det „politiske System, vi önske at fölge, og som er ligesaa meget „overeensstemmende med vore Midler som med vor national „Characteer"...

Prindsen svarede under 17de April atter herpaa i et kort Brev, hvori han med nogle Galanterier tilkjendegav: at et Antal svenske Krigsfanger, ligesaa stort som de norske i Sverrig lösladte Fanger, ogsaa vare paa Marchen didhen, hvoraf 60 Mand dirigeredes over Kongsvinger paa Eda, nogle Mand over Svinesund, og Resten til Söes til Strömstad.

Prinds *Christian August* lod alle de krigsfangne svenske Officierer, som sögte derom, ogsaa reise tilbage til Sverrig, imod at give deres Æresord paa, ifald Fiendtlighederne skulde udbryde paany, da atter at indfinde sig i Norge. Förend Afreisen lod Prindsen de ældre svenske Officierer komme for sig, talede med dem om Nordens Stilling og opböd sin hele Veltalenhed, for at overbevise dem om: „Vigtigheden for Sverrig, at vælge Kongen „af Danmark til deres Thronfölger, samt hvor mægtige og uafhæn- „gige de 3 nordiske Riger i saa Fald maatte blive". „De lyttede", skriver Prindsen, „velvilligen til min Stemme og afreiste".

Hensigten med Oberst *v. Platens* Sendelse til Prindsen kunde umuligen være ene den, som Coureer, at overbringe et

Brev af saa betydningslöst Indhold. „Det egentlige Öiemed med „hans Reise" — skriver Prindsen selv til Kongen — „var at lære „mig at kjende, samt om muligt at udforske mig". Oberst *v. Platen* kom, og i Samtalen, skriver Prindsen, „sögte jeg at „overbevise ham om Nytten og Nödvendigheden af at vælge „Kongen af Danmark til Konge af Sverrig". Prindsen havde instrueret sin Omgivelse at tale med Obersten paa lignende Maade.

Prinds *Christian August* forglemte vel ikke sin undersaatlige Pligt, at melde de omhandlede officielle Gjenstande til Kongen, hans Herre. Fra den Tid han havde modtaget Efterretning om Revolutionens Udbrud i Sverrig, indsendte han under 11te, 18de, 24de og 31te Marts de meest detaillerede Rapporter om de ham ihændekomne officielle Efterretninger, Actstykker, Breve, de derpaa afgivne Svar m. m. og beder om nærmere Ordres i sin kritiske Stilling. Rigtignok taler Prindsen i disse Meldinger ikke om de af Major, Baron *Ankarsvärd* paa Kongsvinger til General *v. Staffeldt* gjorte Meddelelser om Prinds *Christian Augusts* eventuelle Forhaabninger at komme paa Valg til Sverrigs Kronprinds (III. Bind, Pag. 285—286), hvilket ogsaa er ganske naturligt, eftersom slig lös Tale umulig kunde være Gjenstand for en officiel Rapport til Kongen, der vilde have anseet en saadan Forhaabning for letsindig og taabelig Forfængelighed. Prindsen anstillede sig derfor klogeligen, som om han Intet havde hört om de ham givne Forhaabninger, og arbeidede imidlertid offentligt for Planen til de 3 nordiske Rigers Forening under *Frederik VI.s* Scepter.

Kongen besvarede de modtagne Depecher med Velvillie, men gav ingen Forholdsordres, og afsendte den 5te April Divisionsadjutanten, Capitain *v. Brock*, igjennem Sverrig til Prinds *Christian August* med et Brev, som blot indeholdt:

„Jeg har gjennemgaaet Deres Rapporter med al den Op„mærksomhed, som de vigtige Gjenstande kan fordre. Jeg „finder ogsaa, at hvad De kan virke er bedre, end om jeg selv „directe handlede. Sverrigs Forening med Danmark er det „store Maal, vi begge ville arbeide for. De af Dem valgte Mid„ler approberer jeg aldeles. Jeg beder Dem ogsaa, ei at see „paa Udgifter, som maatte være forbundne med Planens Udförelse.

„Ifald den svenske Kongefamilie skulde ankomme til Norge, „var det godt, om den kunde afgaae til England".

Ogsaa gjentager Kongen det Svar, han havde givet den svenske Afsending, Grev *Löwenhjelm.*

Men, omendskjöndt Forbindelsen med Norge igjennem Sverrig var aabnet, befalede Kongen under 6te April:

„at Ingen maa meddele nogen Udlænding Pas, eller paategne „samme til Norge,uden Vor udtrykkelige Tilladelse".

I en Depeche af 12te April yttrer Kongen til Prindsen sin Glæde over, at Korn- og Proviantskibe nu vare ankomne til Norge, og: „at de kjække og klippefaste Nordmænd reddes for „det gyselige Onde: Hungersnöd". Dernæst vedbliver han:

... „Foreningen med Sverrig er vist det Rigtigste og det Eneste, „hvorved Staten kan reddes og for evig sikkres en lykkelig For- „fatning for alle 3 Riger. Alt, hvad De dertil kan bidrage, er „Jeg forvisset om at De gjör..... Det Vigtigste og Vanske- „ligste i Tilfælde af Foreningen er Constitutionen; thi, dersom „denne skulde være anderledes i eet af Rigerne, end i de to „andre Riger, vilde Avindsyge gjöre Regjeringen meget vanskelig, „og den vilde ei faae den Fasthed, den burde have".

... „De talte i Deres foregaaende Skrivelse om, at De havde „Fiender; Jeg tilstaaer Dem aabenhjertigen, at Jeg ei troer det, „da Enhver vist vil erkjende, hvad De har gjort, og anseer Dem „for den, der alene har reddet Norge, og hvem der baade har „og tilkommer Æren derfor".

... „Jeg har udnævnt Stiftamtmand i Aggerhuusstift, Grev *Moltke* „til Stiftamtmand i Fyen og til Geheime-Conferentsraad; han er „en ærlig og værdig Mand"...

„For ad interim at være Stiftamtmand og Medlem af den „Kongelige norske Regjerings-Commission og tage Sæde i samme „efter Dem, har jeg udnævnt Cancelli-Præsident og Vice-Præsident „for de Kongelige Ordener, *Kaas.* Han er en Mand, som kjen- „der Norge, besidder min Fortrolighed, og paa hvis Ærlighed „De kan bygge, som med Glæde arbeider under Dem og som „De kan forlade Dem paa. Omendskjöndt Personer, som vi „begge kjende, ville söge at beskrive ham anderledes, samt maa- „skee ville forebringe Dem andre Ting om hans Reise, saa beder Jeg

„Dem sætte Liid til hvad Jeg siger, der er baade Deres og „*Kaas's* Ven".

Man seer af denne Depeche, at der allerede hos Kongen var opstaaet Mistanke imod Prindsens Handlemaade og Troskab. Der circulerede i Kjöbenhavn paa denne Tid ogsaa Rygter om Oprör i Norge. Prinds *Christian August* sögte at overbevise Kongen om det Usandfærdige i disse Rygter, „men neppe" — skriver Prindsen — „har det lykkedes mig at udslette al Mis-„tillid".

Præsident *Kaas's* pludselige Opsendelse til Norge og den redelige og ridderlige, over al Intrigue ophöiede Grev *Gebhard Moltkes* Tilbagekaldelse til Danmark vakte almindelig Opmærksomhed. *Kaas* var en dygtig, kyndig, arbeidsom og sin Konge med Troskab hengiven Embedsmand, men neppe kan man tillægge ham alle de Egenskaber, som ere fornödne for en Mand i en saa ophöiet Stilling. Hensigten med *Kaas's* Opsendelse var unegtelig: at passe paa eller have et Öie med Prindsen og hans Handlinger, da der fra Sverrig udbredte sig Rygter om, at man önskede at vælge ham til svensk Thronfölger, hvilket ganske aabenhjertigt og offentligt blev fortalt til enhver Reisende, som passerede igjennem Sverrig, eftersom der siden Grev *Löwenhjelms* Tilbagekomst fra Kjöbenhavn ikke mere taltes om Kong *Frederik VI.s* Valg.*) Derfor sörgede Prinds *Christian Augusts* Venner i Norge og Parti i Sverrig.

Præsident *Kaas's* Opsendelse til Norge foraarsagede uhyggelige og forargelige Scener og skadede Kongen, der havde befalet *Kaas* at rapportere og correspondere directe med sig, hvilken Fremgangsmaade — et Slags Spioneri — nödvendigviis maatte före til Disharmoni og Fiendskab mellem Prindsen og Præsidenten. Den commanderende General for en Armee bör ikke upaaagtet mistænkes for Mangel paa Troskab og Pligtopfyldelse. Dersom Kongen nærede en saadan Mistanke — hvortil han

*) I Prinds *Christian August's* „Apologi", et Manuscript i det augustenborgske Archiv, anföres vel ogsaa flere Aarsager til at *Frederik VI.* ikke blev valgt til svensk Thronfölger, hvilke findes i *Jacob Aals* Erindringer, som Bidrag til Norges Historie fra 1800—1815. II. Deel, Pag. 669. Christiania 1844.

unegteligen havde grundet Anledning — burde Prindsen uden Betænkning strax have været rappeleret, og en anden dygtig Officier ansat i hans Sted; i dette Tilfælde kunde Præsident *Kaas* ogsaa have været til væsentlig Nytte, enten som Præsident, eller som Medlem af den norske Regjerings-Commission. En saadan Handlemaade vilde i det Mindste have tilkjendegivet Regjeringens Kraft og faste Villie. At dette ikke skete, er en beklagelsesværdig Svaghed.

Prinds *Christian August* afsendte den 12te April sin Adjutant, Major *v. Darre*, til Kjöbenhavn, hvor han ankom den 16de April og medbragte Prindsens Depecher til Kongen af 7de, 9de og 10de April, hvori de seneste Begivenheder i Norge, Correspondancer, Directeur *Bagges* Sendelse til Gothenborg etc. meldes. Major *v. Darre* havde tillige det Hverv, efter indhentet kongelig Befaling, paa Tilbagereisen til Norge at afslutte en Vaabenstilstand med de Svenske.

I disse Rapporter melder Prindsen, hvad vi allerede vide, at General *Armfelt* under 4de April havde tilskrevet Prindsen et saare forbindtligt og smigrende Brev, hvori han meddeler, at han atter var udnævnt til Höistcommanderende over Vest-Armeen, at Generalen har givet Befaling til fri Communication til Lands imellem Danmark og Norge, og at han gjerne önskede en mundtlig Samtale med Prindsen, hvilken denne sögte at undgaae. Prindsen antog ikke, at General *Armfelt* havde havt nogen væsentlig Andeel i Revolutionen, men at han af *Adlersparre* havde erholdt denne Commando, for at fjerne ham — en bekjendt Intrigant, Fanfaron og umoralsk Personlighed — fra Stockholm.

Ifölge Prindsens Rapport af 9de April havde Russerne trukket sig tilbage fra det egentlige Sverrig. Prindsen beder om Kongens Tilladelse til at afslutte en militair Vaabenstilstand paa nogle Maaneder, med 4 Ugers Opsigelse, for at kunne permittere Mandskab i Plöie- og Saatiden og for at frembringe en gunstig Indflydelse paa den forestaaende svenske Rigsdag, hvilken Tid Prindsen önskede selv at benytte til en Reise til Danmark, ifald denne blev tilladt.

Den 10de April ankom til Christiania den opsendte Divisions-Adjutant *v. Brock* med Kongens Depecher af 5te s. M.; afsendtes atter den 12te med Prindsens Svar og ankom til Kjöbenhavn den 18de April.

Disse Depecher indeholdt fra Kongens Side Önsker og Forslag angaaende det svenske Thronfölgervalg, som Prindsen særlig blev paalagt at fremme ved flere Midler, selv ved Penge, som denne ikke antog hensigtssvarende, men derimod raadede Kongen til selv at optræde officielt, eller at bemyndige Prindsen dertil, hvilket Kongen i sit Svar af 18de April dog undslog sig for at gjöre, for ikke at compromitteres, omendskjöndt han antog at have mange Tilhængere i Sverrig. Kongen tilböd sig at give Sverrig en saadan Constitution, at den ikke blev stödende for de Danske og Norske, samt gjöre fælleds Succession for alle 3 Riger til en nödvendig Betingelse, og overlod Prindsen at indlede Sagen saaledes, at et frivilligt Tilbud blev gjort fra Sverrigs Side. At afslutte den forönskede Vaabenstilstand og permittere Mandskab i Plöie- og Saatiden blev tilladt. Kongen beholdt Overqvarteermester *v. Darre* hos sig i Kjöbenhavn, indtil Efterretninger ankom fra Paris eller Petersborg, der muligen kunde gjöre et mundtligt Referat til Prindsen nödvendigt, og som Major *v. Darre* i saa Fald kunde medbringe.

Kongen vedblev at meddele Prindsen sine Anskuelser om det svenske Thronfölgervalg, og klagede i et Brev af 25de April, afsendt med Stiftamtmand *Thygeson*, over, at ingen Efterretninger ankom fra Rusland, der berörte sammes Interesse for Danmark med Hensyn til Foreningen af de 3 nordiske Riger; ligeledes meddeelte Kongen ham, at han ikke heller fra Frankrig havde andre Efterretninger, end at Ministeren for de udenlandske Anliggender, *Champagny*, havde sagt til den danske Minister i Paris, *Dreyer*: „at Keiser *Napoleon* stedse gjör Alt for sine „Allierede, men at Keiseren, som for Tiden er indviklet i Krig „med Österrig, er nödsaget til at smigre Rusland, saa at man „neppe kan vente nogen virksom Deeltagelse fra hans Side, om„endskjöndt hans Önske visfnok er det samme som mit, hvorfor „det er af Vigtighed gjennem den svenske Nation at virke for „Öiemedet.... Önskeligt vilde det være, hvis de Svenske vilde „lukke deres Havne for de Engelske, hvorved deels Krigens Byrder „ville blive lettede for Danmark, og deels vil det derved blive „mig muligt at sende en Gesandt til den svenske Rigsdag"....

Kongen meddeler ogsaa Prindsen, at England forbereder en stor Expedition, som Mange mene gjælder Holsteen (III. Bind,

Pag. 435), og derfor havde Kongen forberedt sig paa at modtage den. Kongen selv antog, at Expeditionen gjaldt Bornholm eller Christiansö — maaskee Weserns eller Hollands Kyster.

Under 22de April melder Prindsen, at Oberst, Grev *Platen* har overbragt til Norge de i svensk Fangenskab værende Normænd, nemlig: 1 Kjöbmand, 10 Skippere, 12 Styrmænd, 124 Matroser, 8 Underofficierer og 110 Soldater, hvorfor et lignende Antal svenske Fanger bleve udvexlede.

Oberst *Platen* havde, skriver Prindsen, tillige den Mission, at undersöge Normændenes, d. e. Prindsens Tanker om den svenske Revolution. Men hemmeligen havde Obersten langt vigtigere Hverv, og hvad der ved denne Leilighed blev afhandlet hemmeligen og mundtligen imellem Prindsen og Oberst *Platen* bliver vel evig ubekjendt for Verden. Uomtvisteligen bragte Obersten Svar eller Afgjörelse paa *Bagges* Underhandlinger angaaende Thronfölgervalget, som Prindsen nu maa have henledet paa sig selv, idet han angav at arbeide for Kongens Valg. Hvad skulde ellers en fiendtlig Oberst have at afhandle under 4 Öine med en fiendtlig General? Af de fölgende Begivenheder er man berettiget til at udlede de meest positive Slutninger i denne Retning, og sikkerligen har denne Sammenkomst været af stor Betydning og tjent som Basis for Prindsens fremtidige Skjebne og Stilling til Sverrig. I denne Sammenkomst ligger Nöglen til Prindsens fölgende Historie; men om den ved denne Leilighed förte hemmelige Samtale meldte Prindsen Intet til Kongen, undtagen at Oberst *Platen* havde sögt at bringe Norge som Morgengave til Sverrig ved Prindsens Thronfölgervalg, hvortil Prindsen som ærlig Mand ikke vilde række Haanden eller bidrage.

Hvor gjerne vi ville frikjende Prinds *Christian August* for at have handlet imod Pligt og Eed — vove vi, og neppe nogen anden upartisk Historieforsker, ikke at gjöre dette. Alt taler imod Prindsens Handlemaade, hvilket vi nærmere ville erfare i det Efterfölgende.

Derimod melder Prindsen herom: at han havde været saa lykkelig at overbevise Oberst *Platen* om, at Sverrigs Isolering vilde före til de 3 nordiske Rigers Undergang, og at Redning kun var at finde ved Sverrigs Forening under Kongen af Danmarks Scepter. Kongens Svar (III. Bind, Pag. 407—409) havde stödt de Svenske

noget. Obersten havde givet Prindsen Beviser paa sand Tiltro, og de Complimenter, Obersten ydede Prindsen, havde foranlediget denne til at forsikkre ham om, at, saalænge Prindsen levede eller stod i Spidsen for den norske Armee, vilde han blive sine Grundsætninger tro, og var der ikke at tænke paa Forening af Norge og Sverrig alene, hverken ved Erobring, eller ved Revolution, hvilket, skriver Prindsen: „jeg meente at give „ham at forstaae, uagtet han ikke paa nogen udelicat Maade „yttrede sig derom". Tilsidst tilbyder Prindsen sig at reise som Ambassadeur til Stockholm, for derved at virke paa Kongens Valg i Sverrig og befordre de 3 nordiske Rigers Forening — et Tilbud, der tilvisse er betydningsfuldt og efter de senere Begivenheder at dömme — meget mistænkeligt.

Dette maa ogsaa have forekommet Kongen saaledes; thi under 4de Mai svarer Höistsamme meget höfligt:

„Det nye Beviis paa Deres Durchlauchtigheds Venskab og Hen„givenhed for min Tjeneste, som De haver givet mig ved at tilbyde „Dem selv at ville reise som Ambassadeur til Stockholm — erkjender „jeg med den störste Taknemmelighed; men, da for det Förste „Ingen kan sendes, forinden man veed, hvad de övrige Magter „ville gjöre, og da Deres Rang og Fortrin i Verden neppe vil „tillade, at De optræder imellem Ministre af anden Rang, og da „jeg desuden allerede har bestemt en Gesandt til Stockholm, „som blot venter paa min sidste Ordre til at reise, saa kan „dette for Tiden ikke skee. Denne Mand er Kammerherre, „Baron *v. Rosenkrantz*, forhen Gesandt ved forskjellige Hoffer og „som i alle Henseender er skikket til en saadan Post".

Derved blev Prindsens Tilbud höfligen afviist.

Imidlertid lod den interimistiske Regjerings-Commission for Norge under 22de April udgaae en Placat, som indeholdt:

At, da det i Sverrig er blevet forbudt baade private Capere og Orlogsfartöier, at opbringe saavel danske som norske Fartöier, saa befaler Regjerings-Commissionen, at, hvis danske eller norske Skibe indbringe svenske Skibe til norske Havne, maae saadanne Skibe eller deres indehavende Ladning — med mindre det er engelsk Eiendom — ikke priisdömmes uden Regjerings-Commissionens Tilladelse og under nærmere i Placaten givne Bestemmelser.

Denne Placats Udstedelse fandt naturligviis ikke Kongens Bifald, der meget mere i Skrivelse af 4de Mai til Prindsen yttrede: at det havde været meget at önske, at Udstedelsen af ovennævnte Placat havde været udsat, indtil Omstændighederne havde viist sig mere gunstige for ham selv til at udstede den.

I Skaane var General *Carl*, Greve af *Mörner* bleven udnævnt til Överstbefalende for den svenske Syd-Armee, istedet for General, Grev *Toll*, der, som vi vide, efter Revolutionen havde erholdt sin Afsked. General *Mörner* sendte en Parlementair med en Skrivelse, dateret Lund den 24de April 1809, til den danske commanderende General, saalydende:

„Jeg har erholdt Ordre til at underrette den höistcommanderende General for den danske Armee paa Sjælland om, at „Hans Kongelige Höihed Rigsforstanderen har paa Sverrigs Vest-„Kyst befalet at ophöre med alle Caperier, og at Hans Konge-„lige Höihed billigen antager, at Caperierne paa lignende Maade „ville ophöre fra dansk Side paa Kysten af Skaane".

„Jeg venter et Svar, for at kunne tilkjendegive Hans Konge-„lige Höihed, om denne Proposition, som er gjort, for at be-„skytte enkelte Personers Eiendom paa begge Sider — antages, „eller ikke".

Denne Skrivelse maa ikke have erholdt Kongens Bifald; thi han har egenhændigen skrevet paa den: „henlægges" og altsaa ikke ladet afgive noget Svar paa samme.

Men Kongen var ogsaa nödsaget til endnu at vise sig fiendtlig stemt imod Sverrig; thi i den ovenfor omtalte Skrivelse til Prindsen af 4de Mai 1809 yttrer han: „at Rusland finder, at vi „ei have gjort nok i Krigen imod Sverrig, og opfordrer os til „den kraftigste Medvirkning. Uden at afslaae denne Begjæring „har jeg med faa Ord beviist, at Vinterens Ustadighed i Dan-„mark og Mangel paa Magaziner og Korn i Norge har forhindret „vore Vinter-Operationer. Det Besynderligste er, at Rusland „söger at bevise, at England var Skyld i den svenske Revolu-„tion, derved at Kongen af Sverrig havde ladet lægge Embargo „paa de engelske Skibe i svenske Havne, og at den engelske „Minister vedblev at residere i Stockholm".

Af Sædevarer var endeel lykkeligen kommen til Norge i Slutningen af April Maaned. Til det militaire Brug udfordredes

söndenfjelds maanedligen 5720 Tönder Rug, 1833 Tönder Byg og 2252 Tönder Havre. Til Sædekorn for Almuen udfordredes derimod 30 á 40000 Tönder.

Dersom der i det Foregaaende findes Mistanke til Prinds *Christian August's* Handlemaade imod Konge og Fædreland, saa er det ogsaa vor Pligt at meddele, hvad vi vide om Prindsens private Liv og Correspondance, hvorved denne Mistanke modificeres.

Vi have allerede omtalt et Brev fra Prindsen til hans Broder, Hertugen af Augustenborg, af 10de Marts; vi ville anföre et lignende af 6te April saalydende:

.... „Et Blik paa vort Födelands Finantser og Ressourcer vil „om kortere eller længere Tid före Maskinens bestemte Oplös- „ning efter sig, og da er det Tidspunkt kommen, da vort Föde- „land er udsat for Oplösning ved indre Gjæring og Undertryk- „kelse, hvor först de enkelte Dele skille sig fra det, for senere „at blive en Provinds af en fremmed Magt, hvor Anarchi med „alle dens skrækkelige Midler og umiddelbare Fölger for Nutid „og Fremtid kaster Nationen et Aarhundrede tilbage, da den „redelige og dygtige Mand bliver et Offer for Egennytte og „Uforstandighed. Hvilken retskaffen Mand skulde ikke anvende „Alt, for at forhindre en saadan Tilstand. Kun eet Middel deri- „mod gives, og dette er:"

„1. Foreningen af de 3 nordiske Riger under eet Scepter „og en ligeartet Constitution".

„2. En moderat Constitution, ved hvilken Crediten hæves, „Finantserne gives en solid Basis og hvorved Regentens Hænder „ikke blive lænkebundne".

„3. At denne Forandring maa komme ovenfra; den maa „være et Offer fra den uindskrænkede Magt til Nationen, som „herved bindes ved uoplöselige Baand".

„4. Det gunstigste Tidspunkt er nu, da Sverrig tilbyder „Kronen. Ikke et Öieblik maa tabes. Afsendinge, Deputerede „fra alle 3 Riger maae kunne frit raadslaae om Constitutionen „med deres Konge".

„Men hvorledes bliver en saadan Idee optaget af Vedkom- „mende? Vil det blive muligt at overbevise ham om Nödven- „digheden, om det Ærefulde og det Heldbringende af dette

„Skridt? Vil det Menneskelige, den dermed forbundne smerte-
„lige Idee ikke beholde Overhaand? Kan jeg bidrage dertil?
„— En Vaabenstilstand kunde maaskee give mig Leilighed til at
„være nogle Dage fraværende og reise til Kjöbenhavn —"

„Miskjend mig ikke; thi ikke Forfængelighed, men kun den
„Overbeviisning, at jeg i min Stilling, formedelst den Tiltro,
„hvormed man ufortjent beærer mig her og tildeels ogsaa i
„Sverrig, maaskee er en af de faa Mænd, som angaaende denne
„Sag tör frit yttre mig for Kongen, maaskee ikke uden Nytte
„kan være virksom for ham, altsaa for Födelandet. Ærgjerrighed
„leder mig sandeligen ikke. Du skal aldrig behöve at skamme
„Dig ved Din Broder, aldrig frygte for at han lader sig forföre,
„selv ved de meest glimrende Udsigter, til at handle imod Eed
„og Pligt. Hellere falde, end leve som en Skurk"...

Hvad andet kan man uddrage af et saadant Brev, end at
dets Forfatter maa være en retskaffen og patriotisk sindet Mand;
thi saa slem er ikke Verden, at man tör tillade sig at antage
de anförte Ord og Anskuelser for den höieste Grad af Forstil-
lelse af en Mand, hvis foregaaende private Liv, saavidt be-
kjendt, kun bærer Spor af alle ridderlige Dyder i Ordets sande
Betydning? Destoværre! maae vi senere udtale en anden Anskuelse.

Imidlertid havde Mistanke til Prindsens Troskab Præsident
Kaas's Opsendelse til Norge til Fölge, hvor han ankom den 1ste
Mai 1809. Præsident *Kaas* havde forhen været Stiftamtmand i
Christiania, hvor han var afholdt formedelst sit venlige, jevne
Væsen og selskabelige Egenskaber, men ogsaa bekjendt for sin
Sandselighed.

Prindsen melder under 1ste Mai *Kaas's* Ankomst til Chri-
stiania, med Tilföiende, at hans Ansættelse maa foranledige Op-
sigt og give grundet Anledning til den almindelige Mening om
Kongens Mistro til Regjerings-Commissionen; og tilföier han,
at hans Person skal være ham velkommen, og at det vil være
ham kjært at arbeide med en Mand af Talent og som besidder
Kongens Tiltro; og de skulle alle saa meget muligt raadföre sig
med ham og beslutte efter bedste Overbeviisning.

Prindsen melder ogsaa samme Dag, den 1ste Mai, til
Kongen, at han den 25de April havde sendt en Courier til
General *Armfelt* i Stockholm, for at meddele ham, at Major

v. Darre paa Tilbagereisen fra Danmark var beordret til at afslutte en Vaabenstilstand med den svenske Officier, som dertil maatte blive udnævnt; dog yttrede Prindsen tillige til Kongen, at han ikke troer at kunne tilstaae de Svenske en Vaabenstilstand, hvis Russerne atter havde begyndt Fiendtlighederne, men önsker heller ikke at have Russerne for nær ved de norske Grændser.

General *Armfelt* svarer under 5te Mai fra Stockholm, at han, inden han forlod Gothenborg, havde meddeelt Oberst, Baron *Posse* Fuldmagt til at afslutte Vaabenstilstanden, og at Major *v. Darre* ventes med Utaalmodighed, og slutter sit Brev saaledes:

.... „Vest-Armeen, som har havt den særegne Lykke at „beundre Deres Durchlauchtigheds civile Dyder og militaire Ta„lenter, yder Dem en Tilbedelse, som er Deres Durchlauchtighed „og os værdig, og fra Generalen til den sidste Soldat gives der „sikkerligen Ingen, der ikke anseer den Tid for hæderlig, i „hvilken vi have erhvervet os Deres Höiagtelse og Velvillie"...

Slige Complimenter af en fiendtlig General i Breve af tjenstligt Indhold tyde atter paa, at Prindsen af Augustenborg allerede var vunden for den svenske Thronfölge.

Præsident *Kaas* melder den 1ste Mai selv til Kongen sin Ankomst til Christiania og de Observationer, han havde gjort paa sin Reise igjennem Sverrig. I Gothenborg opholdt han sig 1½ Dag, for at udforske Stemningen og tale med forskjellige politiske Personer, deriblandt General *Armfelt* selv, hvem han omtaler som en meget behagelig, fiin og dannet Mand. Begge vare tilbageholdne og lurede, saa at sige, paa hinandens Ord og Miner, for at udforske hinanden. Om Stemningen melder *Kaas*:

.... „Almuens Forbittrelse imod den afsatte Konge og hans „Familie er stor. Der gives kun faa oplyste og redelige Mænd, „som alvorligen tænke paa at drage de muligst lykkelige Fölger „af den seneste Begivenhed for deres Födeland, og disse faa „önske og tilraade en Forening under enkelte Betingelser med „Danmark og at see den svenske Krone paa den danske Konges „Hoved. Alle andre pönse kun paa deres egen og Consorters „Fordeel. Flere Partier ere allerede fremstaaede, der arbeide „hver for sig og imod hinanden. *Adlersparre* og *Armfelt* vare „meget enige, indtil deres Anslag var udfört; nu synes de at „være adskilte og söge hver at forstærke sit Parti. Foruden

„disse to Hovedpartier er desuden det russiske, som dog endnu „er svagt.... I Henseende til det Parti, som stemmer for at „overdrage Sverrigs Krone til Kongen af Danmark, yttredes, at „dette vilde letteligen kunne föröges, naar ikke to Omstændig- „heder gjorde Mange frygtsomme:"

„1. At Kongen ikke har nogen mandlig Arving".

„2. At Kongen af Danmark ikke vil modtage den svenske „Throne uden paa de samme Vilkaar, han besidder den danske „Throne"....

Under 7de Mai skriver Præsident *Kaas* atter til Kongen:

.... „Ved min Ankomst til Norge fandt jeg Alle electricerede „ikke blot af Önsket, men ogsaa af Muligheden af de 3 nor- „diske Rigers Forening i nærværende Tid, og Prindsen af Au- „gustenborg uafbrudt beskjæftiget med det, som paa nogen „Maade kan före til dette store Maal..... Gud give, at De- „res Majestæt kunde i dette Öieblik höre Prindsen af Augu- „stenborg tale om denne Sag og see den Iver, der besjæler „ham, saaledes som jeg dagligen er Vidne dertil, samt at Deres „Majestæt tillige havde i Stockholm en Mand, der kunde tale i „samme Aand; og det store Værk, Nordens 3 Rigers Forening „under Deres Majestæts Scepter, var sikkerligen fuldbragt inden „kort Tid, til Glæde for Deres Majestæt og til Lykke for Deres „Undersaatter. Enhver Fremmed kunde man da trodse med den „Aand, der besjæler enhver af Deres Majestæts Undersaatter"; og endnu den 14de Mai melder Præsidenten: ...„Mit Arbeide „lettes meget, og min Stilling gjöres mig behagelig ved den for- „trolige og udmærkede Velvillie, som Prindsen af Augustenborg „viser mig"...

Præsident *Kaas's* Brev blev sat i Chiffre paa Prindsens Comptoir og ledsaget af en Skrivelse fra Prindsen selv, som samme Dag melder Kongen:

.... „Deres Majestæt vil af Præsident *Kaas's* Rapport over- „bevise sig om, at ingen Intriguer foregaae her paa Stedet, og „at der i det Mindste ikke er feilet af Mangel paa Energi og „Activitet. Den norske Nation er trofast og fortjener Deres „Majestæts Tillid i enhver Henseende. De i Kjöbenhavn ud- „spredte Rygter om Insurrection eller Hang til samme ere alde- „les ugrundede".

„Commandeur *Fischer* har foreslaaet i næstkommende Sep-„tember Maaned, ved Hjælp af de fra Danmark forventede 3 „Brigger og med 2 à 300 Mand Jægere og Soldater, at forsöge „en Overrumpling af Helgoland"...

Prindsen melder ogsaa, at han den 6te Mai havde ved en Coureer modtaget et Brev fra Oberstlieutenant *Adlersparre* af 28de April, hvilket han strax havde besvaret, og sender Copi af begge Brevene, der meest indeholde Smigrerier og ringe Paaskud, for at kunne skrive.

Adlersparres Brev indeholder i Udtog:

... „Jeg har i Sverrigs Hovedstad udtalt den Sætning, at den „Handelstvang, som Krigen har foraarsaget paa hele den vidt-„strakte Grændse imellem Sverrig og Norge, kunde med gjen-„sidig Fordeel ophöre paa begge Sider. Denne Anskuelse har „fundet Statsbestyrelsens uindskrænkede Bifald. Alle Caperier „paa norske Fartöier ere ophörte. Det beroer paa Deres Durch-„lauchtighed at antage eller forkaste en Proposition fra den „svenske Regjering om Handelens Frigivelse paa hele Grændsen „af disse to Riger.... Da Sverrig endnu er og forbliver i god „Forstaaelse med England, saa kunde Norge ved Hjælp af Sver-„rigs Stilling erholde adskillige Varer, som det behöver".

Med denne Skrivelse fulgte Udkastet til den svenske Grundlov, der skulde forelægges Sverrigs Stænder, og er *Adlersparre* overbeviist om: „den varme Deeltagelse, Prindsen tager i Sverrigs Anliggender"...

Prindsens Svar til *Adlersparre* af 6te Mai er tilvisse mærkeligt og lyder saaledes:

„Deres Höivelbaarenheds ærede Skrivelse af 28de f. M. er „et nyt Beviis paa den Tænkemaade, som udmærker Dem og som „giver den Mand, der reddede sit Fædreland, foröget Adgang „til enhver retskaffen Nordboes Erkjendtlighed".

„Ei forsynet med den fornödne Fuldmagt, ei tilstrækkeligen „underrettet om den sig saa ofte forandrende politiske Stilling, „seer den for Kongeriget Norge forordnede Regjerings-Com-„mission sig ei i Stand til at tage en afgjörende Beslutning om „den af Dem gjorte Proposition og forinden den har modtaget „Hans Majestæt Kongens Befaling".

„Jeg haaber, at ved Negociationen om en nærmere Bestem-„melse og Udvidelse af den imellem begge Armeer bestaaende

„Vaabenhvile, som i disse Dage, ifölge sikker Formodning, vil „finde Sted imellem Herr Oberst *v. Posse* og den fra Kjöben- „havn retournerende, af mig dertil beordrede Overqvarteermester „*v. Darre*, kan tages nærmere Bestemmelse om et militairt Arange- „ment, hvorved, om endog den dansk-norske statspolitiske Stil- „ling gjör nogle Restrictioner uomgændeligen nödvendige — Deres „Höivelbaarenheds ædle Hensigt og Önske for det Meste vil „kunne opfyldes".

„Alt hvad mine Pligter imod mit Fædreland, min Overbeviis- „ning og mine Grundsætninger tillade, skal jeg gjöre, for at „oprette og mere befæste en god Forstaaelse imellem de nordiske „Nationer. Nationer, som have Aarsag til gjensidig Höiagtelse, „kan og bör have kun een Interesse, og, saaledes som Deres „Höivelbaarenhed rigtigt bemærker, bör være Venner".

„Med sand Taknemmelighed og med den Interesse, Sagens „Vigtighed for hver Nordbo maa have, har jeg modtaget det „mig af Deres Höivelbaarenhed venskabeligen meddeelte Project „til en Grundlov for den svenske Nation".

„Europas, men særlig de nordiske Rigers Öine ere hen- „vendte paa Sverrigs Rigsdagsbeslutning. Danmark og Norge — „og dette er den almindelige Stemme fra Statens förste Mænd „til de nederste Classer — see tillidsfuldt hen til den for Nor- „dens Fremtidslykke saa vigtige Beslutning; thi de forlade sig „paa de Mænd, som staae i Spidsen og som ere agtede for „deres Talenter og Characteer, den Oplysning og Fædrelands- „kjærlighed, den svenske Nation har Grund til at være stolt af. „Det forventes af Alle, at den tappre svenske Nation vil, uden „Hensyn til enkelte Individers Interesse, sikkre Nationens Frihed „og Rettigheder, at den med Hensyn til Europas Stilling vil handle „og vælge som et selvstændigt Folk, og træffe et saadant Valg, „hvorved Nordens Fremtidslykke sikkres. Varm Kjærlighed for „mit Fædreland, sand Agtelse for den svenske Nation, inder- „lig Overbeviisning om Öieblikkets Vigtighed, og at det for Nor- „den vigtige Öiemed kan og vil opnaaes ved de oplyste, for „Fordomme og Egennytte befriede svenske Mænd — har foran- „lediget disse Yttringer. Disse Motiver vil undskylde min Fri- „modighed hos den Oplyste og Retskafne, der sikkert veier „Europas og Nordens politiske Stilling tilligemed dets Kræfter, der

„indseer Öieblikkets Vigtighed for Nordens Fremtids-Skjebne, „hvem jeg troede at skylde denne Frimodighed, som et sikkert „Beviis paa min Höiagtelse".

„Jeg tillader mig at anmode Dem om at fornye mig i Herr „Oberst *v. Platens* venskabelige Erindring. Siden den mig uforglemmelige Samtale med denne agtværdige Mand fandt Sted, „har Europas Stilling meget forandret sig; men denne har end „mere föröget de Motiver, hvorpaa de af mig anförte Sætninger „grunde sig".

„Det er med den fortrinligste Höiagtelse", etc.

Man kan kun sige om ovenstaaende Brev, at det er saare tvetydigt, og at de udtalte Anskuelser og Complimenter kunne være sagte saavel med Hensyn til Kongen som til Prindsen selv.

Den commanderende General nordenfjelds, *v. Krogh*, melder derimod under 13de Mai 1809:

„Den almindelige Stemning i Sverrig yttrer Frygt for russisk „Overherredömme og Tilböielighed til at underkaste sig Deres „Kongelige Majestæts faderlige Villie og nyde Godt af den Omhu, „Deres Kongelige Majestæt allernaadigst viser enhver af Deres „Undersaatter. Maatte denne Tilböielighed lede til den for Skandinavien heldige Beslutning ved nærværende Rigsdag. Skulde „Cabale endnu forhindre det, da er det mig kjært at kunne allerunderdanigst melde Deres Kongelige Majestæt, at, i Overlæg „med Hans Höifyrstelige Durchlauchtighed, Prinds *Christian* af „Holsteen, Alt i flere Maaneder har været færdigt, for efter Omstændighederne og Deres Kongelige Majestæts allerhöieste Ordre „at kunne virke"...

Prindsen skrev atter til Kongen den 14de Mai, og denne Skrivelse indeholder Anskuelser, der tilvisse ere stridende mod de tidligere af ham udtalte og imod Kongens Befalinger og Danmarks Interesse. Prindsen indsendte tillige et Brev fra den svenske Oberst *Posse*, som indeholdt den uvigtige Meddelelse om uhindret Fart for Smaafartöier, saalænge Vaabenstilstanden varede, og ingen Fiendtligheder vilde udöves fra svensk Side. Prindsen yttrer, at dette ansees for nödvendigt, ligesom Alt maa undgaaes, der kan tjene til at forhindre Mistro og opirre dem. „Vi maae söge" — skriver han — „saavidt Æren tillader det, at attachere dem „til os. Nationen önsker Fred, og vi bör og kan ikke angribe

„Sverrig, deels for ikke at række Russerne Haanden til at for-
„berede vor Undergang, deels formedelst Mangel paa Levnets-
„midler. I det heldigste Tilfælde, at Sverrig blev undertvunget
„og af Rusland afstaaet til os, have vi da Kræfter til at forsvare
„et Land, som beboes af en oprörsk Nation?"

Kongen svarede under 15de Mai paa Prindsens Depeche af 7de:

„Hvad den svenske Constitution angaaer, da finder jeg
„meget godt deri, omendskjöndt det er paafaldende at erfare:"

„1. Naar Kongen er paa Reiser, er Statsraadet ikke alene
„det regjerende, men det aflægger ingen Rapport til Kongen, og
„denne er, som om han ei mere var Konge. Dette er en Ting,
„jeg aldrig paa en ubetinget Maade kan indgaae".

„2. Er det mærkeligt, at Sverrig vedbliver at være et Valg-
„rige, om ei paa en enkelt Person, saa dog paa visse Familie-
„Linier, hvilket ligeledes ikke er udförligt, for paa evig Tid at
„forene de 3 nordiske Riger. Men med Alt dette, kan og bör
„jeg modtage den svenske Krone . . . omendskjöndt kun Pligt
„kan bringe mig til at modtage et Rige, som Sverrig, med en
„anden Constitution end den danske, med et nyt Folk, som har
„andre Sæder, andre Love og Vedtægter, en aldeles anden mili-
„tair Indretning, saavel til Söes som til Lands, og blot i det
„Haab, at det kunde være nyttigt for de 3 Riger; thi i Sandhed!
„ingen anden Drivefjeder har jeg, da min 25 Aars Regjerings-
„Erfaring har lært mig alle de Vanskeligheder, der ere forbundne
„med en saadan Stilling i Staten".

„Jeg har vist aldrig troet de skammelige Rygter om mine
„troe Normænd; thi jeg kjendte Nationen for godt til at troe
„det; desuden var jeg vis paa, ei at have fortjent at tabe deres
„Tillid".

„At borttage Helgoland har længe været mit Önske, og jeg
„har et Par Gange saa godt som bestemt det, da der indtraf
„Forhindringer. De i Norge værende Brigger ere alt for for-
„nödne i Norge, for at disse kunne bruges dertil. Jeg har
„desuden Force nok til at udföre det".

„Saalænge Sverrig vil være neutral, kan ingen Fred sluttes
„med dette Rige, langt mindre tillades det at handle med mine

„norske Undersaatter. Skulde slige Forslag gjöres af *Adlersparre*, „da er det bedst, uden at sfslaae det, dog at sige: at sligt „maatte de alene forlange af mig selv, da ellers Ingen kunde „indgaae det, der stred saa aldeles mod de for os gjældende „givne Befalinger... Jeg slutter med min varmeste Tak for den „Jver, De viser for Landets Vel"...

Norges Providering fremkaldte endnu stedse Kongens störste Opmærksomhed og Iver. Den 16de Mai udnævntes en ny „Providerings-Commission" for Norge, bestaaende af: Statsminister, Grev *Christian Reventlow* som Præses, og 1 Medlem af hver af de efternævnte Collegier, nemlig: det danske Cancelli, Finants-Collegiet, Admiralitetet, Generalcommissariats-Collegiet, Generaltoldkammeret, Feltcommissariatet og Commissionen for Sjællands og Öernes Providering. En saa talrig Commission vilde vanskeligen kunne opfylde sin Bestemmelse.

Prinds *Christian August's* Rapporter af 14de og 17de Mai besvarede Kongen den 22de s. M. og gjentager ...„Den Varme, „De yttrer for den gode Sag, kan ei andet end være en ny For„sikkring om Deres ubrödelige Venskab for mig og sande Hen„givenhed for min Tjeneste. Altid skal jeg erkjende det, som jeg bör".

Imidlertid maa Kongen have fattet end större Tvivl om Prindsens Oprigtighed og Troskab; thi i denne Skrivelse klager Kongen over adskillige af de Svenske begaaede Uordener og yttrede Usandheder, og at de ei meente det ærligt; at *Napoleon* ikke vilde understötte ham, hvorimod Rusland havde forsikkret: at det kun vil have Finland, og forlanger, at Sverrig skal lukke sine Havne for Englænderne, samt havde lovet, ikke at ville slutte Fred med Sverrig uden Danmarks Vidende og Villie, ligesom Russerne önske, at Danmark ikke heller slutter Fred med Sverrig uden Ruslands Vidende og Deeltagelse. Kongen skriver endvidere, at de Svenske have forsögt paa at sætte Splid imellem Danmark og Rusland, ved i Petersborg at fortælle, at de havde Fred med Danmark. Kongen beder derfor Prindsen om, ei at sætte Tillid til de Svenske, ei engang til *Adlersparre*, og slutter med den bestemte Befaling:

... „Med de Svenske skal handles med Bestemthed og Höflig„hed.... Vi ere endnu deres Fiender, og dette skal og maa

„vedblive, indtil de lukke deres Havne. Opirrer det dem, saa „faaer det at være; men Statens Tarv fordrer det. Deres Sam- „menhæng med England vedbliver i Eet og Alt, og det er dog „en Nödvendighed, at dette ophörer. Deres Durchlauchtighed „maa aldeles og bestemt tale i denne Tone".

I Prindsens Svar af 24de Mai paa Kongens næstsidste Depeche siger han, at den indsendte svenske Constitution ei er bleven antagen, men at en Commission er bleven nedsat, for at udarbeide en ny, for hvilken Commission *Manderhjelm* staaer i Spidsen, og at man vil have Constitutionen færdig, inden Kongen vælges, hvilket vil skee om faa Dage. Prindsen oversendte en Copi af en Melding fra den svenske Mission til Keiser *Napoleon* samt dennes Svar, der var meddeelt under Haanden, men var dog authentisk, og er saalydende:

„Jeg kan i dette Öieblik ikke gjöre for Sverrig, hvad jeg „önskede. Jeg har i Erfurth bortlovet Sverrig til Keiseren af „Rusland, som Equivalant for at han tillader mig Erobringen af „Spanien og Portugal. Jeg har bönfaldt Deres Konge förend „Freden til Tilsitt, om at tillade mig at gjöre en stor Magt af „Eder. Forövrigt kan jeg for Tiden kun give Eder to venskabe- „lige Raad: sög snarest muligt og paa den fordeelagtigste Maade „at affinde Eder med Rusland, og værer enige paa Rigsdagen. „Tag Hertugen til Konge, og vælg en Efterfölger, der er en „Mand og en saadan, som egner sig for en kraftig Nation. „Jeg kjender ingen tydsk Prinds, som jeg kan anbefale Eder; „men sög den, der i enhver Henseende er passende for Eder". *)

---

*) Dette Brev lyder i Originalsproget saaledes:
„Je ne puis pas dans ce moment agir pour la Suède comme je le voudrais. „J'ai promis à Erfurth la Suède à Alexander en eqvivalent de ce qu'il „m'a laissé la conquête de l'Espagne et de Portugal. J'ai été à genoux „devant votre Roi avant la paix de Tilsit pour le prier de me permettre „de faire de Vous une grande Puissance. Au reste, je ne puis présen- „tement Vous donner que deux conseils d'ami: c'est de Vous arranger „le plutôt possible avec la Russie, mais pour cela se fasse à votre avantage; „soyez unis à votre diète, prenez le Duc pour Roi et cherchez un „successeur qui soit homme et tel qu'il convient à une nation valereuse. „Je ne connais pas de prince allemand qui je puis Vous recommander, „mais cherchez ce qui Vous convient en tout sens".

Prindsen slutter sin Depeche med en Erklæring, som rigtignok er redelig, men dog lyder anderledes, end han hidtil havde indmeldt, og hvoraf fremgaaer, at han ikke længere vover at henholde Kongen med Forhaabninger; dog uden at nævne sine egne, hvorom han paa denne Tid var fuldkommen forvisset. Denne Erklæring lyder saaledes:

... „Deres Majestæt har, destoværre! intet betydeligt Parti i „Sverrig. Dersom Keiser *Napoleon* ei giver den bestemte Er„klæring, at han vil, at Deres Majestæt skal vælges til Succes„sor, da er der intet Haab og intet andet Middel til at reussere, „end at Deres Majestæt directe lader give de Mænd, som staae „i Spidsen for de svenske Anliggender, Deres Hensigt tilkjende. „Deres Majestæt tör ei udsætte Dem for en Refus ved et andet „Skridt".

I en Depeche fra Præsident *Kaas* af 26de Mai er skrevet paa Marginen: at han har brugt og herefter vil bruge sit eget Chiffer, da han var bleven mistænksom imod Prindsen.

Præsidenten foreslaaer, at benytte neutrale Skibe, især nordamerikanske, til Norges Providering; og Regjeringscommissionen har allerede udfærdiget en Circulairskrivelse til Authoriteterne, at slige Skibe ei maae fortrædiges af Capere, Priisdeeltagere og Underövrighederne.

Kongen gav Prindsen, under 28de Mai, fölgende positive Befaling:

... „Den sluttede Vaabenstilstand med den svenske Armee bör „ei vare længere, end til Russerne indrykke i Sverrig; thi da er „det vigtigt, at Gothenborg og de dertil grændsende Söstæder „indtil Venersöen besættes, hvilket da strax og uden Ophold „maa skee. Rusland forlanger blot, at de Svenske skulle bryde „med England og afstaae Finland; det vil ei have Sverrig, men „lover helligen, at Danmark skal i det Mindste be„holde de Provindser, det besætter"...

Ruslands Tilbud vare vistnok meget fristende, og Danmark burde af reent politiske Grunde have benyttet denne, maaskee aldrig mere tilbagevendende Leilighed, for i det Mindste at erholde nogle af de forhen til Sverrig tabte Provindser, Skaane, Halland og Bleking, tilbage. Dersom dette ikke var Kongens Hensigt, burde han aldrig have understöttet det mægtige Rusland,

for at gjöre det endnu mægtigere ved Erobringen af Finland. Imidlertid burde et saadant Angreb fornemmeligen være foretaget fra Sjælland; fra Norge alene vilde det neppe for Danmark have fört til noget godt Resultat. Men til Indfald fra Sjælland havde Kongen, Armeens höistcommanderende General, omendskjöndt Sjælland var meget stærkt besat af Tropper — ingen Tilböielighed.

De Svenske derimod ventede paa Vaabenstilstandens Afslutning. Oberst *Posse* tog heraf Anledning til i et smigrende Brev fra Wenersborg den 26de Mai at melde Prinds *Christian August*, at han var bleven bemyndiget til at slutte denne Vaabenstilstand og til den Ende vilde begive sig den 29de Mai til Gothenborg. Dog synes det, som om den svenske Regjering ikke ventede dens Afslutning; thi den 29de Mai blev en Deel af Landeværnet, som var bleven permitteret ved Regjeringsforandringen, atter indkaldt til Tjeneste.

I en Depeche fra Prindsen til Kongen af 28de Mai meldes: at Hertugen af Södermanland vil blive valgt til Konge, og det vil dernæst komme an paa, hvem der vælges til Successor. Prindsen tilbyder sig at ville gjöre endnu et Forsög for Kongen, og af den Aarsag har han bevilget en af Oberst *Posse* önsket Sammenkomst i Svinesund, der altsaa maa have fundet Sted samme eller den fölgende Dag. Han beder Hans Majestæt være forvisset om, at *Posse* ei skal compromittere os, eller före sig bag Lyset, og ei at sætte Lid til Keiser *Alexanders* Löfter og hans Fordringer; at ikkun Havnene i Östersöen skulle spærres, viser ikke det venligste Sindelag. Prindsen troer ikke, at Rusland vil beholde Sverrig, men det vil sætte en russisk Prinds paa den svenske Throne . . . Sverrig bliver altsaa en russisk Provinds, og Norge, for svagt til at modstaae en saa mægtig Fiende, vil om kortere eller længere Tid have samme Skjebne. Conferentsen i Erfurth og *Napoleons* Raad synes at give denne Anskuelse al Sandsynlighed.

I samme Depeche melder Prinds *Christian August* for förste Gang til sin Konge: „det er et almindeligt Rygte i Sverrig, naar „Hertug *Carl* af Södermanland er valgt til Konge, at jeg vil blive „valgt til Successor". Men Prindsen siger tillige: at han ikke troer paa dette Rygte, og at han bestemt har erklæret til flere svenske Parlementairer: at han ikke kunde indsee, hvorledes det

isolerede Sverrig kunde bestaae, uden at blive en russisk Provinds, og at fölgeligen ingen Mand af Ære kunde modtage den svenske Throne, da han havde Udsigt til at blive russisk Vasal. Skulde imidlertid Andragendet finde Sted, saa skriver Prindsen, at han vil svare:

... „At jeg forinden maatte indhente min Konges Resolution, „og at jeg paa ingen Maade vil antage Tilbudet, uden i For„veien at være forsikkret om en meget fast Forening med mit „Fædreland; thi aldrig vil og kan jeg stride imod samme, eller „blive dets Fiende"...

Altsaa her have vi den förste officielle Melding om Prindsens mulige Valg til svensk Thronfölger; men Prindsen melder ikke tillige, at han var forvisset om at blive valgt, og at han længe har staaet i Underhandling herom med de svenske Magthavere, hvilket forresten ikke var nödvendigt, da dette kan læses imellem Linierne af hans Rapport og fremgaaer af Sagen selv.

Det kunde ikke have vakt Forundring, hvis Kong *Frederik VI.* herover var bleven fortörnet og strax havde rappeleret Prindsen, hvis dette ikke allerede var skeet. Men den godmodige og ædle Konge svarede Prindsen under 5te Juni saaledes:

„Jeg har rigtig modtaget Deres Rapporter af 24de og 28de „Mai; de ere mig et nyt Beviis for Deres personlige Venskab „for mig og Hengivenhed for Fædrelandet; men paa de svenske „Fortællinger har jeg aldrig bygget. De Mænd, som De staae i „Forbindelse med, ere sledske. Den gamle armfeltske Plan, at „rive Norge fra Danmark, forene det med Sverrig, er Planen, „og, for nu at gjöre Sagen fuldkommen, sætte Hertugen af Söder„manland paa Thronen og give ham en engelsk Prinds til Suc„cessor. Dette er Spillet af den svenske Adels Underfundighed. „Jeg beder Dem ei mere at negociere; det er til ingen Nytte, „men strengt at fölge mine Instructioner og være beredt til at „angribe, enten naar jeg sender Dem Befalinger, eller naar De „erfarer, at Russerne angribe, holde de Svenske op, uden at „negociere, give dem höflige Svar, söge at holde dem fra Norge, „medens jeg behandler dem koldt — dette er de bedste Midler; thi „derved erholder man Tid til, enten at tvinge dem, eller at virke „hos *Napoleon.* Naar disse Regler befölges, er jeg vis paa et „lykkeligt Udfald. Opfyldes dette ikke — da er Alt umuligt"....

Det er utroligt, at Kong *Frederik VI.* endnu bestandig haabede paa Keiser *Napoleons* Hjælp, omendskjöndt han tilfulde maatte kjende hans Alliance og Bistand fra det projecterede Angreb paa Skaane i Foraaret 1808. Kongen önskede Hjælp og Tilladelse til Foretagender, hvortil ingen anden Hjælp udfordredes end hans egen, og mere kunde Keiser *Napoleon* ikke heller gjöre. *Napoleon* maatte det omtrent være ligemeget, hvem der var og blev Konge i Sverrig; men det var at haabe formeget af Keiserens Venskab og Klogskab, naar han, for at sætte *Frederik VI.* paa Sverrigs Throne, derfor vilde avanturere sine Armeer ind i Sverrigs Skove og Örkener. Sligt Galanteri for sine Venner kjender man ikkun af *Carl XII.* og *Napoleon* har aldrig udviist sandt Venskab for andre end sine nærmeste Paarörende, saa at man maa forundres over *Frederik VI.s* godmodige Lettroenhed i denne Sag. Keiser *Napoleon* har i det Hele taget viist saare liden Interesse for Danmark og dets Regjering, uden naar det gjaldt egen Interesse.

Vi forlade nu for en kort Tid Begivenhederne i Norge, for at omtale de i Danmark stedfindende krigerske Begivenheder og smaa Actioner paa Söen mellem Englænderne og vore Canonbaade, som vare paa deres Poster ved det förste aabne Vand.

Vi vide, at Englænderne truede Continentet med en Landgang, som neppe kunde gjælde det med Tropper stærkt besatte Sjælland, men rimeligere Holsteen eller Elbmundingen, eftersom de franske Tropper nu vare afmarcherede derfra til den franske Storarmee, der opererede imod Österrig, saa at det kunde være at antage, at den engelske Armee vilde gjöre en Diversion i Ryggen af den franske Armee. (II. Bind, Pag. 242.)

For at möde et Angreb paa Slesvigs eller Holsteens Kyster, befalede Kongen under 20de April Formeringen af 2 Reserve-Corps, det ene ved Slesvig, under Commando af Generalmajor *v. Ewald*, bestaaende, foruden af de allerede derværende Tropper, af 1ste og 2den Bataillon af det oldenborgske Infanteri-Regiment og 3die og 4de Bataillon af det 1ste jydske Infanteri-Regiment, der beordredes fra Nörre-Jydland, samt 4 Canoner. Disse Tropper erstattedes i Jydland ved Tropper fra Sjælland, hvor Oberst *v. Mechlenborg* og,

fra den 23de April af, Prinds *Christian* af Danmark erholdt Commandoen over Avantgarden istedetfor Ganeralmajor *v. Ewald.*

Det andet Reserve-Corps, bestaaende af en Deel af de i Holsteen værende Tropper, under den derværende Höistcommanderende, Generallieutenant *v. Dürings* Commando, blev sammendraget ved Krempe i Holsteen.

I Hamborg og Lübeck var der ingen franske Tropper, men vel en Deel af det 9de og senere af det 7de hollandske Infanteri-Regiment, der dog alle den 7de Mai forlode Hansestæderne, for at stöde til den store franske Armee.

Imidlertid havde dog Frygten for et fornyet engelsk Angreb paa Sjælland foranlediget Kongen, under 12te Mai 1809, til atter at udnævne en Commission, for at udarbeide en Plan til Kjöbenhavns Forstærkning ved detacherede Værker. Denne Commission bestod af Chefen for Ingenieurcorpset, Oberst *v. Suckow*, Generalqvarteermester *Wolfgang v. Haffner*, Oberstlieutenant *v. Krag*, Major *v. Steffens* og Overadjutant, Major *v. Römeling*, alle af Ingenieurcorpset. Commissionen udarbeidede ogsaa en saadan Plan med tilhörende Tegninger; men, efterdi den först blev færdig, da Faren var forbi, og Udförelsen kostede mange Penge, blev den henlagt og hviler, destoværre! endnu.

Ved Kongelig Befaling af 12te Mai oprettedes et Skarpskytter-Corps paa Laaland, bestaaende af 5 Underofficierer og 60 Mand, under Commando af Kystbefalingsmand *Sörensen.*

Den 17de Mai blev Öen Anholdt af en engelsk Flottille opfordret til at overgive sig. Öens Besætning bestod af 100 Mand jydsk Landeværn, som efter en ubetydelig Fegtning allerede overgav sig den 18de Mai, hvorpaa Öen strax blev besat af Englænderne, for hvem den, da samme er uden nogen Havn, men derimod omgiven af farlige Grunde, kun havde Vigtighed for Fyrets Skyld, der fra dansk Side holdtes slukket under Krigen.

Frygten for den engelske Landgang paa Slesvigs eller Holsteens Kyster var lykkeligen forsvunden, da denne skete paa Öen Walchern og imod Vliesingen. Men pludseligt indtraf en anden Krigsbegivenhed af ikke ringe Betydning paa Danmarks Sydgrændse, hvorved Roligheden blev forstyrret, nemlig ved den preussiske Husarmajor *v. Schill*, som forsögte en Opstand med

det af ham commanderede 2det brandenborgske Husar-Regiment og senere tilsluttede Infanteri.

Bemeldte Major *v. Schill* havde som Secondlieutenant ved Colbergs Beleiring 1806—1807 udviist en sjelden Activitet og Tapperhed, og oprettet et Corps af alle 3 Vaabenarter, hvormed han streifede og fegtede udenfor Fæstningen, ofte endog i flere Miles Afstand.*) *Schill* havde derfor i den for Preussen lidet glædelige Krigs-Periode særlig hendraget Folkets Opmærksomhed paa sin Person og var egentlig bleven Dagens Helt. Af sin Konge var han bleven hædret med Fortjenesteordenen, fra Secondlieutenant forfremmet til Ritmester og i Löbet af 2 Aar til Major og Regimentscommandeur, hvilket dengang var uden noget andet Exempel. Af sin Dronning havde *Schill* erholdt en guldbroderet Brevtaske, hvori hun egenhændigen havde skrevet:

„Für den braven Herrn *v. Schill*". „*Louise*".

Födt 1773, var *Schill* 1809 36 Aar gammel.

Af det af *Schill* under Colbergs Beleiring oprettede Cavalleri formeredes efter Freden til Tilsitt et Husar-Regiment, under Navn af det 2det brandenborgske Husar-Regiment, og af Infanteriet formeredes en let Bataillon, under Major *v Reuss*, og blev attacheret det daværende Kongens Liv-Regiment, men skulde vedblive at före Navnet: „let Bataillon *v. Schill*". Begge Corps garnisonerede i Berlin.

Preussens daværende Undertrykkelse og Fornedrelse under det franske Despoti og Örne-Vælde hvilede tungt paa enhver preussisk Patriot. *Schill* fölte denne Tilstand haardt, og, forkjælet af den ham viste offentlige Tilbedelse, ja, man kunde sige Forgudelse, troede *Schill* selv at være Manden, som burde foretage Noget, og at besidde de Egenskaber, hvorved han med Held kunde udföre et voveligt Foretagende, for at bryde de franske Lænker og redde Fædrelandet fra dets Fornedrelse; og, da paa denne Tid den franske Hoved-Armee var beskjæftiget i Krigen med Österrig, og lignende Foretagender samtidigen forberededes paa andre Steder, for at fremkalde en almindelig Opstand i Nordtydskland, troede *Schill*, at Tiden til at bryde lös var kommen.

---

*) See: Stormen paa Stralsund og *Schills* Krigerliv, af Generalmajor *v. Bardenfleth*. Kjöbenhavn 1846.

Schill exercerede og manouvrerede dagligen med sit Regiment söndenfor Berlin, paa Höiderne ved Tempelhoff. Han udspredte ogsaa den Efterretning, at han vilde foretage Felttjenesteövelser om Natten, og til den Ende anskaffede han Bivouak-Brænde m. m. Det var derfor ikke paafaldende, at *Schill* den 28de April 1809, Kl. 4 om Eftermiddagen, rykkede ud af Haller-Porten med sit 460 Heste stærke Regiment, med fuld Bepakning og Fouragebundter, og, efter at have exerceret og evoleret nogen Tid, var han derved kommen omtrent 1 Miil frem paa Landeveien til Potsdam. En Ordonnants havde bragt ham et Brev, der kunde ansees for en Marcheordre. Pludseligt lod *Schill* Regimentet gjöre Holdt, formerede samme i en Kreds og, holdende den ham af Dronningen forærede Brevtaske i Haanden, tiltalte han sine Undergivne saaledes: „Kammerater! denne Brevtaske „er en Gave af vor ophöiede Dronning. Jeg har endnu ikke „kunnet gjöre mig Hendes Majestæts Naade værdig; men nu er „det store Öieblik kommen! Alt sover i Lænker! Jeg vil bryde „dem! ville I hjælpe mig dermed?"

Formedelst den Enthousiasme og Tiltro, *Schill* nöd, raabte alle eenstemmigen: „ja! vi ville fölge Dem! förer De os an!"

Efter denne korte Tale og dette bestemte Svar marcherede Regimentet under almindelig Jubel videre til Potsdam, hvor man fandt og medtog nogle hundrede Geværer og Rifler fra den derværende Geværfabrik, og ankom samme Aften til Grosskreutz og Jesernick, hvor Regimentet blev indqvarteret. Den 29de April marcheredes til Jehlsdorff ved Brandenborg, i den Hensigt at sætte over Elben i Nærheden af Magdeborg og overrumple denne af de Franske kun svagt besatte Fæstning.

Imidlertid havde *v. Schills* Udeblivelse fra Berlin og Rygterne om hans Hensigt fremkaldt Gouvernementets Bekymring og Uro for Fölgerne af de foretagne Skridt. Gouverneuren i Berlin, General *l'Estocq*, sendte derfor hemmeligen Major *v. Zepelin* af Livregimentet efter *Schill*, med Ordre at kalde ham tilbage. *Zepelin* traf *Schill* endnu i Grosskreutz, og en Samtale med ham under 4 Öine förte ikke til noget Resultat, men fremkaldte derimod hos hans Undergivne den Formening, at Major *v. Zepelin* kun var Overbringer af en forandret Marchebestemmelse; og, da nogle Officierer ankom hertil fra Berlin, for at dele Skjebne med *Schill*,

forsynede med Pas fra Commandanten sammesteds, General, Grev *Chasot*, troede man, at Foretagendet blev hemmeligen bifaldt af Regjeringen, eller de höiere militaire Authoriteter.

Da *Schills* Foretagende endog havde vakt Opmærksomhed hos den franske Commandant i Magdeborg, General *Michaud*, og denne havde taget sine Forholdsregler imod ham, forandrede *Schill* sin Marcheretning, gik den 30te April ved Brück over den derværende sachsiske Grændse, og ankom den 1ste Mai foran det slet befæstede Wittenberg, der var besat af 150 Invalider, men havde et Par Millioner Rd. af Statseiendom og en Deel Metalskyts liggende indskibet i Fartöier paa Elben. *Schill* vilde nu forsöge paa at overrumple denne Plads, blot for at kunne passere den derværende Bro over Elben. Men Commandanten lod Portene lukke. Dog tillod han *Schill* den 2den Mai uanfegtet at marchere langs Fæstningens Glacis til Elbbroen, og derpaa samme Dag til Dessau, hvor Hofbogtrykker *Hormuth* blev tvungen til at trykke en af *Schill* forfattet Proclamation. Fra Dessau afsendtes et Detachement til Saalhorn ved Saalflodens Udlöb i Elben, for at bemægtige sig de derværende Færger, medens et andet Detachement, under Lieutenant *v. Lützow*, bestaaende af en Afdeling ridende Jægere og 42 Mand Infanteri, sendtes til Cöthen, hvor 1 Commandeersergeant og 50 Mand af den hertugelige Garde gik over til *Schill*. Ogsaa fandt og medtog man herfra et temmeligt stort Forraad af Vaaben, Munderingsstykker og Militaireffecter samt 5 Heste fra den hertugelige Stald. Den 4de Mai marcherede *Schill* med Hovedcorpset til Bernburg, hvorfra 1 Escadron, under Lieutenant *Brünnows* Commando, detacheredes til Halle.

Hidtil var Alting saaledes gaaet heldigt; men samme Dag erfarede *Schill*, at en tilsigtet Opstand af Almuen i det Magdeborgske, under Anförsel af en afskediget preussisk Major *v. Katte* og en Herr *v. Hirschfeld*, der skulde bryde lös den 5te April og som ogsaa gik ud paa at overrumple Magdeborg, ligesom en lignende Opstand af Almuen i Nærheden af Cassel, der var bestemt til at bryde lös den 21de April, under Anförsel og Ledelse af den vestphalske Oberst for Gardejægerne, Baron *v. Dörnberg* — vare aldeles mislykkede, at *v. Hirschfeld* var bleven arresteret, og *v. Katte* og *v. Dörnberg* havde reddet sig ved Flugten til Böhmen.

Ligeledes erfarede *Schill*, at den store österrigske Armee, efter flere Fegtninger og Nederlag, tilsidst den 23de April ved Regensburg maatte trække sig tilbage for den franske Armee til Böhmen, hvorved Sandsynligheden for at *Schills* Expedition vilde have noget bedre Held næsten ganske forsvandt. Fra Gouverneuren i Berlin modtog *Schill* ogsaa samme Dag et Brev, fuldt af Bebreidelser over hans Foretagende, hvorved han havde compromitteret sin Konge og sig selv, og med fornyet Befaling at vende tilbage til Berlin og underkaste sig Fölgerne af de foretagne Skridt. *Schill* samlede sine Officierer omkring sig og fortalte dem Tingenes Stilling. Ikke desmindre erklærede de eenstemmigen, efter en saare begeistrende og indholdsriig Tale af Lieutenant *Stock*, at en Tilbagegang var umulig, og at de alle vilde forblive hos *Schill*; hvorefter han holdt Raad angaaende de fremtidige Operationer, og bröd derpaa samme Dag op til den vestphalske By Borna, hvor Corpset indtog en Bivouak.

Imidlertid var den til Halle detacherede Lieutenant *Brünnow* atter stödt til Corpset og medbragte flere fyldte offentlige Casser og alle Slags Forraad af Vaaben og Militaireffecter, samt 60 frivillige, velövede og længere tjente Soldater, der önskede at dele Lykke og Fare med *Schill*.

Paa Marchen igjennem Landsbyerne havde *Schill* samlet Beboerne og sögt at vinde dem for sin Sag. Den 5te Mai sendte han ogsaa flere Officierer omkring i Egnen i lignende Hensigt, og lod forelæse Beboerne den i Dessau trykte höist begeistrende Proclamation, hvorved tillige Taler bleve holdte, der vare en Demosthenes værdige. Man paalagde Beboerne at samle sig bevæbnede, saasnart Stormklokkerne löde og Fanalerne brændte paa Höiderne; dog uden væsentlig Indvirkning. Enhver fölte vel de Franskes Tryk og Despoti, men vovede dog ikke at foretage noget til Tydsklands Frelse, naar de store tydske Stater ikke formaaede at udrette noget imod dem, saameget mindre, som tidligere foretagne lignende Forsög vare mislykkede, og Deeltagerne haardt straffede. Den hele Tilgang bestod ikkun i 3 Officierer og omtrent 60 Mand Infanteri.

Schill rykkede derpaa den 5te Mai frem ad Veien til Magdeborg, hvor der ikkun laae en Besætning af circa 2000 Mand, for en stor Deel bestaaende af vestphalske Recruter. Ved

Efterretningen om *Schills* Anmarche sendte Commandanten 2 franske og 4 vestphalske Compagnier med 2 Canoner, tilsammen 1000 à 1100 Mand, imod ham. Dette Detachement blev først commanderet af den vestphalske Generalmajor *v. Uslar*, der forsigtigen tog en Stilling nordenfor Dodendorff og Sülzebækkens mosede Bredder. Men den 5te Mai erholdt Oberst *Vautier*, Commandeur for det 1ste vestphalske Infanteri-Regiment, Commandoen over Detachementet, og, mere dristig end General *Uslar*, tog han en Stilling paa Plainen 400 Skridt Sydvest for Landsbyen Dodendorff. *Schills* Styrke paa denne Dag udgjorde 400 Husarer, 60 Mand ridende Jægere og 40 Mand Infanteri.

Forinden *Schill* lod skride til Angreb, beordrede han Lieutenant *Stock* at opfordre Vestphalerne til at gaae over til ham. Denne Opfordring blev besvaret med en Geværsalve, som strakte Lieutenant *Stock* död til Jorden. En fornyet Opfordring af Lieutenant *Bärsch*, ledsaget af en Vagtmester og en Trompeter, blev modtaget paa samme Maade, dog uden at træffe Nogen. Forbittret herover lod *Schill* derfor skride til Angreb, hvorved de af Vestphalerne formerede tvende Quarréer bleve sprængte og huggede sammen, hvorimod den af de to franske Compagnier formerede Quarré undkom til Dodendorff, hvor de under Capitain *Selliers* Commando forsvarede sig tappert og afsloge Angrebet af *Schills* ridende Jægere, der fegtede til Fods. *Schill* maatte derfor afstaae fra videre Angreb, og trak sig til Siden mod Wantzleben. Han havde i denne Affaire tabt 7 döde og 5 saarede Officierer samt 70 döde og saarede Underofficierer og Menige, der deelviis faldt i Fiendens Hænder. Franskmændenes Tab maa ogsaa have været betydeligt, deriblandt Oberst *Vautier*, som blev dödeligen saaret. 3 Faner og 2 Ammunitionsvogne bleve erobrede, og 6 Officierer og 170 Mand fangne.

Den 6te Mai marcherede *Schill* til Neuhaldensleben, hvor man fangede en Courier fra General *Michaud* til den i det Hannoverske staaende hollandske Generallieutenant *Gratien*: med Bön om at ile ham til Hjælp. Herfra afsendtes Lieutenant *François* med 25 Husarer til Halberstadt, hvorfra han vendte tilbage med 26 franske Fanger, flere vel fyldte offentlige Casser og en Deel frivillige Recruter, der nu ankom saa talrige fra flere Sider, at man af dem kunde formere 2 Compagnier.

Den 7de Mai marcherede *Schill* til Tangermünde, hvor en fransk Intendant, Oberst *Dupin*, en Svoger til Marchal *Augereau*, blev arresteret og medtaget som Gidsel; den 8de Mai til Arneburg og Stendal, hvor man rastede til den 12te Mai, i hvilken Tid, ved udsendte Detachementer, blev samlet saa mange Frivillige, at man i Alt kunde formere 6 Compagnier, der bleve exercerede og armerede, saa godt Tid og Leilighed tillode. Her blev ogsaa *Schills* Corps forstærket med 4 Officierer og 160 Mand af den „lette Bataillon *v. Schill*", der under Commando af Lieutenant *Qwistorp II.* hemmeligen havde forladt Berlin, for at dele Skjebne med deres forrige Chef og hans Vaabenbrödre, og som ad Omveie stödte til Corpset i Arneburg, hvorimod en Lieutenant *Blomberg*, som kort efter, ligeledes fra Berlin, med noget Mandskab vilde stöde til *Schill* og, saa at sige, udgjorde *Qwistorps* Arriergarde, blev tagen til Fange af et dertil beordret Commando.

Schill og hans Vaabenbrödre erfarede i Arneburg, at Kongen af Vestphalen, *Hjeronimus*, havde erklæret *Schill* fredlös og udsat en Belönning af 10,000 Francs paa hans Hoved, hvilken Efterretning nedstemte Gemytterne og virkede ufordeelagtigt paa Indbyggerne. *Schill* var derfor ogsaa fra nu af meget raadvild, med Hensyn til hvad han skulde foretage sig. Endeligen besluttede han at nærme sig Östersöen og en Havn ved samme, hvorfra han enten kunde komme i Forbindelse med den engelske Flaade, eller indskibe sig til England. *Schill* forlod derfor Arneburg den 13de Mai og marcherede til Werben; den 14de Mai over Seehausen og Gartau til Landsbyen Gorleben, hvor Lieutenant *Qwistorp* med 2 Compagnier indskibedes paa Elbfartöier, der sendtes ned ad Elben, og samme Dag overrumplede den lille mecklenborgske By og Fæstning Dömitz, hvis Besætning, bestaaende af 5 Officierer og 60 Mand, under Commando af Major *Röthger*, blev taget til Fange, og hvor man forefandt 18—20 gamle Jernkanoner, men lidet eller ingen Ammunition. *Schill* bröd, ved Efterretningen herom, strax op med Rytteriet, marcherede paa den venstre Elbbred til ligeover for Dömitz, medens Infanteriet blev indskibet paa Elben.

Det ved Dömitz liggende 5-kantede Citadel lod *Schill* strax istandsætte og armere med de forefundne brugbare Canoner samt

proviantere, Haver og Bygninger slöife, Sluserne aabne m. m. ved dertil beordrede Borgere og Bönder.

Dog var dette usle Sted ikke til at forsvare, hvorfor *Schill*, som sagt, maatte söge at naae Östersöen. Forinden Afmarchen fra Dömitz afsendte han en Officier til London og en anden, for at opsöge Admiral *Saumarez*, der commanderede den engelske Flaade i Östersöen, i den Hensigt at bede om Hjælp og engelsk Tjeneste for sig og sit Corps.

Efterat have efterladt i Dömitz Lieutenant *François* som Commandant, med en Besætning af circa 360 Mand af alle 3 Vaabenarter, hvoraf kun 50 Mand Infanteri var bevæbnet og uddannet, hvorimod Resten for en stor Deel bestod af ubevæbnede Recruter, samt Stammen til en ny Escadron under Lieutenant *Temski*, hvilken Besætning tillige havde det Hverv at bevogte 150 Fanger og 300 Matroser fra de paa Elben anholdte Fartöier — marcherede *Schill* den 18de Mai med Hovedcorpset til Hagenau i Mecklenborg-Schwerin. Den 20de Mai bröd han op herfra og kom den 21de Mai, Kl. 11 om Formiddagen, til Wismar, hvor man i Aviserne læste Kongen af Preussens Misbilligelse af *Schills* Foretagende. Kongen af Preussen, som dengang opholdt sig i Königsberg, gav i en Parolbefaling Ordre til at *Schill* og hans Deeltagere skulde underkastes den strengeste Undersögelse, og de Skyldige straffes, til hvilken Ende General *Stutterheim* blev sendt til Berlin med uindskrænket Fuldmagt til at begynde Undersögelserne og overtage Overcommandoen sammesteds, hvor saavel Gouverneuren som Commandanten vare blevne afsatte. Under 14de Mai blev Kongens Befaling bekjendtgjort for Publicum, med Advarsel om at afholde sig fra lignende Forseelser, hvilken Bekjendtgjörelse var undertegnet af de 5 höieste Militair- og Civil-Authoriteter i Berlin. Fra alle Sider blev *Schill* og hans Corps betegnet som en Röverbande.

I Wismar erfarede *Schill*, at vestphalske Tropper, under Commando af General *d'Albignac*, marcherede imod Dömitz, og danske og hollandske Tropper rykkede frem imod ham selv. *Schill* havde havt i Sinde at marchere til Lübeck og Travemünde, for at indskibe sig sammesteds, og enkelte Husarer vare endog sprængte frem til Lübecks Porte; men Frygten for de danske og hollandske Tropper foranledigede ham til at tage den modsatte

Retning. Til den Ende bröd han den 23de Mai op fra Wismar til Rostock, hvorhen han havde detacheret en Avantgarde paa 100 Mand Infanteri og 30 Heste, under Commando af en Grev *Moltke*. Den i Rostock liggende Deel af den mecklenborgske Garde trak sig tilbage til den svensk-pommerske Grændse, og af de i Rostock forefundne Vaaben og Militaireffecter armerede og udrustede *Schill* sine Infanteri-Recruter.

I Rostock tilbagekaldte *Schill* alle sine Detachementer, deriblandt ogsaa Besætningen i Dömitz, der beordredes at afmarchere til Rostock og medbringe alle i Dömitz værende Militaireffecter og Forraad. Ifölge denne Ordre afmarcherede Lieutenant *François* fra Dömitz den 24de Mai, efterat General *d'Albignac* allerede den 20de Mai var ankommen foran Stedet, og marcherede over Grabow, Kriwitz, Bützow, Rostock til Warnemünde, hvor han ankom den 27de Mai.

Schill var imidlertid den 24de Mai marcheret fra Rostock til Damgarten, efterladende sig paa det förste Sted al overflödig Bagage, de Syge, Recruterne, Trainet, Casserne m. m., under Commando af Lieutenant *Bärsch*, og dennes Styrke bestod, efterat Detachementerne vare ankomne, af 10 Officierer, 339 Menige, 140 Matroser, 31 ved Bagagen beordrede Menige, 75 Heste og 8 smaa Canoner, der var befalet at skulle indskibes paa 19 i Rostock forefundne Skibe og strax at afgaae til Warnemünde og derfra til Stralsund. Men Provianteringen af Skibene ved Magistraten i Rostock skete saa seendrægtigen, at de eftersættende Hollændere viste sig allerede den 27de Mai i Warnemünde, da Flottillen skulde löbe ud, og tvang ved deres Ild de to sidste Skibe med 50 Mand ombord til at overgive sig, hvorimod de 17 övrige Fartöier kom lykkeligen i Söen og naaede Halvöen Jasmund paa Rügen den 29de Mai.

Commandanten i Stralsund, den franske General *Candras*, var rykket imod *Schill* til Damgarten, og med de fra Rostock undkomne mecklenborgske Gardere og 700 Mand slet udrustet Infanteri med 2 Canoner, sögte han at forsvare Overgangen over Reckenitz-Floden, hvor Broen var afkastet. *Schill* begyndte strax Angrebet mod ham; og, medens en Deel af Infanteriet beskjæftigede Fronten, satte Cavalleriet svömmende igjennem Floden, og en anden Deel af Infanteriet i en medbragt Baad satte over

samme og angreb *Candras's* venstre Flanke. Da nu tillige Hovedcorpset trængte frem over den istandsatte Bro, blev *Candras* Corps omringet og maatte for störste Delen strække Vaaben. Dog undkom Generalen selv med en ringe Deel af sit Corps over den preussiske Grændse. *Schill* fortsatte strax Marchen, ankom den 25de Mai foran Stralsund og sprængte selv, ikkun ledsaget af 15 Husarer og 30 ridende Jægere, igjennem den af en svag Borgervagt besatte Triebseer-Port, uden Modstand midt ind i Byen.

150 franske Artillerister befandt sig, uden at ahne nogen Fare, i deres Caserne i Haackenstrasse. Deres Capitain blev paa sin Gang til Casernen tagen til Fange af en schillsk Officier. Herved, som ogsaa begeistrede ved den samme Dag med en stor Salut feirede Efterretning om *Napoleons* Indtog i Wien, grebe Artilleristerne til Vaaben og forsvarede sig med Geværer og 4 Canoner i Gaderne, endog efterat en Deel af *Schills* Cavalleri var rykket ind i Byen og til Fods havde angrebet Artilleristerne, hvorved de schillske Cavallerister med Tab bleve slaaede tilbage. Kampen havde vel varet ½ Times Tid uden Fordeel for *Schill*, da en forhenværende svensk Artilleriofficier ved Navn *Peterson* tilböd *Schill* sin Tjeneste og at ville före hans Tropper paa en lidet bekjendt Vei i Ryggen af Artilleristerne. Dette Tilbud blev naturligviis modtaget, og derved bleve Artilleristerne overvundne og for störste Delen nedhuggede.

Om Eftermiddagen rykkede Infanteriet ind tilligemed de ved Damgarten gjorte Fanger, der for störste Delen gik over til *Schill*. En Deel Infanteri sendtes over til Rügen, for at besætte denne Ö.

Paa denne Maade kom Stralsund i *Schills* Hænder. *Schill* forefandt i Fæstningen nogle hundrede Canoner, for störste Delen af Jern, og to fuldkommen udrustede franske Batterier; desuden et betydeligt Forraad af Krudt, tilhörende den danske Regjering (III. Bind, Pag. 264).

Fæstningsværkerne, der vare sprængte af Franskmændene, beordredes strax istandsatte og armerede ved talrige dertil commanderede Bönder og Indvaanere, hvorved Lieutenant *Peterson*, der nöie kjendte Localiteterne, ydede den væsentligste Tjeneste. For at deeltage i Forsvaret af denne udstrakte Befæstning, lod

Schill indkalde 4 à 600 Mand Landeværn fra Rügen, hvorved hans Corps steeg til omtrent 2000 Mand, hvoraf 7 à 800 Mand Cavalleri.

Gjentagne af *Schill* gjorte Forsög at komme i Forbindelse med den engelske Flaade mislykkedes, da den havde forladt disse Farvande. Ogsaa erfarede *Schill* med Smerte, at den ham hidtil viste ubetingede Tillid meget havde tabt sig. Imidlertid gjorde dog den beklagelsesværdige og heroiske Mand, hvad han i sin vanskelige Stilling formaaede til sin og sine Undergivnes Forsvar og Redning. Var *Schill* ikke just nogen höitbegavet Mand, saa var han dog en tapper, standhaftig og begeistret Soldat, der fra nu af ikke havde nogen anden Tanke, end at sælge sit Liv saa dyrt som muligt og at falde med Ære. Selv bedraget ved sin Begeistring, sin Patriotisme og sin gode Hensigt, kjendte han ikke den nordiske Folkecharacteer, der er saare forskjellig fra Sydlændingens Livlighed og Bevægelighed, hvorfor Nordboen længe kan taale Undertrykkelse og Fornedrelse, uden at gjöre Oprör, der er ham fremmedt, ja næsten umuligt. Omgiven af franske eller med dem allierede Troppecorps, kunde den Rolle, *Schill* spillede, ikke vare længe. Havde *Schill* derimod trukket sig over til Rügen, vilde han der rimeligviis kunne have holdt sig i længere Tid og sandsynligen være bleven frelst. Men ved at forblive og forsvare sig i det kun maadeligt befæstede Stralsund mod en 2 à 3-dobbelt Overmagt, bestaaende af Kjærnetropper, maatte hans Undergang være vis, hvilket vi nu her nærmere ville erfare.

I de förste Dage af Mai Maaned naaede Rygtet om *Schills* Foretagende til Hamborg og Altona. Rygtet forstörrede dennegang, som næsten, altid Corpsets Styrke, der blev angivet til 14, 20, ja 30,000 Mand, og foraarsagede derfor megen Uro iblandt disse Byers fredelige Beboere, da man erfarede, at han havde taget sin Retning imod Nord. Ikke mindre Uro frembragte *Schills* Foretagende hos den danske Regjering og den commanderende General i Holsteen, *Düring*, da det var at formode, at *Schill* ligesaalidt vilde respectere det danske Gebeet som Hansestæderne.

Da derfor den 16de Mai den Efterretning indlöb, at *Schill* med sit Corps Dagen i Forveien var gaaet over Elben ved Schnakenburg og havde bemægtiget sig Dömitz, henvendte den franske Commandant i Hamborg, General *Damas*, sig til den

danske Commandant i Altona, Major *v. Haffner*, om Hjælp til at forsvare Hamborg og Grændsen. En Escadron Husarer, under Commando af Ritmester *v. Flindt*, blev strax beordret fra Pinneberg til Altona, for at patrouillere. Den 17de Mai om Morgenen udrykkede alt fransk Militair i Hamborg, inclusive Gensdarmer, Reconvalescenter, Douaniers, med Undtagelse af 2 ved hver Port, samt 8 Canoner, til et Cantonnement imellem Hamborg og Bergedorff. Alle Franske i Lübeck og Harborg concentrerede sig i Hamborg, hvor de ikke heller troede sig sikkre. Selv General *Damas* lod sine Effecter indpakke.

I Holsteen befalede General *Düring* den 17de Mai Sammentrækningen af et Reserve-Corps ved Bramstedt, under Commando af Generalmajor *v. Ewald*, der tillige maatte afgive en Deel af det ved Slesvig concentrerede Corps som Forstærkning til Holsteen. Det oldenborgske Infanteri-Regiment med 2 Canoner beordredes til Bramstedt den 19de Mai, og samme Dag ankom den 3die Bataillon af det holsteenske Infanteri-Regiment med 2 Canoner til Altona. Den 20de Mai beordredes det oldenborgske Regiment til Poppenbüttel ved Hamborg. General *v. Ewald* ankom samme Dag til Altona og forlagde den 23de Mai sit Hovedqvarteer derfra til Ahrensborg, efterat have beordret forskjellige Tropper til Bedækning af den holsteenske Grændse mod Lübeck og Lauenborg. Den 23de Mai ankom ogsaa Kongens Befaling til General *v. Ewald*, ikke alene at dække den holsteenske Grændse, men ogsaa Hamborg og Lübeck, og at tilbageerobre disse Byer, hvis de skulde være blevne besatte af *Schill* og hans Corps.

Imidlertid blev en hollandsk Division, under Commando af Generallieutenant *Gratien*, der, hvad vi vide (II. Bind, Pag. 245), i Enden af April var afmarcheret fra Hamborg og Lübeck og nu cantonnerede i og omkring Hannover — af den vestphalske Regjering tillagt Befaling at bryde op imod *Schill*, og var allerede den 15de Mai indrykket i Stendal. Medens General *d'Albignac* detacheredes, for at angribe Dömitz, vendte General *Gratien* sig imod Hamborg, kom den 18de Mai til Saltzwedel, satte den 23de Mai over Elben og indtog Cantonnements i og omkring Bergedorff og tildeels i Rheinbeck og andre holsteenske Landsbyer. Generalerne *Gratien* og *Damas* samt Oberstlieutenant *Michelin* ankom samme Dag til Altona, for at aftale med General *v. Ewald* det

Nærmere angaaende et Tog ind i det Mecklenborgske imod *Schill*. Et Par schillske Husarer viste sig allerede den 23de Mai foran Lübecks Porte og bragte den Efterretning, at *Schill* stod med sit Corps 1 Miil fra Lübeck og vilde rykke ind der om et Par Timer. Magistraten i Lübeck lod den derværende franske Commandant, Capitain *Monvoisin*, herom give Meddelelse og overlod til ham selv, om han og de franske Douaniers vilde blive, eller bortfjerne sig. Capitainen reiste til Oldesloe, hvor han overtalede den danske Oberstlieutenant *v. Friess* med sit Detachement at besætte Lübeck, hvilket skete den 24de Mai. Samme Nat Kl. 2 erholdt Generalmajor *v. Ewald* Kongens Befaling til at understötte de allierede Tropper i et Angreb paa *Schill* og, om fornödentgjöres, „at rykke ind i det Lauenborgske".

General *v. Ewald* concentrerede strax sine Tropper i Trittau og Kirch-Steinberg ved Billefloden. En Conference fandt Sted om Eftermiddagen den 24de Mai i Trittau imellem Generalerne *v. Ewald* og *Gratien*, hvori besluttedes: at den fölgende Dag skulde det danske Corps rykke frem til Ratzeborg, og det hollandske Corps til Mölln.

Inden det danske Corps rykkede over den holsteenske Grændse, lod Generalen gjöre Holdt, sammenkaldte Officiererne og sagde til dem: „Vi rykke nu ind i et venskabeligt Land, for „at forfölge en Fiende, som söger at opvække Opstand og Uro. „Corpset er af Kongen paalagt i Forening med et allieret hol- „landsk Corps at opsöge Fienden, som foruroliger fredelige Ind- „byggere. Jeg haaber derfor, at de danske Tropper ville ud- „mærke sig ved Tapperhed, Orden og god militair Aand, samt „benytte enhver Leilighed til at vise sig som Mænd af Ære og „gjöre sig værdige til Kongens Tilfredshed. Det er ikke nok „at være tapper; men jeg fordrer tillige god Opförsel imod „Indbyggerne, den strengeste Disciplin saavel i som udenfor „Tjenesten, og menneskekjærlig Behandling imod den beseirede „Fiende — af Enhver, som vil gjöre Fordring paa det gode „Navn af en brav og dygtig Soldat".

Compagni- og Escadroncheferne forsamlede derpaa deres Afdelinger omkring sig og gjentoge disse Generalens smukke Ord for Mandskabet, hvorpaa Colonnen atter fortsatte Marchen.

Om Eftermiddagen Kl. 3 rykkede de i Trittau og Kirch-Steinberg forsamlede Afdelinger ind i Ratzeborg, hvor General *v. Ewald* erholdt en Skrivelse fra Generallieutenant *Gratien*, i hvilken han opfordrede General *v. Ewald* til den næste Dag at rykke frem med sit Corps til Rhena. Omendskjöndt Generalmajor *v. Ewald* kun havde erholdt Kongens Befaling til at marchere „ind i det „Lauenborgske", tog han Ansvaret paa sig ved at fortolke denne Befaling efter dens Aand, da han ikke kunde forlade General *Gratien* i Lauenborg, ligesaalidt som Major *v. Schill* og hans Corps kunde bekjæmpes herfra. De danske Tropper maatte ogsaa vise sig active for den franske Keiser og Allierede, saameget mere som *Schill*, destoværre! ikke engang kunde forsvares eller anerkjendes af sin egen Konge. Med den i Holsteen commanderende General *v. Dürings* Samtykke lovede General *v. Ewald* at ville fölge General *Gratien* til Rostock og Stralsund, dog under den Betingelse, at General *Gratien* maatte indestaae for alle Ubehageligheder, som deraf kunde fölge, med Hensyn til det mecklenborgske Hof. Om disse Bestemmelser og Forholdsregler indgav General *v. Düring* den 25de Mai en Rapport til Kongen, der under 27de s. M. svarede: „Vi bifalde aldeles „ovenstaaende Svar til Generalmajor *v. Ewald*".

Af denne Grund blev den i Lübeck værende Oberstlieutenant *v. Friess* med sit Detachement tillagt Odre til, den 26de Mai at afmarchere fra Lübeck og stöde til General *v. Ewald* i Rhena, hvorimod General *Gratien* samme Dag marcherede til Gadebusch. I Rhena var det danske Corps forsamlet og bestod af:

	Generalmajor *v. Ewalds* og Oberstlieutenant *v. Friess's* Stab . . .	8 Officierer,	26 Mand,	26 Heste.
Infanteri	1ste og 2den Bataillon af det oldenborgske Infanteri-Regiment .	29 —	1322 —	33 —
	3die Bataillon af det holsteenske Infanteri-Regiment	10 —	628 —	5 —
	4de og 5te Compagni af det holsteenske Skarpskytter-Corps .	4 —	167 —	1 —

Cavalleri	2den og 6te Escadron af Husar-Regimentet	7 Officierer,	193 Mand,	206 Heste.			
	Et Detachement af holsteenske Rytter-Regiment	1	—	21	—	24	—
Artilleri	8 Stkr. 3-pundige Canoner, Fod-Artilleri	1	—	105	—	33	—
	2 Stkr. 8-pundige Canoner, kjörende Artilleri . . :	1	—	34	—	27	—
	Summa	61 Officierer,	2496 Mand,	355 Heste.			

eller circa 2200 Combattanter.

Omendskjöndt den danske Armee i Holsteen stod paa Feltfod, manglede den dog adskillige Feltreqvisiter, saasom: Feltflasker og Kogekjedler. Denne sidste Mangel blev afhjulpen ved at requirere Kjedler og Gryder i Landsbyerne.

Det hollandske Corps bestod af:

Det 6te og 9de Infanteri-Regiment.

3 Escadroner Cuirasserer og et Detachement Gensdarmer.

1 ridende Batteri paa 10 Canoner og 2 Haubitser;

tilsammen circa 3000 Combattanter, der vare fuldkommen udrustede paa Feltfod.

De forenede Troppeafdelinger udgjorde saaledes i Alt omtrent 5200 Combattanter. *Schills* Styrke udgjorde derimod, hvad vi have anfört, ikke meget mere end ⅓ heraf, og Infanteriet var uden Disciplin, Uddannelse eller Dygtighed.

Den 24de Mai marcherede begge Corps til Rhena; den 28de Mai til Rostock, omtrent 7 Mile, hvorfra 2 hollandske Compagnier bleve detacherede til Warnemünde, hvor de bemægtigede sig de omtalte 2 Skibe med Bagage, tilhörende *Schills* der indskibede Corps. Den 29de Mai marcheredes til Ribnitz, hvorved de to lette Compagnier holsteenske Skarpskytter dannede Avantgarden, under Commando af Oberst *Valette*, og bivouakerede paa Landeveien imod Damgarten. Den 30te Mai samledes hele Corpset ved Alten-Willershagen. Det danske Corps marcherede derpaa til Richtenberg, det hollandske Corps til Frantzburg; 1ste Bataillon af det oldenborgske Regiment og de lette Tropper bivouakerede Nordost

for Richtenberg, i hvilken By Avantgarden fangede 1 Corporal og 8 Husarer af det schillske Corps, der ved höi lys Dag havde lagt sig til at sove. Corporalen, der satte sig til Modværge, blev nedhugget. Den 31te Mai, om Morgenen Kl. 4, stod hele Corpset i marchefærdig Stand paa Landeveien til Stralsund, og derfra marcheredes med største Orden og Forsigtighed til omtrent ½ Miil sydvestlig for Fæstningen, hvor det forenede Corps om Formiddagen tog Stilling paa et aabent Terrain mellem Landsbyerne Lüdershagen og Lüssau, Infanteriet formeret i Quarréer i A—A. (See Planen.)

Stralsund er beliggende i en Plaine paa en lille Ö, der kun er tilgængelig ad 3 Dæmninger over Söen. Den sydlige Dam förer til „Franken"-Porten, den vestlige til „Triebseer"-Porten og den nordlige til „Knieper"-Porten. De to förstnævnte Porte vare ved de allerede udförte fortificatoriske Arbeider sikkrede imod et Coup-de-main, og bleve derfor ogsaa overladte det lidet uddannede Landeværn fra Rügen til Forsvar. „Knieper"-Porten havde derimod endnu ikke modtaget nogen væsentlig Forstærkning ved Konsten. *Schill* ventede altsaa Angrebet fra denne Side og havde derfor her opstillet Kjærnen af sit Infanteri. Cavalleriet holdt paa „Altmarkt" i Reserve.

Avantgarden aabnede Angrebet, rykkede frem imod Triebseer-Porten og drev de schillske Blænkere ind i Værkerne. Imidlertid trak det övrige Armee-Corps sig, ved en Flankemarche til Venstre, bag temmelig store Höider, fra hvilke to hollandske Canoner besvarede nogle fra Fæstningen gjorte Canonskud — forbi Grünthal til henimod Leuteritz, og omgik saaledes den Sö og Eng, som findes imellem „Triebseer"- og „Knieper"-Landeveiene. Her blev opmarcheret en Ordre-de-Bataille, og Infanteriet formerede atter Bataillonsquarréer, hvorpaa det hele Corps avancerede imod „Knieper"-Porten, foran hvilken der blev opmarcheret i Canonilden i B—B.

Imidlertid havde Avantgarden forladt Triebseer-Porten, var marcheret udenom Söen og over den forhen omtalte Eng hentil Hovedcorpset, med hvilket det under en levende fiendtlig Canonild trængte frem imod Knieper-Porten.

General *Gratien* befalede nu den 2den Bataillon af det oldenborgske Infanteri-Regiment og det 6te hollandske Infanteri-Regiment,

at rykke frem til Storm. General *v. Ewald* satte sig i Spidsen for disse Tropper; og, efterat Jægercompagnierne af Regimenterne Oldenborg og Holsteen havde renset Haverne foran Porten for fiendtlige Tirailleurer, satte disse sig, ligesom 4 hollandske Voltigeur-Compagnier, i Forbindelse med Linie-Infanteriet og gik frem til Hornværkets Contrascarpe, hvorfra de aabnede en levende Ild mod Besætningen i Ravelinen. Den övrige Deel af Infanteriet fulgte nær paa. En Deel hollandske Voltigeurer og nogle Mand af det oldenborgske Regiment trængte derpaa frem over den næsten törre Hornværks Grav og bestege Kronværket, efterat have bortskaffet nogle gamle Palissader paa Bermen. Samtidigen hermed trængte Danske og Hollændere over den 1ste Bro og besatte den med Forhug omgivne Ravelin; trængte derpaa over den 2den Bro, imellem Ravelinen og „Knieper"-Porten, der blev sprængt, og Vognene, hvormed den var spærret, bortryddede. Dette Arbeide udförtes under den meest levende Ild, hvorved Porten blev opfyldt af Döde og Saarede, saa at de efterfölgende Tropper kun enkeltviis kunde defilere derigjennem. Den fiendtlige Besætning blev nu trængt tilbage igjennem alle Gader, dog ikke uden Tab for Angriberne. Saaledes faldt ikke langt indenfor Porten Chefen for den hollandske Generalstab, Generallieutenant *Carteret*, der var fulgt ind i Byen med de hollandske Tropper — gjennemboret af flere Kugler.

En Deel af 2den Bataillon Oldenborg og det 6te hollandske Infanteri-Regiment trak sig til Venstre op paa Volden og drev Fienden langs denne ned til Havnen. Husarerne, 1ste Bataillon Oldenborg, det 9de hollandske Regiment, Cuirassererne og de övrige Tropper droge mod „Altmarkt" og trængte de schillske Troper tilbage langs de dertil förende Gader. Husarerne vendte sig derefter först imod Triebseer-Porten og derpaa imod Franken-Porten, og huggede flere Gange ind med megen Bravour. Fra „Altmarkt" sendtes Infanteri-Detachements langs Volden til Höire, for ogsaa at spærre Triebseer- og Franken-Portene udenfra, ligesom Infanteri-Afdelinger sendtes til Venstre, for at forhindre Fienden fra at flygte ombord paa Skibene. Ved Franken-Porten satte sig endnu noget fiendtligt Infanteri bag en Muur. En Trop Husarer, under Commando af Lieutenant *v. Hanke*, og det holsteenske Rytter-Detachement, under Lieutenant *v. Jermins* Com-

mando, vilde hugge ind paa det; men i samme Öieblik gav dette Infanteri en Salve, og begge disse to unge tappre Officierer faldt. Dansk og hollandsk Infanteri fordrev det fiendtlige Infanteri fra bemeldte Muur og ud af Franken-Porten, hvorved Kampen var forbi Kl. 2—3 om Eftermiddagen, efterat den havde varet i 4 à 5 Timer, og förtes af *Schill* og hans Undergivne med megen Tapperhed og Haardnakkenhed.

De fiendtlige Tropper, der under Lieutenant *Brünnows* Commando undkom igjennem Franken-Porten, udgjorde circa 200 Mand af alle Vaabenarter med 2 Canoner, der satte sig udenfor Porten i C—C, hvorfra han sendte en Officier til General *Gratien*, for at tilbyde Capitulation paa den Betingelse: at blive bragt over den preussiske Grændse til den förste preussiske Postering, hvilken Betingelse blev tilstaaet, og Major *v. Thayssens* af den hollandske Generalstab beordret til at ledsage dem over Grimm til de preussiske Forposter i Demmin.

Den tappre, men beklagelsesværdige Major *v. Schill* blev i „Fährstrasse" nedhugget af en dansk Husar og derpaa skudt ihjel af en hollandsk Infanterist, da han paa Opfordring ikke vilde overgive sig. Rimeligviis stod han dengang i Begreb med at begive sig til Skibsbroen, for at söge at undkomme paa et Fartöi. *Schills* döde Legeme blev bragt til Raadhuset, gjenkjendt af Raadsherrerne og flere Indbyggere, og derpaa samme Aften begravet i al Stilhed. Hans Hoved blev derimod forinden afskaaret, sat i Spiritus og bragt til Cassel, hvorfra det senere bragtes til Holland og var indtil 1837 opbevaret og til Skue i det naturhistoriske Museum i Leiden.

De danske Krigere hjembragte fra dette Tog Beklagelse over at have, ifölge Pligt, maattet bidrage til at tilintetgjöre *Schill*, denne Germaniens tappre Sön og hans ulykkelige Vaabenbrödre. Havde *Schill* havt Fremgang i sit Foretagende, vilde Tydskland maaskee have skjænket ham en Fyrste-Krone. Nu derimod betalte han sin Patriotisme med Livet, blev begravet som en Misdæder, og hans Foretagende stemplet som et Rövertog. Saaledes er Verdens Gang!

Ved Stralsunds Erobring befriedes et dansk Artilleri-Detachement — 1 Officier og 20 Mand — som var beordret til Stralsund for at hente Krudt (III. Bind, Pag. 264), men af *Schill*

var blevet arresteret, med Undtagelse af 3 Mand, som löb hjem til Holsteen. Ligeledes befriedes nogle fangne Franskmænd og de ved Damgarten fangne mecklenborgske Gardister.

Efter Affairen bleve de danske og hollandske Tropper samlede. Den hollandske Oberstlieutenant *Mechelin* blev udnævnt til Commandant og paalagt at samle Fangerne og Byttet, beskytte Borgernes Eiendomme og opretholde Orden i Byen m. m. Fra dansk Side blev ham til Hjælp tildeelt General *v. Ewalds* Adjutant, Lieutenant *v. Liliencron.*

Det blev derpaa under Dödsstraf paalagt Indbyggerne at angive og udlevere til Commandantskabet alle skjulte, til det schillske Corps hörende, Individer og Eiendele.

At Stralsund ei blev plyndret skyldes især den redelige og ridderlige Generalmajor *v. Ewald*, der lod 3die Bataillon af det holsteenske Regiment besætte Hovedvagten. De övrige danske Tropper forsamledes paa Torvet, og Patrouiller, hver ledsaget af en Borger, udsendtes igjennem alle Gader, for at gribe Marodeurer og tilveiebringe Orden, der ogsaa hurtigt lykkedes.

Natten imellem den 31te Mai og 1ste Juni bivouakerede de danske Tropper, der ikke vare paa Vagt, ved Udgangene af Byens Porte. Hollænderne, med Undtagelse af Artilleriet, som ogsaa bivouakerede, bleve indqvarterede i Byen. Den næste Dag bleve de danske Tropper aflöste af Hollænderne og indqvarterede i Byen.

De Danskes Tab i denne Affaire var som fölger:

	Döde.			Saarede.		
	Offic.	Underoffic.	Menige.	Offic.	Underoffic.	Menige.
Husarerne	1	„	„	1	„	4
Holsteenske Rytter-Detachement. . .	1	„	„	„	„	1
Oldenborgske Infanteri-Regiment . .	„	„	9	2	„	28
3die Bataillon af holsteenske Infanteri-Regiment . .	„	1	„	2	2	16
Summa	2	1	9	5	2	49.

Hollændernes Tab bestod i Döde: Generallieutenant *Carteret*, Oberstlieutenanterne *Batenburg* og *Dollemann*, 2 Capitainer,

1 Lieutenant, 2 Underofficierer og 38 Mand. Saarede: 10 Officierer, 20 Underofficierer og 100 Menige.

Schills Tab er ikke nöiagtig bekjendt. Foruden ham selv faldt 5 Officierer. Af Fanger indbragtes samme Aften 5 à 600 Mand, som bleve indlagte i en Kirke. Nogle hundrede Mand vare paa Skibe undkomne til Rügen. Af disse undkom en Deel til Söes, og 43 Mand indbragtes den fölgende Dag som Fanger af et til Rügen sendt Detachement af det 6te hollandske Infanteri-Regiment.

Den 1ste Juni begravedes de faldne danske og hollandske Officierer udenfor Byen med fuld militair Honneur. Det blev ogsaa besluttet at opreise paa en Plads foran Knieper-Porten, hvor Stormen var foretaget, et Monument for de faldne Officierer, Underofficierer og Menige, hvortil Omkostningerne skulde bestrides af een Dags Gage og Lönning af det hele combinerede Corps.

General *Gratien* udstedte derpaa i det franske Sprog fölgende Dagsbefaling:

Hovedqvarteret Stralsund den 1ste Juni 1809.

„Soldater!"

„I have i Gaar opfört Eder som Helte. I have fulgt Eders „Officierers Exempel. I have med Storm erobret Stralsund, for„svaret af 6000 Mand. I have passeret Ilden af 20 Canoner. „Eders Anstrengelser ere blevne kronede af Seiersgudindens Haand. „I have, ved at ödelægge det schillske Corps og ved at fælde „ham selv, dæmpet det Röveri, som hans vilde Medskyldige „havde udbredt paa et Terrain af 150 Lieus. Jeg iler med at „aflægge Rapport til Deres hollandske og danske Majestæter over „den glimrende Tapperhed, som I have udviist ved denne Lei„lighed".

„Dhrr. Generaler, Officierer af Generalstaben, Officierer og „Soldater af Infanteriet, Artilleriet og Cavalleriet ville herved „modtage mine Lykönskninger og Taksigelser".

Gratien.

Stedmann,
Oberst, Chef for den hollandske Generalstab.

General *v. Ewald* forlod den 2den Juni Stralsund med de danske Tropper og marcherede til Ribnitz, den 3die til Rostock

den 4de til Neu-Bückow, den 5te til Wismar, den 6te til Gadebusch, den 7de til Ratzeborg og den 8de til Oldesloe, hvor de under hans Commando staaende Tropper bleve lagte i Cantonnement. De hollandske Tropper forlode Stralsund først den 9de Juni og ankom tilligemed de Fangne den 16de til Brunswig. General *Gratien* kom for sin Person den 14de Juni til Hamborg.

Kong *Frederik VI.* viste sig höist naadig og tilfreds med dette Foretagende og udnævnte Generalmajor *v. Ewald* til Generallieutenant fra den 31te Mai at regne. Ogsaa udnævnte Kongen paa Ordensfesten den 28de Juni 1809, General *Gratien* til Storkors af Danebrog, 7 höiere hollandske Officierer til Commandeurer af Danebrog og 3 andre Officierer til Riddere af Danebrogordenens 4de Classe. Af de danske Officierer udnævntes 21 til Riddere af Danebrogordenens daværende 4de Classe og 43 Underofficierer og Menige til Danebrogsmænd.

Kongen af Holland udnævnte General *v. Ewald* til Commandeur af den hollandske Reunions-Orden og 12 danske Officierer til Riddere af samme Orden.

Keiser *Napoleon* var mere sparsom med sine Ordener og oversendte til det danske Corps kun 3 Decorationer til Officierer af Æreslegionen, hvilke Kongen tildeelte General *v. Ewald*, Major *v. Flindt* af Husarerne og Major, Prinds *Frederik* af Holsteen-Bech, Chef for General *v. Ewalds* Stab.

Under 16de Juni blev fra Stralsund tilsendt General *v. Ewald* en Taksigelsesskrivelse til ham og hans tappre Tropper for den udviste gode Orden og Disciplin under deres Ophold i Stralsund, hvilken Taksigelsesskrivelse var undertegnet af Præsidenten, Vice-Præsidenten og Medlemmerne af den povisoriske Regjerings-Commission for Svensk-Pommern, dengang under fransk Herredömme.

General *Gratien* indsendte til Kong *Frederik VI.* en Rapport i det franske Sprog saalydende:

„Sire!"

„Deres Majestæt er bleven underrettet om den Begjæring, „jeg har gjort til General *v. Ewald*, efter hvilken han velvilligen „har understöttet mig med en Deel af de ham underlagte Trop„per ved en Expedition, som jeg foretog imod det schillske „Corps, der ved sine Röverier ödelagde Mecklenborg og truede „endog Holsteens Grændser. *Schill* ventede os i Stralsund og

„hans Corps var omtrent 6000 Mend stærkt. Han havde der „fundet 100,000 Pd. Krudt, der vare bestemte for Deres Maje- „stæt. *Schill* har benyttet sig af en Deel af dette Krudt og „havde sat Stralsund i en saa stærk Forsvarsstand, som Tiden „vilde tillade ham det. Han havde ladet opkaste Forskandsnin- „ger foran Portene og armeret dem med en stor Mængde Ca- „noner af det störste Caliber; han havde ligeledes ladet armere „de gamle Bastioner og Courtinerne og næsten hele Escarpen „palissadere. Stralsund maatte altsaa angribes og tages".

„Deres Majestæts Tropper, anförte af den tappre General „*v. Ewald*, have udholdt en Cartæskild, som de mange Canoner, „der vare placerede paa Batterierne, uophörligen udspyede, og „have udviist en meget stor Tapperhed".

„Jeg kan ikke noksom rose dette for Deres Majestæt. Men „det er at beklage, at De derved have havt et Tab af 2 Officierer „og 10 Mand Döde, 7 Officierer og 51 Mand Saarede. General „*v. Ewald* roser meget den udmærkede Maade, han har været „understöttet paa af sine Adjutanter, Capitainerne *v. Bardenfleth* af „Staben og *v. Gartner* af Husarerne, samt af Major *v. Flindt* af „Husarerne, Oberst *v. Abercron* og Major *v. Seiffarth* af det „oldenborgske Regiment".

„Herr Baron *v. Liliencron*, General *v. Ewalds* Adjutant, var „ved min Side under hele Fegtningen, og jeg kan ikke noksom „udtale hans Roes".

„Jeg er med den dybeste Respect" etc. etc.

Stralsund den 5te Juni 1809.

Gratien.

Angaaende de gjorte Fanger af det schillske Corps var deres Skjebne for det Meste allevegne haard, af Frygt for den almægtige franske Keiser. Dog gjorde Danmark heri en hæderlig Undtagelse. Vel lod *Frederik VI.* ogsaa af den nævnte Grund under 31te Mai udgaae den Befaling:

„Da det er sandsynligt, at den schillske Bande vil söge fra „Rügen til Söes at undlöbe den retfærdige Straf, som overalt „paa Fastlandet venter samme, saa ville Vi have samtlige Vore „Krydsere og armerede Skibe, der med Caperbreve ere forsynede, „allernaadigst befalet: at opbringe til nöiere Undersögelse ethvert „Skib, som de i Söen maatte möde og paa hvilket de maatte

„forefinde enten Mandskab, Armatur, Ammunition, Provisioner „eller andre Sager, henhörende til bemeldte schillske Bande; „ligeledes skal det være saavel det Militaire som samtlige ved- „kommende Övrigheders og Embedsmænds Pligt i Henseende til „ethvert Skib, som til noget Sted i vore Riger eller Hertugdöm- „mer maatte ankomme fra Östersöen, nöie at undersöge, om „samme skulde indeholde Mandskab eller Sager, den schillske „Bande tilhörende, og i ethvert Tilfælde blive saadanne Skibe at „lægge under Embargo, indtil Vor allerhöieste Resolution derpaa „kan erhverves".

Men, endskjöndt denne Kong *Frederik VI.s* Befaling synes streng, ville vi dog erfare, at den ædle Konge ikke meente det saa slemt.

En Deel schillske Flygtninge havde reddet sig over til Rügen, hvor de for störste Delen bleve optagne paa den lille Flottille, som under Lieutenant *Bärschs* Commando var ankommen fra Rostock og Warnemünde.

En anden mindre Deel blev bragt af en mecklenborgsk Skipper fra Stralsund til Kjöbenhavn. Af de til Rügen undkomne Flygtninge havde en Deel paa 3 Fartöier under Lieutenant *François* skilt sig fra Lieutenant *Bärsch* og vilde söge en svensk Havn, men bleve den 2den Juni opbragte af Stykprammen Sölöven, under Capitain *Fleugels* Commando, til Dragör. Paa disse 3 Skibe vare Lieutenant *François* og Fændrik *Frohreich*, 86 Mand og 17 Heste, samt den franske Oberst og Intendant *Dupin*, Marchal *Augereaus* Svoger, som var taget med fra Tangermünde som Gidsel, og en preussisk Baron *v. Hagen*, der förtes med som Arrestant fra Warnemünde.

De to Officierer bleve vel indsatte som Arrestanter i Citadellet ved Kjöbenhavn, men kort efter lösladte paa Æresord, og den 14de Juli erholdt de tilligemed alt det Mandskab, der vare födte Preussere, Tilladelse til at reise hjem. De befordredes igjennem Danmark paa sammes Bekostning og ankom den 31te Juli til Altona. De havde saaledes neppe nogen Grund til at klage over deres Behandling i Danmark.

Lieutenant *Bärsch* ankom med den övrige Flottille fra Rügen til Svinemünde den 1ste Juni om Eftermiddagen. Den af Lieutenant *Brünnow* commanderede Afdeling, der havde reddet sig ud af „Franken-Porten", afmarcherede strax den 31te Mai, i 2 Colonner,

ledsagede af 2 hollandske Stabsofficierer, til Demmin og Anklam, hvor de overleveredes til de preussiske Authoriteter og derefter bleve modtagne af Generallieutenant *v. Blücher*. Udlændingerne forsynede han strax med Pas, for at reise til deres Hjem; Preusserne derimod förtes til Marienburg, og en Krigsret nedsattes over Officiererne i Stargard under *Blüchers* eget Præsidium, hvorved Lieutenanterne *Bärsch* og *Brünnow* samt 14 Officierer bleve frikjendte; 11 Officierer erholdt 8 Maaneders og 1 Officier 6 Maaneders Fæstningsarrest. Lieutenant *Qwistorp*, der havde ladet en Husar, *Sommer*, skyde, paa Grund af at han vilde forlede sine Kammerater til Oprör og Desertion, dömtes til 3 Aars Fæstningsarrest. Dommen over de til Danmark undvegne Officierer udsattes.

Den foran ommeldte svenske Artillerilieutenant *Peterson*, der især den 25de Mai ydede *Schill* en væsentlig Hjælp ved Besættelsen af Stralsund og i Kampen imod de derværende franske Artillerister og senere ved Befæstningen og Forsvaret af Stralsund, blev af Hollænderne stillet for en Standret og skudt den 4de Juni paa den samme Bastion udenfor Knieperporten, som han havde befæstet og forsvaret med saamegen Tapperhed.

De i Byen gjorte övrige Fanger, 557 Underofficierer og Menige, förtes til det Indre af Tydskland og ankom den 17de Juni til Brunswig, hvor de indfödte Vestphalere, ifölge Kongen af Vestphalens Ordre, bleve stillede for en Krigsret, og 14 af dem dömte til Döde og skudte den 18de, 20de og 22de Juni. Resten förtes til de franske Galeier i Brest, Cherbourg og Toulon.

Officiererne derimod bleve förte til Citadellet i Wesel og den 6te September stillede for en af franske Officierer besat Specialcommission, der dömte 11 af dem, lutter unge Mænd, til Döden — en Dom, der blev dem forkyndt den 16de September om Middagen og udfört samme Dags Eftermiddag Kl. 3 paa en Eng udenfor Wesel. De 11 ulykkelige unge Krigere vare Lieutenanterne *v. Jahn*, *v. Schmidt*, *v. Galle*, *Carl v. Wedell*, *Albert v. Wedell*, *v. Keller*, *v. Gabain*, *v. Flemming*, *v. Keffenbrink*, *v. Folgentreu* og *v. Trachenberg*. De gik alle Döden rolige og modige imöde. De övrige Officierer bleve ogsaa förte til Frankrig og der holdte arresterede. De befriedes, ligesom Mandskabet, först ved de allierede Hæres Indrykning i Frankrig i Aaret 1811.

Vistnok var denne Skjebne haard og sörgelig, men ikke uretfærdig; den er skrevet i enhver velordnet Stats Krigslovgivning og vil fölgelig træffe Enhver, der ligger under i slige Foretagender. Da *Schill* ikke kunde vække Sympathi og Medvirkning af Tydsklands Befolkning, eller undkomme til England, maatte han falde, eftersom hans egen Konge og Regjering ikke formaaede at anerkjende hans Foretagende og forsvare ham; fölgelig blev han stemplet som Oprörer. Men derfor maa man ikke troe, at *Schills* og hans Vaabenbrödres Foretagende og Undergang har været uden væsentlig Nytte for Tydsklands Gjenfödelse. Tvertimod! det bidrog særlig til at forbittre Stemningen og opirre Gemytterne imod den franske Regjering, hvorved nedlagdes en Sæd, som bar kraftige og frodige Frugter, da *Friederich Wilhelm III.* ved Opraabet af 17de Marts 1813 kaldte sit Folk til Vaaben, for at befrie Preussen og Tydskland fra det franske Aag. Neppe vilde dette Opraab have fundet saa almindelig Gjenklang i alle Hjerter, i Særdeleshed i Preussen, hvis det tydske Folk ikke med höi Stemme og stor Forbittrelse ogsaa havde raabt Hevn for *Schill* og hans beklagelsesværdige Vaabenbrödre!

En taknemmelig Eftertid har senere hædret de Dræbtes Minde. Paa det Sted, hvor *Schill* faldt i Stralsund, skal i Aaret 1835 nogle Fædrelandsvenner have opreist en firkantet Granitsöile med Inscription: *F. v. Schill* † 31te Mai 1809. Ved Höitideligholdelsen af 25 Aarsdagen af Leipzigerslaget, altsaa den 18de October 1838, blev en Gravhöi opkastet paa St. Jürgens Kirkegaard ved Stralsund, hvor *Schills* Liig var begravet. Denne Gravhöi er prydet med en Plade af stöbt Jern, der er forsynet med en Inscription og omgivet af forgyldt Lövværk.

De i Brunswig skudte 14 Vestphaleres Been bleve efter 26 Aars Forlöb, 1835, atter optagne og nedlagte i 3 Kister, der nedsænkedes i en indviet, indmuret Gravhvælving, og et Monument opreist tæt ved Capellet St. Leonhard udenfor Brunswig, hvor en Fædrelandsven, *Friederich Carl v. Vechelde*, opförte en Bolig i Nærheden af Monumentet for en Invalid, der, saavidt muligt, skulde tages af det forhenværende 2det brandenborgske Husar-Regiment, Schill. Capellet er smykket med 4 Portraiter af 4 Helte, der have kjæmpet i Aaret 1809, nemlig Erkehertug *Carl*, Hertug *Friederich Wilhelm* af Brunswig, *Ferdinand Schill* og *Andreas Hofer*.

I en Fordybning i Væggen staaer *Schills* Malmbüste, foræret af Kong *Ludvig I.* af Bayern; ogsaa findes her to af *Schills* Sabler, Brevtasken, som han havde erholdt til Foræring af Dronning *Louise*, hans Börs o. s. v. Endeel Navne og Vaaben af schillske Officierer omgive deres Anförers Büste. Den 13de September 1840 blev Capellet indviet. *Schills* Hoved, der var opbevaret i Spiritus i det anatomiske Museum i Leiden, blev den 10de September 1837 paa Prinds *Frederik* af Hollands Foranstaltning bragt til Brunswig og udstillet i en 14 Dages Tid i Neustädter-Raadhuus, derpaa lagt i en Urne og höitideligen indviet og bisat i en muret Grav ved Siden af det ved St. Leonhards Capel opreiste Monument.

Angaaende de 11 ved Wesel skudte preussiske Officierer, saa bad allerede 1815 Frimurerlogen i Wesel den preussiske Regjering om Tilladelse at maatte opreise dem et Monument, hvilket dengang ikke blev bevilget. Derimod udgik fra 2 preussiske Officierer, med kongelig Tilladelse, i 1833 en Opfordring til den preussiske Armee om Bidrag til et Monument for disse dræbte Kammerater.

Den 9de Juni 1834 blev de Dræbtes Gravsted aabnet, og deres Levninger nedlagte i en med Bly indvendig belagt Kiste, over hvilken der hæver sig nu et 15 Fod höit Monument, hvorpaa findes et Basrelief, paa hvilket sees Borussia stöttende sig sörgende paa Mindestenen, medens Victoria bekrandser Urnen, der gjemmer Asken af de faldne Offere.

Saaledes var *Schills* og hans Vaabenbrödres Endeligt. Deres Fædreland har nu betalt sin Æresgjæld til dem, og Efterverdenen vil bevare deres Navne i deeltagende og vemodig Erindring.

Vi ville dernæst paa sædvanlig Maade ende dette Capitel med at omtale de Actioner, som i Forsommeren 1809 fandt Sted til Söes og paa Danmarks og Norges Kyster.

Den strenge Vinter 1808—1809 var Aarsag i, at Englænderne ei kunde lade sig see der förend ind i Marts Maaned. Skibsfarten imellem Jydland og Norge aabnedes vel i Enden af Februar Maaned; men Isen og de slukkede Fyr gjorde Seiladsen meget besværlig og farlig, saa at flere af disse Skibe derved gik til Grunde.

Den 13de Marts blev fra en i Landscrona Havn liggende

engelsk Orlogsbrig udsendt 2 bevæbnede Baade, for om Natten at borttage de Fartöier, de kunde faae fat paa under den danske Kyst. Fienden bortförte ogsaa 3 Nordbaade, der med flere andre laae ved Rongsted. Hurtigt besteeg Premierlieutenant *v. Beichmann* af det sjællandske Skarpskytter-Corps en Baad med en Deel Mandskab, og Lieutenant *Schultz* af Söetaten besteeg en anden Baad med nogle Matroser og satte efter Fienden, der ved et Par Geværsalver ikke alene maatte forlade de 3 tagne Nordbaade, men blev endog tvungen til at overgive den ene Baad med dens Besætning.

Den 30te Marts kom en engelsk Orlogsbrig nordfra ind ad Östersöen med en Galease paa Slæbetoug. Premierlieutenant *W. Möller* af Söetaten, som endnu laae indefrossen i Helsingörs Havn med 4 Canonchaloupper, isede sig hurtigt ud, og, fulgt af Secondlieutenant *Schultz* som Frivillig, angrebe de Briggen, der efter en kort Action blev nödsaget til at kappe Galeasen fra sig, som derpaa blev besat, medens dens Besætning reddede sig i Land i Sverrig, og Orlogsbriggen flygtede for fulde Seil, forfulgt af Canonchaloupperne, saalænge deres Kugler kunde række den.

Den 5te April kom en engelsk Krigsslup (sloop of war) paa 24 Canoner nordfra og styrede ind paa Fladstrands Rhed. Da der ved Forbiseilingen blev skudt paa den fra Fortet Deget, tonede Krigssluppen dansk Flag og Vimpel, fortsatte sin Cours og ankrede paa Rheden, dog udenfor Canonskuds Distance, men i Nærheden af nogle danske Proviantskibe. Fra Deget blev et Fartöi afsendt og som uhindret lagde til Borde ved den fiendtlige Orlogsmand. Men, saasnart denne havde kastet Anker, udsattes 4 Fartöier, tilligemed det nys fra Deget ankomne, og disse roede henimod Proviantskibene. Lieutenant *P. M. Tuxen* af Söetaten, der laae i Fladstrands Havn, roede hurtigt ud med 2 Canonchaloupper og 1 Canon-Jolle, under Commando af Maanedslieutenanterne *Magnussen*, *Grön*, *Bech* og *Thetens*. De angrebe Baadene, der hurtigt vendte om til Krigssluppen, som derpaa under dansk Flag og Vimpel gav det glatte Lag paa de danske Canonfartöier. Der opstod nu en levende Fegtning, under hvilken Krigssluppen ombyttede det danske Flag med det engelske. Efter omtrent 1½ Times Fegtning kappede den engelske Slup Ankeret fra sig og

stod til Söes, forfulgt af Canonfartöierne, der iövrigt ikke havde lidt noget Tab. Fartöiet fra Deget blev af Fienden sendt tilbage.

Under den norske Kyst fandt i dette Foraar mange Smaatræfninger Sted, derved at Englænderne sögte under Land og ved armerede Barcasser prövede paa at borttage Fartöier i Udhavne, vel ogsaa at rane Qvæg eller andre Gjenstande paa Kysterne.

Saaledes kom en Aften, udsendte fra en udenfor Ulvesund i Norge krydsende engelsk Fregat, to armerede Barcasser mod Land. I bemeldte Sund laae to Canonchaloupper, under Commando af Maanedslieutenanterne *Beck* og *Schmidt*, den förste i det östre og den sidste i det vestre Indlöb, og ved et Par Skud fra *Schmidts* Baad forsvandt de fiendtlige Fartöier i Mörket. Næste Dag i Dagbrækningen kom de to fiendtlige Barcasser ud af Öxevigen og roede lige ombord i en bergensk Jagt, der laae ved det östre Indlöb, og entrede den. Men ved de to Canonfartöiers forenede Ild maatte Fienden forlade Prisen og flygte ud af Havnen, fulgt af Canonbaadenes Ild.

Den 23de April Kl. 12 om Middagen udsatte en engelsk Fregat ved Svinör, i Nærheden af Lindenæs i Norge, 2 Barcasser, der syntes at ville gjöre Landgang. Secondlieutenant *Schmidten* laae med 2 Canonbaade i Svinör, hvilke henhörte til den i Mandal stationerede Roflottille under Premierlieutenant *Spörcks* Over-Commando. Lieutenant *Schmidten* gik Barcasserne imöde med sine 2 Baade, skjöd 2 Skud fra hver af dem, hvorefter Fregatten kaldte sine Barcasser tilbage og gik til Söes.

Den 29de April Kl. 2½ Eftermiddag nærmede en engelsk Fregat sig ½ Miil Skjærene ved Bækkestö under Norge. Ved Gamle-Hellesund kom Fregatten Landet nær paa ¼ Miil og gjorde Mine til at tage et fra Danmark kommende Skib. Maanedslieutenant *Andersen*, der henhörte til en Canonbaads-Afdeling, under Lieutenant *Föns's* Commando, gik Fregatten imöde til de yderste Skjær med den af ham förte Canonchaloup, gav Fregatten 4 Skud, som denne besvarede med 30—40 Skud, uden at træffe Canonchalouppen. Det danske Skib og flere andre Fartöier kom derved lykkeligen i Havn, hvorpaa den engelske Fregat vendte fra Land og stod til Söes.

Den 30te April havde en norsk Caper fra Ahrendal: „Admiral Tordenskjold" kaldet, fört af Capitain *Kiddel Ugland*, armeret med 1 8-pundig og 3 4-pundige Canoner, 2 Haubitser og 2 Svingbasser og besat af 16 Mand, en Træfning med en engelsk Fregat „the Wrangle" og sammes Barcasser ved Thorup Strand paa den nordvestlige Kyst af Jydland, hvor Caperen, jaget af Fregatten, Kl. 3½ om Eftermiddagen löb ind paa Rheden, ankrede paa 2 Favne Vand og gjorde „klart Skib". Fregatten gik kort efter til Ankers paa 5 Favne Vand og udsendte Kl. 4½ 4 armerede Barcasser, for at erobre Caperen; men disse bleve saa alvorlig modtagne af Caperens smaa Canoner, at Barcasserne maatte retirere til Fregatten. Kl. 5 kom de tilbage og fornyede Angrebet, men bleve anden Gang tvungne til at gaae tilbage til Fregatten, som derefter selv lettede Anker Kl. 5½ og angreb Caperen paa saa nært Hold, den kunde flyde, tilligemed 5 Barcasser, hvoraf 2 vare armerede hver med 1 Canon, hvormed de beskjöde Caperen. Capitain *Ugland* blev nu nödsaget til at stikke paa Ankertouget og gaae i Land. Men ved Hjælp af Caperförer *Tönsberg*, der laae her med sin Caper paa Land, lykkedes det at bringe fra „Tordenskjold" 2 4-pundige Canoner og al Ammunition i Land, hvorefter *Ugland* huggede Hul i Bunden og slog Seilene fra Ræerne paa Caperen, som derpaa blev besteget fra en af Barcasserne, og 3 Mand satte ombord paa den. Men Caperens Mandskab, i Forening med 14 Jægere, under Lieutenant *Suhrs* Commando, samt nogle Mand af Kystmilicen, gave en saa velrettet og virksom Ild paa Caperens Besætning, at denne atter maatte forlade Skibet. De i Land bragte 2 Canoner, tilligemed 1 Canon, tilhörende Capitain *Tönsberg*, aabnede derpaa deres Ild paa de övrige fiendtlige Barcasser, saa at de 3die Gang maatte vende tilbage til Fregatten. Under denne Action blev Lieutenant *Suhr* haardt saaret. Kl. 7 om Aftenen udsendte Fregatten for 4de Gang atter 5 Barcasser, for at tage 2 Kornskibe, der laae under det lille Batteries Beskyttelse, og hvis Besætning var flygtet i Land. Saasnart Canonerne kunde række, aabnede Batteriet sin Ild, og, da en af Barcasserne blev truffen ved det 5te Skud, vendte de alle om til Fregatten, som om Aftenen Kl. 10 lettede Anker og styrede fra Land efter et Tab af 2 Döde og 3 Saarede. De to Kornskibe bleve derpaa besatte af *Uglands* Mandskab og

saaledes reddede, ligesom Caperen Tordenskjold. Capitain *Ugland* blev for denne sin tappre Daad af den commanderende General i Norge, Prinds *Christian August* af Augustenborg, i Kongens Navn, udnævnt til Danebrogsmand — en Belönning, der vistnok var vel fortjent.

Den 14de Mai 1809, Kl. 9 om Formiddagen, blev fra Lister, Vesten for Lindenæs i Norge, observeret en engelsk Cutterbrig, som gjorde Jagt paa en Skonnert og 3 smaa Fartöier, der kom Öster fra. Rodemester *Reinertsen*, med Assistenten *Christen Nielsen* og 8 Mand, bevæbnede med Geværer, gik i en Baad, disse Fartöier til Hjælp, og det lykkedes dem, uagtet Cutterbriggens Canon-Ild, at bringe Skonnerten „Den yndige Kone" kaldet, kommende fra Christiansand og bestemt til Husum — paa Grund i Snekkested-Havn paa Lister. Men, da den fiendtlige Brig angreb Skonnerten med 24 Mand i 2 Baade, maatte *Reinertsen* med sit Mandskab forlade den og flygte i Land, hvor de lagde sig imellem Klipperne, og, forstærkede med en Afdeling Kystmilice fra Lister, under Rodeanförer *Abrahamsen*, blev Fienden i 2 Timer beskudt saa virksomt, at han med uforrettet Sag maatte forlade Skonnerten, efterladende nogle Vaaben og en Deel Ammunition paa samme, der nu blev besat paany, bragt af Grunden og samme Dags Aften Kl. 9 indbragt i Flekkefjord, meget beskadiget af Fiendens Canonskud. Ogsaa de 3 mindre Fartöier bleve reddede.

Den 17de Mai kom Caperförer *Wulffsen* med Caperen „Danneskjold" paa Östkysten af Jydland tilfældigviis ind imellem en Deel engelske Krigsskibe, af hvilke en Fregat sögte at afskjære ham fra Landet. Kl. 4 om Eftermiddagen udsendte Englænderne imod *Wulffsen* 2 Canonbaade, 6 Barcasser, hver armeret med 1 Canon, og 2 Chaloupper, alle Fartöier vel besatte med Marine-Soldater. En Fegtning begyndte og som varede henved 2 Timer. Da Englænderne endnu erholdt Forstærkning, maatte *Wulffsen* söge ind under Land. Men om Aftenen Kl. 8, da Vinden friskede op, holdt han atter ud til dem, og Kl. 9 begyndte Fegtningen paany og varede til det var bleven mörkt, da Fregatten kom til, tog alle Baadene paa Slæbetoug og seilede med dem til de andre Krigsskibe, hvorefter *Wulffsen* uhindret seilede ind ad Liimfjorden til Hals, uden at have tabt een eneste Mand.

I Foraaret laae mange engelske Krigsskibe i Store-Bælt, især ved Romsö, og sendte gjerne hver Dags Morgen Folk i Land paa Öen, for at skove Brænde, vaske, soignere Reconvalescenter o. s. v. Capitainlieutenant *Schönheider*, som havde Commandoen over Flottillen i Store-Bælt, foresatte sig at spille dem et Puds og aftalte til den Ende det Fornödne med den paa Kysten commanderende Capitain, Grev *Vedel*. Den 18de Mai laae 3 engelske Linieskibe og en talrig Convoi til Ankers ved Romsö. For at udföre det projecterede Angreb, overförtes samme Dags Aften hemmeligen til Romsö 54 Jægere under Capitain *v. Dass* og Lieutenant *v. Lindes* Commando, 24 ridende Jægere under Ritmester *v. Juuls* Commando, og 100 Matroser under Sölieutenanterne *Grothschillings* og *Cederfeldts* Commando, der alle lagde sig i Skjul midt paa Öen til næste Morgen. Den 19de Mai Kl. 7 kom 4 Fartöier fra Orlogsskibene roende til Öen, og, saasnart disses Besætninger vare stegne i Land, styrtede de Danske frem fra deres Baghold imod Stranden, for at afskjære de Landstegne fra Baadene, hvis efterladte ringe Besætning, da den saae de Danske, gav sig til at skrige af fuld Hals, hvorved de til Skoven gaaede Folk hurtigt vendte om og styrtede sig i Vandet, for at komme ombord i Baadene. Imidlertid bleve dog 2 Underofficierer, 81 Mand og 9 Fruentimmer tagne til Fange, hvorimod Fartöierne med en Deel af det landsatte Mandskab undkom til Skibene, men retournerede snart med 6 andre velbevæbnede Barcasser, for at tage Fangerne tilbage, og skjöde, ligesom et af Orlogsskibene, med Kugler, Granater og Cardætsker i Land, hvorved dog blot 1 Jæger blev saaret. Vore Canonbaade, der imidlertid havde holdt sig skjulte bag en höi Odde af Landet, kom nu frem og dækkede Fangernes Overförsel til Fyen. De Engelske maae have havt noget Tab i Döde og Saarede. Et af Fruentimmerne var bleven skudt igjennem Armen. En Deel fiint Linned, Skovningsredskaber m. m. blev ved denne Leilighed taget fra de Engelske.

Den 22de Mai om Eftermiddagen Kl. 3 kom en engelsk 40 Canon-Fregat fra Obrestad, paa Kysten af Jedderen, i Stavanger-Amt i Norge, styrende mod Land. En norsk Jagt, kommende söndenfra, seilede langs Landet, og, da den paa Tilraab fra Land ei vilde styre imod dette, blev den, paa Skipperen nær, forladt af Mandskabet og Passagererne, og dernæst, trods Kyst-

milicens levende Ild, besat af Mandskabet af 2 fra Fregatten udsendte Barcasser, efterat dette havde havt et Tab af 4 Saarede. Det er at antage, at Skipperen havde staaet i Forbindelse med de Engelske.

Natten imellem den 23de og 24de Mai forenede Canonflottillerne sig i Store-Bælt, under Commando af Capitainlieutenant *Schönheider* og Premierlieutenanterne *Uldall* og *Wulff*, for at angribe den engelske Bedækning for Convoien ved Romsö, der bestod af 5 Orlogsskibe, 2 Fregatter, 3 Brigger, 1 Cutter og 4 Canonchaloupper. Convoien laae midt i Bæltet; sydligst i samme laae 2 Orlogsskibe tæt sammen, og omtrent ¾ Miil fra dem laae Fregatten „Penelope" paa 40 Canoner. Om Aftenen den 23de Mai, i stille Veir, gik den forenede Bælt-Flottille ud til Angreb paa Fregatten, og Kl. 11½ begyndte Fegtningen. Strax i Begyndelsen af samme erholdt en af Canonchaloupperne, under Lieutenant *Langes* Commando, et Grundskud, saa at den maatte trækkes ud af Ilden. De övrige Canonfartöier fortsatte Kampen og beskjöde Fregatten langskibs. Næsten hvert Skud traf; Fregattens Jolle blev nedskudt, og Stykker af Skibets Skrog og Takkelage flöd omkring den, saa at dens Tab ikke kan have været ringe. Dog, da det begyndte at blæse op, flygtede den hen under de to Orlogsskibes Bedækning, og mod denne Overmagt var en længere Fegtning umulig. Bælt-Flottillen leed ved denne Fegtning intet Tab.

Englænderne forsögte ogsaa i dette Foraar at gjöre Landgang paa Öerne Omö og Egholm i det store Bælt, men bleve tilbageslaaede af derværende Jægere.

XX. Capitel.

Fra Affairen i Stralsund den 31te Mai til Vaabenstilstanden i Magnor den 14de September 1809.

Vi finde Tilstanden paa de norsk-svenske og dansk-svenske Grændser i Begyndelsen af Juni Maaned saaledes, som vi i forrige Capitel forlod den: stille og uden krigerske Foretagender. Vel stod den norske Armee færdig til Indrykning i Sverrig; men Vaabenstilstanden af 7de December 1808 og den mundtlige Overeenskomst imellem General *v. Staffeldt* og Major, Baron *Ankarsvärd* af 9de Marts 1809 vare endnu gjældende. Correspondancen imellem *Frederik VI.* og Prinds *Christian August* af Augustenborg vedblev at være ligesaa levende, som forhen, og Præsident *Kaas* stod imellem dem begge, uden at være noget forbindende Led. Kongen gav dem de selvsamme Befalinger og yttrede til dem begge de selvsamme Önsker, omendskjöndt dog kun Prindsen var den Höistcommanderende, som altsaa alle Andre maatte lyde. En kraftig General modtager kun Befaling af sin Konge, eller sine Foresatte. En anden Fremgangsmaade förer til Intriguer og Uenighed, hvilket ogsaa her blev Tilfældet i rigeligt Maal, og som vi senere ville erfare.

Kongen beklager i en Skrivelse til Præsident *Kaas* af 5te Juni: at Udförsel af Korn og Proviant fra Danmark til Norge i Sommerens Löb neppe vil blive mulig, og tilföier:

...„Vor Stilling til Sverrig er ubehagelig... Det er et politisk, „vanskeligt Folk, der giver Alle Haab om deres Krone og dispo- „nerer derover efter eget Tykke. Jeg önsker, at man i Norge, „betræffende Sverrig, fölger mit Bud. Dersom Russerne rykke „frem, maae Gothenborg og Strömstad snarest muligt tages af

„os. Man bör i Norge ei gjöre andet, end holde dem (de „Svenske) fra norsk Side, for, naar Öieblikket kommer, at an- „falde dem med Kraft" . . .

Prindsen af Augustenborg og Præsident *Kaas* vedbleve at indsende deres Rapporter, der stedse dreiede sig om det samme Thema: „Vaabenstilstanden med Sverrig og Vanskeligheden, „om ikke Umuligheden i at gjöre Indfald". Kongens Breve handlede om samme Gjenstand, men i modsat Retning: „ikke at „slutte Vaabenstilstand, men være beredt paa at rykke ind i „Sverrig, naar Russerne rykkede frem".

Det er at beklage, at Kongen, for at undersöge Forholdene i Norge, ikke sendte en höiere Officier af sin talrige Omgivelse derop, som herom kunde aflægge en fuldstændig og nöiagtig Rapport, ligesom om Stemningen i Sverrig, for eller imod Kongen med Hensyn til Muligheden af Thronfölgervalget. Af Prindsen kunde Kongen, ifölge hvad der var passeret og forestod, ikke vente fyldestgjörende Rapporter, men ikkun undvigende og udtrækkende Svar og Oplysninger. Af Præsident *Kaas* kunde Kongen ligesaa lidt erfare det Sande, da *Kaas* hverken var Soldat eller Diplomat, men derimod havde al Interesse af at smigre Kongen ved at indberette til ham, at han havde et stort Parti i Sverrig, hvilket ogsaa blev bestyrket ved Meddelelse fra den svenske Grev *Ruuth* og den danske Kammerherre *Eppinger*.

Der ligger, destoværre! den Svaghed i den skröbelige, menneskelige Natur, at ville smigre Magthaverne; men *Kaas* havde ogsaa andre, personlige Grunde, hvorfor han ivrigt tilraadede Indfaldet i Sverrig. *Kaas* fortalte nemlig selv, at han var af Kongen bestemt til at spille en Rolle i Sverrig, först som Gesandt, men derpaa som Prindsens Ledsager og til at overtage den civile Bestyrelse af de svenske Provindser, som den norske Armee maatte besætte, samt at han var bestemt til Statholder enten i Norge, eller Sverrig, hvilket vi ogsaa senere ville erfare af Kongens Skrivelse til Prinds *Christian August* af 22de Juni § 4 (III. Bind, Pag. 484). Af denne Aarsag bar *Kaas* ogsaa allerede i Norge Statholderens Aftegn: den hvide Strudsfjeder i den trekantede Hat. Af denne Mand kunde Kongen altsaa ikke heller vente at erfare den fuldkomne og uinteresserede Sandhed.

Kongen fordrede, at Prindsen af Augustenborg ene skulde

gjöre Alt med den norske Armee, baade erobre det hele eller en Deel af Sverrig og sætte Kongen paa Sverrigs Throne, med 8 à 9000 slet udrustede Mand, uden at kunne love selv at foretage noget med den danske Armee til denne Sags Fremme. Dette var vistnok en overdreven, ja urimelig Fordring. Med Rusland var ingen Operationsplan aftalt; ei heller havde Kongen nogen dansk Officier i den russiske Armees Hovedqvarteer, saa at han ikke vidste anden Beskeed om denne Armees Operationer end den, enhver Anden kunde læse i Aviserne, og hvad den danske Gesandt i Petersborg af og til indberettede paa Basis af de Efterretninger, som den russiske Regjering fandt overeensstemmende med sin Interesse at meddele ham. Prindsen af Augustenborg klagede i enhver Depeche til Kongen over: at han manglede Magaziner, Heste, Penge, med eet Ord: Alt, og at der ikke heller var nogen Mulighed i at opdrive det Manglende ved Reqvisitioner i de fiendtlige Grændseprovindser. Han sögte at bevise Kongen, at, skjöndt den svenske Vest-Armee deelviis endnu i Enden af Mai var i og ved Stockholm, og Grændsen altsaa deelviis blottet for Tropper, kunde disse dog, ved at transporteres paa Vogne, komme hurtigere fra Stockholm til Götha-Elv, end den norske Armee kunde naae denne Elv og Götheborg, saa at det norske Corps vilde blive overvældet. Prindsen meldte derfor, at han nödvendigviis maatte vente, indtil Russerne gjorde större Fremskridt, for at kunne begynde Fiendtlighederne, saameget mere, som han ikke vovede at fjerne sig fra sine ringe Magaziner, der ikke heller kunde transporteres af Mangel paa Heste. I disse Forestillinger havde Prindsen vistnok for en Deel Ret. Klagerne ere heller ikke senere blevne befundne urigtige, men vel noget overdrevne. De maatte ikke desmindre altid være Kongen ubehagelige, da de stred mod hans Önsker og Forhaabninger.

Rigtignok vilde det være usandsynligt at antage, at Prindsens Forhold til de Svenske og de ham gjorte Tilbud, eller i det Mindste givne Forhaabninger, ikke have havt væsentlig Indflydelse paa hans Handlemaade. Men det var paa den anden Side ogsaa formeget at forlange, at en Armee, der manglede Alt til en offensiv Krigsförelse, uden anden Forberedelse end en kongelig Ordre, strax kunde sættes i Bevægelse, for at

erobre et fremmedt, ufrugtbart og udhungret Land. Vare Erobringer og Krigsförelse saa let at iværksætte, vilde en Krig ikke være et saa besværligt Foretagende, som den dog af alle agkyndige erkjendes at være.*)

Man har villet paastaae, at Prindsen af Augustenborg, som Soldat, kun havde blindt at adlyde Kongens Befalinger og at rykke ind i Sverrig, naar Ordre dertil gaves, og at det vedkom ikke Prindsen, om den norske Armee omkom paa Landeveiene. Omendskjöndt en saadan Anskuelse er og altid vil blive den rette i alle underordnede Forhold, saa kan man ikke ubetinget paastaae det samme om den commanderende General, hvem der paahviler andre og höiere Pligter med Hensyn til det Hele. Hans Pligt er det, frit at tale til sin Konge og Herre og forestille Umuligheders Udförelse saavelsom Mangler og Savn. Hvad der er Insubordination i de lavere Grader er stundom streng Pligt for den Höistcommanderende. Troer man ei ham eller hans Klager, eller befindes de ved nærmere Undersögelse at være overdrevne, eller urigtige, lader man ham aflöse ved en dygtigere Befalingsmand. I de svenske Grændse-Landskaber, den norske Armee i Tilfælde af et Angreb vilde betræde, findes kun Klipper og Granskove samt enkelte adspredte Gaarde og Huse. Her er intet Bytte at gjöre, knapt Underhold at finde for enkelte Reisende, end sige for en heel Armee. Altsaa vare Vanskelighederne ved at rykke ind i et saadant Land unegteligen store, men ikke uovervindelige.

Kongen, der, hvad vi allerede have omtalt, vel ikke selv besad nogen væsentlig Krigserfaring, kunde naturligviis dog ikke være tilfreds med Krigsförelsen i Norge. Men det forunderligste er, at *Frederik VI.* ikke endnu gjennemskuede Prindsens Planer og altsaa Grundene til hans Udflugter og bestandige Vægring ved at opfylde hans Befalinger.

Vi have af Prindsens Rapport til Kongen af 28de Mai erfaret (III. Bind, Pag. 434), at han skulde have en Sammenkomst med den svenske Oberst *Posse* i Svinesund. Af Prindsens Rapport af

---

*) Den i Aaret 1808 havte Beröring med den fransk-spanske Armee synes ikke heller at have havt nogensomhelst Belæring for vor Armee-Administration til Fölge.

3die Juni erfarer man, at denne Sammenkomst havde fundet Sted og ikke havde været ligegyldig for Prindsen selv, som melder derom: at Oberst *Posses* Andragende var at erfare Prindsens Tanker om Sverrigs Stilling; i hvilken Anledning Prindsen gjentog for ham det samme, han mangfoldige Gange har sagt og skrevet om til Kongen angaaende denne Gjenstand, nemlig:

„Den svenske Nation maa ei opirres, den maa kaste sig i „vore Arme, og enhver Idee om Erobring forekommes. Derfor „bör og kan Deres Majestæts norske Tropper alene anvendes"...

Prindsen troer at have overbeviist Oberst *Posse*, og denne har lovet at fortfare at virke til Foreningen af de 3 nordiske Riger. Af denne Grund, og hvis Prindsen fremdeles skal vedblive at handle, gjentager han sit engang yttrede Önske: „at, naar en Erobring i Forening med Russerne skal foretages, det „da maa være mig tilladt under et eller andet Paaskud at söge min „Afsked... Gud forbyde en saadan Krig, der upaatvivlelig om „kort eller lang Tid vil have Nordens Underkastelse under Bar- „bariets Aag og altsaa Fædrelandets Oplösning til Fölge"...

Man kan nu godt fatte, hvilke Forbindelser og Löfter Prindsen maa have indgaaet med de Svenske, naar vi erfare, at han havde sendt et hemmeligt Budskab til Statsraad *Adlersparre*, for at lade ham vide, at han nu — i Enden af Mai Maaned — havde erholdt Kongens bestemte Ordres til Angreb; men at Prindsen, ifölge den gamle Aftale, ikke vil gjöre det, inden de Svenske havde afsluttet deres indre Anliggender.*) En saadan hemmelig Meddelelse til Fienden gives i alle Lande Navn af Forræderi. Dette Sendebud maa altsaa være afsendt efter Modtagelsen af Kongens Depeche af 22de Mai. (III. Bind, Pag. 431-432.)

Foruden ovennævnte Sendebud fra Prindsen til *Adlersparre*,

---

*) ... „Att *Adlersparre* ei missräknade sig, hvarken paa personen eller „löftet, kan man tydligt se af innehållet uti ett af hans bref den 28de „Mai 1809, der bland annat förekommer .. „Prinsen af Augustenborg i „„Norrige, den ädlaste Prins på Jordklotet, skickade nyss och kund- „„gjorde, att han nu har bestämda ordres att anfalla oss, men att han, „„enligt gammal öfvereenskommelse med mig, ei gör det förr än vi af- „„slutat våra inhemska angelägenheter"" o. s. v.

See: 1809 Års Revolution och dess män. Tidstaflor af *C. A. Adlersparre*, II. Delen Pag. 20. Stockholm 1849.

kjende vi ogsaa nu en hemmelig Skrivelse fra Kongens og Danmarks utrættelige Fiende, Danmarks anden *Uhlfeldt*, Grev *Herman Vedel-Jarlsberg*, til *Adlersparre*, forfattet omtrent paa samme Tid, som Prindsens „Sendebud" afgik, d. e. i Slutningen af Mai eller i Begyndelsen af Juni Maaned 1809. Hvad andet Navn kan man tillægge en Mand, der som Medlem af Landets höieste Regjerings-Commission (III. Bind, Pag. 80) arbeidede uafbrudt paa at lösrive Norge fra Danmark og forene det med Sverrig, og som midt under Krigen vover at tilskrive sin Konges og sit Lands Fiende fölgende forræderiske Brev:

....„Med den inderligste Græmmelse og Harme har man er-„faret de Fremskridt, som Barbarernes (Russernes) Skarer ustraffet „gjöre ind i Sverrigs Hjerte. Dette har foranlediget de alvor-„ligste Overlægninger (imellem Prindsen og Grev *Vedel*). Re-„sultatet har været og er: at han (Prinds *Christian August*) paa „ingen Maade — hvad smaa Folk (Kong *Frederik VI.*), som Du „kjender, end finder for godt at befale — hjælper Barbarerne. „Dette har han endog erklæret; han og enhver oplyst Mand „indseer, at det vilde være et politisk Selvmord og et moralsk „Niddingsværk. Herfor indestaaer jeg Dig ved min Ære og vort „Venskab. Anvend derfor alle Kræfter mod Barbarerne. Men „trænge de frem med saadan Kraft, at Sverrig ei kan holde sig „isoleret i saa lang Tid, som behöves til Forberedelsen og Fuld-„förelsen af vort store Værk (Norges Forening med Sverrig), „saa lad Prinds *Christian* spille en Comedie med Barbarerne. „Lad Eders norske Brödre under Garanti af den frie Constitu-„tion, som I selv valgte, saa hastigt som muligt trænge frem „tværs over Landet, for at redde den störste Deel af Sverrig fra „Barbarerne. Ville Barbarerne med væbnet Haand hindre Eders „Allierede, de Norske, i at besætte Landet, saa indestaaer jeg „Dig for, at disse ei uden forbandet blodige Pander vige den „Plads, de staae paa. Kommer det til saadanne Optrin, saa ere „vi jo de facto Eders troeste Venner og Allierede. Vi ere for „svage til at underkue Eder, og, naar vi ei önske vor egen „Undergang, kunne vi ei gjöre fælleds Sag med Barbarerne, „Eders Plage. Lad bare for Guds Skyld, ifald dette Middel „skulde være nödvendigt, ikke danske Tropper slippe over (Öre-„sund). Saalænge I have med Prinds *Christian* og norske Trop-

„per at bestille, er aldeles Intet tabt, om disse end vare gangne „over hele Landet"*) . . .

Grev *Vedel-Jarlsberg* var Prinds *Christian Augusts's* Ven og Fortrolige og udövede megen Indflydelse paa ham, især fra den Tid af, at han indtraadte som Medlem i den norske Regjerings-Commission. Grev *Vedel* var utrættelig i sine statsoplösende Bestræbelser og umættelig i sin Ærgjerrighed.

En Saadan Mand havde Kongen indsat i den norske Regjerings-Commission, for at varetage sin og Landets Interesse! Vi ville senere komme tilbage til flere Beviser paa *Vedels* Forræderi imod sin Konge og sit Land.

Men endog uden disse Oplysninger maatte en klartseende Regent kunne have opdaget det Væv af Forræderi, hvori han var bleven omviklet. Disse uophörlige Udflugter, Misforstaaelser, Spörgsmaal, Vanskeligheder, Klager og intetsigende Gjentagelser i alle Prindsens Depecher til sin Konge, som Svar paa dennes positive Befalinger, ere jo tilstrækkelige Beviser paa Prindsens Hensigter og Forbindelser. Men den ædle og godtroende Konge mærkede dog ikke eller vilde ei troe paa Prindsens Forbindelser med sine og Landets Fiender, og, istedetfor at afsætte ham fra Commandoen, tilskriver den godmodige Konge ham under 8de Juni, som om Prindsen ikke rigtig havde forstaaet Kongens tidligere Befalinger, dem han saa ofte havde gjentaget — paa fölgende oplysende, forsonende, ja rörende Maade:

„Deres Depeche af 3die Juni har jeg rigtig modtaget. Jeg „frygter, at mine foregaaende Befalinger enten ei maae have „været tydelige, eller i det Mindste ikke kunnet indgyde Dem „den Tiltro, der er mig som Fyrste og Chef for mine Armeer „mere vigtig end den blinde Lydighed, jeg fordrer af mine „Undergivne. Deres Samtale med Oberst *Posse* havde jeg önsket „at have været mindre bestemt. Norge og Danmark regjeres af „een Konge; men det fordrer Unitet i Handlingerne, og hvorle„des kan dette tænkes, naar forskjellige Authoriteter have en „anden Maade at handle paa end den, Regjeringen bruger?

*) See: 1809 Års Revolution och dess män, Tidstaflor af *C. A. Adlersparre*. II. Delen, Pag. 40—41. Stockholm 1849.

„Jeg maa endnu en Gang bede Dem fölge mine Befalinger af „28de Mai og 5te Juni d. A. og ei deri at gjöre nogen Forandring".

„Som den, der i mange Aar har kjendt Dem, som den, „De fra Deres Ynglingsalder og fra den Tid af, vi begge vare ind- „traadte i Verden, altid ansaae for at være Deres Ven og som „aldrig skuffede Dem, siger jeg Dem, at de Svenske ville be- „drage Dem. De ville holde Dem til at sidde stille, medens „Russerne angribe. De sige til Russerne: Med Prinds *Christian* „*August* ere vi enige, og Ruslands og Frankrigs Fiendskab er „ei at undgaae".

„Jeg venter strax en Coureer fra Dem, for ei alene at til- „kjendegive mig Modtagelsen af denne Depeche, men og de af „28de Mai og 5te Juni."

Under 8de Juni tilskrev Kongen ogsaa Præsident *Kaas* og formaner ham til: „ikke at fæste Tro til de Svenskes Forsikkrin- „ger og Yttringer. Sverrigs Önsker ere enten at forene sig med „Norge og blive dermed eet Rige, eller en selvstændig Stat. Der „gives intet andet Middel end Tvang, for at bringe dem paa „andre Tanker".

„Naar Russerne rykke frem, bör vi gjöre det samme; at „faae Noget er dog bedre end slet Intet. Gothenborgs Besæt- „telse er i dette Tilfælde vigtig ... Jeg gyser ved den Tanke, „om jeg for min Ære og Landets Tarv var nödsaget til at bruge „Messures imod dem, jeg agter, for at bringe disse til Eens- „formighed i Handlinger imod mig .... Jeg stoler paa Deres „Iver for Staten og for mig personligen".

Omsider maa Bindet være faldet fra Kongens Öine; thi under 17de Juni skrev ha efterfölgende tvende alvorlige Depecher til Prinds *Christian* af Augustenborg, som Svar paa dennes Depeche af 10de.

Nr. 1 er saalydende:

„Deres Durchlauchtigheds Depeche af 10de d. M. modtog „jeg den 15de. Jeg maa befrygte, at De aldeles ei forstaaer „de af mig givne Befalinger. Til den Ende giver jeg Dem föl- „gende Forskrift:"

„A. Saasnart De erfarer, at Russerne ere indrykkede, tager „de fölgende af Sverrigs Grændser og Provindser i Besiddelse,

„nemlig: Bahuuslehn, Gothenborg, Wenersborg, Carlstad og „Clara-Elv."

„B. De kan stole paa min Bistand, dersom det blot er mig „muligt".

„C. Dette gjöres efter min Befaling og som Allieret af „Rusland. I Conjunction med de Svenske kan dette aldrig skee, „da det involverer en Umulighed, siden de ere vore Fiender".

„Dersom Deres Durchlauchtighed endnu ei forstaaer min „Mening, eller kan udföre den, saa haver De uopholdeligen at „reise herhid, paa det at jeg kan afgjöre det mundtligt med „Dem, hvilket min Pen har været for svag til at tydeliggjöre Dem".

„Som Statsbestyrer og överste Feltherre bör altid arbeides „efter mine Grundsætninger; disse og ingen andre bör være „Rettesnor for Deres Handlinger. Eenhed i Statsbestyrelsen er „det, hvorpaa det kommer an, og Alt andet er unyttigt. Der- „som dette ei var Tilfældet, behövedes neppe nogen Konge; „men denne Eenhed og at Ingen kan eller tör handle ander- „ledes end efter Kongens Villie, det er det, der gjör en Stats- „bestyrelse lykkelig".

„De yttrer Dem med, at Keiser *Alexander* bestemt skal „erklære sig. Mig synes, at han ei bestemtere kan erklære sig „for Nogen, end han gjör det for os. Saalænge *Alexander* har „*Romanzoff*, saa kan man være rolig. Lader os dog benytte „dette Öieblik, vi kunne forlade os paa Rusland, hvis vi ei „ville stöde Keiseren, men handle i Forening med ham, for at „erholde Noget".

„Sverrig har foreslaaet Rusland at begynde Negociationerne „om Freden; men disse ere af Rusland afslaaede, indtil Sverrig „bestemt erklærede at ville lukke sine Havne for England. Jeg „er af Keiseren indbuden til at tage Deel i Negociationerne og at „gjöre de bestemte Pretensioner, jeg maatte önske at gjöre, hvilke „Rusland lover at soutenere, da Keiseren ingen partiel Fred vil „slutte ... Jeg afsender strax Fuldmagter tilligemed Instruc- „tioner til vor Minister, Kammerherre *Blome* (i Petersborg), til „at indlade sig i Negociationerne, naar disse begynde".

Depechen Nr. 2 er saalydende:

„Deres Durchlauchtighed vil have modtaget et Brev fra Os „af D. D. mærket Nr. 1, og hvis De, efterat have gjort Dem be-

„kjendt med dettes Indhold, finder det fornödent at reise her-
„ned, for at tale med Os, saa er det Vor Villie, at De, forinden
„Afreisen, overdrager Commandoen i Deres Fraværelse til Gene-
„ralmajor *v. Lowzow*, som er den ældste General ved den active
„Armee, og beordrer Deres Stab til at gjöre Tjeneste hos ham,
„samt instruerer ham selv om det af Vore Befalinger, der i
„Deres korte Fraværelse kunde være nödvendigt for ham at vide".

Imidlertid havde Kongens tvende Depecher af 17de Juni krydset Prindsens og Præsident *Kaas's* Depecher til Kongen af 14de Juni, som Svar paa Kongens Befalinger af 8de Juni. Prindsen skriver:

„Jeg iler med at besvare Deres Majestæts Befalinger af
„8de Juni... Mit Svar til Oberst *Posse* har udtrykkeligen til-
„kjendegivet min individuelle Formening, og har jeg ifölge Pligt
„tilföiet, at min hele Fremgangsmaade maatte dependere af Deres
„Kongelige Majestæts Befalinger. Jeg har (for *Posse*) anfört
„Tendentsen af min hele Handlemaade, nemlig den: at bringe
„de Svenske til at underkaste sig Deres Majestæts Scepter; jeg
„har yttret som hensigtsmæssigt, at den Deel af Sverrig, som
„blev besat af de Kongelige Tropper og underkastede sig Deres
„Majestæts Scepter, ei havde at frygte for at tabe deres Frihed
„og Rettigheder. Alle de Svenskes Lögne med Hensyn til min
„Person skulle sikkerligen ikke af dem kunne bevises. Jeg
„begynder selv at formode Sviig hos dem og venter kun nogle
„Efterretninger fra Sverrig i disse Dage, eller bestemte Efter-
„retninger om Russerne enten directe, eller indirecte, for at
„handle. Jeg har imidlertid et Glimt af Haab, at Frygten be-
„stemmer de Svenske til at kaste sig i vore Arme paa den om-
„talte Condition, som Deres Majestæt selv har tilladt at antage.
„Sverrigs isolerede Krone kan vist intet fornuftigt Menneske
„önske at modtage uden *Napoleons* Villie, uden selv at opoffre
„sig til et större Öiemed".

„Der er et Udtryk i min Rapport af 3die d. M., der maa-
„skee ei er bestemt nok og derfor muligviis er blevet misfor-
„staaet. Jeg kan ei ansee Russernes Naboskab for andet end
„en Forberedelse til Fordringer, som Deres Majestæt ei ville kunne
„modstaae, og som i saa Fald ville gjöre Deres Majestæts troe
„Normænd til Russernes Slaver. Deres Majestæt kan forlade

„Dem paa, at der fra min Side skal skee, hvad der er muligt, „for at fremme den gode Sag".

„Imidlertid maa jeg udbede mig Deres Majestæts Resolution „paa fölgende Spörgsmaal:"

„1. Naar skulle Russerne ansees for at angribe?"

„2. Ifald, som jeg troer, det bliver nödvendigt at indrykke „i Sverrig, er jeg da bemyndiget til i Deres Majestæts Navn at „gjöre den svenske Nation det ommeldte Löfte? da, uden dette, „ingen Fremskridt ere mulige. Til de til Indrykning i Sverrig „bestemte Tropper behöves, for ikkun at transportere 10 Dages „Proviant og Fourage, mellem 3000 og 4000 Heste. Vandtrans- „porten maa benyttes paa de indenlandske Söer, og dertil er Ind- „vaanernes Hjælp uomgængelig fornöden".

„3. Oberstlieutenant *Adlersparre* har önsket en Samtale med „General *v. Staffeldt* og mig, og jeg antager at ville blive an- „modet herom i disse Dage. Jeg kan og bör ikke afslaae den; „men her kan ikke være Spörgsmaal om at negociere. Ikkun „vil jeg forlange Svar paa disse to Spörgsmaal:"

„a. Om de Svenske have afbrudt al Forbindelse med vore „Fiender?"

„b. Om de indsee deres Interesse ved at underkaste sig Kongens Scepter?"

„Skulde Svaret ikke være efter Forventning, og jeg forinden „erholder Efterretning om Russernes Fremskridt, skal jeg ikke „tabe et Öieblik for at handle"...

Prindsen syntes nu at ville adlyde og fölge Kongens Befalinger; men det blev derved. Nye Udflugter og nye Spörgsmaal var det hele Resultat af Kongens Befalinger, og den kloge *Kaas* var ikke istand til at gjennemskue Prindsens Hensigt og Grev *Vedels* forræderiske Planer.

Præsident *Kaas* skrev samme Dag til Kongen:

.... „Fra Sverrig modtages ingen paalidelige Efterretninger; „dog sporer man, at der gives et ikke uvigtigt Parti, der önsker „Sverrigs Forening med Danmark og Norge; men det maa ikke „söges iblandt de privilegerede Classer, som alene tage Hensyn „til deres egne individuelle Interesser og, som oftest, sælge „deres Meninger. Det Værste er, at Armeens hele Corps af „Officierer henhörer til disse Classer. Ved frit Valg, ved Sam-

„stemning af alle Meninger vil Deres Majestæt ikke erholde „Sverrigs Krone; thi Deres Majestæt foragter de Midler, hvorved „den paa saadan Maade erholdes. Det vilde glæde mig, hvis „Omstændigheder tilböde sig, der gjorde en Marche ind i Sverrig „fornöden. Da kunde en klog Anförer byde over Begivenhederne „og lempe dem til et vigtigt Maal. Man maatte ikke standse „ved Gothenborg; Landscrona og Carlscrona maatte ikke tabes „af Sigte. Normændene under Prinds *Christian August* vilde „vist udföre Alt, hvad der var muligt, og neppe gives der Nogen „i Norge, som ikke med störste Velvillie og Anstrengelse stil- „lede sig under hans Commando" . . .

Præsident *Kaas* yttrer dernæst det Önske, at der blev truffen Foranstaltning, for at sikkre Transporten af Korn og Födevarer fra Jydland til Norge. Nu löbe enkelte Skibe ud under den Forudsætning, at der er fri Fart; men de blive tagne af Capere, da den af Sverrig foreslaaede Frigivelse af Skibsfarten ikke var bleven approberet af Kongen (III. Bind, Pag. 422). *Kaas* foreslaaer Udskibning kun fra et Par Havne og Krydsning med Smaaskibe under Söofficierers Commando etc., og slutter saaledes:

„Iver for at fremme Deres Majestæts og Nordens Önske „kan muligen forlede en Mand, der föler varmt for Ære og Pligt, „til Skridt, som faaer Skin af Tvetydighed, fordi man mere tager „Hensyn til Sagen end til Midlerne. For Visses Hengivenhed for „Deres Majestæt og for Danmarks Vel tör jeg borge, saavidt det „er muligt at see ind i Menneskets Hjerte og bedömme Hensigten „af det, man seer og hörer. Mennesket bliver imidlertid altid „Menneske, og det vilde derfor være altfor voveligt i et saa „vigtigt Anliggende at sige god for Nogen, naar Ære og Pligt „kommer i Collision med saa tillokkende Tilbud som en Krone" . . .

Man kan heraf see, at Prindsen og Grev *Vedel* spillede deres Kort fiint, da de endog vare istand til at dupere den kloge og opmærksomme Præsident *Kaas*.

Samtalen paa Grændsen med *Posse* og *Adlersparre* behagede ikke Præsident *Kaas*, da han ikke havde Tillid til at den fandt Sted i Kongens Interesse. Han önskede ogsaa at have hos sig en kyndig Officier, der kunde bedömme de militaire Operationer. Vi have forhen omtalt, hvor uhensigtssvarende den brugte Fremgangsmaade var, da Kongen hverken i Rusland eller

i Norge havde Officierer, der kunde bedömme og indmelde de reent militaire Forhold.

Ved ovenstaaende to Breve af 14de Juni var Kongen atter bleven beroliget og tilfredsstillet, og med sin sædvanlige Velvillie og sit ædle Sindelag svarer han under 22de Juni Prindsen saaledes:

„Jeg har med megen Glæde modtaget Deres Durchlauchtig-„heds Rapport af 14de d. M. Det glæder mig, at blot (enkelte) Ud-„tryk have kunnet et Öieblik tilveiebringe en Uovereensstemmelse „imellem Deres og min Maade at ansee Tingene paa. Jeg „approberer aldeles, at De handler i Forening med det Norden-„fjeldske. Dette Corps's Bevægelse til Jemteland og Herjedalen „er derfor saare vigtig, da den bringer Deres Armee-Corps i „Forbindelse med Russerne. Alle Rygter fra Sverrig vidne om, „at Russerne ere rykkede frem fra Torneå og Umeå. Comman-„deur-Capitain *Sölling* har hört det samme hos Gjestgiveren i „Helsingborg*). Imidlertid ere de Efterretninger, De kan faae „fra selve Sverrig, sikkrere end dem, man kan give Dem herfra „betræffende Russernes Fremmarche".

„Jeg skrider nu til Besvarelsen af de gjorte Spörgsmaal".

„1. Naar De skal ansee Sverrig for angrebet?"

„Dette maa De gjöre, saasnart De erfarer, at Russerne „rykke frem fra Umeå og Torneå, og at disse Colonner nærme „sig hinanden".

„2. Hvad der skal loves de Svenske?"

„Mig synes ei, at man kan love dem noget bestemt; thi „havde de underkastet sig, havde der kunnet være Tale om paa „hvad Maade og efter hvilke Grundsætninger de vilde vælge „mig; men nu synes Sagen forandret. Om end hoslagte Papir „ei aldeles kan anvendes i dette Tilfælde, saa, da det var be-„stemt at bruges af mig forrige Vinter, ifald jeg var kommen „til Sverrig, vil det dog interessere Dem og veilede i denne „Henseende".**)

---

*) Just ingen paalidelig Authoritet, for derefter at bestemme Militair-Operationer.

**) Maa være en Proclamation, der, forfattet af Grev *Bernstorff*, var bestemt til at udgives, i Tilfælde af at den danske Armee var rykket ind i Sverrig i Vinteren 1808—9, og er saalydende:

„3. Ved alle de Efterretninger, jeg har kunnet indsamle „betræffende *Napoleon*, da har han aldeles udsat, hvad der an-

---

Proclamation.

Brave Svenske! I kjende ligesaa godt, som Jeg, Anledningen til den Krig, der förer mig til Eder. I vide, at England i sit udædiske Overmod, uden at være paa mindste Maade opegget af mig, har lumskelig overfaldet Danmark, ödelagt en Deel af dets Hovedstad og haanende bortfört dets ranede Flaade. I vide, til hvilken Grad dette Overfald blev begunstiget og lettet ved de ulyksalige Forbindelser, som Eders Regjering havde knyttet med den engelske, og som den til sin og Eders aabenbare Fordærvelse endnu indtil denne Dag fremturer i. Det er heller ikke blevet Eder ubekjendt, at den engelske Regjering har selv forraadt mig Eders Regjerings fiendske Hensigter, og at denne, da den opfordredes af mig til at erklære sig derover, hverken har kunnet eller villet fralægge sig disse. I have ikke kunnet dölge Eder, at hine fordærvelige Forbindelser med England have ene undergravet og forstyrret den Ro, Fred og Tryghed, som Norden, medens det övrige Europa var givet til Priis for blodige og ödelæggende Krige, en Række af lykkelige Aar havde nydt, og som var bleven uforstyrret, hvis de nordiske Magter, troe imod deres Interesse og indgangne Fordrag, vare vedblevne at være enige. Men Eders Regjering vilde ikke længere denne Forening; den afviste alle didsigtende Forslag; den sönderrev de veldædige Baand, som Nordens fælleds Interesse i lykkeligere Tidspunkter havde knyttet, og den blev i den engelske Regjerings Hænder et besoldet Redskab, vendt imod Eders Naboers Ro og Sikkerhed. Eder har den fört ind i en Kamp, hvori Intet var for Eder at vinde, Alting at tabe. Da den udvalgte Krigen, var Eders Sikkerhed ikke i Fare, Eders Interesse ikke truet, Eders Ære ikke krænket; Eders Blod flyder for fremmed Interesse; Eders Vel, Eders Tilværelse opoffres en Bundsforvandt, hvem dette Offer endnu synes for ringe imod det Guld, han med karrig Haand tilveier Eders Regjering. Hvad har den engelske Regjering gjort for Eder? Hvad vil den gjöre for Eder? Da I udgöd Eders Blod i Norge, udhvilede de engelske Hjælpetropper sig af deres Söreise paa Gothenborgs Rhed; da I gik tilbage over Eders Grændse, seilede de hjem til England igjen. Vil de Engelske vinde Eder Finland tilbage? Vil de beskjerme Eders allerede truede Hovedstad? Vil de betrygge endog blot eet eneste Punkt af Eders Fædreland imod Krigens ödelæggende Fölger? Vil de hevne Eders faldne Brödres Blod? Nei, det kunne og det ville de ikke. Da den engelske Regjering pönsede paa at overfalde og rane Danmark, saae den i Eder nyttige Bundsforvandte. Saasnart den havde fuldbragt sin Udaad, blev Forbindelsen med Eder den strax til Tyngde. Eders Frelse har alt længe ligget udenfor dens egoistiske Politiks Beregninger. I Eders Undergang vilde den blot see en Lettelse for sig selv, blot en Fritagelse for byrdefulde

„gaaer de nordiske Anliggender, indtil den store Crisis i Europa „mellem ham selv og Österrig er endt"...

Forpligtelser. Men, Jeg veed det, I regne ikke paa England. I föle, som Jeg, at I ere bestedte i en hensigtslös Kamp, i hvilken I maae ligge under. Og, hvis I ikke desmindre hidtil have bestaaet i denne Kamp med det Heltemod, hvormed Eders Navn glimrer i Historien, da have I derved erhvervet Eder nye Adkomster til Samtids og Eftertids Agtelse. Min Agtelse og min Kjærlighed have I stedse besiddet. Mange af Eder vide, at det stedse var mine ivrige Bestræbelsers Maal at befæste Fredens og Samdrægtighedens Baand imellem tvende, saavel ved fælleds Interesse, som ved Characteer, Sæder og Sprog nærbeslægtede Nationer, og bestride Fordomme i et Had, der saa ofte, og stedse til begges Skade, har adskilt de tvende Nabofolk, som fortjene hinandens Agtelse og Venskab. At see Frugterne af disse mangeaarige Bestræbelser pludseligt tilintetgjorte var hvad Jeg smerteligst fölte, da Jeg saae Eders Regjering i Forbund med min rænkefulde Fiende, og da Jeg nödtvungen og til mine egne Landes Sikkerhed maatte gribe til Vaaben imod Eder. At tilbagebringe Freden imellem Danmark og Sverrig, at knytte de gamle Venskabsbaand imellem begge Riger paany, Nordens tilkommende Rolighed og Sikkerhed, ere endnu alle mine Anstrengelsers eneste uforanderlige Öiemeed, og Jeg tör med Tillid regne paa, at Eders egne Önsker heri ville mödes med mine Bestræbelser og forene sig med dem til selvsamme Maal.

Nu, da Jeg har betraadt Eders Land, paaligger det mig först og fremmest at sörge for min brave Armees Sikkerhed, Underholdning og Lettelse. Jeg er berettiget til at vente, at Indbyggerne i de Provindser, som Vaabnenes Skjebne og Forsynets Styrelse skulde give mig i Hænde, villigen ville föie sig efter de Forholdsregler, Jeg til dette Maal har taget, eller maatte tage, og Enhver efter sin Stilling og sine Forhold bidrage Sit til at fuldbyrde og overholde dem.

Samtlige civile Authoriteter, offentlige Embedsmænd og Communeforstandere opfordrer Jeg paa det Alvorligste at tilholde alle deres Myndighed eller Indflydelse undergivne Indbyggere i de af mine Tropper besatte Provindser til Rolighed og Lydighed, og under den eftertrykkeligste Advarsel give samme tilkjende, at Jeg vilde see mig nödsaget at ansee ethvert Anslag, der foretages mod min Armees eller noget Individs Sikkerhed af samme, saavel som hver Opsætsighed imod mine Foranstaltninger, efter hele Krigsrettens Strenghed. Derimod have samtlige Beboere af de min Magt undergivne Provindser at regne paa, at Jeg, saalænge de forholde sig rolige, fredelige og hörige, vil sörge for Alles Ro og Sikkerhed, beskjerme Enhver ved hans Eiendom, Haandtering og Rettigheder, paa det Eftertrykkeligste overholde de bestaaende Indretninger, Landets Love og den sædvanlige Rettens Pleie og lette saa-

„4. Ved Indrykningen i Sverrig vil det være godt, strax „at have Mænd, der kan handle med de civile Embedsmænd i „Sverrig og som kan före den hele civile Administration. Dertil „authoriserer jeg Dem at bruge Præsident *Kaas* (III. Bind, Pag. „470), som kjender begge Lande og er en redelig, klog og rask „Embedsmand. Kammerherre *Rosenkrantz*, som besidder Deres „Tillid, kunde De ved Regjerings-Commissionen tillige constituere „til Stiftamtmand i *Kaas's* Fraværelse" . . .

Kongen skriver samme Dag til Præsident *Kaas* og underretter ham om de Bestemmelser, han har taget med ham og *Rosenkrantz*, samt at han vil tage *Kaas's* Forslag af 14de Juni, angaaende Norges Proviantering fra Jydland, i nærmere Overveielse. Kongen omtaler ogsaa de ovenfor meddeelte Skrivelser og Forhold til Prindsen af Augustenborg, og slutter med:

. . . . „Jeg har udtrykt mig med al Bestemthed og saaledes, „som jeg efter min Stilling burde . . . . Imidlertid er jeg vis „paa, at en falsk Anskuelse af Sagen i sit hele Omfang, med „Iver for at gavne, har misledet den duelige og ædle Mand" . . .

Paa den norske Regjerings-Commissions Forslag bevilgede Kongen under 22de Juni — ifölge en amerikansk Kjöbmands Tilbud — Regjerings-Commissionen at udstede Leidebreve for neutrale og allierede Magters Skibe, naar de vilde före Korn- og Fedevarer, Medicamenter, Salt og Klædesorter til Norge, imod at betales med norske Producter; en Forholdsregel, der nærmest maatte tilskrives *Kaas's* Indflydelse og var af stor Nytte for Norge.

Angaaende de politiske Forhold skriver Præsident *Kaas* under 20de Juni til Kongen:

. . . . „Jeg veed ikke, hvad jeg skal sige om de svenske An„liggender. Efterretningerne sige, at der er forefaldet Smaa„træfninger med Russerne til Tab for de Svenske, og Reisende „berette, at Russerne staae 10—14 Mile fra Stockholm, at der „er sluttet Vaabenstilstand paa ubestemt Tid, og at Prinds

---

vel Byernes Borgere som Landboerne Krigens Byrder efter muligste Evne. Dette lover Jeg herved, og mit Ord er mig dyrebarere end mit Liv.

Frederik R.

„*Christian* af Augustenborg vil blive valgt til Successor efter „Hertug-Regenten, som nuværende Konge. At Prindsen skulde „medvirke dertil, eller tage imod Tilbudet, hvis dette blev ham „gjort, troer jeg ikke. Prindsens Erklæringer ere altfor positive, „og han er altfor retskaffen og ædeltænkende til at svige sit „Ord, sin Konge, sit Land og sin Pligt. Det Eneste, som „kan inquietere, er, at der ikke gjöres nogen Tilberedelse til „Marche, som dog vel var nödvendig, da Heste ere vanskelige „at erholde söndenfjelds"...

Til Slutning meldes som Tillæg: „Efterretninger ere mod„tagne af Prindsen om Russernes Stilling og den sluttede Vaaben„stilstand, og at Prindsen har besluttet at udskrive Heste til „Transportvæsenet"...

Under 20de Juni skrev Prinds *Christian August* til sin Broder, Hertugen af Augustenborg:

... „I Sverrig hedder det, at man har bragt mig i Forslag „til Successor, og at det er Manges Önske. Jeg vil vist aldrig „stille mig i Spidsen af dem, som holde med vore Fiender, „aldrig modtage en Rolle, som er imod mine Pligter, og aldrig „uden forhen at være bleven underrettet om mine Rettigheder „og Pligter og forsikkret om at kunne overtage og udföre dem „med Ære"...

Under 21de Juni skrev derimod Prindsen til Kongen:

...„Omtrent 20 svenske Canonchaloupper ligge imellem Go„thenborg og Strömstad; alt Landeværn og alle Frimænd i Sver„rig ere indkaldte, og Tropperne der ere i Bevægelse; Gene„ral *v. Krogh* venter paa nærmere Efterretninger, for at rykke „ind i Jemteland og Hærjedalen. Saasnart jeg erholder Efter„retning herom, skal Brigaden Bang (paa Röraas) sættes i „Marche, og, naar denne nærmer sig, da opsiges Vaabenstil„standen. Men det er yderst vigtigt, ei for tidligt at gjöre Ac„tioner, for saa hastigt som muligt at erholde Gothenborg som „det eneste Maal til at forskaffe sig Subsistance ... da alle „Beholdninger ere eller blive snart udtömte"...

Kongen erholdt altsaa igjennem Præsident *Kaas* den 20de Juni anden Gang (III. Bind, Pag. 434—435) Meddelelse om Prinds *Christian August's* mulige Udnævnelse til svensk Thronfölger, og man maatte nu vente, at Kongen vilde tage gjennemgribende

„2. Mangel paa Penge, da vore Bancosedler ikke modtages „i Sverrig"...

For dog at gjöre noget, befalede Prindsen General *v. Krogh* at gjöre fra Trondhjems-Stift et Indfald i det næsten ubeboede og ufremkommelige Jemteland, for at sætte sig i Forbindelse med Russerne. Man kunde let forudsee, at dette Indfald ikke kunde före til noget for Kongen og Landet fordeelagtigt Resultat.

Imidlertid var Sverrigs Rigsforstander, Hertug *Carl* af Södermanland, af Rigets Stænder den 5te Juni 1809 bleven valgt til Konge, hvilket Valg han bekjendtgjorde i en Proclamation af 6te Juni til Landets Indvaanere og modtog under Navn af *Carl XIII.* Den 9de Juni udnævnte Kongen sit Statsraad og sine höiere Embedsmænd, og iblandt disse Cancelli-Præsidenten *Lars Engeström*, istedetfor Baron *Ehrenheim*, til Minister for de udenlandske Anliggender. Til Statsraader udnævntes: General, Baron *v. Essen*, Hof-Cantsler, Baron *Lagerbjelke*, Stats-Secretair, Baron *Rosenblad*, Oberst i Marinen, Baron *Platen*, Cancelliraad *Adlerbeth* og Oberstlieutenant *Adlersparre*, alle Mænd af historisk Berömmelse formedelst deres Dygtighed, Talent og Patriotisme.

Den 29de Juni bleve *Carl XIII.* og hans Dronning *Hedevig Elisabeth Charlotte*, Prindsesse af Holsteen-Gottorp, kronede i Stockholms Storkirke, i hvilken Anledning mange Forfremmelser og Ordensuddelinger fandt Sted den 3die Juli 1809.

Carl XIII.s Thronbestigelse blev paa sædvanlig Maade notificeret de allierede Hoffer. Den svenske Minister i England meddeelte under 24de Juni samme til Stats-Secretairen for de udenlandske Anliggender, *Canning*, og bad tillige om en Audience hos Kongen, for at kunne overrække sine nye Creditiver. *Canning* svarede först under 10de Juli paa denne Skrivelse saaledes:

... „Kongen af England deler med Interesse Sverrigs Skjebne „og erklærer paany, at han ikke vil blande sig i Sverrigs indre „Anliggender.... Men, dersom Hans Majestæt, der er opfor„dret til officielt at anerkjende en Tingenes Orden, som er „grundet paa en Monarks Fald, den Eneste af alle Europas „Monarker, med hvem Hans Majestæt var forbunden ved en „Alliances Baand — maa tilkjendegive det Önske, at yde denne „en Consideration, en Tribut, i det Mindste undskylde en temporair „Opsættelse, saa kan jeg ikke undlade at udtale det Haab, at dette

„ikke betragtes som en Fornærmelse, hverken imod den svenske „Nation, eller imod den Ophöiede, som de svenske Stænder have „beklædt med kongelig Titel og Værdighed"...

„Jeg beder Dem derfor indstændigen om, ikke for Tiden at „insistere paa at overrække deres Creditiver, og er jeg overbeviist „om, at De ville forestille Deres Hof Bevæggrunden, som for-„aarsager denne Opsættelse, paa en Maade, der udelukker Mu-„ligheden af at antage, at der i disse Grunde skulde ligge „mindre venskabelige Fölelser for Sverrig.... og jeg tör nære „det Haab, at det vil blive dem tilladt at forblive her for Tiden „uden officiel Characteer, for at tjene som Organ for Vedlige-„holdelsen af en god Forstaaelse imellem de to Stater. Hans „Majestæt har paa sin Side ikke til Hensigt at tilbagekalde sin „Chargé d'Affaires i Stockholm, indtil det Tidspunkt, da de di-„plomatiske Forbindelser imellem de to Stater kunde blive for-„nyede paa den meest formelle Maade"...

Saaledes var *Carl XIII.* vel Konge i Sverrig, men endnu ikke anerkjendt af nogen Stat, ei engang af Sverrigs eneste Allierede, England.

Det fornyede Indfald, som General *v. Krogh* var befalet at foretage i Sverrig fra det Trondhjemske (III. Bind, Pag. 38—42), bragtes nu til Udförelse. Forinden forsamledes de i Værdalen og ved den svenske Grændse staaende Tropper, for at exercere i 9 Dage paa „Skaanesleret", lære den spredte Fegtning og Felttjenesten, hvilket var nödvendigt, især for Dragonerne, der paa Toget skulde gjöre Tjeneste til Fods. De til Indfald bestemte Tropper formeredes den 1ste og 2den Juli i 3 Colonner saaledes:

Den 1ste eller nordligste Colonne, under Commando af Major *H. v. Coldevin* af det trondhjemske Dragon-Regiment, bestod af:

	Ritmester el. Capit.	Lieutn.	Underoffic.	Spillemd.	Menige.
Artilleri, under Lieuten. *v. Scultz*, med 4 3-pundige Canoner og 2 Haandmorterer	„	2	8	„	74
Cavalleri til Hest, under Lieutenant *v. Gram*	„	1	2	1	30

	Ritmester el. Capit.	Lieutn.	Underoffic.	Spillemd.	Menige.
6 Escadroner til Fods, under Ritmester *v. Selmer* og Lieutenant *v. Pristorph*	1	6	18	4	240
En Division Infanteri, under Capitain *v. Scharffenberg*	1	3	10	3	160
½ Compagni sneaasenske Skielöbere, under Lieutenant *v. Klüver*	„	2	6	1	50
Landeværn, bestemt til Veitjeneste, under Capitain *v. Wærnskjold*	1	1	7	2	100
Ved Holmlie Magazin, for at efterföre Proviant	„	1	3	1	50
Summa	3	16	54	12	704.

Den 2den eller midterste Colonne, under Commando af Premierlieutenant *v. Heidmann* af det trondhjemske Dragon-Regiment, bestod af:

	Ritmester el. Capit.	Lieutn.	Underoffic.	Spillemd.	Menige.
Lieutenant *v. Heidmanns* Escadron til Fods	„	3	6	2	93
Skielöbere og Skielöber-Landeværn	„	„	6	„	51
Summa	„	3	12	2	144.

Den 3die eller sydligste Colonne, under Commando af Major *G. F. v. Coldevin* af det 1ste trondhjemske Infanteri-Regiment, bestod af:

	Ritmester el. Capit.	Lieutn.	Underoffic.	Spillemd.	Menige.
Artilleri, under Capitain *v. Bjerring*, med 2 Haandmorterer .	1	„	8	„	68
Cavalleri til Hest	„	„	3	1	30
En Landeværns-Division, under Capitain *v. Möller*	1	2	10	3	150
Lieutenant *v. Schjelderup*	„	1	4	1	31
Dragoner til Fods, under Ritmester *v. Sejerstedt*	1	2	6	2	120

	Ritmester el. Capit.	Lieutn.	Underoffic.	Spillemd.	Menige.
Capitain *v. Lund*	1	3	10	3	150
Capitain *v. Rask*	1	3	10	3	150
Lieutenant *v. Nissen*	„	1	3	1	42
Det meragerske Skielöber Compagnies Landeværn	„	„	2	„	46
Tilsammen	5	12	54	14	787.
Alle 3 Colonner = 2 Majorer,	8	31	120	28	1635.

Eller 1824 Combattanter med 295 Kudske og 435 Heste.

Foruden disse 3 Colonner organiseredes endvidere af Generalmajor *v. Bangs* Brigade paa Röraas et Detachement, under Commando af Major *v. Krabbe*, der var bestemt til at foretage et Indfald i Herjedalen. Dette Detachement bestod af:

Artilleri, under Capitain *v. Fribo*	154	Mand.
1 Bataillon af 2det trondhjemske Infanteri-Regiment	600	—
2 Divisioner af 1ste do. do. do.	300	—
2den Skarpskytter-Division	150	—
2 Compagnier Skielöbere	200	—
Tilsammen	1404	Mand.

Dette Datachement kom ikke til Indrykning, da der indlöb Efterretninger om, at Russerne ikke vare rykkede frem, og bliver derfor ikke videre omtalt. (III. Bind, Pag. 495.)

Enhver Colonnes Anförer erholdt en Instruction af General *v. Krogh*; og dennes Sön, Divisions-Adjutant *v. Krogh*, ledede de 3 förstnævnte Colonners Foretagende i Generalens Navn. Hver Colonne formerede sin særskilte Avantgarde.

Ved den 1ste Colonne formeredes Avantgarden under Capitain *v. Scharffenberg* med 150 Mand Landeværn og ½ Compagni sneaasenske Skielöbere under Lieutenant *v. Klüver*. Til denne Colonnes Avantgarde beordredes Capitain *v. Wærnskjold* med 50 Mand bevæbnet og 50 Mand ubevæbnet Landeværn, for at anvendes til Veiarbeide.

Ved den 2den Colonne formeredes Avantgarden (Fortroppen) af 1 Underofficier og 7 Skielöbere samt 16 Dragoner til Fods.

Ved den 3die Colonne formeredes Avantgarden af Lieutenant *v. Nissen* med sine Skielöbere, og, da Veien blev mere fremkommelig, forstærkedes den med 100 Mand under Capitain *v.*

Lund. 50 Mand under Capitain *v. Möller* beordredes til at fölge Avantgarden, for at anvendes til Veiarbeide.

Capitain *v. Lyng*, en meget dygtig Officier, ansattes ved Corpset som Divisionsqvarteermester.

Corpset var i det Hele saare tarveligt udrustet og klædt. Oienvidner have udsagt, at Mandskabet i deres Ydre snarere lignede armerede Betlere, end Krigere bestemte til et Krigsforetagende i et fiendtligt Land. Kjærnen bestod af Dragoner til Fods, armerede som Infanterister, og nogle Afdelinger af 1ste og 2det trondhjemske Infanteri-Regiment; Resten var Landeværn, saare ufuldstændigt armeret og udrustet.

Ved Grændseskjællet imellem Sverrig og Norge gjorde Landeværnet ved alle 3 Colonner Holdt og vilde ikke marchere videre, eftersom Rescriptet af 15de Januar 1742, der paabyder Landeværnets Oprettelse, ikkun paalægger det Tjeneste til Landets Forsvar „uden nogensinde af Landet at vorde udcommanderede". Vi see altsaa her Gjentagelsen af det Laaland-Falsterske Landeværns Fremgangsmaade i Aaret 1807 (I. Bind, Pag. 187—196), Alt kun en Fölge af en feilagtig og ufuldstændig Organisation.

Ved den 1ste og 3die Colonne blev Landeværnet for störste Delen bragt over Landets Grændse ved Befalingsmændenes Overtalelse og gode Ord; dog mange af dem vilde ikke frivilligen gaae med og vendte derfor om og droge til deres Hjem, uden derfor at kunne tiltales eller straffes; men ved den 2den Colonne blev Landeværnet bragt over Grændsen med Magt, idet Lieutenant *v. Heidmann* satte Dragonerne i Queuen af Colonnen med Ordre at nedstikke Enhver, som ikke gik frem, idet han tillige udtalte til Landeværnet den bestemte Villie: „I skal „frem, döde eller levende ligemeget". Da Veiens Beskaffenhed ikke tillod nogen Udböining til Siden, kom Landeværnet ved den 2den Colonne saaledes med Magt over Grændsen, en Forholdsregel, som Omstændighederne maae undskylde, men derfor ikke var Ret, da det af dem Fordrede stred imod Kongens og Landets Love.

Da Landeværnet nu engang var bragt over Grændsen ved disse forskjellige Midler, forrettede det senere frivillig Tjeneste og opfyldte nöiagtigt og vel ethvert det paalagt Hverv. — Dog med saadanne Tropper og Hjælpemidler erobres ikke Kongeriger.

Objectet for alle 3 Colonner var Jerpe-Skandse i Jemteland, 13½ norske Mile fra Wuku og Steene og 16¼ norske Mile fra Stördalshalsen ved Trondhjemsfjorden.

Alle 3 Colonner afgik fra Exerceerpladsen ved Skaanesleret den 2den Juli, den 1ste Colonne til Wuku, circa 1 norsk Miil östenfor Stiklestad, den 2den til Steene, den 3die til Stördalshalsen; den 1ste og 2den Colonne rastede der den 3die og 4de Juli, den 3die Colonne kun den 3die Juli.

Den 1ste Colonne bröd op fra Wuku den 5te Juli og marcherede over Schiekermo, Brataas, Eisingen i Jemteland, over Kallströmmen, langs Kallsöens östre Bred, over Wasnæs og Kall til Jerpe-Skandse. Med denne Colonne fulgte Divisionsadjutant *v. Krogh* og Divisionsqvarteermester *v. Lyng*.

Denne Colonne havde den besværligste Vei over höie Bjerge og igjennem tykke Skove. Paa flere Steder maatte Veiarbeiderne arbeide i hele Dage, for at bane Vei, og Mandskabet for störste Delen anvendes til at trække Bagagen og Canonerne. Ved Grændsen tilbragte Colonnen 33 Timer paa 2½ Miil, og först den 11te Juli om Aftenen naaede den Kallströmmen, som her er 600 Alen bred. For at komme over denne, lod Capitain *v. Scharffenberg* bygge tvende Flaader af 2 nedrevne Baadeskuur, og Skielöbere svömmede over Strömmen, for at befæste et Toug paa den modsatte Bred. Ved Hjælp af disse Flaader blev den 11te Juli en Deel Skielöbere sat over Strömmen under Lieutenant *v. Dick*, som recognoscerede Egnen paa den modsatte Bred, uden at opdage nogen Fiende, men som derimod erfarede, at Veien paa hiin Side var endnu mere ufremkommelig end hidtil. Af denne Aarsag blev ikkun Fodfolket og Hestene satte over Strömmen, hvorved 4 Mand druknede; hvorimod Artilleriet med Tilbehör blev indskibet paa 7 af fældede Træer forfærdigede Flaader, der havde 4—5 Par store Aarer til at roe med og 1 Aare til at styre med, og af Teltdækkener og Presenninger anbragtes 2 Seil paa hver Flaade foruden nogle Grantræer, for at tjene til Vindfang. Paa Flaaden indskibedes altsaa: Canonerne og Haandmortererne med deres Ammunitionsvogne, 40 Artillerister, 30 Cavallerister til Fods og ¼ Skielöber-Compagni, under Lieutenant *v. Dick*, hvorimod Hestene, Bagagen og Ammunitionen paa Klöv, sattes den 12te Juli over Kallströmmen, og derfra fortsattes Marchen over

Böljom til Vasnæs, hvorved Capitain *v. Scharffenberg* og Lieutenant *v. Klüver* dannede Avantgarden, som forhen. Den 13de Juli om Morgenen satte denne Colonne sig i Marche, hvorimod Flaaderne först afseilede samme Aften Kl. 9¼ og ankom om Morgenen Kl. 3½ den 14de Juli til Vasnæs, 2 Mile fra Kallströmmen, medens Avantgarden först ankom samme Dags Eftermiddag Kl. 1. Den 15de Juli afmarcherede Avantgarden fra Vasnæs om Morgenen Kl. 5, Hovedcorpset Kl. 7, og Flaaden afseilede Kl. 9, hvorimod 2 Flaader sendtes tilbage til Kallströmmen, for at afhente den efterladte Proviant, Ammunition og Bagage.

Stormen var den Dag stærk, hvorved Seiladsen paa Söen blev besværlig og tillige farlig formedelst skjulte Klipper og Skjær; dog ankom Flaaden uden Uheld den samme Dags Eftermiddag Kl. 3½ til Kalls Kirke, 1½ Miil fra Vasnæs og omtrent ligesaa langt fra Jerpe-Skandse, hvor Artilleriet m. m. debarqueredes. ½ Time efter Ankomsten til Kalls Kirke ankom en Patrouille af 1 Underofficier og 20 Mand fra den 3die eller sydlige Colonne i Bratland, for at melde, at denne Colonne den 15de Juli om Morgenen vilde fortsætte Marchen til Undersåker-Præstegaard, ligeover for Jerpe-Skandse. Capitain *v. Krogh* vilde efter en kort Hvile den 15de Juli om Eftermiddagen fortsætte Marchen fra Kall til Jerpe, for at soutenere Major *G. F. v. Coldevins* Angreb paa Jerpe-Skandse; men han erfarede nu tillige, at Fienden om Aftenen den 14de Juli havde forladt Skandsen, medtaget Canonerne og alt rörligt Gods. Besætningen bestod af 150 Mand af Helsinge-Regiment under Capitain *Lindberg* og 40 Artillerister under Capitain *Krabbe*. Major *v. Coldevin* besatte derfor allerede den 15de Juli om Aftenen Jerpe-Skandse uden Modstand. Af denne Aarsag afmarcherede den nordlige Colonne först den 16de Juli om Morgenen Kl. 9 til samme Skandse.

Den 2den eller midterste Colonne bröd op fra Steene den 5te Juli og marcherede langs Inna-Elv over Suul, Skarstuen, Midstuen, Nordhallen og Åre til Jerpe-Skandse.

Denne Colonne stödte ikke paa væsentlige Hindringer; den forenede sig den 13de Juli Kl. 9½ om Formiddagen i Sta med den 3die Colonne, hvis Marche den derpaa fulgte over Åre.

Den 3die eller sydligste Colonne bröd op fra Stördalshalsen den 4de Juli, marcherede langs Tevla-Elven over Stor-Flor,

Meraker, Nustad, Skurdalsporten, Tangböle, over Sundet ved Sta og over Åre til Jerpe-Skandse. Ogsaa denne Colonne fulgte sin Marcheroute og naaede sin Bestemmelse uden væsentlige Hindringer eller Besværligheder.

Den 16de Juli, Kl. 4½ om Eftermiddagen, var saaledes hele Corpset forsamlet ved Jerpe-Sund, foran Jerpe-Skandse, hvor Hovedqvarteret blev taget. Hele Egnen var bedækket med tæt Skov. En Avantgarde, under Capitain *v. Lund*, blev pousseret ¾ Miil frem foran Skoven til Upland.

Allerede ved Kallströmmen den 13de Juli erholdt Capitain *v. Krogh* General *v. Kroghs* Befaling til ikke uden nærmere Ordre at rykke længere frem end til Jerpe-Skandse, fordi Prinds *Christian August* havde tilskrevet General *v. Krogh*, at et Rygte sagde, at Russerne havde sluttet en 6 Ugers Vaabenstilstand med de Svenske. Denne Skrivelse foranledigede tillige, at Detachementet Krabbe paa Röraas ikke rykkede ind i Sverrig.

General *v. Krogh* melder under 14de Juli til Prinds *Christian August* Tilstanden ved Corpset ved Jerpe-Skandse og spörger, om det, saavel som Detachementet paa Röraas, skal rykke videre frem. Generalen forestiller det Farefulde ved disse Expeditioner, og at de neppe kunne skaffe Efterretning om Russerne.

Prindsen svarer: at Kongen har befalet Indrykningen, og at han selv vil rykke ind, saafremt muligt; men, da han har indmeldt betydelige Vanskeligheder, der grændse til Umuligheder, saa maa han först oppebie Kongens Resolution paa denne Melding, med mindre han skulde erholde sikker Efterretning igjennem General *v. Krogh* om at Russerne ere rykkede frem, i hvilket Tilfælde han vil forsöge det Yderste.

Den 16de Juli ankom Capitain *v. Wærnskjold* til Bonæsset, ¾ Miil fra Jerpe-Skandse, med en Transport Levnetsmidler under behörig Bedækning. Han beordredes at forblive ved Bonæsset, demolere det derværende Brystværn og opkaste et nyt paa den anden Side af Kallsöen, for at dække Retraiten.

Den 17de Juli begyndte man med 200 Mand, som aflöstes hver 6te Time, at demolere Jerpe-Skandse og det derværende Taarn, hvilket blev tilendebragt den 18de, hvorefter man begyndte at demolere Retranchementerne langs „Liten"-Sö og at omhugge Skoven foran de Norskes Forskandsninger ved Svenstad, beliggende

paa den nordre Side af Sundet ved Jerpe-Skandse, der traceredes af Capitain *v. Krogh* og anlagdes, under Bestyrelse af Lieutenant *v. Sommerschild*, fra den 19de til den 23de Juli. Den 22de Juli modtog Corpset General *v. Kroghs* Ordre til senest den 29de Juli at vende tilbage til Norge.

Den 18de Juli erfarede man i Jerpe-Skandse, at Generalmajor *v. Döbeln*, der, hvad vi allerede vide (III. Bind, Pag. 360), havde en Commando ved den svenske Nordarmee paa den sydlige Side af Öre-Elv under Generallieutenant, Baron *Wrede*, og var bleven beordret til at afgive sin Commando til Generalmajor *Sandels* samt overtage Commandoen af de svenske Tropper i denne Egn — allerede var ankommen til Frösöen og havde taget Stilling ved Taxelven. Man angav hans Styrke til 2000 Mand, som dagligen blev forstærket; og, da man af alle samstemmende Efterretninger erfarede, at General *v. Döbeln* var rykket frem med denne Styrke til „Alsen", beordredes det norske Corps at tiltræde Tilbagemarchen den 24de Juli om Morgenen Kl. 3.

For at udföre denne, foretoges först en offensiv Bevægelse over Mörsill til Blekåsen, hvor Hovedcorpset ankom om Aftenen Kl. 9¾, og Avantgarden til Slätte, medens Patrouiller streifede lige til Alsen uden at stöde paa nogen Fiende. Om Russerne og deres Foretagende kunde ingen sikkre Efterretninger erholdes.

Under saadanne Omstændigheder var der intet andet at gjöre for det norske Corps, end at tiltræde Tilbagemarchen til Norge; og, for at undgaae Engagement med de Svenske, afsendte Capitain *v. Krogh* Lieutenant *v. Alstrup* med et Brev til Generalmajor *v. Döbeln* saalydende:

„Den commanderende General for den norske Armees 2den „Division, Hans Excellence, Herr General *v. Krogh* etc. etc., har „efter en i dette Öieblik modtagen Ordre befalet mig, at til„kjendegive Herr Generalen: at, eftersom der haves det meest „grundede Haab om Fred imellem begge Nationer, uden at virke „dertil ved Blods Udgydelse, ere samtlige Tropper i Jemteland „og Herjedalen beordrede at tiltræde Tilbagemarchen den 29de „dennes, saa at disse Provindsers brave Beboere, der af os „ere og ville blive behandlede med muligste Skaansel, kunne „undgaae i mindste Grad at lide ved en saa talrig Armees „længere Nærværelse".

„Jeg slutter dette med det varmeste Önske: at en hæderlig „Fred snart maatte lyksaliggjöre tvende Nationer, hvilke af Na- „turen synes bestemte til broderligt Forbund".

„Med den meest udmærkede Höiagtelse anbefaler sig Höi- „og Velbaarne Herr Generalens

ærbödige Tjener".

Blekaasen i Jemteland den 24de Juli 1809.

v. Krogh,
Divisionsadjutant.

Avantgarden erholdt derpaa Ordre til at trække sig tilbage, naar dens Patrouiller vare retournerede, og söge at undgaae Engagement med de Svenske; den kom den 25de tilbage til Blekaasen. Ligeledes retournerede Lieutenant *v. Alstrup* med et Beviis fra den svenske Capitain *Ström* for Afleveringen af Brevet til General *v. Döbeln.* Kort derpaa ankom den svenske Capitain *Kramer* til Forposterne og lod sige, at Generalen önskede en Samtale med Capitain *v. Krogh*, som derpaa med flere norske Officierer reed ham imöde. Generalens förste Ord vare: „For- „inden vi kunne underhandle om Noget, er det nödvendigt at „jeg underretter Dem om, at 2 af mine Colonner allerede have „afskaaret Dem Retraiten, og, for at undgaae Blodsudgydelse „og andre ubehagelige Fölger, er det bedst at jeg sender en af „mine Adjutanter med en Trompeter over Blekaasen tilbage, for „at indkalde Ambuscaden".

Da Capitain *v. Krogh* vilde forhindre, at nogen Svensk passerede de norske Posteringer, vægrede han sig ved at modtage Tilbudet og svarede: „at man var belavet paa ethvert Angreb, „og at det maatte komme an derpaa".

Generalen yttrede dernæst, at man havde Vaabenstilstand med Russerne, og at disse endog havde efterladt 200 Syge til de Svenskes Pleie. Han gjorde ogsaa adskillige Fordringer om Vaabenstilstand, Tilbagemarchen m. m.; men omsider blev man enig om fölgende Punkter, der bleve skrevne paa Ryggen af en neddukket svensk Soldat og forfattet i det svenske Sprog:

„Overeenskomst imellem Generalmajor *v. Döbeln* og Divi- „sions-Adjutant, Kammerjunker *v. Krogh*, paa den commanderende „General for den norske Armees Vegne:"

„1. En Vaabenstilstand begynder fra i Dag af og varer til

„den 3die August inclusive. Den varer endvidere 8 Dage, at „regne fra den Dag af, at Qvittering gives paa Opsigelsen, i „Trondhjem fra svensk og i Hernösand fra norsk Side".

„2. De norske Tropper passere i Dag forbi Jerpe-Skandse, „og Rigsgrændsen inden den 3die August dette Aar".

„3. Den svenske Almue behandles fredeligen og erstattes „dens Tab".

Skoven ved Blekaasen den 25de Juli 1809.

v. Döbeln,
Generalmajor, Befalingsmand over den svenske Nordarmees sydlige Afdeling.

v. Krogh,
Divisions-Adjutant, paa den commanderende Generals Vegne i den norske Armees 2den Divisions District.

Saaledes foreskrev General *v. Döbeln* billige Betingelser for de Norskes Tilbagetog.

Da de norske Officierer vendte tilbage, medfulgte den svenske Ritmester *Gyllenhall*, for at indkalde den omtalte Ambuscade, og til den Ende reed han senere ad Veien til Mattmar, lod blæse en Mængde Signaler og reed derefter over til Semelå-Hytten, den Vei, de Norske havde passeret. Om den svenske Ambuscade virkelig var lagt, herom erholdt de Norske dengang ingen Oplysning. *Montgomery* anförer rigtignok*), at General *v. Döbeln* havde lokket det norske Corps til Blekaasen, medens han paa Veien til Mattmar imod Semelå havde detacheret en betydelig Styrke, for at omgaae det. Denne Styrke bestod, ifölge General *v. Döbelns* Rapport af 26de Juli 1809, af Ræfsunds-Compagni af Jemtelands Jæger-Regiment, under Capitain *Örbom*, der havde Befaling at angribe de Norske i Ryggen, saasnart Træfningen begyndte ved Blekaasen, samt at Generalen i denne Stilling udraabte: „Her skal jeg nedskyde Normændene, saa at Tarmene af „dem skal hænge i Trætoppene".

Imidlertid tiltraadte det norske Corps strax Tilbagetoget ifölge Overeenskomsten forbi Jerpe-Skandse, og fra Kl. 1—7 satte Corpset over Jerpe-Sund og marcherede endnu samme Aften til Undersåker Præstegaard og Omegn med en Besætning i

*) Historia öfver Kriget emellan Sverige och Ryssland, Åren 1808 och 1809, II. Delen, Pag. 213—214 i Anmærkningen.

Forskandsningerne ved Svenstad. Den 26de Juli gik Artilleriet, Bagagen m. m. tilbage til Bratland, hvor de bleve indskibede paa Flaader og gik paa Åre-Söen til Gaarden Forsa, ⅛ Miil fra Duve-Skandse. Formedelst Varmen afmarcherede Infanteriet först om Aftenen Kl. 11 forbi Åre og satte over Due-Sund til Sta paa den nordlige Bred af Sundet, hvor Corpset ankom den 27de Juli om Eftermiddagen Kl. 6, længe opholdt ved Overfarten over Due-Sund. Capitain *v. Scharffenberg* commanderede Arriergarden, bestaaende af 1 Infanteri-Division og ½ Compagni sneaasenske Skielöbere.

Da Capitain *v. Krogh*, ved paany at gjennemlæse den med General *v. Döbeln* sluttede Overeenskomst, befrygtede deri at finde Misforstaaelser, afsendte han, for at forhindre dette, en Parlementair med fölgende Brev:

„I den i Gaar afsluttede Overeenskomst findes et Udtryk, „som til yderligere Nöiagtighed fordrer nærmere Forklaring, paa „det at ingen Misforstaaelse skal finde Sted. I Indledningen „staaer nemlig: „paa den commanderende General for den „„„norske Armees Vegne"".

„Ihvorvel det övrige Indhold saavelsom min Underskrift „viser, at det blot angaaer de Tropper, som staae under min „Generals Commando, maa jeg dog forlange af Höi- og Vel-„baarne Herr Generalmajoren at erholde den bestemte Erklæ-„ring: at den i Gaar afsluttede Overeenskomst blot angaaer de „Tropper og de Districter, hvori Hans Excellence Herr General „*v. Krogh* og Höi- og Velbaarne Herr Generalmajoren for nær-„værende Tid commandere".

„Ifölge Herr Generalmajorens mundtlige Yttring og Herr „Ritmester *Gyllenhalls* Löfte, skulle efterladte Syge, eller de „Effecter, hvilke muligen ei strax kunne medföres, siden efter-„föres eller afhentes, hvorom jeg ligeledes anmoder om at er-„holde en skriftlig Tilstaaelse. Til hvilken Tid og paa hvilket „Sted den i Fjor her efterladte saarede Skielöber kunde udvexles, „derom maa jeg udbede mig at blive underrettet".

„Med störste Höiagtelse" etc.

Hovedqvarteret Undersåker Præstegaard den 26de Juli 1809.

v. Krogh.

Den 28de Juli holdtes Rastdag ved Sta, hvor en svensk

Parlementair, Capitain *Lefrén*, ankom med et Brev fra General *v. Döbeln*, saalydende:

„Af min Stabsadjutant, Ritmester *Gyllenhall*, erholdt jeg i „Gaar Aftes den rigtignok ventede, men dog tilfredsstillende „Rapport, at Herr Kammerjunkeren og Divisions-Adjutanten med „den Nöiagtighed, som characteriserer de norske Krigere, har „opfyldt sit Löfte, at beskytte paa alle Maader Jemtelands Almue „i den Egn, der blev besat af de norske Tropper. Ligeledes „rapporterede Ritmester *Gyllenhall*, at Herr Divisions-Adjutanten „muligen kunde komme i det Tilfælde at efterlade nogle Syge, „hvorfor jeg iler med at forsikkre, at disse Syge langt fra skulle „blive betragtede som Krigsfanger, men derimod med al Omhu „blive pleiede, og, naar de ere blevne friske, bekomme Pas, for „at kunne vende tilbage til deres Hjem. Jeg har befalet Feltmaa- „lings-Officieren, Capitain *Lefrén*, at ledsage Herr Adjutanten til „Grændsen, for at paasee, at Almuen ikke senere indkommer „med umotiverede Klager, samt optegne de efterladte Syge, „sörge for deres Pleie samt, om fornödentgjöres, paa mine Vegne „derom give de fornödne Befalinger til vedkommende Embeds- „mænd".

„Jeg har den Ære" etc.

Frösöen den 27de Juli 1809. *v. Döbeln.*

Kort derpaa ankom Lieutenant *Hentze* som Parlementair og medbragte fra General *v. Döbeln* fölgende Svar paa Capitain *v. Kroghs* Brev:

„Til Svar paa Herr Divisions-Adjutantens m. m. Skrivelse „af 26de dennes har jeg den Ære at meddele, at den Over- „eenskomst, som er sluttet imellem os, visseligen ikke angaaer „andre Districter end Gefleborgs- og Westnordlands-Lehn, hvor „jeg commanderer, ligesom de Districter, indenfor hvilke Herr „General m. m. *v. Krogh*, overeensstemmende med sin Procla- „mation, deels har havt Tropper, deels har fört Commandoen „mod den svenske Grændse i Norge. Hvad der ligger udenfor „denne Generals Division og min Afdeling angaaer andre af vore „Nationers Befalingsmænd, der hver for sig kunne underhandle, „saaledes som de finde det rettest".

„Igjennem min militaire Topograph, Capitain *Lefrén*, har jeg „i Gaar givet, som jeg haaber, tilfredsstillende Svar angaaende

„de Syge, der efterlades. Om den i afvigte Aar saarede Skie-
„löber skal jeg skrive til Stockholm og om sammes Udvexling
„snarest muligt afgive Svar".

„Med Höiagtelse" etc.

Frösöen den 27de Juli 1809.

v. Döbeln.

Disse Breve besvaredes af Capitain *v. Krogh* saaledes:

„I dette Öieblik modtog jeg Höivelbaarne Herr Generalens
„tvende Parlementairer og iler paa min Generals Vegne at be-
„vidne, hvormeget det har glædet ham at erfare den venskabe-
„lige Overeenskomst, der er til Held for begge Nationer, og den
„Erkjendtlighed, han föler for den Omhu, Höivelbaarne Herr
„Generalen viser for vore Syge, som jeg dog troer have Kræfter
„til at kunne fölge med over Grændsen. Min General har
„tillige befalet mig at forsikkre Höivelbaarne Herr Generalen
„om den udmærkede Höiagtelse, han bærer for den Mand, der
„ved flere Leiligheder har været sin Nations Hæder".

„Jeg griber denne Leilighed" etc.

Sta den 28de Juli 1809.

v. Krogh.

Den 29de Juli afmarcherede Hovedcorpset om Morgenen Kl. 5 fra Sta, ankom Kl. 2½ til Tangböle-Sund, hvor Overfarten medtog 3 Timer, og indtraf Kl. 7 om Aftenen i Wollen. Den 30te Juli holdtes her Rastdag, og samme Dag ankom hertil en svensk Capitain af Helsinge-Regiment med et Brev fra General *v. Döbeln* angaaende Vaabenstilstandens Ratification af General *v. Krogh.*

Den 1ste August Kl. 3 om Morgenen afmarcherede Hovedcorpset fra Wollen over Skurdalsporten, hvor det indtraf Kl. 9 om Aftenen og bivouakerede paa den norske Side af Grændsen.

Den 2den August ankom Tropperne efter megen Besværlighed til Naustad i Meraker i Norge og marcherede Dagen derpaa langs nedad Tevla- og Stördals-Elvene.

Den af Premierlieutenant *v. Heidmann* förte Colonne skilte sig dog i Sta fra Hovedcolonnen og marcherede over Staldkjernstuen, Skarstuen, langs Inna-Elv til Suul og Steene, hvor den ankom den 1ste August.

Et Detachement, under Commando af Lieutenant *v. Wollum,*

der var blevet ladt tilbage, for at bevogte Overgangen over Kallströmmen, erholdt Ordre til derfra at tiltræde Tilbagemarchen den 29de Juli, marcherede den samme Vei, som den nordlige Colonne havde taget ved Indmarchen, og gik altsaa tilbage over Sund og Saag og besatte Helgeaa-Dalen i Norge.

Saaledes endte dette Tog, der havde kostet saamegen Möie og Besværlighed, uden den ringeste Nytte, og uden at man havde seet nogen egentlig Fiende, eller lösnet et Skud. Corpset blev strax efter oplöst, og Mandskabet for största Delen hjempermitteret.

Corpset havde paa dette Tog erhvervet sig den största Ære og Berömmelse for Orden og Disciplin. Vel vare Indbyggerne paa de fleste Steder i disse saa lidet beboede Örkener flygtede, og Husene stode aldeles aabne; men de havde forinden Bortgangen fremsat al den Mad og Drikke, de eiede, til de norske Tropper, som ved Afmarchen henlagde Betalingen derfor paa Bordene. Plyndring eller anden Voldsomhed var derfor aldeles ubekjendt.

Man seer af Beskrivelsen af denne med saamegen Anstrengelse foretagne Expedition til Jemteland, at de Norske havde kun General *v. Döbelns* Velvillie og Kjendskab til de bestaaende politiske Forbindelser imellem Sverrig og Norge at takke for, at ikke det hele Expeditionscorps, som var afskaaren fra Norge ved brede Strömme og ufremkommelige Veie og Bjerge, ikke blev ödelagt og taget til Fange. Med et saa lidet talrigt Corps og saa ringe Hjælpemidler, som her vare tilstede, kunde man hverken erobre Landet, eller understötte Russerne i deres Foretagender. Selv om General *v. Döbeln* ikke havde modsat sig de Norskes videre Fremtrængen, saa vilde de dog om kort Tid være gaaede tilbage af sig selv, hvilket General *v. Krogh* jo ogsaa allerede havde befalet; thi i disse Egne kan ingen Armee, ikke engang det mindste Detachement, finde Subsistence eller Hjælpemidler til Krigens Förelse, hvilke derfor alle maatte efterföres fra Trondhjem. Det hele Tog blev ogsaa blot udfört, for at efterkomme Kongens Befalinger, og for at Prinds *Christian August* kunde melde til Kongen, at han havde gjort Noget, vel vidende, at dette Tog ikke kunde skade Sverrig og Udförelsen af hans egne Planer, hvilket vi ogsaa senere ville erfare, idet Prindsen, midt under dette Tog, den 18de Juli blev valgt til svensk Thronfölger.

Af Mangel paa brugbare höiere Officierer — omendskjöndt der i Trondhjem fandtes 3 à 4 Generaler og 10—12 Stabsofficierer — blev Toget anfört af en Capitain, der forövrigt skilte sig vel og hæderligt fra det ham paalagte Hverv. Ikke desmindre maa Commandoforhold, hvorved ældre Officierer commanderes af yngre — altid misbilliges.

Toget til Jemteland havde saaledes intet synligt gavnligt Resultat, og, om der endog samtidigen havde været foretaget et lignende Indfald fra Röraas i Herjedalen, eller fra det sydlige Norge i Værmeland, vilde Udfaldet af Toget til Jemteland neppe være blevet anderledes, da Afstanden fra disse forskjellige Angreb var for stor, til at de gjensidigen kunde virke paa eller understötte hverandre.

Med Hensyn til Forbindelsen imellem de to Lande forblev ogsaa Alt ved det Gamle. General *v. Döbeln* tilskrev nemlig General *v. Krogh* fra Frösöen den 8de August 1809 saaledes:

„Med Hensyn til de fredelige Forhold, som existere med den „sydlige Deel af Norge, har Kongen, min Herre, allerede tilladt, at „Licencer maae udstedes til Skibe, som ville före Levnetsmidler til „det sydlige Norge, og, da nu ved den under 25de Juli d. A. „afsluttede Convention samme fredelige Forhold er at formode „nordenfjelds, vil Hans Majestæt, saafremt han med Oprigtighed „kan regne paa samme Tænkemaade, ogsaa tillade, at Tilförsel af „Levnetsmidler til den nordlige Deel af Norge fra vor Side paa „sædvanlig Maade fortsættes og befordres, og hvorom Ordres „strax skulle udfærdiges, naar Deres Excellence til Svar herpaa „giver Forsikkring om et vedvarende fredeligt Forhold".

„Dette Skridt viser tydeligen den Venskabs-Forbindelse, „som Kongen altid önsker at vedligeholde imellem de norske og „svenske Nationer, som af Natur og Local-Omstændigheder ere „bestemte til med forenede Interesser at gaae hinanden til „Haande".

General *v. Krogh* svarede herpaa under 14de August:

....„Det vilde være mig meget kjært, strax at kunne indgaae „en nærmere Overeenskomst, der igjen kunde fornye hine ven- „skabelige Forhold, som forhen have fundet Sted imellem Ri- „gerne; men uden min allernaadigste Konges Tilladelse er jeg „ei berettiget til at indlade mig i Underhandlinger herom".

„Derimod skal jeg ile med at indhente Allerhöistsammes „Forholdsordre, og, naar den modtages, strax have den Ære „at meddele fyldestgjörende Svar, som jeg smigrer mig med vil „blive overeensstemmende med Nationernes Interesse".

Saaledes herskede i samme Land og med samme Fiende i Norden Krig, i Syden — Fred.

Da imidlertid den brave General *v. Krogh* ikke ansaae det gjorte svenske Forslag overeensstemmende med den norske Nations Interesse og derfor i sin Indstilling til Kongen kun anbefalede Forslaget forsaavidt „Trondhjems-Stift derved kunde blive „af med en Deel Fiskevarer og muligen nogle Heste, ligesom „Norge atter fra Sverrig kunde erholde Jern, men derimod faa „eller ingen Födevarer, hvorimod Landet vilde blive oversvömmet „af flere Spioner" — saa blev det svenske igjennem General *v Döbeln* gjorte Forslag ifölge Kongens Befaling henlagt.

Generallieutenant, Grev *v. Schmettow*, der commanderede Brigaden i Indherred, frasagde sig Commandoen over samme fra 1ste September af, formedelst Svagelighed, hvilken Commando interimistisk blev overdraget Major *v. Coldevin* og fra 1ste October Oberst *v. Michelet.*

Saaledes havdes nu i Trondhjem 2 Generaler, *v. Krogh* og *v. Schmettow*, som formedelst Alderdom og Svagelighed ikke kunde besörge nogensomhelst activ Krigstjeneste, knapt forlade deres Værelser, men ikke desmindre bleve de staaende i Nummer. Det var dengang Maaden at gjöre activ Tjeneste paa i Armeen, da man næsten ingen anden Afgang kjendte end ved — Dödsfald.

Vi vende nu tilbage til Krigsbegivenhederne i det sydlige Norge og Prinds *Christian August's* Underhandlinger med de svenske Partimænd.

Hertugen af Södermanland var, hvad vi allerede vide, den 5te Juni bleven valgt til Sverrigs Konge, og, da han ikke havde Börn, maatte han i Forening med Rigets Stænder være betænkt paa at vælge en Thronfölger. Af denne Aarsag var det muligt at forene de 3 nordiske Riger, ifald *Frederik VI.* valgtes til Thronfölger efter *Carl XIII.* Dog var denne Opgave ikke let at bringe til Udförelse, da Stemningen imellem de to Nabomagter dengang var mindre end venlig. Ikke heller var man i Sverrig

gunstigt stemt imod *Frederik VI.* selv, endnu mindre imod hans Regjeringsmænd og Regjeringsmaade. Prinds *Christian August* skriver derimod i sin „Apologi":

... „I den sidste Halvdeel af Juni og förste Halvdeel af Juli „Maaned blev et Par Gange yttret til mig den Idee, for „min Person at overtage Successionen i Sverrig. Jeg svarede „altid det samme, og, da det var meget naturligt med denne „Idee og den egentlige Hensigt med Valget, at Norge skulde „lösrives fra Danmark og forenes med Sverrig, saa yttrede jeg „tillige, som tilfældigviis — (til de Svenske) — hvorledes Stem- „ningen var her imod Naboerne, som ved Krigen og Beskyttelsen „af de engelske Röverier var bleven end mere ophidset. Jeg „talte om et saadant Rygte, gjorde opmærksom paa sammes „Absurditet og hvor lidt man kunde vente en saadan Handle- „maade af det norske Folk, med en saa udmærket Characteer, „med en forskjellig Regjeringsform og tildeels modsatte Interesser „o. s. v. og tilföiede: at jeg vilde af alle Kræfter modarbeide en „saadan Trolöshed og sætte mit Hoved i Pant paa, at Norge „hverken ved Erobring eller ved Forræderi skulde, saalænge jeg „levede, tilfalde Sverrig (III. Bind, Pag. 421). Ovenstaaende „Yttringer af de Svenske meldte jeg Kongen og bad om For- „holdsregler, men erholdt aldrig Svar herpaa; thi de fremmede „Hoffers Intriguer — i Forening med Kongens Omgivelse — „foranledigede Kongen til at troe, at Alt kun var en Krigslist af „de Svenske, af hvem jeg lod mig bedrage... Præsident *Kaas* „var vistnok en af dem, som heri bestyrkede Kongen"...

Correspondancen imellem Kongen og hans commanderende General i Norge vedblev derfor at være en uafbrudt Kamp imellem Souverainen og hans General og dreiede sig endnu bestandig om det samme Thema, fra Kongens Side om: at foretage et Indfald i Sverrig, og fra Prindsens Side: at fremstille alle mulige Udflugter, Vanskeligheder og Indsigelser imod sammes Iværksættelse.

Saaledes skriver Kongen til Prindsen under 4de Juli:

„Deres Depeche af 27de Juni modtog jeg med Coureer „*Rösler*. Jeg er Dem meget erkjendtlig, fordi De vil lade Nogen „komme fra Norge hertil i dette Öieblik. Hvor interessant dette „kunde være, troer jeg det ei passende; Jeg troer og at vide

„Alt*). Jeg haaber, at de senest trufne Foranstaltninger ville „afhjælpe Mangelen saavel paa Penge, som paa Korn. Skulde „Trangen til Salt endnu kræve et overordentligt Middel, saa har „jeg intet imod, at man lader indkjöbe Salt i Gothenborg. „Imidlertid troer jeg, at man ved at tage dette Sted vil faae „mange Ressourcer og i Særdeleshed mange engelske Varer. Man„gelen paa Heste er et slemt Onde; men jeg er vis paa, at De „ved alle mulige Indskrænkninger vil söge at raade Bod paa „meget. I Henseende til Penge, som mangle, har jeg befalet „Finantsministeren, Grev *Schimmelmann*, at anskaffe svenske Penge „til Armeens förste Fornödenhed. Iövrigt haaber jeg, at Norges „Stilling ei bliver saa kritisk, som den maaskee til andre Tider „har været"...

Præsident *Kaas* derimod rapporterer under 3die Juli til Kongen:

... „Den Anledning, som jeg har til dagligen at kjende Alt „og til at bedömme en vis Mands Anskuelser og Tingenes For„fatning og Gang i Sverrig samt hans derpaa grundede Regje„ringsmaade, troer jeg fuldkommen at bestyrke den Mening, „som Deres Majestæt har yttret i Höistsammes Depeche af 22de „Juni d. A. Han (Prindsen) har sat altfor megen Tillid til „*Platen*, *Adlersparre* og *Posse*. Den Förstnævnte meente det „udentvivl redeligt; men var selv bleven skuffet af *Adlersparre*; hans „Bekjendtskab har Prindsen fornemmelig gjort igjennem General „*v. Staffeldt*... For at udföre sin store Plan imod Stockholm „og den ulykkelige Konge, maatte *Adlersparre* være sikker for „den norske Armee. Dette troede han at opnaae og opnaaede „endelig ved at forestille de 3 nordiske Rigers Forening. Da nu „*Adlersparre* havde naaet det förste Öiemed, kommer det andet „for Dagen: Foreningen af Norge med Sverrig. I den Hensigt „at undersöge Stemningen, sendtes Oberst *v. Platen*, og nu blev

*) Den arme bedragne Konge! han troede at vide Alt og kjendte i Sandhed ikkun saare Lidet til de norske hemmelige Forhold og Tilstande, hverken til de *vedelske* forræderiske Planer, Prindsens intime Forbindelse med de svenske Partimænd, eller at han havde draget Normændenes Kjærlighed fra sin Konge over til sig. Man kan ikke forstaae Kongens Forblindelse, Kortsynethed og Svaghed i denne for Landet saa vigtige Sag!

„en lignende Snare kastet for Prindsen, den, at give ham Haab „om Sverrigs Throne. Rygtet bragte tillige i Omlöb i Sverrig, „at den förste Plan om de 3 Rigers Forening fandt megen Mod„stand, fordi den stred imod Partiernes Hovedplan med Norge. „Prindsen faldt nu i en Hast fra det förste Haab tilbage til „aldeles Mishaab og troede at gavne Deres Majestæt ved at „gribe efter den nye Idee, som et Middel til at befordre sit „höieste Önske. Han syntes nu at have forandret sin Mening „om de svenske Anliggender; de ordnes neppe til Gavn for „Norden uden med Magt. Partiet, som ledes af sand Patrio„tisme, er for svagt og frygter russisk Herredömme. Prindsen „troer, at Hovedmændene for samme ville kunne forene sig med „ham for Deres Majestæt; men dette er tvivlsomt"...

Under 3die Juli melder ogsaa Prindsen til Kongen:

.... „En Skrivelse er modtaget fra den svenske Oberst *Posse*. „Regjerings-Commissionen har, formedelst sammes besynderlige „Stiil, ikke holdt sig beföiet til at indlade sig derpaa, men ind„stiller Alt til Deres Majestæts Resolution". Brevet indeholder: „at, da flere Priser ere gjorte af svenske Capere, efter den Tid „at Caperierne ere ophörte, er det bleven forestillet Kongen af „Sverrig, hvorledes dermed skulde forholdes, hvorpaa Kongen „har befalet, at al dansk Eiendom skal overlades til Priisdom„stolenes Afgjörelse og al norsk Eiendom til Eierens frie Dispo„sition, hvorfor en Liste medfölger over de saaledes opbragte „norske Skibe og Varer, for at samme herefter kan udleveres".

Vistnok taler en saadan Proclamation mere, end fornödentgjöres. Man vil nemlig vinde Normændene ved at frigive deres opbragte Skibe, hvorimod de danske Skibe skulle priisdömmes. En meget snild Politik!

Med denne Depeche fulgte ogsaa Prindsens Udkast til en Proclamation til det svenske Folk i Tilfælde af de norske Troppers Indmarche i Sverrig, hvori loves, at al privat Eiendom skal blive respecteret og Vaabenmagt ikkun anvendt imod dem, som modsætte sig de Norske med Vaabenmagt.

Paa denne Rapport svarer Kongen Prindsen under 9de Juli saaledes:

„Deres Durchlauchtigheds Rapport af 3die Juli har jeg mod„taget. Oberst *Posses* Forslag troer jeg ei at man bör indlade

„sig videre paa end at forsikkre ham, at, saalænge Vaabenstil-
„standen varede, vilde man udvise den nöiagtigste Reciprocitet
„imod de Svenske, saa at enhver Ting, de gjorde os til Villig-
„hed, skulde blive med lignende Velvillie gjengjældt, dog und-
„tages derfra, at svenske eller fremmede fra Sverrig kommende
„Reisende ei kunne uden Overeenskomst tillades at betræde den
„norske Grændse, ligesom ei heller regelmæssig Postgang kan
„bevilges, indtil de svenske Havne ere lukkede for vore Fien-
„der... Gud give at mine Tropper snart kunne være i Besid-
„delse af Gothenborg og alle Havne maatte være lukkede for de
„Engelske; thi da först kan jeg sige, at mine kjære Normænd
„ere sikkrede for al Mangel og Fienden skeet det vigtigste Af-
„bræk"....

Under samme Dato skriver Kongen ogsaa til Præsident *Kaas*: at han har modtaget sammes Depeche af 3die Juli, og vedbliver: „Det er en stor Lykke, at Tænkemaaden saaledes har forandret „sig hos Prindsen. I Sandhed! Intet havde mere bedrövet mig, „end at see ham styrte sig i en Afgrund og det til Skade for „det Offentlige. Nu haaber jeg, han kjender de Snarer, man har „lagt for ham, og at Sagen for Fædrelandet er reddet. Nu „staaer kun tilbage, at Prindsen maa blive betids underrettet om „Russernes Stilling, for at kunne angribe og besætte den störst „mulige Deel af Sverrig og især Söhavnene".

„Jeg kan ingen anden Efterretning skaffe fra Sverrig end „over Petersborg og ved de Reisende, som tage herfra til Norge „igjennem Sverrig; men, da dette langtfra er nok, bör man fra „Sverrig selv söge Canaler, hvorigjennem man kan erfare, hvad „der passerer".

Under 8de Juli rapporterer imidlertid Præsident *Kaas* til Kongen:

.... „At Efterretningerne, som ere forlangte om de i Landet „værende Forraad, indlöbe dagligen til Regjerings-Commissionen, „hvor de bringes i Schema... Russernes Langsomhed er ube-
„hagelig. De Svenske kunne samle Kræfter, for at jage dem
„tilbage, og hvad vil da skee?... Den bedste Tid til Opera-
„tioner gaaer tabt... Havde vi de fornödne Penge og Forraad,
„da vilde jeg tilraade en hurtig og rask Indmarche uden Hensyn
„til Russernes Medoperationer, til hvilke man maa tabe al

„Tillid . . . Bringes Sverrig ikke til at ville sit eget og Nordens „Vel, saa kan det længe forurolige de danske Stater" . . .

Prindsen skriver ogsaa under 8de Juli til Kongen:

„Af indkomne Efterretninger lader sig nu formode, at Russerne ere rykkede videre frem. Ved deres Langsomhed og nu, „da Communicationen over den bothniske Bugt ved Englændernes „og den svenske Skjærgaardsflaade er bleven vanskelig, er vel „heller ikke nogen betydelig Fremskridt fra deres Side at formode . . . Om og naar det bliver muligt for General *v. Krogh* „at indrykke kan ikke bestemt indmeldes. Der skeer sikkerligt, „hvad der er muligt" . . .

Paa disse Depecher svarede Kongen Prindsen den 14de Juli, og dette Svar, som ankom til Christiania den 19de Juli om Aftenen, er saalydende:

„Deres Rapport af 8de Juli har jeg modtaget den 12te d. M. „Det er saare ubehageligt, at man ingen sikkre Efterretninger „har om Russerne, samt at deres Planlöshed i Operationerne „gjör Alt fra denne Side umuligt. Gud give at det maatte lykkes „General *v. Krogh* at sætte sig i Forbindelse med dem" . . .

„Dersom nu ingen physiske Hindringer gjör det umuligt, „maae De indrykke, bemestre Dem Gothenborg og Alt, hvad der „findes af engelsk Eiendom, samt bortföre, hvad der særlig er „fornödent for Norge, ligesom alle Skibe ogsaa bortföres til „Norge. Wenersborg og Clara-Elven besættes i det Mindste med „Observationsposter; thi her kan man ikke have andet Princip, „end lykkelig er Besidderen. Dette er fornödent:"

„1. For, naar det kommer til Negociationer, da at kunne „med Fynd tale med".

„2. For at lukke de vigtigste Havne for Fienden".

„3. For at faae de Fordele, disse Havne have havt ved de „derværende Oplag, som bör tages, hvorved Lidet eller Intet „voves, da den Besætning, som i disse Egne kan gjöre Modstand, kun er lille; og, ifald Russerne skulde begaae den „Uklogskab at trække sig tilbage, og de Svenske ville bruge „deres Magt mod Norge, vil den norske Armee let kunne trække „sig tilbage og gjöre de Svenskes Bevægelse imod Norge umulig".

„a. Fordi Intet maa og kan blive tilbage i Sverrig at operere med, eftersom alle Magaziner borttages af vore Tropper".

„b. Aarstiden bliver vanskeligere for alle militaire Bevæ-
„gelser fra svensk Side".

„Det forstaaer sig, at General *v. Krogh* maa paa samme
„Tid og efter den lagte meget gode Plan gjöre Bevægelser imod
„Jemteland og Herjedalen samt sætte sig ved Jerpe, hvilket vil
„gjöre Foreningen med Russerne lettere og give den fornödne
„Jalousie til den svenske Armees venstre Flanke, som er vendt
„imod Russerne, hvor de Nordenfjeldske ved Streif-Corps ville
„kunne skade den svenske Armee. Overalt, nytter den hele
„Expedition ei til andet, end at bortföre Skibe og Varer, er
„derved allerede meget vundet"*) . . .

Til Præsident *Kaas* skriver Kongen samme Dag omtrent det samme, som til Prindsen.

Den 15de Juli melder Prindsen til Kongen, at den svenske Flottille ifölge Englændernes Forlangende var detacheret fra de svenske Kyster ved Norges Grændser til Öresund, i den Hensigt at beskytte deres Skibe imod de danske Capere. For at erholde nöiere Efterretninger herom, har Prindsen tilskrevet Oberst *Posse* et fransk Brev, der slutter temmelig uforstaaeligt saaledes:

. . . „Ifölge det Brev, som De nyligen har gjort mig den Ære
„at tilskrive mig, har jeg ventet fra en Dag til den anden, at
„modtage den Efterretning, at den förste Grund til denne ulykke-
„lige Krig skulde være ophört, den eneste og Hovedforhindringen
„til den almindelige Vaabenstilstand og det eneste Middel til at
„sikkre vor Uafhængighed og Lykke. Ulykkelige Forbindelse!
„der opoffrer til Fordeel for nogle Individer Nationens Rolighed
„og Lykke. Idet jeg önsker inden kort Tid at modtage denne
„saa meget önskede Efterretning, benytter jeg Leiligheden" etc.

Prindsen melder endvidere:

„Forholdet til Sverrig sætter mig i den yderste Forlegenhed,
„da jeg ugjerne vilde foretage et Skridt, hvorved jeg kunde
„blive nödsaget til at gaae tilbage og derved sætte Norge i
„Fare". Han skriver ogsaa: „Det er mig umuligt at soutenere
„General *v. Krogh* ved hans Indfald i Jemteland, da jeg der-

---

*) Denne Depeche, der er udkastet af Kongen selv, er, som flere andre Depecher fra Kongen, i enkelte Ord og Vendinger forandret, for desbedre at kunne forstaaes.

„ved vilde svække mit Troppecorps, der kun er 8 à 9000 „Mand stærkt, naar det Öieblik kom, at jeg selv skulde „operere. Ved at rykke ind og besætte Gothenborg vilde Pro- „vianteringen være af den störste Vanskelighed, og maaskee blev „den endog umulig med dette lille Corps, saafremt vore Allierede „ei rækkede os Haanden". etc. etc.

Prindsen er uudtömmelig i nye Opfindelser og Paaskud, for at undlade at efterkomme Kongens bestemte Befalinger.

Men ligesom Coureren, Lieutenant *v. Friis*, var færdig at afgaae med denne Depeche om Morgenen den 15de Juli, ankom om Aftenen den 14de Juli til Christiania den svenske Oberst-lieutenant *Sköldebrand* som Coureer med en Depeche fra den svenske Statsraad *Adlersparre* til Prinds *Christian August*, hvilken indeholdt en forelöbig Meddelelse om, at Prindsen vilde af Kongen af Sverrig blive foreslaaet i Rigsstændernes hemmelige Udvalg (Uttskott) til Thronfölger, og Forespörgsel, om Prindsen, ifald han blev valgt, vilde modtage Valget, der alene var foranlediget ved Prindsens Dygtighed, Ridderlighed, Klogskab og Tapperhed under Krigen, hvilke store Egenskaber havde fundet fuld Anerkjendelse hos den oplyste Deel af det svenske Folk og foranlediget deres Tillid og Kjærlighed i ligesaa stort Maal, som i Norge.

Coureren til Kjöbenhavn blev nu opholdt til den 16de Juli, og den nye Begivenhed meldt Kongen, tilligemed Afskrift af *Adlersparres* Skrivelse oversendt til Prindsen og dennes Svar derpaa. Prindsen skriver, at han overlader til Kongen at bestemme, hvad han skal gjöre i denne Sag, og tilföier:

... „Men skulde Deres Majestæts politiske Stilling gjöre det „nödvendigt pro tempore at afskedige mig formedelst Sygelighed „m. m., da skal jeg altid vise mig Deres Majestæts Tillid værdig „og tro de Pligter, jeg skylder mit Fædreland ... Mine Hen- „sigter ere Deres Majestæt bekjendte ... Saa ugjerne jeg mod- „tager det gjorte Tilbud, der sikkerligen vil gjöre mig og muligen „mit Rygte til et Offer — saa er dog Intet mig saa dyrebart, „som jeg jo er villig til at offre for Fædrelandets Sag".

„General *v. Kroghs* ene Colonne er rykket frem til Jerpe- „Skandse. De övrige Colonner ere contramanderede ... Rus- „serne ville neppe gjöre Fremskridt förend til Vinteren".

For övrigt er Rapporten fuld af de sædvanlige Klager over

Mangler af enhver Slags, over Russernes Langsomhed, Uvidenhed, Indolents m. m.

Prindsen underrettede strax Præsident *Kaas* om Indholdet af *Adlersparres* Brev. *Kaas* meldte dette ogsaa til Kongen den 16de Juli og tilföier:

... „Jeg har gjort Prindsen den Bemærkning, at det ham „gjorte Tilbud er ligesaa besynderligt som mistænkeligt, da det „er skeet ved en ikke officiel Skrivelse fra en Undersaat, som „forlanger hans Erklæring... Man tör anmode en dansk Gene-„ral, Anförer for den Armee, som staaer paa Sverrigs Grændse „færdig til at agere, om at modtage Sverrigs Krone og derved at „erklære ham, at Krigen imellem Danmark og Sverrig maa ved-„vare, fordi Sverrig ikke vil hæve Aarsagen?... Mon *Adler-„sparre* ikke kjender Prindsen saa vel og ikke af hans fore-„gaaende Yttringer finder sig overbeviist om, at denne Mand, „ifölge sin Tænkemaade, aldrig kan eller vil modtage Sverrigs „Krone under de Omstændigheder, som den tilbydes?"

„Prindsen beklager sig i dette Öieblik for mig. Hans varme „Hengivenhed for Deres Majestæt og hans Fölelser for Ære og „Pligt kan ikke andet, end gjöre ham det skete Tilbud mod-„bydeligt, og, paa den anden Side, leder hans gode Hjerte ham „til Skaansel imod de Mænd, som tilbyde ham en Krone. Jeg „respecterer denne sjeldne Mands Fölelser, overbeviist om, at „de flyde af en reen og skyldfri Sjæl. Deres Majestæt kan i „dette Öieblik ligesaa sikkert betroe Norges Vel i Prindsens „Hænder, som forhen"...

Kaas sluttede sin Rapport med at bede Kongen, at ville opmuntre og befæste Prindsens maaskee noget vaklende Ideer, ved at vise ham den meest uindskrænkede Tillid...

Det Svar, hvormed Oberstlieutenant *Sköldebrand* den 16de Juli blev af Prindsen sendt tilbage til *Adlersparre*, er saalydende:

„Höivelbaarne Herr Statsraad, Oberst og Baron!"

„Min Stilling og den Höiagtelse, jeg bærer for Deres Höi-„velbaarenhed, gjör mig det til Pligt, med den mig naturlige „Aabenhjertighed at besvare Deres mig ved Herr Oberstlieute-„nant *Sköldebrand* tilstillede ærede Skrivelse. Jeg maa forud „bede om at blive undskyldt, naar jeg tildeels maa referere mig

„til det, jeg flere Gange har havt *Leilighed til at yttre om den*
„omhandlede Gjenstand. At den for nylig i Sverrig stedfundne
„Regjeringsforandring vilde have til Öiemed at tilbagegive Sverrig
„Freden, var min og den almindelige Formening, og vi glædede
„os over at see Ende paa en ligesaa ödelæggende som uhen-
„sigtsmæssig Krig. Ingen tvivlede altsaa paa, at Sverrig hertil
„vilde gjöre det förste Skridt og vælge det eneste Middel, uden
„hvilket, naar man tager Hensyn til Sverrigs og de övrige Staters
„nuværende Stilling, ingen Fred var mulig. Denne Forventning
„er ei bleven opfyldt. Nordens Stilling er uforandret, og mig
„bliver ikkun den Tröst for mit Vedkommende, og forsaavidt
„det lod sig forene med min Stilling og Characteer, at have
„virket efter Evne til dette for Nationens Lykke saa vigtige Öie-
„med. Det er altsaa Sagernes vedvarende, uheldige Stilling,
„som nöder mig her til at gjentage, at, saalænge denne vedvarer,
„og foruden Hans Majestæt Kongens, min Herres Tilladelse, er
„det umuligt for mig, at antage noget, endog det meest smig-
„rende og hæderfulde Andragende".

„Naar jeg holder det for min Pligt, her at yttre mine uforandrede Grundsætninger og min faste Beslutning, da beder jeg
„Deres Höivelbaarenhed at være overbeviist om, at jeg med varm
„Fölelse erkjender den mig beviste Tiltro og det Hæderfulde for
„mig i det ommeldte Beviis paa en ædel og brav Nations Agtelse,
„at jeg inderligen önsker, at den politiske Stilling snart maatte
„give mig Anledning til at give Beviis paa denne min Fölelse".

„For at forekomme ethvert falsk Skridt, som kunde give
„Deres Höivelbaarenhed Anledning til feilagtigt at bedömme en
„Mand, der bærer sand Höiagtelse for Dem, og altid önsker at
„besidde Deres, har jeg troet aabenhjertigt at burde anföre for-
„ommeldte min Overbeviisning, grundet paa vore gjensidige
„Fædrelandes Stilling i nuværende Öieblik; forsikkret om, at
„Deres Höivelbaarenhed og enhver Retskaffen vil agte den Mand,
„som bliver sin Characteer, altsaa sine Grundsætninger tro og som
„ikke kjender nogen Interesse, naar den colliderer med de
„Pligter, han skylder sit Fædreland".

„Ved at bevidne min Erkjendtlighed for Deres ærede Skri-
„velses venskabelige og for mig saameget smigrende Indhold,

„undertegner jeg mig med den meest udmærkede Höiagtelse,
„Höivelbaarne Herr Oberst etc.

tjenstvilligst ærbödige Tjener".

Christiania den 16de Juli 1809.

Christian,
Prinds til Slesvig-Holsteen.

Kongen svarede Prindsen og Præsident *Kaas* under 21de Juli; men Svarene indeholdt ikkun politiske Rygter og Forklaringer om Krigen i Tydskland, men Intet om de norske Anliggender.

Ingen kan negte, at jo Prindsens Stilling nu var mere forviklet end nogensinde forhen. Kongen trængte paa ham og sögte at bevæge ham til at gjöre Indfald i det Land, som vilde vælge ham til Thronfölger, for at sætte sig selv paa samme Throne, eller i det Mindste erobre en Deel af dette Land for ham. Man burde neppe forlange af Prindsen, at han personligen skulde bidrage til at betvinge eller paaföre dette Land Krigens Ulykker. Paa den anden Side var han Kongens Befalingsmand og Undersaat, altsaa bunden til ham ved Troskabsedens hellige Baand og fölgelig forpligtet til at opoffre egen Interesse, Liv og Blod til hans Tjeneste. Ære og Pligt, Hjertets og Taknemmelighedens Stemme kom her paa en forunderlig Maade i Collision med hinanden; og vistnok var det ikke muligt at löse den foreliggende Opgave uden at saare een eller flere af disse Forpligtelser. Dog, hvor der handles om Ære, Eed og Pligt, er Valget ikke tvivlsomt; alle andre Interesser staae naturligviis tilbage for disse hellige Pligter. Men hvor finder man en lignende Tildragelse i Historien?

Kong *Frederik VI.* og hans nærmeste Omgivelse samt Præsident *Kaas* vare naturligviis særlig utilfredse med Prindsens Handlemaade. Hvor tvende Personer concurrere om eet og samme Gode, der vil den, som tilsidesættes, ikke lade det mangle paa Klager over Seierherrens Forhold, i Særdeleshed i dette Tilfælde, hvor en Konge og en Undersaat concurrerede om Valget til en Krone, hvori Undersaatten blev foretrukken Kongen.

Samtidige paastaae, at Prindsens Afslag i hans Brev af 16de Juli til *Adlersparre* skal have været oprigtigt, og at han först efter længere Underhandling og Overtalelse, der — ifölge Grev *Ankarsvärds* mundtlige Udsagn til Forfatteren 1844 — endog var ledsaget af mange Taarer, modtog omsider det paa ham faldne

Thronfölger-Valg. Et Svar fra Statsraad *Adlersparre* paa Prindsens Brev — hvis Copi manglede Dato — vil oplyse denne Paastand; det er i Udtog saalydende:

... „Jeg vover endnu engang med min medfödte Oprigtighed „at sige, at, dersom Sverrigs Krone forskydes af den Prinds, „som er Formaalet for svenske Mænds uindskrænkede Kjærlig- „hed, Hengivenhed og Tillid, saa er russisk Vasselage for de to „urgamle Brödre-Nationer ei særdeles langt borte. Vil denne „Tanke ei være en evig bebreidende Fölelse for Deres Durch- „lauchtigheds Hjerte?".

... „Enhver oplyst og retsindig Mand i Sverrig har ei mere „end eet bestemt Önske for sit Fædrelands Vel. Skulde dette „Önske, i en sörgelig Tid, möde Vanskeligheder hos den Prinds, „paa hvem alle Patrioter have henvendt sine Öine, saa er först „Sverrig og derpaa Norge et sikkert Bytte for den russiske „Herskelyst. Strömme af Blod ville imidlertid forud flyde".

... „Iövrigt er den russiske Uvillie stor, og Ruslands Paa- „stand er hele Finlands Overgivelse og Continental-Systemets „Antagelse, inden vor Ambassadeur erholder Tilladelse at afgaae „herfra".

„Det kan umuligen forenes med Deres Durchlauchtigheds „Hjertelag, at ville ved Deres Vægring sætte os i den Nödven- „dighed at modtage en Thronfölger af denne barbariske Magts „Haand? I det Mindste skal jeg i saa Fald söge et andet „Fædreland end det gamle elskede Sverrig"...

Vi forstaae ikke Grunden til et saadant Afslag; neppe har det heller været Prindsens oprigtige Mening, men er alene skeet, for at vinde Tid og derved forsone sit tidligere Forhold med Eed og Pligt.

Istedetfor at Præsident *Kaas*, der stod Prindsen saa nær, nu burde have overlagt med ham, hvad der i denne vanskelige Stilling var at foretage til Prindsens og Kongens sande Interesse, begyndte derimod *Kaas* at bearbeide og overtale Prindsen til at foretage et Indfald i Sverrig. Det var, som om Thor paa eengang besjælede Cancelli-Præsidenten; thi nu vilde han, at Prindsen skulde slaaes paa Liv og Död med de Svenske, omendskjöndt han tidligere havde undertegnet flere af Regjerings-Commissionens Depecher til Kongen, der sögte at bevise Umu-

ligheden heraf. Omstændighederne havde siden den Tid ikke forandret sig til Norges Fordeel; Magazinerne vare ikke blevne fyldte; Armeens Mangler ikke afhjulpne, og ikke desmindre vilde Præsidenten, som sagt, nu overtale den commanderende General til at begynde Krig med det Land, der stod i Begreb med at vælge ham til Thronfölger. Da mundtlig Overtalelse ikke hjalp, tilskrev han Prindsen den 20de Juli fölgende Brev:

... „Ingen kan bedre end jeg sætte mig ind i den kritiske „Stilling, hvori Deres Durchlauchtighed maa befinde Dem fra „det Öieblik af, at De modtog Statsraad *Adlersparres* Skrivelse, „og denne maa for Manges Öine synes endnu mere forviklet fra „det Öieblik af, da Deres Durchlauchtighed modtog Hans Maje- „stæts seneste Befaling. Dersom de i Sverrig styrende Personer „havde valgt et mere passende, ja jeg tör sige, en for Deres „Durchlauchtighed og for dem selv mere værdig Fremgangsmaade „ved Tilbudet af Sverrigs Krone, da skulde jeg have Tillid til „deres Hensigters Reenhed. Hvad kunde vel synes naturligere, „naar Sverrigs Krone tilbydes den commanderende General for „en fiendtlig Armee, som staaer færdig paa dets Grændse til „at rykke ind i et aabent og for Tropper blottet Land, end at „Propositionen gjöres saaledes: Kongen af Sverrig har foreslaaet „Deres Durchlauchtighed til sin Successor; det er Nationens „Önske at see den svenske Krone paa Deres Hoved; men, da „man tillige föler, at Öieblikket er upassende for et saadant „Tilbud, fordi Deres Durchlauchtighed ikke kan indlade Dem „med Deres Födelands Fiender i en Negociation af den Natur, saa „tillader man sig blot at meddele Deres Durchlauchtighed Underret- „ning om den tagne Beslutning, med den Forsikkring, at, saalænge „den nuværende ulykkelige Krig imellem Danmark og Sverrig „maa vedvare, vil man, endog kæmpende mod den Nation, som „önsker Dem engang til sin Styrer og sit Forsvar, agte i Dem „Manden, der opfylder sine höie Pligter imod Konge og Föde- „land, og först, naar en forönsket Fred tillader Deres Durch- „lauchtighed at overveie vort Tilbud og vore Önsker, skulle vi „anholde om Deres Beslutning. Men hvorledes er nu Frem- „gangsmaaden? Et Brev fra en Undersaat, fra Anföreren for en „oprörsk Armee mod sin retmæssige Konge, melder Deres Durch- „lauchtighed, hvad man er sindet at gjöre, og forlanger Deres

„Svar i saa Henseende, og i det samme Brev tillader man sig „at tale om muligen mödende Vanskeligheder ved Udförelsen. „Naar man hermed sammenholder den svenske Konges Tale, „saa kan man neppe, i det Mindste kan jeg det ikke, sætte „nogen Tillid enten til det gjorte Tilbud, eller til de Mænd, „som gjöre det".

... „Jeg troer stadigen og med fuld Overbeviisning, at den „Tilfærdighed, hvormed alt dette skeer, Öieblikket, som vælges „dertil, og Maaden, paa hvilken Tilbudet gjöres, indiquere tyde- „ligen, at det Hele ikke er andet end en af de politiske Farcer, „som den svenske Regjerings-Historie er saa riig paa; den er „opfunden, fordi man frygter Deres Durchlauchtighed, og skulde „nu den Mand, der i saa höi Grad besidder ikke alene sin „Konges og sit Fædrelands Tillid og Agtelse, men tillige sine „Fienders og hele Europas — blive et Offer for en saa elendig „Cabale?"

Præsident *Kaas* söger at overbevise Prindsen om Angrebets Mulighed; thi

„1. Er den svenske Armee fjernet fra Grændsen og posteret „10—50 Mile nordenfor Stockholm".

„2. Mangelen paa Penge kan afhjælpes; deels haves nogle, „og deels kan Laan gjöres i Gothenborg".

„3. Mangelen paa Subsistencemidler her er stor, og som „Fölge heraf maa Armeen oplöses om 5—6 Uger. Altsaa bör „hos Fienden söges, hvad vi mangle".

„4. Mangel paa Beklædning er at erstatte i Overflödighed „i Gothenborg".

„5. Mangelen paa Heste er ikke nogen absolut Hindring; „nogle samles i Norge; Resten tages i Sverrig"...

Imidlertid maae disse Efterretninger have sat Kongen i en ikke ringe Forlegenhed og Forundring. De den 16de Juli fra Christiania afsendte Rapporter maae være ankomne til Kjöbenhavn den 19de eller 20de Juli; men först den 25de Juli skriver Kongen til Prindsen:

„Jeg har rigtig modtaget Deres Rapporter af 15de og 16de „Juli. Atter haver De givet mig et nyt Beviis paa Deres Ven- „skab og Hengivenhed for Staten, ved at afslaae et ligesaa ære- „fuldt, som i Sandhed aldeles efter Fortjeneste gjort Tilbud.

„Aldrig skal jeg glemme det; aldrig skal jeg efterlade at vise „Dem min Taknemmelighed, for at De vil offre mig og Staten „Deres Talenter; ja! De skal aldrig fortryde det. De tænker „som ædel Mand, som Ven af den Stat, De tjener. Og hvad „er ogsaa Purpuret mod denne höie og i Sandhed i vore Tider „ei almindelige Fölelse?"

„Jeg har under Dags Dato, som Beviis paa min Tillid og „sande Fölelse for det Retskafne og Ophöiede, udnævnt Dem „til Statholder i Norge og til Feltmarchal, og min Svoger, Gene- „ral, Prinds *Friederich* af Hessen, vor fælleds Ven, commanderer „under Dem; thi, da min Befaling af 14de Juli skal udföres, „synes det mere passende, at De afgiver til ham Commandoen „af den bevægelige Armee, for ei at stride personligen imod Mænd, „der have viist Dem den Tiltro, som enhver Veltænkende altid „viser Manden af sande Fortjenester. De beholder derimod „Commandoen af det 1ste Divisions-District, naar Prinds *Friederich* „af Hessen ankommer. Inspectionen beholder De fremdeles „over Tropperne, og Forslagene gaae igjennem Dem. Indmarchen „fra det Nordenfjeldske kunde have været udsat, indtil Attaquuo „söndenfjelds var skeet... Min Ordre af 14de Juli derimod „finder jeg ingen Vanskelighed ved at udföre; thi hvad er det „Uheldigste, der kan skee? Det nemlig: at Passagen ved Åmål „og Venersborg forceres, og da haves den lige Vei, hvorpaa „selv det Corps, der allerede maatte have besat Gothenborg, „kan gaae tilbage til Norge. Götha-Elven er i Sandhed ikke „let at passere; jeg kjender den*), og der hörer mere end al- „mindelige Midler til at overskride den. General Prinds *Friederich* „erholder samme Instruction, som De. Det Övrige har De at „tillægge ham Befaling"...

...„Jeg har forlangt Prinds *Friederichs* Gjennemreise igjennem „Sverrig til Norge; skulde dette imod Formodning ei tillades, „saa er jeg vis paa, at De opfylder Alt, som hidindtil, og vil „see, at mit Önske, at befrie Dem for personligen at stride

*) Som Kronprinds fulgte Kongen som Volontair sin Svigerfader, Prinds *Carl* af Hessen, 1788 ved Indfaldet i Sverrig til Götha-Elv. Det var den eneste Gang *Frederik VI.* var i sit Rige Norge. Kongen kunde altsaa tale af Erfaring.

„imod de Svenske, ikke har kunnet opfyldes, og at De i saa „Fald handler aldeles overeensstemmende med Befalingen af „14de Juli".

„Endelig maa jeg gjöre Dem opmærksom paa, at, dersom „Russerne imod min Formodning forlade Sverrig, da ville De „udsætte Angrebet, indtil De enten kan handle paa eengang med „mig, eller med Russerne, hvilket da neppe forinden Vinteren „bliver muligt; men De maae have mathematisk Vished om, at „Russerne forlade Sverrig, forinden De opgiver Angrebet".

P. S. „I det Tilfælde at Prinds *Friederich* af Hessen mar- „cherer over Grændsen ind i Sverrig, staaer han, saalænge Com- „munication kan haves med mig, under min immediate Com- „mando, hvilket derimod ikke kan være Tilfældet, hvis slig „Communication ei kan finde Sted; thi i dette sidste Tilfælde „rapporterer han til Deres Durchlauchtighed, som da, som sæd- „vanligt, corresponderer med mig".

Man seer af denne Skrivelse, at, omendskjöndt Kongen ikke synes at være nogen stor General, dog er den velvillige og ædle Mand, saavel i Modgang som i Medgang. Rigtignok var Prinds *Friederich* af Hessen just intet heldigt Valg til en saa vigtig Post. Prinds *Friederich* var vistnok ogsaa en ædel og brav, men kun lidet begavet Fyrste, og fölgelig uden Besiddelse af den Characteerfasthed, som er nödvendig, for at kunne handle under saa vigtige Omstændigheder, som her. Commandovæsenet blev ved den trufne Foranstaltning ikke heller forandret; thi hele Forandringen bestod deri, at Prindsen af Augustenborg erholdt en Undermand mere, eftersom Prindsen af Hessen jo blev paalagt, ubetinget at adlyde ham.

Kongen skrev ogsaa samme Dato til Præsident *Kaas* omtrent det samme, som til Prinds *Christian August*, med nogle Tillæg og Spörgsmaal om Stemningen i de norske Kjöbstæder, da Rygtet havde udsagt, at Indvaanerne i samme önskede en Forening med Sverrig, og sluttede med at sige:

„At kun Russernes Tilbagemarche fra Sverrig eller physiske „Umuligheder ere de eneste Bevæggrunde, der kunne forhindre „Udförelsen af et Angreb paa Sverrig fra norsk Side"...

Forinden Kongens Svar paa Rapporterne af 16de Juli ankom

til Christiania, skrev baade Prindsen og Præsident *Kaas* under 21de Juli atter lange Rapporter til Kongen. Prindsen skriver: ... „Det er min faste Beslutning, at man maa og bör vove „Alt, naar Russerne rykke saa langt frem, at man kan forene „sig med dem; Sagen vil da være afgjort i kort Tid; i modsat „Tilfælde troer jeg mig forpligtet til at oppebie Deres Majestæts „Resolution paa denne Rapport, der bestyrker de i mine fore- „gaaende Rapporter anförte Grunde, som ere:"

„1. Efterretninger af Reisende og Breve fra Stockholm „anföre, at Russerne, afskaarne af de engelske Krydsere, have „trukket sig tilbage fra Umeå af Mangel paa Subsistence.... „Om Russerne kunne fortsætte deres Operationer er meget at „betvivle"....

„2. En Fortegnelse sendes over Magazinernes Tilstand, „hvoraf vil erfares, at i Enden af næste Maaned vil Alt være „udtömt,... Flottillen er kun forsynet nogle Uger længere... „For Kjöbstædbeboerne maa ogsaa sörges... I flere Böigder „spises nu ikkun Barkebröd.... Stillingen er sandelig for- „tvivlet"...

„3. Jeg refererer mig til min Rapport af 15de Juli, hvilken „jeg beder om maa blive gjennemgaaet paany... Jeg gjentager, „at ville vove Alt, naar jeg erfarer, at Russerne ere rykkede frem. „Forinden holder jeg det for vanskeligt, ja nær umuligt; thi"

„a. Der er ingen Overflödighed paa Korn i Gothenborg, „men vel en Deel Colonialvarer, og Grændseprovindserne ere „udsuede og i samme Stilling, som Norge".

„b. Reqvisitionssystemet vilde forinden Höstens Ende ei give „noget Resultat, men imidlertid föröge den almindelige For- „bittrelse, og Haabet, i Sverrig at finde et Parti for Fædrelandet, „aldeles bortfalde".

„c. Muligheden i at holde os i den ommeldte Station vil „dependere af Subsistencemidlerne. Vore Forraad ville imidlertid „være fortærede, og, hvis vi blive nödsagede til at trække os „tilbage, ville vi ei finde mindste Ressource, hvorved de Svenske „ville söge Leiligheden til at hevne sig i samme Öieblik, vi, af „Mangel, vilde see os nödsagede til at oplöse Armeen".

„d. Den störste Deel af den svenske Armees Reserve „staaer ved Stockholm. Fienden kan dermed have to Hensigter,

„nemlig: enten den at trænge frem mod Trondhjem, som er „blottet, eller at afskjære os vor Retraite ved at falde med deres „hele Magt over General *v. Staffeldt*, for at naae Carlstad"...

„e. Om man endog var i Stand til at indtage den ommeldte „Station, var det dog umuligt med vor Styrke at besætte alle „Havne og beröve Englænderne alle deres Tilflugtssteder"....

„f. Det kan sikkerligen ikke være Deres Majestæts Hensigt, „at privat Eiendom, fornemmelig i Provindser, der underkastes „Deres Majestæts Scepter, skulle sættes i Reqvisition og for- „volde skadelig Stemning hos en Nation, som vi bör söge at „vinde, hvis vi ville forene den under Deres Majestæts Scepter".

„g. En uheldig Retraite vil beröve den norske Armee sit „Mod, sin fordeelagtige Stemning og Tillid, især naar Hungers- „nöden end mere foröges ved fiendtligt Indfald... Jeg gjentager, „at jeg hverken önsker eller attraaer den svenske Krone, med „mindre Kongens og Fædrelandets Interesse dertil opfordrer mig, „og at intet Offer er mig for dyrt til dette Öiemed... Over- „eensstemmende med Magazinernes Beholdning maa der tages „en rask Beslutning, ifald Russerne ikke rykke frem forinden, „og derfor tillader jeg mig at foreslaae:"

„1. Om enten en Vaabenstilstand kan afsluttes paa nogle „Maaneder, for at Russerne, om de end ere blevne tilbagedrevne, „forinden Vinteren atter kunne rykke frem; eller

„2. Ifald politiske Conjuncturer skulde nödsage Deres Maje- „stæt til at lade det norske Corps rykke ind i Sverrig, om De „saa vilde tillade mig at holde mig tilbage formedelst Sygdom, „og at der maatte blive ansat en anden General til at anföre „samme".

„Hensigten med dette Forslag er, ved den fordeelagtige „Stemning og Tillid, som Nationen og Armeen beviser mig, at „kunne virke som tro Undersaat med den Hengivenhed, jeg „skylder og föler for Deres Majestæts Interesse og Fædrelandets „Redning, en Stemning, som aldeles maa tabe sig, naar jeg „havde været Anförer for det ommeldte Tog. Jeg er overbeviist om „at fortjene Deres Majestæts Tillid, der sikkrer mig mod enhver „Tvivl... Min nærværende Stilling kan jeg ikke længe udholde „ved de bestandige Meldinger om den nær forestaaende totale „Mangel og ved Uvisheden om sammes Afhjælpning og fortvir-

„lede Udsigter i Fremtiden.... Sindsbevægelser beröve mig „mine physiske Kræfter... Jeg skal imidlertid stræbe, saalænge „jeg kan, og döe, som jeg har levet, opoffrende mig til Kongens „og Fædrelandets Tjeneste"...

Præsident *Kaas's* Rapport samme Dag til Kongen indeholder: at han den 20de Juli havde tilskrevet Prindsen, for at formaae ham til at rykke ind i Sverrig, men at denne ikke var at overtale dertil, og at de gjensidigen ikke kunne overbevise hinanden om deres Paastande. *Kaas* melder ogsaa, at have tilraadet Prindsen at sammenkalde Regjerings-Commissionen, for at raadslaae om Indmarchen i Sverrig.

Vi maae nu et Öieblik forlade denne Correspondance og gaae over til Begivenhederne i Stockholm, i hvilke man letteligen vil finde Grunden til Prinds *Christian August's* besynderlige Opförsel; hvilke Begivenheder umulig kunde være ubekjendte for Prindsen, der stod i saa intimt mundtligt og skriftligt Forhold til de svenske Partiförere.

Vi kjende allerede Statsraad *Adlersparres* Skrivelse, som blev afsendt med Oberstlieutenant *Sköldebrand* til Prinds *Christian August*, og som denne modtog den 14de Juli (III. Bind, Pag. 511). Denne Skrivelse kan neppe have været den eneste Underretning, Prinds *Christian August* har modtaget om det Passerede i Stockholm, nemlig om hans foreslaaede Valg til Thronfölger, der allerede skete i en Tale af Kong *Carl XIII.* den 7de Juli til Stændernes af 15 Medlemmer bestaaende hemmelige Udvalg (Uttskott), hvori Kongen beder Udvalget særlig at henvende dets Opmærksomhed paa det nuværende vigtigste Anliggende: „Thronfölger-Valget", og til den Ende siger han:

...„Jeg formaner Eder derfor, gode Herrer og svenske Mænd! „med uforstilt Oprigtighed at meddele mig Eders Raad og „Tanker angaaende Spörgsmaalet om den Thronfölger, jeg bör „foreslaae Rigets Stænder at vælge. Hvilke Egenskaber önske „I, at Eders tilkommende Konge skal besidde?"

„Hvis der findes en Fyrste, som nedstammer fra et ædelt „Huus, af hvilket Sverrig allerede har modtaget flere Konger, „der kunde forplante paa sig og sin Afkom den Kjærlighed, „som Sverrigs Folk har baaret til dem; hvis han selv var bleven

„prövet i Stridens Farer, paa den ene Side kjendte sin höie „Bestemmelse, at vove sit Liv for Fædrelandets Frelse, og paa den „anden Side havde lært at afskye en letsindigen begyndt Krig, „som ödelægger Staterne og styrter Folkeslægterne i Elendighed; „hvis han var kommen til den modnere Alder, i hvilken Erfarin- „gen forstaaer at adskille Virkelighed fra Blændværk, og Efter- „tanken forkaster Smigeren; hvis han gradviis var oprykket fra „at adlyde til at befale og i förstnævnte Tilfælde som privat „Mand havde lært at kjende sig selv og agte Menneskene, og i „sidstnævnte Tilfælde eller som Befalingsmand havde af dem „modtaget Kjærlighedens og Hengivenhedens frivillige Hyldest; „om han, udrustet med disse Egenskaber, kan blive en Stötte „for min Alderdom og den fornemste Hjælp til at befordre mine „Undersaatters Vel; om han i Forveien har givet os Beviis paa „sin Tænkemaade ved store og vigtige Tjenester mod os og vort „Fædreland i det meest farefulde Öieblik; om han i Forbindelse „med sin personlige Stilling deels var saa uafhængig af frem- „mede Magter, at deres Indflydelse ikke kan befrygtes ved hans „Valg, deels besidder saa ringe Fordringer paa en Krone, at „hans Ophöielse, som alene skeer ved mig og det svenske Folk, „kunde berettige os til hans levende, uforanderlige Taknemme- „lighed. Siger mig, gode Herrer og Mænd! önske I en Efter- „fölger paa Sverrigs Throne, saaledes som jeg nu har fremstillet „ham for Eder?"

„Overlægger herom, gode Herrer og Mænd! udpeger en „Stamme med de Egenskaber og övrige Fortrin, som jeg har „sögt at beskrive?"

„Omstændighederne foranledige mig til i dette vigtige Spörgs- „maal snarest muligt at imödesee Eders Bestemmelse"...

Det kunde ei være vanskeligt for Udvalget at gjette den Mand, Kongen i sin Tale havde meent. Alle de gjorte Fordringer passe nöiagtigt paa Prinds *Christian August.* I manglende Fald vilde det vel ikke heller her have feilet paa mundtlig Indskydelse, især af *Adlersparre* og hans Parti, som ledede dette Valg og havde dicteret Kongens ovenstaaende Skrivelse til Stændernes Udvalg. Som Fölge heraf svarede Udvalget allerede den 12te Juli paa Kongens Opfordring saaledes:

...„Ved paany at overlægge det vigtige og vanskelige Spörgs-

„maal om Thronfölgeren, hvorover Deres Majestæt naadigst har „forlangt Udvalgets underdanige Raad og Tanker, har Ud- „valget med stadig Opmærksomhed paa den ypperlige og træf- „fende Tegning, hvormed Deres Majestæt har fremhævet en for „vort Födeland værdig og lykkelig tilkommende Konge, fundet, „at de opgivne og önskede Egenskaber kun findes hos Prinds „*Christian August* af Slesvig-Holsteen-Sönderborg-Augustenborg, „hvilken Prinds stammer fra en Æt, som er nærbeslægtet med „de Konger, Sverrig længe har elsket og agtet, der allerede er „41 Aar gammel og altsaa har Alderens Stadighed uden at „kjende dens Tyngde. Övet og hærdet i Krig besidder denne „Fyrste en prövet og duelig Anförers Kundskaber og Erfaring, „og ansat ved Norges Regjering har han erhvervet sig hele den „norske Nations overordentlige Hengivenhed og er endog bekjendt „i de Provindser af Sverrig, som grændse til Norge, hvis Be- „boere omtale hans Dyder: Sparsommelighed, Velgjörenhed, „Foragt for Pragt og Glimmer, hans usædvanlige Virksomhed, „Tilgængelighed, Orden samt utrættelige Omsorg.

„Udvalget kan ikke heller fordölge, hvad Erfaringen vil ind- „römme, at Prinds *Christian August* allerede har viist Sverrig „en betydelig Tjeneste ved den Vaabenstilstand, denne Fyrste „tilstod Landets vestlige Grændse, en Vaabenstilstand, som var „Aarsagen til Landets Redning, hvilken han saa dristigen og „paa eget Ansvar bevilgede og saa ædelmodigen paa det blotte „Ridder-Ord hidtil har holdt. Hertil maa Udvalget i Under- „danighed tilföie, at denne Prinds, som er födt i Norden og „vant til vort haarde Clima, er hærdet i Norges Vintre og „allerede har den Færdighed i vort Sprog, at han læser vore „Skrifter, kjender og höiagter vor Nations Egenskaber. Hvilke „store og vægtige Grunde forene sig ikke, for at vælge denne „Prinds til Thronfölger, især da den sandsynlige Fölge af dette „Valg ledsager Haabet om, i en mere eller mindre fjern Tid at „see Sverrigs og Norges Skjebne forenede i en nærmere For- „bindelse; men, om end disse Forhaabninger ikke med fuld- „kommen Vished kunne angives, er det dog i det Mindste höist „sandsynligt, at, i Tilfælde af at Prindsen af Augustenborg bliver „Sverrigs Kronprinds, saa vil Riget fra Norges Side ikke frygte „for noget alvorligt Angreb" . . .

...„Det er derfor alle disse forenede, efter Udvalgets under-„danige Formening bydende Grunde og Omstændigheder, som „foranledige det hemmelige Udvalg til at vove i Underdanighed „at tilraade Deres Kongelige Majestæt, saa hurtigt som Deres „Majestæt i Deres Viisdom maatte finde det tilraadeligt, til Rigets „Stænders Overveielse at foreslaae til Deres Majestæts Thron-„fölger Prinds *Christian August* af Slesvig-Holsteen-Sönderborg-„Augustenborg"...

Stockholms Slot den 12te Juli 1809.

Udvalgets 15 Navne.*)

Dette Forslag blev den 14de Juli forelagt de svenske Stænder, som den 18de s. M. uden mange Debatter antog Udvalgets Forslag. Paa Ridderhuset talte svagt imod, eller for Valgets Udsættelse: *C. F. Heykensköld*, *J. de la Gardie*, Grev *E. Ruuth*, *S. G. Tigerhjelm*, *C. G. Stjernstedt* og *A. Dohna*; men uden Virkning. Flere andre Medlemmer talte derimod for Prindsen. I de 3 andre Stænder vandt Forslaget efter ringe Indvendinger ogsaa almindeligt Bifald, og ikke een eneste Stemme talte for *Frederik VI.*, eller nævnede hans Navn, saa at Prinds *Christian August* af Augustenborg efter en kort Debat i alle Stænder eenstemmigen blev valgt til Sverrigs Kronprinds.

Medens Præsident *Kaas* i Christiania kæmpede med Prindsen af Augustenborg, for at overtale ham til at rykke ind i Sverrig, og Prindsen i lange Rapporter til Kongen sögte at bevise Umuligheden og Præsident *Kaas* Muligheden af Indrykningen, ankom dertil den 24de Juli den svenske Oberst, Grev *Mörner* med et i det franske Sprog affattet Brev fra Kong *Carl XIII.* til Prindsen af Augustenborg, saalydende:

„Min Herr Cousin!"

„Det er med den meest levende Tilfredsstillelse, at jeg iler „med at tilkjendegive Deres Durchlauchtighed, at mit Riges Stæn-

---

*) De vare: *Jacob de la Gardie*, *W. Tham*, *P. Schönström*, *C. v. Rosenstein*, *Sven Wykman C: son*, *B. H. Santesson*, *Matts Pehrson*, *Daniel Andersson*, *Gustaf d'Albedyhll*, *Gerdt. A. Klingspor*, *J. H.* af *Geyerstam*, *Carl G. Nordin*, *Daniel Eberstein*, *Carl Gust. Broms* og *Eric Mattsson*.

See: Handlingar rörande Sveriges äldra, nyare och nyaste Historia, Stockholm 1830. 4 Delen, Pag. 63—80.

„der have i Dag eenstemmigen antaget det Forslag, som jeg under „14de dennes havde forelagt samme, nemlig: at anbetroe Dem „Sverrigs fremtidige Skjebne, ved at kalde Dem til Arving til „Thronen, som Kronprinds".

„De vil, min Cousin! være overbeviist om, at denne fri-„villige Opfyldelse af mine Önsker, ved at være for Deres Durch-„lauchtighed det sikkreste Beviis paa den almindelige Tillid, „föröges ved den Glæde, som jeg föler ved at see en Prinds „af et Huus, som jeg har saamegen Grund til at elske og agte, „at blive min Thrones Stötte og Besidderen af hele min For-„trolighed".

„Mit Hjerte, der er saa levende interesseret i mit Fædre-„lands Lykke, deler i dette Öieblik dette smigrende Haab, som „har bemægtiget sig Alles Forstand og tiltalt Alles Hjerter; et „Haab, som, ved at forene mine Bestræbelser med Deres, lover „Sverrig en lykkelig og rolig Fremtid. Ved at bidrage til dette „Maal, vil Deres Durchlauchtighed erhverve Dem den evige Tak-„nemmelighed af et bravt og hengivent Folk, der i Dag har „givet Dem et saa höitideligt Beviis paa dets Tillid, og De ville „saavel i Samtidiges, som i upartiske Efterkommeres Bifald finde „den værdigste Belönning for et saa höimodigt Hjerte, som „Deres".

„Capitain i min Garde, Oberst, Grev *Mörner*, der har været „Gjenstanden for Deres Durchlauchtigheds Godhed under sit Ophold „i Norge, har den Ære at overbringe Dem dette Brev. Om faa Dage „skal Baron *Adlersparre*, min Statsraad, som i lang Tid besidder „min hele Fortrolighed, og jeg troer at kunne tilföie ogsaa Deres „Durchlauchtigheds, begive sig til Grændsen, for at forlange i „mit Navn en fortrolig Samtale med Deres Durchlauchtighed. Det „er igjennem ham, at jeg haaber at modtage Efterretning om „Deres Bestemmelse, overbeviist i Forveien om, at den vil være „overeensstemmende med mine og det Folks Önsker, som jeg „regjerer over".

„Det er med Fölelsen af et oprigtigt Venskab at jeg er min „Herr Cousins" etc.

Stockholm Slot den 18de Juli 1809.

Carl.

Man maa med Rette beklage sig over den Tilsidesættelse, som

den svenske Regjering herved udviste imod den danske Regjering og Kong *Frederik VI.*, ved ikke at tilmelde eller adspörge den eller ham om Indvilgelse i dette Valg, og det kan ikke forundre os, at Kongen herover fölte sig i höi Grad saaret. En saadan Tilsidesættelse kan kun forklares ved den Stemning, som dengang i Sverrig fandt Sted imod Danmark og Kongen, som man der, ligesom i England, troede var en Fyrste af saa indskrænkede Evner, at man ikke kunde underhandle med ham, hvilket vi alle vide langt fra var Tilfældet, men som, om end ikke en stor Regent, dog var en ædel og retsindig Mand i alle Forhold og i Ordets sande Betydning.

At denne Skrivelse skulde have overrasket Prinds *Christian August* er, hvad vi allerede have sagt, neppe antageligt, saameget mindre, som han jo allerede under 28de Mai selv havde meldt Kongen, at han muligviis vilde blive valgt, hvilket han neppe havde gjort, hvis han ikke derom havde været overbeviist.

Det forventede Thronfölger-Valg maa naturligviis have havt en afgjort Indflydelse paa Prindsens krigerske Virksomhed; han maatte besidde mere end menneskelige Egenskaber, ifald man turde benegte dette. Förte Prindsen end ikke Krigen saaledes, som Kongen önskede det, saa fandt dog hans Handlemaade Bifald af Regjerings-Commissionen, selv af Præsident *Kaas*, hvilket vi strax ville erfare.

Angaaende de „store Tjenester", som Prindsen skulde have viist det svenske Folk ved at indrömme den svenske Vest-Armee en stiltiende Vaabenstilstand under dens Marche imod Stockholm i Marts Maaned 1809, saa have vi allerede omstændeligen omtalt Forholdene og Bevæggrundene hertil (III. Bind, Pag. 287—288). Men, omendskjöndt baade Kongen af Sverrig og de svenske Stænders Udvalg særlig fremhæve denne Tjeneste, bör vi dog ikke anslaae den höiere, end den fortjener. Prindsens Handlemaade var dengang, han tilstod den omtalte Vaabenstilstand, vistnok loyal, og han gjorde sikkerligen kun en Dyd af Nödvendighed, fordi han hverken havde Fuldmagt eller Midler til at före Krigen ind i Sverrig. For at anbefale og fremme Prindsens Valg til Thronfölger, opregnede det ham hengivne Parti nu alle hans gode Egenskaber og Fortjenester af Sverrig, idet man ved at anbefale en kjær Ven just ikke er saa nöieregnende med sin Roes, ligesom man i modsat Fald ikke heller altid regner det

saa nöie med at fremhæve Lyder og Feil hos sine Uvenner og Fiender. At de svenske Partimænd ved at anföre de store Tjenester, Prindsen havde viist Sverrig, derved kom til at saare hans gode Rygte og paadrage ham i hans rette Fædreland Mistanke, ja Beskyldning for ikke at have tjent sin Konge og sit Land overeensstemmende med Eed og Pligt, var dem ligegyldigt, naar de blot naaede det tilsigtede Maal. I Sverrig kjendte man Prindsen saa godt, at man ikke bekymrede sig om, hvad man i Danmark tænkte om ham. Prindsens senere Stilling til Sverrig tillod ham ikke videre at beröre denne Sag, der saaledes, paa een eneste Undtagelse nær (III. Bind, Pag. 285—286), er bleven ugjendreven og ubesvaret i Nordens Historie.

Dog, omendskjöndt vi skylde Prindsen denne Apologi med Hensyn til hans Forhold i Marts Maaned 1809, saa kunne vi ikke udstrække denne Undskyldning til hans Forhold og Inactivitet senere i Sommeren 1809, hvilket vi forhen tilstrækkeligen have udtalt (III. Bind, Pag. 473—475), et Forhold, som fra det danske Standpunkt hverken kan undskyldes eller retfærdiggjöres, hvilket ikke engang de svenske Historieskrivere have forsögt paa.

Kong *Carl XIII.s* Skrivelse af 18de Juli med Oberst, Grev *Mörner* til Prinds *Christian August* meddeelte denne strax til Præsident *Kaas*, og, da Prindsen ikke kunde eller vilde officielt svare paa denne Skrivelse, förend han havde erholdt sin Konges Bestemmelse herpaa, afsendtes den 24de Juli en Coureer med en Copi deraf til Kjöbenhavn. Oberst *Mörner* blev paalagt, indtil Svar indlöb fra Kongen af Danmark, at reise til Skeen, hvor han havde Bekjendtskaber fra den Tid, han opholdt sig der som Krigsfange, efter Affairen ved Blakjer-Skandse den 20de April 1809 (II. Bind, Pag. 463).

Med Coureren til Kjöbenhavn melder Prindsen tillige til Kongen:

. . . „Jeg har ladet Regjerings-Commissionen sammenkalde, og „denne har forfattet en Forestilling til Deres Majestæt angaaende „Norges Tilstand; og har Commissionen tillige anmodet Præsident „*Kaas* om at reise til Kjöbenhavn, for personligen at referere til „Deres Majestæt og indhente Sammes Resolution, og afreiser han „til den Ende i Morgen den 25de Juli, og skal blive medgivet

„en detailleret Beretning fra Regjerings-Commissionen om sammes „Anskuelser" m. m.

Prindsen melder tillige, at Oberst *Adlersparre* har meddeelt ham, at han med den svenske Vest-Armees höire Flöi var paa Tilbagemarchen til Eda, og at dette Corps var omtrent af samme Styrke som det ligeoverfor staaende norske Corps. Vi vide af det Foregaaende, at *Adlersparres* Corps var forblevet i Stockholm efter Revolutionen i Marts Maaned. Men, for at faae Corpset bort fra Stockholm, benyttede den svenske Regjering de Norskes Angreb paa Jemteland og den deraf udledede Frygt for at de Norske, d. e. Prindsen, muligen skulde blive nödsaget til ogsaa at bryde den hidtil bestaaende Vaabenstilstand paa Sydgrændsen af Norge — til Paaskud for i Midten af Juli Maaned at beordre Oberst *Adlersparre* til at marchere tilbage og indtage den i Marts Maaned forladte Stilling paa den norske Grændse (III. Bind, Pag. 327). General *Armfelt* blev paa samme Tid udnævnt til Præsident i Krigs-Collegiet og kaldet til Stockholm, men vedblev under Fraværelsen at commandere Vest-Armeen, hvorimod General *Silfersköld* under 28de Juli erholdt Commandoen over Vest-Armeens venstre Flöi, under General *Armfelts* Fraværelse, som dog ikke varede længere end til Midten af August Maaned.

Prinds *Christian August* skriver den 24de Juli med samme Coureer til sin Broder, Hertugen af Augustenborg:

„Igjennem vor Konge vil Du sandsynligviis have erholdt „den Efterretning, at jeg eenstemmigen og uden Votering ved Valg „af alle Stænder er bleven udnævnt til Thronfölger i Sverrig. „Mit Svar hertil var, at, saalænge Sverrig er i Krig med vort „Fædreland og uden vor Konges Indvilgelse, kan intet, selv det „hæderligste Tilbud blive modtaget. Alting afhænger af Kongens „Afgjörelse; thi, i Sandhed! aldrig vil jeg blive ham og Fædre-„landet utro; man byde mig Hvadsomhelst".

„Der er i Begyndelsen af Revolutionen med Hensyn til „mit Forhold begaaet Indiscretion, som compromitterer mig. „Kan jeg gjöre noget derved? Jeg er ikke saa forfængelig, at „jeg ikke skulde indsee, at min Person ikke er Hovedsagen. „Forlader Eder imidlertid paa min Characteer; I skulle aldrig „faae Aarsag til at skamme Eder ved mig, det maa gaae som

„det vil. Den almindelige Stemme bliver for mig ligesaa smig-
„rende som ærefuld, og dette vil glæde Eder"...

Præsident *Kaas* melder til Kongen med samme Coureer:

...„Norges Stilling bliver mere og mere betænkelig. For at
„Deres Majestæt kan faae en sand og nöiagtig Skildring deraf,
„har Prinds-Feltmarchallen som ogsaa den interimistiske Regje-
„rings-Commission anmodet mig om at gjöre en Reise til Kjö-
„benhavn, og beder om naadigst Tilgivelse, at jeg foretager denne
„Reise uden Kongelig Tilladelse. Jeg afreiser i Morgen Efter-
„middag den 25de Juli og haaber at kunne fremstille mig for
„Deres Majestæt paa Löverdag den 29de Juli"...

Som Fölge heraf afreiste Præsident *Kaas* den bestemte Tid fra Christiania igjennem Sverrig til Kjöbenhavn; og maae vi beundre den svenske Regjerings derved udviste Velvillie og Liberalitet ved at tillade en saadan Reise igjennem Sverrig paa en Tid, da en Deel af den norske Armee var indrykket fiendtligen i Provindsen Jemteland. Man vil söge længe i Historien efter lignende Exempler i andre Lande og i andre Krige.

Præsident *Kaas* medbragte til Kongen Regjerings-Commissionens Skrivelse af 25de Juli, der var undertegnet af Prindsen, *Kaas, Rosenkrantz* og *Vedel-Jarlsberg*, og i Udtog er saalydende:

„Oftere har det været Regjerings-Commissionens tunge Pligt
„at saare Deres Majestæt med Forestillinger om den Nöd, som
„har trykket det norske Folk, og om de Ulykker, som dagligen
„have truet det. Men aldrig har Nöden været större end nu,
„da Kornmangel hersker i næsten alle Norges Districter, da
„Hunger allerede har indfundet sig i nogle, da Magazinernes
„Tilstand gjör klækkelig Hjælp umulig, da Armeen snart maa
„oplöses af Mangel paa Levnetsmidler, da en afgjort Misvæxt
„beröver os alt Haab om Hjælp fra en god Höst, da Englæn-
„derne gjöre en betydelig Tilförsel fra Archangel til Trondhjem
„og Bergen umulig, og den fiendtlige Blocade paa de sydlige
„Kyster er strengere end nogensinde. Alle disse ulykkelige
„Omstændigheder tilsammenlagte med de ödelæggende Fölger,
„som Krig, Dyrtid, Næringskildernes Tilstoppelse og Pengevæse-
„nets Forfald medföre, gjöre Norges Forfatning saa fortvivlet, at
„Commissionen ikke kan andet end være af den Formening, at
„et bestemt og raskt Skridt maa gjöres, for at redde Kongens

„norske Rige. Det eneste Skridt, hvorved det endnu kan reddes, „er, efter Regjerings-Commissionens bestemte Overbeviisning, en „Vaabenstilstand til Lands og Vands, forenet med saa fri Handel „som muligt. Præsident *Kaas* forbeholder sig at meddele de „videre detaillerede Oplysninger"...

Imidlertid ankom Depecher fra Kongen af 28de Juli, saavel til Prindsen som til Præsident *Kaas*, som Svar paa Rapporterne af 21de Juli. Til Prindsen skriver Kongen:

„Det er unegteligt, at Beholdningerne ikke ere store; men, „naar man tager Hensyn til: at Maanederne Juli og August „næsten altid ere de vanskeligste, og naar der desuden tages „Hensyn til de trufne Foranstaltninger til Norges Proviantering, „troer jeg, at man kan berolige sig for Mangel. De tagne For- „anstaltninger ere:"

„Regjerings-Commissionen er bemyndiget til at udstede „Leidebreve for neutrale Skibe".

„Jeg selv har udstedt Leidebreve".

„Korn er indkjöbt saavel i Östersöen som i Archangel".

„Kjöbmændene have underhaanden erholdt Tilladelse til at „overlade deres Skibe til Fremmede, hvorved Farten fortsæt- „tes" m. m.

„Desuden ligge betydelige Forraad i Jydland færdige til „Udskibning, saasnart man, favoriseret af de mörke Nætter, kan „begynde Farten paa Norge".

„Endvidere benyttes neutrale Skibe og hjemmehörende norske „Skibe, for at proviantere Norge, hvilket sidste dog maa hjælpe, „omendskjöndt ikke alle norske Skibe kunne vente at komme „tilbage til Norge".

„Jeg beklager meget den foretagne Indmarche til Jemteland, „der, uden at souteneres ved en samtidig Indmarche fra det „Söndenfjeldske, aldrig kan være nyttig eller hensigtsret. Ind- „marchen til Sverrig er, hvad jeg allerede saa ofte har gjentaget, „fornöden, naar enten Russerne ei aldeles forlade Sverrig, eller „physiske Umuligheder indtræffe"...

Kongen slutter med at bemærke, at, hvis den engelske Expedition (see herom: II. Bind, Pag. 242 og III. Bind, Pag. 436), som skulde være seilfærdig den 15de dennes, angriber Sjælland, saa haaber han at kunne maale sig med den; men, dersom

svenske Tropper forene sig med Englænderne, vil Kampen blive ulige, hvorfor Kongen venter, at Prindsen i dette Tilfælde indseer Nödvendigheden af at Sverrig angribes fra Norge af.

Kongen tilskrev Præsident *Kaas* den 28de Juli omtrent det samme, som han tilskrev Prindsen, og beklager de Vanskeligheder, der finde Sted ved Indmarchen i Sverrig; men at han stoler paa Præsidentens Venskab, Klogskab og Fædrelandskjærlighed, ligesom Kongen venter, at Præsident *Kaas* vil söge at befordre Venskab imellem Prindserne *Christian* af Augustenborg og *Friederich* af Hessen, der begge ere Kongens Venner, saavel som Venner indbyrdes.

Imidlertid reiste *Kaas* til Kjöbenhavn. Den 28de Juli tilskrev han fra Gothenborg Prinds *Christian August* og meldte ham:

„At *Adlersparre* nu var den almægtige Mand i Sverrig; „paa hele Reisen havde han ikke hört tale om Andet, end de „svenske Troppers Marche imod den norske Grændse, og at „disse den 1ste August skulle være paa de dem anviste Poster".

Prindsen vedblev at rapportere til Kongen Begivenhedernes Gang i Norge. I det Hele taget blev der skrevet overmaade meget, men kun handlet saare lidet; Kongens og Prindsens Depecher udgjöre hele Bind, som for störste Delen bestaae i Klager fra den ene Side og Befalinger, som bestandig gjentages om den samme Gjenstand uden at efterkommes, fra den anden Side; Kongens Befalinger ere for lange, og samme Ting omhandles paa flere Steder og paa forskjellig Maade i samme Depeche. Man kjendte, som det synes, dengang endnu ikke *Napoleons* og *Talleyrands* höist tiltrækkende Korthed og Klarhed i alle Ordres og Skrivelser, der særlig characteriserede den Periode, vi omtale.

Den 1ste August melder Prindsen til Kongen, at han har modtaget sammes Ordre af 25de Juli og tilföier:

. . . „Den mig vederfarede Udnævnelse til Feltmarchal og Stat- „holder i Norge er mig et tröstende Beviis paa Deres Majestæts „Tillid. Jeg haaber det er Deres Majestæts Hensigt, at Forret- „ningernes Gang, saavel de militaire, som de civile, maa vedblive „som hidtil, fordi mine Evner, min individuelle og oeconomiske „Stilling ikke tillade mig at overtage Forretninger, der ville over- „stige mine Kræfter, til Skade for den kongelige Tjeneste. Jeg „troer ei heller at have fortjent en Befordring, som sætter mig

„over en værdig Kammerat og en af Hjertet elsket Ven. Jeg „frygter for, at de Svenske ikke ville tillade Prinds *Friederich* af „Hessens Reise. Jeg har imidlertid gjort Alt, for at holde min „Forfremmelse hemmelig, hvilket dog ikke er lykkedes mig"...

Prindsen udtaler den Formening, at det Svar, han under 16de Juli gav den svenske Statsraad *Adlersparre* paa hans ved Oberstlieutenant *Sköldebrand* tilstillede Brev af 10de s. M., tilligemed det russiske Parti i Stockholm, hvilket han betegner med *Stedingk*, *Adlercreutz* o. fl., have bevirket de svenske Troppers Marche til den norske Grændse, og hvis Antal Prindsen anslaaer til 8 à 10,000 Mand.

Ingen af disse to Mænd vare russisksindede, men patriotiske og ædle Mænd i Ordets sande Betydning, dog *Adlersparres* Modstandere. *Adlercreutz* klager ogsaa i et Brev af 28de til *Adlersparre* paa fölgende Maade:

...„Jeg har bemærket i nogen Tid, at Kongen i Commando-„sager, der tilkomme mig som tjenstgjörende Generaladjutant at „foredrage ham, gaaer mig forbi, hvilket tyder paa en aftaget „Tillid og maa före til större Uordener end dem, som vi alle-„rede vide have fundet Sted hos os. Mistro og Cabaler imod „mig har jeg længe bemærket. Min rene Tænkemaade og min „uplettede Opförsel, hvilke jeg har udviist saavel ved specielle „som almindelige Leiligheder, have sat mig udover alt saadant, „hvorfor jeg med Ligegyldighed og Rolighed oppebier Enden „paa vor indviklede Stilling; men i Alt, hvad der angaaer min „Tjenesteforretning, kan jeg ei være ligegyldig og kan umulig lade „mig compromittere. Dette har jeg i Underdanighed forestillet „Kongen og erholdt hans Löfte, at Alt, hvad der angaaer Com-„mandosager, skal gaae i sin sædvanlige og behörige Gang og „Orden... Jeg vil som ærlig Mand gaae min Vei ligefrem og „gjöre alt det Gode, jeg formaaer.... Jeg for min Deel er „overordentlig tilfreds med vor tilkommende Kronprinds's kloge „og værdige Opförsel"...

Saaledes erfarede den patriotiske og tappre *Adlercreutz* Fölgerne af sin Daad. General *Armfelt* og Statsraad *Adlersparre* vare nu aldeles Uvenner. Imidlertid sögte dog Hovederne for Partierne at enes og holde sammen i alle vigtige Anliggender.

Det er bekjendt, at der i Sommeren 1809 existerede et

Parti saavel i Armeen som i Rigs-Stænderne, der havde det Formaal at sætte det faldne Vasa-Dynasti igjen paa Sverrigs Throne. I Spidsen for det förste Parti stod General *Vegesack*, og for det sidste Grev *de la Gardie* m. fl. Planen var ved Hjælp af de to vagthavende Officierer at bortföre Dronningen og Prinds *Gustav* fra Gripsholm; derpaa skulde de föres til Malmby-Gjestgivergaard, hvor de skulde modtages af General *Vegesack*, og herfra skulde Reisen fortsættes over Færgen ved Strængnæs til Fahlun i Dalarne, hvis Almue saavelsom det hele svenske Folk og Armeen ved en Proclamation skulde opfordres til at understötte Planen.

Da *Adlersparre* erfarede dette, tilskrev han General *Vegesack* og bad ham om en Samtale. I denne bad *Adlersparre Vegesack* paa ridderlig Viis i Venskabets Navn og for Guds Skyld ikke ved sit Foretagende at fremkalde en Borgerkrig og styrte Landet i Ulykker.

Efter en aabenhjertig og for begge Mænd værdig Explication skiltes de to Krigere ad som Venner, og dermed var Contra-Revolutionen til Ende.*) Rimeligviis var den ogsaa uden hiin Explication ikke kommen til Udförelse.

Præsident *Kaas* ankom den 30te Juli til Kjöbenhavn, og, efter at have rygtet sit Ærinde, reiste han den 6te August atter tilbage igjennem Sverrig til Norge og medtog Depecher til Prinds *Christian August*, Regjerings-Commissionen og General *v. Krogh*. *Kaas* opholdt sig atter 1½ Dag i Gothenborg og ankom den 11te August til Svinesund, hvorfra han sendte en Coureer med Kongens Depecher tilligemed et smigrende Brev fra sig selv til Prindsen, og indtraf den 12te August i Christiania.

Kongen svarer under 6te August Regjerings-Commissionen: ...„Jeg finder mig ikke foranlediget til at indgaae en Vaaben-„stilstand, hvis Nytte ogsaa aldeles ligger udenfor Regjerings-„Commissionens Ressort at bedömme. Derimod har jeg udstedt „Befaling til at indskrænke Caper-Farten; ogsaa skulle de Neu-„trales Rettigheder haandhæves. Opsynet med engelske Manu-„facturers Indförsel til Norge skal paalægges Övrighederne i „Landet"...

---

*) See: Tidstaflor 1809 och 1810 af *C. A. Adlersparre*, I. Delen, Pag. 179—184.

Til Prinds *Christian August* skriver Kongen ogsaa under 6te August, at han havde modtaget sammes Depecher af 24de Juli, den med Præsident *Kaas* nedsendte og den af 1ste August, og tilföier:

...„Forfatningen, hvori Norge befinder sig, er beklagelig, men „jeg indseer ikke, at jeg kan gjöre mere, end at lette Skibs- „farten for de Neutrale paa Norge. Capériernes Afskaffelse vil „hjælpe meest. Paa Vaabenstilstandens Udvidelse kan jeg aldeles „ikke indlade mig. Havde den norske Armee for 4 Uger siden „gjort den befalede Indmarche, havde meget været forebygget. „Det gjör mig ondt at erfare den Maade, hvorpaa de Svenske „have yttret sig om Dem i deres Tidender. At De handler og „mener det redeligt for mig og Staten, tvivler jeg aldeles ikke „paa. Jeg troer ogsaa, at Deres Forfremmelse bör være Dem „Borgen for min personlige Mening om Dem, og det vilde neppe „være mere passende at holde Deres Udnævnelse hemmelig... „Enhver bör vide Deres Forfremmelse"...

...„Jeg har under 3die August ladet tilskrive den svenske Uden- „rigs-Minister, *Engeström*: at jeg med Forundring havde erfaret „Deres Durchlauchtigheds Valg og Udnævnelse til Arving og „Kronprinds af Sverrig, ikke fordi dette Valg var faldet paa en „Mand, jeg agter og som var mig kjær, men fordi man ikke „havde forlangt mit Bifald til Deres Afgang og min Anerkjen- „delse af dette Valg; endvidere at jeg aldeles ikke var imod at „slutte Fred med Sverrig, naar blot de af Russerne gjorte For- „slag blive opfyldte. De vil altsaa selv föle, at det blot er „efter Freden, jeg anseer det passende for Dem at modtage den „svenske Krone; at jeg endvidere hellere bör see den paa Deres „Hoved end paa nogen Andens. Dette hverken vil eller bör „jeg negte Dem. At vi i saa Fald maa tabe Dem af Tjenesten „bliver en Selvfölge, hvilket er et nödvendigt Onde for mig og „min Tjeneste".

„Saasnart Prindsen af Hessen ankommer, overtager han „strax den befalede Commando, overeensstemmende med de „givne Instructioner til Dem, hvilke han punktligen har at fölge, „og maa heri ingen Forandring skee uden min expresse Befa- „ling"...

Til General *v. Krogh* skriver ogsaa Kongen, at han havde

modtaget Generalens Rapport om Indfaldet i Jemteland og Herjedalen, (?) og tilföier:

. . . „Gud give at dette Angreb havde staaet i Forbindelse med „det Söndenfjeldske, og jeg troer, at ikke alene de allerede nævnte „Provindser, men flere havde været vor Lod, og dette havde „været en sand Belönning for mine tappre og troe Normænd, „paa hvis Troskab jeg bygger som paa et Fjeld. Naar Russerne „gaae tilbage og indlade sig i Fredsunderhandlinger, da er det „at önske, at vi kunne gjöre det samme. Jeg approberer derfor „Alt, hvad De har gjort, samt at De trækker Tropperne tilbage „paa vore Grændser" . . .

„Efterretningerne om Kola og Kjelding (?)" (som vare blevne angrebne, bombarderede og tildeels brændte af Englænderne) „ere meget beklagelige for Norges Proviantering . . . Det glæder „mig altid at have en Mand af Deres Retskaffenhed, Kjækhed og „Raskhed i den Dem anbetroede Post" . . .

Præsident *Kaas* var altsaa kommen tilbage fra sin Reise til Kjöbenhavn, uden at denne havde frembragt nogen synlig Nytte for Norge og de norske Forhold. Prindsen og hans Færd skal *Kaas* som redelig og tro Mand have omtalt for Kongen uden Forbeholdenhed. Den eneste Forandring, der ved *Kaas* udvirkedes, var den i Kongens ovenstaaende Depeche af 6te August omtalte og ved Forordningen af 2den August befalede Indskrænkning af Caperfarten saaledes, at intet privat armeret Skib eller Fartöi, som med Caperbreve efter Reglementet af 14de September 1807 er forsynet, maa udlöbe fra noget Sted i Kongens Riger og Lande fra denne Befalings Kundgjörelse af og indtil anderledes derom befales. Imidlertid blev i Forordningens 4. § gjort den Undtagelse, at de Caperförere, som attraae at udlöbe fra de vestlige Havne af Holsteen, saa og fra Tönningen, Husum og Frederikstadt, for at krydse omkring Helgoland, gives slig Tilladelse, dog paa den Betingelse, at de ikke komme nordligere end Tönningen.

Vi have forhen (I. Bind, Pag. 398—399) udtalt os over Caperiernes demoraliserende Indflydelse paa Folket og derfor ubetinget forkastet dette Erhverv. Men nu paa denne Tid pludseligt at forbyde Caperierne havde ogsaa en skadelig Virkning baade for Rhederierne og for Staten. Det var saaledes let at forudsee, at

Fölgerne af Capcriernes Ophör vilde være den, at intet Skib kunde mere komme fra Danmark til Norge, eftersom de engelske Krydsere, der nu ei mere havde danske Capere at frygte for, eller at jage, kunde desto bedre holde Öie med Coffardiskibene. Caper-Rhederne, der havde havt betydelige Udgifter ved Udrustningen, hvilke de havde ventet at erholde erstattede om Hösten, naar de fra Östersöen tilbagevendende engelske Convoyer passerede forbi Norges Kyster, bleve tildeels ruinerede, og de engelske Convoyer passerede herefter vore Farvande med större Sikkerhed. Den Tilförsel, som Norge havde erholdt ved mange opbragte Korn-Ladninger, Colonialvarer m. m. og som udgjorde, saa at sige, Landets eneste og sidste Ressource, blev saaledes ogsaa stoppet ved Forordningen af 2den August 1809, hvorved Nöden i Norge steeg til det Höieste. Det er ikke muligt at fatte eller angive Motiverne til denne pludselige Fremgangsmaade i et forresten forkasteligt Erhverv, saalænge Landets Fiender uforstyrrede kunde vedblive at udöve samme imod vort værgelöse Land.

For at fölge Begivenhedernes naturlige Gang, maae vi her samlet omtale et af danske Tropper foretaget Tog over Elben fra 1ste til 14de August 1809.

Englænderne gjorde Natten imellem den 8de og 9de Juli fra 12 paa Elben liggende mindre Krigsskibe med 350—400 Mand en Landgang ved Cuxhaven. Den franske Besætning sammesteds, der bestod af 75 Mand under Commando af Marine-Capitain *Moncabrié*, maatte vige for denne Overmagt, medtog Flaget paa det med 6 Canoner armerede Söbatteri og trak sig op i Landet, hvorefter Englænderne ubehindrede besatte Byen, förte Canonerne ombord paa deres Skibe, demolerede Batteriet og indtoge ganske fredeligt Qvarteer i Byen, hvilket var saameget deslettere, som der i Nærheden hverken fandtes franske eller med dem allierede Tropper, hvilke paa denne Tid stode imod Österrig ved Donaufloden. Endog den hollandske General *Gratien*, der, hvad vi vide, efter Toget til Stralsund havde med en Deel Tropper besat Hamborg, forlod pludseligt samme, for i Forening med Sachserne og Hannoveranerne at möde de fra Böhmen fremrykkende Österrigere under General *Am-Ende*, saa at Borgerne og det ham-

borgske Militair maatte besætte Vagterne og forrette al anden militair Tjeneste i Byen.

Denne Mangel paa franske eller med dem allierede Tropper i Nordtydskland var Grunden til Englændernes Dristighed, med en saa ringe Styrke at besætte Cuxhaven. I Enden af Juli Maaned vovede de endog at foretage to smaa Expeditioner opad Weserfloden, for at fordrive de derværende faa franske Douaniers og Marinesoldater, og derved forskaffe sig Forbindelse med det Indre af Tydskland. Disse Expeditioner lykkedes fuldkommen. Den 27de Juli erobrede Englænderne et slet anlagt Batteri paa det Sted, hvor Gestefloden falder i Weseren, hvilket atter var besat af Söcapitain *Moncabrié* med 50 Mand, der ligesom i Cuxhaven iilsomt maatte forlade Batteriet og flygte over Weseren til Landsbyen Blexen.

Det engelske Naboskab maatte naturligviis vække Opmærksomhed paa den dansk-holsteenske Elbbred, da man ikke kunde vide, hvilken Styrke Englænderne senere kunde udvikle paa Elben, eller paa sammes Bredder, og det maatte derfor være en særlig Pligt for den commanderende General i Hertugdömmet Holsteen, Generallieutenant *v. Düring*, at tage de Forholdsregler, Omstændighederne krævede. Til den Ende beordredes Generallieutenant *v. Ewald*, der, som vi vide, efter Toget til Stralsund cantonnerede med et Troppecorps i Egnen af Oldesloe, at begive sig med samme til et nyt Cantonnement omkring Glückstadt, hvor han indtraf den 16de Juli. Frygten for Englænderne var dengang saa stor i Hamborg, at den derværende franske Gesandt, *Bourienne*, forlod Byen den 15de Juli med flere bepakkede Vogne. Skulde Englænderne under disse Forhold finde Modstand, maatte det være fra dansk Side; og, da man erfarede, at de i Cuxhaven ikke udviklede nogen betydelig Styrke, saa modtog General *v. Düring* i Slutningen af Juli Maaned Kongens Befaling at forsöge paa at fordrive Englænderne derfra, ödelægge deres Armering paa Elben og om muligt gjenerobre Helgoland, og, hvis disse Hverv efter Overlæg med den höistcommanderende Söofficier paa Elben kunde udföres, skulde dette foretages under General *v. Ewalds* Commando.

Generalcommandoen indsaae snart, at, saalænge Englænderne forbleve i Besiddelse af Cuxhaven, vilde det ikke være muligt

hverken at ödelægge deres Armering paa Elben, eller tilbageerobre Helgoland, og tog derfor den Beslutning, först at fordrive dem fra Cuxhaven. Til den Ende sattes alle Blankeneser-Skibe i Reqvisition og bragtes i Stilhed til Glückstadt. For at beholde Cuxhaven og holde de fiendtlige Krigsskibe fjernede, maatte man have noget svært Skyts; men dette var hverken at erholde hos Commandanten i Glückstadt, Generalmajor *Bechtolsheim*, eller hos den franske Commandant i Hamborg, General *Damas*.

Den 1ste August forsamlede og indskibede General *v. Ewald* i Glückstadt det til Expeditionen bestemte Corps, bestaaende af 1ste og 2den Bataillon af det oldenborgske Infanteri-Regiment, 4 Canoner under Artillerilieutenant *v. Heltzen* og 50 Husarer under Ritmester *v. Wegener*, og Kl. 10 om Formiddagen afgik det over Elben til Freyberg i det Hannoverske. General *v. Ewalds* förste Forretning var at paabyde den strengeste Orden og Disciplin i det fremmede Land.

Strax efter Debarqueringen afmarcherede den 2den Bataillon af det oldenborgske Regiment over Ostefloden til Neuhaus og den 2den August til Altenbrück; den 1ste Bataillon, Artilleriet og Cavalleriet marcherede samme Dag til Otterndorff, og General *v. Ewald* med 1 Jæger- og 1 Musketeer-Compagni, 2 Canoner og 20 Husarer, under Ritmester *v. Wegeners* Commando, til Ritzebüttel.

Englænderne havde ved Efterretningen om det danske Corps's Anmarche strax römmet Cuxhaven, medtaget alt Material og vare gaaede ombord paa deres Skibe, nu bestaaende af 3 Brigger og een Canonbaad, og havde ved de Danskes Ankomst lagt sig udenfor Canonskuds Afstand. Med 20 danske Husarer og de 75 franske Matroser, under Capitain *Moncabriés* Commando, som Avantgarde, blev Cuxhaven den 3die August besat uden Modstand. Samme Dag detacheredes Capitain *v. Zepelin* med 1 Compagni og 8 Husarer til Bremerlehe, for at bevogte den derværende Overgang over Gestefloden. General *v. Ewalds* Hverv var saaledes egentlig til Ende, da han, for at forsvare Cuxhaven, eller gjenerobre Helgoland hverken havde svært Skyts, Material eller andre Midler.

Men nu indtraf en Begivenhed, hvorved alle Vanskeligheder hævedes paa den letteste Maade. Churfyrsten af Hessen og Hertugen af Brunsvig-Oels foretoge paa denne Tid med den österrigske Regjerings Tilladelse Rustninger i Böhmen, under

den sidstnævntes Overcommando, og i Enden af Mai Maaned cantonnerede det samlede brunsvigske Corps, omtrent 1000 Mand stærkt, i det nordöstlige Hjörne af Böhmen fra Friedland til Rumburg. Corpsets Bestemmelse var naturligviis at bekjæmpe den almindelige Fiende, de Franske; men Maaden, hvorpaa dette skulde udföres, var ikke bestemt, neppe engang dertil udkastet nogen Plan.

Sachsiske Tropper fra Dresden, under Commando af Oberst *v. Thielemann*, havde allerede den 25de Mai foretaget en Recognoscering ind i Böhmen, og en ubetydelig Fegtning fandt Sted med det brunsvigske Corps paa Höiderne ved Nollendorff paa Veien til Töplitz. Fra den 28de til 30te Mai gik Oberst *v. Thielemann* med 500 Mand over Lohmen, Nixdorf og Rumburg til Zittau, hvor han fordrev nogle Afdelinger af samme Corps og vendte derpaa tilbage til Dresden.

Disse Indfald i Böhmen foranledigede Österrigerne til at gaae offensivt til Værks og overskride den sachsiske Grændse. Til den Hensigt forenede General *Am-Ende* den 10de Juni ved Dippoldiswalde sit Corps med det brunsvigske Corps, der, forstærket med nogle hundrede Mand, som Churfyrsten af Hessen havde samlet og organiseret i Prag, nu udgjorde omtrent 10,000 Mand, hvormed han den 11te Juni rykkede ind i Dresden uden Modstand, idet Sachserne, der ikkun havde 1900 Mand, römmede Byen og trak sig tilbage til Benerich og senere over Nossen, Rochlitz, Borna og Lützen til Weissenfels, hvor de ankom den 22de Juni og erholdt Forstærkning, saa at de nu talte 3000 Mand. Den vestphalske General *d'Albignac* stödte her til Sachserne med 2700 Mand; nogle vestphalske Bataillonner og Escadroner ventedes om faa Dage, under Kong *Hjeronimus's* egen Commando, ligesom den hollandske Division, under Generallieutenant *Gratien*, fra Hamborg. General *Am-Ende* vovede nu ikke at forfölge Sachserne og Hannoveranerne; men, da han hertil erholdt höiere Befaling, efterlod han 4 Bataillonner i Dresden, og marcherede med Resten, fra den 19de til den 22de Juni, derfra til Leipzig. Dog her erklærede General *Am-Ende* sig imod den ham af Hertugen af Brunsvig-Oels gjorte Opfordring at angribe de Allierede i Weissenfels; tvertimod forlod han, da han havde erfaret deres Forstærkning, den 24de Juni Leipzig og marcherede tilbage ad Veien til Dresden. Den commanderende General over den

österrigske Armee i Böhmen, Feltmarchal-Lieutenant *Kienmayer*, fandt General *Am-Ende* med sit Corps den 26de Juni ved Stauchitz, 9 Mile Sydost for Leipzig, og befalede 6 Batailloner og 1 Escadron af dette Corps at besætte Dresden, og, hvis de fortrængtes derfra, tage en Stilling ved Peterswalde, og — fortrængtes de ogsaa derfra — kaste sig ind i Theresienstadt. Resten af General *Am-Endes* Corps beordredes at marchere den 27de Juni til Egnen af Nossen, for over Zwickau at sætte sig i Forbindelse med et over Baireuth pousseret Corps, under Commando af General *Radivojewich*, som man vidste vilde blive angrebet af en langt overlegen Styrke.

General *d'Albignac* og Oberst *Thielemann* bröde ogsaa den 24de Juni op fra Weissenfels, fulgte General *Am-Ende* over Lützen, Leipzig og Kolditz og ankom den 27de Juni om Eftermiddagen foran Hertugen af Brunsvigs Stilling ved Ober-Marbach; men efter en ubetydelig Fegtning trak de sig Natten derpaa tilbage til Waldheim, hvor Kong *Hjeronimus* og Divisionen Gratien stödte til dem den 29de Juni, og fra nu af overtog Kongen Overcommandoen af det forenede, henved 13,000 Mand stærke Corps, med General *Reubell* til Stabschef. Men, istedetfor med denne Overmagt at kaste sig over General *Am-Ende*, detacherede Kongen 8 Escadroner til Altenborg og drog med Resten i forcerede Marcher til Dresden, som uden Modstand atter blev römmet af Österrigerne og besat af Kongen af Vestphalens Corps.

Det til Franken detacherede Corps trak sig ogsaa uden Tab, fra den 28de til den 30te Juni, over Frankenberg og Chemnitz tilbage til Zwickau og stod den 7de Juli, deels ved Hof og deels ved Helmbrechts, medens Kongen af Vestphalen den 4de Juli med Hovedstyrken af sit Corps rykkede ud fra Dresden, men var den 7de Juli ikke kommen længere end til Lichtenstein. General *Radivojewich* rykkede den 10de Juli fra Eger over den böhmiske Grændse og besatte den 13de Juli Baireuth, hvorfra han foretog Streiftog til Bamberg og Nürnberg.

Napoleon betragtede med Ligegyldighed Krigsbegivenhederne i Sachsen, hvorimod han ansaae Indfaldet i det Baireuthske for vigtigt, da derved hans Operationslinie letteligen kunde blive truet. Af denne Aarsag blev Divisionen Rivaud, som den 2den Juni bröd op fra Frankfurth am Main, og hvis Bestemmelse var det syd-

lige Bayern og Tyrol, efter at være bleven forstærket med nogle Cavalleri-Afdelinger fra Regensborg og Passau og derved at have erholdt en Styrke af 7 à 8000 Mand — beordret til den truede Egn, og ankom, under Marchal *Junots* Overcommando, den 2den Juli til Würtzburg og den 5te til Bamberg. General *Radivojewich* trak sig den 7de Juli, da Marchal *Junot* nærmede sig Baireuth, over Berneck og Gefrees paa Veien til Hof. Men, da Feltmarchal-Lieutenant *Kienmayer* samme Dag lod en Forstærkning af nogle Batailloner og Escadroner rykke frem fra Hof, for at falde *Junots* Corps, som havde taget Position paa begge Bredder af Otschnitzfloden, i den venstre Flanke, blev Marchal *Junot* nödsaget til, efter noget Tab, at trække sig tilbage over Berneck, Baireuth og Creussen til Amberg.

Efter at have skaffet sig denne Fiende fra Halsen, besluttede General *Kienmayer* at angribe Kong *Hjeronimus*, der imidlertid var rykket frem til Plauen. General *Am-Ende* erholdt Ordre til den 10de Juli atter at besætte Dresden, og *Kienmayer* marcherede med Hovedcorpset imod Hof, hvilket foranledigede Kongen — der desuden havde erfaret Marchal *Junots* Uheld — den 12te Juli at trække sig tilbage til Schleitz, hvor Dagen derefter den sachsiske Armee-Afdeling atter stödte til ham. Medens Österrigerne vare rykkede frem til og rastede ved Plauen, marcherede Hertugen af Brunsvig den 13de Juli frem til Schleitz, for at overfalde Kongen, som, underrettet herom, Natten til den 14de Juli trak sig tilbage til Jena og derfra de næste Dage til Erfurth. Oberst *Thielemann* i Cahla erholdt den 15de Juli Befaling at dække Dresden, hvorfor han strax afmarcherede til Jena og rykkede den 16de og 17de Juli frem over Eisenberg til Zeitz.

General *Am-Ende*, der stod ved Peterswalde med 4000 Mand, fandt det betænkeligt at efterkomme den ham givne sidste Ordre, atter at besætte Dresden, og vilde neppe have udfört den, hvis ikke en österrigsk Patrouille uden videre var rykket derind, hvorved Byens knapt 400 Mand stærke Besætning forlod samme den 13de Juli. Oberst *Thielemann*, som i Zeitz havde modtaget Efterretning om den imellem den franske og österrigske Armee i Znaym den 12te Juli sluttede Vaabenstilstand, paaskyndte nu sin Marche, saa at han den 20de Juli om Efter-

middagen ankom foran Dresden. Den derved overraskede General *Am-Ende* sluttede nu en Convention med Oberst *Thielemann*, ifölge hvilken han Dagen derpaa ubehindret römmede Byen og marcherede tilbage til Böhmen.

Feltmarchal-Lieutenant *Kienmayer* erholdt den 16de Juli i Plauen Efterretning om den afsluttede Vaabenstilstand og meddeelte samme til de fiendtlige Anförere, med hvilke han sluttede en Convention, ifölge hvilken de österrigske Tropper ikke behövede at forlade de af dem besatte Positioner förend den 25de Juli, hvorefter ogsaa den i Schleitz staaende Hertug af Brunsvig skulde rette sig. Men, dersom nu Hertugen, overeensstemmende med Conventionen, atter förte sit Corps tilbage til Böhmen, saa vilde, i det ikke usandsynlige Tilfælde at Freden blev sluttet, alle paa dette Corps anvendte Bekostninger være spildte, ligesom Udsigterne til en krigersk Virksomhed være til Ende, hvorimod Omstændighederne vilde blive langt gunstigere, hvis han kunde naae Kysten af Nordsöen og derfra den engelske Flaade, som krydsede i samme. Hertugen tog den sidstnævnte Bestemmelse, som han lod indlede ved en fortrolig Sendelse til England. Forelöbig blev den holdt hemmelig for Tropperne.

I den Hensigt at udföre sin Plan marcherede Hertugen af Brunsvig den 21de og 22de Juli med sit Corps over Greitz til Zwickau, som det lod ad den korteste Vei til de ham ved Kommatau anviste Cantonnementsqvarterer, men ikkun i det Öiemed at trække nogle i Böhmen nyformerede Troppeafdelinger til sig.

Imidlertid var Kong *Hjeronimus's* Stabschef, General *Reubell*, den 19de Juli brudt op med omtrent 5000 Mand, der endvidere skulde forstærkes med 2 Batailloner fra Magdeborg — fra Erfurth til Hannover, hvor han ankom den 22de Juli. Denne Bevægelse var foranlediget ved Englændernes Landgang ved Cuxhaven, hvis Hensigt man endnu ikke kjendte.

Förend Hertugen af Brunsvig tiltraadte sit Tog imod Nord, fandt han det fornödent at gjöre sit Corps bekjendt med sin Hensigt og sikkre sig sine Undergivnes Deeltagelse dertil. Da Corpset den 24de Juli om Morgenen skulde tiltræde Marchen til Altenburg, bekjendtgjorde Hertugen sin Hensigt for de forsamlede Officierer, som han selv overlod Valget at fölge sig, eller træde tilbage.

Nogle og tyve Officierer traadte paa denne Opfordring tilbage; ligeledes forlangte en Deel af Mandskabet deres Afskeed, hvilken de ogsaa erholdt, men som strax erstattedes ved nye Recruter, saa at Corpsets Styrke forblev uforandret og talte omtrent 1900 Hoveder, hvoraf 1200 Mand Infanteri, samt 6 Canoner ridende Artilleri. Hertugen maatte nu ile med Udförelsen af sin Hensigt, hvorfor Infanteriet blev kjört paa Vogne og naaede derved Halle den 26de Juli, efter at det ved Leipzig havde havt en heftig Kamp med 180 sachsiske Ryttere. I Leipzig ankom Efterretningen om Hertugens Anmarche om Aftenen den 25de Juli, hvilket foranledigede Oberst *Thielemann* til at beordre 1300 Mand Infanteri til Leipzig, hvor det dog ankom 24 Timer efter Hertugens Afmarche. Men, da Obersten blev staaende her og intet videre foretog sig imod hans Corps, maa man tilskrive hans Uvirksomhed, at Hertugen naaede sin Hensigt.

I Halle forblev han til den 27de Juli om Eftermiddagen og marcherede derfra over Hettstedt til Quedlinburg, hvor han ankom den 29de Juli. Nogle Timer i Forveien vare de ovenfor omtalte 2 vestphalske Batailloner paa deres Marche fra Magdeborg til Hannover ankomne til Halberstadt, uden at ahne Hertugen af Brunsvigs Foretagende. Ved Efterretningen herom bröd Hertugen, efter en kort Hvile, med sit hele Corps op fra Quedlinburg og marcherede til Halberstadt, hvor det ankom samme Dags Eftermiddag Kl. 5—6. Da de vestphalske Batailloner omsider erfarede den dem truende Fare, blev der hurtigt gjort Foranstaltning til Forsvar, der var saameget deslettere, som Byen var omgiven med en höi Muur.

Imidlertid rykkede Hertugen af Brunsvig frem og fortrængte hurtigt den i Forstaden posterede Troppeafdeling, hvorved den paabegyndte Barricadering af Porten blev forhindret, og denne sprængt ved Canonskud. Kort efter trængte en anden brunsvigsk Colonne ind igjennem en anden Port i Byen; men her optoge Vestphalerne Kampen med stor Tapperhed og Udholdenhed fra Gade til Gade, fra Huus til Huus. 400 Mand, som havde kastet sig ind i en stor Bygning, forsvarede sig sammesteds til om Morgenen den 30te Juli og overgave sig först paa deres fangne Commandeurs Opfordring.

Vestphalernes Nederlag var forresten fuldstændigt, og kun

meget faa af dem reddede sig ved Flugten. Men Brunsvigerne havde kjöbt deres Seier med 18 Officierer og over 300 Menige döde og saarede. De Menige bleve imidlertid snart erstattede ved Fangne, som toge Tjeneste hos dem.

Et længere Ophold i Halberstadt var ikke tilraadeligt; den 30te Juli afmarcherede Corpset herfra og ankom den næste Dags Aften til Brunsvig, den hertugelige Anförers Residents.

General *Reubell* var den 27de Juli afmarcheret fra Hannover mod Kysten af Nordsöen, for at fastholde Hertugen af Brunsvig; men, da Generalen havde erfaret, at den fra Erfurth anrykkende Division Gratien var ankommen til Halberstadt, rykkede han fra Celle og Ohof imod Staden Brunsvig. De brunsvigske Tropper toge derfor en Stilling Nordvest for Staden, med den höire Flöi i og bag ved Landsbyen Oelper; men, da denne paa Hertugens Befaling atter blev opgivet, blev den af Fienden uhindret benyttet til bag samme dækket at formere sig til Angreb. Et Forsög paa at tilbageerobre Oelper mislykkedes; dog bleve Vestphalerne ved Cartætsker forhindrede fra at rykke længere frem paa dette Punkt. Angrebet var her ogsaa kun svagt og krafteslöst.

Paa Brunsvigernes venstre Flöi blev Kampen holdt staaende ved Artilleriets levende Ild, og en lille Afdeling brunsvigsk Cavalleri gjorde her endog et heldigt Angreb, som, ifald det var blevet tilbörligen understöttet af Infanteri, muligviis havde frembragt större Resultater.

Saaledes forsvarede Brunsvigerne den indtagne Stilling til Nattens Anbrud; men deres Position var dog bleven farlig, eftersom Fienden havde havt 12 Timers Tid til at rykke frem i deres Ryg, da ganske uventet Patrouiller bragte den Efterretning, at Landsbyen Oelper var bleven forladt af Vestphalerne, og kort derpaa ankom den Melding, at General *Reubell* ved Klein-Schwülper var gaaet over paa Ockerflodens höire Bred. Denne lykkelige Begivenhed var nærved ikke bleven benyttet, da Hertugen indtil den paafölgende Morgen vilde forblive i sin Residentsstad, hvor han modtog saamange Beviser paa sit brave Folks Kjærlighed og Hengivenhed, og vilde tilmed benytte Natten, for at organisere en Escadron Dragoner; men Stabschefen, Major *Korfes*, som indsaae Öieblikkets Vigtighed, gav Ordre til Opbrud, og denne blev ogsaa fulgt.

Det brunsvigske Corps forlod Staden Brunsvig den 2den August om Morgenen og marcherede over Burgdorf, Hannover, Nienburg og Hoya til Amtshuset Syeke, hvor det ankom den 5te August om Morgenen, hvorfra Major *Korfes* detacheredes med en lille Afdeling til Bremen, medens Hovedcorpset marcherede til Delmenhorst og gik den 6te August om Morgenen ved Huntebrück paa en Færge over Huntefloden. Den 7de August gik det hele Corps ombord og under Seil, Infanteriet paa de ved Elsfleth og Cavalleriet paa de ved Braakel forefundne Skibe, og seilede til Helgoland og England, efterat Hestene vare blevne bortskjenkede, eller solgte for Spotpriis.

Generalerne *Reubell* og *Gratien* vare den 3die August tilfældigviis stötte sammen i Brunsvig, men afmarcherede strax i forskjellige Retninger, General *Gratien* til Nienburg, hvor han erholdt Ordre af sin Regjering at vende tilbage til Holland; General *Reubell* derimod med den vestphalske Division over Celle til Hoya, hvor han ankom den 5te August; men, da han fandt Weserbroen afkastet, rykkede han den 7de Juli ind i Bremen, efterat hans Avantgarde Dagen i Forveien havde havt en levende Fegtning med den under Major *Korfes* til Bremen detacherede Afdeling af det brunsvigske Corps, dog uden at kunne forhindre den fra at indskibe sig. Ogsaa denne Afdeling undkom, paa Besætningen af 2 Skibe nær, der, hvad vi senere ville erfare, bleve tagne paa Weserfloden af danske Tropper under Generallieutenant *v. Ewald.* De övrige Skibe ankom den 9de August til Helgoland og derfra til England, hvor Hertugen af Brunsvig indtraf med Hovedcorpset den 16de August.

General *Reubell*, en Favorit af Kong *Hjeronimus*, blev for sit Angreb paa Brunsvig med en Brunsvigerne 4-dobbelt overlegen Styrke berövet sin Charge og sine Ordener, og udvandrede derefter til Amerika. Man troede, at han muligen vilde favorisere Hertugen af Brunsvigs Flugt, hvilket langtfra var Tilfældet. Som Chef for Kongens Stab havde han allerede noksom aflagt Beviser paa sin Uduelighed, saavel hertil, som til Befalingsmand overhovedet.

Hertugen af Brunsvig-Oels's Tog med Hensyn til sammes Hensigt maa ikke forvexles med Major *v. Schills* Tog. Hertugen vilde hverken vække Tydskland til Kamp imod Frankrig, eller

stræbe at befrie samme, hvortil Öieblikket desuden ikke var vel valgt, eftersom Krigen imellem Frankrig og Österrig netop var endt. Meget mere synes det hele Foretagende at maatte udledes af Ærgjerrighed og Törst efter Berömmelse og Kamp, der, tilvisse, under andre Forhold ere meget roesværdige Motiver, men som i dette Tilfælde kun maa beklages, da de foraarsagede megen Ulykke og Jammer i de Egne, som Corpset og de samme eftersættende Colonner gjennemstreifede, ikke at tale om, at mange Mennesker derved omkom eller bleve lemlæstede uden ringeste Nytte, og ikke heller nedlagt nogen Sæd, som senere kunde spire og bære Frugter til Tydsklands Befrielse.

Disse Begivenheder befriede Generallieutenant *v. Ewald*, saaledes som ovenfor er fortalt, fra den Forlegenhed at besætte og forsvare Cuxhaven uden Skyts. Den 5te August erholdt nemlig Generalen Efterretning om, at Hertugen af Brunsvig var passeret igjennem Brunsvig, rettende sin Marche til Hamborg, og at han blev forfulgt af General *Reubell*. Som Fölge heraf concentrerede Generallieutenant *v. Ewald* sit Corps i Otterndorff, et Par Mile östenfor Cuxhaven ved Elben, hvorfra den 2den Bataillon af det oldenborgske Regiment sendtes til Neuhaus og 1 Jægercompagni med 24 Husarer forbleve i Ritzebüttel, under Commando af Ritmester *v. Wegener*. Natten imellem den 5te og 6te August erholdt General *v. Ewald* et Brev fra Commandanten i Hamborg, General *Damas*, hvori han opfordrer General *v. Ewald* til at understötte General *Reubell*, som, ifölge en vedlagt Copi af en Skrivelse fra denne General, havde særlig forlangt den danske Regjerings Understöttelse.

Uden at vente paa Befaling eller Instruction fra sin Konge eller fra den commanderende General i Holsteen marcherede General *v. Ewald* den 6te August med sit Corps til Bederkesa, paa hvilken Marche Generalen mödte franske Douaniers, der vare flygtede fra Bremerlehe og udsagde, at: „Hertugen af Brunsvig „Aftenen i Forveien var ankommen til Bremen og hvert Öieblik „blev ventet i Bremerlehe, og at General *Reubell* med et lille „Fölge havde været i Bremerlehe og var derfra reist til Ritzebüttel, „for at opsöge General *v. Ewald*". Senere erfarede man, at den til Bremerlehe ankomne Officier ei var General *Reubell*, men en

Adjutant hos Kongen af Vestphalen, Oberst *v. Lepel*, som ogsaa traf General *v. Ewald* i Bederkesa.

Ritmester *v. Wegener* sendtes med sit Detachement fra Ritzebüttel over Neuenwalde til Bremerlehe, og den 7de fulgte General *v. Ewald* efter didhen med Hovedcorpset, hvor man endnu Intet vidste om Hertugen af Brunsvigs Foretagender, hvisaarsag Oberst *v. Lepel* afgik til Bremen, for at indhente nærmere Oplysning herom. Imidlertid blev Passet paa Gestefloden besat, og Patrouiller sendte ud over samme til Gestendorff. Kort derpaa faldt flere Geværskud, og der indlöb Melding om, at et fiendtligt Skib, besat med Mandskab og ladet med Effecter, og som formedelst Modvind og lavt Vande havde været nödsaget til at seile tæt under den af de danske Jægere besatte Weser-Bred — var bleven erobret af Jægerne i Forening med franske Matroser, under Capitain *Moncabriés* Commando, samt at flere Skibe toge den samme Retning ned ad Floden. Af denne Grund bleve 3 Compagnier med 2 Canoner posterede paa Weserens höire Bred, hvorved endnu et Skib blev erobret; et tredie Skib undkom lykkeligen, og de övrige Skibe lagde sig under den modsatte Flodbred, udenfor Canonskuds Distance, hvorfor Piquets bleve posterede paa Flodbredden, og den saakaldte „Carlstädter-Skandse", beliggende ved Gestefloden Udlöb i Weserfloden, blev besat og armeret med 2 Canoner.

Medens det danske Corps forblev paa Weserflodens Bred, forbleve Transportskibene under Bedækning af 4 Canonchaloupper, under Sölieutenant *Klaumanns* Commando, liggende i Ostefloden ved Belum, for at sikkre Corpsets Tilbagegang over Elben. De 3 engelske Brigger og Canonbaaden ved Cuxhaven gik den 7de August op ad Elben og angrebe de 4 danske Canonchaloupper, men bleve drevne tilbage af disse.

Den 8de August erholdt Generallieutenant *v. Ewald* Melding om, at Englænderne atter vare landede ved Cuxhaven, hvorfor Ritmester *v. Wegener* med et Detachement Husarer blev sendt til Ritzebüttel, for at recognoscere. Ved Husarernes Anmarche flygtede Englænderne igjen ombord paa deres Skibe.

Den 8de August henimod Aften kom flere engelske Krigs- og Transportskibe op ad Weseren, for at afhente Resten af det brunsvigske Corps, men maatte formedelst Modvind gaae til Ankers

ved Grossensiehl. Den 9de August indskibedes Tropperne og afseilede Skibene, uden at de danske Tropper kunde fra den modsatte Weserbred forhindre det. Hertugen med Følge havde den 7de August om Aftenen Kl. 6 indskibet sig ved Braakel paa en amerikansk Brig.

Den 9de August blev General *v. Ewalds* Corps forstærket med 3die Bataillon af det holsteenske Infanteri-Regiment og 50 Husarer, der bleve forlagte til Dorum til Kystens Forsvar. Den 11te August erholdt Generalen en yderligere Forstærkning af 170 Husarer, under Commando af Major *v. Späth*. Begge Forstærkninger sattes over fra Glückstadt, og den sidste til Stade, hvorfra den over Bremerförde forlagdes til Bederkesa. Samme Dag marcherede Generalen tilbage med 1ste Bataillon Oldenborg, 4 Canoner og 50 Husarer til Otterndorff, 2den Bataillon Oldenborg til Altenbrück og Lüdingworth, og med 2 Compagnier og 30 Husarer til Ritzebüttel. I denne Stilling modtog Generalen den 12te August Kongens Befaling at vende tilbage til Holsteen, hvorfor han samme Dag marcherede med 1ste Bataillon Oldenborg og Artilleriet til Neuhaus, og med 2den Bataillon Oldenborg til Otterndorff; den 13de August samledes hele Corpset i Freyberg, hvor samme Dag de to oldenborgske Bataillioner, Artilleriet og 50 Husarer bleve indskibede og afgik til Glückstadt. Den 14de August indskibedes den 3die Bataillon af det holsteenske Regiment og Major *v. Späth's* Husarer, samt Generalen selv med sin Stab, og afgik ligeledes til Glückstadt. De paa Weserfloden gjorte 60 Fanger af det brunsvigske Corps bragtes den 11te August til Altona og afleveredes til Commandantskabet i Hamborg.

Vi vende nu tilbage til de norske Begivenheder.

Der havde vel hidtil ikke existeret noget sandt Venskab eller stor Fortrolighed imellem Prindsen af Augustenborg og Præsident *Kaas*; imidlertid havde deres Forhold offentligen baaret Præg af gjensidig Velvillie og Agtelse. Men efter den sidste Reise til Kjöbenhavn blev dette Forhold heelt anderledes. Paa Reisen igjennem Sverrig skal Præsident *Kaas* have været noget uforsigtig. I Gothenborg, hvor han havde Venner, opholdt han sig 1½ Dag saavel paa Nedreisen som paa Opreisen. I et Selskab sammesteds

skal han, ifölge Prindsens Relation, have fortalt: „at Prindsen „af Augustenborg aldrig agtede at komme til Sverrig" m. m. og tilladt sig uforsigtige Bemærkninger over norske Forhold. Men værre var en Scene, som fandt Sted i norsk Svinesund paa Opreisen den 11te August, og som *Kaas* i sin Rapport til Kongen af 9de September 1809 selv fortæller saaledes;

... „Ved Overfarten fra svensk Svinesund til Norge fulgte 3 „svenske Officierer med mig, nemlig: en Sön af Commandanten „i Gothenborg, Baron *Ehrenström*, der var reist med til Grænd- „sen, en Fændrik af Artilleriet, der var gaaet forud som Cou- „reer, for at tilsige Hestene, og den Officier, der commanderede „Piquettet ved svensk Svinesund. De bleve som naturligt ind- „budne til at tage Deel i den af en Kjöbmand *Tank* anrettede „Frokost. Ved Bordet kommer *Tank* til mig og siger: „De har „„vel intet imod, at jeg proponerer Prinds *Christian August's* „„Skaal". Jeg vil tilstaae, at det oprörte mit Sind, at höre „denne Skaal proponeres i Overværelse af 3 svenske Officierer, „förend man havde drukket min Konges og mit Fædrelands „Skaal, hvortil maaskee ogsaa kom en anden Fölelse, frembragt „ved alt det, jeg havde hört i Sverrig om Prinds *Christian Au-* „*gust*, Kongen af Sverrigs Tale og Dagens Anliggender. Jeg er „noget heftig af Temperament og kan under visse Begivenheder, „der virke paa Hjertets Fölelser, ikke altid moderere det förste „Udbrud deraf. Jeg svarede da noget raskt: den Skaal drik- „ker jeg ikke, og vendte mig derpaa til min Nabo. Imidlertid „fölte jeg, at jeg ved mit korte og bittre Svar havde overilet „mig, og gik, efterat Frokosten var endt, til *Tank* og sagde ham: „at han maatte föle hvor upassende det var i Selskab med „svenske Officierer og under de nuværende Conjuncturer samt „Dagens Tildragelser at höre Normænd proponere Prinds *Chri-* „*stian August's* Skaal förend Kongens, at dette havde opbragt „mig, og derfor havde jeg givet det korte Svar; men, vilde han „ved Middagsbordet, hvortil hele Selskabet med mig var indbudet „paa Vestgaard, den förste Gjestgivergaard ¼ Miil fra Svinesund, „proponere Kongens og Danmarks og Norges Skaal, da vilde jeg „derefter proponere Prinds *Christian August's* Skaal. Dette blev „vedtaget, og dermed var den hele Sag forbi".

„Sverrig, og denne bestyrkes ved de svenske Parlementairer og „ved de Rygter, som Russerne udbredte"...

Angaaende Svaret til Kongen af Sverrig gjentog *Kaas*:

„At Deres Durchlauchtighed ikke kunde handle rigtigere, end „ganske at henholde sig til Kongens Yttringer desangaaende, og „at Kongen havde udtalt til mig, at, naar der var Fred med Sver- „rig, saae han hellere Dem paa Sverrigs Throne end nogen anden „fremmed Prinds; men, saalænge Krigen varede, kunde Kongen „ikke önske Deres Overgang til Sverrig eller at De modtog noget „Forslag derom".

Efter disse Anskuelser blev Svaret til Kongen af Sverrig affattet; det er saalydende:

„Deres Majestæt!" *)

„Ifölge det yttrede Önske i den smigrende Skrivelse, hvor- „med Deres Majestæt har beæret mig, har jeg oversendt mit „Svar til Herr Baron *Adlersparre*".

„Deres Majestæt vil tillade mig at udtrykke den meest „levende Taknemmelighed, hvoraf jeg er gjennemtrængt, og at „tilföie det Önske, at ifölge de Forhaabninger, der ere saa „naturlige for Deres Majestæts Hjerte og saa overeensstemmende „med de fredelige Hensigter, De altid har viist i Löbet af Deres „Regjering: vil Freden snart blive sluttet i Norden af Europa".

---

*) Brevet var skrevet i det franske Sprog og er saalydende:

„Sire",

„D'après la gracieuse lettre dont V. M. m'a honorée, je viens de remettre „ma reponse à Mr le baron *d'Adlersparre*. Votre Majesté me permettra „d'exprimer la plus vive reconnaissance dont je suis pénétré et d'ajouter „le souhait que selon le desir si naturel au coeur de V. M. et si con- „form aux intentions pacifiques qu'Elle a toujours demontré pendant le „cours de Son Gouvernement: la paix soit bientôt retablie dans le „Nord de l'Europe".

„C'est alors que je me trouverais heureux de prouver de vive voix „et par de faits, les sentiments du profond respect et de la reconnais- „sance sincere avec laquelle j'ai l'honneur de me signer,

Sire,

de Votre Majesté Royale" etc. etc.

Christiania le 14 Août 1809.

Chrétien,

Prince de Slesvic-Holstein

„Det er først da, at jeg vil være saa lykkelig at kunne af „et oprigtigt Hjerte og med mine Gjerninger vise de Fölelser „af dyb Ærbödighed og oprigtig Taknemmelighed, hvormed jeg „har den Ære at være

„Deres Kongelige Majestæts" etc. etc.

Christiania den 14de August 1809.

Christian,
Prinds til Slesvig-Holsteen.

Prindsen svarede derimod Statsraad *Adlersparre* saaledes:

„Höivelbaarne Herr Statsraad, Oberst og Baron!"

„Efter Hans Majestæt Kongen af Sverrigs naadigste Önske „har jeg den Ære at henvende mig til Deres Höivelbaarenhed „med det forlangte Svar paa det for mig saa hæderlige Andra- „gende af Hans Majestæt og en Nation, som indtager en saa „udmærket Plads i Verdens Aarböger. Saa uventet et saadant „Andragende maatte være for mig i min Stilling, og i den Alder, „da man mere upartisk lærer at kjende sig selv og sine Evner — „saa smigrende maatte dette Beviis paa en saa ædel og udmær- „ket Nations Agtelse være for enhver Mand, som paaskjönner den „Braves og Retskafnes tillidsfulde Dom. At jeg föler dette med „sand Taknemmelighed, derom önsker jeg, at Hans Majestæt, at „det svenske Riges Stænder, at Deres Höivelbaarenhed og en- „hver udmærket Mand af deres Nation maatte være overbeviist. „Forsikkret om, at Deres Höivelbaarenhed stemmer med mig „deri overeens, at ikkun den Oplystes, den Retskafnes Dom kan „have nogen Værd for Manden af Characteer, at denne Dom „alene dependerer deraf, om og hvorvidt ikkun Önsket at op- „fylde sine Pligter, at vise sig sine Grundsætninger tro — ikke „andre Motiver — leder Handlemaaden, da maa jeg med smertelig „Fölelse beklage, at vort saa grundede Haab, at see Freden „igjen oprettet i Norden, ei er opfyldt, at de nordiske Rigers „Stilling er uforandret; thi, Deres Höivelbaarenhed tillader mig „den Bemærkning: kunde Sverrig, kunde Europa have Tillid til „den Mand, og var han i saa Fald passende for denne Stilling — „hvis han glemte de Pligter, han skylder sit Fædreland, eller „opoffrede samme til egennyttige Hensigter og antog det gjorte „Tilbud af det Land, som var i Krig med hans Födeland, inden „Freden med samme var sluttet?"

„Jeg nærer imidlertid det glade Haab, at det er Danmarks „og sammes Allieredes alvorlige Önske at see Freden imellem „de nordiske Riger igjen oprettet, og at dette Önske — „som maatte være overeensstemmende med Sverrigs Interesse „— snart vil fremföre dette af Nordens Indvaanere saalænge „önskede Tidspunkt. Skulde dette mit Haab opfyldes og „dette saalænge önskede Tidspunkt indtræffe, da — men for- „inden den Tid seer jeg mig ei i Stand dertil — er jeg beredt, „ved at indtræde i Kredsen af de oplyste og talentfulde Mænd, „som omgive Hans Mæjestæt Kongen af Sverrigs Throne, at „antage det foranmeldte saa hæderfulde Andragende og — saa- „vidt Mangel paa Evne lader sig erstatte ved Bestræbelser — „at give Beviis paa de Fölelser, som den svenske Nations mig „saa uforskyldt beviste Hæder og Tiltro har opvakt hos mig".

„Jeg ansöger Deres Höivelbaarenhed i Medför af Hans „Majestæts naadigste Yttring, at indmelde denne Skrivelses Ind- „hold til Höistsamme".

„Det er med den störste Höiagtelse" etc. etc.

Christiania den 14de August 1809.

Christian,
Prinds til Slesvig-Holsteen.

Samme Dag indsendte Prinds *Christian August* Copier af disse Skrivelser til Kongen, tilligemed adskillige Rapporter angaaende Smaafegtninger til Söes, Rapporter fra General *v. Krogh*, Udkast til Interims-Signaler imellem de faste Batterier og Krigsskibene, eftersom de tidligere brugte Signaler vare faldne i Fiendens Hænder ved en opsnappet Caper m. m. Prindsen söger i sin Rapport at retfærdiggjöre sig mod Kongens under 6te August udtalte Misfornöielse over, at han ikke 4 Uger tidligere var rykket ind i Sverrig i Forening med de nordenfjeldske Tropper, med fölgende Grunde:

„a. At Russerne ikke vare rykkede frem, hvilket man havde „ventet".

„b. At Subsistence-Midlerne manglede".

„c. At Kongen kun havde befalet Indmarchen, naar Rus- „serne rykkede frem, og det var physisk muligt".

„Dersom Deres Majestæt tillader det, vil jeg indsende de „fortrinligste ved den active Armee værende Stabsofficierers Be-

„tænkning over denne Gjenstand. Efter min Formening vilde „det söndenfjeldske Corps, hvis det var rykket ind for 4 Uger „siden, i det Mindste nu have fortæret hele Forraadet i Maga- „zinerne og nu af Mangel paa Subsistence have været nödsaget „til at gaae tilbage og maaskee oplöse sig, hvilket Udfald vilde „være blevet tilregnet den commanderende General, men ikke de „Mænd, der havde forestillet Sagen som udförlig. Tropperne „tære nu paa den sidste Deel af Forraadene, og, hvis Tilförsel „ikke erholdes, haves ei engang det Fornödne til de Syge i „Lazaretherne. Nu at rykke ind er, hvad jeg hörer af Præsi- „dent *Kaas*, ikke Deres Majestæts Hensigt. Förend November „Maaned kan Tilförsel neppe ventes; en udvidet Vaabenstilstand „er derfor det eneste Redningsmiddel. Paa Reqvisitioner i Lan- „det er ikke at tænke formedelst næsten almindelig Misvæxt og „Hungersnöd, og jeg haaber, at Udfaldet ei maa lægges den „Mand til Last, som ei kunde bortfjerne uovervindelige Vanske- „ligheder" . . .

Præsident *Kaas* melder samme Dag til Kongen: sin Ankomst til Norge, sin Samtale med Prindsen og den forefundne Tilstand, og tilföier:

„En længere Vaabenstilstand turde vel blive nödvendig, „deels formedelst den Vaabenstilstand, som er sluttet norden- „fjelds, deels fordi Armeen maa permitteres, hvis ikke hastig „Tilförsel ankommer . . . . Kornmangelen tiltager . . . . Ved slet „Föde foraarsages Blodgang . . . . Forordningen af 2den August „om Caperiernes Ophör vil oplive Skibsfarten noget, give glæde- „lige Udsigter og nyt Haab", hvilket dog havde modsat Virkning.

Prindsen af Hessen meldte den 17de August til Kongen sin Ankomst til Norge, og at han strax var gaaet til Prinds *Christian August*, om hvem han skriver:

. . . „Prindsen modtog mig med sandt Venskab og stor Glæde, og „sagde, at hans Stilling var saa ubehagelig som mulig, og at han „ikke sov rolig nogen Nat af Bekymring for Provianteringen. Uden „Vaabenstilstand med 3 Ugers Opsigelse, under hvilken saa- „mange Folk som muligt kunde permitteres — vidste han intet „Middel".

„Prinds *Christian August* nærede endnu det Haab at forene „de 3 nordiske Riger, ved at aftræde den svenske Krone. Han

„var iövrigt meget distrait, som om hans Hoved var sysselsat „med mange Ting, og gik, uden at vente paa Svar, fra en „Materie over til en anden. Han har givet Befaling til alle „Regimenter og Corps at sende deres Meldinger og Rapporter „til mig"...

Saaledes havde Kongen nu 4 Overbefalingsmænd i Norge, nemlig: Prindserne af Augustenborg og af Hessen, General *v. Krogh* og Præsident *Kaas*, til hvem særskilte, dog næsten altid ligelydende Befalinger udstedtes og fra hvem Rapporter indsendtes; desforuden havdes endnu den 5te Overbefalingsmand i Landgrev *Carl* af Hessen, Statholder i Norge, men som boede i Slesvig.

Imidlertid var Kongen ikke tilfreds med Indholdet af disse Depecher og svarede Prinds *Christian August* under 20de August:

„Deres Durchlauchtigheds Depecher af 7de og 14de August „har jeg rigtig modtaget. Det gjör mig ondt, at have skrevet „saavel til Dem som til General *v. Krogh* Ting, som maatte „være Dem ubehagelige; men Sagen kunde jeg ei forbigaae med „Stilletien, da jeg nödvendigviis maatte besvare de gjorte Spörgs- „maal".

„Jeg kan aldeles ikke ansee dHrr. Generaler og Stabsoffi- „cierer af den norske Armee at være Dommere i en Sag, som „blot kan henhöre til de höiere militaire Operationer, grundede „paa den Statsklogskab, jeg troer at maatte fölge. Jeg skal „med Glæde tie over denne Gjenstand, saalænge Deres Durch- „lauchtighed vil gjöre det; thi min ubegrændsede Agtelse for „Dem skal være ligesaa urokkelig, som hidindtil, og det, uanseet „at vi have havt en aldeles forskjellig Anskuelse af Tingene".

„Deres Svar til Kongen af Sverrig og til *Adlersparre* er „aldeles efter mit Önske. Jeg beder Dem være forvisset om, at „jeg i ethvert Tilfælde hellere seer den svenske Krone paa „Deres Hoved end paa nogen anden Prinds's, og at, naar blot „Freden var sluttet, vilde fra min Side ingen Hindringer derfor „lægges Dem i Veien"...

Kongen vedlagde sit Brev Afskrifter af en Depeche fra Gesandten i Petersborg, Baron *Blome*, og af Correspondancen imellem Grev *Bernstorff* og Baron *Engeström*. Den förste indeholdt: at Grev *Romantzoff* havde sagt til Baron *Blome*, at de Svenske havde erklæret,

at deres Forening med Norge var nær, ved Hjælp af Prinds *Christian* af Augustenborg.

Brevet fra Grev *Bernstorff* til Baron *Engeström* giver os et fornyet Beviis paa *Frederik VI.s* ædle Hjerte. Omendskjöndt Kongen uomtvisteligen var bleven forraadet af Prinds *Christian August*, tilsidesat af det svenske Hof, der, som ovenfor omtalt, ikke havde underrettet Kongen med et Ord om det skete Thronfölger-Valg, skrev Kongen ikke desmindre under 20de August til Prinds *Friederich* af Hessen, at Prinds *Christian* af Augustenborgs Stilling var saadan, at man bör fjerne enhver Hindring, for at han kan trække sig ud af den virkelig sörgelige Forfatning, hvori han modvilligen har styrtet sig.

Grev *Bernstorffs* Brev til Baron *Engeström* er saalydende:

„Mit Hof er blevet underrettet, deels ved Stockholmer-Blade. „deels ved Prinds *Christian* af Augustenborgs Rapporter, om den „Beslutning, som de svenske Stænder have taget til Fordeel for „denne Prinds. Denne uventede Begivenhed, der aabner en „glimrende Fremtid for en Prinds, som Kongen, min Herre, „skjenker sin hele Agtelse og Velvillie, vilde paa en anden Tid „have ydet Hans Majestæt sand Tilfredshed, men har under „nærværende Omstændigheder ikke kunnet andet end blive for „Samme Gjenstanden for stor Overraskelse".

„Deres Excellence vil tilstaae mig, saa haaber jeg, at Valget „af en Thronfölger til Fordeel for en Prinds, der befinder sig i „Spidsen af en fiendtlig Armee, og som fölgelig er kaldet til at „bekrige denne Nation, af hvem han modtager dette smigrende „Beviis paa Tillid og Agtelse, er en saa extraordinair Begivenhed, „at Historien herpaa neppe frembyder noget andet Exempel".

„En saadan Beslutning bliver endnu mere overraskende, „naar den er tagen og bekjendtgjort, uden at den Souverain, til „hvis Tjeneste den udvalgte Prinds er bunden og imod hvem „han har de förste Pligter at opfylde, derom engang er bleven „underrettet".

„Dersom denne Betragtning er overseet af den svenske Re„gjering, har den derimod gjort stærkt Indtryk paa Kongen, „min Herre, fordi Fölelsen af det, Hans Majestæt skylder sig „selv, ligesom ogsaa Prindsen af Augustenborgs Delicatesse kan,

„saalænge Krigen varer, ikke tillade ham at indvilge i, at denne „Prinds modtager et Tilbud, som er uforeneligt med de Egen- „skaber og Pligter, han skylder sin nærværende Stilling".

„Men at see en Ende paa denne Krig har altid været og „er endnu Hans Majestæts eneste Önske, og jeg griber med „Begjerlighed denne Leilighed til for Deres Excellence at fornye „Forsikkringen om, at Gjenoprettelsen af Roligheden i Norden „ikke skal finde nogen Vanskelighed fra Danmarks Side, som, „uadskillelig bunden til sin Allieredes Sag, ikke vil fordre af „Sverrig, at den sluttes paa andre Betingelser end dem, paa „hvilke de tilbyde Sverrig Fred".

„Det vil være tilstrækkeligt for mit Hof at erfare, at den „svenske Regjering er villig til at opfylde Ruslands Fordringer „ved bestemt at afstaae Finland og tiltræde det System, som „er antaget af de forenede Fastlandsmagter imod Storbrittanien, „for uden Opsættelse at blive enig om Overeenskomsten af en „Preliminair-Fred, som med Hensyn til Danmark vil være at „slutte paa Basis af status qvo ante bellum, og som kunde „ansees for definitiv fra det Öieblik af, at Sverrig ligeledes havde „sluttet Fred med Rusland".

„Dersom det er af Vigtighed for den svenske Regjering „ved et Arrangement af denne Art at fjerne de Hindringer, som „den vil erkjende ere grundede i Tingenes Natur, vil Kongen, „min Herre, ikke alene af ganske Hjerte bifalde det Valg, som „den svenske Nation har gjort til den mulige Succession til „Sverrigs Throne af en Prinds, der ved mangfoldige Baand er „bunden til Hans Majestæts Huus, men Höistsamme vil ogsaa „med særdeles Interesse deri see et Pant mere paa en oprigtig „og varig Forbindelse imellem de to Hoffer".

„I Tilfælde af at dette Arrangement vil blive bifaldt af „Deres Hof, Herr Baron! saa ere vi beredte til i denne Hen- „sigt at antage den Maade, som den svenske Regjering maatte „vælge, enten om den vil sende en betroet Person hertil, eller „at den foretrækker at modtage en fra vor Side i Stockholm".

„Jeg benytter denne Leilighed til at takke Deres Excellence „for det Brev, som De har gjort mig den Ære at adressere „til mig under 7de f. M. Kongen, min Herre, har med megen

„Deeltagelse erfaret de forbindtlige Udtryk, som findes i dette „Brev".

„Jeg har den Ære" etc. etc.

Kjöbenhavn den 3die August 1809.

C. Bernstorff.

Altsaa allerede den 3die August lod Kongen tilstille den svenske Regjering ovenstaaende Freds-Tilbud, og denne lod under 9de August igjennem Baron *Engeström* afgive fölgende, og som denne selv siger: „dictatoriske Svar, for at vinde Tid til at erfare, „om Forholdet til Norge kunde medföre Fordele for Sverrig". Svaret er saalydende:

„Det Brev, som Deres Excellence har gjort mig den Ære „under 3die August at tilskrive mig, er i Gaar kommen mig i „Hænde, og jeg iler med at besvare samme".

„Jeg er saa fri at bede Dem, Herr Greve! at ville have „den Godhed at bringe i Deres Erindring alle de Skridt, Kongen, „min Herre, har ladet gjöre, for atter at komme til en god „Forstaaelse med Hans Majestæt Kongen af Danmark. Det egen-„hændige Brev, som han tilskrev denne Fyrste under 23de Marts „d. A., er forblevet ubesvaret. Brevet fra Baron *Ehrenheim* til „Deres Excellence af 17de Marts og et fra Baron *Lagerbjelke* af „8de April have havt samme Skjebne. Dette synes at vise paa „en meget mærkelig Maade Hans Majestæt Kongen af Danmarks „bestemte Beslutning, ikke at ville lytte til noget Forslag fra „Sverrigs Side, for at den Meddelelse, som De synes saameget „at önske, kan forenes med det, som Kongen skylder sig selv; „i Særdeleshed i et Öieblik, da et Angreb paa en af Konge-„rigets nordlige Provindser af en Afdeling af Hans danske Maje-„stæts Armee sætter denne Fyrstes fiendtlige Hensigt udenfor al „Tvivl".

„Dersom Thronfölgen til Sverrig, der er tilbudet Hans Höi-„fyrstelige Durchlauchtighed, Prinds *Christian* af Holsteen-Augu-„stenborg, er en Begivenhed, hvorpaa Historien ei har at opvise „noget Exempel, hvilket jeg i Virkeligheden ogsaa troer, saa „er den ikke destomindre en nödvendig Fölge af de Omstændig-„heder, hvori Norden befinder sig".

„Det eneste Land, med hvilket Sverrig befinder sig i Fred, „er England. Dersom den svenske Nation, der har önsket

„Thronfölgen bestemt saa hurtigt som muligt, havde valgt en „Prinds af Huset Hannover, saa havde den for lang Tid forhindret „Freden, som den saameget önsker. Den blev altsaa nödsaget „til at henvende sin Opmærksomhed paa de Lande, med hvilke „den befinder sig i Krig, og det er meget naturligt, at Valget „faldt paa en Prinds, som var meget nærmere ved Sverrig end „alle andre, hvilken man bedst kjendte og som man vidste beskjæf- „tigede sig med stor Interesse for det Folks Lykke, som han „havde den Ære at befale over, og af hvilket Folk han af denne „Aarsag var tilbedet. Deres Excellence vil selv bedömme, hvilke „Forhaabninger denne Efterretning har kunnet give den svenske „Nation og hvormegen Indflydelse den har havt paa det sted- „fundne Valg. Man var heller ikke uvidende om, at Hans „Majestæt Kongen af Danmark beærede ham med sin Höiagtelse".

„Det af Deres Excellence gjorte Forslag: at aabne Freds- „underhandlingerne, har foraarsaget Kongen megen Glæde; men „jeg tilstaaer Dem, Herr Greve! man var, ved at see hen til „alt det, der var gaaet forud, saa lidet forberedt paa dette For- „slag, at det er mig i dette Öieblik umuligt at kunne med Hensyn „til Detaillen give noget bestemt Svar; men det skal snarest „muligt fölge".

„Imidlertid har Kongen befalet mig at erklære for Deres „Excellence, at det er med den störste Tilfredsstillelse at han „af den Depeche, hvormed Herr Greven har beæret mig, haaber „en lykkeligere Fremtid for Norden".

Stockholm den 9de August 1809.

Engeström.

Denne Depeche var neppe affattet saa höflig, som den burde have været, om end den danske Regjering skulde have undladt at besvare nogle forhen modtagne Skrivelser, hvilket just ikke er nyt under en Krig og betyder kun: at man for Tiden ikke vil eller kan svare derpaa, fordi Sværdet först skal afgive Svaret d. e., hvem der har Ret, eller Uret. Selv *Napoleon* har oftere egenhændigen tilskrevet fremmede Regenter, uden at erholde Svar. Men Baron *Engeström* anstillede sig herover saa fornærmet, at han i en Skrivelse til Statsraad *Adlersparre* af 7de August 1809 udtaler den Forsikkring, at af ovenstaaende Grund et Fredstilbud ingensinde vilde have fundet Sted fra Sverrigs Side. I Grev *Bernstorffs*

Svar af 16de August oplyses Klagepunkterne aldeles til den danske Regjerings Undskyldning. Grev *Bernstorff* yttrer nemlig i dette Svar:

At Baron *Engeströms* Skrivelse af 9de August havde foraarsaget ham en virkelig Smerte. Han antager nemlig, at Baronen havde misforstaaet Anledningen til at der blev gjort Tilbud at aabne Fredsunderhandlinger, hvilket kun fra Kongen af Danmarks Side havde til Hensigt at fjerne Hindringerne for Prinds *Christian* af Augustenborg, for at kunne modtage det ham af den svenske Nation gjorte Thronfölger-Tilbud. Grev *Bernstorff* skriver endvidere:

...„Kongen af Danmarks Attraa har altid været fredelig, og „dersom det danske Hof, efter Regjeringsforandringen i Sverrig, „har undladt at besvare det svenske Hofs förste officielle og „tvungne Brev, saa grunder dette sig paa en Formsag, fordi den „danske Regjering maatte handle samstemmende med sine Allie-„rede. Hvad de to Breve af 17de Marts og 8de April angaaer, „saa vare disse kun Introductions-Skrivelser for de to Herrer „*Suremain* og *Löwenhjelm*, der, strengt taget, intet Svar fordrede"...

Man maa ikke troe, at den kloge svenske Udenrigs-Minister, Baron *Engeström*, skrev sit Brev af 9de August, uden et bestemt Formaal eller en sig bevidst Hensigt. Baron *Engeström* oplyser os selv herom i en Skrivelse til *Adlersparre* den 14de August 1809, saalydende:

„Mit sidste Brev (af 9de August) til Grev *Bernstorff* var „sat paa Skruer, for at vinde Tid. Den næste Skrivelse behöver „ikke at være afgjörende, men kun mere tilnærmende, og kort „derefter bör man skride til Underhandling... En for lang Ud-„sættelse kan blive skadelig... De Danske have rimeligviis „villet afvente vort Svar, inden de yttrede sig til Prindsen af „Augustenborg, og dette Svar kan sætte dem i Förlegenhed; thi „det er saa höfligt, at de derover ikke kunne klage til Frankrig, „og saa lidet oplysende, at de efter dets Modtagelse ikke vide „mere, end de forud vidste".*)

Först den 18de August blev derfor det af Grev *Bernstorff* under 3die August gjorte Fredsforslag forelagt det svenske Stats-

*) See: Tidstaflor 1809 och 1810 af *C. A. Adlersparre*. I. Delen, Pag. 192.

raad og Statssecretairen, for ifölge Grundlovens § 13 af samme at antages, eller forkastes. Statsraadet stemte for Fredsforslaget, og som Fölge heraf meddeler Baron *Engeström* under 21de August Grev *Bernstorff*:

...„Kongen, min Herre, vil med sand Fornöielse modtage det „under 3die August gjorte Tilbud at aabne Fredsunderhandlin- „gerne. Baron *Stedingk* og Oberst *Sköldebrand* befinde sig for „Tiden i Frederikshamn, for at slutte Fred med Rusland, og „General, Statsraad, Grev *v. Essen* tilligemed Hofcantzler, Stats- „raad, Baron *Gustav Lagerbjelke* ere underveis til Paris i lig- „nende Hensigt. Kongen, min Herre, önsker derfor, at Under- „handlingerne med Danmark begynde snarest muligt, og foreslaaer, „at dertil vælges Staden Jönkjöping i Smaaland, der ligger om- „trent lige langt fra begge Hovedstæderne, og, hvis dette Forslag „er Kongen af Danmark behageligt, skal uopholdeligen de nöd- „vendige Forholdsregler tages"...

Grunden til, at den svenske Regjering foreslog Jönkjöping som det Sted, hvor Underhandlingerne skulde föres, var ifölge Baron *Engeströms* egen Tilstaaelse den, at man vilde undgaae at have nogen dansk Minister i Stockholm og heller ikke vilde sende nogen svensk Minister til Kjöbenhavn. Den gjensidige Stemning imellem de to Nationer var endnu for ophidset, til at man kunde önske at see Gesandter i hinandens Hovedstæder. Men under 22de August skrev Baron *Engeström* atter til Grev *Bernstorff* og melder, at han netop havde modtaget sammes Skrivelse af 16de August, og vedbliver saaledes:

...„Jeg vilde, Herr Greve! være i Fortvivlelse, hvis man, hvad „De antager, her havde misforstaaet Bevæggrunden til Aabningen „af Fredsunderhandlingerne, for hvilke De har været Organet. „Jeg haaber Nei. Man har troet og troer endnu det, som De „har udtalt i Deres Brev, at Hans Majestæt Kongen af Danmarks „Hensigter ere aldeles fredelige".

„Der var en Tid, jeg tilstaaer det for Deres Excellence, da „man havde en anden Overbeviisning, og, dersom den Gang „Kongen, Deres Herre, var miskjendt, saa var man at undskylde; „thi i saadanne Tilfælde kan man ikkun dömme efter Synet. „Men, Herr Greve! der er nu kun Spörgsmaal om at forsone; „man maa glemme det Forbigangne, og De vil derfor undskylde,

„at jeg ikke gaaer ind paa nogen Undersögelse desangaaende, „hvor seierrig jeg end troer derved at kunne blive; thi jeg vil „blot det Gode og vil bestræbe mig for at fjerne alt det, som „kunde foraarsage Uenighed"...

Paa disse to Breve svarede Grev *Bernstorff* under 30te August saaledes:

...„Det danske Hof antager det gjorte Forslag om Jönkjöping „til Stedet for Underhandlingerne. Men, da Herr Baron *Enge-* „*ström* i sine Skrivelser ei havde omtalt, om det svenske Hof vilde „antage den Basis for Underhandlingerne, som jeg har foreslaaet „i min förste Skrivelse af 3die August, saa udbeder jeg mig, „förend denne Underhandling kan begynde, en bestemt For- „sikkring, om den svenske Regjering vil antage de Conditioner, „paa hvilke jeg har tilbudt at underhandle om Fred"...

Baron *Engeströms* Svar herpaa af 8de September er heller ikke uden Bitterhed og saalydende:

...„Hans Majestæt Kongen har med Smerte erfaret, at Hoffet „i Kjöbenhavn endnu opsætter at aabne Fredsunderhandlingerne, „som det selv har foreslaaet, og som Kongen har ilet med at „antage som det eneste Middel, for at gjöre Ende paa en for „begge Lande sörgelig Uenighed"...

„Kongen troede, at de Svar, jeg har havt den Ære at give „ifölge hans Befaling, havde været tilstrækkelig tydelige, saa at de „ikke kunne efterlade Tvivl om hans Hensigter; men for at hæve „enhver Uvished har Hans Majestæt befalet mig at fremsætte „Fölgende:"

„Da Danmark erklærede Sverrig Krig, ophörte alle gamle „Forbindelser, Tractater og Conventioner. Der vil altsaa blive „Spörgsmaal om at oplive disse, eller skabe andre. Under „Krigen har man gjensidigen sögt at gjöre hinanden saamegen „Skade som muligt, uden hidtil at have gjort Erobringer og „uden at kunne smigre sig med glimrende Fordele, der kunne „berettige til Paastande af nogetsomhelst Slags".

„Overeenskomsten af disse to Punkter, de eneste vigtige „for Fredsslutningen, synes fölgeligen saaledes ikkun at möde „faa Vanskeligheder".

„Dersom Deres Hof, Herr Greve! önsker endnu at fremföre „andre Punkter, saa skulle de blive Gjenstand for Underhand-

„lingerne, og jeg tör forsikkre Deres Excellence om, at alt det, „som er rimeligt og retfærdigt, skal finde den meest gunstige „Modtagelse"...

Svar paa det egentlige Spörgsmaal erholdt Grev *Bernstorff* saaledes ikke.

Denne Correspondance blev af Baron *Engeström* ogsaa meddeelt den franske Minister i Kjöbenhavn, *Didelot*, ligesom Prinds *Christian August* i Norge.

Saaledes vare da Fredsunderhandlingerne indledede imellem Danmark og Sverrig. Men, da det endnu medtog lang Tid, inden de virkeligen bleve aabnede, maae vi vende tilbage til Begivenhedernes Gang.

I det svenske Rigsdags-Ridderhuus herskede paa denne Tid stor Utilfredshed og megen höiröstet Tale; ligesaa herskede Utilfredshed hos den svenske Bondestand, hvilken dog blev standset ved Regjeringens kraftfulde Foranstaltninger.

Omtrent samtidigen med Præsident *Kaas's* Tilbagekomst til Norge, ankom Oberstlieutenant, Grev *Ankarsvärd*, sendt som Parlementair fra Oberst, Statsraad *Adlersparre*, til Kongsvinger, med det Hverv at bede om en Sammenkomst med Prinds *Christian August*; men Prindsen afslog denne Begjering og sendte sin Adjutant, Major *v. Darre*, til *Adlersparre* med fölgende Brev, dateret Christiania den 15de August 1809:

...„Ifölge den fra Herr General *v. Staffeldt* indlöbne Rapport „maa jeg befrygte, at en Misforstaaelse har fundet Sted ved Herr „Grev *Ankarsvärds* sidste Sendelse til Kongsvinger. Jeg har „derfor beordret Overbringeren af dette Brev, Major *v. Darre*, „som nyder min fuldkomne Tillid, at begive sig til Dem, for at „anmode Deres Höivelbaarenhed om at meddele ham Deres An„dragende til mig".

„Jeg önskede meget, at de to officielle Skrivelser, som Grev „*Mörner* medbringer herfra, maatte finde Deres Höivelbaarenheds „Bifald; de ere affattede efter min Overbeviisning saaledes, som „Ære og Pligt byde mig i min nærværende Stilling. Jeg kan ei „negte, at jeg önskede, at der, forsaavidt det kan undgaaes, ei „maatte gjöres officiel Brug af samme".

„Jeg haaber, at da, som det synes, Alles Önsker forene sig „om det i den ommeldte Skrivelse anförte Tidspunkt: „Freden i

„„Norden" — snart vil indtræffe. Forinden denne seer jeg mig „ei i Stand til at give noget andet Svar, og Deres Höivelbaarenhed „tilgiver min Frimodighed, naar jeg yttrer, at jeg ei heller kan „önske at afgive et officielt Svar i dette Anliggende".

„Det er med den störste Höiagtelse" etc. etc.

Prinds *Christian August* tilskrev den 17de August ogsaa Parlementairen, Grev *Ankarsvärd*, et Brev, der blev ham tilstillet ved Major *v. Stabell* af det norske Jægercorps og er saalydende:

„Fra General *v. Staffeldt* er mig bleven meldt, at Deres „Höivelbaarenhed har önsket en Samtale med mig. Da jeg „inden faa Dage haaber at kunne tilbagesende Grev *Mörner* med „mit allerunderdanigste Svar til Hans Majestæt Kongen af Sverrig, „saa maa jeg af denne og flere Grunde önske, at den omhand- „lede Samtale og videre Negociation om hvad det end maatte „være — maa udsættes saalænge".

„Jeg har imidlertid beordret Overbringeren heraf, Herr „Major *v. Stabell*, som har min fuldkomne Tillid og paa hvis „Discretion man kan forlade sig, at modtage Deres Höivelbaaren- „heds Andragende og herom uden Ophold indsende sin Rapport, „hvorefter jeg strax skal give mig den Ære at meddele mit Svar".

Prindsen af Augustenborg meldte under 18de August til Kongen disse Underhandlinger, samt at Grev *Ankarsvärd* ei har villet meddele sit Anliggende til Major *v. Stabell*. Det vil sige, at de Meddelelser, Grev *Ankarsvärd* havde at gjöre, ikke egnede sig til at meddeles til Kongen; thi Grev *Ankarsvärd* og daværende Major *v. Stabell* vare begge Mænd, der godt kunde tale om og meddele hinanden Hemmeligheder af stor Vigtighed, uden at forraade hinanden. *Stabell* var bekjendt for en saare klog og fiin Mand, Prindsen naturligviis hengiven, uden derfor at være Forræder imod Konge og Land. Prindsen slutter saaledes:

. . . „Jeg anseer endnu en Vaabenstilstand som det eneste Middel „til Redning, og vilde gjerne at de Svenske skulde andrage paa „sammes Udvidelse, for at de ei skulle mærke vor Trang. Jeg „har ladet Major *v. Darre* indirecte og privat yttre til Parlemen- „tairen, hvor ubehageligt det var, at lade to Armeer staae lige- „overfor hinanden, uden at fegte, paa en Tid, da Hjempermittering „var saa önskelig for Höstens Skyld — dog uden at indlade „sig paa Noget. Jeg venter hver Time Deres Majestæts Be-

„faling desangaaende. Ingen Tilförsel er ankommen fra Dan-
„mark".

„For nylig erholdt jeg Communication om det Svar, som fra
„Sverrigs Side vil blive givet paa Grev *Bernstorffs* Depeche; men
„jeg svare[illegible]ldrig paa saadanne Ouverturer".

„St[illegible] *llersparre* har anmodet mig om Tilladelse til
„officielt at [illegible]urde benytte ved Rigsdagen min Skrivelse til ham
„af 14de August; hvortil jeg har svaret, at jeg ikke havde noget
„imod, at dets Hovedindhold uforfalsket blev bekjendt. *Adler-*
„*sparre* har tillige yttret, at han önskede en Forlængelse eller
„Udvidelse af Vaabenstilstanden, og at dette aldeles dependerer
„af os"...

Hungersnöden var i denne Tid overordentlig stor i Norge. Tilfældigviis var til Christianssand ankommen paa amerikanske Skibe en stor Deel Risengryn, der blev opkjöbt til Armeens Forpleining. Svenske Skibe med Regjerings-Commissionens Licencer indförte Kornvarer og Salt fra Gothenborg, hvorved det blev muligt at holde Armeen endnu nogen Tid samlet ved Grændsen. Denne Nöd, siger Prindsen, foranledigede ham til atter at indlede Underhandling om en Vaabenstilstand med de Svenske. Men de dertil foretagne Skridt mishagede Kongen, der under 27de August tilskrev Prindsen saaledes:

...„Jeg kan aldeles ikke finde en Vaabenstilstands Afsluttelse
„fornöden eller raadelig; först, fordi vi allerede have en saadan;
„for det andet, fordi vi underhandle om Fred. Jeg troer heller
„ikke, at de Svenske ville angribe os; de vilde i Sandhed ikke
„spinde Silke derved. Meget önskeligt var det, om Deres Durch-
„lauchtighed lod en Sag beroe, hvilken, efter hvad jeg for længe
„siden har underrettet Dem om, var skeet imod min Villie.
„Tydeligere kan jeg dog neppe skrive, end jeg ved forskjellige
„Leiligheder har gjort til Dem. Desuden har jeg allerede for
„lang Tid siden bedet Dem om at henvise alle Underhandlinger
„med Sverrig til mig, som dog vel er den Eneste, der kan
„underhandle. Deres Stilling synes særlig at kræve denne Forsigtig-
„hed, som jeg endnu engang maa anbefale Dem at vaage over"...

„Jeg gjör Alt, hvad der staaer i min Magt, for at provian-
„tere Norge; jeg lader Korn före paa svenske og neutrale Skibe
„didhen, og jeg haaber, at de mörke Nætter snart ville tillade

„vore egne Skibe at seile og derved at afhjælpe den störste „Trang"...

Kongen skrev samme Dato et Brev til Prindsen af Hessen af omtrent samme Indhold og klager især over den begyndte Negociation. Kongen fortæller: at have modtaget Depecher fra Rusland, hvilke han ikke vil oversende, da de ere haarde for Prindsen af Augustenborgs Characteer. Hans Uforsigtighed og Uklogskab fremlyser dog mere end decideret Uredelighed.

Imidlertid sögte Kongen paa alle Maader at fremme Norges Proviantering og ophæve de skadelige Virkninger af Forordningen af 2den August eller Capericrnes Ophævelse. Til den Ende lod Kongen, foruden de allerede bestaaende Præmier for Levnetsmidler, der förtes til Norge (I. Bind, Pag. 402), hvilke Præmier ved forskjellige Placater vare blevne forlængede til Udgangen af September Maaned 1810, med Undtagelse af Præmie for Salt — under 28de August udgaae en Forordning, hvori fastsattes Præmier for Skipperne og Mandskabet paa Skibe af alle Nationer, der fra nu af indtil Udgangen af April Maaned 1810 före Levnetsmidler til Norge. Denne Præmie var fastsat til 2 Rd. 48 Sk. for Aggershuus Stift og til 2 Rd. for de övrige Stifter for hver Commercelæst af Skibets Drægtighed.

Kong *Frederik VI.* maatte naturligviis af Rusland lide mange Ubehageligheder, under disse forviklede Forhold, for Prinds *Christian August's* Inactivitet i Krigen og det nu skete Thronfölger-Valg, der fra Ruslands Side blev betragtet saa ilde som muligt, da det ikke var overeensstemmende med sammes Interesse, at en Prinds af Augustenborg blev valgt til svensk Thronfölger, men at Rusland derimod hellere havde önsket at see en russisk Prinds paa denne Plads.

Af Prinds *Friederich* af Hessen kunde Kongen, især paa den Maade han havde placeret ham under Prinds *Christian August's* Commando — ikke have nogen væsentlig Nytte eller Garanti for denne sidstes Handlinger (III. Bind, Pag. 518—519).

Pludseligt optræder atter Herr *v. Manderfelt*, som vi allerede kjende (II. Bind, Pag. 542—544), med et i det franske Sprog forfattet Brev til Præsident *Kaas*, dateret Venersborg den 17de August 1809, saalydende:

„Deres Excellence"!

„Da jeg ikke har kunnet have den Ære at gjöre Deres „Excellence min Opvartning under mit sidste Ophold i Christiania, „saa benytter jeg denne Leilighed til at bringe mig i Deres „Erindring. Hans Excellence, Generalen en Chef, Herr Baron „*v. Armfelt*, som er ankommen hertil (III. Bind, Pag. 529), har „befalet mig at meddele Deres Excellence, at han, besjælet af „samme Önske, som De, at bidrage til de 3 nordiske Rigers „sande Lykke, og overbeviist om, at en redelig og fortrolig „Samtale med en saa talentfuld og oplyst Mand som Deres „Excellence vil kunne frembringe en meget stor Virkning for „den almindelige Sag — önsker særdeles meget, at De vilde „have den Godhed at bestemme en Dag, paa hvilken han kunde „underholde sig med Deres Excellence paa Grændsen ved „Svinesund".

„Generalen tillader sig at bemærke, at Öieblikket er pres- „serende for begge Lande, og han beder fölgeligen Deres Excellence „at ville have den Godhed at tilstille mig Deres Svar med en „Coureer og i Udtryk, der kunne, om fornödentgjöres, forelægges „Kongen".

„Jeg vover forud at forsikkre, at Deres Excellence vil blive „meget tilfreds med denne saameget önskede Sammenkomst med „Hans Excellence, General *v. Armfelt*, som ved sin höie Be- „römmelse saavel i som udenfor Landet vil give alle store Be- „givenheder, der maatte afgjöres i dette Öieblik, en meget stor „Vægt".

„Dersom jeg, efter at have nævnet en stor Mand, tör vove „for et Öieblik at bede Dem at lade Deres Opmærksomhed ned- „stige til mig, saa vil jeg kun sige Dem i to Ord, at jeg har „godtgjort i mange Aar og jeg godtgjör det endnu, at Ingen er „mere interesseret i Danmarks sande Vel, end jeg".

„Med disse Fölelser og med dybeste Respect er jeg" etc.

Bemeldte *Manderfelt*, eller som de Svenske kaldte ham „Ingman", var en meget tvetydig Person. I Danmark, ja selv af *Frederik VI.* blev han, hvad vi allerede vide, kaldt en dobbelt Spion (II. Bind, Pag. 541). Ogsaa Kong *Carl XIII.* kjendte ham, og skriver i et Brev af 14de August til *Adlersparre*:

„Statsraad *Platen* har i Dag sagt mig, at en vis *Landt Pånd*

„*Manderfelt* skal udgive sig for at være et hemmeligt Sendebud „fra mig til Norge, hvilket er en stor Usandhed, og som jeg „beder Dem paa det Höitideligste at benegte, saameget mere „som han har været dömt her for Tyveri"... (som han varit dömd här for uppenbar tjufnad...)

Baron *Engeström* skriver samme Dato om ham til *Adlersparre* saaledes:

...„For nogen Tid siden fik jeg et Brev fra Herr *Carl Man-* „*derfelt* (Ingman). Jeg afleverede det til Dem, Herr Baron! og „svarede Ingman: „at hans Brev var afgivet til den Person, som „„Kongen havde paalagt det Hverv, hvorom her er Spörgsmaal"".

„Derved troede jeg mig entlediget fra Brevvexling med en „saadan Person. Men i Gaar erholdt jeg et langt Brev fra ham, „indeholdende Beretningen om en Reise til Norge. Jeg viste „det strax til Baron *Platen*, og svarer ikke derpaa; men, da „denne fortalte mig, at han har erholdt en Cabinets-Ordre til „at gjöre hiin Reise, saa er dette ikke nok. Rimeligviis ere „saadanne Befalinger ikke udfærdigede af nogen Cabinets-Kam- „merherre, og fra det udenlandske Departement ere de det „ganske vist ikke. Jeg önsker derfor, at Herr *Manderfelt* maa „erholde Befaling til at fremvise sine saakaldte Cabinets-Ordres. „Jeg har i Formiddag talt med Kongen om ham, og paa Höist- „sammes Befaling er jeg bleven bemyndiget til at erklære for „Herr Baronen, at Herr *Manderfelt* intet Hverv har erholdt af „Kongen til at reise til Norge, endnu mindre til at tale eller „underhandle der i Höistsammes Navn"...

Vistnok kunde Præsident *Kaas* ikke vide alle disse Details om Herr *Manderfelt*; dog vidste Præsidenten, at han var en tvetydig Person.

Præsident *Kaas* talede med Prinds *Christian August* om det fra *Manderfelt* modtagne Brev og den deri gjorte Opfordring. Prindsen fraraadede Sammenkomsten; men dette var netop Grunden for *Kaas* til at modtage den, da han troede, at Prindsen gjorde dette af en hemmelig Aarsag. At forbyde Sammenkomsten kunde Prindsen altsaa ikke og havde vel neppe heller Myndighed dertil, da *Kaas* var stillet uafhængig og rapporterede directe til Kongen.

„Vel er" — skriver *Kaas* den 22de August til Kongen —

„*Armfelt* letsindig; men han har Hang til Intrigue og er nu „ganske imod *Adlersparre* og nöie forbunden med dennes Fiende „*Adlercreutz*. Uenighed imellem Partierne kan gavne Deres „Majestæt, og jeg har saameget mere bestemt mig til Reisen, „som jeg hos visse Folk her har fornummet Inquietude der-„over"...

Prindsen skriver herom: at et Forslag til en Forandring i „den bestaaende Thronfölge i Sverrig var Hovedgjenstanden for „Samtalen"...

Af *Kaas's* ovenstaaende Rapport til Kongen tör man vel antage, at noget Lignende havde været hans Plan, altsaa at söge at beröve Prinds *Christian August* den Throne, hvortil han nu ved de svenske Stænders Valg var fuldkommen berettiget og af sin Konge havde erholdt Tilladelse til at modtage, naar Freden var sluttet. Det synes derfor, at *Kaas* ved nye Underhandlinger, langt mindre ved Intriguer, nu hverken kunde gjöre Danmark eller Sverrig den allermindste Nytte. Ikke desmindre besvarede *Kaas* den 19de August *Manderfelts* Brev paa Fransk, saaledes:

„Min Herre!"

„Jeg er Dem, min Herre! meget forbunden for alt det „Smigrende, som De har havt den Artighed at sige mig i den „Skrivelse af 17de dennes, jeg har modtaget fra Deres Haand".

„Den höie Berömmelse, som Hans Excellence, Herr General „*Armfelt* har erhvervet sig i Löbet af sit militaire og politiske „Liv, er for almindeligt bekjendt, til at jeg ikke skulde med Be-„gjærlighed gribe enhver Leilighed, som tilbyder sig, for at be-„vidne ham min Opmærksomhed; og, da tilfældigviis Forretninger „kalde mig til Frederikshald, hvorhen jeg begiver mig næste „Onsdag den 22de August, saa venter jeg der med sand For-„nöielse, at Hans Excellence lader mig vide den Tid han ankom-„mer til Grændsen af Norge, for at jeg kan begive mig derhen „og nyde Underholdning med en Mand, der altid vil interessere „ligesaameget ved sin Elskværdighed, som ved sin personlige „Fortjeneste".

„Det er med sand Fornöielse, at jeg har grebet Leilig-„heden, som frembyder sig til at fornye et Bekjendtskab, som „vi have gjort for flere Aar tilbage, og at forsikkre Dem, min

„Herre! om den fuldkomne Höiagtelse, med hvilken jeg har „den Ære" etc.

Kaas afreiste derpaa den 22de August til Frederikshald, hvor han tilskrev General *Armfelt* saaledes:

„Da jeg befrygter, at et Svar paa et Brev, som Herr *v. Man-*
„*derfelt* har tilskrevet mig fra Venersborg den 17de dennes,
„muligen ikke er ankommen betids nok til at underrette Deres
„Excellence om min Afreise til Frederikshald, hvor jeg forbliver
„til den 26de om Morgenen, saa tager jeg mig den Frihed at
„sende Dem en Coureer, for herom at underrette Dem. Herr *v.*
„*Manderfelt* har i det omtalte Brev underrettet mig om, at Deres
„Excellence önsker at tale med mig i Svinesund, og tillige ud-
„talt, at denne Underholdning har de 3 nordiske Rigers sande
„Lykke til Formaal. Jeg beder derfor Deres Excellence at være
„overbeviist om, at, dersom nogensinde en Gjenstands Behage-
„ligheder kunde forhöies ved Underholdningen med en Mand af
„saa udmærket Fortjeneste, som Deres Excellence, saa vilde det
„skee ved i Forening med ham at foretage Skridt, der kunde före
„til en Forening af de Stater, der aldrig burde have været adskilte
„ved forskjellige Interesser"...

Kaas ventede ikke længe paa Svar. Fra Venersborg skriver General *Armfelt* under 24de August saaledes:

„Herr Greve!"

„Jeg har i dette Öieblik modtaget det Brev, som Deres
„Excellence har gjort mig den Ære under 22de August at til-
„skrive mig, og jeg iler med at besvare samme".

„Herr *v. Manderfelt* var nærværende, da jeg modtog Rapport
„fra Commandanten i Gothenborg, der melder mig: at Deres
„Excellence var passeret derigjennem og havde tilkjendegivet det
„Önske at træffe mig. Det er derfor meget naturligt, at jeg har
„tilkjendegivet min levende Beklagelse over, at jeg havde forfeilet
„en saa vigtig Leilighed til at underholde mig med en Mand
„som Deres Excellence, der er ligesaa interessant under alle
„Forhold som udmærket ved Fortjeneste. Men ak! aldrig har
„jeg turdet haabe, at vor Samtale kunde paa nogen væsent-
„lig Maade bidrage til de 3 Rigers sande Lykke. Imidlertid
„önsker jeg denne Samtale med stor Interesse. Vor Uafhængig-
„hed grunder sig i Særdeleshed paa vor Enighed, og vor Lykke

„kan ikke befæstes, med mindre Kilden til vore Lidelser til-
„stoppes".

„Jeg benytter mig af dette lykkelige Tilfælde, der förer
„Dem, Herr Greve! saa nær vore Grændser, og, dersom Deres
„Excellence vil tilstaae mig en Sammenkomst i Morgen den 25de
„August, Kl. 4½ om Eftermiddagen i Svinesund, skal jeg begive
„mig didhen, omendskjöndt Menneskene og det slette Veir have
„sammensvoret sig, for at lægge Hindringer i Veien for enhver
„hurtig Bevægelse".

„Det er med den største Höiagtelse og den meest udmær-
„kede Hengivenhed at jeg har den Ære" etc. etc.

Saaledes var nu Sammenkomsten bestemt og antaget, og fandt ogsaa Sted paa den fastsatte Tid. Hensigten med Samtalen vidste ingen af Parterne rigtigt at angive; men begge havde det særlige Formaal at udspionere hinanden — en Konst, som General *Armfelt* unegteligen forstod bedre end Præsident *Kaas*, som var en godmodig og velvillig Personlighed, der bar Hjertet, saa at sige, paa Læberne. Dog synes det, som om han ved denne Leilighed vilde iagttage stor Varsomhed og Tilbageholdenhed, for desbedre at kunne observere og overliste Generalen, hvilket dog, hvad vi strax ville erfare, neppe lykkedes ham.

Resultatet af Sammenkomsten erfares bedst af de Rapporter, som begge strax indgave til deres respective Regjeringer. General *Armfelt* indsendte samme Dag fra Strömstad til sin Konge en lang Rapport paa Fransk, hvoraf han klogeligen tilstillede Prinds *Christian August* en Copi. Man seer deraf atter et Beviis paa, i hvilket intimt Forhold Prindsen stod til de svenske Partiförere.

Generalens lange Rapport omtalte mange politiske Forhold, hvoraf vi kun ville nævne de vigtigste, nemlig:

... „Præsident *Kaas* lod denne Leilighed ei hengaae ubenyttet
„til at gjöre mig de meest smigrende Complimenter; men, da
„jeg havde seet Halen af Ræven (mais comme j'avais vu la
„queue du renard) — saa har jeg bedömt dem efter Fortjeneste".

„I Löbet af vor lange Samtale berörte han en Mængde
„Gjenstande, iblandt andet, at jeg var slet anskreven hos Prinds
„*Christian August*, fordi jeg var ham imod. Jeg lod længe, som
„om jeg ikke forstod dette; men omsider var det ikke længer

„muligt at lade det gaae ubemærket hen, og ved at beklage min „Skjebne og den Ulykke, som jeg saa ofte havde havt, at mis- „kjendes, bemærkede jeg til Herr *v. Kaas*, at man i min Alder „ikke tænker mere paa at fölge den opgaaende Sol; men det „Eneste, jeg kunde gjöre, var at fölge den nedgaaende Sol, „som jeg skyldte saa store Forbindtligheder, hvilket jeg derfor „ogsaa ifölge lang Sædvane havde gjort".

...„Omsider, efter en god Times Samtale, talede Herr *v. Kaas* „med Forsigtighed om Prindsen af Augustenborg. Han roste ham „meget, men imidlertid paa en saadan Maade, at man kunde see, at „dette ikke kom fra Hjertet. Han udbredte sig vidtlöftigt om sin „Stillings Vanskeligheder, indtil den almindelige Fred var sikkret... „Jeg svarede til alt dette med Roes, henviste til Prindsens ædle „og forstandige Opförsel, og lykönskede os Alle ved det Haab, „han havde givet os, at komme engang til os"...

...„Derpaa viste Præsident *Kaas* mig et Brev fra Grev *Bern-* „*storff*, i hvilket det er sagt: at Hans Excellence Baron *Stedingk* „har forsikkret Grev *Romantzoff* om, at Norge vilde tilfalde os „som en Arvedeel med Prindsen af Augustenborg. Det er sandt, „at man har skrevet dette fra Rusland; men jeg bad ham tillige „være forvisset om, at det var ligesaa sandt, at Hans Excel- „lence *Stedingk* ikke fremsatte Ting af saadan Vigtighed, uden „at være overbeviist om at de vare sandfærdige"...

...„Præsident *Kaas* beklagede sig ogsaa meget over Sverrigs „lidet forsonlige Fremgangsmaade imod Kongen af Danmark, „medens Hans danske Majestæt havde tilladt alle svenske Skibe „uhindret Passage ind og ud af alle sine Havne" etc. etc.

Men denne Sammenkomst fremkaldte Kongen af Sverrigs störste Mishag. Under 31te August sendte Kongen General *Armfelts* Rapport til Statsraad *Adlersparre* ved Vest-Armeen, og *Adlersparre* tilstillede fra Morast, den 3die September, Major *v. Darre*, der var paa Kongsvinger, ogsaa en Copi af samme Rapport, naturligviis for at tilstilles Prinds *Christian August*, der saaledes modtog Rapporten fra 2 Sider eller Partier. *Adlersparre* ledsagede Oversendelsen med fölgende Linier:

...„Kongen af Sverrig har modtaget medfölgende Brev fra „General, Grev *Armfelt* angaaende en Sammenkomst, som be- „meldte Herr General har havt paa Grændsen af Bahuuslehn

„med Herr Præsident *Kaas*. Saavel selve Sammenkomsten som „Brevets Indhold har vakt Kongens og det svenske Ministeriums „Indignation. En svensk General, som uanmodet confererer, „gjör det ei straflöst. En svensk Minister af den Erfaring og „Klogskab, som Baron *Stedingk*, udbreder ei Usandheder i frem- „mede Lande. Dette kan jeg med Sandhed forsikkre"... .

Den svenske Regjering fandt sig i *Armfelts* Rapport i Særdeleshed fornærmet over, at *Kaas* havde talt om at Baron *Stedingk* havde sagt, at Norge vilde tilfalde Sverrig som en Arvedeel med Prinds *Christian August*. Den svenske Regjering var naturligviis ikke uvidende om Sandheden af disse Rygter; thi under 31te August 1809 skrev endog Baron *Engeström* til *Adlersparre*:

„I en Samtale med Baron *Stedingk* har Grev *Romantzoff* „yttret, at Rusland ikke vilde have noget imod, hvis Sverrig paa „den vestlige Grændse kunde faae Erstatning for Tabet af „Finland. Dette bör vi erindre os uden at omtale det, for „ikke at begaae samme Feil som *Kaas*; thi muligviis har det „kun været en façon de parler, en Höflighed uden Mening. „Saameget er imidlertid Sandhed, at Grev *Romantzoff* ikke synes „med Varme at antage sig Danmarks Sag. Der gives — har „*Romantzoff* sagt — et gammelt Forbund imellem Rus- „land og Danmark, men intet nyt. Intet, som bestem- „mer Noget med Hensyn til den nærværende Tid".*)

Ikke desmindre var Följen af General *Armfelts* Sammenkomst med *Kaas*, at han blev afsat fra Commandoen over Vest-Armeen, der fra nu af blev overdragen til *Adlersparre*.

Men Intriguerne bleve ogsaa spillede paa flere Maader. Aldrig saasnart var *Adlersparre* i Begyndelsen af August Maaned kommen tilbage til den norske Grændse med sit Corps, förend han begyndte sin Virksomhed angaaende Norges Forening med Sverrig, under Prinds *Christian August's* Scepter.

Til den Ende henvendte han sig den 17de August uforbeholdent og skriftligt til Intriganten (den svenske Forfatter kalder ham „Patrioten") Grev *Hermann Vedel-Jarlsberg*. Brevet

---

*) Tidstaflor 1809 och 1810 af *C. A. Adlersparre*. Stockholm 1850. Pag. 193.

kom uden Ophold eller Vanskelighed til sin Bestemmelse, og under 21de August svarede *Vedel* herpaa:

„Uagtet jeg i dette vigtige Tidspunkt söger saameget som muligt „at undertrykke enhver personlig Betænkning og alt Hensyn til „Egenkjærlighed og Forfængelighed — saa maa jeg dog bekjende, „at de under 17de d. M. mig fra Sverrigs Frelser tilsendte „Linier i höi Grad have smigret mig. Næst Overbeviisningen „om mine rene Hensigter kan Intet være mig kjærere end Deres „Venskab. Vel kunde jeg rödme over at bruge dette Ord med „Hensyn til Dem — thi De har viist Verden, hvad De er og „hvad en Mand kan udrette. Jeg er endnu ikkun Aspirant til „en Deel af samme Hæder!"

„Jo vist er jeg og mange flere brave Landsmænd fuldkommen „enige med Dem i, at Intet kan eller maa hindre det store Öie-„meds Opnaaelse".

„Jeg har i dette Öieblik Intet at bede Dem om, uden at „Sverrig vedbliver i alle Henseender at vise Velvillie imod Norge „og aldrig, om her skulde skee noget Frappant, directe blande „sig i Norges indvortes Anliggender. Kan jeg ikke fuldkommen „stole herpaa?"

„Jeg behöver ikke at udvikle for Dem de Grunde, som „tale for en passiv Tilstand i saa Tilfælde. Vil man haabe at „have Lykke i et Foretagende, som maaskee iværksættes, „maa man handle med Forsigtighed i Begyndelsen. „De forstaaer mig nok — — —

v. Staffeldt var fuldkommen indviet i Begivenhederne og en tro Medhjælper ved Forhandlingerne imellem Prinds *Christian August* og *Adlersparre.*

Der er saaledes vel kun lidet mere skjult i denne hele forræderske Intrigue. Dog er det vor Pligt at erklære, at Prindsen, saavidt det hidtil er bekjendt, ikke vilde höre tale om, langt mindre deeltage i *Vedels* forræderske Plan: Norges Overgivelse til eller Forening med Sverrig, et Forræderi, som derfor vedblev hemmeligt at spilles af Grev *Vedel* og hans forresten dengang ikke talrige Tilhængere.

I et Brev fra Baron *Engeström* til Statsraad *Adlersparre* af 17de August 1809 skriver han ogsaa iblandt mere Andet:

. . . „Jeg har udbedet mig Hans Majestæts Befaling med Hensyn „til de Midler, Herr Baronen anseer fornödne til Opnaaelsen af et „stort Formaal. Der blev mig paalagt at tale derom med Baron „*Lagerheim* (Finantsministeren). Han sagde, at han var i Be-„siddelse af Midler, men ikke turde benytte dem uden Kongens „Befaling, som han önskede udfærdiget igjennem Statsraadet. „Det möder formodentligen ingen Vanskelighed. Kongen maa af „Herr Baronen erholde Oplysning om, hvor stor en Sum der „behöves, for saasnart muligt at kunne tilveiebringe den. Kon-„gens Befaling udfærdiges i Dag igjennem Hof-Cantzleren til „Oberst *Gahn* og Landshövdingen i Kopparbergs-Lehn".

Under 22de August sendte Baron *Engeström* 5000 Rdlr. Bco. til Baron *Adlersparre*, og Kong *Carl XIII.* tilskrev samme under 16de August:

„Jeg har modtaget Deres Skrivelse af 13de dennes og „længes efter Resultatet af denne vigtige Sag med den Glæde, „som naturligviis vækkes saavel af den varme Deel, jeg tager i „Udfaldet, som den Inquietude, jeg vilde föle, ifald den skulde „mislykkes. Jeg tilbagesender det vedlagte Brev, ifald det kan „være Dem til nogen videre Nytte" . . .

Under 31te August skriver Kongen endvidere:

. . . „Fra Vesten har jeg modtaget det vedlagte Brev. Jeg sender „det saaledes, som jeg har erholdt det, paa det De selv kan „bedömme Sagens Natur og hvad Tillid man kan sætte til saa-„dan Tale. Man har desuden berettet mig, at Brevets Forfatter „har gjort flere inconsequente Udladelser, saavel i Venersborg

„som i Gothenborg; han synes at være utilfreds over ikke at „kunne spille en betydelig Rolle. Det, han paatager sig, be- „frygter jeg vil bekomme ham ilde, ifald han fortfarer paa den „Maade"...

„Jeg sender Dem Grev *Vedels* Brev tilbage" — (det maa have været ovenstaaende Brev af 21de August til *Adlersparre*, og som denne havde indsendt til Kongen) — „og ifölge deraf „venter jeg kun paa Deres Svar paa det, jeg i denne Anledning „har tilskrevet Dem. Pengene, som De har forlangt, afsender „*Engeström* i Dag. Det er for godt Kjöb, ifald de bidrage til „vort Formaals lykkelige Opnaaelse".*)

Af disse Breve erfarer man, at deels List, deels Bestikkelse til eller igjennem Grev *Vedel* har været anvendt til visse Personer i Norge, der ikke af Kong *Carl XIII.* ere navngivne og vel heller aldrig ville blive det, men hvori dog Grev *Vedel* som sædvanlig spiller Hovedrollen.

Præsident *Kaas's* Rapport til Kong *Frederik VI.* om Sammenkomsten med General *Armfelt* er dateret fra norsk Svinesund den 26de August og er udtogsviis saalydende:

...„General *Armfelts* Idee om en Sammenkomst med mig er „foranlediget ved en Samtale, som jeg har havt med Comman- „danten i Gothenborg, Oberst *Ehrenström*, hvor jeg yttrede tem- „melig uforbeholdent min Formening om de nordiske Anliggender „og om Prinds *Christian August's* Valg til Sverrigs Throne, om „de lykkelige Fölger af en Forening imellem de 3 nordiske Riger".

„*Adlersparre* har mange Fiender; *Armfelt* paastaaer, at hans „hele Indflydelse grunder sig deels paa det Löfte, at forene „Norge med Sverrig, deels paa den Frygt, man har for ham, „saalænge han er omgiven med en Armee, der ikke elsker ham, „men som Machine lyder sin General. Vil man derfor tænke „paa Fred i Norden og paa Muligheden af en Forening til Held „for samme, et Önske, som mere end $\frac{3}{4}$ af den svenske Nation „nærer, saa maa man tilintetgjöre Frygten for *Adlersparre* ved at „oplöse hans Armee, og dette skeer kun ved en Vaabenstilstand „med Norge. Ideen er ikke urigtig. Omstændighederne gjöre

*) See: Handlingar rörande Sveriges äldra, nyare och nyaste Historia, V. Delen, Pag. 37, 41 og 109.

„desuden en Vaabenstilstand paa 4 à 6 Uger meget önskelig for „Norges Höst. Prinds *Christian August* driver dagligen derpaa, og „jeg maa nu stemme for et Skridt, som jeg indtil denne Tid af „al Kraft har modsat mig. *Adlersparres* heftigste Fiender ere: „*Adlercreutz*, Grev *Ruuth*, Grev *de la Gardie*, *v. Essen* og *Armfelt*; „desuden det hele russiske Parti med Adelen. Kongen selv „skal frygte ham og kjedes ved hans bydende Tone; Stænderne „frygte og hade ham; *Armfelt* anseer det meget let at styrte „ham, naar man skiller ham ved hans Commando. Med *Adler-* „*sparre* taber Prinds *Christian August* sit hele Parti. Da der „blev gjort Erindring imod den Periode i Kongens Tale til „Stænderne, der angaaer de Tjenester, Prinds *Christian August* „havde viist Sverrig, svarede *Adlersparre*: det bör staae; derved „faae vi ham i vor Magt".

„General *Armfelts* Plan, som egentlig var Objectet for hans „Samtale med mig, var den, at Kongen af Danmark skulde ud- „nævnes til Successor, paa det Vilkaar, at han antager den svenske „Constitution, vælger en Residence i Sverrig og *Gustav Adolfs* „Sön til Kronprinds, og forener ham med Danmarks Kronprind- „sesse; og, skulde Kongen under nogle Modificationer ville ind- „lade sig paa disse Vilkaar, da önskede han, at en paalidelig „Mand med nogle Penge og fornödne Evner til at vinde Folk af „alle Classer maatte sendes til Stockholm under en eller anden „Prætext. For Stænderne frygtede han ikke. Prinds *Christian* „*August's* Valg havde ikke kostet *Adlersparre* mere end 25,000 „Rdlr. Det störste Parti i Sverrig er for Kronprindsen. Dette „Parti söger at udsætte Freden med Rusland, har Keiserinden „til Stötte, og det har nu sendt en Dame til Petersborg, for „end mere at virke paa Keiserinden".

„Jeg tillader mig at henstille til Deres Majestæt, hvorvidt „De maatte ansee dette Vink af nogen Værd. Jeg frygter „alene for, at *Armfelt* ledes mere af Had til *Adlersparre*, end af „Interesse for hvad han kalder den gode Sag. Jeg har ikke „indladt mig paa andet, end at höre og nu at berette det Væ- „sentligste af Samtalen" . . . .

Man vil ved at sammenholde disse to Rapporter rigtignok ikke finde nogen stor Overeensstemmelse i dem, men derved dog omtrent komme til det Sandfærdige ved Samtalen. Ingen af de

to Statsmænd angiver selv at have sagt Noget, men blot hört paa, hvad den anden har udtalt; Ingen af dem troer den anden; begge ville intriguere, uden af den anden at blive mistænkt derfor. Imidlertid maae vi berette, at *Frederik VI.* vel ikke ganske billigede *Kaas's* Underhandling med *Armfelt*; men Kongens Svar af 4de September tyder ikke heller paa nogen Misbilligelse og er saalydende:

. . . „Jeg har modtaget Deres Depecher af 22de og 26de August „og seer deraf den Samtale, De har havt med General *Armfelt* „paa Grændsen. Jeg maa ret aabenhjertigen bekjende, at jeg ei „ret veed, hvad *Armfelt* vil, om han vil styrte *Adlersparre*, eller „om han holder sammen med ham; thi begge ville have Vaaben- „stilstand. Det bedste er at svare *Armfelt*, at, da man allerede „paa en Maade var i Negociation med Kongen af Sverrig, kunde „De for Tiden ikke indlade Dem paa noget Bestemt, men at De „önskede, at *Armfelt* som Deres gamle Ven vilde holde Dem au „courant med Sagernes Gang".

„*Manderfelt* er *Armfelts* höire Haand, og han har tilskrevet „Grev *Bernstorff* i samme Tone, som *Armfelt* taler. Prinds „*Christian* af Augustenborg, som Gud veed hvorfor, vil have „Vaabenstilstanden forandret fra 2 Dages (III. Bind, Pag. 76—77) „til 3 à 4 Ugers Opsigelse, har jeg bevilget samme, i Tilfælde „af at Armeen og Landet absolut kræver dette upolitiske Skridt. „14 Dage vilde ellers have lært os, om det var fornödent, eller „ei; thi Negociationerne med Rusland ere dog nu i Gang".

„Jeg har bragt i Erfaring, at de norske Kjöbmænd i Gothen- „borg have erholdt engelske Licencer, men at disse ere falske, „og de arme Folk bedragne".

„Prinds *Christian August* truer med at lade trykke et Justi- „fications Mémoire. Jeg har bedet ham at opsætte dette til efter „Freden; thi da vil jeg, naar han lod trykke, selv lade trykke „alle de Documenter, som jeg besidder om disse Sager, for at „gjöre disse Mémoires desmere interessante for Publicum".

Under 28de August tilskrev Præsident *Kaas* atter Kongen: . . . . „General *Armfelt* har meget bedet om, at det, han ved „den sidste Sammenkomst paa Grændsen har sagt mig, ikke maa „meddeles Grev *Bernstorff* eller nogen anden end Deres Maje- „stæt. Den mindste Opdagelse eller Mistanke imod ham vilde

„gjöre ham ulykkelig. Dersom Deres Majestæt vil sende nogen „til Stockholm, önsker han, at det maatte blive mig".

Den med *Armfelt* havte Samtale fortjener blot Opmærksomhed for Fölgerne Skyld, og for at man kan erfare, hvor langt den forresten fornuftige Præsident *Kaas's* Planer kunne gaae, for at smigre sin Konge. I en Rapport, dateret Ladegaardsöen den 3die September, udtaler *Kaas* sig yderligere om den af General *Armfelt* fremsatte Idee, at see Kong *Frederik VI.* som Successor paa den svenske Throne, og om den svenske Kronprinds's Formæling med Danmarks Kronprindsesse. *Kaas* siger nemlig: „at denne Idee, ifölge General *Armfelts* Forsikkring, vilde tjene „til Indgang hos Stænderne. Hvis en modsat Fölelse vilde op„staae hos Danske og Norske, saa troer jeg, at den let vilde „undertvinges af Hengivenhed for Deres Majestæts Person, samt „den Tanke, at det dog fornemmeligen blev Danmarks Kronprind„sesse, Deres Majestæts Datter, som kom til at före Roret, og, „naar Deres Majestæt tog det Forsæt, at ville opdrage Kron„prindsen for sin fremtidige Bestemmelse, blev han mere dansk „end svensk. En stor Vanskelighed laae vel i Arveretten til „den danske Throne, der tilkom nu afdöde Arveprinds *Frederiks* „Sön, Prinds *Christian Frederik*; men hvor usikker er ikke en„hver Forventning i den Henseende! Af denne Aarsag, samt „formedelst Prindsens sande Hengivenhed for Kongen og Fædre„landet, skulde man vel uden nogen Möie erholde en Resigna„tion for ham og hans Linie, naar Kongen vilde forsikkre Arve„prinds *Frederik* under Navn af Lehn et Etablissement med „Overdragelsen af eet eller begge Hertugdömmer. En saadan „Overdragelse, samtykket og erkjendt af *Napoleon*, vilde tilintet„gjöre alle de Planer, som nu sandsynligen gjordes imod Her„tugdömmerne og dannede en Barriere for Deres Majestæts „Lande fra denne Side, samt aabnede Udsigter til en Gjenfor„ening med Danmark, naar den herskende Linie uddöde".

„Jeg beder slutteligen, at mine rene Hensigter maae und„skylde Dristigheden, hvormed jeg taler til min Konge".

Imidlertid melder *Kaas* under 9de September:

„Med General *Armfelt* er Correspondancen fra Norge afbrudt „efter hans udtrykkelige Forlangende, da han viser sig meget „frygtsom for Alt, hvad der kunde frembringe Mistanke om en

„Forbindelse imellem ham og mig; thi i Sverrig troer man mig „à la tête for et Parti i Norge, som virker imod Prinds *Chri-* „*stian August.* Imidlertid har han opgivet mig Commandanten „i Gothenborg og Ritmester *Jæger* i Helsingborg, til hvem jeg „kunde henvende mig"...

Dog *Frederik VI.* var ingen Intrigant, men, som ofte omtalt, en retskaffen og ædel Mand og Fyrste i Ordets sande Betydning. Han kunde derfor paa ingen Maade billige Præsident *Kaas's* sidste Forslag, og tilskrev ham derfor under 26de September saaledes:

...„Deres Forslag angaaende Sverrig er alt for let skrevet og „af overdrevent Venskab for mig. Men jeg kan paa ingen „Maade indlade mig i samme, og jeg maa derfor indstændigen bede „Dem om at afstaae fra Forslag, der, i Sandhed! ei ere nyt- „tige"...

Og til Prinds *Friederich* af Hessen skriver Kongen samme Dag:

...„Jeg önsker, at *Kaas* blev udenfor de politiske Gjenstande, „saasom hans Plan med Sverrig er under al Critik; dog er jeg „overbeviist om, at hans Mening er den bedste, og at han vil „gjöre Alt for mig. Men, hvilken Tanke! jeg skulde gifte min „Datter, der er mig saa uendelig kjær, til den svenske Kron- „prinds, for at gjöre hendes Æt i Tiden til Fiender af mit „Fædreland? Jeg skulde begaae en Uretfærdighed imod Prinds „*Christian* af Danmark, og skille mit Fædreland ved Hertugdöm- „merne? Jeg gruer over Tanken, og det gjör mig ondt, at „*Kaas* kan have havt en saadan"...

Denne Dom og Anskuelse er Kong *Frederik VI.* aldeles værdig. Han var ikke i Stand til at gaae ind paa intriguante Forslag eller Planer. Fölgen heraf var, at Kongen tilskrev Præsident *Kaas* den 21de October 1809 fra Kiel:

...„De maa aldeles afbryde med General *Armfelt* og ei give „ham Copi af Samtalen, De har havt med ham, eller noget „andet Document, hvilket blot vilde give Anledning for denne „sjeldne fine Mand til at intriguere for sig selv... Freden er „desuden nær, fölgeligen er alt sligt for Öieblikket ei for- „nödent"...

Derved var vel Forbindelsen afbrudt med General *Armfelt* og hans Agenter, men derved var et endnu större Uvenskab og

mere Mistillid fremkaldt fra Prinds *Christian August's* Side imod Præsident *Kaas*, der endog foraarsagede Kongens Indblanding i disse Forhold.

Den 22de August rapporterede nemlig *Kaas* til Kongen:

„Efter min Tilbagekomst fra Kjöhenhavn har Prindsen viist „mig megen Mistillid og forlangt skriftlig Forklaring over adskil- „lige af mine Udladelser. Derved er fremkommen en ubehagelig „Correspondance, der skulde have været indsendt til Deres „Majestæt. Men jeg havde et Beviis paa Prindsens fortræffelige „Hjerte. Han kom til mig, og efter en mundtlig Explication „forlangte han, at Alt skulde være glemt og Correspondancen „casseres. Det er en ædel og fortræffelig Mand"...

Imidlertid melder *Kaas* i sin Rapport af 9de September:

...„Strenge Messures ere tagne paa Grændsen i Henseende „til Breve, og disse fordobles nu ved den Mistanke, som Prinds „*Christian August* har imod Enhver, der staaer i ringeste For- „bindelse med mig".

„Prindsen skal være meget opbragt imod mig, fordi han „troer, at det er mig, der har imod bedre Overbeviisning gjort „Forslaget til Indmarchen i Sverrig, og at jeg söger at gjöre „ham mistænkt baade hos Kongen og hos den norske Nation, „hvilke Ideer ere Fölger af hans i nærværende Tid virkelig „noget forvirrede Ideer og Udladelser af de Smigrere, som omgive „ham. Hertil kommer ogsaa nogle tilstödende Omstændigheder, „nemlig:

„1. At der har været et Par Scener i Regjerings-Commis- „sionen, hvor jeg i Henseende til den ventilerede Forlængelse „af Vaabenstilstanden har talt imod ham ifölge Embedspligt".

„2. At Prinds *Christian August* strax efter Prindsen af „Hessens Ankomst skrev et haardt og upassende Brev til mig, „hvilket jeg besvarede saaledes, som jeg skylder min Ære".

„3. En Scene i Svinesund (III. Bind, Pag. 549—551), der „har vakt megen Sensation".

„De to förste Punkter ere blevne jevnede imellem os paa „en værdig Maade; det tredie derimod ikke".

Denne Scene var, som ommeldt, med adskillige Forbedringer bleven forebragt Prindsen, der gav *Kaas's* Læge, Stabschirurg *Thulstrup*, den 9de September det Hverv at sige til *Kaas*:

„At Prindsen havde faaet Underretning om hiin Scene... „og at han fordrede, at Præsident *Kaas* i de offentlige Tidender „skulde fralægge sig dette Rygte"...

„Jeg vilde herpaa ikke indlade mig med Stabschirurgen, „men bad ham sige Prindsen: at, saafremt han i denne Hen„seende havde noget at fordre af mig, haabede jeg, at Prindsen „vilde gjöre mig den Ære at tale med mig selv, da jeg vilde „give ham al den Oplysning og tilfredsstillende Afgjörelse, som „han troede at burde fordre... Hvis ikke en ubegrændset „Hengivenhed for Deres Majestæts Person og for Statens Tjene„ste og Interesse qvælede Fölelserne af de mange Ubehageligheder og Ydmygelser, som möde Prinds *Friederich* af Hessen „og mig næsten ved ethvert Skridt, saa maatte vi hellere önske „os i enhver anden Stilling"...

Præsident *Kaas* tog samme Dag, den 9de September, hen til Prindsen, for at tale med ham og oplyse ham om Sagens Sammenhæng. Denne Samtale var, skriver *Kaas* under 10de September, „meget alvorlig fra begge Sider. Jeg kunde spore, „at den Scene, jeg havde havt i Svinesund med Kjöbmand *Tank*, „var bleven bragt til Christiania; og, da jeg formodentlig der, „som paa andre Steder, hvor der var Tale om Kongen af Sver„rigs trykte Declaration til Stænderne, havde yttret: at samme „var höist fornærmende for Prindsen, fordi han deri fremstilledes „som Landsforræder for hele Europa, hvilket er Alt, hvad des„angaaende er bleven sagt, i Forbindelse med min heftige Yttring „til Kjöbmand *Tank*, har Prindsen deraf udledet den Slutning, „at jeg arbeidede paa at fremstille ham som en Forræder for „den norske Nation, for derved at gjöre ham forhadt".

„Til Slutning fordrede Prindsen, at jeg ikke skulde söge at „cabalere imod ham, eller at give ham et Parti, og saaledes stifte 2 „Partier i Landet, hvoraf der kunde flyde mange Ulykker, i hvilket „Tilfælde Prindsen skulde være min Mand.*) Jeg svarede hertil: „at jeg foragtede Cabaler og Intriguer, at jeg kjendte kun eet „Parti, og dertil hörte saavel Prindsen som jeg, og det var Kon„gens; og, skulde der opstaae Nogen, som vilde stifte et andet,

*) Skal vel betyde et Slags Trusel eller Udfordring til Prindsen fra *Kaas's* Side.

„da kjendte jeg Normændene saa vel, at jeg turde garantere „for, de bleve kun eet, og da det, hvortil jeg hörte. Imidlertid „maatte Prindsen være forvisset om, at jeg endnu aldrig havde „frygtet for at see nogen Mand lige i Öinene. Vi gave hinanden „derpaa Haanden, og Samtalen endtes".

Imidlertid indstillede *Kaas* samme Gang til Kongen:

„Om det ikke kunde være gavnligt, om jeg, under en eller „anden Prætext forlod Norge indtil Prinds *Christian August's* Af- „reise, der formodentligen vil skee strax efter Freden med Sverrig, „da jeg staaer paa en saadan Fod med Prindsen, at jeg ikke „er i Stand til at virke med Held for Landet, hvilket bedre vil „skee af Prinds *Friederich* af Hessen og Kammerherre *Rosen-* „*krantz* . . ."

Kongen beklagede i sit Svar af 26de September, at *Kaas* var i Uenighed med Prindsen af Augustenborg og tilföiede:

„Der hörer stor Forsigtighed til at omgaaes ham; thi „det er unegteligt, at han har mangen en Tanke, som maa „gjöre ham hans Skjebne utaalelig; dertil begavet med en fiin „Fölelse, er det naturligt, at han er mistænksom og let at opirre „imod Enhver, der modsætter sig ham. Jeg troer, at De har „været alt for heftig ved Dejeunéen, og at dette har foranlediget „Rygtet: at De skulde have kaldt Prinds *Christian* en Forræder" . . .

Til Prindsen selv skriver Kongen ogsaa samme Dag:

. . . „Ihvorvel jeg er overbeviist om, at Cancelli-Præsident *Kaas* „hverken kan have brugt de Udtryk, som han beskyldes for, eller „af Dem burde engang mistænkes for sligt, saa er den hele „Sag desuden aldeles particulair, og er jeg vis paa at Sagen, „imellem Mænd af saa rene og gode Egenskaber, snart vil blive „bilagt, og Overeensstemmelse til min Tjenestes Nytte vil blive „Fölgerne deraf" . . .

Imidlertid vedblev *Kaas* i sin Rapport af 8de October at klage til Kongen over sin ubehagelige Stilling og det Had, Prindsen viser ham, samt:

„at Prindsen ikke vil sidde i Regjerings-Commissionen, „naar jeg er der. Prinds *Friederich* gjör sig al Umage, for at til- „veiebringe en tilsyneladende god Forstaaelse, men forgjeves" . . . og under 18de October gjentager *Kaas*:

„Prinds *Christian August's* Forbittrelse imod mig vedvarer; „jeg holder mig derfor fra Regjerings-Commissionen", hvilken Afholdelse grundede sig paa, at Prindsen lod ham sige, at *Kaas* ikke mere maatte komme der!

Kongen skrev under 21de October til Prindsen af Hessen:

„Disputerne med Præsident *Kaas* ere beklagelige. Skulde „han ikke med Vidner iblandt de Tilstedeværende kunne fra„lægge sig disse haarde Udladelser, og dette have Indflydelse „paa hans Anseelse, saa bör *Kaas* under en eller anden Præ„text reise til mig i Kjöbenhavn, og han kan tiltræde sin Post i „Cancelliet og der arbeide under mig; thi jeg kjender hans „Dygtighed og Nidkjærhed... Han er en god og fornuftig Mand, „der maa og bör tage sit Parti som Patriot og gjöre det, som „tjener bedst for min Tjeneste"...

Da nu hverken Kongens Raad eller Skrivelser til Prindserne af Augustenborg og af Hessen om Fred og Enighed bevirkede Harmoniens Oprettelse mellem de Förstnævnte og Præsident *Kaas*, saa ansögte denne under 4de November Kongen om:

„At der paa Grund af Ansögning fra mig maatte tilstilles „mig Tilladelse igjennem det danske Cancelli i sædvanlig Form, „at gjöre en Reise til Kjöbenhavn, samt at min Embedsstilling „i Norge maatte forblive, som den er, da Justitiarius i Over„retten kunde som sædvanligt under Stiftamtmandens Fraværelse „paa mit An- og Tilsvar bestyre mine Forretninger".

Ifölge denne Begjæring tilskrev Kongen under 12te November det danske Cancelli:

„Paa Grund af en fra den i den interimistiske Regjerings„Commission for Vort Rige Norge ansatte Cancelli-Præsident „*Kaas* indgiven allerunderdanigst Ansögning, om det maatte til„lades ham at gjöre en Reise her til Staden, hvor hans Nær„værelse formedelst Agent *Duntzfeldts* Död vilde være meget „nödvendig, da han stod i en betydelig Mellemregning med „samme Handelshuus, ville Vi allernaadigst bevilge bemeldte „Vor Cancelli-Præsident den ansögte Reise-Tilladelse; iövrigt „skal hans Embedsstilling i Norge fremdeles forblive, som den „er, da Justitiarius, Etatsraad *Falbe* imidlertid kan bestyre Stift„amtmandsforretningerne, medens han er fraværende. Hvilket

„Vi herved allernaadigst tilkjendegive Vort danske Cancelli til „allerunderdanigst Iagttagelse og Foranstaltning".

Men endnu vare Præsident *Kaas's* Uheld og Forfölgelser ikke til Ende. En engelsk Avis — the London Packet and Loyd's Evenings-Post af 27de og 29de September 1809 — der over Gothenborg var kommen til Norge, indeholdt et Brev, som var affattet paa en saadan Maade, at man kunde antage, at det var kommen fra Prinds *Christian August*. Prindsen indsendte under 25de October Avisen til Kongen, med det Tilföiende:

...„I de engelske Aviser staaer indrykket et Brev, skrevet fra „Norge til Gothenborg, af det Indhold, at, da vi have ophævet „Caper-Farten, ventede man i Norge med Sikkerhed, at England „vilde tillade, fornemmeligen vore Kornskibe, at seile uhindrede. „Der er tilföiet, at Prinds *Christian August* formodentligen havde „ladet dette indrykke; men jeg forsikkrer paa min Ære, ei at „være vidende om denne Skrivelse, og er villig til at give denne „min Erklæring al mulig Publicitet"...

Man vidste imidlertid med temmelig Vished, at Præsident *Kaas* var Forfatteren til dette Brev, som han havde skrevet til Kjöbmand, Consul *Faye*, der opholdt sig i Gothenborg som Commissair for Providerings-Commissionen. Uden directe derfor at anklage Præsidenten hos Kongen, lod den norske Regjerings-Commission offentligt erklære, at dette Brev hverken var skrevet af den i Forening eller af nogen af dem i Særdeleshed, hvilken Erklæring dog ikke var underskreven af Præsident *Kaas*. Ogsaa lod Kongen det engelske Brev modsige i en Opsats i den danske Statstidende af 20de November 1809; den er saalydende:

Christiania den 8de November 1809.

„Med ligesaa stor Forundring som grundet Uvillie have vi „her i flere engelske Blade læst et foregivet Brev fra vor elskede „Statholder til den danske Consul i Gothenborg. Dette Brev, „som man sikkert ogsaa i Kjöbenhavn har faaet Kundskab om, „sætter vort Forhold og vor Opförsel imod England i et saa „tvetydigt og falskt Lys, at jeg gjör mig det til Pligt, at bede „Dem gjöre officiel Brug af mit Brev, og at meddele den authen-„tiske Forsikkring, at et saadant Brev aldrig er kommen fra vor „Statholders Pen. Hvo, der kun halvt kjendte denne Prinds,

„vil ikke have ham mistænkt for, at han paa en ligesaa paa-
„faldende som urimelig Maade skulde have tilladt sig Yttringer,
„som vilde staae i den umiskjendeligste Modsigelse med hans
„Forpligtelser, vor Konges Hensigter og vor hele Stilling. Om
„dette, efter Foregivende fra Gothenborg til England kommende
„Brev, er udtænkt i Sverrig, eller er en Opfindelse af engelske
„Avisskrivere, derom er jeg ikke i Stand til at give Dem nogen
„Vished. At en Normand af nedrig Egennytte, eller af skadefro
„Hensigter skulde have ladet sig forlede til at skrive et saadant
„Brev, troer jeg saameget mere at kalde i Tvivl, da det her er
„noksom bekjendt, at ingen dansk Consul under Krigen har
„opholdt sig i Gothenborg, til at det skulde falde Nogen ind,
„enten bona fide at skrive til en saadan, eller give et opdigtet
„Brev samme Adresse. Hvordan det endog er, saa vil De ind-
„see, at vi efter alle de, jeg tör vel sige, mageslöse Lidelser
„og Mangler, som vi Normænd have maattet kjæmpe imod og
„endnu udholde, og ved den af os udviste vedvarende Taalmod
„og urokkelige Troskab i Udövelsen af de Pligter, som Konge
„og Fædreland paalægge os, hverken kunne taalmodigen bære
„en Bagvaskelse af den Natur, eller lade samme hengaae upaa-
„talt"...

Til Prinds *Christian August* skrev Kongen under 15de November:

...„Hvad det angaaer, at man i engelske Aviser har skrevet
„i Deres Navn, da er det formodentligen en tosset Kjöbmands
„Speculation, og jeg har dog Möie med at troe, at denne Efter-
„retning kommer fra Norge. Imidlertid finder jeg det godt, at lade
„Sagen underhaanden undersöge, og Regjerings-Commissionen
„bör for sammes egen Retfærdiggjörelse gjöre det"...

Som Fölge af denne Kongelige Befaling tilskrev Prindsen Præsident *Kaas* under 23de November saaledes:

„Der har været indrykket en Artikel i de engelske Blade,
„der havde en politisk Tendents, og hvortil et Rygte angiver
„mig som Forfatter. Jeg har forsikkret Kongen paa Ære og
„Eed, at hverken jeg eller Regjerings-Commissionen har for-
„fattet denne Skrivelse, og bedet om, at denne Erklæring maatte
„gives al mulig Publicitet. Kongen har befalet, at Regjerings-

„Commissionen herom skulde afgive Stemme-Erklæring og söge „at udforske Forfatteren".

„Jeg kan ikke negte, at et temmelig almindeligt Rygte, „men fortrinligen i Sverrig, angiver Deres Excellence som For- „fatter af en lignende Skrivelse, hvoraf da hiin Artikel siges at „være en feilagtig Oversættelse . . . Jeg har derfor holdt det for en „Pligt, jeg skylder Deres Excellence, og forinden jeg lod den „Kongelige Befaling circulere iblandt den övrige Regjerings- „Commissions Medlemmer, at anmode Deres Excellence om „Deres behagelige Erklæring i Henseende til det omtalte Rygtes „Sandfærdighed" . . .

Herpaa svarede Præsident *Kaas* under 21de November i et meget langt Brev, hvis Hovedindhold er:

. . . . „Jeg tilstaaer, at, da jeg læste den omtalte Artikel, „maatte jeg vedkjende mig adskillige Udladelser, hvilke af mig „vare yttrede i en privat Skrivelse til Kjöbmand *Faye* i Gothen- „borg, men jeg kunde derhos ikke ansee benævnte Artikel for „andet end et feilagtigt, forfalsket Udtog af denne min Skrivelse".

„Anledningen til Brevet var det Opkjöb, som skete her i „Landet, hvorved Hans Majestæt Kongens for Norge saa vel- „gjörende Beslutninger fik en ganske modsat Retning. Det „maatte indignere mig og Enhver at see Norges Marv föres „over til en Fiende, som vedblev sit grusomme Udhungrings- „System. Derpaa vilde jeg gjöre en norsk Mand opmærksom, „paa det at han under sit Ophold i Gothenborg kunde benytte „de Vink, jeg gav ham, hos de 3 à 4 store Handelshuse der „paa Stedet, der berigede sig ved vort Uheld, og ved muligen „at bringe deres Interesse med i Spillet bevirke en eller anden „Forholdsregel fra den engelske Regjerings Side, der kunde „gavne Norge".

„Af dette mit Foretagende har jeg paa den Tid ikke gjort „nogen Hemmelighed hverken for Deres Durchlauchtighed eller „for Regjerings-Commissionens övrige Medlemmer. Copi af „Brevet har jeg ei. At Kjöbmand *Faye* skulde have meddeelt „nogen Gjenpart af min Skrivelse, kan jeg ikke troe. Derimod „har jeg af nogle Reisende hört, at han skulde have begaaet „den Uforsigtighed at oplæse mit Brev for nogle Kjöbmænd i „Gothenborg og at nævne mit Navn, og disse have da foranle-

„diget et Værk, som passede for deres og den engelske Politiks „Ideer".

„Har jeg feilet, dersom jeg paa nogen Maade kan ved dette „aldeles private Brev til en privat Mand have givet Anledning „til nogen politisk Discussion, som maatte have mindste skade- „lige Indflydelse paa min Konges politiske Forhold — saa bör „jeg lide derfor, og saa underkaster jeg mig min allernaadigste „Konges Villie med sand Tilfredshed, overbeviist om, at han „dog aldrig vil miskjende mine Hensigter"...

Præsident *Kaas's* Bröde ved denne Sag var visseligen saare ringe og kan paa ingen Maade kaldes strafværdig, langt mindre vanærende for ham, eftersom det skrevne Brev var affattet i den bedste Hensigt og af sand Patriotisme, hvoraf *Kaas* altid var gjennemtrængt.

Hermed var nu *Kaas's* Ophold i Norge til Ende. För Afreisen havde han, ifölge Prindsen af Hessens Indbydelse, en Samtale med Prinds *Christian August*, hvorefter de skiltes som forligte Venner, saaledes som det anstaaer Mænd, om end af forskjellige Partier.

Prinds *Christian August* lod derefter alle Papirer brænde, der angik disse Forhold, for at de ikke skulde geraade Præsident *Kaas* til nogen videre Ubehagelighed. Faa Dage efter Sammenkomsten afreiste han til Danmark, hvor han indtraadte i sin forhen havte Stilling som Præsident i det danske Cancelli, og hvor han vedblev at tjene og nyde sin Konges uskrömtede Tillid og Velvillie til sin Död.

Anderledes gik det, hvad vi allerede have omtalt (III. Bind, Pag. 577), General *Armfelt*, der ifölge sine Underhandlinger med Præsident *Kaas*, i Begyndelsen af September Maaned blev afskediget som Chef for Vest-Armeen og erholdt fra den 10de s. M. Oberst *Adlersparre* til Efterfölger (III. Bind, Pag. 602), hvilket *Kaas* under 20de September melder Kongen, tilföiende: „man „maa deraf slutte, at General *Armfelts* Hensigter have været „gode", d. e. i Danmarks Interesse.

Under 1ste October meldte *Kaas* til Kongen:

„Prinds *Christian August* skal have erholdt Efterretning fra „*Adlersparre*, at General *Armfelt* har mistet alle sine Charger og faaet Ordre at begive sig til Stockholm".

General, Baron *Armfelt* er en höist interessant og historisk Personlighed, der har fört et meget bevæget og besynderligt Liv. Andre Forviklinger foranledigede ham 1810 til at söge Beskyttelse hos den russiske Gesandt i Stockholm og derpaa at gaae i russisk Tjeneste, hvor han fandt en gunstig Optagelse, blev udnævnt til Greve, til Cantzler for Universitetet i Åbo, til Præsident for de finske Regjerings-Anliggender og til Medlem af det russiske Senat. Han döde den 19de August 1814 i Czarskoeselo ved Petersborg, almindelig agtet og særlig tilbedet af Finlænderne.

Vi vende nu tilbage til Hovedbegivenhederne i Norge.

Vi vide, at Kongen i sine Depecher af 27de August til Prindserne af Augustenborg og af Hessen paa det Alvorligste havde forbudt at slutte nogen Vaabenstilstand; men samme Dag melder ogsaa Prinds *Friederich* af Hessen til Kongen:

...„I det forsamlede Raad med mig og Præsident *Kaas* har „Feltmarchallen, Prinds *Christian August*, foredraget en Forandring „af Vaabenstilstanden til 3 Ugers Opsigelse. I Begyndelsen var „jeg derimod; men i Betragtning af, at Magazinerne kunde „spares og Landbruget besörges, ved at permittere den største „Deel af Armeen, gik baade jeg og Præsident *Kaas* over til den „Mening, at den foreslaaede Vaabenstilstand kunde negocieres, „men ikke afsluttes, förend man erholdt Deres Majestæts nær„mere Befaling, hvilken jeg vover at udbede mig snarest muligt, „for at komme ud af den nærværende penible Stilling. Hele „Armeen er slet munderet og færdig at mangle Alt".

„Jeg vilde allerede have bereist Stillingerne af Tropperne; „men Feltmarchallen har bedet mig at opsætte dette noget, da „det kunde gjöre Fienden opmærksom og lede paa den Tanke, „at vi ville foretage Noget imod ham. Ogsaa har jeg flere „Gange sögt at overbevise Feltmarchallen om, at det var bedst „at han forlod Norge, for derved at tilintetgjöre alle om ham „udspredte Rygter; men han vedbliver at paastaae, at Alt vilde „være tabt, om han gik herfra"...

Vi see heraf, hvad vi forhen have omtalt, hvilken Hjælp Kongen og Fædrelandet kunde vente sig af Prinds *Friederich* af Hessen, der ikke engang vovede at inspicere Tropperne og visitere Stillingerne, for at overbevise sig om Mangler og Savn

i det Land og ved den Armee, han af Kongen var befalet at commandere over. Prinds *Christian August* melder den 28de August selv til Kongen:

. . . „Jeg har modtaget Deres Majestæts Befaling af 20de August „og, efterat have modtaget den i bemeldte Befaling ommeldte „Ordre til General *v. Krogh*, har jeg forelagt ham 6 à 7 Spörgs- „maal til Besvarelse", hvilke vedlagdes og kun angik Local-Forhold; og Generalens Svar oplyser de store Vanskeligheder, der findes ved at rykke frem i de nordlige, uveibare og öde Egne af Provindsen Jemteland, hvilke vi allerede kjende. General *v. Staffeldt* havde af Prindsen erholdt en lignende Opfordring, som han först besvarede i et Brev, dateret Kongsvinger den 26de September. I denne Erklæring söger Generalen at bevise Umuligheden af Indrykningen i Sverrig. Hans Brigade bestod af circa 4000 Mand med 4 6-pundige og 7 3-pundige Canoner og 2 Haubitser, og, hvis han skulde gaae imod Carlstadt, maatte han först indtage Eda-Skandse med tilhörende 3 Værker, „Adlersparre", „Lagerstedt" og „Winblad", der vilde koste mange Mennesker, da de vare stærkt besatte med Skyts og Besætning, bestaaende af Dals-, Westgötha-Dals- og Wærmelands-Vargering. Desuden stod omkring Eda 3 6-pundige Batterier à 6 Canoner og 2 Haubitser = 24 Piecer; 6 Escadroner Husarer, 1 Bataillon Feltjægere, 3 Batailloner af Nerike- og Wærmelands-Regiment og 1 Bataillon af Dals-Regiment. Endelig stode i Stockholm 2 à 3 Batailloner til *Adlersparres* Disposition. Prindsen melder endvidere:

. . . „Det har aldrig været min Methode at indhente Subalternes „Formening om politiske Gjenstande og almindelige Operationer. „Mit Önske havde kun været, at de ommeldte Officierer maatte „afgive deres videtur om Muligheden af at subsistere, efterat „være rykket ind i Sverrig, da de tildeels havde indsendt de „forskjellige Rapporter, tildeels havde de den mere nödvendige „detaillerede Kundskab" . . .

„Deres Majestæts Forsikkring om Deres Naade forvisser „mig om, at Intriganterne have tabt Spil, og at disse ei skye „noget Middel, for at naae deres Hensigt. Dette haaber jeg „om nogen Tid at kunne fyldestgjörende bevise" . . .

„Ifölge Deres Majestæts Befalinger med Prinds *Friederich* af „Hessen og Præsident *Kaas* er endnu ingen Vaabenstilstand

„afsluttet, men den sees med Længsel i Möde, og jeg er over-
„beviist om, at den enten strax maa antages, eller man strax
„maa slaaes, for at döe med Kaarden i Haanden, hellere end
„at oppebie det Öieblik, at Armeen af Mangel paa Bröd maa
„oplöses, og Landet aabnes for Fienden... Jeg haaber, at
„Freden eller Vaabenstilstanden giver mig Anledning til at tale
„uden at compromittere Deres Majestæt, eller skade Landets
„Interesse; og, hvis jeg forud havde været underrettet om den
„med Deres Majestæts Befaling oversendte russiske Depeches
„Indhold, vilde jeg have givet et ganske andet Svar paa det
„svenske Andragende; men, naar Omstændighederne efter Freden
„tillader det, haaber jeg at maatte tale som den Mand, hvis
„Ære yderst er bleven krænket, uden at have fortjent det"...
... „Et Brev er nylig indlöbet fra Statsraad *Adlersparre* til
„Major *v. Darre.* Majoren sendes ifölge Overlæg med Prinds
„*Friederich* og Præsident *Kaas* hen, for at erfare hans Andra-
„gende og forelöbigen aftale det Fornödne. Jeg vil bede Prinds
„*Friederich* at permittere alle de Jordbrugere, som kunne være
„indkaldte i 8 à 10 Dage. 2000 Tdr. Rug, som er Forbruget
„til Bröd i 10 Dage, er alt det, som er ankommet til Norge i
„de sidste Uger"...

Det fra *Adlersparre* til Major *v. Darre* sendte Brev var dateret fra Christinehamn den 24de August og indeholdt Underretning om, at han den 28de August om Aftenen atter ankommer til Morast, „at han vilde glæde sig til at modtage Brev fra Herr
„Majoren angaaende deres Overeenskomst, og at han havde Ad-
„skilligt at andrage, deriblandt en fornyet Vaabenstilstand". I samme Brev skriver *Adlersparre* ogsaa fölgende for Prinds *Christian August* smigrende Linier:

„Kongen af Sverrig har med Taarer og Beundring modtaget
„Deres Durchlauchtigheds Svar. Vort Ministerium og Rigsstæn-
„dernes hemmelige Udvalg ere besjælede af samme Fölelser,
„som Kongen. Alt gaaer fremad og föröger Enthousiasmen for
„den Fyrste, af hvilken vi vente vor Selvstændighed og vor Lykke.
„I Kongens egenhændige Brev til mig forekommer fölgende Yt-
„tring: „Jeg behöver ei at beskrive for Dem min inderlige Glæde
„„over Prindsens Svar, der tilkjendegiver hans Characteer og
„„Tænkemaade. Jeg anseer mig nu aldeles tilfredsstillet ved at

„„have valgt ham til min Efterfölger, og jeg kan nu med Tryg-
„„hed döe, da jeg er vis paa at efterlade det elskede Fædreland
„„til dens Omsorg, hvis Tænkemaade om Ære er saa over-
„„eensstemmende med min. Nu længes jeg blot efter at faae
„„ham at see og gjöre hans nærmere Bekjendtskab, for at slutte
„„ham i mine Arme"" . . .

Samme Dag, den 28de August 1809, som Prinds *Christian August* i en lang Rapport til Kongen sögte at bevise Umuligheden i at rykke ind i Sverrig, blev han höitideligen proclameret som Thronfölger i Sverrig i Riddersalen i Stockholm.

Der er altsaa Nöglen til de mange Undskyldninger, Udflugter, Misforstaaelser og Umuligheder, Prindsen den hele Sommer har havt og anfört for ikke at efterkomme sin Konges positive Befalinger. Kong *Frederik VI.* vedblev at skrive — men undlod at handle. Prinds *Christian August* kjendte Kongen og hans Omgivelse for godt til at frygte nogen af dem. Præsident *Kaas*, der baade havde Villie og Kraft til at handle, blev bortskræmmet, og Prinds *Friederich* af Hessen, som vel havde god Villie, men manglede Kraft, blev simpelt væk fört i Ledebaand og oversect, da de ikke bleve understöttede af Kongen, der tillod Prinds *Christian August* at beholde Overcommandoen, fölgelig ogsaa Magten. Grev *Vedel* spillede alene Mesteren, blandede Kortene og meddeelte *Adlersparre* alt Vigtigt, der passerede i Norge. Da *Frederik VI.* havde besluttet Prindsen af Hessens Opsendelse til Norge, meddeelte *Vedel* dette strax til *Adlersparre*:

. . . „I Kjöbenhavn er man rasende vred paa os alle her; man „sendte os gjerne Fanden i Vold, men man har endnu ikke „Mod til at gjöre det. En ny Prinds, *Friederich* af Hessen, „ventes hertil med 3 danske Officierer, som skulle udgjöre hans „Stab. Dette vil frembringe god Virkning! Jeg vilde önske „han var her; formodentlig kommer han med *Kaas* et Comp„ret snart ned igjen med megen Hastighed til Kjöbenhavn"*) . . .

Imidlertid blev Major *v. Darre* den 28de August afsendt til Kongsvinger, og havde den 30te August om Eftermiddagen Kl. 4 en Sammenkomst med Oberstlieutenant, Baron *Ankarsvärd* paa

*) See: Tidstaflor 1809 och 1810 af *C. A. Adlersparre*, 1850. II. Delen, Pag. 287.

Magnor Gjestgivergaard. Majorens Hoved-Hverv var at complimentere Prinds *Christian August* for det til Kongen af Sverrig med Grev *Mörner* afgivne Svar paa Thronfölger-Valget, der, som allerede omtalt, fandt almindelig levende Bifald, og udtalte *Ankarsvärd* tillige den Forsikkring, at Sverrig — om end ikke uden Offer med Hensyn til Handelen paa England — vilde gjöre Alt, for at slutte Fred med Danmark, og at han haabede, at Freden med Rusland kunde ansees som afsluttet.

Derefter afhandledes Forslaget om Vaabenstilstanden, hvortil Udkastet blev antaget paa Basis af 3 Ugers Opsigelse, ifölge den Major *v. Darre* tillagte Fuldmagt, dog uden bestemt at antage samme. Men paa samme Tid, som dette Udkast ankom til Christiania, ankom ogsaa Kongens Befaling af 27de August, der definitivt forböd Vaabenstilstandens Afslutning. Der blev altsaa intet andet Middel for de 3 Befalingsmænd, der havde besluttet at negociere Vaabenstilstanden, end at give Major *v. Darre* modsatte Instructioner, overeensstemmende med Kongens Befaling. Af denne Aarsag tilskrev Major *v. Darre* fra Kongsvinger den 2den September Statsraad *Adlersparre* saaledes:

...„I Anledning af Udkastet til Vaabenstilstanden har Hans „Durchlauchtighed, Prindsen af Augustenborg, befalet mig at vende „tilbage til Christiania, og, da Höistsamme paa Grund af det, „han har modtaget fra Herr Statsraaden m. m., som og af de „fra Kjöbenhavn nylig indlöbne Efterretninger erfarer, at Freds-„underhandlingerne ere aabnede, og Fred er at haabe, saa synes „en fornyet Vaabenstilstand at være saa meget mindre nödven-„dig, som ingen Opsigelse af den nu existerende, eller Udbrud „af Fiendtligheder lader sig formode, saalænge ommeldte Nego-„ciationer vedvare, og altsaa, hvad Troppernes og Landmandens „Soulagement angaaer, vil det kun komme an paa, hvormange „af Hans Majestæt Kongen af Sverrigs imod Norge staaende „Tropper der ville blive hjemsendte til deres Standqvarterer, da „man, som Fölge deraf, vilde fra norsk Side see sig i Stand til „at gjöre det samme. Men skulde desuagtet Hans Majesæt „Kongen af Sverrig ansee det fornödent at negociere om denne „og flere Gjenstande, da önsker Hans Durchlauchtighed, at det „svenske Hof henvender sig herom til Hans Majestæt Kongen „af Danmark, uden hvis allernaadigste Tilladelse dog alligevel

„intet afgjörende Skridt kan fra Hans Durchlauchtigheds Side „foretages"...

Oberst *Adlersparre* svarede Major *v. Darre* fra Morast den 6te September saaledes:

...„I Deres ærede Skrivelse derimod er Sagen henskudt til „Negociationerne med Danmark... Efter vor hidtil havte Er„faring om denne Magts Tænkemaade imod Sverrig kunde en „altfor let besluttet og iværksat Hjemmarche for Tropperne snart „være fulgt af deres Sammendragning. Det er Ubehageligheden „deraf jeg har villet undgaae, hvorfor jeg har troet at burde „beholde Tropperne forsamlede i deres nuhavende Stilling"...

Saaledes blev fra svensk Side Alting in statu qvo. Prinds *Christian August* indmeldte til Kongen den 3die September de stedfundne Underhandlinger og sammes Afbrydelse, samt besvarede Kongens Depeche af 27de August og de deri gjorte Bebreidelser og Bemærkninger saaledes:

...„Deres Majestæt anfører, at Vaabenstilstanden ei var nöd„vendig, fordi den allerede existerede. Den nuværende Vaaben„stilstand er paa 2 Dages Opsigelse; den tillader altsaa ikke at „permittere en betydelig Deel af Folket. Forvisset om, at Deres „Majestæt ikke for Öieblikket attraaer en offensiv Krig, da de „permitterede Folk i 8 à 10 Dage atter kunne være inde, og „idet jeg paatog mig Ansvaret, med Resten at afværge ethvert „uformodentligt Indfald af de Svenske, har jeg formaaet Prinds „*Friederich* af Hessen til at permittere Jordbrugerne, for at „spare paa Magazinerne, der ellers vilde have været udtömte til „Enden af Maaneden".

„Af de lovede Kornskibe ere ingen ankomne, og ikke at „forvente, förend de mörke Nætter indfinde sig. Nogle Indivi„ders Löfter i en Sag, der angaaer Landets Redning, kan, fordi „de foranlediges af et altfor sangvinisk Temperament, ei fæstes „Lid til".

„Skulde Deres Majestæts Stilling give Anledning til at vedblive „Befalingen af 27de August, da maa jeg, der gjentagende har „forestillet, hvad vore Kræfter formaae, ansöge om at blive be„friet for alt Ansvar for Fölgerne, og i saa Fald foranlediger „min Stilling og den tiltagende Svækkelse af mine physiske

„Kræfter mig til allerunderdanigst at ansöge om i Naade at „erholde min Dimission af den Kongelige Tjeneste".

„Jeg tör forsikkre, at jeg aldrig har negocieret med Fienden, „uden for saavidt det er Deres Majestæt bekjendt, og for det „Meste efter Höistsammes Befaling. Jeg har ikke attraaet den „svenske Throne, men anseer det Svar, jeg har givet, som et „Offer, jeg bringer Kongen og Fædrelandet. Ved at træde til- „bage i privat Stand kunde jeg virke for Deres Majestæt og „Fædrelandet", og bevidner Prindsen Kongen sin höieste Hengivenhed.

I Prindsen af Hessens Rapport af samme Dato meldes:

...„Jeg har indhentet Beretninger og Extracter angaaende „Forraadene paa Levnetsmidler og finder, at Armeen kun er „provianteret til 30te September, dersom ingen Tilförsel imid- „lertid ankommer. Af Landet er Intet at vente, da Hösten er „saa slet, at paa mange Steder knapt Udsæden er höstet".

...„Prinds *Christian August* er meget nedslaaet og har yttret, „at han blot önskede at erhverve sig Deres Majestæts Tillid „igjen, eller, i Mangel deraf, fratræde sin Post; han mener det „redeligt, om han end ikke har brugt de rette Midler"...

Ved et Brev fra den svenske Oberst *Sparre*, fra Udevalla den 28de August, til Major *v. Darre* modtog den norske Regjering et Beviis paa den svenske Regjerings eller de svenske Authoriteters Velvillie. Brevet er saalydende:

„Nogle Fiskere i Bahuuslehns Skjærgaard have fundet i Söen „en Pakke, indeholdende Blanquetter til norske Banco-Sedler „for en betydelig Sum, hvilken Pakke formodentligen er bleven „kastet overbord fra et eller andet Fartöi, som har været jaget „af engelske Krydsere, da der ved Pakken var bunden en Steen, „men som ei var tung nok til at sænke den, hvilket har for- „aarsaget, at Papiret er conserveret og endnu brugbart. Hans „Excellence, Herr General en chef, Baron *Armfelt*, til hvem „dette er blevet indmeldt, har befalet mig at oversende den „fundne Pakke med Parlementairen, Capitain *Eckenman*"...

Denne Handlemaade er ærlige Fiender værdig. Blanquetternes Sum udgjorde 18 à 19,000 Rd. Fiskerne, der havde reddet dem, erholdt af den norske Regjering en Douceur af 200 Rd. Rigsgjæld.

Imidlertid havde Kongen modtaget Prinds *Christian August's*

Rapport af 28de August, og besvarede samme under 4de September, af hvilket Svar man vil erfare, at Kongen og hans General vare geraadede i en Discussion, der paa den Tid maatte ansees höist ubehagelig, eftersom den souveraine Konge kun havde at befale og Generalen at adlyde. Svaret er saalydende:

...„De Grunde, jeg har anförd, for at ingen fornyet Vaaben-„stilstand bör sluttes, kan jeg aldeles ikke fravige; skulde deri-„mod Mangelen foranledige, at man maa forandre den nu „havende Vaabenstilstand, saa bör det dog kun bestaae i For-„andring af Opsigelses-Terminen, som da kunde forlænges paa „3 à 4 Uger... Fjorten Dage maae ellers oplyse os om Under-„handlingerne med Rusland, og det vilde da först give det „sande Lys i Tingene, samt tilfulde vise, hvad man i Fremtiden „bör haabe af Nordens Forfatning"...

„Deres Durchlauchtighed taler om at ville justificere den „offentligen; dersom dette skulde være Deres Önske efter Freden, „da skal jeg med Fornöielse samle alle Papirer, for at jeg kan „lade trykke de originale Documenter og derved give Deres „Durchlauchtigheds Værk mere Interesse for Publicum"...

„Jeg har ellers aldrig endnu, hvilket Deres Durchlauchtighed „troer, forladt mig paa Löfter; jeg veed heller ikke, paa hvilke „jeg skulde forlade mig, eller hvilke jeg skulde kunne være i „Besiddelse af. Deres Durchlauchtighed vil indhente Erklæ-„ringer fra Deres Undergivne, for at overbevise mig om Umulig-„heden af at kunne udföre Marchen til Sverrig. Dette vil De „vist finde, efter modent Overlæg, upassende i dette Öieblik. „Naar Freden kommer, kan De tage alle slige Oplysninger".

„Jeg föler ofte det Ubehagelige i, ei at være mit kjære „Norge nærmere. Gud! hvor gjerne havde jeg været der, og i „disse kjække Mænds Spidse havde jeg turdet haabe at udrette „Noget"...

Til Prindsen af Hessen skriver Kongen samme Dag omtrent det samme, og tilföier:

...„Hvad Armeens Munderingsvæsen betræffer, da ere de „Lister, jeg haver, af den Natur, at jeg maa troe, at Armeen „er vel forsynet. Jeg sender derfor hoslagte Liste, paa det at „denne saa vigtige Gjenstand kan oplyses. Generalmajor v. „*Haxthausen*, hvis Navn forties, har givet mig den, og den er

„sammendraget af norske Rapporter og Efterretninger, der ere „indlöbne fra Generalkrigscommissair *Birck*. Jeg maa anbefale „Dem den nöieste Oplysning om denne Sag"...

Vi vide allerede (I. Bind, Pag. 415—416), at Præses i det norske Generalcommissariats-Collegium, Generalmajor *v. Haxthausen*, under hele Krigen forblev i Danmark, fornemmeligen i Kiel, og at han, naar der fra Norge klagedes over Mangel paa Munderingsstykker, Levnetsmidler m. m., indsendte lange Lister over de store Forraad af alle Slags, der fandtes i de norske Magaziner. Men sikkerligen tör vi ikke tilkjende disse Lister en ufeilbarlig Værd ligeover for de to commanderende Generalers og Præsident *Kaas's* censlydende Rapporter til Kongen om det Modsatte.

Kongen skrev samme Dag til Præsident *Kaas* omtrent det samme som til begge Prindserne — en Correspondance, der saaledes maatte blive meget besværlig.

Ved Kongens Befalinger af 4de September forandredes de norske Forhold meget til det Bedre, og Prindsen af Hessen rapporterede under 9de September derom til Kongen saaledes:

...„Jeg har med Glæde seet af Deres Majestæts Depeche af „4de dennes, at De giver stiltiende Deres Samtykke til Vaaben-„stilstandens Forlængelse, hvorved den störste Deel af Armeen „er bleven permitteret, da den ellers inden kort Tid maatte „være bleven oplöst af Mangel paa Proviant. Hvad der gjör „min Stilling ubehagelig er Uenighed imellem Feltmarchallen og „Præsident *Kaas*, fremstaaet af Mistanke paa den ene Side og „uforsigtige Yttringer paa den anden"...

Prinds *Christian August's* Rapport af 10de September indeholder, at han havde modtaget Kongens Ordres af 4de s. M., og at han vil, som hidtil, bestræbe sig for at beholde Kongens Bifald og Naade. Forövrigt er Rapporten kun fyldt med Klage over Præsident *Kaas* samt over den allerede omtalte Begivenhed i Svinesund og paa Vestgaard den 11te August. Præsident *Kaas's* Rapport af samme Dato indeholder derimod Retfærdiggjörelse for hiin Anklage og Klage over hans ubehagelige Forhold til Prindsen af Augustenborg. Disse Klager vare saaledes uden Ende, og Kongen maatte höre paa begge Parters Andragende.

Da Kongen i sin Ordre af 4de September havde paa en betingelsesviis Maade tilladt en Vaabenstilstand med forlænget

Opsigelse, hvorom man forgjeves havde ansögt og skrevet den hele Sommer, saa afsendtes Major *v. Darre* den 10de September paany til Kongsvinger med Fuldmagt til at afslutte den. Imidlertid modtog Prinds *Christian August* atter et Brev fra Statsraad *Adlersparre*, dateret Christinehamn den 10de September, af fölgende Indhold:

„Allerdurchlauchtigste Fyrste, allernaadigste Herre!

„Ifölge Hans Majestæt Kongens i Dag ankomne Befaling „har jeg overtaget Commandoen over hele Vest-Armeen, saavel „Tropperne i Bahuuslehn og Westgothland som i Wærmeland. „Det er i dybeste Underdanighed at jeg vover herom at under„rette Deres Durchlauchtighed. Generalmajor, Baron *Silfersköld* „förer, nærmest mig og under mit Ophold i Wærmeland, Com„mandoen i Bahuuslehn og Westgothland".

„Et eneste naadigt Ord fra Deres Durchlauchtighed til mig „om, at Krigen ei atter vil begynde fra Norges Side, vil have „den Virkning, at de svenske Tropper strax ville gaae tilbage „til deres Hjem".

„Jeg vover i Underdanighed at oversende Deres Durch„lauchtighed tvende Depecher angaaende Freden med Danmark. „Jeg kan med Sikkerhed vedföie den Underretning, at Danmark „gjör Alt, for at indisponere Keiser *Napoleon* imod Sverrig. Mit „Fædrelands Trang til Deres Durchlauchtigheds höie Nærværelse „er större, end jeg kan skriftligen forklare. Kongen mægter ei „at regjere længe efter Deres Durchlauchtigheds Ankomst. Lige„ledes vover jeg i Underdanighed at vedlægge et Brev, ifölge „Kongens naadige Befaling, skrevet af hans Secretair for Finant„serne, *Järta*, angaaende Frigivelsen af norsk Eiendom i Sverrig „og svensk Eiendom i Norge. Jeg vover at henstille denne „Sag til Deres Durclauchtigheds naadige Afgjörelse".

„Med den dybeste Ærbödighed" etc. etc.

Det af *Hans Järta* til *Adlersparre* skrevne Brev, dateret Stockholm den 4de September, lyder saaledes:

...„I de svenske Havne ligge flere, norske Undersaatter til„hörende Fartöier, som ere seqvestrerede. Hans Kongelige Maje„stæt har havt den Naade at frigive al saadan norsk Eiendom, „men dog villet opsætte sin Beslutning derom, indtil det oply„stes, hvorvidt den norske Regjering derimod vil udlevere al

„svensk Eiendom, som er anholdt i Norge. Dog maa jeg her-
„ved bemærke, at Spörgsmaalet ikke kan blive om at frigive
„saadan norsk Eiendom, hvortil 3die Mand kan have nogen Ret
„paa Grund af Opbringelse, eller anden Adkomst"...

Denne Sag indmeldtes den 2den October af Prinds *Christian August* til Kongen, som derpaa den 17de s. M. resolverede: „at det var rigtigst, at udsætte Afgjörelsen heraf, indtil „Freden med Sverrig var sluttet", en Resolution, der vistnok maa billiges.

Under 13de September svarede Prinds *Christian August Adlersparre* paa hans Brev og meddeelte ham den Major *v. Darre* allerede tillagte Ordre.

Imellem Major *v. Darre* og Oberstlieutenant *Ankarsvärd* afsluttedes derpaa den 14de September paa Magnor Gjestgiversted fölgende Convention:

Ifölge Overeenskomst imellem Hans Höifyrstelige Durchlauchtighed, Prinds *Christian August* af Slesvig-Holsteen, Statholder i Norge og Feltmarchal, og Hans Höivelbaarenhed, Herr Statsraad og Commandeur, Baron *Adlersparre*, Chef for Hans Majestæt Kongen af Sverrigs Vest-Armee, ere Undertegnede befalede til at sammentræde paa nedenstaaende Sted, for at aftale og opsætte de Punkter, efter hvilke en Udvidelse af den imellem Norge og Sverrig allerede existerende Vaabenhvile kan afsluttes, med Forbehold af de respective Chefers Ratification.

I Medför af denne Befaling ere Undertegnede blevne enige om fölgende Punkter:

1. Den Vaabenhvile, som hidtil finder Sted imellem Norge og Sverrig, saavel til Vands som til Lands, vedvarer herefter, som hidtil.

2. Denne Vaabenhvile skal ei kunne opsiges forinden den 1ste October förstkommende, og skal da saavelsom efter den Tid ingen Fiendtligheder kunne begyndes uden efter 4 (fire) Ugers Opsigelse paa begge Sider. Disse 4 Uger skulle regnes at tage deres Begyndelse fra den Dag og det Klokkeslet, Opsigelsen er forkyndt i Christiania og Trondhjem for den norske og i Stockholm for den svenske Armee. Alle svenske Parlementairer og Reisende, som komme fra Sverrig, have som hidindtil, at melde sig ved de norske Vagter i Svinesund og i

Flygind ved Aabogen, (ved Kongsvinger), hvor Passene verificeres, og de övrige Foranstaltninger föies. Paa samme Maade melde Parlementairer og Reisende, som komme fra Norge, sig ved Grændsevagterne i svensk Svinesund og paa Eda-Skandse.

3. Begge Armeers commanderende Generaler gjöre sig forbindtlige at hjempermittere til deres Roder (Districter) samtlige imod hinanden staaende Tropper; dog undtages herfra de, som ere nödvendige til Grændsevagternes og Grændsefæstningernes Besætning. Med denne Undtagelse maa iövrigt, saalænge Vaabenhvilen ikke er ophört, ingen Troppesamlinger, paa svensk Side imellem Clara-Elv, Venern-Sö, Götha-Elv og Rigsgrændsen, og paa norsk Side imellem den sidstnævnte og Glommen-Elv, finde Sted.

Ankarsvärd. *Darre.*

Denne Convention blev ratificeret af Statsraad *Adlersparre* paa Gustafvik den 15de September og af Prinds *Christian August* paa Kongsvinger den 17de September.

Man skulde nu have troet at Alt var i den önskede Orden. Men ved Ratificationen af Conventionen fandt Prinds *Christian August* atter Betænkeligheder, hvorfor Major *v. Darre* blev beordret at tilskrive Oberstlieutenant *Ankarsvärd* saaledes:

„I Continuation af hvad jeg paa Magnor sidstleden gav mig „den Ære at forklare, nemlig, at den afsluttede Forlængelse i „Opsigelses-Terminen ikke er nogen egentlig politisk, men alene „en militair Handling, ved hvilken de gjensidige överste Be„falingsmænd have ved deres Æres-Ord forsikkret hinanden en „Deel Punkter, som de forpligte sig og deres Eftermænd i Com„mandoen at holde, har Hans Höifyrstelige Durchlauchtighed „Statholderen og Feltmarchallen naadigst befalet mig at meddele „Herr Obersten, at Höistsamme önsker, at den afsluttede Con„vention ikke maatte blive indrykket offentligen i noget trykt Blad, „eller paa anden Maade gjort public, hvilket Önske af Hans „Durchlauchtighed jeg altsaa ærbödigst maa anholde om at blive „meddeelt til Herr Statsraad *Adlersparre*" . . .

Kongen af Sverrig fandt Udtrykket om en „Vaabenhvile „alene som en militair Handling" usædvanlig og skriver herom til Statsraad *Adlersparre* den 21de September:

. . . „Bemærkningen om en militair Vaabenhvile er besynderlig;

„thi man har aldrig hört tale om en civil Vaabenhvile. Det er „sikkert en Arv, de Norske have erholdt af de Danske, for lige- „som at tale figurligen; men det bliver paa deres Regning, medens „Hovedgjenstanden er god, og det er forövrigt ligemeget, hvad „Navn man behager at give den"...

Conventionen var nu imidlertid sluttet, og derved blev det.

I denne paa Begivenheder saa mærkelige Periode tör vi ikke forbigaae de Tildragelser, som i Sommeren 1809 fandt Sted paa Island, en Ö, beliggende i det höie Norden under en streng Himmel, uden betydelig Vegetation, store Ressourcer, eller i Besiddelse af saadanne Begunstigelser af Naturen, der gjöre Besiddelsen af særlig Vigtighed, eller Opholdet sammesteds behageligt. Man skulde derfor antage, at et saalidet tillokkende Land maatte være bleven forskaanet for politiske Omvæltninger og fiendtlige Angreb i denne Krig, som i saamange foregaaende Krige, og at dens fredelige Indbyggere, hvis Antal dengang udgjorde omtrent 48,000, fordeelte paa et Areal af circa 1800 geographiske □ Mile, eller 27 Mennesker paa hver □ Miil, maatte have fundet Forsvar i Öens saa lidet tillokkende Climat og övrige Forhold, hvorfor Regjeringen ikke havde anseet det nödvendigt, her at organisere Indbyggerne til nogetsomhelst Forsvar, hverken til Lands eller Vands. Den daværende danske Statsstyrelse havde overhovedet en faderlig og fredelig Tendents, hvorved Undersaatterne rigtignok tabte den krigerske Aand og Dygtighed, der i saa höi Grad havde besjælet deres Forfædre, og selv Vaabenbrug blev mere og mere forsömt, saa at, naar Fiender viste sig, vidste man ikke mere, hvorledes man skulde modtage dem; i al Fald vovede man ikke at foretage Noget uden Regjeringens Ordre eller faderlige Tilladelse. Frygten for Regjeringen var oftere större end for Fienden, saavel hos Embedsmændene, som hos Folket, hvis Selvstændighed, ved den souveraine Konges Indskriden i alle Forhold, var tilintetgjort, omendskjöndt Patriotismen for Konge og Land brændte höit i hver Barm.

Vi ville her samlet fremstille disse Begivenheder.

I Begyndelsen af Januar Maaned 1809 indkom til en Havn paa Islands Sönderland et bevæbnet Coffardiskib under nordamerikansk Flag ved Navn „Clarance", efter Angivelse lastet med

Föde- og Nödvendigheds-Artikler, hvormed Skipperen, *Jackson*, forlangte Tilladelse at handle. Men, da Handel med Fremmede ikke var tilladt, saa maatte det være Authoriteternes Pligt, overeensstemmende med Lov-Bestemmelserne, at negte den forlangte Handel, omendskjöndt der i hine Krigsaar, da Öen ei kunde tilstrækkeligen forsynes fra Moderlandet med det Nödvendige, kunde være Grunde nok for Haanden til at bevilge det gjorte Andragende. Dette Afslag havde imidlertid den Fölge, at Skipper *Jackson* pludseligt forandrede sin Nationalitet, erklærede at være brittisk Undersaat og bemyndiget til at udöve Fiendtligheder imod Öen.

Foruden Skipperen befandt sig paa Skibet en Supercargo ved Navn *Savignac*, en Englænder af fransk Herkomst, samt en Tolk, *Jörgen Jörgensen*, fra Danmark, en Sön af en agtet Familie, Uhrmager og Uhrhandler i Kjöbenhavn; men, da *Jörgensen*, som Förer for en som Orlogsmand vel udrustet og commanderet Caper, var bleven taget af Englænderne, lod han sig engagere af Skipper *Jackson* i ovennævnte Egenskab paa dette Tog.

Jacksons förste Fiendtlighed bestod i at bemægtige sig et fra Norge ankommet og med Nödvendigheds-Artikler ladet Skib, „Justitia", fratage samme dets Seil og erklære Ladningen for god Prise. Imidlertid lykkedes det Besætningen, ved Hjælp af nogle Seil-Stumper, at flygte med dette Skib tilbage til Norge. Men, da Öen blev truet af *Jackson* med flere Voldsomheder, fandt Authoriteterne sig nödsagede til at indvilge i den forhen forbudte Handel, og Skibet löb derpaa ind til Reikiavik, et Sted med 5 à 600 Indbyggere, for at realisere sin Ladning under Supercargoens Tilsyn.

Imidlertid mödte denne Handel större Vanskeligheder fra Naturens end fra Authoriteternes Side, da det netop var Vinter, altsaa en Tid, paa hvilken liden eller ingen Forbindelse findes med de længere bortliggende Egne; tilmed bestod Ladningen fornemmeligen i Luxus-Artikler, som have liden eller ingen Anvendelse hos Öens fattige og tarvelige Beboere. Handelen gik derfor kun langsomt fra Haanden, og nu maatte Embedsmændene bære Skylden og anklagedes for at bortskræmme Indbyggerne fra at handle med Englænderne. Henimod Foraaret seilede Skipper *Jackson* og Tolken *Jörgensen* bort med det tomme Skib, og lod

Savignac blive tilbage, for at realisere den resterende Deel af Ladningen.

Paa den omhandlede Tid og under *Frederik VI.s* Regjering vare de höiere Embedsmænd i Colonierne ofte fraværende fra deres Poster, hvoraf mange Ulemper og Uordener maatte være Fölgen. Imidlertid ankom Stiftamtmanden over Öen, Grev *Trampe*, i Begyndelsen af Mai Maaned 1809, paa Skibet „Orion", fra Norge til Reikiavik og stadfæstede vel den med Skipper *Jackson* sluttede Overeenskomst; men Greven udstedte under 15de Mai tillige en Opfordring til Öens Beboere, at indskrænke Handelen med de Fremmede, saameget som muligt benytte deres egne Frembringelser, og opfordrede dem til Troskab og Hengivenhed imod Kongen.

Under 16de Juni afsluttede Stiftamtmanden en fordeelagtig Convention med Chefen for en til Reikiavik indkommen engelsk Orlogsbrig, „the Rover", Capitain *Nott*, hvilken blev bekjendtgjort saavel for Englænderne i Reikiavik, som for Indbyggerne der og paa Öen.

Men den 21de Juni, faa Dage efterat Capitain *Nott* atter var seilet bort, indkom til Reikiavik et med 10 à 12 Canoner armeret Coffardiskib, „Margaretha and Anne", fra London, under Capitain *Listons* Commando, medhavende en Expediteur for den med Skibet Clarance efterladte Ladning, ved Navn *Phelps*, og den omtalte Caperförer *Jörgen Jörgensen* samt endeel andre Passagerer. Man hörte vel tale om at Kjöbmand *Phelps* var misfornöiet med den i Reikiavik af Supercargoen *Savignac* bestyrede Handel, men Ingen ahnede nogen Voldsomhed fra hans Side, mindst af politisk Tendents.

Dog Söndagen den 25de Juni efter Gudstjenesten blev Stiftamtmandens Bolig pludseligt omringet af 10 à 12 med Geværer og Sabler bevæbnede Matroser, hvorpaa Skipper *Liston*, fulgt af *Jörgensen*, gik ind til Stiftamtmanden, der var alene med Sysselmand *Kofod*, og erklærede Stiftamtmanden midt i Öens Hovedstad for Krigsfange. Kort efter kom *Phelps* og *Savignac* til, bevæbnede med Pistoler. Stiftamtmand *Trampe* protesterede rigtignok imod den mod ham udviste Fremgangsmaade og beraabte sig paa den med Capitain *Nott* indgaaede Convention; men man svarede ham med Uartigheder og det Tillæg, at der ikke var

Tid til Discussioner, og, da Skipper *Liston* truede med, at, hvis Greven ikke öieblikkeligen og godvilligen gik ombord, vilde han blive nödsaget til med Magt at tvinge ham dertil, blev Greven, efterat have forseglet sit Comptoir, fört ombord, omringet af den udenfor værende bevæbnede Bande. Rigtignok ilede en Deel af Reikiaviks Beboere Stiftamtmanden til Hjælp og vilde rimeligviis have befriet ham; men *Liston* traadte nu modigen frem og erklærede, at, i Tilfælde af man vilde forsöge paa at befrie Stiftamtmanden, vilde han strax blive nedskudt. Som Fölge af denne Trusel var Greven, af overdreven Frygt for sit Liv, den allerivrigste med at bede de tililende Borgere at afstaae fra deres for ham saa farefulde Forsæt, og lod sig derfor som et Lam fange og före fra sit Gouvernement paa 48,000 Indbyggere ombord af en Bande af 10—12 bevæbnede Matroser.

Derpaa blev Skibet „Orion", hvorpaa Stiftamtmanden var kommen til Reikiavik, og som endnu havde en Deel af sin Ladning ombord, hvoraf en stor Deel var bestemt til at uddeles til Öens nödlidende Indbyggere, besat med bevæbnet Mandskab fra Skibet Margaretha and Anne, og, under eet Canonskuds Affyring, det engelske Flag heiset paa samme. *Jörgensen* fortalte derpaa i Byen, at Capitain *Nott* havde begaaet en stor Feil ved at afslutte Conventionen af 16de Juni, og at Kjöbmand *Phelps* havde erholdt forseglede Ordres til *Nott*, hvilke han, i Tilfælde af at denne ikke mere var i Island, skulde aabne og udföre, hvilket nu var skeet, og ifölge disse Ordres skulde Island tages i Besiddelse i Hans storbrittaniske Majestæts Navn, indtil 2 forventede engelske Fregatter vare ankomne, hvorpaa en Bank paa 100,000 Rd. skulde oprettes, hvorved Landet snart skulde komme til at blomstre m. m.

Den næste Dag, den 26de Juni, bleve i Reikiavik opslaaede efterfölgende tvende skrevne Proclamationer, affattede i et temmelig ucorrect, dansk Caperförer-Sprog, hvilke noget rettede ere saalydende:

Proclamation Nr. 1.

1. Al dansk Myndighed er ophört paa Island.

2. Alle Danske eller Factorer, som ere, eller staae i Forbindelse med danske Handelshuse, skulle forblive indenfor deres Döre, og maae ikke paa nogen Maade sees paa Gaderne, eller

holde Samtale med hinanden, eller sende skriftligt eller mundtligt Bud til hinanden uden at have Tilladelse dertil.

3. Ingen dansk Embedsmand maa forlade sit Huus, og ere disse under samme Forpligtelse, som de i den foregaaende §.

4. Alle Slags Vaaben, uden Undtagelse, saasom Skyts, Geværer, Pistoler, Sabler eller Ammunition, skal ufortövet afleveres.

5. Ifald nogen af Landets Indbyggere, Qvinder eller Börn, bringe Bud fra eller til Danske uden Tilladelse, da skal de straffes som Statens Fiender. Skulde Barnet være uvidende om, at det har begaaet en Forbrydelse, da skal den Person, som sendte det, straffes i Barnets Sted.

6. Alle Nögler til offentlige og private Pakhuse og Kramboder skulle afleveres. Alle Penge og Bancosedler tilhörende enten Kongen eller Factorer, som staae i Forbindelse med danske Handelshuse, skulle strax forvares under Laas og Lukke, og Nöglerne afleveres. Ligeledes alle Regnskabsböger, Protocoller og Papirer tilhörende Kongen og Factorer skulle paa samme Maade behandles.

7. To og en halv Time have de til at fuldbyrde disse Forordninger i Reikiavik, 12 Timer i Havnefjord, og i Henseende til andre Steder skal fornödne Anstalter herefter træffes.

8. Ingen Indfödt, Qvinder eller Börn, hvem det saa er, eller Islænder, som besidder Embeder, have noget at frygte og ville blive behandlede paa den bedste Maade, dog forudsat, at de ikke forbryde sig imod de ovenanförte Befalinger.

9. Ifald disse vore Anordninger blive strax iværksatte, saa vil det spare en stor Deel unödvendig Uleilighed og forhindre Blodsudgydelse; men skulde i modsat Tilfælde En eller Anden, hvem det endogsaa er, handle anderledes, end her er forordnet, vil han strax blive sat fast, komme under en militair Ret, og skydes inden 2 Timer, efterat Forbrydelsen er begaaet.

10. Efter at Ovenanförte er udfört, vil en Proclamation blive udgivet, i hvilken Islænderne ville erfare, at Intet uden deres Lands Tarv er i Sigte, og at denne Fremgangsmaade er alene brugt, for at sikkre dem Fred og en Lyksalighed, hvilken Islænderne have kun lidet kjendt i de seneste Aar.

11. Denne Proclamation skal öieblikkeligen oversættes paa

Islandsk og opfæstes paa alle mulige Steder, saaledes at de Indfödte kan erfare, at Intet vil foretages imod deres Frihed, eller paa nogen Maade være til deres Skade.

Ifald Nogen kan bevise, at En eller Anden har handlet imod denne Proclamation, da skal samme Person nyde 50 (Rdr.?) i Douceur.

Reikiavik den 26de Juni 1809.

Jörgen Jörgensen.

Proclamation Nr. 2.

1. Island er frit og uafhængigt af Danmark.

2. Alle offentlige Embedsmænd, som ere indfödte Islændere og som blive deres Fædreland troe og ville gjöre Eed paa at ville udföre deres Functioner, skulle være forsikkrede om deres fulde Gage og Betaling.

3. Alle indfödte islandske Embedsmænd, som forholde sig ordentligt, skulle respecteres.

4. Alle Pensioner til Enker, Börn og afskedigede Embedsmænd skal udbetales.

5. Alle Övrigheds-Personer i ethvert Amt og District skal sörge for at udvælge en ordentlig og forstandig Person, som kjender Landets Forfatning og som skal være Repræsentant for sit eget District. Alle Love og Forordninger skal komme fra disse Repræsentanter. De skulle underholdes paa Landets Bekostning og være paa samme Fod, som för, da de stode under Kongerne af Norge.

6. Enhver Övrighedsperson, der kan fortsætte sine Embedsforretninger, skal indgive et Brev til mig, om han önsker at vedblive sin Betjening, inden 14 Dage paa de nærmere og 7 Uger paa de længstbortliggende Steder, undtagen Forhindringer skulde skee formedelst slet Veir, og da maa Aarsagen anföres; men, ifald de ikke ville forblive i deres Embeder, kan de slet ikke vente nogen Hjælp af Regjeringen, men andre Embedsmænd skulle ansættes i deres Sted.

7. Ingen Andre end indfödte Islændere kan indsættes i den lovgivende Stand og være Repræsentanter for deres Landsmænd.

8. Island har sit eget Flag.

9. Island har Fred med hele Verden, og Fred skal etableres

paa en fast Fod med Storbritannien, som vil forunde Öen sin Beskyttelse.

10. Island skal sættes i ordentlig Forsvarsstand.

11. Alle Hospitaler og Skolevæsenet skal sættes i en bedre Orden.

12. Al Gjæld, enten til den forrige danske Regjering, eller som skyldes til Factorer, der staae i Forbindelse med danske Handelshuse og som muligen kunne remitteres til Danmark, maa ikke udbetales, men Enhver er fri for Gjæld saavel til Kongen som til danske Kjöbmænd; men skulde derimod een Eneste betale noget af en saadan Gjæld, da skal han nödes til at godtgjöre hele Gjælden til den nuværende Regjering.

13. Alle Kornvarer maae paa ingen Maade være i saa höi Priis, men alle Priserne skulle nedsættes.

14. Alle Islænderne ere fritagne for det Halve af deres Skatter til den 1ste Juli 1810.

15. Islændere kunne ubehindret fare frem og tilbage i Landet og handle efter Godtbefindende med hvem de lyste, undtagen med saadanne, som handle for den danske Regjering.

16. Indtil den Tid Islænderne indsende deres Repræsentanter, ville alle offentlige Embedsmænd og andre Personer henvende sig til mig med deres Betalinger, med videre.

17. Ingen Islænder maa dömmes eller straffes, efter at Repræsentanterne ere forsamlede, uden först at være erkjendt at fortjene saadan Straf af 12 af deres Medborgere.

18. Alle Övrighedspersoner i Landet, hvem det endogsaa er, skal sörge for at forhindre al Communication med danske Skibe, hvorfra de end komme, og indgive en Liste til mig, hvormeget af Kornvarer der behöves til hvert Districts Brug, for at det kan blive transporteret derhen för Vinteren, og der skal altid blive sörget for, at Landet har eet Aars Korn i Behold.

19. Ingen Islænder maa, formedelst den nu tilstaaede Frihed, under Straf fornærme nogen Dansk, som har havt Embede under Kongen, ei heller Nogen, fordi de have staaet i Forbindelse med danske Handelshuse, naar de ellers ikke blande sig i politiske Sager.

Anmærkning: Til yderligere Efterretning bekjendtgjöres,

at Repræsentanterne inddeles saaledes: i Syderamtet 3, i Österamtet 1, i Norderamtet 2 og i Vesteramtet 2.

Reikiavik den 26de Juni 1809.

Jörgen Jörgensen.
(L. S.)

Noget uforstandigere Revolutionsværk har Historien neppe at opvise.

Overeensstemmende med den 1ste Proclamation, Punkt 1, drog samme Dag *Jörgensen*, *Liston* og *Savignac*, ledsagede af en bevæbnet Bande som Escorte, omkring fra Huus til Huus og borttog alle Geværer og Vaaben, som fandtes hos Indvaanerne, uden ringeste Modstand og uden at een eneste Embedsmand i Nærheden foretog det Allermindste, for at standse dette Uvæsen. Istedetfor at erfare, at Hovedmændene: *Jörgensen*, *Phelps*, *Savignac* og *Liston*, tilligemed den övrige Bande, af Övrigheden vare blevne grebne og hængte som Sörövere i Ræerne paa deres Skib, maae vi med Blusel berette, at man ei gjorde dem den ringeste Fortræd, og at de, hvad vi senere ville erfare, bleve adlydte i Alt, hvad de befalede og foretoge, uden Forhindring eller Undtagelse. Man er derfor meget tilböielig til at antage disse Begivenheder for en Dröm, hvis herom ikke haves og foreligge os officielle og uomtvistelige Meddelelser og Actstykker.

Efter Udfærdigelsen af ovenstaaende to Proclamationer tog *Jörgensen* Stiftamtmandens Bolig i Reikiavik i Besiddelse, bröd Seglet paa Comptoiret og tilegnede sig Archivet og Papirerne paa samme, og etablerede sammesteds et saakaldet „Regjerings-Comptoir" for Island, hvorfra *Jörgensen* og *Phelps* vilde regjere Öen. Begyndelsen hermed skete ved at löslade 4 i det derværende Tugthuus indsatte Forbrydere, der af *Jörgensen* tildeeltes Pas til at begive sig hvorhen de vilde. Dog blev den ene, en mistænkt Morder, kort derpaa atter indspærret.

Jörgensen vedblev fra nu af uforstyrret, som Islands retmæssige Herre og Besidder, at styre Landet. Han udstedte i de fölgende Dage Ordres til Kjöbmændene at sælge deres Varer til bestemte Priser; han confiskerede og inddrog i den saakaldte „Statscasse" Alt, hvad der kunde inddrages. Den förste Dag, han regjerede, bleve Kramboderne og Pakhusene i Reikiavik, tilhörende danske udenfor Island bosiddende, eller blot fravæ-

rende Handelsmænd, lagte under Beslag, og til de fraliggende Handelspladser sendtes Commissairer, for at udföre samme Hverv; *Savignac* erholdt endog den særskilte Bevilling, at udtage af Kjöbmændenes Varebeholdninger Alt, hvad han selv önskede; og den 26de Juli udstedte *Jörgensen* endog en Ordre til at confiskere en Kjöbmand *Jess Thomsens* Varebeholdning og Eiendele til Islands Bedste, hvilken Ordre var affattet paa samme Maade, som Regenter pleie at udstede deres Ordonnancer, og begynder den derfor saaledes:

„Islands Beskytter og Höistcommanderende til Lands og Vands"

K. *Jörgen Jörgensen*

„Gjöre herved vitterligt": etc. etc.

Benævnelsen „Konge" havde han ikke vovet at udtale, men blot betydet det med det förste Bogstav, omendskjöndt der vilde ikke være bleven krummet et Haar paa hans Hoved herfor, saalidt som for alle hans övrige Voldsgjerninger.

Den 27de Juni tilskrev *Jörgensen* Biskoppen *Vidalin* saaledes:

„Herr Biskop!"

„Det er hermed bekjendtgjort, at Vi have Aarsag til at være „misfornöiede med adskillige Embedsmænd og derfor have befalet „Landfoged *Frydensberg*, ei at udbetale Noget af Cassen, indtil „Embedsmændene have skriftligen erklæret sig: om de önske at „opfylde hvad Proclamationen paabyder, eller de önske at ansee „Kongen af Storbritannien eller hans Undersaatter som Fiender, „hvilket i saa Fald strax skal offentligen bekjendtgjöres til Hans „Kongelige Majestæts Krydsere og Orlogsskibe".

Jörgen Jörgensen.

Jörgensen dannede sig ogsaa en til hans Værdighed passende Livvagt, bestaaende af de frigivne Malificanter og nogle Dagdrivere, tilsammen 8 Personer, med hvilken han den 2den Juli lod arrestere Assessor i Overretten, *Einardsen*, og före ham til Reikiavik, hvor han holdtes fængslet i 10 Dage, fordi han paa *Jörgensens* Befaling havde undladt at komme til Byen og overtage Stiftamtmandsforretningerne. Samme Dag lod *Jörgensen* sin Livvagt fængsle Landfoged *Frydensberg*, fordi *Jörgensen* troede, at Landfogden vilde styrte ham. Fölgen af disse Arrestationer og den yttrede Frygtsomhed foranledigede *Jörgensen* den 11te Juli til at udstede den 3die Proclamation, saalydende:

P. M.

Ifölge vor Proclamation, dateret den 26de Juni 1809, skulde i de nærmeste Steder Nationens Repræsentanter have været forsamlede, for at afgjöre, hvad der kunde tjene til Landets Tarv, men endnu finde Vi, at Övrigheds-Personerne langtfra have gjort de fornödne Anstalter til en nödvendig Sammenkomst. Vi have derfor ei længer været istand til at modstaae den almindelige Mands Önske, som ei alene har soliciteret hos mig om at bestyre Landets Sager, men endogsaa i hundredetal have tilbudt sig, uden mindste Tvang, at lade sig hverve til Landets Forsvar.

1. Derfor er det herved erklæret: at Vi *Jörgen Jörgensen* have paataget os Landets Bestyrelse, som Beskytter, indtil en ordentlig Constitution er fastsat, med fuld Magt til at före Krig og slutte Fred med udenlandske Potentater.

2. At Krigsfolket har udnævnt mig til deres Anförer til Lands og Vands og til at forestaae det hele militaire Departement i Landet.

3. At det islandske Flag skal være blaat med 3 hvide Stokfiske, hvis Ære Vi vil paatage os at forsvare med vort Liv og Blod.

4. At Stiftamtets Segl er ei mere gjældende, men alle offentlige Documenter af Vigtighed skal være underskrevne af mig med mit Segl (*J. J.*), indtil Repræsentanterne kan forsamles og foranstalte et passende Segl.

5. At alle de Embedsmænd, som af Kjærlighed til Fædrelandet have indgivet Begjering om at forblive i deres Embeder og tjene Landet i denne farlige og vanskelige Stilling, det nylig stod i — skulle vedblive at nyde deres Lönninger, hvorimod de Embedsmænd, som boe i Nærheden og ikke have erklæret sig, ere herved ganske og aldeles afsatte fra deres Embeder, med mindre de inden den 20de Juli indgive skriftligen gyldige Aarsager, hvorfor de ei have indsendt deres Resignation, eller Löfte om Vedblivelse i deres Embeder, og efter den Dato skal indgives en Liste, i hvilken man kan see, hvilke Embedsmænd vedblive i deres Embeder, og hvilke ikke, og fra den Dag skal enhver Person i Landet, der adlyder een eneste Befaling fra slige Personer, ansees som en Forræder; dog give Vi endnu 4 Ugers Tid til de længstbortliggende Steder.

6. At alle Embedsmænd, som resignere og önske det, skulle transporteres frit til Kjöbenhavn, naar dertil findes Leilighed. Imidlertid byde og befale Vi, at alle saadanne Embedsmænd skulle holde sig færdige til at sendes til Westmanö, for at de ikke ved deres Cabaler skulle forstyrre den almindelige Lyksalighed og Fred, undtagen de kan skaffe behörig Caution for deres gode Opförsel.

7. At Vi have med störste Fornöielse seet, at den islandske Geistlighed har fremmet Fred og god Orden i det farlige Tidspunkt, hvorfor Vi love at udbetale dem deres Lönninger og Pensioner til deres Enker, samt saameget muligt forbedre deres Kaar.

8. At Landet skal sættes i ordentlig Forsvarsstand, uden mindste Forhöielse af Skatter.

9. At en Person skal gives Fuldmagt til at ratificere Fred med Hans Majestæt Kongen af Storbritannien.

10. At alle engelske Undersaatter skal have fuldkommen Frihed i Landet til at handle og nedsætte sig, naar de ei forbryde sig imod Landets Love, og alle, som uforskyldt fornærme nogen Undersaat af den Kongelige Storbritanniske Majesæt, skal straffes.

11. At ingen civile eller geistlige Embeder maae besættes af andre end indfödte Islændere.

12. At Vi forpligte os til at nedlægge vort Embede, i det Öieblik en Forsamling af Nationens Representanter har fundet Sted, og som skal sammenkaldes næste Aar den 1ste Juli 1810, og naar samme har fastsat en ordentlig Constitution, hvori og den fattige og simple Mand erholder ligesaa megen Andeel i Regjeringen som den fornemme.

13. At al dansk Eiendom paa Öerne skal confiskeres til Landets Bedste, og den, som skulde skjule nogen Cassebeholdning eller andre danske Eiendomme, skal straffes.

14. At Amtmændene, enten de vedblive deres Embeder, eller ei, skulle sörge for denne Proclamations Befordring og lukke og forsegle alle danske Pakhuse i deres Amter, samt modtage alle Cassebeholdninger tilhörende de Danske.

15. At adskillige Embedsmænd have af Frygt for den danske Regjering ei erklæret sig, men have underrettet mig om, at de fuldkommen bifalde nærværende System og selv önske paa en vis Maade at blive anmodede om at styre Landets Sager; men,

siden Vi ei have andet i Sigte end Landets Bedste, tillade Vi dem, som ei ere besjælede af Patriotisme nok til at elske deres eget Fædreneland, at reise til Kjöbenhavn.

16. At Vi ere nödte til for Vor egen Værdigheds Skyld, ei at taale den mindste Uærbödighed, ei heller at nogen overskrider den mindste Artikel i denne Vor Proclamation, som alene har Hensyn til Landets Bedste, og derfor höitideligen erklærer, at den Förste, der skulde forsöge paa at forhindre Landets Lyksalighed eller forstyrre den almindelige Fred, skal ufortövet straffes paa Livet, uden at have den mindste Fordeel af den civile Ret.

17. I alle andre Henseender skulle Love og Forordninger gjælde saaledes som forhen, indtil Constitutionen er fastsat, undtagen, at enhver Islænder kan fare frit frem og tilbage i Landet, hvor han önsker, og handle, hvor han finder for godt, uden Pas fra Amtmanden eller andre Authoriteter; dog maae alle Domme underskrives af mig, förend de exeqveres.

Reikiavik den 11te Juli 1809.

Udgivet under Vor Haand og Segl.

Jörgen Jörgensen.

(L. S.)

Beskytter af hele Island og Höistcommanderende til Lands og Söes.

Det Förste, som *Jörgensen* nu foretog sig, var at heise det islandske Flag paa et af Phelps occuperet Pakhuus, under 11 Salutskud fra Skibet „Margrethe and Anne", og proclamere Oprettelsen af et Regjerings-Comptoir i Reikiavik, og under 1ste August befalede *Jörgensen* Biskoppen at ægtevie forskjellige adskilte Personer med andre Personer.

Overeensstemmende med Proclamationen af 11te Juli § 8 skulde Öen sættes i Forsvarsstand, til hvilken Hensigt der blev anlagt et Batteri ved Byen af Besætningen paa Skibet Margrethe and Anne under Phelps Opsyn, hvorfor dette Batteri blev givet Navn af „Fort Phelps". Til Batteriets Armering blev opgravet nogle 150 Aar gamle Jerncanoner; Krudt og Bly blev taget fra de Byen værende Beholdninger, og til Commandant i Fortet blev ansat en dansk Bödker, der tillige var *Jörgensens* Politibetjent. Havde Authoriteterne anvendt samme Activitet ved Krigens Udbrud og brugt disse Canoner, var Island neppe bleven

erobret af et armeret Handelsfartöi med i det Höieste en Snees Mands Besætning.

Paa denne Tid ankom til Reikiavik et dansk Handelsskib „Tykkebay" kaldet, forsynet med engelske Licencer, men det blev desuagtet strax af *Jörgensen* befalet henlagt under „Margrethe and Annes" Canoner, frataget alle Breve og Documenter, der bleve aabnede og læste af *Jörgensen* og hans Medhjælpere, inden de bleve udleverede ifölge deres Adresser, og Ladningen tilligemed en Sum af 10,000 Rdr., opsendt af Regjeringen til Gagering for Embedsmændene m. m., gjort til god Prise. Landfoged *Frydensberg*, til hvem Pengene vare bestemte og som desuden havde den övrige Cassebeholdning i Forvaring ligesom Sysselmand *Kofod*, der havde en anden Kongelig Casse under sin Bestyrelse — erholdt under 11te Juli Ordre af *Jörgensen* at aflevere disse Cassebeholdninger, der tilsammen udgjorde 20,000 Rdr., til ham. *Jörgensen*, ledsaget af sin Livvagt, gjennemreiste nu uden ringeste Forhindring hele Landet lige til de nordligste Egne, deels for at inddrage de offentlige Casser, og deels for at skræmme Embedsmændene, hvis dette paa et enkelt Sted var nödvendigt. Hvor han ei selv kunde komme, sendte han blot en Commissionair, der blev lige saa blindt adlydt, og som tvang Beboerne til at modtage de engelske Luxusartikler i Bytte imod indenlandske Producter. *Jörgensen* blev saa almindelig adlydt, at han, foranlediget af en Klage, i en Skrivelse af 24de Juli, befalede Sysselmanden paa Westmanö at afsætte Factor *Paulsen* sammesteds og sende ham som Arrestant til Reikiavik, hvilket ogsaa skete; dog blev han efter nogle Dages Arrest atter lösladt, og ved *Jörgensens* Ordre af 6te August paalagdes Justitiarius i Overretten, *Stephensen*, at lade Sagen nærmere undersöge og paadömme med Tilföiende: „Dog til Vort nærmere Eftersyn maa indsendes".

En til Örebakke med et Handelsfartöi ankommen Kjöbmand, *Lambertsen*, maatte paa *Jörgensens* mundtlige Ordre reise til Reikiavik og der aflevere alle medbragte Breve og Documenter. Men, da *Jörgensen* formodede, at han havde gjemt nogle af dem, befalede han under 9de August at lade arrestere *Lambertsen*, indtil han havde afleveret alle Papirer og Documenter, og overleveret til *Jörgensen* den til Örebakke ankomne Skibsladning, „samt i et og alt gjort Os tilbörligt Regnskab for samme". Dette

Forlangende maa være blevet opfyldt, eftersom *Lambertsen* næste Dag blev sat i Frihed.

Paa samme Maade blev det danske Skib „Seien", fört af Capitain *Petersen*, der ankom til Reikiavik med engelsk Licence, besat med bevæbnet Mandskab fra „Margrethe and Anne", og bleve Skibspapirerne og de medbragte Breve og Papirer ved *Jörgensens* Befaling borttagne, og ved sammes Ordre af 9de August blev Skib og Ladning confiskeret.

Saaledes drev *Jörgensen* med en Vagt af en halv Snees Mand uforstyrret sit Uvæsen, uden at, os vitterligt, eet eneste Menneske gjorde noget Forsög paa at befrie Landet for denne Voldsmand, og rimeligviis vilde *Jörgensen* fra de islandske Embedsmænds og Befolkningens Side uforstyrret have levet og være död som Konge af Island, og Stiftamtmanden til sin Död have siddet arresteret, dersom den engelske Regjering ikke havde gjort Ende paa dette Uvæsen. Dog er det os en Pligt at anföre, at Sysselmand i Skaptafjelds-Syssel, vestre Halvdeel, *Gudmundsen*, boende i Wick, 30—40 Mile fra Reikiavik, den 10de August 1809 udstedte et Slags Udfordring til *Jörgensen*, hvori det hedder: „At Din og „Dines Sikkerhed skal være ophört i det samme Öieblik, Du „passerer Jökulsaae".

Gudmundsen tog ogsaa de hertil sigtende Foranstaltninger; men, da Afstanden var stor, og *Jörgensen* ikke kom til Skaptafjelds-Syssel, og *Gudmundsen* ikke til Reikiavik, saa var Faren ved denne Trusel ikke stor. At *Jörgensens* Herredömme var forbi, da Udfordringen blev udstedt, kunde *Gudmundsen* ikke vide, og derfor er hans Mandighed uforkrænket, om end Virkningen ikke blev sporet.

Men Comedien blev nu endt paa en anden Maade. Den 9de August indkom nemlig til Reikiavik et engelsk Krigsskib „The Talboth", fört af Capitain *Jones*. Nogle af Indbyggerne i Byen opfordrede nu denne til at yde det værgelöse Land Beskyttelse, hvilket han velvilligen lovede og udförte. Stiftamtmanden blev befriet af sin Arrest, det islandske Flag ströget, Flagstangen itubrækket og „Fort Phelps" demoleret. En ny Convention blev afsluttet, omtrent af samme Indhold som den, der var bleven sluttet med Capitain Nott, og Enhver traadte nu atter i Besiddelse af sin Eiendom og sine Rettigheder.

Saaledes endtes *Jörgensens* Regjering, der havde varet fra 25de Juni til 9de August. Stiftamtmand *Trampe* overtog dog ikke mere sit Embede, men afreiste den 25de August med Skibet „Margrethe and Anne" til England, for at söge Erstatning hos den brittiske Regjering for de for Island havte offentlige og private Tab samt fordre *Jörgensen* og hans Medhjælpere straffede. *Phelps* reiste med paa samme Skib, hvorimod *Jörgensen* gik ombord paa det tagne danske Skib „Orion"; dog skulde begge Skibe fölges ad.

Dette Selskab synes at maatte have været for Herr Grev *Trampe* noget ubehageligt; men det lange Samqvem med disse Rövere har vel vænnet ham til deres Selskab. Grev *Trampe* oplevede paa denne Reise nye Uheld. Den 28de August opkom Ild i Skibet, som han var paa, og som med dets Ladning fortæredes af Luerne, hvorimod Besætningen og Passagererne reddede sig ombord i „Orion", som derved blev saa overfyldt med Mennesker, at det atter maatte vende tilbage til Reikiavik. Da Capitain *Jones* endnu laae her med „the Talboth" tilböd han sig at medtage Stiftamtmand *Trampe*, tilligemed Sysselmand *Kofod* og Kjöbmand *Sivertsen*, som Greven nu overtalede til at reise med sig, for at tjene ham som Vidner.

Jörgensen afseilede paany med „Orion" til London. Man har ikke senere erfaret, at Stiftamtmand *Trampe* og hans Ledsagere have i England udrettet Noget til Öens Fordeel, eller at *Jörgensen* og hans Medhjælpere ere blevne tiltalte eller straffede for deres Færd.

Rigtignok udgav den brittiske Regjering noget efter en Befaling, som forböd dens Undersaatter at udöve Voldsomheder imod Island, eller andre værgelöse Lande under Krigen. Men neppe var denne Befaling nogen Fölge af Stiftamtmandens Forhandlinger med den engelske Regjering. Stiftamtmand *Trampe* afreiste derpaa med sine Ledsagere fra England til Danmark, hvor man i Publicum morede sig meget over denne Historie og Grev *Trampes* Ulykker. Til Belönning for sine Bedrifter og Lidelser blev Greven nogen Tid derefter af Kong *Frederik VI.* ansat som Stiftamtmand i Trondhjem, hvor han döde den 16de Juli 1832. uden at man endnu havde glemt hans islandske Begivenheder og Fataliteter.

Til Danmark kom Efterretningen om Islands Besættelse af Englænderne og *Jörgensens* Usurpation m. m. over Norge ved en Rapport fra General *v. Krogh* i Trondhjem. Som Fölge heraf befalede Kongen under 10de September 1809:

. . . „Tilförsel af ethvert Slags Vare til Island ophörer fra nu af „og indtil nærmere Ordre", — en Befaling, hvorunder alene Indbyggerne og ikke Englænderne kom til at lide, men som dog ikke ret vel kunde være anderledes. Af ovenstaaende Relation vide vi, at *Jörgensens* og Englændernes Herredömme for lang Tid siden var til Ende, inden denne Kongelige Ordre udkom.

Slutteligen ville vi, som sædvanligt, samlet omtale de i denne Periode forefaldende Begivenheder paa Kysterne og paa Havet.

Vi have forhen omtalt Caperförer *Wulffsen*, der i Krigen oftere havde udmærket sig ved Dristighed og Mod.

Efter Actionen den 17de Mai (III. Bind, Pag. 466) löb *Wulffsen* ind paa Rheden af Hals i Indlöbet af Liimfjorden, for at reparere sit Skib, men löb atter ud den 6te Juni. Den 7de hörte han en Canonade langt borte mod Öst og ilede for fulde Seil efter Lyden, og, da han kom nærmere, erfarede han, at en Fegtning fandt Sted under den svenske Kyst imellem 2 smaa danske Capere og en engelsk Canonbaad. *Wulffsen* deeltog, saasnart han kunde, i Fegtningen, og efter ¾ Times Canonade maatte Canonbaaden, der kom fra Gothenborg, hvorhen den havde bragt danske Fanger fra Anholt, overgive sig. Den var armeret med 2 svære Canoner og besat med 1 Lieutenant, 1 Underofficier og 20 Mand.

Den 4de Juli nærmede sig paa Elbefloden 3 engelske Canonbaade en Convoi, der ledsagedes fra Glückstadt til Eideren af danske Canonbaade, under Commando af Sö-Capitain *Mossin* og Lieutenant *Klaumann;* men de engelske Canonbaade bleve ved et Par Skud fra vore Canonchaloupper drevne paa Flugten. Da Lieutenant *Klaumann* med 3 Canonfartöier senere paa Dagen convoierede 6 Coffardiskibe, blev han atter angreben af hine 3 engelske Canonbaade. Styrken var nu altsaa omtrent lige. Lieutenant *Klaumann* rykkede Fienden nær paa Geværskud og aabnede en virksom Cartæskild, hvorved han drev ham paa Flugten.

Fra den 12te Juli af krydsede nogen Tid en engelsk Fregat — som var den i Aaret 1807 rövede, danske Fregat Najaden — ved Wardöhuus, hvor den opbragte danske, norske og russiske Coffardiskibe, der bragte Kornvarer og Proviant fra Archangel og det hvide Hav til det nordlige Norge. Commandanten paa Wardöhuus-Fæstning, Capitain *Brock*, havde vel en Deel svære, men kun daarlige Canoner og en Besætning af 150 Mand, derimod intet Söværn, saa at han maatte være rolig Tilskuer ved hvad der forefaldt udenfor Canonernes Skudvidde, og var fölgeligen Coffardiskibene kun til Beskyttelse, forsaavidt de ankrede under Fæstningens Canoner, dem han forresten i hele Krigen ikke lösnede imod Fienden. Den engelske Fregat angreb og bombarderede ogsaa de russiske Stæder Kola og Kjelding (III. Bind, Pag. 536), der deelviis opbrændte. Desforuden krydsede flere andre engelske Krigsskibe i disse Farvande.

Af saadanne ankom den 4de Juli Cutterbriggen „Snake" paa 18 Canoner, under Commando af Capitain *T. Wang* (?), til Hasvig i Vest-Finmarken, hvis Besætning gjorde Landgang paa disse for alt Forsvar blottede Kyster, plyndrede og rövede, hvad de fandt hos Beboerne, deriblandt en nedgravet Kuffert, hvori laae 4500 Rd., tilhörende en Kjöbmand *Killengreen*, hvorefter „Snake" atter seilede bort den 9de Juli; men den 17de Juli kom den tilbage til Hasvig i Fölge med Briggen „Fanny" paa 14 Canoner, under Commando af Capitain *Sinclair*, og Besætningerne rövede nu i Fælledsskab alt det, som Briggen „Snake's" Besætning havde ladet tilbage, saa at Kjöbmand *Killengreen* alene angiver sit Tab til over 10,000 Rd. Begge Skibene forlode endeligen Hasvig den 21de Juli.

Den 22de Juli om Morgenen Kl. 8 kom disse to engelske Krigsskibe udenfor Hammerfest, som til sit Forsvar havde to Landbatterier, hvert paa 2 6-pundige Canoner. Det ene Batteri paa Hammerfest-Siden blev commanderet af Kjöbmand *Buch* senior, det andet Batteri, der var anlagt paa den anden Side ved Indlöbet til Havnen paa det saakaldte „Fuglenæs", blev commanderet af Kjöbmand *Akkermann* og Assistent *Hald*. Begge Batterier vare besatte med 28 Mand, og Hammerfest By havde desuden en Kystmilice paa 50 Mand, under Kystværnsbefalingsmand *Klercks* Commando.

Ved de to fiendtlige Skibes Nærmelse aabnede först Fuglenæs-Batteri sin Ild og kort efter Batteriet ved Hammerfest By, hvilke besvaredes med Skibenes glatte Lag, saa at sidstnævnte Batteri efter 1½ Times Canonade og 2 Mands Tab blev forladt af Besætningen og besat af Fienden, som vedblev at beskyde Fuglenæs-Batteri — der kun kunde chargere med den ene Canon — indtil ogsaa dette Batteri maatte overgive sig.

Kystværnsbefalingsmand *Klerck* blev derpaa sendt ombord paa de engelske Skibe, som Parlementair, for at erfare Fiendens Hensigt. Den engelske höistcommanderende Officier lovede at ville beskytte Byen, ifald Fiendtlighederne ophörte, i modsat Fald vilde Byen blive stukken i Brand. *Klerck* medbragte ogsaa et Brev fra den engelske höistcommanderende Officier til den norske Höistcommanderende; men, da Ingen forstod Engelsk, kunde man ikke gjöre, hvad der forlangtes i Brevet. Fienden lod derfor 5 Barcasser med Mandskab besætte Fuglenæs-Batteri og Byen, der afvæbnede Kystværnet, som derpaa, ligesom Besætningen paa Fuglenæs-Batteri, for största Delen löb over Fjeldene til deres Hjem.

Under Actionen skjöd Fienden 250—300 Skud, og Batterierne 110 à 120 Skud. Fienden havde 1 Död, som blev begravet paa Hammerfest-Kirkegaard.

Englænderne forbleve i Hammerfest til den 30te Juli om Aftenen, i hvilken Tid de sprængte Canonerne og demolerede Batterierne, itusloge Meubler og Vinduerne i næsten alle Huse og begik mange Voldsomheder, lige indtil at opbrække og röve Fattigblokken.

Den höistcommanderende General i Trondhjem, *v. Krogh*, havde ingen Hjælpemidler til at forhindre lignende Ulykker i Fremtiden. Af et Handelshuus i Trondhjem laante han 4 8-pundige Canoner, som under Commando af Lieutenant *Wittrup* og en Besætning af 2 Underofficierer og 32 Mand Landeværn afsendtes til Beskyttelse for Handelsetablissementet paa Hundsholmen ved Bodö. Hammerfest formaaede Generalen ikke at besætte. Dog foranledigede disse Angreb, at der i Trondhjem blev bygget et Par Orlogsbrigger, hvormed disse Farvande skulde beskyttes i det kommende Aar.

Den 28de Juli havde Maanedslieutenant *Andersen* fra Chri-

stiansand med en Canonbaad en Affaire med en engelsk Skonnert paa Höiden af Mandal, hvorved den agterste Canon sprang og saarede 3 Mand. Ikke desmindre blev Skonnerten fordreven fra disse Farvande, efterat den uhindret havde tumlet sig i længere Tid imellem Jydland og Norge og havde der den 23de Juli erobret 4 Kornskibe, den 25de Juli 3 og den 28de Juli 5 Kornskibe samt en Caper.

Den 28de Juli jagede Caperförer *Osmund Torgersen* med en lille Cutter, armeret med een 4-pundig Canon og 4 Haubitser, under Norge en Skonnert, der förte amerikansk Flag, og gav den nogle Skud. Da disse bleve ubesvarede, antog *Torgersen* Skonnerten for en Coffardimand og udsatte sin Baad, for at besætte samme. Men pludseligt slog Skonnerten sine Canonporte op, viste 16 Canoner og engelsk Flag og aabnede en saa heftig Ild, at *Torgersen* iilsomt maatte söge Flugten og forfulgtes i 3 Timer under en vedvarende Canonade, saa at det var med den største Anstrengelse, at *Torgersen* kunde redde sig ind i Svanevaag Havn i Norge.

Den 29de Juli blev Postbaaden „Smidig", der löb imellem Jydland og Norge og kun var svagt armeret og besat, erobret af en engelsk Krydser.

Den 3die August forefaldt paa Fæstningen Christiansö et lignende tumultuarisk Optrin, som det, der den 7de September 1807 forefaldt paa Batteriet 3 Kroner (I. Bind, Pag. 284—285), efter Kjöbenhavns Beleiring.

Paa Fæstningen Christiansö laae en Besætning af omtrent 200 Mand af det daværende Marine-Regiment, for største Delen bestaaende af hvervede Udlændinge. Af disse vare allerede i Juli Maaned 7 Mand deserterede i et Fartöi og vare blevne optagne af et forbiseilende Skib. Resten nærede samme Plan og ventede kun paa Leiligheden hertil. Den af Major *v. Schill* foretagne Expedition paaskyndte Udförelsen, idet man vel vidste Maaden, hvorpaa han havde begyndt, men ikke, hvorledes han endte den. Man nærede derfor den Plan at forene sig med ham. Den 2den August viste sig de förste Spor til Besætningens Opstand, og denne steeg den næste Dag til det Höieste, idet Besætningen forsamlede sig og mishandlede deres Officierer, som vilde modsætte sig dem, og, da de erfarede, at Commandanten,

Capitain *Kohl* af den Kongl. Marine, havde allerede meldt det Passerede til Bornholm, saa arresterede Oprörerne samme Dag samtlige Officierer og plyndrede Commandantens Bolig, ved hvilken Leilighed Commandanten blev saaret af et Bajonetstik i Siden. Derefter bleve Fæstningens Canoner fornaglede, den störste Deel af Krudtet og Ammunitionen kastet i Havet, og Besætningen indskibede sig med Vaaben, Ammunition og Proviant, 7 Haubitser og en Deel Krudt paa to til Havnen opbragte Priisskibe samt paa 2de til Fæstningen hörende större Baade og gik saaledes under Seil, med Baadene paa Slæbetoug af de större Skibe, medtagende Commandanten og samtlige Officierer. Da Oprörerne vare komne saa langt til Söes, at ingen Fare mere var at befrygte, bleve de sendte tilbage i to Joller. En Caper fra Kjöbenhavn, under Commando af Capitain *Janssen*, tvang Oprörerne til at kappe de to store Baade fra sig, efterat deres Besætning var gaaet ombord paa Skibene.

Kort efter at Oprörerne havde forladt Fæstningen, opkom Strid imellem Hovedmændene, og en af dem vilde i Raseri tænde Ild i det ombord værende Krudt; men han blev hurtigt overmandet og ligesaa hurtigt standretlig straffet ved at kastes overbord.

Da der imellem Oprörerne ikke gaves nogen Sökyndig, maatte de söge det nærmeste Land, som var Carlshamn i Sverrig, hvorfra de förtes til Christianstad. Den svenske Regjering beordrede ved Efterretningen herom en Söofficier, *Palmqvist*, at afseile fra Carlscrona, for at besætte Christiansö. Men Fæstningen erholdt strax en ny Besætning m. m. fra Bornholm, saa at Gouverneuren sammesteds allerede den 7de August kunde indmelde til Kongen, at Fæstningen igjen var i Forsvarsstand, hvorfor Expeditionen fra Carlscrona forblev uden Fölger.

Imidlertid vare slige Optrin saa hyppige, at man er berettiget til at antage, at disse Mennesker ikke bleve behandlede, som de burde, eller at de med dem indgaaede Forpligtelser ikke bleve holdte. I al Fald lærte, som det lader, Regjeringen og Armeebestyrelsen Intet ved Gjentagelsen af slige Optöier.

Den 7de August laae Sölieutenant *Klaumann* med 4 Canonchaloupper i Ostefloden, der falder i Elben, for at dække Generallieutenant *v. Ewalds* Tilbagegang over Elben med sit Corps (III, Bind, Pag. 548). Ifölge Escadrechefen, Capitain *Mossins*

Ordre skulde Lieutenanten Kl. 5½ om Morgenen afgaae til Freiberg; men Englænderne spærrede Osteflodens Munding med 2 Brigger paa 18 og 1 Brig paa 14 Canoner samt 1 Canonbaad, der laae til Ankers ved Otterndorff. Da Lieutenant *Klaumann* havde naaet Mundingen af Ostefloden, holdt den fiendtlige Escadre ned paa ham, ankrede paany, og en levende Action begyndte fra begge Sider, under hvilken Fienden atter maatte lette Anker, og blev under en vedvarende Ild jaget til henimod Brunsbüttel, hvorfra Maanedslieutenant *Wriedt* kom Lieutenant *Klaumann* til Hjælp med 1 Canonbaad, hvorved Englænderne efter 2½ Timers Kamp bleve drevne ned ad Elben, uden at de danske Canonfartöier led nogetsomhelst Tab.

Den 7de August traf Caperförer *Wulffsen* i Cattegattet en engelsk Cutter, der havde tilföiet de paa Norge farende Skibe stor Skade. Cutteren gjorde strax Jagt paa *Wulffsen*, der lod som han flygtede, for derved at erholde Leilighed til desbedre at tugte Cutteren; og, da denne var kommen ham nær paa omtrent 300 Alen, gav *Wulffsen* Ild, som Cutteren besvarede med Heftighed; dog efter ¼ Times Fegtning tog den Flugten og forfulgtes af *Wulffsen* til langt ud paa Natten. *Wulffsen* havde vel herved erholdt nogle Skud i Skroget paa sit Skib, men ellers ikke lidt noget Tab.

Man seer heraf, hvilken Nytte nogle större Krigsskibe her vilde have udrettet, og som, stationerede i Frederiksværn eller Christiansand, kunde have gjort Udfald og bortjaget fiendtlige Capere og mindre Krigsskibe, naar Leilighed dertil gaves, hvorved Forbindelsen imellem Jydland og Norge saavel som Korntilförselen fra Danmark vilde i det Mindste været betydeligen lettet.

Den 10de August om Morgenen blev fra Varden ved Frederiksværn meldt en Krigs-Brig, kommende sydfra. Capitain-Lieutenant *Sören-Bille*, der laae i Frederiksværns-Havn, gik ud mod den med 6 Canonchaloupper og Canonjollen „Löven" samt Canonjollen Nr. 7, der laae paa Forpost ved Svinör. Da Canonbaadene kom den nær, skjöd *Bille* et Par Skud efter Briggen, som nu tonede engelsk Flag, hvorpaa Kampen begyndte imellem dem. *Bille* gav under samme sin venstre Flöi Ordre til at omroe Briggen og angribe den agterfra, medens han selv med Canonchaloupperne „Harald Haarfager" og „Frederiksværn" roede langs

Bredsiden, for at angribe den forfra, hvorpaa hele Flottillen efter 1 Times Fegtning roede lige ind paa Briggen, som, da Flottillen kom den paa Geværskuds Distance, strög sit Flag efter et Tab af 1 Död og 4 Saarede, hvorimod *Bille* havde et Tab af 3 Döde og 2 Saarede, alle paa Canonchaloupen „Frederiksværn." Briggens Navn var „Alart", bortrövet ved Kjöbenhavns Beleiring 1807 (I. Bind, Pag. 346), under Capitain *Tillards* Commando, armeret med 19 Canoner og besat med 96 Mand. „Alart" blev derpaa besat af Lieutenant *C. Grove*, fört til Frederiksværn og senere brugt ved Forsvaret af de norske Kyster.

Den 12te August laae den norske Caper „John Bull" under Caperförer *Schougs* Commando ved Sandö, ved Hvalöerne, hvor den saae et stort, tremastet Skib ligge imellem Koster og Ramsö-Skjærene. Capitain *Schoug* seilede samme Dag hen til Skibet og fyrede nogle Skud foran og over det, for at faae det til at tone Flag, og omsider, da Caperen kom nærmere, blev det engelske Flag heiset over det danske, der tilkjendegav, at Skibet var erobret, og Caperen blev modtaget fra samme med en saa virksom Musketild, at den i ¼ Time erholdt 1 Mand död og 7 saarede og blev derved nödsaget til at fjerne sig, uden at kunne gjenerobre Skibet, hvilket ikke senere blev muligt, da den Dagen efter, den 13de August, modtog Rhederiets Ordre at seile hjem, eftersom Caperierne ifölge Kongelig Befaling af 2den August ophörte fra dansk, men derimod uforstyrret vedblev fra engelsk Side (III. Bind, Pag. 536).

Den 29de August gik Premierlieutenant *Halling* med 7 Canonchaloupper og 3 Canonjoller, som Convoi for 83 Coffardiskibe fra Brunsbüttel til Eideren, paa en Tid, da der ved Cuxhaven laae en engelsk Escadre, bestaaende af 1 Fregat, 5 Brigger og 1 Canonbaad. I Spidsen af Convoien beordredes Lieutenant *Klaumann* med 4 Canonchaloupper; Flanken dækkedes af de 3 Canonjoller, og selv fulgte Lieutenant *Halling* i Queuen med 3 Canonchaloupper.

Saasnart Englænderne fik Öie paa denne Convoi, lettede hele Escadren og holdt ned paa den. Lieutenant *Halling* gav da Convoien Ordre til at trække sig tilbage, og Lieutenant *Klaumann* beordredes med 2 Canonchaloupper at dække Retraiten,

medens han selv med de övrige Canonbaade gik imod den fiendtlige Overmagt. Fregatten og den ene Brig gik tilbage til Cuxhaven, hvorimod de 4 Brigger og Canonbaaden seilede ned imod den danske Canonflottille, og Kl. 1½ om Eftermiddagen, da Convoien var bragt i Sikkerhed, begyndte en levende Træfning, hvorved dog Englænderne jevnt retirerede og forfulgtes af de Danske. Kl. 4 om Eftermiddagen forenede Lieutenant *Klaumann* sig atter med Lieutenant *Halling*, og Kampen fortsattes, under hvilken den engelske Canonbaad kom i Læ af Briggerne, blev afskaaren og forladt af Besætningen, der medtog Flaget og gik ombord i Briggerne. Senere erholdt de Danske en Forstærkning af 2 Canonchaloupper fra Brunsvig, og Kampen blev fortsat til Kl. 7¾ om Aftenen, da Englænderne aldeles trak sig tilbage. Den erobrede Canonchalouppe, der var armeret med 2 12-pundige Metalcanoner, indbragtes til Glückstadt.

I denne for den danske Marine saa hæderlige Fegtning omtales alle Befalingsmænd og hele Besætningen med megen Berömmelse for Tapperhed og god Conduite, og særlig Maanedslieutenant *Wriedt* for Raskhed og god Manoeuvre.

Under Krigen bleve, hvad vi allerede have omtalt, alle Fyrene slukkede paa de danske og norske Kyster. Englænderne erstattede disse paa de vigtigste Steder ved armerede Fyrskibe. Saaledes henlagde de i Sommeren 1809 ved Skagens-Rev, 2 Mile fra Land, Briggen „the Minx" paa 15 Canoner, under Commando af Lieutenant *le Blanc*. For at ödelægge eller fordrive dette Fyrskib, gik den 2den September om Formiddagen Kl. 10 Söpremierlieutenant *N. H. Tuxen* ud fra Skagen med 6 Canonfartöier. Saasnart Briggen bemærkede den lille Flottille, lettede den Anker og sögte med Seil og Aarer at flygte; men, da det var temmelig stille, indhentedes den om Eftermiddagen Kl. 5, 4 Mile fra Skagen, og nu begyndte en Kamp, der förtes med stor Tapperhed og Udholdenhed fra begge Sider og som endte efter 3 Timers Fegtning med at Briggen overgav sig med en Besætning af 47 Mand, hvoriblandt 2 Döde og 10 Saarede, medens den danske Flottille ikke havde lidt noget Tab. The Minx förtes samme Aften til Fladstrand.

Lieutenant *Tuxen* roser særlig Secondlieutenant *Linde* og

Maanedslieutenanterne *Thetens*, *Trolle*, *Söborg* og *Beck* ligesom hele Besætningen for Tapperhed og Udholdenhed.

Da begge Fyrlanternerne, hvoraf den ene var gjennemskudt, ogsaa bleve erobrede, saa kunde Englænderne ikke henlægge noget andet Fyrskib ved Skagen, inden nye Lanterner bleve besörgede fra England.

Saaledes havde vort tappre Söværn i denne sidste Periode erobret 2 engelske Orlogs-Brigger.

XXI. Capitel.

Fra Vaabenstilstanden i Magnor den 14de September til Freden i Jönkjöping den 10de December 1809.

Vaabenstilstanden til Magnor var fra norsk Side vistnok nödvendig. Armeen havde dengang, den blev sluttet, kun Bröd paa 14 Dage og vilde altsaa ifölge Prinds *Christian August's* og Præsident *Kaas's* Rapporter efter Forlöbet af denne Tid blive oplöst. Ogsaa have vi forhen omtalt, at Prinds *Friederich* af Hessen under 27de August meldte Kongen: „at hele Armeen er slet munderet „og færdig at mangle Alt" (III Bind, Pag. 593). Endog Præsident *Kaas* meldte under 20de September til Kongen: „Norge „har aldrig havt större Trang til Korntilförsel end nu, da alle „Magaziner ere tomme, og Hösten har været overordentlig slet. „Skulde Tingene blive i samme Stilling, maatte man hellere paa„lægge Handelen trange Baand, da Landets Marv" — formedelst de fiendtlige Caperier af de danske Kornskibe — „ellers ydes en „grusom Fiende, som vil udhungre Norge" . . . .

Det forekommer os derfor, at under saadanne Omstændigheder gives kun det eneste Middel til at redde det Hele, og dette Middel er: at standse med Krigen d. e. slutte Vaabenhvile, eftersom man med en saadan Armee ikke kan före Krig, langt mindre erobre udhungrede og tyndt beboede Lande og Provindser. Indledningen til en Fredsslutning var jo allerede gjort fra dansk Side, Basis for samme antaget fra begge Sider, og Omstændighederne ved Prinds *Christian August's* Valg til Thronfölger i Sverrig tydede noksom paa, at Sverrig ikke önskede at angribe Norge, naar blot de Svenske vare sikkrede for et Angreb fra de Norskes Side.

Da Vaabenstilstanden var afsluttet, bleve de norske Tropper, ifölge Conventionens § 3, med Undtagelse af en Observations-Cordon paa Grændsen, sendte tilbage til deres Garnisonsstæder og derfra hjempermitterede. Imidlertid maa Tilstanden paa den svenske Side af Grændsen ei heller have været glimrende; thi Statsraad *Adlersparre* skyndte sig særlig at bortsende Tropperne derfra. I en Skrivelse til Prinds *Christian August*, dateret Morast den 23de September, melder han:

.... „I det samme Öieblik jeg havde den Lykke at modtage „Deres Durchlauchtigheds naadige Skrivelse" — (af 13de September, altsaa inden Vaabenstilstanden var afsluttet) — „udfær-„digede jeg Befaling om Tilbagemarchen for Vest-Armeens begge „Flöie. Alle Tropper ere nu i Marche, med Undtagelse af een „Bataillon af Dal-Regimentet, som först bryder op om to Dage. „Vest-Armeens Hovedqvarteer forlægges til Carlstad. Comman-„danten paa Eda, Major *v. Arbin*, modtager og expederer Alt, „hvad der ankommer fra Norge til Vest-Armeens Overcommando. „Alle norske Indbyggere, Militaire, Reisende eller Almuesfolk, „kunne reise, hvorhen de ville i Sverrig"....

De norske Tropper bleve, efter 1½ Aars Fraværelse og udviist Tapperhed og Udholdenhed imod Fienden, overalt modtagne med stor Hæder og Æresbeviisning af deres Medborgere i deres Garnisonsstæder. Men neppe var denne Modtagelse nogensteds smukkere og hjerteligere end i Trondhjem, hvor, saa at sige, hele Byens Befolkning drog de Hjemkommende imöde med Jubel og Musik. De trondhjemske Tropper, der havde været beordrede söndenfjelds, bestode, hvad vi vide, af Grenadeerbataillonerne af 1ste og 2det trondhjemske Infanteri-Regiment og det 1ste trondhjemske Regiments Skarpskytter Division. Disse Troppers Udseende var i höi Grad mandigt og krigersk, og deres Paaklædning og Udrustning, om ikke glimrende, dog ret god. I al Fald kunde Öiet ikke opdage væsentlige Mangler, langt mindre Savn og Trang, hvorom der i Prinds *Christian August's* Rapporter til Kongen var skrevet og klaget saameget og uafbrudt i Löbet af det sidste Aar, og som noksom er omtalt i XX Capitel. Ved at see de hjemvendende kraftige og krigerske Folk var man berettiget til at kalde hine Klager overdrevne. I den Tid de trondhjemske 2¼ Batailloner havde staaet i Felten, havde de tabt

310 Mand Döde, deels imod Fienden, deels ved Sygdomme. Især havde den 2den trondhjemske Grenadeerbataillon lidt meget i Fegtningerne.

Nogle Dage efter Hjemkomsten til Trondhjem, eller i Enden af October 1809, bleve Tropperne af Borgerne beværtede til Middag, og derefter med et Bal i Exerceerhuset, som til den Ende var festligt smykket og illumineret. Desuden erholdt hver Underofficier 1 Rdr., de Menige ½ Rdr. og Enkerne efter faldne eller döde Soldater hver 10 Rdr. eller derover, hvilke Summer bleve samlede ved frivillige Bidrag imellem denne Byes patriotiske og velhavende Borgere.

Kong *Frederik VI.* undlod derfor ikke heller under 12te November 1809 at tilskrive Stiftamtmanden i Trondhjem, Angell, og takke ham og Trondhjems patriotiske Borgere for den værdige og smukke Maade, hvorpaa de havde modtaget de fra Felten hjemkomne Tropper.

Kort efter Vaabenstilstandens Afslutning overleverede Prinds *Christian August* til Prindsen af Hessen de Troppeafdelinger, der vare i eller i Nærheden af Christiania og i Grændsefæstningerne. I denne Anledning holdt Prinds *Christian August* en Tale foran Fronten af hvert Regiment eller Corps, hvori han takkede Tropperne for deres Disciplin, Orden, Troskab m. m. i den Tid, han havde commanderet dem, fremstillede dernæst Prinds *Friederich* af Hessen for dem som sin Ven og Efterfölger i Commandoen, og som den Hærförer, de kunde fæste Lid til; mindede dem om Normændenes bekjendte og hæderlige Troskab og Pligter imod Kongen og endte altid med et „længe leve Kong *Frederik VI.*"; hvilket blev besvaret af Tropperne og den forsamlede Folkemængde med 3 Gange Hurra! Samme Ceremoni blev derpaa af Prinds *Friederich* af Hessen gjentaget for Prinds *Christian August*; og det er naturligt, at denne Afsked og dette sidste Hurra for en Mand, der i flere Aar havde anført Armeen og deelt sammes og hele Landets Sorger og Nöd, og som med sine personlige Egenskaber havde vidst at vinde alle Hjerter, var meget rörende og levende, ja tildeels stærkere end for Kongen, saa at han ved denne Leilighed modtog de meest uskrömtede Beviser paa Normændenes Deeltagelse og Kjærlighed. Saaledes syntes Hurra-Raabene og Jubelen for Prindsen

i Frederikshald ikke at ville tage nogen Ende. Med taarefulde Öine forlod han Skuepladsen for saamegen Velvillie og Deeltagelse.

Omendskjöndt man ikke kan negte, at den svenske Regjering, især efter Vaabenstilstandens Afslutning, officielt viste sig velvillig og oprigtig i Særdeshed imod Norge, for atter at oprette de gamle Forhold, saa mangler der dog ikke Exempler paa, at Agenter, der maae antages at have staaet i den svenske Regjerings Tjeneste, benyttede sig af Vaabenstilstanden, for endnu at fremme de gamle Intriguer og Planer, der havde Norges Forening med Sverrig, altsaa Forræderi fra norsk Side, til Formaal.

Af saadanne Exempler maae vi anföre en Præst og Magister *Hans Jacob Arnberg* fra Särna-Sogn, som den 20de September ankom fra Sverrig til Fæmundshytten ved Röraas, hvorfra han, anholdt af de norske Forposter, tilskrev Bjergraad *Knoph* paa Röraas saaledes:

.... „Jeg er sendt efter min Regjerings Befaling i et meget „vigtigt Ærinde angaaende Handelen imellem begge Nationerne „samt et Project til en nærmere Forening, for at bekjendtgjöre „dette for Herr Bjergraaden og det övrige Commando paa Röraas".

„Jeg önsker derfor, at der maatte udvirkes mig Tilladelse „hos Militair-Commandoen til at komme til Röraas, samt Sik„kerhed og fri Passage for mig og to Bönder, som ere mine „Ledsagere"...

Præsten erholdt den ansögte Tilladelse, men blev strax efter Ankomsten til Röraas beordret at möde hos Brigadechefen, Oberst *v. Bang*, for nærmere at forklare sit Hverv. Præsten fortalte nu her, at han af Kronbefalingsmanden *Holmberg* — ifölge en Skrivelse fra Land-Cancelliet i Fahlun, hvilken i Landshövdingen, Baron *Nordins* Fraværelse var underskreven af *Oluf Forsland* og *Jean Noreus* — var overdraget at foretage en Reise til Norge, for at tilkjendegive, at Passagen imellem begge Riger var fri for Handlende og fredelige Borgere, understötte Oberst *Gahn* med hvad han forlangte og behövede, samt udföre et ham af Kongen paalagt, lignende, særegent Hverv om fri Passage over Grændsen.

Præsten, som Oberst *v. Bang* kjendte fra hans tidligere Ophold paa Röraas för Krigens Udbrud, fremviste derpaa i al Fortrolighed et Brev, som han foregav, at en Ven havde meddeelt ham

og hvori var fremsat de Punkter, som skulde lægges til Grund og tages under Ventilation ved Sverrigs og Norges Forening; disse Punkter vare:

1. Alle Forbud mod Handel paa Grændsen skulle ophöre strax paa den svenske Side, og alle Normænd ere der velkomne.

2. Dersom Norge og Sverrig forene sig, ophörer al Told, og Handelen er fri.

3. Sverrig har valgt Prindsen af Augustenborg af den Grund, at evig Fred skal herske imellem Nationerne. Alle Krigsbesværligheder paa Grændsen ville for alle Tider ophöre, ifald de Norske gaae ind paa Tilbudet.

4. Hvert Rige beholder og betaler sine Skatter; det ene betaler Intet for det andet.

5. Norge kommer ei under Sverrig. Begge Lande blive ligegode og selvstændige under en ligesaameget norsk som svensk Konge.

6. Dersom Russerne tage Sverrig, saa tage de ogsaa Norge. Danmark kan ikke forhindre det. Men, dersom Sverrig og Norge holde sammen, kan ingen jordisk Magt rokke dem.

Efterat Oberst *v. Bang* havde taget Copi af disse af Præsten medbragte hemmelige Forslag, lod han ham, uden at komme i Berörelse med nogen af Indvaanerne, ved en Officier transportere over Grændsen.

General *v. Krogh* i Trondhjem tog, ved Melding herom, Anledning til at skjærpe Grændse-Opsynet og forbyde al Passage over samme. Idet han under 30te September melder denne Begivenhed til Kongen, tilföier Generalen:

.... „Iövrigt tör jeg forsikkre Deres Majestæt, at ikke Peru's „Guld kan bevæge mine Landsmænd i Almindelighed til at „svigte en elsket Konge, der vil gjöre Alt for Norges Vel, samt „at jeg til sidste Blodsdraabe, med den norske Armees 2den „Division, efter Pligt skal modsætte mig ethvert Forsög i denne „Henseende".

Dette var ikke tom Tale, men den brave Generals og de patriotiske Trönderes oprigtige Tanker, hvilket forhen er omtalt (II Bind, Pag. 76—77 og 538, samt III Bind, Pag. 237—238.) Men ligesaa vist gaves der Individer, der havde modsatte Anskuelser,

især söndenfjelds, og for hvilke, efter hvad vi nu vide, Grev *Hermann Vedel* stod i Spidsen og i det intimeste Forhold til Statsraad *Adlersparre*. Der manglede ei heller paa svenske Agenter, som sögte at understötte Greven ved at udbrede hans Anskuelser. En af de bekjendt virksomste heri var Oberst *Gahn**), som dertil var beordret af Statsraad *Adlersparre*, Höistcommanderende for den svenske Armee omkring Eda og tilsidst for hele Vest-Armeen, og som i det Mindste corresponderede med Statsraaden herom. Oberst *Gahn* opholdt sig til den Ende i Sæter i Dalarne, hvorfra han ledede sine Foretagender og bearbeidede Beboerne paa Hedemarken, i Elverum, paa Röraas og nordefter. Det var Oberst *Gahn*, som sendte Præsten *Arnberg* til Röraas; men foruden ham sendte Obersten til Norge mange svenske og norske Agenter med Proclamationer, for at virke og tale til samme Hensigt. Oberst *Gahn* siger selv, at han corresponderede med mange Personer i Christiania, Trondhjem, Guldbrandsdalen, Österdalen, Elverum, ja tilskrev endog Fogden i Elverum og sin gjestfrie Vært i Björneby, hos hvem Obersten 1808 opholdt sig en Tid lang som Krigsfange efter Affairen den 25de April i Trangen (II Bind, Pag. 484—490), dog uden fra disse to værdige Mænd at modtage noget Svar. Oberst *Gahn* nævner i sine Rapporter mange Personer, med hvem han stod i Forbindelse, taler ogsaa om Penge „hvormed der skal holdes godt Huus", ligesom og at hans Planer og Anskuelse fandt meget Bifald og Understöttelse, hvilket tilvisse for en stor Deel var pralende Forhaabninger. Rigtignok modtog Obersten i Sæter Besög af et Par Handelsmænd fra Norge, for at tale om Forslagene; men dette var omtrent det hele Udbytte af hans Intriguer og Bestræbelser fra 24de August til 15de October, paa hvilke Dage hans Rapporter begynde og ende; dog kom han i November Maaned atter tilbage til Sæter. Paa Grændsen af Værmeland besörgede *Adlersparre* selv disse Intriguer.

Imidlertid fortsattes Correspondancen imellem *Frederik VI.* og Prinds *Christian August*, ligesom denne igjennem Statsraad

---

*) See: Handlingar rörande Sveriges äldra, nyare och nyaste Historia, VI Delen Pag. 83—115.

Adlersparre corresponderede med den svenske Regjering. Prindsen erholdt, som vi allerede have meddeelt, saaledes igjennem *Adlersparre* Copier af alle vigtige politiske og diplomatiske Actstykker, der angik Sverrig, endog sammes Correspondance med Danmark. Alle disse Forhandlinger angik især Freden, for at Prindsen kunde tiltræde sin nye Værdighed; men hertil udfordredes dog en vis Tid, hvormeget end Kongen af Danmark sögte at fremme dem; thi denne var nu tilstrækkeligen kjed af disse Forhold, hvilket noksom fremgaaer af hans Skrivelse til Prindsen af 26de September:

„Deres Rapporter af 3die og 10de September har jeg rigtig „modtaget. Jeg seer deraf Deres Önske, snart at faae en For„andring i Deres Stilling. Jeg önsker Dem det af Hjertet. „Den nu forestaaende Fred med Sverrig giver ogsaa bedst An„ledning dertil, da De derved maa afgaae, for at kunne modtage „den Værdighed, hvortil De er valgt og som aldeles ikke er at „forene med Deres nuhavende Stilling" . . . .

. . . . „Til Norges Proviantering gjöres Alt; maatte det blot „lykkes" . . . .

Kongens Breve af samme Dato til Prindsen af Hessen og Præsident *Kaas* handlede meest om de allerede meddeelte Stridigheder mellem denne og Prinds *Christian August*, samt om hvad Kongen har foretaget, for at proviantere Norge. Disse sidste Bestræbelser kunde ikke före til noget Resultat, saalænge det mindst armerede fiendtlige Skib kunde spærre hele Forbindelsen imellem Danmark og Norge. Havde Kongen derimod henlagt sit hele Söværn af större Skibe i Christiansand eller Frederiksværn og Frederikshavn, for dermed, naar Leiligheden gaves, at gjöre Udfald, saa vilde Resultatet vistnok være blevet anderledes, omendskjöndt Antallet af större Skibe tilvisse var saare ringe, eftersom man saa uhensigtsret havde opoffret Linieskibet „Prinds Christian Frederik" og bortkaldt de mindre Krigsskibe fra disse Farvande (II Bind, Pag. 57—63 og 381—391.)

Correspondancen imellem Udenlands Ministrene Grev *Bernstorff* og Baron *Engeström*, som standsede ved sidstnævntes Brev af 8de September (III Bind, Pag. 566—567), blev atter optaget af Grev *Bernstorff* den 30te September med følgende Skrivelse:

„Jeg har modtaget det Brev, som Deres Excellence har

„gjort mig den Ære at tilskrive mig under 8de d. M., og jeg „beder Dem derfor modtage min bedste Taksigelse".

„Jeg er i Dag saa fri at underrette Dem om, at, da Freden, „som nu er sluttet imellem Sverrig og Rusland, har fjernet de „Hindringer, der hidtil havde været iveien for Underhandlingernes „Aabning imellem vore to Hoffer, saa vil Kongen, min Herre, ud- „nævne og befuldmægtige sin Commissair, saasnart han erfarer, „at Hans svenske Majestæt er disponeret til at gjöre det samme „fra sin Side, og Foranstaltningerne med Hensyn til de to Be- „fuldmægtiges Sammenkomst ere trufne.

„Idet jeg venter at erholde Underretning herom, har jeg „den Ære at være etc. etc."

Under 2den October bad den norske Regjerings-Commission Kongen om at tillade svenske Skibe at anlöbe danske Havne og derfra före Korn til Norge, samt at Regjerings-Commissionen maatte udstede Leidebreve til saadanne Skibe. Kongen svarede, at slig Tilladelse allerede var givet i September, og at Leidebreve udstedtes saavel i Kjöbenhavn som hos Consul *Faye* i Gothenborg, og svenske Skibe indförte saaledes endnu midt under Krigen Colonialvarer og andre Nödvendigheds-Artikler saavel til Danmark som til Norge, ligesom danske Kjöbmænd erholdt Tilladelse at indföre samme Gjenstande fra Gothenborg og Sverrig.

Dette tyder just ikke paa nogen alvorlig Maade at före Krigen paa. Man kan nu næsten ikke fæste Tro til at en saadan Krigsförelse virkelig er udfört.

Kong *Frederik VI.* foretog fra 6te September Inspectionsreiser omkring paa Sjælland og Öerne Laaland og Falster; dog var han fra 17de til 26de September i Kjöbenhavn. Den 27de reiste Kongen til Antvorskov, opholdt sig den 28de og 29de September paa Lerchenborg og kom den 30te September atter tilbage til Kjöbenhavn. Men den 1ste October afreiste han over Korsör til Kiel, hvor han ankom den 5te October. I Kongens Fraværelse erholdt Generallieutenant, Prinds *Christian Frederik* af Danmark, Commandoen over den 1ste Militair-Division, idet han afgav Commandoen af 1ste Armee-Division til Generalmajor, Grev *v. Baudissin*, og denne afgav atter Commandoen over sin Brigade til Oberst *v. Strambow*. Af Generalstaben blev Generaladjutantlieutenant *v. Gruner* udnævnt til Stabschef hos Prinds *Christian Frederik*,

og Overadjutant *v. Römer* til Chef for Generalstabens Bureau; Divisionsadjutant *v. Brock* til Stabschef hos Oberst *v. Kardorff*, Commandeur for Avantgarden, og Divisionsadjutant *v. Bauditz* til Stabschef hos Generalmajor *v. Fahrendorff*, Höistcommanderende paa Smaaöerne. Kongens Hensigt med Reisen til Holsteen var, deels at inspicere Tropperne, deels at besöge sin Familie i Kiel og före Dronningen til Kjöbenhavn.

Imidlertid fortsattes den diplomatiske Correspondance imellem Grev *Bernstorff* og Baron *Engeström*. Den förste melder strax efter sin Skrivelse af 30te September til Baron *Engeström*, at Kammerherre *Rosenkrantz* var fra dansk Side udnævnt til Unperhandler, og Baron *Engeström* svarede, at dertil fra svensk Side var udnævnt Ministeren *Adlerberg*. Formedelst Kong *Frederik VI.'s* Fraværelse maatte man vente paa sammes Tilbagekomst, inden den danske Commissair kunde afreise, hvorom Grev *Bernstorffs* Meddelelse til Baron *Engeström* ankom til Stockholm den 20de October. Da Enhver uhindret reiste igjennem begge Lande, handlede hvor og med hvad han vilde, og Armeerne paa begge Sider vare hjempermitterede, saa var en Fredsslutning egentlig en Overflödighed og kun en Formsag, ja næsten ligemeget, om den fandt Sted, eller ei. At baade Kong *Frederik VI.* og den svenske Regjering sögte at trække den i Langdrag er indlysende; efter den Maade, Danmark havde fört Krigen paa, kunde en Fredsslutning hverken have meget glædeligt eller sörgeligt ved sig.

Vi vide, at Prinds *Christian August*, igjennem *Adlersparre* erholdt Copi af alle vigtigere Depecher fra Danmark og Udlandet til den svenske Regjering. Saaledes bragte den svenske Capitain *Forsell* Prindsen en Skrivelse fra *Adlersparre*, dateret Carlstad den 9de October, med Copi af en Depeche fra den svenske Minister i Petersborg, General *Stedingk*, hvori han fortæller, at den danske Minister sammesteds, Baron *Blome*, havde meddeelt ham: „at hans Hof havde modtaget et Brev fra Keiser *Napoleon*, „hvori denne tilkjendegiver sin Indvilgelse til Prindsen af Au„gustenborgs Valg som svensk Thronfölger".

I Anledning deraf tilföier *Adlersparre*:

„Det Tidspunkt synes saaledes at være ganske nær, da „Sverrig med Glæde kan modtage sin Kronprinds indenfor sine egne „Grændser. Det vilde for mig være meget behageligt, hvis jeg

„i Underdanighed kunde meddele Kongen Underretning om Ste-
„det, hvor det er Kongens og Nationens Befuldmægtigede tilladt,
„i Underdanighed at möde Deres Durchlauchtighed, saasnart Fre-
„den er sluttet mellem Sverrig og Danmark. Jeg vover endnu
„engang i Underdanighed at gjentage, at Sverrig trænger meget
„til Deres Durchlauchtigheds hurtige Ankomst, mere, end jeg er
„istand til paa Papiret at forklare det. Jeg vover nu ligeledes at
„give Deres Durchlauchtighed den Efterretning, at Norge kan i
„Sverrig erholde alt det Korn, det behöver, og at Handelen
„dermed kan begynde, naarsomhelst og fra hvilke Steder De
„önsker" . . . .

Prindsens Svar herpaa af 13de October er saalydende:

. . . . „Den Taknemmelighed, jeg föler for og skylder Hans Ma-
„jestæt Kongen af Danmark for de mange Beviser paa Naade og
„Tiltro, Höistsamme har viist mig i de 25 Aar, jeg har staaet i
„Hans Majestæts Tjeneste — flere Motiver, fremkaldte af min Em-
„bedsstilling og mine övrige Forhold — foranlediger det inder-
„lige Önske, forinden jeg — efterat Freden imellem Sverrig og
„Danmark er undertegnet og forsaavidt den politiske Stilling det
„tillader — antager det i Deres Höivelbaarenheds Skrivelse an-
„meldte Andragende eller tiltræder den mig tiltænkte hæderfulde
„Post i Sverrig — personlig at opvarte Hans Majestæt Kongen
„af Danmark. Saaledes seer jeg mig for Öieblikket ei i Stand
„til at tage nogen Beslutning, men er endnu for en kort Tid
„nödsaget til at udsætte det i Deres Höivelbaarenheds sidste
„Skrivelse begjerte, bestemte Svar".

„Af disse Grunde maa jeg önske, at ommeldte mit Svar maa
„oppebies. Jeg haaber, at dette Skridt, som Pligt og Ære by-
„der mig at foretage, maa vinde Deres Höivelbaarenheds Bifald.
„Forövrigt — og jeg er forsikkret om, at Deres Höivelbaarenhed
„her tænker overeensstemmende med mig — er jeg overbeviist
„om, at de nordiske Rigers Selvstændighed og Lykke depen-
„dere' af en nær Forbindelse imellem disse Rigers Regjeringer.
„Ikkun denne kan give os Kraft til at modstaae fremmed Ind-
„flydelse, og det er sikkert enhver retskaffen Nordboes Pligt,
„hertil at bidrage efter Evne" . . . .

Det var let at begribe, at den projecterede Reise til Danmark ei fandt Statsraad *Adlersparres* Bifald. Svaret, som er date-

ret Carlstad den 15de October, lod ei længe vente paa sig og er udtogsviis saalydende:

....„Jeg kan fra intet Synspunkt ansee mig berettiget til at „yttre en Dom over den under Spörgsmaal værende Reise til „Danmark. Men i Egenskab af svensk og ærlig Mand er det „min Pligt at sige: at hver Dags Opsættelse af Deres Durch- „lauchtigheds Ankomst til Sverrig, saasnart Freden er sluttet, „medförer Besværligheder og Fare. Jeg har sagt hver Dag, „jeg burde maaskee sige hver Time".

„Det er maaskee Deres Durchlauchtighed bekjendt, at der „gives et Parti i Sverrig, meget indskrænket i Antal, som har „villet og vil have en anden Thronfölger end den, Kongen og „Nationen nu har valgt. Dette Parti arbeider endnu med den „störste Virksomhed; det rörer Alt op; det vil have indvortes „Uro; det er frugtbart paa nye Midler, efterat de hidtil anvendte „altid have slaaet feil. Dets sidste Middel er, at udsprede i alle „Samfundsclasser, at Deres Durchlauchtighed aldrig ankom- „mer. Dette Udsagn har udbredt sig vidt og har fæstet Röd- „der; det vil vinde ny Troværdighed og Styrke, hvis Deres Durch- „lauchtigheds Ankomst opsættes, endog efterat Freden er sluttet... „Finalet i alle Breve fra Stockholm, fra Kongen og fra private „Mænd er altid det samme: maatte blot Prindsen snart „ankomme".

....„Den svenske Nation har ei Tiltro og Hengivenhed for den „danske Regjering og Folk. Grundene dertil ere baade gamle „og nye. En Reise igjennem eller forbi det adopterede Fædre- „land til en ikke elsket Nabo skulde muligviis ansees som Be- „viis paa Ligegyldighed imod det nye Fædreland, som dog uind- „skrænket har skjenket Deres Durchlauchtighed hele sin Kjær- „lighed og hele sin inderlige Fortrolighed"....

Adlersparre meldte sin Konge under 17de October hvad han havde tilskrevet Prindsen, og Kongen takkede ham under 23de s. M. paa det Forbindtligste for hvad han havde gjort og bad ham paa det Indstændigste at fraraade Prindsen at foretage nogen Reise til Danmark, for at undgaae Dadel og Misfornöielse i Sverrig, og slutter saaledes:

....„Jeg besværger Dem derfor at afvende denne Reise, hvor-

„ved De frelser ham for en sikker forestaaende Ulykke*), hvil-„ken jeg saameget mere frygter for, hvis Reisen gaaer i Opfyl-„delse, som det er en mærkelig Omstændighed, at en vis Mand „har sagt, at Nogen har spaaet, at han ei vil leve længe... „De Danskes Chicaner foröge mine Betænkeligheder ved den „forestaaende Reise. Deres svage Politik gjör dem falske, og „Falskheden er i Stand til Alt, da Frygt og Had forenes. Der-„for gjentager jeg endnu en Gang: gjör hvad der kan gjöres, „for at forhindre denne Reise, som i alle Tilfælde kan erstattes „ved en Skrivelse fra ham til hans forrige Monark"**).

Prinds *Christian August* havde allerede under 8de October yttret for Kong *Frederik VI.* Önsket om at foretage en Reise til Danmark, og under 18de s. M. oversendt Kongen en Copi af Skrivelsen til *Adlersparre* af 13de October og dennes Svar af 17de s. M. Under 8de October meldte ogsaa Prinds *Friederich* af Hessen til Kongen:

.... „At Prindsen af Augustenborg, som gjerne vil handle ef-„ter Deres Majestæts Villie, er i Tvivl, om han skal modtage de „svenske Deputerede i Norge, eller i Kjöbenhavn, for at blive „dem forestillet som Thronfölger af Sverrig"....

Kongen svarede Prinds *Christian August* fra Kiel den 21de October:

„Jeg takker Dem meget for Deres Depeche af 8de October. „Jeg maa aldeles henstille til Dem selv, om De vil reise, eller „ikke. Det kommer an paa, hvad Indflydelse dette kunde have „paa Alt; thi Intet bör skee, som kan hindre eller vanskeliggjöre, „at den svenske Krone tilfalder Dem".

---

*) Udgiverne af „Handlingar rörande Sveriges äldra, nyare och nyaste „Historia. Stockholm 1831"; V. Delen, Pag. 58, tilföier i en Note följende retfærdige og sandfærdige Erklæring:

„Om också på sin tid någon skymt af en sålunda förmodad fara „ägde rum, så vet man nu så mycket säkrare, att den var alldeles „ogrundad. Det är ännu i dag och blir det troligen evärdeligt, oför-„klarligt, huru sådana misstankar kunnat uppkomma om en utmärkt „ädel Nations, utmärkt ädla Regering". —

**) Tidstaflor 1809 och 1810 af *C. A. Adlersparre.* I. Delen, Pag. 221—223.

„Jeg er aldeles redebon til at see Dem hos mig, inden De „reiser, blot naar det ikke skader Sagen; thi det vigtige Object: „at De erholder den svenske Krone, er mig for vigtigt til at „önske Noget, som hertil var skadeligt"....

Til Prindsen af Hessen skriver Kongen samme Dag: „Prinds „*Christian August* kan gjerne reise lige fra Norge til Sverrig og „tiltræde sin nye Post, saasnart han formeligen er afgaaet fra Tjenesten og har erholdt Afsked, hvilken maa tilstilles ham, saa„snart Freden er sluttet"....

Da nu Reisen til Danmark ogsaa blev fraraadet af Prindsens Broder, Hertugen af Augustenborg, saa blev den af Prindsen ganske opgivet, hvilket vistnok ogsaa var det Rigtigste, han kunde gjöre.

Prinds *Christian August* havde paa denne Tid et smerteligt Tab ved sin Adjutant, Major *Niels Stockfleth v. Darre's* pludselige Död, paa Gaarden Kraby den 9de October, som det hed, ved egen Tilskyndelse, uden at man kan angive nogensomhelst Grund hertil. Major *v. Darre* var mere end Adjutant; han var Prinds *Christian August's* Ven og en redelig og opriglig Ven, men tillige Kongens og Fædrelandets Ven og tro Tjener, hvilket ogsaa anerkjendtes af alle Medlemmer af den norske Regjerings-Commission. Major *v. Darre* var en af Armeens meest udmærkede Officierer; i Kampen, i Administrationen, ved Skriverbordet, ved Underhandlinger, overalt var han lige dygtig, activ og nidkjær. Hans Död var derfor et Tab, Fædrelandet maatte meget beklage, og han vilde ved et længere Liv sikkerligen have ydet samme store Tjenester og megen Nytte og erhvervet sig et stort og hædret Navn. I et andet Land vilde en saa talentfuld Personlighed hurtigt være avanceret til de höieste militaire Poster, men döde her, som saamange andre dygtige Officierer kun lidet bemærket. Endog Kongen af Sverrig beklager *Darre's* Död i en Skrivelse til Statsraad *Adlersparre* af 23de October.

Prindserne af Augustenborg og Hessen samt Præsident *Kaas* fortsatte deres sædvanlige Rapporter til Kongen. Prinds *Christian August* melder under 18de October, at der fra 1ste September var ankommen til det sydlige Norge for Kongelig Regning 3348 Tdr. Rug, 1213 Tdr. Byg og 1385 Tdr. Havre; for privat Regning derimod 5596 Tdr. Rug, 4798

Tdr. Byg, 1949 Tdr. Havre, 398 Tdr. Malt og 50 Tdr. Hvede, i Alt 18737 Tdr. Prindsen melder tillige at have modtaget et Brev fra Statsraad *Adlersparre*, der indeholder: At den franske Minister i Petersborg, *Caulincourt*, har offentligen erklæret sig imod den i Fredstractaten imellem Sverrig og Rusland de Svenske tilstaaede Frihed at indföre Colonialvarer og Salt, og at det russiske Ministerium derimod har erklæret, at ville endmere udvide Handelsforholdene for England.

Præsident *Kaas* melder samme Dag, at han i Forening med Christiania Borgere har sammenskudt 100,000 Rdr., hvoraf Kammerherre *Rosenkrantz* har givet 30,000 Rdr., *Collet* 10,000 Rdr., etc. for at kjöbe Korn. „Smaaskibe" — skriver *Kaas* — „liste sig „fra Jydland til Norge paa egen Haand. De, som seile efter „de der stationerede Söofficierers Anviisning, blive for störste „Delen opbragte".

Under 25de October melder Prinds *Christian August*, at et betydeligt Antal Skibe med Korn var i de seneste Dage ankommet baade fra Danmark og fra Sverrig, og vedföier:

„Fra Sverrig haves en sandsynligviis overdreven Underretning „om den der herskende Gjæring, da de 3 Stænder have forenet „sig imod Adelen, hvorefter Borgerkrigen var nær ved at ud„bryde. Man tilföier: at underhaanden betydelige Armee-Corps „blive forsamlede. Uagtet disse Rygter synes overdrevne, ansö„ges dog Deres Majestæts Resolution, hvorledes man i saa Fald „har at forholde sig, fornemmelig, hvis et af Partierne skulde for„lange de norske Troppers Hjælp".

Prindsen af Hessen melder samme Dag: „Der gaaer et „Rygte om, at den östlige Side af Glommen-Elv skal ombyttes „med en Deel af den (Sverrigs?) sydlige Grændse. Dette Rygte „foruroliger Publicum, og Prinds *Christian August* forsikkrer, at, „hvis det var sandt, vilde han ikke modtage den svenske Krone, „da det var imod hans Ære, at tage et Stykke af Norge".

Et saadant Rygte maa dengang have været meget almindeligt, og Udförelsen sandsynlig, eftersom Prinds *Christian August* deraf tog Foranledning under 25de October at tilskrive Kongens tjenstgjörende Generaladjutant *v. Bülow* fölgende Brev:

„Her gaaer det Rygte, at ved Fredsunderhandlingerne skal „der blive releveret at gjöre Glommen til Grændse imellem Norge

„og Sverrig, hvorimod Danmark sandsynlig vilde erholde en Ska-
„deslösholdelse paa den anden Side imod den tydske Grændse.
„Jeg holder det for en hellig Pligt at gjöre opmærksom paa
„Fölgerne heraf, med den Anmærkning, at, skulde den ommeldte
„Idee udföres, da at forelægge Hans Majestæt Kongen
„denne Skrivelses Indhold, tilföiende i hvert Tilfælde den
„i min Stilling meget naturlige Anmodning, at dets
„Indhold ei maa blive bekjendt"!....

Prindsen udvikler dernæst vidtlöftigen, hvilke Fordele den afstaaende Deel af Landet yder, de der boende Indvaaneres Patriotisme, Tabet af Röraas, Fæstningerne Frederikssteen, Frederikshald o. s. v. og slutter saaledes:

....„Kan denne ulykkelige Tanke ikke afværges, maa samme
„udföres, da forbyder mig min Ære at modtage den svenske
„Thronfölge; thi jeg vil heller döe som Mand af Ære, end over-
„leve mit Fædrelands Fald og staae i Forbindelse med den Na-
„tion, som hertil maatte virke. Hvilken Virkning dette Rygte
„vilde gjöre paa den brave norske Nation er let at formode og
„overflödig at anföre"....

Kongen svarede herpaa under 15de November, at det Hele var et blot Rygte, der ikke fortjente Troværdighed.

Ved den commanderende General i Holsteen *v. Dürings* Död, blev Generalieutenant *v. Ewald* den 21de October, under Feltmarchal, Landgreve *Carl* af Hessens Overcommando, udnævnt til commanderende General i Holsteen samt over Fæstningerne Rendsborg og Frederiksort.

Den 21de October tiltraadte Kongen sin Tilbagereise fra Kiel til Kjöbenhavn med sin hele Familie over Flensborg, Gravensteen, Christiansfeldt, Odense til Nykjöbing paa Falster, hvor han ankom den 29de October og strax bekjendtgjorde, at han fra samme Dag atter overtog Commandoen af den 1ste Militair-Division, hvorpaa Reisen fortsattes over Vordingborg, Nysö og Kjöge til Frederiksberg-Slot, hvor Kongen ankom den 30te October, og holdt Kongen for förste Gang med Dronningen et höitideligt Indtog den 31te October, ved hvilken Leilighed Tropperne paraderede i Gaderne, og fra Fæstningsvoldene saluteredes med 3 Gange 81 Skud. De ved Kongens Afreise overdragne Commandoer ophörte ved hans Tilbagekomst, og de Commanderende

traadte tilbage i deres tidligere havte Stilling. Ved Tilbagekomsten erholdt Kongens Generaladjutant *v. Bülow* fra den höistcommanderende svenske General i Skaane, *Tawast*, en Skrivelse, hvori han foreslaaer at ophöre med alle Fiendtligheder og Opbringelse af Skibe, paa hvilket Forslag General *v. Bülow* afgav fölgende Svar:

.... „I Henseende til Hovedindholdet af Herr Generalens Skri„velse: om strax at ophöre med alle Fiendtligheder og Opbrin„gelsen af Skibe, da har jeg allerunderdanigst refereret Hans Ma„jestæt Kongen, min Herre, denne Sag, og Allerhöistsamme har authoriseret mig at svare Herr Generalen, at, da den svenske Re„gjering i den senere Tid har yttret et fredeligt Sindelag imod „Danmark, og Underhandlingerne til Fredens Oprettelse imellem „begge Stater med det Allerförste ville tage deres Begyndelse, saa „vil der fra dansk Side Intet være imod, at alle Fiendtligheder „og Opbringelse af Skibe blive indstillede, naar saadant fra svensk „Side ogsaa blev iagttaget; og, saasnart Herr Generalen behage„ligst underretter mig om, at dette fra svensk Side er antaget, „og fra hvilken Dag saadant skal tage sin Begyndelse, vil Hans „Majestæt Kongen, min Herre, strax give Vedkommende Befaling „til at alle Fiendtligheder og altsaa ogsaa alle Skibes Opbringelse „skal fra samme Dag af ophöre fra dansk Side"....

General *Tawast* svarede under 3die November herpaa: „at „der fra svensk Side er befalet, at alle Fiendtligheder imod Dan„mark og Opbringelse af Skibe skal ophöre fra og med den 12te „November om Natten Kl. 12, saa at, om nogen Prise efter den „11te gjöres af svenske Skibe eller Baade, skal den ansees som „ulovlig og strax frigives".

Herefter udstedtes under 5te November af den danske Regjering en Cancelli-Placat saalydende:

„Da der er indlöben officiel Skrivelse, at der fra svensk „Side er befalet, at alle Fiendtligheder fra svensk Side skulle „ophöre fra og med den 12te November 1809, saa vil Kongen „gjengjælde dette fredelige Sindelag og befaler derfor: at alle „Fiendtligheder imod Sverrig og Opbringelse af svenske Skibe „ophöre den 11te November om Natten Kl. 12".

Saaledes blev Vaabenstilstand ogsaa sluttet imellem Dan-

mark og Sverrig, medens den paa den norsk-svenske Sydgrændse allerede var sluttet den 14de September; hvorimod det nordenfjeldske Norge ogsaa forblev i Krigstilstand til Sverrig indtil den 12te November.

Men som en usædvanlig Handlemaade maae vi endvidere anföre en Kongelig Befaling af 7de November, der bekjendtgjordes ved en Cancelli-Placat af samme Dato, og er saalydende:

„Ligesom Vi allernaadigst have befalet, at al Opbringelse af „svenske Skibe skal ophöre fra den 12te i indeværende Maaned „og indtil videre, saa ville Vi og herved allernaadigst have tilladt, „at ethvert svensk Handelsskib, fra den 12te i indeværende Maa„ned af og indtil Vi anderledes herom maatte befale, maa uden „videre speciel Tilladelse ubehindret indgaae til hvilkensomhelst „Kjöbstad i Vore Kongeriger og Hertugdömmer samt der ind„clarere med Ladning, som maa bestaae af:

1. „Alle östersöiske Producter og Varer samt Producter og „Varer fra andre venskabelige og neutrale Lande, hvis Införsel „ikke er forbudt i Vor Anordning af 14de October 1808.

2. „Salt af alle Slags, samt af svenske Producter: Tjære, „Beeg, Allun, Potaske, Sild, Tran, Jern, Söm, Kobber, Mölle„stene, Brænde, Bræder, Muursteen, Kalk, Bygningsmaterialier, „Vinduesglas, Sæbe og Papir".

Paa denne Maade var det venskabelige Forhold imellem Danmark og Sverrig, saa at sige, oprettet, inden Fredsunderhandlerne vare komne sammen. Den egentlige Fredsslutning var, hvad vi ovenfor have sagt, kun en Formsag. Med Undtagelse af et kort Felttog paa den norske Grændse i Foraaret 1808, var ingen activ Krig senere bleven fört; en saadan Krigsförelse kunde derfor heller ikke bringe andre Resultater end Indvaanernes materielle Tab og Ruin. Dog Fredsslutningen, om end blot en Formsag, maatte dog afsluttes. Indledningen til Freden var, hvad vi allerede vide, begyndt den 3die August, og uden nogen væsentlig Grund forhalet til nu, altsaa i over 3 Maaneder.

Först den 7de November afreiste de danske Fredsmæglere fra Kjöbenhavn og passerede den 9de Sundet. De bestode af Kammerherre *Rosenkrantz*, Baron *Selby*, Grev *Moltke* og Cancellist *Peter Bork*, som Secretair, og afgik, hvad ovenfor er omtalt,

til Jönkjöbing, hvor de maae være ankomne den 11te eller 12te November, for at træffe sammen med den svenske Befuldmægtigede, Minister *Adlerberg*. Hvad disse Herrer udrettede der til den 10de December, ville vi senere erfare.

Imidlertid underrettede *Frederik VI.* under 5te November den norske Regjerings-Commission om de danske Underhandleres Afreise til Jönkjöbing, og i det Tilfælde, at disse forlangte Oplysninger, var Regjerings-Commissionen bemyndiget til at give disse og besvare de gjorte Spörgsmaal, samt overhovedet være dem behjælpelig, naar de maatte forlange det.

Statsraad *Adlersparre* fortsatte sin Brevvexling med Prinds *Christian August*, især angaaende Reisen til Danmark, Oversendelsen af Valgacten, Forsikkringen m. m.

Herpaa svarede Prindsen under 2den November:

Höivelbaarne Herr Statsraad og Baron!

„Jeg er pligtig at anerkjende Modtagelsen af Deres Höivel-„baarenheds tvende sidste ærede Skrivelser og at bevidne Dem „min oprigtige Taknemmelighed for dette nye Beviis paa Deres „Velvillie, som jeg önsker og skal stræbe fremdeles at ved-„ligeholde.

„Jeg holder det overflödigt af forsikkre Deres Höivelbaaren-„hed om, at den i de Bilag, jeg giver mig den Ære herved at „remittere, omtalte ubesindige Proposition, ei er og ei vil blive „gjort mig ustraffet. Jeg maa smerteligen beklage, naar en-„kelte Individers ubesindige og urigtige Fremgangsmaade ved, „af politiske eller andre Öiemed, at udsprede falske Rygter, skulle „kunne kaste en Skygge paa Kongen af Danmarks ædle og loyale „Characteer. Jeg tör med fuld Overbeviisning paastaae, at Tiden „maa oplyse det Urigtige i disse Anskuelser, og jeg haaber ved-„det nye Bekjendtskab og de mange Beviser paa Kongens Tænke-„maade hertil i Fremtiden at kunne bidrage".

„Hans Majestæt Kongen af Sverrigs Önske, Anliggendernes „nuværende Stilling i Sverrig og det af den almindelige Opinion „anmeldte ere for vigtige Grunde for mig til ei at opsætte min „forehavte Reise til Danmark. Jeg anmoder Deres Höivelbaaren-„hed om, ved forefaldende Leilighed at nedlægge min underda-„nigste Respect for Hans Majestæt Kongen.

„Ved den mig af Deres Höivelbaarenhed venskabeligen med-
„deelte (de svenske Stænders) Formular til Valgacten*) og Forsik-

---

*) Den er i Originalsproget saalydende:

Svea Rikes Ständers Förening om Hans Durchlauchtighets Prins *Christian August* af Schleswig-Holstein-Sonderburg-Augustenburg förklarande för Hans Kongl. Majestäts, vår nu regerande Konungs *Carl XIII.* Efterträdare på den Kongl. svenska Thronen upprättad och fastställd den....

Vi efterskrefvne Svea Rikes Ständer — som nu här i Stockholm till allmän Riksdag forsamlade äro, göre vetterligt: Att alldenstund den högste Guden ej behagat Hans Kongelige Majestäts Vår nu regerande Konungs, Konung *Carl XIII.* och Dess Högtälskliga Gemåls Hennes Kongl. Majestät Drottning *Hedvig Elisabet Charlottas* Ägtenskap med någon nu lefvande Bröst-Arfvinge välsigna och Vi ansett Vår pligt likmätigt att förekomma och afböja den våda för Rikets sjelfständighet och lugn samt dess Indbyggares i Grundlagarne förvarade fri- och rättigheter, hvilken genom en Thronledighet och derpå följande Val till Konung uppkomma kunne, likasom det ock öfverenstämmer med Vår i Regerings-Formen af den 6. Juni 1809 och dess 94 § Oss tillhörige rätt, att i sådant Fall Oss en Konung gifva; alltså, och i betraktande såväl deraf, som och att den Högbårne Furste och Herre Prins *Christian August* af Schleswig-Holstein-Sonderburg-Augustenburg, bekänner sig till den rena Evangeliska Läran, samt är begåfvad med de egenskaper och dygder, hvilka gifva Oss ett välgrundadt hopp, att under Högbemälte Herres Regering, röna den ordning i Styrelsen och komma i åtnjutande af den välgång som äro frukter af en laglig, kraftfull och välgörande Regering; Hafva Vi, Svea Rikes Ständer, dertill af vår nu regerande Allernådigste Konung uppmanade, för Oss och våra Efterkommande, af fri vilja och genom lagligt och enhälligt val, härmed utkorat den Högborne Furste Prins *Christian August* af Schleswig-Holstein etc. etc. till Svea Rikes Kron-Prins att efter vår nu regerande Allernådigste Konung enär Hans Kongl. Majestät med döden afgår (hvarmed den högste Guden nådigen länge fördröje) regeringen öfver Svea Rike samt det samme underlydande länder tillträda, till Sveriges Konung krönas och hyllas samt Riket styra efter Regeringsformens af den 6 Juni 1809 bokstafliga föreskrift samt Rikets öfriga gällande så väl grundlager som allmänna Lag, och laga Stadgar. Allt sådant likmätigt den försäkran Hans Kongl. Höghet, så väl nu forut som och sedermera vid Dess upstigande på den Kongl. Svenska Thronen gifvande varder.

Vi tillägge äfven Hans Kongl. Höghets ägta manliga Bröst-Arfvingar rättighet att efter Hans Kongl. Höghet intaga den Kongl. Svenska Thronen i den Ordning och på det sätt den af Oss under den...

„kringen*) kan fra min Side for Öieblikket Intet være at erindre. Naar „Freden imellem begge Riger tillader mig at nedlægge mine Charger,

---

..... 1809 öfverenskomne och fastställade Successions-Ordning bokstafligen innehåller och stadgar.

Som Vi Svea Rikes Ständer allt detta beslutit, alltså hafva Vi denne Val-Akt med Våra namns egenhändiga underskrifvande och med Våra insegels undersättande bekräftat, som skedde i Stockholm, År efter Christi börd etc.

*) Forsikkringen lyder i Originalsproget saaledes:

Hans Kongl. Höghet Prins *Christian August's* m. m. försäkran till Svea Rikets Ständer, sedan Hans Kongl. Höghet genom deras val och förening blifvit förklarad for Svea Rikes Kronprins.

Vi *Christian August* med Guds nåde Sveriges, Göthes och Vendes utkårade Kronprins, Hertig till Schleswig-Holstein-Sonderburg-Augustenburg göre vetterligt: Att alldenstund Svea Rikes Ständer genom ett fritt val samt deröfver upprättad och Oss kungiort Valakt af den 18 Juli 1809 utkorat och förklarat Oss for Svea Rikes Kronprins att efter Hans Kongl. Majestät den Stormägtigste Konungs och Herres *Carl XIII.* nu jemväl Vår allernådigste Konungs och Herres dödelige afgång (hvarmed den högste Guden nådeligen länge fordröje) Svea Rikes Regering tillträda, till Sveriges Konung krönas och hyllas, samt Riket styra efter den af Riksens Ständer den 6 Juni 1809 fastställde samt af Konung och Riksens Ständer antagna Regeringsforms bokstafliga föreskrift, samt Rikets öfriga gällande såväl grundlagar som allmänna Lag och Laga Stadgar jemväl och tillagt Våra äkta manliga Bröst-Arfvingar, om Vi med sådane velsignade varda, rättighet att efter Oss intaga den Kongl. Svenska Thronen i den Ordning och på det sätt den af Riksens Ständer under ..... 1809 öfverenskomne samt upprättade Successions-Ordning bokstafligen innehåller och stadgar. Alltså emottaga Vi med uppriktig erkänsla denna Oss betedde ära, och försäkra att Vårt fasta uppsåt och oryggeliga beslut äro och altid vara skola att efter Vår yttersta förmåga emot ett fritt Folks så oinskränkta förtroende svara på det sätt det samma äger rätt af Oss fordra och vänta och hafva Vi af fri vilja samt efter mogen öfverläggning härmed velat försäkra Riksens Ständer om noga iakttagande af följande villkor:

1. Utlofva och forsäkra Vi att Sjelfva förblifva vid den rena Evangeliska Läran, samt att i den samma och inom Svea Rike uppföda Våra Bröst-Arfvingar om Vi med sådane välsignade varda.

2. Hans Kongl. Majestät Sveriges nu regerande samt äfven Vår allernådigste Konung *Carl XIII.* skola Vi med all kärlek och vördnad

„og jeg saaledes er fri for de med samme forbundne Pligter, at „underskrive den ommeldte Forsikkring og tiltræde min nye hæder- „fulde Stilling, da vil Deres Höivelbaarenhed tillade mig at yttre „det Önske, forinden noget officielt Skridt i denne Henseende „maatte gjöres til den Tid, at ansöge om en personlig Sammen- „komst med Dem, eller med en Person, som nyder Deres fuld- „komne Tiltro, ved den norske Grændse paa det Sted, Deres „Höivelbaarenhed selv maatte behage at bestemme.

„Den for mig, af flere Grunde, saa vigtige Overbeviisning, „at mit Valg er bifaldet af Hans Majestæt Keiseren af Frankrig, „den Umulighed, jeg ligeledes af flere Grunde seer, her at kunne „antage nogen solennel Deputation, med flere Motiver, foranledi- „ger dette Önske og denne Anmodning til Deres Höivelbaaren- „hed, som jeg haaber, De ei vil negte mig".

ära och lyda och såsom Hans Kongl. Majestäts Förste Undersåte Honom med Tro- og huldhet förbundna vara.

3. Vi skola ock vid val af en Gemål ställa Oss till efterlefnad 44 § af Svea Rikes under den 6 Juni 1809 fastställda Regerings-Form. Utan Hans Kongl. Majestäts vetskap och tillstånd skola Vi ikke för längre eller kortare tid Oss utur Riket begifva.

4. Sluteligen utlofva och försäkra Vi att enär Vi efter Svea Rikes och Vår nu regerande allernådigste Konungs och Herres dödeliga frånfälle (hvärmed den högste Guden nådeligen länge fördröje) i Kraft af Riksens Ständer under den..... 1809 upprättade och fastställde Valakt uppstiga på den Kongl. Svenska Thronen, skola Vi styra och regera Svea Rike efter den af Riksens Ständer den 6 Juni 1809 fastställde och af Konung och Riksens Ständer till efterlefnad antagne Regerings Forms bokstafliga föreskrift samt Rikets öfvrige gällande så väl grundlagar som allmänna Lag och Laga Stadgar hvaröfver Vi vid Vårt anträde till Regeringen Våra tillkommande Undersåtare ytterligare gifva skola Vår Kongl. Försäkran så lydande som den för Svea Rikes Konungar och Riksens Ständer vid Riksdagen år 1809 öfverenskommen och föreskrifven är.

Detta allt vilja och skola Vi oryggeligen hålla och uppfylla, så kärt det Oss vara må att Svea Rikes Ständer och Inbyggare skola vara pligtige att deras till afgifvande Tro- och Huldhets-Ed emot Oss efterkomma och fullgöra.

Till yttermera visso förbinda Vi Oss härmed och bekräfta med Vårt namns egenhändiga underskrifvande och med liflig Ed, att Vi allt detta obrottsligen skola fullgöra: så sannt mig Gud hjelpe till Lif och Själ.

„Jeg slutter med det Önske, at Deres Höivelbaarenhed i „denne Skrivelses Indhold ikkun vil see min oprigtige Attraa, „for, saavidt mine Evner det tillade og foruden alle Bihensigter, „at kunne opfylde de med min Stilling forbundne Pligter, og an- „moder Dem med Godhed at antage Forsikkringen om den uind- „skrænkede Höiagtelse og oprigtige Hengivenhed, hvormed jeg „henlever" etc. etc.

Kongen af Sverrig takkede i en Skrivelse af 10de November atter Statsraad *Adlersparre* paa det Forbindtligste, fordi han havde bevirket, at Prinds *Christian August* opgav sin Reise til Danmark, og meddeler ham derpaa fölgende Instruction:

.... „Saasnart I, min bedste *Adlersparre*! har havt Eders Sam- „menkomst med Prindsen og underrettet Eder om Dagen til Rei- „sens Foretagelse, indfinde I Eder paa Grændsen tilligemed „Landshövdingen i Districtet, Biskoppen og en convenabel Es- „corte, som ledsager Prindsen til Gothenborg, hvor min Hofstat „skal möde ham. Til Gothenborg skulle ligeledes Depu- „terede indfinde sig, for at complimentere ham, overrække ham „Valgacten og hans Forsikkring til Underskrift samt den endnu „her hos Ridderskabet og Adelen omtvistede Successions- „Fölge, som dog skal omsider afgjöres. Reisen skeer derefter „fra Gothenborg over Edet, Wenersborg, Mariestad, Örebro, Kö- „ping, Westerås til Drottningholm, hvorfra, efter een eller to Dages „Hvile, han med stor Ceremoni holder sit Indtog i Stockholm. „Ved hvert Natteqvarteer beordres 100 Mand af Infanteriet med „Fane samt ogsaa Cavalleri-Vagt efter Natteqvarterernes Beliggen- „hed, og skal en nöiagtig Marcheroute herfra sendes til yderli- „gere Rettesnor".

„Saasnart I har havt Eders förste Samtale, lade I det mig vide „ved en Coureer, som er en fortrolig Adjutant. Ved Eders Sammen- „komst underetter I mig om, hvilke Domestiquer han vil tage med sig. „Danske Cavalierer undgaaes; thi de kunne ei betjene en svensk „Kronprinds. Ligeledes maa jeg paany paaminde Dem om Nav- „net *Christian*. Skulde han ville, at jeg adopterede ham som „min Sön, saa var det det bedste Middel; det satte mig strax „paa en mindre fremmed Fod med ham, og jeg havde den dob- „belte Glæde at blive Fader og erholde en hæderlig Mand til „min Sön. Det for Nationen saa hadefulde Navn „*Christian*"

„hörtes ikke mere og blev desuden ei mere Middel for ildesin-
„dede Mennesker til at forsöge paa at kaste Skygge paa en Per-
„son, som jeg önsker skal eie Alles Kjærlighed og Fortrolighed,
„uden at den skal blive deelt i Folkets Hjerte. Jeg har det
„Haab, at vi efter hans Ankomst skulle udgjöre een Person,
„og at aldrig en Gnist af Uenighed skal kunne finde Sted
„imellem os. Jeg önskede ogsaa nöiagtigt at kjende hans Ön-
„sker i Henseende til hans særskilte Levnet og at bidrage alt
„det, som kan være ham paa en eller anden Maade behageligt,
„hvilket jeg paalægger Dem at sige mig oprigtigt og uden Om-
„svöb" . . .

Efter Modtagelsen af denne Kongelige Skrivelse tilskrev Statsraad *Adlersparre* Prinds *Christian August* fra Gothenborg den 15de November, for at bringe de ham givne Befalinger til Udförelse, og deriblandt udbede sig nærmere Bestemmelse om, naar Prindsen vilde modtage ham paa Rigsgrændsen, og om han vilde tillade, at en Deputation af Rigets Stænder maatte modtage Prindsen i Gothenborg, for at ledsage ham til Stockholm.

Angaaende den af Kongen yttrede Navneforandring troede *Adlersparre* at maatte gaae en Omvei, og henvendte sig desangaaende til Grev *Hermann Vedel-Jarlsberg* og bad ham tale med Prindsen desangaaende. Herpaa svarede Grev *Vedel:*

„Jeg har flere Gange talt med Prinds *Christian August* om
„Adoptionen og Navneforandringen, men har aldrig kunnet faae
„noget bestemt Svar . . . . da han endnu over dette Punkt ingen
„ret afgjort Mening har og regner denne Sag blandt de mange,
„som han önsker mundtligen at aftale med Dem. Han er vist
„besjælet af det ivrigste Önske, endog i Bagateller, at gjöre Alt,
„hvad der kan anbefale ham hos den ædle svenske Nation og at
„undgaae Alt, hvad som paa nogen Maade kan stöde det Folk,
„som har valgt ham* til dets Fremtids Anförer; men han föler
„nogen Modbydelighed ved at forandre Navn og er ikke aldeles
„overbeviist om Nödvendigheden og Nytten af at lade sig om-
„döbe — især da han har to Navne, hvoraf man kan bruge det,
„som findes meest antageligt, og ganske udelade det andet.
„Efter min Formening have Navneforandringer et Udseende af
„Barnagtighed, som man om muligt maa söge at undgaae især i
„vore Tider, da Barnagtighed synes at komme igjen i Brug. Det

„samme synes mig ogsaa ligeledes at gjælde om Adoptionen „af voxne Folk. Efter min Fölelse er en Nations — især den „forstandige svenske Nations — eenstemmige, frivillige Valg, et „saa ædelt Stempel, at alle Kongers Adoption ei fortjener at staae „ved Siden deraf. Tillad at jeg spörger, om det med Hen„syn til de Begivenheder, som vi maae haabe Frem„tiden vil medföre, er raadeligt at bortkaste aldeles „Navnet „*Christian*", under hvilket vor Prinds er bleven be„kjendt og elsket i Norge? — Er det ikke bedre at bibeholde begge „Navne og ikkun at bruge „*August*" i Sverrig? Bör den Idee, at „Prinds *Christian* ophörer at være Norges og ene bliver Sverrigs „Skytsaand, næres? Kunde en formelig Bortkastelse af det Navn, „under hvilket han har levet i Norge, ikke synes fornærmende „for Nationen? (thi om Hoffet taler jeg ikke). Skeer Navneforandringen i al Stilhed, undgaaes denne Ubehagelighed tilligemed „det Latterlige i al Omdöbning".

„Med barnlig Glæde tænker jeg paa Prinds *Christians* Reise „til Kongsvinger; thi jeg fölger med ham, for at nyde den Lykke „at omfavne den ædle Mand, som gav Sverrig et Stöd fremad, „som hele Norden föler og fremdeles stærkt vil föle. Den Time, „da vi træffe hinanden, vil jeg ogsaa ansee som den lykkeligste „i mit Liv"*) . . . .

Man seer af dette Brev, at Grev *Vedel* ufortrödent og ustraffet arbeidede paa sine forræderske Planer og derfor önskede, at Prindsen skulde beholde sit Navn „*Christian*", for at benyttes, naar Norge ved hans og Andres Bestræbelser var bleven forenet med Sverrig.

Prindsen var sikkerligen uvidende herom og vedblev sin rolige og værdige Fremgangsmaade, Intet at ville foretage, love, underskrive eller aftale, inden Freden var sluttet med Danmark. Denne Maade at handle paa maae vi meget bifalde. Paa denne Tid og under disse Forhold handlede Prindsen ganske vist fuldkommen ridderligt, retsindigt og löyalt**). Först under 25de

---

*) Tidsaflor af *C. A Adlersparre*. I delen, pag. 209—211.

**) Svenske Forfattere omtale Prindsen naturligviis fra det svenske Standpunkt paa en anden, ja modsat Maade, end vi fra det danske Stand-

November svarer han *Adlersparre* paa hans Brev af 15de November saaledes:

„Höivelbaarne Herr Statsraad, Generaladjutant, Oberst og Baron!"

„Jeg erkjender Modtagelsen af Deres Höivelbaarenheds Skri-„velse, dateret Gothenborg den 15de d. M., som er mig ihænde-„kommen i disse Dage".

„Ved at referere mig til mine forrige Skrivelser, maa jeg „tjenstligst anmode Deres Höivelbaarenhed om, saasnart De maatte „erholde Efterretning om, at Freden i Jönkjöping er undertegnet af vedkommende dertil befuldmægtigede Ministre, De da „behagentligen ville opgive mig Tiden og Stedet, hvor jeg kunde „have den Fornöielse at möde Dem, enten paa Kongsvinger, eller „paa Magnor. Dette Deres Svar oppebier jeg her."

„Jeg gjentager det Önske, til den Tid at kunne erholde „den i en af mine forrige Skrivelser yttrede for mig og min „Stilling yderst nödvendige Overbeviisning*). Med Glæde seer „jeg det Öieblik i Möde, der forskaffer mig den længe önskede „Leilighed, mundtligen at kunne bevidne Dem den sande Höiag-„telse og Hengivenhed, hvormed jeg har den Ære etc."

Forholdet imellem Danmark og Sverrig blev hver Dag fredeligere og velvilligere. Reisende og Courerer reiste frem og tilbage over Öresund i stort Antal, ikkun forsynede med et Pas fra Kongens Generaladjutant, hvilket Enhver uden Vanskelighed kunde erholde.

Ved Kongelig Resolution af 15de November fastsattes ogsaa,

---

punkt. Hvad vi kalde Intrigue eller Forræderi, kalde hine Patriotisme, forsaavidt Prindsen handlede i de Svenskes Interesse, og undskylde ham og rose hans Troskab mod sin rette Konge og sit Fædreland.

Adlersparre i Tidstaflor 1809 och 1810. II Delen, Pag. 15, anförer: .... „Det är en känd sak, att man under detta Krig, 1808–1809, gjorde „honom (Prinds *Christian August*) åtskilliga förslager med thy åtföljande „säkra löften om svenska Kronan, likasom att dessa förespeglingar icke „det ringaste inverkade på troheten emot den Konung, som ännu var „hans. Hederns lagar voro honom de heligasta. Den minsta afvikelse „från dem ansåg han som ett stort brott, hvilket aldrig rätt fullkomligt „kunde försonas". etc. etc.

Hvorledes Prindsens Forhold havde været under Krigen er i det foregaaende tilstrækkeligt oplyst.

*) At Keiser *Napoleon* havde givet sit Samtykke til Prindsens Thronfölger-Valg.

at Caperbreve for Fremtiden skulde ene udstedes og undertegnes af Kongens Generaladjutant og Stiftamtmanden over Sjællands Stift.

Den 17de November befalede *Frederik VI.* sin Generaladjutant at tilskrive den commanderende General for den svenske Syd-Armee, *Tawast:*

....„Kongen har befalet, at samtlige svenske Krigsfanger, „71 i Tallet, skulle fra Fladstrand föres over til Gothenborg og, „foruden fri Transport, hver gives en Douceur i Reisepenge, „hvorved det dog er paalagt disse Folk, at de, i Tilfælde af „at Freden imellem Danmark og Sverrig ei skulde blive sluttet, „de da havde, naar forlanges, igjen at stille sig i Danmark som „Krigsfanger".

„Den indgaaede Vaabenstilstand skal vedvare, saalænge Freds-„underhandlingerne imellem Danmark og Sverrig foretages, og, „hvis mod Formodning disse Underhandlinger skulle blive afbrudte, „saa skal fra dansk Side dog ingen Fiendtligheder kunne begynde, „forinden formelig Opsigelse har fundet Sted; men Bestemmelse „af hvor lang Tid der skal være imellem Stilstandens Opsigelse „og indtil Fiendtlighederne igjen kan begynde, samt paa hvilket „Sted Opsigelsen da skal skee paa begge Sider, er en Sag, som, „i Tilfælde af at den behöves, bedst vil passe sig til Afgjörelse „i Jönkjöping"....

Da man i Danmark ikke havde imod Sverrig lösnet, saa at sige, et Skud i hele Krigen, og ligesaa lidt i Norge i det sidste Aar, saa synes disse mange og nöiagtige Bestemmelser at være mere end overflödige. Men ogsaa fra Sverrigs Side viste man nu större Forekommenhed imod Danmark. Saaledes tilskrev General *Adlercreutz*, Kong *Carl XIII.s* Generaladjutant, fra Stockholms Slot den 19de November, saavel de danske som norske commanderende Generaler:

„Eftersom Freden med Danmark kan ansees at være sluttet, „saa har Hans Kongelige Majestæt naadigst befalet, at danske „og norske Handelsfartöier kunne frit og ubehindret ind- og „udpassere af svenske Havne".

Denne Indvilgelse havde da atter den Fölge, at fra dansk Side udkom den 26de November fölgende Cancelli-Placat:

„Da i en her ankommen officiel Skrivelse er anmeldt, at

„Hans Kongelige svenske Majestæt har tilladt, at alle danske og „norske Handelsskibe maae frit og ubehindret ud- og indpassere „i svenske Havne, samt der losse og lade, saa har Vort danske „Cancelli ved en Placat at bringe saadant saavelsom og at Vi „allernaadigst tillade, at Vore Undersaatter tilhörende Handels- „skibe maae i bemeldte Öiemed indlöbe i svenske Havne — til „almindelig Kundskab".

Da Danmark saaledes saae sig befriet fra den ene, nærmeste Fiende, Sverrig, haabede det at kunne finde desto flere Midler til at modstaae den anden Fiende, England, hvortil alle mulige Forberedelser bleve trufne. General *v. Krogh* lod i Trondhjem bygge 2 Skonnerter i Vinteren 1809—1810, hvormed han vilde söge at forsvare Nordlandene og Finmarken. Indbyggerne i Hammersfest og Tromsö bade om Forsvar. Batterier bleve ogsaa anlagte sammesteds; men Skyts havdes ikke i Norge til at armere dem med. Omsider erholdt Generalen til Laans af det hollandsk-ostindiske Compagni 34 8-pundige og 4 4-pundige Canoner.

Den Barndomstilstand, hvori Krigsvæsenet under *Frederik VI.* holdtes, föltes hver Dag under hans lange Regjering, uden at dette fremkaldte nogen Forandring, eller vakte bans særlige Opmærksomhed.

Den gjensidige Handelsforbindelse og Aabning af Havnene var til væsentlig Nytte saavel for Danmark som Sverrig og fremmede især Prinds *Christian August's* Afreise fra Norge, hvorfor Kongen under 15de November tilskrev samme:

. . . „Jeg troer, at Öieblikket er kommen, da Freden bör slut- „tes . . . Jeg sender Dem derfor Deres Afskeder (een som Stat- „holder og een som Feltmarchal), som Tid og Omstændigheder „nöde mig at give Dem, med den Begjering, at De ville först „bruge dem, naar De troer Öieblikket rigtigst, og, dersom De ei „troer at kunne benytte det strax, da holdes Sagen hemmelig „indtil det Öieblik, De vil afgaae. Jeg takker Dem meget for „den Tid, jeg har afbenyttet deres Talenter, i Særdeleshed for „Deres udmærkede Tjenester i Krigen. Maatte De finde de lyk- „kelige Dage, som jeg önsker Dem, saa vil jeg ei föle saa „haardt det Tab, som ellers er og bliver uopretteligt".

„Jeg slutter med de bedste Önsker for Dem i Deres nye

„Stilling og beder Dem at underrette mig om, naar De reiser „og gjör Brug af Deres Afsked."

Man seer heraf, at *Frederik VI.* skiltes som naadig Fyrste fra en General og Frænde, der dog havde foraarsaget ham uendelig megen Kummer, Uleilighed og uoprettelig Skade.

Kongen klager i samme Brev over, at Englænderne i de sidste 5 Uger havde opbragt til Gothenborg 80 danske Skibe, ladede med Korn og Provisioner til Norge. Prindsen af Hessen melder under 22de Novemher til Kongen, at Antallet af de opbragte Skibe udgjorde i October Maaned 60 og i November Maaned 30, og at Englænderne nu, efterat de svenske Havne vare lukkede for dem, begyndte at opbrænde de tagne Skibe tilligemed deres Ladninger; men, ifölge Præsident *Kaas's* Melding af samme Dato, vare ikke desmindre imellem den 4de og 16de November alene til Aggershuus Stift ankomne 26,192 Tönder Korn af alle Slags, der bekræfter, hvilke store Udskibninger der fandt Sted fra Danmark til Norge, og at det ikke kan lægges Kongen til Last, naar saameget deraf ikke ankom til Bestemmelsesstedet, og at de Norske lede Nöd.

Omendskjöndt Kong *Frederik VI.* i Löbet af det sidste Aar ikke havde været eller kunde være tilfreds med Prinds *Christian August's* Handlemaade og derfor oftere havde tilskrevet ham meget alvorlige Breve og Tilretteviisninger, saa vidste Prindsen dog, at Kongen var en ædel Mand og let glemte Fornærmelser, og at Prindsen ingen bedre Ven havde end Kongen og frit kunde stole paa ham i Nödens Stund. Da Prinds *Christian August*, for at forberede og tiltræde sin Reise til Sverrig, trængte til Penge, saa tilskrev han under 22de November Kongen:

. . . „Umuligheden her paa Stedet at kunne erholde et tilstræk- „keligt Pengelaan og min Stilling nöder mig allerunderdanigst at „ansöge om et Laan af 8000 Rdr. af Deres Majestæts Casse, „hvilke jeg helligen lover at tilbagebetale i samme Mönt inden 1 „Aar fra Dato".

Kongen bevilgede strax det Ansögte og udstedte under 29de November til den norske Regjerings-Commission den dertil fornödne Befaling, ligesom han ogsaa meddeelte dette til Prindsen selv.

Kongen beklagede i samme Brev, at saamange Kornskibe bleve tagne, hvorfor Afskibningen var bleven stoppet indtil 2

Orlogs-Brigger, der laae i Kieler- og Nyborg-Havne, vare afgaaede til Farvandet imellem Jydland og Norge. Kongen haabede derved, som ogsaa ved den frie Handel paa Sverrig, at kunne lettere proviantere Norge fra Sverrig end fra Jydland, og slutter saaledes: .... „De maae paa alle mulige Maader lade opkjöbe i Gothen-„borg vore der opbragte Skibe samt disses Ladninger; thi Man-„gelen paa Skibe vil blive forfærdelig; og blot ved at opkjöbe „Priserne og ved at ophjælpe Skibsbyggeriet kan dette ulykkelige „Savn afhjælpes".

Da Prindsen allerede var saa godt som afskediget af dansk Tjeneste, synes denne Anmodning nu at være temmelig overflödig, ifald Kongen ikke vilde have ham anmodet om at udföre dette Hverv som svensk Kronprinds, hvormed han dog umulig kunde befatte sig.

Den rolige Udvikling af Begivenhederne, hvorved Prindsens Afgang fra Norge til Sverrig modnedes, var nær bleven afbrudt ved fölgende Begivenhed.

Den 24de November om Morgenen Kl. 9 blev Kong *Carl XIII.* pludseligt og alvorligen syg af Krampe, Svindel m. m. Statsraad *Adlersparre* var netop paa Reisen til Stockholm, hvor han ankom den 25de November, og reiste den 28de November atter tilbage til Carlstad. Herfra meldte han den 2den December til Prinds *Christian August* med Coureren, Capitain *Forsell:*

„Den 25de November, da jeg ankom til Stockholm, var for „mig en Sörgedag. Kongen var Dagen forud pludseligt bleven „syg, havde længe været maallös, var sengeliggende, meget svag „og talede med stor Besværlighed. Denne Tilstand varede endnu „den 28de November, da jeg forlod ham. Han talede bestandig „om sin Kjærlighed og sin uindskrænkede Tiltro til Deres Durch-„lauchtighed og tilföiede: „maatte Prindsen möde mig med „„samme Fölelser, som jeg nærer for ham, saa skal „„Intet uden Döden adskille os". Da jeg den 28de No-„vember tog Afsked med Kongen, sagde han med bittre Taa-„rer: „Hils min Efterfölger ömt, naar I möder ham. „„Jeg troer ei, at jeg faaer ham at see; thi jeg er „„meget syg"...

„Jeg troer ei, at Kongen lever længe. Jeg yttrer med „inderlig Smerte denne Overbeviisning. Kongen har udnævnt

„Deres Durchlauchtighed til det Embede, han hidtil Selv har „beklædt, nemlig: Stor-Admiral. Bestallingen dateres samme „Dag, som Freden med Danmark sluttes, og Uniformen bliver i „disse Dage færdig. Hans Excellence Grev *Brahe* vil have den „Ære at möde Deres Durchlauchtighed i Gothenborg med Sera- „phiner-Ordenen og alle svenske Ordener. Hans Excellence „Grev *Fabian Fersen* möder ligeledes i Gothenborg à la tête for „den Hofstat, som skal opvarte Dem. Ifölge Hans Majestæt Kongens „Befaling, skal jeg med Vestarmeens Generalstab samt Landshövdin- „gen og Biskoppen i Gothenborg i Underdanighed möde Deres Durch- „lauchtighed ved Svinesund; Hofstaten möder i Gothenborg, og „Stændernes Deputerede paa Drottningholm. Ifölge Kongens „Önske skulle Natteqvarterer tages i Udevalla, Gothenborg, Ve- „nersborg, Mariestad, Örebro, Strömsholm, Ekolsund og Drott- „ningholm".

„Skulde noget Sörgeligt möde Kongen, kunde det være til- „raadeligt, at Reisen paaskyndes, og alle Höitideligheder og Cere- „monier bortfalde".

Prindsen besvarede denne Skrivelse, fra Christiania den 5te December, saaledes:

„Ved Herr Capitain *Forsell* har jeg havt den Ære at mod- „tage Deres Höivelbaarenheds Skrivelse af 2den d. M. Jeg er „ei i Stand tilfulde at udtrykke den Bedrövelse og den Fölelse, som „den i samme indeholdte sörgelige Efterretning har opvakt hos mig. „Maatte mine Önsker opfyldes, og Himlen opholde Hans Maje- „stæt til den svenske Nations Lykke! Jeg ansöger Deres Höi- „velbaarenhed, saa ofte som muligt, igjennem Commandanterne „paa Eda og Kongsvinger, at ville meddele mig Efterretning, og „snart haaber jeg at höre den glædeligste af alle: at Hans Maje- „stæt er i Bedring. Jeg önsker min underdanigste Rapport ned- „lagt for Höistsamme med den underdanigste Forsikkring, at jeg „med et taknemmeligt og rört Hjerte erkjender Sammes naadige „Tænkemaade; at min fornemste Attraa, naar jeg seer mig i Stand „til at nærme mig Hans Majestæts Throne, da stedse vil være den, „at vise den bedste Villie efter Evne at kunne svare til Kongens og „Nationens Forventning og Deres for mig saa hæderfulde Tillid".

„Saasnart jeg erholder den mig af Deres Höivelbaaren- „hed lovede Efterretning, at Freden i Jönkjöping er under-

„skreven — og jeg haaber, at den ommeldte Difference „snart vil være jevnet — da skal jeg uden Ophold afgaae til „Kongsvinger, hvor jeg haaber at forefinde Deres Höivelbaaren- „heds behagelige Bestemmelse om Stedet og Timen, hvor jeg „kan have den Ære at möde Dem den paafölgende Dag".

„Med megen Ængstelse imödeseer jeg Underretningen om Udfal- „det af den Kongelige svenske Mission til Cabinettet i St. Cloud, hvortil „Deres Höivelbaarenhed har havt den Godhed at give mig Haab, „og hvorom Meldingen, efter de offentlige Blade, formodes at „være indlöben i disse Dage til Stockholm. Ingen kan være „mere overbeviist om Nödvendigheden af, at enhver Beslutning „af en fri og ædel Nations Repræsentanter maa være aldeles „uafhængig af udenlandske Magters Indflydelse. Nationens Ære, „Frihed og Selvstændighed, hvis Erholdelse maa være det vig- „tigste Öiemed saavel for den Konge, som er saa lykkelig „at staae i Spidsen for et frit Folk, som for enhver Statens „Borger, kræver dette ubetinget; men Deres Höivelbaarenhed „tillade mig at yttre, hvilken Indflydelse har og maa Keiser *Napo-* „*leons* Beslutninger, i Europas nuværende politiske Stilling, uimod- „sigeligen have paa Sverrigs og Danmarks tilkommende Skjebne? „Kan og bör jeg indtræde i en Stilling, hvori jeg, forinden jeg „har den fulde Overbeviisning om ommeldte det franske Cabi- „nets Beslutning, vover at paaföre et Land — som ved den mig „beviste ufortjente Tillid har erhvervet sig saameget Krav paa „min Taknemmelighed, samt det Land, hvor jeg er födt, og „som jeg ligeledes er skyldig saa meget — maaskee alene ved „mit Individuum en ny Krig? — en Ulykke, som i det nuværende „Öieblik sandsynligen vilde have begge Landes Ruin til Fölge. „Efter det Herommeldte — og jeg appelerer til Deres Höivel- „baarenheds Characteer, som sikkert stemmer overeens med mig i „disse Grundsætninger — forbyder mig efter min Overbeviisning „Ære og Pligt at indgaae nogen lignende Forpligtelse eller at „underskrive Forsikkrings-Acten, forinden Freden med Danmark „er undertegnet, og forinden jeg har erholdt den ovenmeldte for „min Sindsro uomgængelig nödvendige Overbeviisning".

„Ifölge heraf vil Deres Höivelbaarenhed selv indsee, i hvil- „ken yderlig Forlegenhed jeg vilde være, naar Hans Majestæt „Kongen, forinden den Tid, hvilket Gud forbyde! skulde blive

„os berövet. Jeg har imidlertid, uden Ophold, herom gjort Mel-
„ding til Hans Majestæt Kongen af Danmark. Saasnart Höist-
„sammes Svar indlöber, skal jeg skyndsomst give mig den Ære,
„herom at tilsende Deres Höivelbaarenhed den fornödne Commu-
„nication. Mine herværende Forretningers Tilendebringelse, saa-
„snart jeg efter Forommeldte seer mig i Stand til at tage en
„Beslutning, vil da ei udfordre mere end 8 à 10 Dages Ophold" . . .

Kort derpaa modtog Prinds *Christian August* en ny Skrivelse fra *Adlersparre* med Bilag og en Skrivelse paa Fransk fra Kongen af Sverrig, saalydende:

„Min Herr *Cousin!*"

„En extraordinair Coureer, som i Gaar ankom fra Paris,
„bragte mig den behagelige Nyhed, at Freden imellem Sverrig
„og Frankrig vilde ikke blive opholdt længere end den fornödne
„Tid til at redigere Artiklerne, eftersom alle Punkter allerede
„vare antagne imellem mine Befuldmægtigede og Hertugen af
„Cadore. Ifölge den modtagne Melding antager jeg, at Tractaten
„er bleven underskreven den 15de eller 16de November, og jeg
„venter hvert Öieblik en Coureer, som herom bringer mig den
„officielle Underretning. Jeg nærer det samme Haab med Hen-
„syn til Underhandlingerne i Jönkjöping med det danske Hof.
„Den Föielighed, hvortil jeg har viist mig tilböielig i denne Hen-
„seende, lader mig formode, at Fredsunderhandlingerne med
„denne Magt ville sikkerligen ende i denne Uge. Disse forenede
„Betragtninger give mig det Haab, at kunne snart vente at see
„det forönskede Öieblik indtræffe, da Deres Kongelige Höihed,
„overeensstemmende med Deres foregaaende Erklæring, ikke vil
„finde nogen Vanskelighed ved at begive Dem til Sverrig og
„opfylde mine Önsker tilligemed den Nations, som jeg regje-
„rer over".

„Vær overbeviist om, min Herr *Cousin!* at, da jeg nu er i
„det Tilfælde, at kunne om kort Tid gjöre Deres personlige Be-
„kjendtskab, föler jeg en usigelig Lyksalighed ved at kunne forud
„forsikkre Dem om, at Deres Kongelige Höihed altid skal finde
„hos mig fuldkomment Venskab og Tillid, og at jeg vil bestræbe
„mig for at betragte Dem som den Person, hos hvem jeg ned-
„lægger min Kjærlighed til det Folk, hvis Skjebne engang vil
„blive Dem anbetroet".

„Jeg har befalet min Statsraad, Baron *Adlersparre*, at være „Tolk for mine Fölelser hos Deres Kongelige Höihed og at „anordne Alt med Hensyn til Deres Modtagelse paa Grændsen „af mit Rige, et Moment, jeg venter med den meest levende „Utaalmodighed".

„Det er med de oprigtigste Fölelser for Venskab og Hen„givenhed, at jeg er etc. etc.".

Dette Kongens Brev blev ikke strax aabnet af Prinds *Christian August*, der blot under 8de December med et Par Ord bevidnede *Adlersparre* Modtagelsen af Kongens Brev, gjentog hvad han havde skrevet i sit Brev af 5te December og tilföiede:

...„Saasnart jeg er forsikkret om at Freden er undertegnet „i Jönkjöping, vil jeg ligeledes see mig i Stand til at aabne og „allerunderdanigst besvare det mig fra Hans Majestæt Kongen „oversendte Brev, som jeg af denne Grund tilbageholder"...

Prinds *Christian August* indsendte den 7de December til Kongen af Danmark Copier af *Adlersparres* Brev af 2den December og sit Svar af 5te December og tilföier:

...„Det er af alle Partier bleven fast besluttet, at jeg efter „Kongens Död skal udraabes til Konge, om jeg endog ikke havde „underskrevet „Forsikkringen", men at man imidlertid önskede „dette meget, for at forekomme alle Tvistigheder; men jeg har „svaret, at jeg efter min Overbeviisning holdt det for en Pligt, som „Æren og mine Grundsætninger fordrede, ei at indgaae lignende „Forbindtligheder eller at underskrive Forsikkringen, inden Fre„den med Danmark var sluttet, og forinden jeg er bleven under„rettet om Keiser Napoleons Beslutning i denne Henseende... „Disse Grundsætninger ere urokkelige, og udbeder jeg mig her„paa Deres Majestæts Resolution snarest muligt".

Imidlertid havde Kongen allerede under 6te December tilskrevet Prinds *Christian August*:

„at Keiser *Napoleon* er meget fornöiet over Deres Udnæv„nelse til Thronarving, og at han aldeles er tilfreds med dette „Valg, da han deler saa ganske Nordens Interesse med os „Alle; disse ere hans egne Ord"...

Paa Prindsens Depeche af 7de December svarede Kongen den 13de s. M.:

...„Da Freden i disse Dage vil blive undertegnet, saa indseer

„jeg ingen Vanskelighed mere, for at De kan tiltræde Deres nye „Post; tvertimod troer jeg det nyttigt, at De reiser, saasnart „Freden er undertegnet; og af alle, som ere Concurrenter, kunde „Ingen være mig kjærere paa den svenske Throne end Deres „Person, og jeg haaber at vise Dem mit stedsevarende Venskab" . . .

Den 13de December ankom Baron *Selby* fra Jönkjöping til Kjöbenhavn med Fredsslutningen, som var undertegnet den 10de December, og hvorpaa der altsaa var bleven arbeidet i 1 Maaned.

Samme Dags Aften Kl. 9 afsendte Kongen en Coureer med en Copi af Fredsslutningen til Prinds *Christian August*, hvorved Kongen tilföiede:

. . . „Jeg haaber, at Fredsslutningen er et vist og sikkert Skridt „til en vedvarende god Forstaaelse imellem Danmark og Sverrig, „især ved Deres Valg af de Svenske. Vi skulle alletider sam- „drægtigen arbeide til dette Öiemed, og begge ved den bedste „Forstaaelse imellem Dem og mig gjöre det muligt, som ellers „var umuligt".

Den 14de December skriver Kongen atter til Prindsen og beder ham underrette hans Svoger, Prindsen af Hessen, om alt Nödvendigt inden Afreisen, og at han anseer denne Underretning og Veiledning for en stor Lykke for Svogeren. Kongen lover, ikke at ville glemme dette nye Beviis paa Prindsens Venskab.

Samme Dag befalede Kongen Prindsen af Hessen: „at „han havde at paasee, at Prinds *Christian August* ved sin Af- „reise fra Norge gives de militaire Honneurs og Æresbeviisninger, „som ham tilkomme ifölge den Post, hvortil han i Sverrig er „valgt" . . .

Denne Tid var saare penibel for Prinds *Christian August*, hvilket man letteligen kan fatte af de meddeelte Breve. Men nu erholdt Prindsen atter et Brev fra Statsraad *Adlersparre*, dateret Christinehamn og Gustafvik den 9de December, hvori han skriver:

„Jeg har herved den Ære underdanigst at meddele den „glade Efterretning, at Kongens Sundhedstilstand dagligen bedres „under Kræfternes bestandige Tiltagelse".

. . . „Jeg troer at kunne forudsee den Omstændighed, at Deres „Kongelige Höihed, saasnart Freden med Danmark er under- „tegnet, muligen kunde have svenske Embedsmænds Hjælp behov „allerede i Norge, eller strax ved Ankomsten til Grændsen . . .

„Jeg vover at yttre som et Project efter min egen Overbeviisning, „at dertil udfordres en Adjutant af höiere og en af lavere Grad, „en Secretair og en Mand, som har Kundskab i Penge-Sager. De „bör ustridigen være de bedste, som findes i dette „Land, og jeg anseer det for min underdanige Pligt, dertil at „foreslaae fölgende Personer, som senere kunne ombyttes efter „naadigt Behag, naar Deres Kongelige Höihed selv har lært at „kjende et större Antal Svenske; disse ere:"

„Overadjutant, Baron *Ankarsvärd*, Capitain ved Livgarden „til Fods,

„Capitain *Forsell*,

„Kongelig Secretair *Kullberg*, et af vore största Genier, og

„Overkrigscommissair *Lindstedt*, Embedsmand i Rigsgjælds-„comptoiret".

„Ingen af disse Personer veed, at jeg har i Underdanighed „foreslaaet dem til Deres Kongelige Höihed, og Ingen har derom „anmodet mig".

Prindsen svarer under 13de December, at han, naar Statsraad *Adlersparre* ifölge det givne Löfte tilstiller ham Efterretning om at Fredstractaten er undertegnet, afreiser Dagen efter til Kongsvinger, for den paafölgende Dag at have en Samtale med *Adlersparre* og bevidne ham sin Hengivenhed, og tilföier:

...„Intet Önske er mig oprigtigere, intet mere angelegent, „saasnart jeg kan tiltræde min nye hæderfulde Bestemmelse, „end nogenledes at kunne svare til Kongens Forventning, at „kunne give Beviis paa et taknemmeligt Hjertes Fölelser for den „Tiltro og det naadige Sindelag, Höistsamme viser imod mig. Det „nye Beviis, Deres Höivelbaarenhed har givet mig paa Deres „Venskab, ved den i Deres ærede Skrivelse gjorte Proposition, „erkjender jeg med varm Taknemmelighed. Naar Hans Majestæt „Kongen af Sverrig hertil giver sit naadige Samtykke og Bifald, „kan sikkert Intet være mig mere angenemt, end i et Öieblik, „jeg, for at begive mig til min nye Bestemmelse, naaer Sverrigs „Grændse, der at see mig omgivet af Mænd, som med Deres „Höivelbaarenheds Anbefaling erholde en saa velgrundet Ret til „min fuldkomne Agtelse og Tillid"...

Dagen efter at dette Brev var afsendt, d. e. den 14de December, erholdt Prinds *Christian August* atter et Brev fra Stats-

raad *Adlersparre*, dateret Gustafvik ved Christinehamn den 12te December, hvori ogsaa han melder, at Freden imellem Sverrig og Danmark var undertegnet den 10de December af de Befuldmægtigede, og tilföier:

. . . „For underdanig at adlyde Deres Kongelige Höiheds naadige „Befaling, begiver jeg mig i Morgen paa Veien til Kongsvinger" . . .

Som Fölge heraf afreiste Prindsen den 15de December til Kongsvinger, for at have den ofte omtalte Sammenkomst med *Adlersparre*, der, hvad Prindsen skriver den 14de December til *Frederik VI.*, „vil bestemme min Fremtids Skjebne". Prindsen takker i samme Skrivelse Kongen for den i hans Brev af 6te December udtalte Tilfredshed med hans Tjeneste, „der" — tilföier Prindsen — „giver mig Haab om i et Öieblik, hvori jeg „sandsynligen forlader en Tjeneste, som ved Deres Majestæts „Naade blev for det Meste den lykkeligste Periode af mit Liv — „at kunne smigre mig med Deres Majestæts Tillid" . . .

Adlersparre ankom den 16de December nogle Timer tidligere til Kongsvinger end Prindsen og blev saare overrasket ved at see samme komme kjörende over Fjeldene i en simpel Slæde med en Adjutant bag paa Slæden. Det var hele Optoget.

Efterat *Adlersparre* havde afleveret et Brev fra Kongen, Storadmirals-Udnævnelsen, Fuldmagten og fremfört de hjerteligste Hilsener fra sin Konge, bad Prindsen ham om en Samtale i Eenrum. Prindsens förste Spörgsmaal var nu til *Adlersparre*: „Om det er „sandt, at det styrtede Dynasties Tilhængere endnu omgive „Kongens Person"? *Adlersparre* svarede „ja! men at deres „Rolle var udspillet".

Mange Ting omtaltes og bestemtes ved denne Sammenkomst og deriblandt Dagen, da Prindsen vilde ankomme paa svensk Grund, hvilket dog nu var mindre presserende, efterat Kongen af Sverrig var næsten helbredet af den pludselige og svære Sygdom, hvori han den 24de November var faldet. Angaaende Navneforandringen sagde Prindsen, at han aldeles i dette, ligesom i ethvert andet Tilfælde, vilde som en god Sön ganske rette sig efter Kongens Önsker og Befalinger.

Denne Sammenkomst var naturligviis saare tilfredsstillende saavel for Prindsen som for *Adlersparre*.

I den sidste Tid og de nuværende mörke Nætter var et

stort Antal Skibe med Korn og Provisioner ankommet til Norge, saa at man med Rolighed saae Vinteren imöde. Ogsaa i de Kongelige Magaziner i Trondhjem vare ved Aarets Udgang 8120 Tdr. Rug og 2260 Vaag (à 120 Pd.) Rugmeel. Af den i Aaret 1808 bestilte Tilförsel fra Archangel ankom 1809 ikkun 3507 Tdr. Rug for kongelig Regning til Trondhjem.

Den sluttede Fred med Sverrig havde ikke foraarsaget store Vanskeligheder; de danske Commissairers Paastande indskrænkede sig til:

1. At den svenske Regjering ikke skulde tillade engelske Capere at indföre og sælge danske Priser i svenske Havne og ikke heller give engelske Orlogsskibe Beskyttelse i deres Havne, for derfra at udöve Fiendtligheder imod Danmark.

2. At norsk Tömmer maatte erholde Tilladelse at flaades ned ad Clara-Elv.

3. At le droit d'aubaine*) afskaffes i begge Lande.

4. Forbryderes Udlevering.

5. Al Sequester paa Eiendomme, inclusive paa Skibe, skulde hæves.

Om Sverrigs Tiltrædelse til Continental-Systemet blev fra dansk Side ikke talt et Ord.

Sverrigs Fordringer bestod i Særdeleshed i Toldfrihed i Sundet, hvilket Andragende fra dansk Side blev forkastet uden videre Discussion som ugjörligt og en paa Tractater grundet Rettighed, og som Fölge heraf vilde Kammerherre *Rosenkrantz* ei engang indmelde denne Fordring til sin Regjering, hvorfor den svenske Befuldmægtigede ogsaa frafaldt denne Paastand.

Efter omtrent en Maaneds Underhandling blev man færdig med Fredsslutningen, hvis Indhold udviser, at de to Stater ikke havde vigtige Ting at före Krig om, men hvorved begge Lande og mange Individer bleve materielt ödelagte. At Underhandlerne hertil kunde bruge den lange Tid er vistnok uforstaaeligt, da Fredsslutningen fornemmeligen er en Post-Convention og forövrigt ikke indeholder omtvistede eller vigtige Punkter, hvorom man ikke strax kunde være bleven enig, saa at Freden ligesaa vel

---

*) Den Ret, at en afdöd Fremmeds Efterladenskaber, eller visse Procenter deraf, skulde tilfalde den Stats Regjering, hvor den Fremmede döde.

kunde have været sluttet i et Par Timer, eller i et Par Dage. Freden til Frederikshamn (III. Bind, Pag. 387—391), der var af saa ulige större Vigtighed, medtog ikke længere Tid end denne. Men den danske Underhandler var ikke bekjendt som nogen stor Aand; den svenske neppe heller.

Hvorvidt de gjensidige Fordringer ere blevne antagne, erfares af Fredsslutningen, der er saalydende:

I den hellige Trefoldigheds Navn.

Hans Majestæt Kongen af Danmark og Norge og Hans Majestæt Kongen af Sverrig, besjælede af en gjensidig Attraa efter at gjöre Ende paa Krigens Ulykker og igjen at oprette Enighed og god Forstaaelse imellem dem, samt godt Naboforhold imellem deres respective Stater, have til den Ende udnævnt og bemyndiget Befuldmægtigede, nemlig: Hans Majestæt Kongen af Danmark og Norge Herr *Niels Rosenkrantz*, Hans Kammerherre og Storkors af Danebrog-Ordenen, og Hans Majestæt Kongen af Sverrig Herr *Carl Gustav* af *Adlerberg*, Hans Kammerherre, Commandeur af Nordstjerne-Ordenen, samt Ridder af Sværdordenen; hvilke, efter behörigen at have meddeelt hinanden og udvexlet deres Fuldmagter, som fandtes at være i god og behörig Form, have fastsat, afsluttet og undertegnet fölgende Artikler af en Fredstractat:

Art. 1. Der skal være fast og bestandig Fred, oprigtigt Venskab og godt Naboskab imellem Hans Majestæt Kongen af Danmark og Norge og Hans Majestæt Kongen af Sverrig, deres Arvinger og Efterfölgere, deres Stater, Lande og Undersaatter; ifölge heraf skal en evig Glemsel hvile over alt det, som er forefaldet imellem de höie contraherende Magter i Anledning af nuværende Krig; de tvende höie Magter, deres Arvinger og Efterfölgere ville for Fremtiden vedligeholde en god Harmoni og en fuldkommen Enighed og god Forstaaelse.

Art. 2. Ved nærværende Artikel vorder det fastsat, at den Vaabenstilstand, som allerede bestaaer imellem de höie Magter paa alle Steder saavel til Lands som til Vands, i Kraft af Overeenskomster, som ere tidligere end Datum af denne Tractat, skal forandres til en bestandig Ophörelse af alle Fiendtligheder.

Art. 3. Krigsfangerne skulle gjensidigen frigives, uden nogenslags Undtagelse og uden Hensyn til Tallets Forskjellighed. De

skulle tilbagegives i Masse i den kortest mulige Tid, paa et eller flere passende Steder af de respective Grændser, og al den Föielighed, som det gode Naboskabs Gjenoprettelse förer med sig, skal vises dem af det Lands Regjering, hvor de have været i Fangenskab, hvilken Regjering og skal bære Omkostningerne af deres Transport til det Sted, hvor Udvexlingen skal skee. Begge Regjeringer gjöre sig ansvarlige for Betalingen af den Gjæld, som de Krigsfangne maatte have gjort paa de Steder, som vare dem anviste til Ophold. Regningerne desangaaende skulle gjensidigen vorde opgjorte inden en Tid af to Maaneder efter Undertegnelsen af nærværende Fredstractat og blive betalte, saasnart skee kan.

Art. 4. Det Beslag, som er lagt paa Gods og Eiendom, tilhörende de tvende Souverainers respective Undersaatter, ligesom og den Embargo, som er lagt paa deres Skibe i begge Landes forskjellige Havne, da Krigen blev erklæret, skal vorde hævet, saasnart nærværende Tractat er bleven ratificeret. De respective Undersaatters Fordringer, hvis Omhandling for Domstolene er bleven afbrudt formedelst Krigen, skulle fra selvsamme Öieblik af igjen have deres frie Gang.

Art. 5. De ældre imellem Deres danske og svenske Majestæters Forgængere sluttede Fredstractater, navnligen: Kjöbenhavns-Tractaten af 27de Mai 1660 og Tractaten undertegnet i Stockholm den 3die Juni og i Frederiksborg den 3die Juli 1720, gjenoprettes ved nærværende Tractat og sættes paany i Kraft efter deres hele Indhold og Betingelser, for saavidt disse ikke staae i Modsigelse med det, som i nærværende Tractats Artikler er fastsat.

Art. 6. De höie contraherende Magter ere enige om, igjen at oprette Posternes Gang i begge Landene, igjennem begge Souverainers respective Stater, paa samme Fod, paa hvilken den var indrettet i Aaret 1807 i Begyndelsen af August Maaned, ifölge ældre Tractater og Overeenskomster, og navnligen ifölge den 15de Artikel af Fredstractaten af 1720, den dertilhörende forklarende Act og Overeenskomsterne af 1735 og 1751. Heraf fölger, at i Kraft af fornævnte 15de Artikel af Fredstractaten af 1720 skulle begge respective Regjeringer holde Post-Commissarier, nemlig den danske Regjering sin Commissair i Helsing-

borg og den svenske sin i Helsingör, hvilke Commissarier ei kunne udöve nogen Embedsforretning som deres Regjerings Postmestere, eller med andre Ord, ei kunne uddele Breve, kommende fra deres respective Land, i den Stad, hvor Commissairen er ansat, eller modtage Breve til deres eget respective Land fra Stadens eller Landets Indvaaneres egne Hænder, men ikkun ved den paa Stedet værende Postmesters Mellemkomst, som har at modtage og at qvittere for Antallet af Brevene, især for dem, som indeholde Penge og vigtige Documenter. For at forekomme Misbrug skal Postsækken eller Postsækkene, som begge Regjeringer for Fremtiden lade befordre, saaledes som förend den ovenomtalte Tid i Aaret 1807, ved Postilloner paa egen Bekostning, respective igjennem begge Souverainers Stater, tvende Gange om Ugen, blive plomberede eller forsynede med Hængelaase, nemlig: den svenske Postsæk eller Postsækkene, af den danske Commissair i Helsingborg, og den danske Postsæk eller Postsækkene, af den svenske Commissair i Helsingör. Plomberingen eller Hængelaasen paa den svenske Postsæk eller Postsækkene skal aftages af en dansk Toldbetjent eller anden dertil af Kongen af Danmark bemyndiget Person, i det Öieblik, den svenske Postillon passerer Grændsen, for at komme til Hamborg. Lignende Sikkerheds Foranstaltning skal tages i Henseende til den svenske Postsæk eller Postsækkene, som afgaae fra Hamborg til Sverrig, for at disse Postsække ikke skulde blive aabnede, saalænge de ere paa dansk Grund. Ligeledes skal og Plomberingen eller Hængelaasen, hvormed den svenske Commissair i Helsingör har forsynet den danske Postsæk eller Postsækkene, som gaae igjennem Sverrig til Norge, blive aftaget, saasnart Postillonen kommer over Grændsen, der adskiller begge Rigerne, af en dertil af Kongen af Sverrig bemyndiget Betjent. Det staaer den svenske Regjering frit for, at tage lignende Sikkerheds-Foranstaltninger i Henseende til den norske Postsæks eller Postsækkenes Tilbagebefordring igjennem Sverrig til Danmark, for at forvisse sig om, at disse Postsække forblive lukkede, medens de befordres paa svensk Grund.

Det fastsættes ved nærværende Artikel, at det skal være Postcommissairerne, som ere ansatte i de tvende Grændsestæder, Helsingör og Helsingborg, paalagt, at eftersee Postsækkenes Til-

stand, saavel dem, de modtage, som dem, de afsende, for at kunne bevidne, at ved deres Befordring igjennem de respective Stater ingen Misbrug eller Uregelmæssighed er bleven begaaet, eller for at bevidne Uordenen, ifald en saadan havde fundet Sted. Det er ligeledes fastsat, at det skal henhöre til de i begge ovennævnte Stæder respective ansatte Commissairers Embedsforretninger, at foranstalte det Fornödne i Henseende til Befordrings-Omkostningerne af de respective Postsække igjennem Kongen af Danmarks Stater og igjennem Sverrig, samt at begge Regjeringers respective Postdirectioner eller Administrationer indestaae hinanden gjensidigen for Regelmæssigheden af den Betaling, som skyldes de Personer, der paatage sig paa de forskjellige Steder eller forskjellige Stationer Befordringen eller Expeditionen af de fremmede Postsække.

Den danske Regjerings Postgang til dansk Lapland eller Finmarken skal igjen indrettes paa den Fod, paa hvilken den blev fastsat i Aaret 1798, med den Forandring i Postrouten, som da blev bestemt, at, istedetfor at adskille Postsækkene, saaledes som det forhen skete paa svensk Grund, hvorfra den ene Postsæk gik til Tromsen (Tromsö) og den anden til Wardöhuus, skulle for Fremtiden begge Postsækkene blive sammen, indtil de afleveres i Tromsen (Tromsö) til den danske Regjerings Betjent.

Begge de höie contraherende Magter ere blevne enige om, at den fornyede Indretning af Posternes Befordring respective igjennem den ene og den andens Stater kan begynde med den 1ste Januar 1810.

Uagtet den i nærværende Artikel fastsatte Regel for Postsækkenes Befordring igjennem begge Souverainernes respective Stater er overeensstemmende med begge Staters Trang til at see Samfærselsveiene for deres Correspondance igjen aabnede, og med Souverainernes Attraa efter at lade deres Undersaatter deeltage i denne Fordeel, saa forbeholde begge de höie contraherende Parter sig dog nærmere at blive enige om de Modificationer, hvilke de i denne Henseende maatte ansee som nödvendige for begge Staters gjensidige Tarv, og den Overeenskomst, som desangaaende maatte vorde tagen, skal ansees som en særskilt Artikel, der udgjör en Deel af nærværende Tractat, og saaledes som om dens Bestemmelser heri Ord til andet havde været ind-

förte. Men, saalænge som begge Regjeringer ikke ere blevne enige om Forandringer i den ved nærværende Artikel antagne Maade, skulle dens Bestemmelser tjene til Regel for de Betjente, som respective ere ansatte til at expedere Postsækkene og til at vaage over den herved fastsatte Orden.

Art. 7. De höie contraherende Parter forpligte sig gjensidigen til nærmere og saasnart skee kan, at komme overeens om et Reglement for begge Nationers Handels- og Söfarts-Forhold, til deres respective Undersaatters almindelige og gjensidige Gavn, i hvilket, foruden andre Bestemmelser, den frie Transport af Skibsbygnings- og andet Tömmer, hugget i Tryssel-Skoven i Norge, paa Clara-Elv, som gaaer ind i Sverrig, skal fastsættes paa en billig Maade, til gjensidig Fordeel for Eierne i Norge og de svenske Undersaatter, som ville deeltage i denne Transport, hvorved Tömmeret igjen indföres i Norge. Ovenmeldte Reglement skal ansees som en særskilt Artikel, der udgjör en Deel af nærværende Tractat, og saaledes som om dens Bestemmelser heri Ord til andet havde været indförte. Imidlertid skulle Handelsforholdene imellem begge Nationer, efter nærværende Tractats Undertegnelse, igjen oprettes paa samme Fod, paa hvilken de vare förend sidste Brud.

Art. 8. Det fastsættes ved nærværende Artikel, at begge de höie contraherende Parters respective Undersaatter skulle have fri Raadighed over deres faste Eiendomme, og til deres Monarks Land kunne udföre Belöbet af disses Salg, ligesom og det rörlige Gods, som de maatte have erhvervet sig i den anden Souverains Stater, enten ved Gave, Efterladenskab eller Arv, ifölge et Testament eller ab intestato, eller og ved Frugten af deres Arbeide, eller paa nogen anden Maade, og der skal i Henseende til denne Gjenstand tilstaaes dem de samme Rettigheder og Föieligheder, som nydes af egne og födte Undersaatter i den Stat, hvor de ere komne i Besiddelse af saadanne Effecter. Begge Regjeringer frasige sig gjensidigen og efter fælleds Overeenskomst, enhver af dem til Fordeel for den andens Undersaatter, Udövelsen af den Deel af Afdragsrettigheden, som respective tilkommer dem, og denne Afgift skal altsaa for Fremtiden være og bestandig forblive afskaffet i begge Landene og den hele Udstrækning af begge Souverainernes nuværende og tilkommende Gebeet, forsaa-

vidt som de respective Regjeringer hæve samme eller lade den hæve. Men den Deel af Afdragsrettigheden, som i visse ved Lovene bestemte Tilfælde tilkommer Stæder, Communer eller andre private Övrigheder, skal forblive dem som forhen forbeholden, og de skulle vedblive at udöve den efter de indförte Vedtægter og efter de Anordninger, som ere i Kraft i begge Stater.

Tillige er man udtrykkeligen bleven enig om og har fastsat, at nærværende Artikels Bestemmelser ikke skulle have Lovskraft, uden forsaavidt de Efterladenskaber angaaer, som tilfalde nogen efter denne Tractats Undertegnelsesdag.

Art. 9. Da godt Naboskabs Pligter paalægge de höie contraherende Parter den gjensidigen gavnlige Forbindtlighed, at bidrage, saavidt det staaer til dem, til at overholde begge Landes criminelle Love, saa ere de blevne enige om en særskilt Artikel, der skal vorde anseet, som om den Ord til andet var indfört i nærværende Tractat, og hvorved den gjensidige Udlevering af Forbrydere og Deserteurer skal vorde fastsat og bestemt.

Art. 10. Nærværende Tractat skal fra begge Sider vorde ratificeret, og Ratificationerne, udfærdigede i god og behörig Form, vorde udvexlede her i Jönkjöping inden 14 Dage, at regne fra den Dag Tractaten er bleven undertegnet, eller endog för, om skee kan.

Dets til Bekræftelse have vi Befuldmægtigede af Hans Majestæt Kongen af Danmark og Norge og af Hans Majestæt Kongen af Sverrig, i Kraft af vore Fuldmagter, undertegnet nærværende Fredstractat og ladet den forsyne med vore Segl.

Skeet i Jönkjöping den tiende Dag i December Maaned, Aar efter Christi Byrd, eet Tusinde otte Hundrede og ni.

Niels Rosenkrantz. (L. S.) *Carl Gustav Adlerberg.* (L. S.)

Separat-Artikel.

Da begge höie contraherende Parter i den 9de Artikel af den i Dag undertegnede Fredstractat have forpligtet sig til, ved en Separat-Artikel at bestemme de Grundsætninger, som skulle fölges i Henseende til den gjensidige Udlevering af Deserteurer og Forbrydere, som, efter at have krænket den ene af disse

Staters Rolighed, offentlige Sikkerhed eller Credit, unddrage sig for Lovenes Strenghed, ved at flygte til den andens Gebeet, er man bleven enig om, at lade saadanne Forbrydere paagribe og respective lade dem udlevere til deres retmæssige Regjering, saasnart Reqvisitionen desangaaende er bleven gjort, for at de kunne blive dömte og straffede efter det Lands Love, hvor Forbrydelserne ere begaaede; og paa det at ingen Tvivl eller Tvistighed maatte opstaae angaaende de Forbrydelsers Natur, som bemyndiger den ene af begge de höie Magter til at reclamere, og som forpligter den anden til at udlevere de undvegne Forbrydere og Deserteurer, saa have vi, deres Befuldmægtigede, fastsat fölgende Punkter:

§ 1. Denne Udlevering skal finde Sted i Henseende til alle de Personer, som beskyldes for crimen læsæ Majestatis, eller Landsforræderi, Mordere, Rövere, Mordbrændere, Falsknere, Tyve, svigagtige Fallenter, falske Vidner og Deserteurer.

§ 2. I Henseende til falske Myntnere er man bleven enig om, at den, som, efter at have gjort sig skyldig i den Forbrydelse at eftergjöre den ene af disse Regjeringers Mynt, enten virkelig, eller repræsentativ, findes at være i den andens Stater, skal, hvilket endog Stedet maatte være, hvor Forbrydelsen er bleven begaaet, udleveres til den af disse Regjeringer, hvis Mynt, eller Papirer, der gjælde som Mynt, han maatte have eftergjort; det eneste Tilfælde undtagen, hvor det reclamerede Individ maatte befindes at være Undersaat af den Regjering, til hvilken Reqvisitionen skeer, i hvilket Tilfælde han bör vorde dömt af hans egen Souverain og straffes efter hans Lands Love.

§ 3. Enhver Person, som begiver sig fra det ene Land til det andet, uden at være forsynet med et anordningsmæssigt Pas fra det Steds Övrighed, hvorfra han kommer, eller som ikke paa en authentisk Maade kan gjöre Rede for Bevæggrunden til sin Ankomst, skal blive anholdt og fastsat saalænge, indtil tilstrækkelige Oplysninger i Henseende til ham kunne blive indhentede. Dog skal Virkningen af denne Bestemmelse ikke udstrækkes til de rolige og umistænkelige Beboere af de respective Grændser, da begge Regjeringers Hensigt ingenlunde er, at underkaste den Handel eller Samfærsel, som finder Sted imellem disse, nogen Tvang eller Afbrydelse.

§ 4. I de Tilfælde, hvor, i Kraft af de foregaaende Artikler, Personer, som enten ere Forbrydere eller mistænkte derfor, blive paagrebne, skal Övrigheden paa det Sted, hvor Anholdelsen maatte være gjort, sörge for den Fangnes Underholdning; men, naar Udleveringen paafölger, skal Omkostningerne for den udleverede Persons Underholdning og Transport erstattes af den Regjering eller Övrighed, som modtager ham.

§ 5. Under Benævnelsen af Deserteur forstaaes ethvert Individ, som, tjenende i den ene Souverains Armee eller Flaade, gaaer over paa den andens Grund, for at unddrage sig fra sin Tjenestes Pligter.

§ 6. Alle de Love og Anordninger, som angaae Paagribelsen og Anholdelsen af det ene Lands Deserteurer, skulle ligeledes tjene til Regel for det andets Deserteurer. Fölgeligen skulle disse paagribes overalt, hvor de forefindes, og blive udleverede med alt det, som de have taget med sig. De civile eller militaire Embedsmænd der, hvor Anholdelsen har fundet Sted, skulle derom i den kortest mulige Tid underrette Övrigheden eller den militaire Commandant i det nærmeste Sted i det Land, hvorfra Deserteuren kommer, og dertil föie de Efterretninger, de have kunnet forskaffe sig, enten ved den Anholdtes Forklaring, eller paa andre Maader.

§ 7. For at lette Udförelsen af Bestemmelserne angaaende denne Artikels Gjenstand, er det bleven fastsat, at begge Hoffer nærmere ville blive enige om at indrette en directe Correspondance imellem deres respective Staters civile og militaire Övrigheder, paa det at det ikke maatte være nödvendigt, for at udvirke en Forbryders eller Deserteurs Paagribelse eller Udlevering, först at skride til ministeriel Reqvisition, hvilken, med Hensyn til begge Landes geographiske Beliggenhed, ofte vilde foraarsage en stor Tidsspilde.

§ 8. Da de Grundsætninger, som ere fremsatte i de foregaaende §§, kunne ved Tiden og Omstændighederne være at underkaste nogle Modificationer, saa skulle Bestemmelserne angaaende Forbryderes og Deserteures Udlevering ikke forblive i Kraft længere end i et Tidsrum af 15 Aar, og, naar dette Tidsrum er forlöbet, skulle begge Regjeringer atter blive enige

om, enten at forlænge Virkningen af de nu antagne Bestemmelser, eller at modificere dem.

§ 9. Eftersom denne separate Artikel er at ansee som udgjörende en Deel af den i Dag afsluttede Fredstractat, og som om den deri var indfört Ord til andet, saa skal den i det Tidsrum, som er bestemt for dens Vedvarelse, have samme Kraft og Styrke som Tractaten; den skal fra begge Sider vorde ratificeret, og dens Ratificationer være indbegrebne under selve Tractatens.

Dets til Bekræftelse have vi Befuldmægtigede af Hans Majestæt Kongen af Danmark og Norge og af Hans Majestæt Kongen af Sverrig undertegnet nærværende Separat-Artikel og ladet den forsyne med vore Segl.

Skeet i Jönkjöping den tiende Dag i December Maaned, Aar efter Christi Byrd, eet Tusinde, otte Hundrede og ni.

Niels Rosenkrantz. (L. S.) *Carl Gustav Adlerberg.* (L. S.)

Foruden disse Artikler blev der ogsaa sluttet nogle hemmelige Artikler, som neppe have været af den Vigtighed, at Historien taber meget ved ikke at kjende dem. De fölgende Begivenheder berettige os ikke til at have nogen anden Anskuelse.

Efter Fredsslutningens Ratificering befalede *Frederik VI.* under 23de December, at et te Deum skulde afsynges i samtlige Kirker i begge Riger, anden Juledag den 26de December i Kjöbenhavn, og den næste Söndag i alle andre Kirker i Danmark, hvorved fra Hovedfæstningerne skulde lösnes 27 Canonskud. Samme Befaling blev ogsaa samme Dag udstedt til Prinds *Friederich* af Hessen med Hensyn til det söndenfjeldske Norge.

Vi have afholdt os fra enhver Critik angaaende Danmarks dahavende Politik og Anledningen til Krigen med Sverrig. Paa hiin Tid var, hvad forhen er omtalt, en Krig kun Regenternes og ikke Nationernes Sag. Sverrig eller den svenske Konge gav vistnok Anledning til Krigen ved at tage engelsk Parti imod Danmark. Men, naar Danmark understöttede det mægtige Rusland, for at erobre Finland fra det svage Sverrig, saa kan en saadan Politik ikke billiges, og den har ogsaa senere blodigen hevnet sig, da, til Tak herfor, Rusland ved den hemme-

lige Convention med Sverrig i Åbo den 5te April 1812, som Erstatning for Tabet af Finland og Sverrigs Alliance — bortlovede Norge til Sverrig, samt, om fornödentgjordes, 30,000 Mand russiske Hjælpe-Tropper, for at opfylde dette Löfte, hvilket ogsaa, som bekjendt, efter flere Forviklinger bragtes til Udförelse ved Fredsslutningen til Kiel den 14de Januar 1814.

Ved Freden bleve de allerede indtraadte fredelige Forhold til Sverrig officiélt bekræftede, og alle Foranstaltninger og Forhindringer med Hensyn til svenske Undersaatter og Eiendele ophævede. Danmark beholdt derved kun een Fiende, England, tilbage, mod hvem under 11te December skjærpede Befalinger bleve givne, for at engelske Varer ikke skulde blive indförte i Landet.

Saalænge Vinteren varede, kunde nu en stor Deel af Armeen hjempermitteres til Besparelse for den Kongelige Casse. Feltcommissariatet i Kiel blev ifölge Kongelig Resolution af 15de December ophævet fra 1ste Januar 1810. Kun Commissionens yngste Medlem, Generalmajor *v. Haxthausen*, forblev tilbage med 2 Copister, for at udföre de derværende Forretninger.

Kong *Frederik VI.* og Prinds *Christian August* vedbleve endnu at correspondere med hinanden. Saaledes skriver Kongen under 24de December til Prindsen og takker for sammes Depeche af 14de s. M. og tilföier:

...„Jeg er aldeles enig med Dem i at bedömme de norske „Forhold, og tilvisse var jeg reist op til Norge, dersom ei höiere „Pligter havde holdt mig her tilbage. Deres Forslag at ud„nævne Prinds *Friederich* af Hessen til Vice-Statholder er et „ypperligt Middel; jeg skal nærmere overveie Sagen".

„Saasnart De forlader Norge, venter jeg at erfare det. „Meget lykkeligt for mig personlig, hvis jeg kan vedblive at „beholde en confidentiel Correspondance med Sverrigs tilkom„mende Kronprinds. Jeg troer det vil være os behageligt, „endog fraskilte, at bidrage til begge Staters Vel, ligesom jeg „er glad ved at vide Dem i Sverrig, hvor De, med den Dem „medfödte Ærlighed og sande Venskab for mig, vil med Fasthed „overholde den imellem mig og Kongen af Sverrig sluttede „Tractat i alle sine Punkter, saavel de hemmelige som de be„kjendte Artikler".

„Jeg slutter med de bedste Önsker for Dem, og at De

„længe maa kunne glæde Dem over alt det Gode, De haver i „Sinde at udföre, og som De med Deres sjeldne Hoved og „ædle Tænkemaade alene formaaer at iværksætte".

Prindsen tilskrev ogsaa Kongen samme Dag den 24de December og meldte: at han Aftenen i Forveien havde modtaget en Courier fra Kammerherre *Rosenkrantz* med Efterretning om, at den ratificerede Fredstractat var bleven udvexlet. Dog havde Prindsen ikke modtaget de afsluttede hemmelige Artikler.

Som Fölge heraf agtede Prindsen nu at nedlægge de ham af Kongen anbetroede Charger og at forlade den Tjeneste, som ved saamange Beviser paa Kongens Naade og Tillid gjorde ham saa lykkelig, og slutter saaledes:

. . . „Deres Majestæt tillader, at jeg her — omendskjöndt svagere, „end jeg önsker det — udtrykker de Taknemmeligheds Fölelser, „som ved denne Leilighed opfylde mit Hjerte — Fölelser, som „aldrig ville kunne udslettes af samme. Maatte Deres Majestæts „yttrede Onske opfyldes! Maatte begge Landes fælleds Interesse „bevirke den tætte Forbindelse, som alene kan og vil give dem „Kraft til at sikkre deres Selvstændighed og Nationens Fremtids „Lykke! Ikkun den Tanke, hertil muligviis at kunne bidrage, „tröster mig, ved, ifölge Deres Majestæts Befaling, at indtræde „i en Stilling, hvori jeg opoffrer Alt, hvad der hidtil var mig „kjært. Jeg har holdt det for Pligt at tiltræde denne Stilling, „da Intet er mig saa dyrebart, som jeg ei skylder at offre for „mit Fædreland. Deres Majestæts bekjendte Tænkemaade tillader „mig at yttre dette; den giver mig det sikkre Haab, fremdeles „at nyde Deres Majestæts fulde Tillid og Naade. Maatte jeg „være saa lykkelig, herom at erholde Deres Majestæts naadige „Forsikkring" . . .

Den 29de December skriver Prindsen atter til Kongen, at han haabede at indtræffe i Svinesund den 6te Januar 1810 og vilde benytte Hans Majestæts Tilladelse til at medtage Divisions-Adjutant, Capitain *v. Holst*, for hvem han derfor udbad sig nogle Maaneders Permission. Capitain *v. Holst* sögte nogle Dage efter, under 4de Januar 1810, om Afsked fra dansk Tjeneste med Forbehold af sin Plads i den danske Generalstab, hvilket Forlangende Kongen under 16de Januar 1810 allernaadigst bevil-

gede. *v. Holst* forblev imidlertid i svensk Tjeneste, hvor han döde som Generalmajor.

Kongens Depeche af 24de December besvarede Prindsen under 30te s. M. og bevidnede i de varmeste Udtryk Kongen sin Hengivenhed og Taknemmelighed, roste hans ædle og ophöiede Characteer, formedelst denne og sine utrættelige Bestræbelser tilbedet af en ham af Hjertet hengiven Nation. Prindsen takker ogsaa for den af Kongen ham givne Tilladelse, at turde vedligeholde Correspondancen med samme, og melder tilsidst, at han nu har nedlagt sine Charger og venter hver Time at modtage Svar fra Sverrig, der vil bestemme Afreisen.

Men, inden dette Brev ankom til Kjöbenhavn, svarede Kongen under 3die Januar 1810 paa Prindsens Depecher af 24de og 29de December saaledes:

„Vi takke Deres Durchlauchtighed ret meget for Indholdet „af disse to Breve, som give Os et nyt Beviis paa deres Hen„givenhed og Venskab for Os. Vi see deraf, at Deres Durch„lauchtighed har bestemt den 6te dennes til Deres Afreise fra „Norge; men, da det dog lader til, at Omstændigheder kunne „indtræffe, som bevægede Dem til at udsætte Reisen, saa ile Vi „med at raade Dem til, ikke at opsætte Deres Afreise længere „end allerhöist nödvendigt; thi Deres Nærværelse paa den nye, „ophöiede Post, hvortil De af den svenske Nation er valgt, er „vist ligesaa vigtig som nödvendig, da man ei kan forudsee de „skadelige Fölger, en længere Udeblivelse kunde have"...

„Endskjöndt man ei bör fæste Liid til eller agte paa „Rygter, saa kunne Vi dog ei fordölge, at det her er bragt „i Omlöb, at Deres Durchlauchtighed skulde have forandret „Deres engang tagne Beslutning og vilde nu ikke modtage „den svenske Krone efter den nuværende Konge. Vi haabe „imidlertid, at dette Rygte er aldeles ugrundet; thi, da De „engang har lovet, at ville ved Fredsslutningen modtage den „svenske Konges og Nations Tilbud, hvilket ogsaa er over„eensstemmende med Vore Önsker, saa kan og bör De ikke „forandre dette Löfte, da den uundgaaelige Fölge deraf vilde „være, at De blev compromitteret, og den svenske Nation ufor„skyldt blev et Offer for Ulykker og Anarchi, og dette sandsyn„ligviis atter vil have skadelige Fölger for Os og Vore Riger.

„Vi have som Deres Durchlauchtigheds sande Ven troet at burde „sige Dem dette uden Forbeholdenhed, og Vi ere overbeviste om, „at De selv ville indsee Sandheden deraf, og derfor ikke gjöre „et Skridt, som vil skade en heel Nation, og De selv i Tiden „fortryde det" . . . .

Det er naturligt, at mange Rygter, af hvilke næsten alle vare usandfærdige, circulerede om Prinds *Christian August* paa hiin Tid. Det af Kongen omtalte Rygte kan tildeels have stammet fra den Vanskelighed, Prindsen gjorde ved ikke at undertegne noget Actstykke, inden Freden med Danmark var sluttet. En Skrivelse fra Prindsen til *Adlersparre* af 22de December kan neppe have givet Anledning til Rygtet; den er saalydende:

„Næsten til samme Tid, som jeg havde den Fornöielse at „modtage Deres Höivelbaarenheds sidste ærede Skrivelse, erholdt „jeg ligeledes den i Jönkjöping undertegnede Tractat tilsendt fra „Kjöbenhavn. I den sikkre Formodning, at der til denne Trac- „tat maa være tilföiet mig ei communicerede hemmelige Artikler, „og at ifölge Deres Höivelbaarenheds Yttring Freden med Frankrig „inden kort Tid sikkert vil sluttes — nærer jeg ingen Tvivl om, at „ommeldte Tractat allerede er eller snart bliver ratificeret, og at „den saaledes ubetvivlede Harmoni imellem Sverrig og Danmark, „der er saa aldeles overeensstemmende med begge Landes In- „teresse, vil have den Varighed, hvorom Overbeviisningen er for „mig i min Stilling — som jeg gav mig den Ære mundtligen at „yttre for Dem — ligesaa vigtig som nödvendig. I denne for- „udsatte og af mig inderligen önskede Forventning haaber jeg alt- „saa, forsaavidt den ommeldte ratificerede Tractat inden den Tid „skulde være bleven udvexlet i Jönkjöping paa den anförte Dag „ifölge Deres Höivelbaarenheds Bifald, at kunne indtræffe den „7de i næste Maaned i svensk Svinesund, for derfra videre at „fortsætte min Reise ifölge Hans Majestæts naadigste Bestem- „melse" . . . .

„Den sörgelige Efterretning, Deres Höivelbaarenhed medde- „ler mig om Kongens bestandige Sygdom og mulige Död, bedrö- „ver mig inderligen. Maatte denne Deres Formodning ei ind- „træffe"!

„De behager at yttre i een af Deres forrige Skrivelser, at, „ifald Hans Majestæt Kongen skulde hændes noget for os alle

„höist Sörgeligt, Reisen for mig da maatte paaskyndes, og alle „Ceremonier bortfalde, og jeg indseer fuldkommen Nödvendig- „heden heraf. Jeg indstiller derfor til Deres Höivelbaarenheds „behagelige Omdömme, om i saa Fald — dog under ovenmeldte „forudsatte, for mig nödvendige Overbeviisning — ei Reisen uden „videre Ceremonier og, om fornödent, in cognito, i muligste Hast „og paa den korteste Vei burde fortsættes til Stockholm. Maatte „jeg i saa Fald om muligt kunne bevidne Hans Majestæt de Fö- „lelser, som opfylde mit Hjerte og modtage sammes Befalinger. „Deres Höivelbaarenhed tilgiver, naar jeg her med sædvanlig Fri- „modighed yttrer mine Ideer og underkaster dem Deres Om- „dömme".

„Skulde og burde, under Sverrigs nuværende Stilling efter en „saa ödelæggende Krig, men fortrinsviis saalænge den af os alle el- „skede Konge er henlagt paa Sygeleiet, alle med Bekostninger „forbundne Ceremonier og Fêter ei undgaaes? Jeg haaber, at „Deres Höivelbaarenhed kjender min Tænkemaade; men det er „for mig, som ei kjender tilstrækkeligen den offentlige Stemning „og altsaa ikke hvad Omstændighederne og Forholdene uomgænge- „ligt kræve, umuligt at bedömme, hvorvidt jeg kan og bör yttre „noget Önske i denne Henseende, samt til hvem jeg i saadant „Fald burde adressere det".

„Det er af disse Grunde, at jeg endnu udsætter at besvare „Hans Majestæts allernaadigste Skrivelse, indtil jeg er saa lyk- „kelig herom at erholde Deres Höivelbaarenheds behagelige Svar, „som jeg af flere Grunde venter med Længsel".

„Om Capitain *v. Holst's* Ansættelse forbeholder jeg mig „mundtligen at tage nærmere Aftale med Deres Höivelbaarenhed, da „han for det Förste i dansk Uniform vil ledsage mig til Stock- „holm" . . . .

Prindsen modtog den 1ste Januar 1810 Brev fra Statsraad *Adlersparre* med Underretning om at Kongen af Sverrig den 28de December 1809 havde udnævnt ham til Ridder af Seraphiner Ordenen og de övrige svenske Ordener. Prindsen svarede samme Dag *Adlersparre*, undertegnede sig for förste Gang „Svea Rikes „Kronprins" og yttrede sig med Hensyn til Reisen saaledes:

. . . . „Det er med sand Fornöielse og Taknemmelighed, at „jeg har modtaget og herved giver mig den Ære, at remittere

„de Bilag, Deres Höivelbaarenheds Venskab har anbetroet mig. „Beroliget ved samme, men fornemmelig ved *G. v. Wetterstedts* „seneste Skrivelses Indhold, som bortrydder for mig alle Van-„skeligheder, seer jeg mig i Stand til, om Formiddagen den 7de „Januar at indtræffe i Svinesund, for derfra at fortsætte Reisen „efter den af Hr. Oberstlieutenant *Sköldebrand* lagte Plan .... Jeg „tilföier i Medför heraf:"

1. „At jeg önsker at erholde forinden min Afreise fra Fre-„derikshald Deres Höivelbaarenheds behagelige Bestemmelse i „Henseende til Uniformens Anlæggelse m. m.

2. „Hvad den mig af Hans Majestæt tiltænkte Naade „betræffer, da er jeg pligtig til at antage samme med allerunder-„danigst Taknemmelighed, som et nyt Beviis paa Hans Maje-„stæts Naade og Tillid. Det bliver en meget naturlig Selvfölge, „at tilföie mit Navn Navnet af en inderligen elsket og agtet Kon-„ges, og vil efter min Indsigt herved og ved offentligt at udelade „Navnet „*Christian*" Hans Majestæts Öiemed formodentligen op-„naaes, og Deres Höivelbaarenheds Önske tillige kunne opfyldes; „men, da Forandringen af mit Navn sandsynligviis ei vil komme „under Ventilation, forinden jeg ankommer til Stockholm, saa „forbeholder jeg mig herover nærmere at træffe en Aftale, naar „jeg har den Ære at möde Deres Höivelbaarenhed i Svinesund"...

3. „Herr *Kullberg* önsker jeg meget at kunne have den „Fornöielse at tale med i Frederikshald den 6te d. M., paa hvil-„ket Sted jeg indtræffer den 5te om Aftenen".... hvilket ogsaa skete, omendskjöndt der vare Intriguer i Bevægelse, for at forhindre denne fortjenstfulde og talentfulde unge Mands Ansættelse hos Prindsen, fordi han ikke tilhörte et vist Parti, og under Paaskud af, at han ikke var bekjendt som udmærket Lærd.

Kullberg döde 1851, agtet og æret, som Biskop i Calmar-Lehn.

Saaledes vare nu alle Bestemmelser medHensyn til Afreisen trufne.

Vi have forhen omtalt (III Bind, Pag. 325), at Generalmajor *Adlercreutz* allerede var misfornöiet med sin Stilling, ligesom Statsraad *Allersparre* var utilfreds med sin (III Bind, Pag. 227). Men Juleaften 1809 ankom til *Adlersparre* Lieutenant *Scheffer* som Courcer fra Commandanten i Gothenborg, Oberstlieutenant *Sköldebrand* og medbragte den uventede Ordre, at Vest-Armeen

skulde oplöses og hjemsendes til sine Districter. Denne Ordre, hvorved man havde forbigaaet *Adlersparre*, krænkede ham saameget, at han skrev et Brev til Kongen, hvori han fordrede sin Afsked: „da jeg tydeligt kan mærke, hvor overflödig jeg „er i Statens Tjeneste, eftersom man troer, ustraffet at kunne „beskjæmme mig i min Embedsförelse"; ja! *Adlersparre* ansaae sig endog compromitteret i den Grad, at han bad sig befriet for det ham paalagte Hverv, at modtage og ledsage Prinds *Christian August* fra Norges Grændse til Stockholm. Denne alvorlige Skrivelse havde den Virkning, at Kongen tilbagekaldte den ubetænksomme Befaling og i de ömmeste Udtryk bad *Adlersparre* om at tage sin Ansögning tilbage, hvilket han omsider gjorde ved Kongens, *Adlercreutz's*, *Platens* og *Wetterstedts* forenede Bönner og ved at sende Cancelliraad *Bergstedt*, *Adlersparres* intimeste Ven, til ham, med det Hverv, at bilægge Misforstaaelsen. Ved denne Leilighed var General *Adlercreutz* atter og særlig den venlige og velvillige Mand, som i en værdig Skrivelse af 28de December 1809 beroligede Statsraad *Adlersparre*. Der blev ogsaa tilstillet ham en aaben Ordre til alle Landshövdinger og Regimentschefer, at efterkomme Alt, hvad *Adlersparre* maatte befale dem.

Angaaende *Adlersparres* Klage over Undladelse af at communicere ham flere nödvendige Ordres, skriver *Adlercreutz* s. D.:

.... „Jeg haaber Du bliver tilfredsstillet .... Jeg har saaledes „ikke med mit Vidende og min Villie manqueret Dig, og beder Dig „paa det Indstændigste at indrette Alting saaledes, at, med Hen„syn til Kronprindsens Modtagelse og hvad som dermed staaer „i Forbindelse, vor gode Konge, Du og vi Alle, som have havt „noget dermed at gjöre, ikke blive compromitterede. Lad os „senere explicere os for hinanden, hvis Du har Skrupler tilbage, „eller miskjender min Conduite! ....

En saadan forsonende Skrivelse geraader tilvisse *Adlercreutz* til Ære og er et Beviis paa Forstand og Tolerance, omendskjöndt han og *Adlersparre* neppe vare Venner.

Prinds *Friederich* af Hessen overtog efter Prinds *Christian August* Commandoen i det söndenfjeldske Norge. Det manglede ikke denne höist agtværdige Personlighed paa den bedste Villie at arbeide til Norges Held; men selv for en Mand med udmærkede Egenskaber vilde det have været vanskeligt at erhverve sig

den Grad af Yndest, man kunde sige Forgudelse, som det norske Folk havde viist Prinds *Christian August.*

En af Prindsen af Hessens förste Forretninger var at undersöge Armeens Beklædningsvæsen, Depoter m. m. Ifölge Prindsens Rapport herom af 23de December 1809 til Kongen, var fra Krigens Udbrud 1807 til 9de December 1809 i de paa Aggershuus Fæstning etablerede Værksteder forarbeidet 4936 Munderingskjoler, 2004 Veste, 5019 Capotkjoler, 7117 Ydertröier, hvoraf 958 vare forede med laadent Skind, 23,447 uldne Buxer, 9562 linnede Buxer, 1982 Par Vanter, 4476 islandske Tröier forandrede til Veste og 27,211 Par Skoe. Men det Meste maa dog være blevet forfærdiget og opsendt fra Danmark, saa at der ifölge Generalkrigscommissair *Birchs* Rapport af 17de December havdes i Behold i Depoterne: 26,430 Par Skoe, 1429 Par Stövler med Sporer, 7570 Par graae Klædes Buxer, 62,144 Par Strömper, 4300 Skjorter, 9280 Par hvide Klædes-Buxer med sorte Stövletter, 1113 Par blaae Ridebuxer, 2150 Par blaae Klædesbuxer med Stövletter for Fod-Artilleriet, 17008 Alen rödt Munderingsklæde m. m., hvilke store Forraad ikke tyde paa Mangel i denne Retning.

Prindsen af Hessen tilföier i sin Rapport: „Det er et ube„hageligt Syn at see Munderingsstykkerne af saa stor Forskjel„lighed, nemlig: korte, hvide Buxer med lange Stövletter, graae „Trousser af forskjellige Nuancer, hvide Trousser med korte „Stövletter. Grenadeerhuerne ere i saa slet en Tilstand, at de „ikke engang sikkre Karlen for Regn, saa at man ved det ber„genhusiske Regiment har maattet give Grenadererne graae Hatte, „hvorpaa Grenadeerskiltet er befæstet; Fjædre mangle næsten „aldeles".

Kongen svarede under 6te Januar 1810, at, da der vare saa store Forraad, saa vilde ikkun blive opsendt fra Danmark 2000 Chacôts, 1000 Hattecocarder, 6000 Fjædre og 4000 Alen Foertöi, samt at Grenadeerhuer skulde blive bestilte og opsendte; men, indtil disse ankom, kunde Grenadererne hjælpe sig med Hatte, og slutter saaledes:

. . . . „Deres Durchlauchtighed vil have at communicere Vedkom„mende denne Befaling til nöieste Efterlevelse ligesom og, at „Armeen munderes snarest muligt, men at der mindre sees paa „det udvortes Skue, der sandeligen ei udgjör Krigerens Værd,

„end paa Soliditet, og at der med Hensyn til Egaliteten, saa skjön „den ellers maatte være, dog mere bör sees hen til at den fin- „der Sted compagniviis og bataillonsviis end regimentsviis; thi „Farverne ere ligegyldige, naar blot Armeen er klædt og forsy- „net med det Fornödne, og at hver Mand har en Capotkjole"...

Denne Anskuelse er vistnok rigtig under visse trængende og fortvivlede Omstændigheder, ved en Folkebevæbning en masse o. s. v., men derimod ikke anseet for hensigtsret under sædvanlige Forhold i regelrette Armeer, hvor Alt kun skal bære Præget af Alvor og praktisk Anvendelse.

Naar Prindsen af Hessen vovede at klage herover til Kongen, saa var han sikkerligen dertil nödtvungen; thi Prindsen var en sjelden loyal Mand, der tilmed havde en mere end sædvanlig Frygt og Respect for sin Konge og undlod saalænge som muligt at sige ham Ubehageligheder, hvilke særlig maatte falde paa Kongen selv, der, som bekjendt, var en stor Ynder af Forandringer og nye Systemer ved Armeens Paaklædning og Udrustning, saa at de seneste Bestemmelser sjelden vare bragte til Udförelse, forinden nye vare blevne befalede, og han havde derfor ved sin Död endnu ikke udfundet de rette Principer i denne Retning.

Vi have i denne Krigshistorie vel oftere omtalt Mangler ved Krigsbestyrelsen, men sjelden talt om Mangel paa Penge, fordi Regjeringen förte Krigen med Repræsentativer eller Sedler, hvoraf der fabrikmæssigen forfærdigedes saamange, man brugte, og saalænge man havde Papir, uden at det synes, at der blev taget Hensyn til, at der omsider nödvendigviis maatte komme en almindelig Regnskabsdag, som rigtignok först indtraf den 5te Januar 1813. Imidlertid forfærdigede Banken pakkeviis Sedler, hvormed Armeen blev lönnet og dens Fornödenheder betalte. Det synes, som om det franske Mandat og Assignat-System havde tjent den danske Regjering til Forbillede — men at man ikke havde lært at kjende de deraf opstaaede skrækkelige Fölger og Ulykker, og som vi strax ville erfare.

Til den norske Landarmees Underholdning m. m. blev der fra Krigens Begyndelse 1808 til samme Aars Slutning anviist paa de norske Casser: 3,142,275 Rdr. 82½ Sk. (III Bind, Pag. 101), og til Udgangen af August Maaned 1809 ialt 6,570,742 Rdr. 88½ Sk.

Desforuden opsendtes store Pengesummer fra Danmark, tilligemed den största Deel af Armeens Forpleining, Beklædning, Armering og Udrustning. Det er derfor ikke muligt paa anden Maade end calculatorisk at angive hvad Krigen havde kostet. Man antager, som bekjendt, i de store europæiske Armeer, at 1000 Hoveder koste aarligen, Alt medregnet, 1 Million Francs eller circa 354,000 Rdr. Nu var dengang den danske og norske Armee næsten 106,000 Mand stærk (II Bind, Pag. 38—42) og maa fölgeligen — om vi end tage Hensyn til den mere end tarvelige Gagering og Lönning, som Kong *Frederik VI.* gav sin Armee og at om Vinteren en Deel Folk blev hjempermitteret — dog have kostet aarligen circa 30 Millioner Rdr. Naar dertil lægges Udgifterne for Söværnet, saa udkommer som Minimum en Sum af 35 à 36 Millioner Rdr. aarligen, som hele Forsvarsvæsenet til Lands og Vands kostede Staten d. e. omtrent det $2\frac{1}{2}$—3 dobbelte af Danmarks og Norges Indtægter, hvilket naturligviis maatte före til Finantsernes totale Ödelæggelse. I Udlandet kunde Staten intet Laan erholde; idet mindste ikke uden store Vanskeligheder og Opoffrelser; man maatte altsaa söge Hjælpemidler i Landet selv. Men, til at yde disse, vare Borgerne ikke rige nok, og havde vel heller ikke den tilstrækkelige Tillid til Regjeringen.

For at standse de ufunderede Sedlers stedse dalende Værdi, blev ved Forordningen af 23de Juni 1809 paalagt Finants-Collegiet, at inddrage en betydelig Deel af danske Courant-Bank Sedler, ved at udstede rentebærende Effecter for 8,000,000 Species og 2,500,000 Rdr. Courant.

For at afsætte disse Effecter, blev bekjendtgjort s. Dato, at ved en Consignation af bestemte Summer i Bankfonds kunde visse Rettigheder erhverves, saasom: Ved en Sum, der afgav en aarlig Rente af 250 Species — Indfödsretten; ved 500 Species Rente — Fritagelse for borgerlige, personlige Tyngder; ved 1000 Species Rente — adelige Rettigheder; ved 2800 Species Rente — Barons Titel og Rettigheder; ved 7000 Species Rente — Greves Titel og Rettigheder; ved 500 Species Rente — Barons Titel for Grevernes yngre Sönner. Renter og directe Paalæg kunde ligeledes betales, ved at deponere en Capital i Bankfonds, hvis Rente var lig med Skattebelöbet; Tilladelse til at være Grosserere

og Mæglere kunde erhverves ved at deponere Bankfonds til et Rentebelöb fra 16—24 Species.

Men, omendskjöndt Regjeringen gjorde disse glimrende Tilbud, kunde Banken dog ikke afsætte mere end omtrent Halvparten af disse Effecter; hvorimod Regjeringen under 4de September 1809 maatte paabyde nye Afgifter til Forrentningen af bemeldte Effecter.

Herved blev altsaa Hensigten ikke opnaaet eller Nöden afhjulpen, og man maatte derfor atter tage sin Tilflugt til Udgivelse af Sedler, hvis Masse saaledes blev foröget under Krigen indtil 5te Januar 1813 med 116 Millioner til en Værdi, ifölge den forskjellige Cours, af 34 Millioner Species*). Men, da disse Sedler vare ufunderede, maatte de ved den stadige Forögelse ogsaa stadigen falde i Værdi, og, hvad der var let at forudsee, en stor Ulykke og en almindelig materiel Ruin for hele Samfundet, der eiede noget — blive Fölgen.

Vi vide (III Bind, Pag. 102), at Pari-Coursen var 125 Rdr. for 100 Species; men at den den 30te December 1808 var = 190. I Aaret 1809 faldt den mere og mere, og var i Januar Maaned 1809 = 200; i Februar og April 235 à 245. Under 8de Marts 1809 blev Udförselen af Mynt og ædle Metaller forbudt, imod Straf af Metallernes Confiscation (ifölge Placaten af 5te Juli s. A.); men Alt forgjeves. Coursen vedblev at falde; i Juni og Juli Maaned var den sunken til 290—300 og i Slutningen af Aaret til 600. I Begyndelsen af 1810 hævede den sig atter noget; men derpaa vedblev den at falde i store Spring indtil den almindelige Statsbanquerot, der indtraadte den 5te Januar 1813, og i November samme Aar stod Coursen 12 à 14000, saa at en Specie betaltes med 140 gamle Rigsdaler i Sedler, der altsaa ikke engang gjældte 1 Sk. Mynt Stykket. I Forordningen af 5te Januar 1813 maa söges Hovedaarsagen til Danmarks senere Ulykker, ja endog deelviis til Opröret 1848 i Hertugdömmerne.

De herpaa fölgende 5 Aars Regjerings- og Krigs-Historie, Ödelæggelsen af al Besiddelse og Eiendom, Norges Tab m. m. ere

*) Danmarks Handel, Skibsfart, Penge- og Finantsvæsen fra 1730—1830 ved *M. L. Nathanson*, Grosserer, Kjöbenhavn 1832, I. Deel, Pag. 293.

altfor sörgelige, til at vi vove at löfte Slöret for disse Begivenheder, men maae overlade en Anden, en mere uafhængig, yngre, dygtig og mindre sensibel Historieskriver at bringe denne til Efterverdenens Kundskab.

Vi ville derfor paa sædvanlig Viis slutte dette Capitel ved at omtale Begivenhederne til Söes og paa Kysterne i den her omhandlede Periode. Vel vare de stedfindende Affairer smaa; men Angrebsmidlerne vare ogsaa smaa især i Sammenligning med Englændernes talrige Orlogsfartöier, hvormed de havde besat Bælterne og bevogtede deres Convoier. Saaledes laae i Efteraaret 1809 den engelske Admiral *Bertie* i Öresund med en heel Escadre, hvoriblandt flere Rangskibe, sædvanligen til Ankers ved Hveen, eller under den skaanske Kyst ved Raa. I det store Bælt laae almindeligviis Admiral *Saumarez* med en ikke mindre talrig Escadre.

Lieutenant *Bull* af Söetaten blev i Begyndelsen af September Maaned beordret med Galeasen „Favorit" fra Frederiksværn til en svensk Havn, for at overföre og udvexle 82 engelske Krigsfanger; men, da disse antoge, at man vilde före dem til Jydland, gjorde de om Aftenen Kl. 9½ Oprör, og efter et levende Haandgemæng overmandede de den lille danske Besætning, som derved erholdt 6 og Oprörerne 5 Saarede, satte derpaa Coursen til England og ankom til Sheerness den 13de September, hvor Lieutenant *Bull* indgav Klage til Admiral *Veles*, der lovede ham Satisfaction og lod ham ogsaa ubehindret seile tilbage til Norge. Lieutenanten forlod derfor Sheerness den 26de og ankom til Gamle-Hellesund i Norge den 30te September. Ved Hjemkomsten til Norge blev Lieutenant *Bull* ifölge den commanderende Generals Befaling suspenderet fra Tjenesten og stillet for et Krigsforhör i Frederiksværn.

Den 22de og 23de September indtraf en Begivenhed af netop modsat Beskaffenhed. Postbaaden imellem Norge og Jydland, „Concordia" kaldet, fört af Skipper *Engvardsen*, blev den 22de September taget af en engelsk Orlogs-Cutter „Eyder the second"; men den næste Dag blev den tilbageerobret af 3 Lodser og Canonfartöierne under Lieutenant *Jensen*, der vare stationerede i

Sandö-Sund paa Christiania-Fjordens vestlige Side. „Concordia“ havde kun været 23 Timer i Fiendens Magt.

Den 2den October förte Sö-Capitain *Mossin*, der, som bekjendt, var stationeret paa Elben ved Glückstadt en Convoi paa 70 Skibe fra Elben til Eideren, ved Hjælp af en Bedækning af 8 Canonchaloupper og 4 Canonjoller (Skjötsbaade). Ved Cuxhafen laae to engelske Orlogsbrigger og observerede Convoien. Da Capitain *Mossin* var kommen til Brunsbüttel, befalede han Maanedslieutenant *Wriedt* med de 4 Skjötsbaade at convoiere Coffardiflaaden over Grundene (Watterne) til Eideren, og Maanedslieutenant *Jordt* at blive liggende med sin Canonchalouppe „Wardöhuus“ ved Brunsbüttel, for at dække Retraiten, medens han selv med de 8 Canonchaloupper vilde angribe Orlogsbriggerne. Men ved at komme nærmere til disse bemærkede man ved Siden af dem et 3die Skib, der var en Coffardibrig. Capitain *Mossin* angreb derpaa de to fiendtlige Orlogsbrigger, der efter ½ Times Canonade flygtede ud af Elben, forfulgte af Canonchaloupperne, som derefter angrebe og erobrede Coffardibriggen, der indbragtes til Glückstadt. Maanedslieutenant *Wriedt* förte imidlertid Convoien lykkeligen til Eideren.

Skipper *Magnus Thoresen* med Sluppen „Entrepris“ afgik den 1ste November fra Christiania til Aarhuus med en Ladning norske Producter, men blev den 17de s. M. under den jydske Kyst taget af en fra en engelsk Orlogsfregat udsendt armeret Barcasse, og den 22de November om Aftenen taget paa Slæbetoug af Fregatten, som afseilede med Sluppen til England. Dog den 24de November om Morgenen Kl. 6 sprang Slæbetouget, hvorved Fregatten kom ud af Sigte. Da den ombord paa Sluppen satte engelske Priismester, Lieutenant *Price* og 5 Mand ikke vare sökyndige, overtog Skipper *Thoresen* Skibets Förelse, og, idet han lovede at ville före Sluppen til Sverrig, bragte han den under Land ½ Miil östenfor Öster-Riisör i Norge, hvor Lieutenanten blev lokket i Land og gjort til Fange, og derpaa bragtes Skibet den 25de November ind i bemeldte Byes Havn.

Omendskjöndt de private Caperier vare ophörte ved Forordningen af 2den August 1809, fandt dog mange dristige Caperier Sted af den Kongelige Marine, hvorved flere af vore unge og raske Söofficierer udviste meget Mod.

Saaledes angreb Premierlieutenant *C. Wulff* med en Division Canonfartöier i Store-Bælt et tremastet Skib — der var kommen paa Grund paa Albo-Triller imellem Langeland og Laaland — i Nærheden af en engelsk Fregat og en Brig, fordrev Skibets Besætning og forsögte, men forgjeves, under Fiendens Canonade, at slukke den af samme anlagte Ild. Dog reddede Lieutenant *C. Wulff* den fölgende Dag Vraget af det brændte Skib.

Natten imellem den 7de og 8de November gjorde Sölieutenant *F. Holsteen* med et lille Recognoscerings-Fartöi 3 Priser, som han hentede ud af en til Ankers liggende fiendtlig Convoi tæt under de engelske Krigsskibes Canoner.

Den 5te December erobrede Artillerilieutenant *Krohn*, med 1 Styrmand og 10 Matroser i en Baad fra Spodsbjerg paa Langeland, en Galease, lastet med Tömmer og Tjære, ved at tage den ud af en fiendtlig Convoi, og bragte den ind i Nakskov-Havn.

XXII. Capitel.

Prinds *Christian August's* Afsked og Afreise fra Norge den 4de Januar indtil hans Död den 28de Mai 1810.

Vi have i det foregaaende Capitel tilendebragt den Historie, vi havde foresat os at bearbeide; dette Capitel ligger derfor egentlig udenfor samme og indeholder ingen Politik, men ikkun den svenske Kronprinds's kortfattede Liv og Levnet som saadant, hvorfor vi her ikke have taget videre Hensyn til Prindsens politiske Forhold i Norge, men alene helliget Capitlet Sorgen og de forövrigt udmærkede Egenskaber ved hans Person.

Vi have fulgt Prinds *Christian August* af Augustenborg igjennem Hovedepokerne af hans daadfulde Liv, og vi ville endnu fölge hans Person paa den Hædersbane, hvortil han formedelst sine personlige Egenskaber og et frit Folks Valg var bleven kaldet. Er denne sidste Hædersbane end kort, og dens Ende sörgelig, saa er den ikke desmindre interessant og mærkværdig, og tjener til fornyet Beviis paa, at personlig Ridderlighed, Dygtighed og sand Fortjeneste næsten altid finde Anerkjendelse hos Samtid og Eftertid, hvorimod omvendt Middelmaadigheden og Uvidenheden, om den end for en Tid og saalænge den besidder Magten finder Beundring og Tilbedelse af krybende Samtidige — lige saavist intet varigt Navn eller Minde efterlader sig. Dette er intet Særsyn i noget bestemt Land eller Tidsalder; nei, det kommer til Syne i alle Lande, under alle Forhold og i alle Tidsaldere. Prinds *Christian August's* Liv og Skjebne vækker derfor stedse foröget Interesse og Deeltagelse, jo mere man fjerner sig fra den Epoke, hvori han levede. I de sidste Aar have flere svenske Forfattere

i værdifulde Skrifter atter bearbeidet hans Liv og Tidsalder og derved omtalt hans Person med forhöiet Berömmelse og Interesse.

Prinds *Christian August* havde, hvad vi vide, bestemt at ville indtræffe i Svinesund den 7de Januar 1810 og til den Ende afreise fra Christiania den 4de Januar. Men det var ingen let Sag at rive sig lös fra et Land, en By og et Folk, hvor og af hvem han var elsket og tilbedet paa en Maade, der kun sjelden bliver Dödelige til Deel. Det var en Trang for, saa at sige, enhver Normand at udöse sine Fölelser for den uforglemmelige Fyrste og til Afsked yde ham den varmeste Taknemmeligheds og Kjærligheds uskrömtede Hyldest.

Det er ikke vel muligt, her detailleret at beskrive de Festligheder og de mange Beviser paa Deeltagelse og Velvillie, der bleve viste Prindsen förend Afreisen fra Norge*), men vi ville ikkun omtale de vigtigste af disse.

En stor Folkefest blev af Christiania Borgere givet Prindsen den 29de December, hvortil Indbydelsen og Programmet var forfattet paa Vers og bar Titelen: „Indbydelses-Skrift til Fredsfesten og Höitideligheden for Helten, Prinds *Christian August*, den 29de December 1809".

Festen aabnedes om Morgenen med 27 Canonskud fra Aggerhuus Fæstning; Kl. 11 afholdtes Gudstjeneste i Frelserens Kirke, der ligeledes begyndte med 27 Canonskud, og Kl. 11½ ankom Prindserne *Christian* af Augustenborg og *Friederich* af Hessen escorterede af den saakaldte gule Borger-Garde. Gudstjenesten bestod af flere Taler, Musik og Sang. Kl. 3 om Eftermiddagen fandt en Dinée Sted for Herrer paa 300 Couverts i Cathedralskolens store Auditorium, ved hvilken udbragtes Skaaler for Kong *Frederik VI*, Dronning *Marie*, Prinds *Christian August*, Prinds *Friederich* af Hessen, Krigsmagten til Lands og Vands, Freden med Sverrig, Naboriget Sverrig og dets Held ved den nye Thronarving, og endelig for Norge og Danmark. Enhver Skaal blev ledsaget med Sang, Fanfare, Salut og Hurraraab, hvilket sidste ved Prinds *Christian August's* Skaal endog forplantedes til den udenfor staaende Folkemasse og syntes ikke at ville ophöre;

*) Derimod henvise vi til en lille Bog: „Norges Farvel til Hans Konge-„lige Höihed Prinds *Christian August*, Svea Rigets Kronprinds", Christiania 1810.

tilsidst udbragte Prinds *Christian August* en Skaal for Christiania Borgere.

Ved Bordet circulerede en Indbydelse til at stifte et Selskab under Navn af „Selskabet for Norges Vel", hvilken Prinds *Christian August* först undertegnede, og blev derpaa fulgt af omtrent 200 Medlemmer af Selskabet. Om Aftenen fandt i Byen en almindelig Illumination Sted, der efter Middagsbordet blev taget i Öiesyn og som paa et Signal blev slukket overalt Kl. 10; hvorefter hele Selskabet tilligemed dets Damer og en Deel yngre dandsende Herrer atter samledes paa Cathedralskolen, for at deeltage i et Bal, som varede til den lyse Morgen. Samme Dag beværtede Christiania Borgere ogsaa samtlige Medlemmer i Vaisenhuset og Fattighusene saavel i Byen som i Forstaden Opslo, og Dagen derpaa beværtedes Christiania Garnison med et Middagsmaaltid, og et Bal gaves samme om Aftenen.

Söndagen den 31te December modtog Prinds *Christian August* de militaire og civile Embedsmænd samt Borgerskabets Repræsentanter til Afskedscour. Alle forlode Prindsen rörte; mange med taarefulde Öine efter Afskeden fra den elskede og uforglemmelige Prinds. Samme Dag var stor Dinée hos Prinds *Friederich* af Hessen.

Til Erindring om Prinds *Christian August* stiftede Christiania Borgere en Arbeids-Anstalt, som blev kaldet „Christians-Minde", og, efterat Prindsen havde forladt Norge, fandtes i Bladet „Tiden", Nr. 37, dateret Christiania den 30te December 1809 — Prindsens smukke Afskedsord til Normændene, der baade indeholdt Taksigelse og Raad for at ophjælpe Norges Industri og Erhvervskilder.

De fölgende Dage benyttedes til at ordne det Nödvendige til Reisen og sige Farvel til en Mængde Personer, som Prindsen skyldte en saadan Opmærksomhed.

Den 4de Januar 1810 om Morgenen Kl. 9 tiltraadte Prinds *Christian August*, fulgt af Prinds *Friederich* af Hessen, Reisen fra Byen i aaben Slæde og efter Önske uden noget Fölge, under Salut af 27 Canonskud fra Aggerhuus Fæstning. Byens Befolkning stod paa Gaden, for endnu engang ved deres deeltagende Hilsener at sige den elskede Prinds det sidste Levvel.

En stor Mængde Personer af alle Stænder havde begivet sig

forud til Aas Præstegaard, 3 Mile fra Christiania, hvor Stabsofficiererne af Byens Garnison havde foranstaltet en Frokost, og hvortil Prindserne ankom ved Middagstid og bleve ogsaa her modtagne med Musik, Sang og Canonsalut. Efter 2 Timers Ophold i Aas Præstegaard fortsattes Reisen, efter at Prinds *Christian August*, saa at sige, maatte slide sig lös fra Gjesterne, der omgave ham, og som alle vilde sige ham det sidste Levvel. De omringede ved Afskeden Slæden, hvori de to Prindser havde taget Plads, og man skiltes ad ved Musik, Sang, Hurraraab, Salut og — Taarer.

Flere af de höiere Embedsmænd og Stabsofficierer ledsagede Prindsen til Grændsen, og, da det blev mörkt, vare adskillige af de ved Veien liggende Böndergaarde illuminerede, og 24 Bönder til Hest og med tændte Fakler escorterede Prindserne til Moss. Ved en paa Veien opreist og illumineret Æreport blev Prinds *Christian August* atter modtaget med 27 Canonskud og Hurra-Raab af de langs Veien forsamlede Beboere fra Sogns- og Hölens-Sogne. ¼ Miil fra Moss blev Prinds *Christian August* modtaget af Bjergfolkene med tændte Fakler, og ved Ankomsten til Byen blev denne efter et Signal illumineret, og givet en Salut af 27 Canonskud i Forbindelse med Hurraraab af Beboerne og det borgerlige Militair, som paraderede i Gaderne. I Værkets store Sal gav Byens Borgere en Soupée, hvori alle militaire og civile Embedsmænd samt Borgerskabet toge Deel. Prindserne forbleve Natten over i Moss. Den næste Morgen, den 5te Januar, forlod Prinds *Christian August* under Canonsalut tidlig Moss; og, omendskjöndt det endnu ikke var Dag, paraderede Borgerne ikke desmindre paa det nye Torv, som bar hans Navn, og Gaderne, hvorigjennem Prindserne kjörte, vare illuminerede. Veien blev taget over Hafslund, hvor de dinerede hos Kammerherre *Rosenkrantz*, og om Eftermiddagen fortsattes Reisen til Frederikshald, hvor Prindserne stege af hos Grosserer *Tank* paa Gaarden Röd, ⅛ Miil vestenfor Byen. Ved Ankomsten blev saluteret fra Frederikssteens Fæstning.

Den fölgende Dag, den 6te Januar, tog Prinds *Christian August* paa Torvet i Frederikshald Afsked fra det söndenfjeldske Infanteri-Regiment, hvis Chef han havde været; denne Afsked var meget rörende, og mangen Soldat fældede derved Taarer. Paa lignende Maade tog Prindsen Afsked fra det borgerlige

Militair, der til den Ende ogsaa var opstillet paa Byens Torv. Derpaa gik Prindsen op paa Raadhuset, hvor Pastor *Hount*, Sognepræst til Berg, holdt en Afskedstale, hvorefter Prindsen besögte Byens Skole. Af Borgerskabet var Prindsen indbuden til en Dinée hos Chefen for Borgervæbningen, Kjöbmand *A. Stang*, og om Aftenen var saavel Byen som Frederikssteens Fæstning illuminerede. Natten imellem den 6te og 7de tilbragte Prindsen atter paa Gaarden Röd.

Den 7de Januar 1810, Dagen, paa hvilken Prindsen vilde forlade Norge, iförte han sig for förste Gang den svenske Uniform og var derover meget rört. Ved Afreisen forsamlede sig paa Röd, foruden de Personer, som havde fulgt Prindsen fra Christiania, en stor Deel af Frederikshalds og Omegnens Beboere. Ved Frokosten blev afsungen en Afskedssang, der gjorde et dybt og veemodigt Indtryk paa hele Selskabet.

Omsider skete Afreisen; hele Selskabet gik til den Ende ned til Röd-Vandet, hvor Prindsen og saamange, der kunde finde Plads, bestege en Lystjagt, og den övrige Deel af Selskabet 6 Baade, paa hvilke de seilede, under Flagning, Salutering fra Frederikssteens Fæstning og Hurraraab fra den paa Strandbredden tilbageblevne Folkemængde — langs Iddefjorden og Ringdalsfjorden til Norsk-Svinesund. Da Flottillen kom forbi „Sorgenfri", et Landsted tilhörende *Niels Anker*, blev derfra saluteret med 27 Canonskud. Kl. 11 om Formiddagen ankom Prindsen til Norsk-Svinesund og blev modtaget med Salut, Musik og Hurraraab af en talrig Folkemængde, som bedækkede Strandbredderne og de nærliggende Klipper paa begge Sider af Sundet. I Toldhuset havde Frederikshalds Borgere atter foranstaltet en Afskedsfrokost. De svenske Herrer, der skulde modtage Prindsen, nemlig: Statsraad *Adlersparre*, Landshövdingen, Grev *Rosen*, Oberst, Baron *Sköldebrand* og Præsten i Tanum, *Brunius*, (istedetfor den foregivne syge Biskop *Wingård*), og som befandt sig paa den svenske Side af Svinesund, bleve af de Norske indbudne til at deeltage i Frokosten, hvorved en Afskedssang blev afsungen, og flere Skaaler udbragte, ledsagede med Canon Salut. Derpaa fremtraadte en Bonde, *John Sörbrönd*, fra Bergs-Sogn, der i en ukonstlet og hjertelig Tale tolkede for Prindsen Bondestandens Fölelser og Tak. Prindsen bevidnede med et fast Haandtryk Taleren sin

varmeste Erkjendtlighed for dette nye Beviis paa Normændenes Kjærlighed.

Da Frokosten var endt, og Prindsen vilde gaae ned til Sundet, for at stige i Fartöiet, som skulde före ham over samme, blev han standset af Sognepræsten til Skjeberg, Provst *Glückstadt*, som holdt efterfölgende, hjertegribende Afskedstale:

„Naadigste Prinds!"

„Tilgiv! at jeg et Öieblik, kun et Öieblik drister mig til at „standse Dem i Löbet af Deres nye og store og vigtige og saa „hæderfulde Bane, og tillad! at jeg i denne Afskedens sidste „saa smertelige Stund atter og atter tolker for Dem de Erkjendt-„ligheds Fölelser, der besjæle det Folk, hvis Skytsengel De var, „og som De nu forlader".

„Blev end ikke den Veltalenhed mig til Deel, hvormed „mange af mine Brödre forhen have hilset Dem, saa smigrer „jeg mig dog ved det glade Haab, at De, naadigste Prinds! er „overbeviist om, at mit Hjerte hviler paa mine Læber, og at den „Tak, de Önsker, de Velsignelser, jeg vover at nedlægge for „Deres Födder, ere aldeles uskrömtede og uden Smiger".

„Tak derfor, ædle, gode Fyrste! at De med sand Klogskab „og urokkeligt Mod beskyttede Skjoldungens, vor retfærdige „*Frederiks* Arv; Tak, fordi De holdt Krigens Skueplads og dens „rædselfulde Scener saa meget muligt ved Landets Grændser; „Tak, fordi De fulgte Deres ædle Hjertes Stemme og ei unyttigt „ödslede Menneskers Blod; Tak, fordi De modig og kjæk var „Norges Tolk ved Kongens Throne, og Held os, at Deres Ung-„doms Ven, Deres Frænde, vor Konges Svoger, Skjoldungens „egen Æt, villig og glad vil betræde Deres Plads; Tak for hver „bitter Taare, De i Löndom fældte over Landsmænds Trang, og „Tak for hver Deres kraftige Anstrengelse til at afhjælpe den; „Tak for hver rund og mild Gave paa Oplysningens og Armo-„dens Alter; Tak for hvert usminket Bidrag til Religionens, „Andagtens og Sædelighedens Fremme; o! Tak! o! evig Tak! „fordi De elskede vort Land. Gid det evig maa gaae Dem vel! „Norge velsigner Dem og önsker, at, saavist som De skal blive „for Sverrig, hvad en *Christian III.* var for Danmark, en *Chri-„stian IV.* for Norge, og hvad vor *Frederik* sikkerligen vil blive „for alle sine Stater, saavist skulle hine Frode den Fredegodes

„lykkelige Dage under Deres og *Frederiks* vise Styrelse vende „tilbage til vort Norden. Yngves, Niords, Skjolds og Hothers „Sönner, ligesom de ere Brödre, vorde de Venner og ville de „arbeide til eet Maal — og aldrig blinke deres Sværd til Strid, „undtagen de tvinges til at kjæmpe imod en fælleds Voldsmand, „der vil haane deres kjække Faders Aske og Minde".

„Ædle, gode Fyrste! Norge velsigner Dem og önsker: Gid „svenske Folket stedse maa fortjene den Hyldest, saaledes som „De altid bliver dets Kjærlighed værdig".

„Normanden velsigner Dem og önsker: lev længe! lev lykke- „lig! Længe leve *Christian August*, vor Konges hulde Ven!"

Denne Tale gjorde det dybeste Indtryk paa Tilhörerne, og Prindsen var rört til Taarer. Enhver trængte sig omkring ham, for endnu engang at sige ham det sidste Farvel; det var en Fader, som forlod sine elskede Börn. Det var et rörende Syn, at see to Nabofolk paa Bredderne af det Sund, som adskilte dem, det ene nedsænket i Sorg over at tabe sin Yndling og Velgjörer, det andet jublende at udstrække sine Arme, for at omfavne deres tilkommende Hersker.

Endelig rev Prindsen sig lös fra Mængdens Hænder og gik atter ombord paa Lystjagten, som havde bragt ham fra Röd, og seilede over det 4—500 Alen brede Sund, under Commando af en af Heltene fra 2den April 1801, Commandeur *Lassen*. De svenske Herrer, som kort i Forveien vare tagne tilbage over Sundet, modtoge deres Kronprinds ved Landingsstedet.

Kronprindsen af Sverrig, som vi nu herefter ville benævne ved denne Titel, blev ledsaget over Svinesund af Prinds *Friederich* af Hessen og störste Delen af det Fölge, som havde ledsaget ham fra Christiania, Frederikshald og Omegn, og som nu blev indbudet af de Svenske til at deeltage i den ogsaa paa svensk Side af Sundet foranstaltede Frokost i det derværende Toldhuus.

Kronprindsen blev, da han besteeg den svenske Jordbund, hilset med Taler af Statsraad *Adlersparre*, Grev *Rosen* og Provst *Brunius*, hvilke hver især bleve besvarede af Prindsen. Saaledes svarede han Statsraad *Adlersparre* paa hans Tale:

„Det er med usædvanlige og höitidelige Fölelser at jeg be- „træder Grændsen af mit nye Fædreland. En ny Virkekreds, „nye og store Forbindelser aabne sig for mine Öine. Men jeg

„vakler ei ved at indtræde paa denne nye og slibrige Bane; thi „det er et ædelt og lidende Folks Tillid, som har kaldet mig. „Svensker! jeg er nu svensk og skal altid forblive det. Ærens „Bud kjender jeg. Folkets Önsker og Mangler tale tydeligt. „Mit Blod, mine Kræfter ere fra denne Stund af helligede min „Konge og mine Medborgere. Af den förste skal jeg lære at „regjere, og for de Andres Lykke skal jeg arbeide. Mine rene „Hensigter skulle bifaldes af retsindige og kundskabsrige Mænd, „og, bliver det min Lod at regjere over et urgammelt og hæder-„ligt Folk, da skal den Dom ikke negtes mit Minde: Han vilde „sit Folks Vel".

Efter Frokosten tog Kronprindsen under Omfavnelse en rörende Afsked med Prinds *Friederich* af Hessen og bad ham hilse Kongen af Danmark. Paa lignende Maade tog han Afsked med de ham over Sundet fulgte Norske. Da Prindsen vilde stige i Vognen, sluttede de norske Bönder en Kreds omkring ham og, saa at sige, forhindrede ham i at stige op i samme. En gammel Bonde klappede Prindsen paa Skulderen og sagde: „Hvorfor „forlader Du os? Jeg troer ikke, at vi kunne slippe Dig, saa „kjær er Du os bleven. Ja! Du er en Guds Mand". Omsider aabnede Kredsen sig, og Prindsen steeg i Vognen, aldeles nedböiet af Bedrövelse, og store Taarer rullede ned af hans Kinder. Ved Bortkjörselen gjentog Bönderne: „Trives Du ikke i Sverrig, „bliver Du ikke lykkelig der, saa vend atter tilbage til os; og „vi ville bære Dig over Fjeldene. Gud velsigne Dig, Du Ufor-„ligneliige! Glem os ei; vi skulle aldrig glemme Dig!"*)

Da Prindsen var stegen i Vognen, bad han Statsraad *Adlersparre* tage Plads ved sin Side, hvorpaa Vognen satte sig i Bevægelse op ad den steile Klippevei, der hæver sig fra Svinesund, og forsvandt for Normændenes taarefulde Blikke. Kun een eneste Normand fulgte ham herfra, nemlig: Danmarks Fiende, Grev *Hermann Vedel*, blot i den Hensigt at fremme sine Planer.**)

---

*) See: Tidstaflor 1809 och 1810 af *C. A. Adlersparre*, II. Delen, Pag. 31 og 32. Stockholm 1850.

**) Vi burde maaskee ikke i dette Capitel, Erindringen og Sorgen helliget, fremföre flere Beviser paa, at denne sin Konges og sit Fædrelands Fiende og utrættelige Intrigant stræbte at bringe Norge under svensk Herre-

Reisen blev nu fortsat ifölge et af Kongen af Sverrig sanctioneret Ceremoniel. Det förste Natteqvarteer blev taget i Tanum, 4½ Mile fra Svinesund, hvor de Reisende först ankom Kl. 11 om Aftenen; altsaa maa Afreisen fra Svinesund være skeet temmelig sildig. I Tanum forefandt Prindsen en talrig jublende Folkemængde, Stedet illumineret o. s. v. Formedelst de talrige Deputationer fra Omegnen, som den næste Morgen önskede at fremstilles for Kronprindsen, skete Afreisen fra Tanum först Kl. 12 om Middagen, og Natteqvarteret blev imellem den 8de og 9de Januar taget i Udevalla, hvor Prindsen först ankom Kl. 11. Da det blev mörkt, vare de fleste Steder paa Veien, ligesom den

---

dömme. Dog, Historien tör Intet skjule; den er den eneste Domstol, for hvilken vi nu kunne indstævne ham.

Vi havé forhen heller ikke skjult Grev *Vedels* gode Egenskaber, Patriotisme og Opoffrelser for Konge og Land, dengang han fortjente at omtales herfor (I. Bind, Pag. 487 og III. Bind, Pag. 68 og 80). Men fra den Tid af, at han blev ansat i den norske Regjerings-Commission, synes en total Forandring at være foregaaet i denne ærgjerrige Mands Tænke- og Handlemaade til Fædrelandets Skade, og denne kan en sandru Historieskriver ligesaa lidt skjule, som hans forhen udviste Patriotisme og ophöiede Egenskaber.

Da Grev *Vedel* blev forhindret i at ledsage Prinds *Christian August* til Sammenkomsten paa Kongsvinger den 15de December 1809 (III. Bind, Pag. 652 og 664), opgav han derfor ikke sine Planer, men tilskrev *Adlersparre*:

....„Jeg maa ansee det som en af Skjebnens Chicaner, at jeg „endnu ikke kan omfavne Dem, ædle Ven! Men nu maa man tænke „paa en anden Leilighed. Jeg og en Mængde af Prinds *Christians* „Venner have besluttet at følge ham i det Mindste til Svinesund, naar „han forlader os, for at tiltræde sit hæderlige Kald. Formodentligen „möder De ham ved den svenske Grændse som commanderende Gene„ral. Er dette ikke Planen, saa maa det endeligen blive det; „thi det var godt, om en Mand af Deres Indflydelse talte „med nogle af de Mænd, som fulgte Prinds *Christian* og „lod falde et beleiligt Ord. — Var det saa ikke muligt at jeg „kunde som tilfældigviis kjöre nogle Mile tête à tête med Dem i Deres „Equipage, eller faae Qvarteer med Dem? Vi maae, hvorledes det end „gaaer, have nogle Timers eensom Samtale. Hvor og paa hvad Maade „bestemmer De"...

See: Tidstaflor 1809 och 1810 af *C. A. Adlersparre*, I. Delen, Pag. 231, Stockholm 1850.

foregaaende Aften, samt Udevalla-By illuminerede. Afreisen fra Udevalla skete tidlig om Morgenen den 9de Januar til Gothenborg, og Landshövdingen, Grev *Rosen*, kjörte i Vognen med Prindsen. Overalt paa Veien stode Beboerne og hilsede Prindsen, paa nogle Steder vare Æreporte opreiste, og, hvor der blev gjort Holdt, blev han modtaget med Æresbeviisninger, Deputationer, Taler, Illuminationer etc. etc., hver Dag og paa hvert Sted ligetil Stockholm. I Grændseprovindserne kjendte man Prindsen fra Norge og havde fattet en umiskjendelig Hengivenhed for ham; derfor var Jubelen iblandt Beboerne af Bahuuslehn synlig större. Enhver Deputation havde i sin Spidse en Taler, som i simple, men hjertelige Ord lagde deres Fölelser for Prindsen for Dagen.

Den 9de Januar om Aftenen Kl. 10 ankom Prindsen til den saakaldte „gamle Stad", ¼ Miil fra Gothenborg, og blev her paa Kongens Vegne modtaget og complimenteret af den tjenstgjörende Rigsmarchal, Grev *Fabian Fersen*,*) med Hofstaten og deriblandt tvende Kammerherrer, *Bergenstråle* og Baron *Koskull*, som ansattes til Tjeneste hos Prindsen tilligemed Livlægen *Frants Joseph Anton Rossi*, Sön af en Italiener, Barometer- og Instrumentmager i Stockholm, og som i Tydskland havde studeret Medicin og Chirurgi og ved Tilbagekomsten til Stockholm og Grev *Fersens* Protection blev ansat som Kongens Livlæge, uden at være i fuld Besiddelse af de dertil fornödne Qvalificationer. Kronprindsen steeg i den „gamle Stad" med Grev *Fersen* op i den medbragte Kongelige Vogn, og derpaa holdtes et höitideligt Indtog i det smukt illuminerede Gothenborg hen til Landshövdingens Bolig, hvor Prindsen blev modtaget af Grev *Brahe*, der i Kongens Navn overrakte Seraphiner-Ordenen og de övrige svenske Ordener. Fra nu af var Kronprindsen omgiven af de to Grever. *Adlersparre* og de övrige Herrer, der havde modtaget Prindsen i Svinesund, traadte i Baggrunden. Paa Reisen kjörte *Adlersparre* for sig alene og indfandt sig kun i Natteqvartererne. I Gothenborg blev Kronprindsen modtaget med stor Enthousiasme, der afgav et umiskjendeligt Tegn paa uforstilt Hengiven-

*) Formedelst den virkelige Rigsmarchal, Grev *Axel Fersens* Sygdom, forrettede Broderen, Grev *Fabian Fersen*, sammes Tjeneste.

hed og Velvillie. Den fölgende Morgen gav Prindsen Cour for alle Corps. Om Middagen var han indbuden af Borgerskabet til en Dinée paa Raadhuset og derefter til Concert. Den 11te Januar besaae Prindsen flere offentlige Indretninger og gav derpaa selv en stor Dinée, og om Aftenen var han indbuden af Magistraten og Borgerskabet til Bal etc.; afreiste den 12te Januar om Morgen Kl. 9 og tog Natteqvarteer i Gräfnäs; ankom den 13de til Lidkjöping; den 14de til Marieholms Kongsgaard i Nærheden af Mariefred; den 15de til Lassåna-Værk; den 16de til Örebro, hvor der var Bal etc., og den 17de til Strömsholm.

Alle Efterretninger stemme overeens deri, at Kronprindsen ved Ankomsten til Svinesund var aldeles sund og rask. Men den 11te om Morgenen i Gothenborg kaldte Prindsen *Adlersparre* til sin Seng og klagede over Smerter i Underlivet, Hovedpine m. m., men vilde dog fortsætte Reisen, overeensstemmende med Programmet, og bad *Adlersparre* besörge et Brev med en Coureer til hans Broder, Hertugen af Augustenborg, med det Tilföiende: „Hvem „veed, hvad der kan skee".

Paa Reisen var Prindsen oftere lidende; men ved Ankomsten til Strömsholm gik han strax til Sengs. Ved *Adlersparres* Ankomst til Natteqvarteret blev han indkaldt til Prindsens Seng og fandt ham liggende med et vaadt Klæde over Hovedet, for at afkjöle den brændende Pande, samt lidende af Opkastninger. Dog sagde Prindsen, at det betydede Ingenting, men var blot en Fölge af hans sædvanlige Blodcongestioner. Imidlertid forblev han en Dag over i Strömsholm.

Tilvisse var en Sygdom ikke uforklarlig efter en saadan Reise, bestandige Festligheder og yppige Maaltider. Men, omendskjöndt denne Grund var saare naturlig til Ildebefindende, saa taltes der i alle Samfundsclasser om hemmelige Anslag imod Prindsens Liv. Da *Adlersparre* forlod Tanum og reiste til Svinesund, for at modtage Prindsen, fandt han et Stykke Papir fæstet inde i sin Hat med en Knappenaal, hvorpaa der med Blyant var skrevet paa Svensk: „Lad Prindsen ikke af Sigte, og lad de Danske „ikke komme ham for nær". Om Aftenen den 10de Januar fandt Prindsen paa sit Toiletbord i Gothenborg en trekantet Billet, der indeholdt faa Linier, skrevne paa Dansk, hvori Prindsen advares, ikke at spise anden Mad end den, som frembæres

af hans Kammertjener *Juel*, og ufortövet at lade komme en i Christiania boende navngiven Læge og blindt anbetroe sig til ham. Denne Billet viste Prindsen i Strömsholm til sin Secretair, *Kullberg*, og bad denne om, i Tilfælde af en Ulykke eller pludselig Död — hvorom han havde en Ahnelse og hvorpaa han ogsaa var forberedt — at sende et i hans Chatoulle liggende forseglet, vigtigt Brev til hans Broder, Hertugen af Augustenborg, samt tilföiede, at han önskede at begraves paa den simpleste Maade, imod at de derved besparede Omkostninger fordeeltes til de Fattige i Hovedstaden. *Adlersparre* modtog ogsaa anonyme Breve fra Stockholm med Hensyn til Forgiftningsrygter; men, da Statsraaden ikke fulgte Prindsen om Dagen, paalagde han Secretair *Kullberg* at have et opmærksomt Öie med det medfölgende Kjökkenpersonale. Grev *Brahe* fortalte i Fortrolighed ogsaa til *Adlersparre* i Natteqvarteret i Gräfnäs: „Jeg troer de „ere aldeles forrykte i Stockholm; saaledes sagde höitstaaende „Folk til mig ved Afreisen: „De faaer aldrig Prindsen at see"; „og, da jeg steeg i Vognen, sagde en vigtig Mand til mig: „Du „„reiser som en Nar; Du faaer aldrig Prindsen at see"". Saaledes vare Rygter om Prindsens Forgiftning og Död almindelige og tidlig satte i Bevægelse i alle 3 Riger og i alle Samfundsclasser.

Den 19de Januar fortsattes Reisen fra Strömsholm til Ekolssund og den 20de til Drottningholm, hvor Prindsen ankom Kl. 4 om Eftermiddagen. Den 21de Januar om Middagen Kl. 12 modtog Prindsen en Deputation af Rigets 4 Stænder med Rigsmarchallen, Grev *de la Gardie* i Spidsen, for at complimentere ham, overlevere Valg-Acten og oplæse og erholde Underskrift paa Forsikkrings-Acten (III. Bind, Pag. 647—649), som Rigsstænderne havde forfattet for Thronfölgeren.

Den 22de Januar om Formiddagen Kl. 11¼ forlod Kronprindsen Drottningholm-Slot, og lidt efter Kl. 12 holdt han sit ved et Ceremoniel fastsatte, prægtfulde, under Salutering og Paradering af Tropperne og Folkets Jubel ledsagede Indtog i Stockholm, blev hilset med megen Jubel og aftraadte paa det Kongelige Slot, hvor han blev modtaget af Kongen, omgivet af Rigets Herrer og den hele Hofstat.

Den 24de Juli aflagde Kronprindsen paa Rigsdagssalen Tro-

skabseden til Rigets Stænder, hvorpaa han modtog sammes Hylding, og derefter aflagde den ved Rigets Lov fordrede Eed til Kongen: „aldrig at gjöre mine (Kongens) og Eders (Prindsens) „Tanker og Hensigter fremmede for hverandre".

Efter denne Ceremoni holdt Kronprindsen fölgende Tale:

„Stormægtigste, allernaadigste Konge!"

„De Fölelser af Erkjendtlighed og Taknemmelighed, mit „Hjerte i dette Öieblik besjæles af, skulde jeg forgjeves bestræbe „mig for at udtrykke. Sverrigs Folk har kaldet mig til et op„höiet Sted iblandt dets Medborgere; Sverrigs Konge har i Dag „bundet mig ved et ömt og helligt Baand til sit Huus og sin „Throne. Vigtig er min Bestemmelse; stor og fölt er Udstræk„ningen af mine Pligter. Men, da Æren og et Folks Lykke „kalder mig, bliver Forsættet, at gavne, stærkt, og ingen Enkelts „Opoffrelse for stor".

„Min Konge og min Fader! Med den sönlige Fölelses Ret „nævner jeg dette hellige Navn! Modtag min Taknemmelighed, „min Kjærlighed og Hengivenhed. Skjenk mig til Gjengjæld „Deres Majestæts modne Raad og Erfaring i den vanskelige og „ansvarsfulde Konst at regjere. Give Gud! at jeg ved Siden af „Deres Majestæts Throne, med dette ædle Folk, som nu har „været Vidne til min Eed, længe maa kunne betragte den Lykke, „som Deres Majestæt med Heltens Mod, Statsmandens prövede „Dyder, den Vises Erfaring og Menneskevennens Mildhed — „bereder et mishandlet og elsket Fædreland! Og, naar engang „Deres Majestæt, ledsaget af Fædrelandets Velsignelser, lægger „Deres Udödelighed til Deres Fædres, og endnu en Sorgens „Dag mörknes over Sveas Land — maatte denne Dag være „langt borte — da skal min Bön til Himlen være om en stor „Arv efter Deres Majestæt, större end denne Krone giver mig: „*Carl XIII.s* Dyder og hans Folks Kjærlighed".

Samme Aften var Forestilling paa det Kongelige Theater, hvor man gav Dramaet „Christine", med Tillæg, der havde Hentydninger paa Prindsen. Den 26de var Cour og Præsentation for Prindsen paa Stockholm Slot for alle Corps, i Medför af et udgivet Ceremoniel. I de fölgende Dage fulgte flere Festligheder paa hinanden, og deriblandt en Dinée af Stockholms Borgerskab paa Börssalen.

Rigets Stænder havde bevilget Kronprindsen en aarlig Appanage af 24,000 Rdr. Bco., med Löfte om den dobbelte Sum, naar han formælede sig. Imod at betale 12,000 Rdr. af denne Appanage til den Kongelige Hofholdning, erholdt Kronprindsen sin Forpleining ved Kongens Taffel og af det Kongelige Kjökken og Ret til hver Dag at belægge 10 Couverts, hvilket han dog ingensinde benyttede, „for", som han sagde, „ikke at foraarsage „sin Fader Omkostninger". Naar Kronprindsen ikke spiste ved det Kongelige Taffel, blev der serveret et vist Antal Couverts paa hans egne Værelser, og Kongelige Laquaier besörgede Opvartningen.

Ved en aaben Skrivelse fra Kong *Carl XIII.* til Rigets Stænder adopteredes Kronprindsen som Kongens Sön og blev givet Navn af *Carl August*, og Prindsen paalagde Statsraad *Adlersparre* at underrette Conseilet om, at Prindsen havde besluttet at indgaae Ægteskab med den, som Kongen og Conseilet dertil maatte foreslaae.

De offentlige Taler, som Prindsen holdt i Begyndelsen efter Ankomsten til Hovedstaden, vakte almindelig Opmærksomhed, og de fleste Tilhörere viste ved deres taarefulde Öine, hvad der foregik i deres Inderste.

Vinteren tilbragte Prindsen forövrigt stille, rögte megen Tobak, arbeidede hver Morgen fra Kl. 7—10 med sin Ven og Adjutant, Oberstlieutenant *v. Holst*, gav Audience fra 10—11, hvorefter han gik til Kongen. Han anvendte den meste Tid paa at forberede sig til sit ophöiede Kald, talede hyppigt med oplyste Mænd, besaae Stockholms vigtigste Indretninger med behörig Tid og Rolighed og gjorde sig ligeledes bekjendt med Landets Institutioner, læste i Særdeleshed Alt, hvad der angik Sverrigs Historie, Statistik og Regjerings-Forhold og fulgte desuden med særlig Interesse Frankrigs Udvikling.

I Conseilet hörte Prindsen med stor Opmærksomhed paa Foredragene, men talede ikke, fordi han havde foresat sig i det förste halve Aar blot at være Öre; han var tilgængelig for Alle og hörte paa dem, som besögte ham, med Venlighed og Taalmodighed og svarede dem med Velvillie og Oprigtighed. Ingen forlod ham misfornöiet, men med Ærefrygt og Hengivenhed. Iblandt de Gjenstande, hvormed han sysselsatte sig, indtog

Underviisningsvæsenet og Opdragelsesanstalterne den förste Plads for hans Forstand, ligesom Stiftelserne til Trængendes og Nödlidendes Redning og Lindring vare den kjæreste Beskjæftigelse for hans Hjerte. Universitetet i Lund udnævnte Prindsen til sin Cantzler, og han helligede denne Institution en Omsorg, som uden Tvivl vilde have givet den Flor og Tilvæxt. I Videnskabernes Academi saavel som i Krigsvidenskabernes Selskab modtog han Titel af förste Medlem. Alle Indretninger for Syge og Nödlidende besögte Prindsen særlig, og den Fattige fandt i ham en Fader, et Haab — en Stötte. Med denne Kjærlighed for Videnskaberne og Menneskeligheden, med det Forsæt at henvende sin Omsorg til alle fredelige Grene af Statsstyrelsen — vidste Kronprindsen ogsaa, at intet Held, ingen Sikkerhed eller Selvstændighed er mulig for et Folk, uden dygtige Befalingsmænd og et kraftigt Forsvarsvæsen. Kongen havde udnævnt Kronprindsen til Stor-Admiral og givet ham Commandoen over Livregiments-Brigaden. Prindsen blev ogsaa udnævnt til Ordförer for den Commission, der efter en ulykkelig Krig, formindskede Hjælpemidler og en forandret Rigsgrændse — var paalagt det Hverv at foreslaae og berede Sverrigs Forsvars-Anstalter. Uden at yttre noget Önske, eller at gjöre Forsög paa at blande sig i Regjeringsanliggenderne, allermindst i Rigsstændernes Forhandlinger, kunde Prindsen dog ikke skjule sin Tænkemaade, naar der var Spörgsmaal om at bevæbne det svenske Folk imod fremmedt Angreb og Undertrykkelse. Det er bekjendt, at der dengang til den endnu ikke sluttede Rigsdag var af Regjeringen indgivet et Forslag om Udskrivning af et nyt Landeværn paa 50,000 Mand. Men, da Nationen havde tabt en stor Deel af sin bedste og kraftigste Ungdom i sidste Krig, netop ved Tjeneste i Landeværnet, saa befrygtede man, at Stænderne, især Bondestanden, paa hvem denne Byrde fornemmeligen vilde komme til at hvile — vilde modsætte sig og forkaste Regjeringens Forslag. Kronprindsen gjorde derfor Alt, hvad han formaaede, for at sætte Forslaget igjennem; han besögte Landmarchallen saavel som „Talsmændene" d. e. Præsidenterne for de 3 andre Stænder og udviklede hele sin Veltalenhed, for at bevæge dem til at antage Forslaget. Kronprindsen skal paa denne Tid og i denne Anledning oftere have yttret: „Hvad! et Folk, som ei vil forsvare sig,

„vil jeg ikke regjere over, og, dersom Forslaget ei gaaer igjennem, „reiser jeg atter bort". Imidlertid blev Forslaget ved Kronprindsens Bestræbelser antaget, men dog kun med ringe Majoritet.

Med sin Broder, Hertugen af Augustenborg, saavel som med Kong *Frederik VI.* vedligeholdt Kronprindsen i sin nye Stilling en venskabelig Correspondance. Under 14de Februar takkede *Frederik VI.* ham for hans venskabelige Skrivelse og, for at tilkjendegive sit Venskab for Kronprindsen, oversendte han ham med en Courcer Elephant-Ordenens Insignier med Anmodning om at overrække disse til Kongen af Sverrig, og slutter sin Skrivelse saaledes: ...„Intet skal kunne forandre dette Venskab hos mig, og den „Tid vil være mig uforglemmelig, da jeg arbeidede saameget „med Dem... Overhovedet kunde det svenske Folk ikke for„sikkre Dem mit Venskab paa en bedre Maade end ved det „gjorte Valg"...

Omsider var Vinteren til Ende, og Prindsen havde ved sin Omgængelighed vundet mange Venner og Beundrere i Særdeleshed iblandt de lavere Folkeclasser, hvorfor Aristokratiet rigtignok tillagde ham Navn af „Pöbel-Prindsen" og „Bonde-Prindsen". De Intriguer, man havde hört omtale imellem det Gustavianske Parti, kom ikke væsentlig til Syne. Dette Parti bestod fornemmeligen af det höiere Aristokrati og som havde sit Foreningspunkt i Grevinde *Pipers* Salon; men den store Popularitet, Prindsen allerede havde vundet, syntes at have undertrykt alle Partier.

Mod Foraaret besluttede Kronprindsen at foretage en Reise til Landets sydlige Provindser, for at lære Forsvarsvæsenet at kjende, forskaffe sig Oplysninger om Folkets Tilstand, og for i Helsingborg at have en Sammenkomst med sin Broder, Hertugen af Augustenborg, med hvem han vilde overlægge Valget af en Gemalinde, som Kongen havde overladt til Prindsen selv at vælge sig.

Under Prindsens Ophold i Stockholm havde hans Sundhedstilstand betydeligen forværret sig, uagtet han iagttog den strengeste Diæt og Forsigtighed i sin Levemaade. Men hos ham selv havde den Overbeviisning rodfæstet sig, at han ei vilde leve længe, hvilket han af og til udtalte til sin nærmeste Omgivelse, naar han i deres Ansigter læste Bedrövelse og Bekymring. Saaledes talte Prindsen et Par Dage forinden Afreisen til Skaane

med sin Secretair *Kullberg* om sin Stilling, og sagde ham: „Paa „den Reise, jeg nu foretager, kan mange Ting indtræffe; jeg „skulde let kunne falde fra, og derfor er det nödvendigt, at jeg „har her paa Stedet en Mand, paa hvem jeg i saa Tilfælde kan „forlade mig". Da *Kullberg* ved disse Ord blev meget bestyrtet, vedblev Prindsen: „Naa! naa! dette er jo kun en Forudsætning, „og man maa være forberedt paa Alt. Der kunde jo desuden „let opstaae Ild her i Slottet, eller indtræffe en anden Begiven- „hed, som gjorde en fuldkommen paalidelig Persons Nærværelse „nödvendig. Jeg önsker derfor at lade Dem her tilbage i Hoved- „staden. I denne Skriverbords-Skuffe gjemmer jeg mine Familie- „Papirer, og i den anden en Sum Penge. I Tilfælde af at jeg „skulde falde fra, maa De strax tilskrive min Broder, som derom „er underrettet, og oversende til ham baade Papirerne og Pen- „gene. Nöglerne til Skufferne skal jeg sende Dem fra Eksjö".

Prindsens Suite paa Reisen bestod af Cabinetskammer-herre, Grev *Erik Sparre*, Oberstlieutenant *v. Holst* og den i April Maaned, som tjenstgjörende Adjutant, paa *Adlersparres* Anbefaling ansatte Major *Carl Forsell.*

Om Aftenen den 8de Mai fortalte Kronprindsen til Major *Forsell*, at han Natten i Forveien havde havt en besynderlig Dröm. Den af ham saa meget savnede Ven og Adjutant, Major *v. Darre*, havde aabenbaret sig for ham og hvisket til ham: „Vi træffes „snart", hvorpaa Skyggen forsvandt. Prindsen var derpaa vaagnet, men var strax falden i Sövn igjen, da samme Syn atter viste sig, dog uden at sige noget. Tilsidst antog Skyggen Udseende af en stor Örn, som udbredte Vingerne og flöi bort.

„Jeg fæster ingen Tillid til saadanne Hjernefostre" — sagde Kronprindsen — „men det er dog besynderligt, at det nu er „den 3die Nat, at jeg tydeligt har seet *Darre* for mine Öine, og „at han 2 Maaneder för sin Död forudsagde Dag og Time, paa „hvilken han vilde döe, hvilket Alt indtraf nöiagtigt til Punkt og „Prikke"*).

Afreisen fra Stockholm skete den 9de Mai i en aaben Ca-

---

*) See Tidstaflor 1809 och 1810 af *C. A. Adlersparre*, Andra Delen, Pag. 131—132 Stockholm 1850. Ifölge Prindsens Adjutant, Major *Forsells* Relation.

leche-Vogn, der ikke var opslaaet. Med Prindsen kjörte Grev *Sparre*. Det förste Natteqvarteer blev taget hos Landshövdingen, Baron *Ulfsparre*, i Nykjöping. Dagen derpaa fortsattes Reisen, og til Middag spiste Kronprindsen paa Gjestgivergaarden i Lilla-Aby. Maaltidet var knapt til Ende, förend Kronprindsen blev angreben af Brækninger og Smerter i Underlivet, hvilke Anfald fornyedes paa Veien til Norrkjöping, saa at den Syge maatte holde stille paa Veien og lod sig give nogle Glas Melk og Vand; stundom drak han ogsaa Viin og Vand, og paa et Sted lod han sig give en Flaske Öl, hvori han blandede Peber og derpaa drak.

I Norrkjöping blev Prindsen modtaget af Borgmesteren paa Gaden med en Tale, der varede 20 Minuter, under hvilken Kronprindsen aflagde sin Reisekappe og sad i Vognen tyndt paaklædt under en utaalelig skarp Blæst, hvorved han forkjölede sig.

I Linkjöping blev overnattet hos Landshövdingen, og Lægen, Professor *Lodin*, som blev kaldet til Prindsen, ordinerede nogle Lægemidler, som lindrede det Onde, saa at Reisen den 10de Mai om Morgenen blev tiltraadt til Eksjö. Middagsmaaltidet var bestilt paa Hesters Gjestgivergaard; men ved Ankomsten dertil befandt Kronprindsen sig saa lidende, at han strax maatte gaae til Sengs, og formedelst Feberrystninger lod han lægge Ild i Kakkelovnen. Efter nogle Timers Hvile fortsattes vel Reisen til Eksjö; men paa Veien havde Prindsen nye Anfald af Brækninger, der tiltoge i den Grad, at han var nödsaget til at forblive i Eksjö den 12te, 13de og 14de Mai under Stadslægen Dr. *Olins* Behandling. En Morgen her sagde Prindsen til Major *Forsell:* „Denne „Sygelighed, hvoraf jeg nu besværes, kjendte jeg allerede flere „Dage förend min Afreise fra Stockholm"...

Efterretningen om Kronprindsens Sygdom opvakte i Hovedstaden den störste Bestyrtelse og Sorg. Mistanken til en Forbrydelse fik ny Næring; man udpegede allerede visse Personer som Giftblandere af Hevngjerrighed, og begyndte at troe, at en Ulykke var at vente. Oberstlieutenant *v. Holst* tilskrev den 12te Mai fra Eksjö Secretair *Kullberg* og bad ham strax at eftersende en Læge. *Kullberg* henvendte sig derom til Grev *Fabian Fersen*, som svarede: at Livlægen *Rossi* skulde blive beordret strax at afreise. Paa *Kullbergs* Indvending, at *Rossi* var en Person, til hvem Prindsen ikke havde nogen Tiltro, svarede *Fersen:*

„Jeg kan ikke skabe Læger; Prindsen maa være for-
„nöiet med den, som haves. Alle övrige Liv- og Hof-
„Medici er der for Öieblikket disponeret over". Lægen *Rossi* afreiste altsaa til Prindsens Hjælp.

Samme Dag Oberstlieutenant *v. Holst* tilskrev Secretair *Kullberg*, skrev ogsaa Major *Forsell* til Statsraad *Adlersparre* og underrettede ham om Prindsens Sygdom. Den 14de Mai skrev han atter og meldte, at Prindsen var noget bedre, og tilföiede: „Da jeg i „Linkjöping talte med Doctor *Lodin* om Prindsens Sundhed, rystede „han betydningsfuldt paa Hovedet og yttrede: „„Jeg frygter, vi „„komme for seent til hans Hjælp; det Onde synes at være af „„den Art, som ved det förste Udbrud kan og skal mödes"" . . .

Imidlertid afreiste Prindsen den 15de Mai fra Eksjö, overnattede i Lenhofda Gjestgivergaard, og ankom den 16de Mai til Carlscrona, hvor han steeg af hos Admiral, Grev *Puke*, og forblev her den 17de, 18de og 19de Mai, under hvilket Ophold Prindsen tog alt Mærkværdigt i denne By i Öiesyn; men han vedblev at være syg og lidende. Da Prindsen, ved den 17de Mai at besee Marineetablissementet, var temmelig hurtigt stegen op i Spidsen af en ny Kran, faldt han fra det överste Trin, betagen af Svindel, baglænds i Armene paa den nogle Trin lavere staaende Major *Forsell**). Prindsen maatte, ved at stige ned fra Kranen, understöttes af sine Adjutanter.

Det var i Carlskrona, hvor Major *Forsell* en Morgen, ved at træde ind til Prindsen, fandt ham paa Knæe ved Hovedgjerdet af sin Seng. Majoren vilde atter gaae bort; men Prindsen pegede paa Gulvet og sagde: „Her er ogsaa Plads for Dem til at ydmyge „Dem for Herren", hvilket *Forsell* ogsaa gjorde, og Prindsen læste nu Velsignelsen for dem begge. Da de vare færdige med Bönnen, sagde Prindsen: „Kun ved Bön er Mennesket stærkt og „glad . . . Derfor skulle vi bede og ofte takke vor himmelske „Fader".

Det er mærkværdigt, at bestemte Rygter om at Prindsen vilde döe paa den forestaaende Reise til Skaane circulerede over-

---

*) Ifölge Oberst *Forsells* mundtlige Relation til Forfatteren i Stockholm i Juli Maaned 1844.

alt i Landet og i Naborigerne, selv i Kjöbenhavn, flere Uger forinden Afreisen, og at der var bibragt ham aqva tofana. To svenske Officierer, Capitain *Jægerhorn* og Lieutenant *Hästesko*, som den 17de Mai afreiste fra Åbo til Stockholm, erholdt paa den commanderende russiske General *Winthers* Comptoir af en Skriver eller Adjutant den Efterretning, at Prindsen pludseligt var död paa en Reise til de sydlige Provindser. Disse Rygter stammede naturligviis fra de forskjellige Partier, som gjensidigen tiltroede hinanden alt Ondt. Misstemning herskede derfor overalt, især i Stockholm, og Alle befrygtede Muligheden af Rygternes Virkeliggjörelse. Disse Rygter vare ogsaa komne Kronprindsen for Öre; thi paa Reisen bad han en Dag Major *Forsell* at anstille Undersögelse om Hovmesterens og Kjökkenpersonalets Egenskaber, hvilket ogsaa skete, og hvorefter *Forsell* meldte, at Hovmesteren var en brav og tro Mand. Prindsens Adjutanter vare altid om Prindsen og viste ham al tænkelig Deeltagelse og Pleie. En Dag spurgte Major *Forsell* Kronprindsen, hvorledes han befandt sig? Han svarede: „Lidt bedre". Men efter en lille Pause tilföiede Prindsen: „Min Sygdom er gammel; jeg har hentet mig den i Norge „i de mange sövnlöse Bivouaks paa Kirkegaardene, ofte hvilende „paa en Liigsteen, uden ordentlig Forpleining"*).

Den 20de Mai afreiste Kronprindsen fra Carlscrona over Carlshamn til Christianstad. Ved Afreisen fra Carlscrona befandt Prindsen sig atter meget ilde og sagde for förste Gang til Major *Forsell*: „Nu föler jeg, at min Sygelighed er Forbudet „paa Döden".

Den 21de fortsattes Reisen til Lund, hvor Prindsen forblev til den 23de om Morgenen og deeltog i al den Hæder, Universitetet var i Stand til at vise sin Cantsler. Ved Afreisen herfra den 23de Mai fandt man ham liggende paa en Sopha, klagende over heftige Smerter i Underlivet. Ikke desmindre fortsattes Reisen over Landscrona til Ramlösa. Ved Ankomsten hertil klagede Prindsen i Særdeleshed over Hovedpine og Mathed. Dagen derpaa var han bedre og havde nu den Glæde, at modtage sin Bro-

---

*) Ifölge Oberst *Forsells* mundtlige Relation til Forfatteren i Stockholm i Juli Maaned 1844.

der, Hertugen af Augustenborg, der ankom tidlig om Morgenen fra Helsingör, ledsaget af Grev *Schulenburg*. Brödrene forbleve her sammen i 4 Dage, fra den 24de til den 28de Mai, hvilket Möde var dem til usigelig gjensidig Glæde. Dog var Kronprindsen saa lidende af Svindel, at han ved Broderens Ankomst ikke kjendte ham, men spurgte ham, hvem han var.

I Ramlösa skrev Major *Forsell* atter til Statsraad *Adlersparre* og meldte ham med stigende Bekymring: „At Kronprindsen „befandt sig saaledes, som hans Fiender kunde önske det, og „jeg haaber derved at have sagt Alt om en saa bedrövelig Sag". „Han laae, da jeg kom ind til ham, aldeles liigbleg paa en So„pha, og paa mit Spörgsmaal om hans Befindende, svarede han „sagte: „„Det er snart forbi, forbi for altid, kjære *Forsell*""! *Forsell* hjalp Prindsen i Veiret, og, da han hörte Nogen bevæge sig i Forværelset, reiste han sig hastigt op og sagde: „Ikke et Ord „om min Tilstand til min Broder. Han veed desuden, at jeg er „syg, men behöver ikke at vide, hvorledes Sygdommen tilkjende„giver sig". Ikke desmindre mærkede Hertugen sin Broders Sygdom og talte med Major *Forsell* derom, da Kronprindsen selv ikke berörte den. Major *Forsell* sögte at tröste Hertugen ved at fortælle, at Prindsen leed af en Forkjölelse, han havde faaet i Carlscrona; men Hertugen svarede hertil: „Jeg seer nok, at „det er en ganske anden Sygdom! Min kjære, stakkels Broder"! . . .

Imidlertid levede Brödrene de 4 Dage kjærlighedsfuldt sammen i Ramlösa. Den 28de Mai om Morgenen skulde Hertugen reise tilbage til Helsingör, hvisaarsag Kronprindsen fulgte ham til Helsingborg, hvor de forinden indtoge en Frokost hos Hofmarchal *Platen*, hvorved Kronprindsen kun nöd nogle Asparges og et Glas Portviin. Derpaa fulgte Kronprindsen Hertugen til Havnen, hvor Prindsen ved Afskeden grædende omfavnede sin Broder, som omsider maatte rive sig ud af Prindsens Arme og steeg i Baaden, der skulde före ham over Sundet. Prindsen blev staaende ved Havnen og fulgte Baaden med Öinene, saalænge den tydeligen kunde sees. Det var Ahnelsen om den nære Död, der gjorde denne Afsked saa rörende for de to Brödre.

Efter denne sörgelige Afsked gik Prindsen stille til sit Qvarteer, og, da Sorgen efter nogle Timers Forlöb var bleven noget stillet, foretog han en kort Spadseretour uden omkring Byen,

hvorefter han afreiste til Qvidinge-Hede, 2½ à 3 Mile fra Helsingborg, for at holde Revue over det mörnerske Husar-Regiment og Exerceerskolen af det skaanske Husar-Regiment, og hvor han ankom Kl. 1¼. Ved Prindsens Ankomst hertil blev Himmelen overtrukken af mörke Skyer, hvorpaa der faldt en stærk Hagel. Ikke desmindre steeg Prindsen til Hest og fulgte Regimentets Bevægelser omtrent i 20 Minuter, under hvilke Hatten blæste af ham, men blev strax optaget af en Officier, og, da Regimentet vilde gjöre en Attaque, blev Prindsen igjennem Ordonnants-Officieren, Ritmester *Hägg*, herpaa gjort opmærksom og anmodet om at ride lidt til Siden, hvorpaa Prindsen i stærk Galop reed ned til Regimentets venstre Flöi, paa hvilket Ridt det syntes som han vaklede paa Hesten og ei mere var Herre over samme, da den tilsidst löb i stærkeste Carrière lige ud, istedetfor til Siden. Prindsen tabte Stigböilerne, Töilerne kom i Uorden, Hatten blæste for anden Gang af ham, men blev hurtigt optaget af Ordonnantsofficieren, Ritmester *Barnekow;* dog strax derpaa faldt Prindsen baglænds til höire Side af Hesten, som löb sin Vei.

De Prindsen nærmest Værende, nemlig: Regimentschefen Oberst, Baron *Cederström*, Oberstlieutenant *v. Holst*, Ritmesterne *v. Hägg* og *Barnekow* og Hofmarchal, Grev *Sparre* — og tilsidst hele Fölget og Officier-Corpset — ilede Prindsen til Hjælp og fandt ham liggende besvimet paa Marken. Oberstlieutenant *v. Holst* löste hans Halstörklæde, Ritmester *Barnekow* reed hen, for at hente Livlæge *Rossi*, og Ritmester *Hägg* hentede i en Handske Vand, der blev blandet med Brændeviin, som anvendtes, for at tilbagekalde Livsaanden, eftersom man i Begyndelsen troede, at Prindsen kun var besvimet, som en Fölge af Faldet fra Hesten; og, for at formindske Stormens Paavirkning paa Prindsen, dannede Officiererne med deres Kapper et Værn omkring ham.

Efter faa Minuters Forlöb ankom Livlæge *Rossi*, og denne anvendte nu Midler, for at bringe Prindsen til Live. Ansigtet blev bestænket med Vand, Legemet blev frotteret, og man gav ham Draaber. Brystet hævede sig langsomt under et rallende Aandedræt, hvorved en hvid og guul Fraade trængte ud af Munden og Næsen. Destoværre! Först efter 10 Minuters Forlöb skred man til Aareladning paa den venstre Arm, og nu syntes det, som om Livsaanden vilde vende tilbage, eftersom Kinderne

og Læberne farvedes med en let Rödme, og Munden blev sammendraget. Men snart svandt ogsaa dette Haab. Pulsen blev mere og mere svag, Brystets rallende Lyd blev umærkeligere, Livets Farve forsvandt, og Dödens Kulde udbredte sig over alle Lemmer. ½ Time efter Faldet fra Hesten, Kl. imellem 2 og 3, var Prindsen hensovet.

Da alt Haab om Prindsens Oplivelse var forbi, trængte Kammertjeneren *Juel*, der havde været 24 Aar i hans Tjeneste, sig til den döende Herre, lagde sig paa Knæe, med foldede Hænder og Öinene badede i Taarer, og sagde: „Visseligen bliver Du „salig, min Prinds! Hvor ofte har jeg ikke seet Dig ligge paa „Knæe med foldede Hænder med Bön til Gud! Han vil ogsaa „annamme din Sjæl!"

Én Seng blev hentet fra Qvidinge Præstegaard, hvori det döde Legeme blev lagt og baaret til bemeldte Præstegaard, hvor Livlægen endnu vedblev at anvende Lægemidler, indtil alt Haab om Frelse var forsvundet.

Saaledes endte Kronprinds *Carl August* sit Liv, efterat han kun havde beklædt sin ophöiede Stilling som Sverrigs Kronprinds i lidt over 5 Maaneder, i en Alder af ikke fuldt 42 Aar, og med dette Liv udslukkedes det Haab, som Sverrig begyndte at nære om en lykkeligere Fremtid efter saamange udstaaede Ulykker og havte Tab.

Grev *Sparre* lod strax ved Auditeur *Cronqvist* af det skaanske Husarregiment optage et Forhör i Qvidinge Præstegaard, hvorved alle de Personer, der havde været i Nærheden af Prindsen, da han faldt af Hesten, deponerede deres Udsagn. Oberstlieutenant *v. Holst*, Ritmesterne *Hägg* og *Barnekow* samt Livlæge *Rossi* afgave deres skriftlige Udsagn.

Om Aftenen Kl. 9 afsendtes Major *Forsell* som Coureer til Stockholm med Efterretningen og Forhörerne fra Grev *Sparre*, samt en kort Bulletin fra Livlæge *Rossi* til Kongen, angaaende Omstændighederne ved Kronprindsens ulykkelige Död, hvorimod Kammertjeneren *Juel* paa samme Tid og i samme Hensigt blev afsendt med et Brev fra Oberstlieutenant *v. Holst* til Hertugen af Augustenborg.

Endnu inden Kronprindsen var aldeles död, havde Livlæge *Rossi* afsendt en Coureer til Lund, for at hidkalde Professorerne

Engelhart og *Liljewalch*, som ankom tidlig den fölgende Morgen til Qvidinge Præstegaard. Men, da Konsten ikke her havde mere at foretage, opstod der blot Spörgsmaal om at aabne Liget, for at udfinde, om der kunde formodes andre end naturlige Aarsager til Prindsens Död.

Medens Kronprindsens Liig laae i Sengen i Qvidinge Præstegaard, löb saa meget Blod af den aabnede Aare, at Sengeklæderne bleve gjennemblödte, og Blodet flöd ned paa Gulvet; og, efterat Liget var lagt paa Obductionsbordet, flöd endnu omtrent ½ Pot Blod af den samme Aare, uden at Livmedicus *Rossi* tog videre Notits deraf — en Ligegyldighed, der senere vakte stor Opsigt og Mistanke mod ham.

Overalt, hvor Major *Forsell* kom frem og fortalte Anledningen til sin hurtige Reise, blev Sörgetidenden modtagen med ubeskrivelig Bestyrtelse. Mange vilde slet ikke troe den, men sagde, at Majoren derved vilde skræmme dem til at befordre sig saameget deshurtigere. Den 31te Mai ankom Major *Forsell* til Stockholm. Kong *Carl XIII.* græd ved Efterretningen som et Barn. Overalt frembragte Efterretningen den dybeste Sorg, og denne viste sig uden Forskjel hos Beboerne af Slottet og af Hytten. Hos Nogle gav Sorgen sig tilkjende ved Nedslagenhed, hos Andre ved Fortvivlelse. For saaledes at vinde Alles Hjerter, brugte Prinds *Carl August* kun 5 Maaneder. Faa Mennesker, selv i en saa ophöiet Stilling som hans, have forstaaet den Konst, hurtigt at vinde de Menneskers Kjærlighed og Hengivenhed, med hvilke han kom i Berörelse. „Han var" — sagde Grev *Ankarsvärd* til Forfatteren — „ikke alene elsket; nei han var forgudet".

Prinds *Carl August* var kun lille af Væxt; men ifölge den Beskrivelse, hans Omgivelse har udkastet om ham, forenede han alle de Forstandens og Hjertets Egenskaber, der udfordres hos en Regent, for at gjöre et Land og dets Beboere lykkelige. Ved at see disse Egenskaber detaillerede, skulde man neppe antage, at de fandtes forenede hos nogen anden Dödelig. Der var saaledes ingen Dyd, han ikke besad, og ingen Ufuldkommenhed eller Svaghed, hvormed han var generet. Prindsen var ifölge disse Efterretninger snarere en Guddom end et Menneske. Tilvisse besad han mange gode, ja endog sjeldne og udmærkede Egenskaber, hvorved det blev ham muligt at vinde mange Hjerter. Men vi

have ogsaa i de foregaaende Capitler fremhævet hans Svagheder og Mangler ved Opfyldelsen af sine Pligter imod Kongen og Fædrelandet. Derfor kunne vi ikke ubetinget anerkjende alle de ophöiede Egenskaber, som blev Prindsen tillagt, men vi troe, at og han havde Feil som alle Mennesker, men maaskee færre end de fleste.

Ved Kronprindsens Baare henledede Tanken paa Sverrigs store Tab; og, da man i Publicum kun havde hört tale om Prindsens Upasselighed, saa var det en Selvfölge, at ved hans nu stedfundne pludselige Död fornyedes Rygterne om en forbrydersk Dödsmaade hurtigt over hele Sverrig og Naborigerne. Under saadanne Omstændigheder behöves der blot en uforsigtig, halvt udtalt Yttring af en höitstaaende Person, saa fæster Massen strax Liid til de urimeligste Suppositioner og Rygter. Saaledes ogsaa i dette Tilfælde; overalt i de 3 nordiske Riger udtalte man som afgjort, at Kronprindsen var bleven forgiftet; kun med den Forskjel, at man i Danmark og Norge antog, at denne Misgjerning var udgaaet fra et eller andet Prindsen fiendtligt Parti i Sverrig, hvorimod man i dette Land troede, at Misgjerningen var bevirket af den danske Regjering, fornemmeligen ved Præsident *Kaas*; atter Andre antoge, at Rusland eller det saakaldte russiske Parti havde foranlediget Misdaaden. Vistnok ere Stemmerne iblandt de svenske Folkeclasser og svenske Forfattere, med Hensyn til Kronprindsens Dödsmaade, endnu deelte, og Spörgsmaalet er og bliver neppe nogensinde juridisk uomtvisteligt besvaret; men, for at kunne dömme herom, maa man ikke lade sig smitte af det Had og den Hevngjerrighed, som paa den Tid herskede imellem Partierne, men stille sig imellem disse og roligt undersöge Sagen.

Ifölge Grev *Sparres* Indvilling i Obductionen af Kronprindsens Liig reiste Professorerne *Engelhart* og *Liljevalch* den 29de Mai tilbage til Lund og retournerede den fölgende Dag i Selskab med Professor i Anatomien Dr. *Florman* og Licentiatus medicinæ *Halenius*, hvorefter Obductionen blev udfört af Liv-Medicus *Rossi*, med Assistence af Licentiat *Halenius*, samme Dag den 30te Mai Kl. 2 om Eftermiddagen i Qvidinge Præstegaard i Overværelse af de ovennævnte Læger, og som Vidner af Kammerherre Grev *Sparre*, Oberstlieutenant *v. Holst*, den höistcommanderende Officier paa Stedet Major, Baron *Lieven*, de vagthavende

Officierer Lieutenant *Ysedom* og Kornet *Ehrenheim* samt Provsten i Qvidinge, Magister *Krook*.

Ved Obductionen blev optaget en lang Protocol eller Beskrivelse over alle ydre og indre Legems-Deles Beskaffenhed, i hvilken Beskrivelse var anbragt mange latinske Navne, og hvoraf Folket ikke kunde erfare Grunden til Prindsens pludselige Död. For derfor at oplyse den store Masse, blev vedlagt en Attest, undertegnet af Lægerne *Liljewalch*, *Engelhart*, *Florman* og *Rossi*, og er saalydende:

„Undertegnede Læger, som ere blevne anmodede om at ud-„tale sig angaaende Aarsagen til Hans Kongelige Höiheds höi-„salige Död, ere efter den nöiagtigste Overveielse af den een-„stemmige Formening, at Hans Kongelige Höihed er död af Apo-„plexi. Vi formene, at först en Svindel og strax derpaa en „insultus apoplecticus er overkommet Hans Kongelige Höihed under „Ridtet, og at dette Anfald af Slag har foraarsaget Hans K. H.s „Fald fra Hesten, men at Faldet ingenlunde har været Aarsag til „Döden. Denne Formening vinder i Styrke derved, at Herr „Oberstlieutenant etc. *v. Holst* forsikkrer at have seet Hans K. H. „vakle paa Hesten, kort inden den höisalige Herre faldt".

Med denne Obductionsforretning afsendtes Cornet *Ehrenheim* samme Dag, som Coureer til Stockholm, hvor han ankom den 2den Juni.

Da Kongen af Sverrig havde ved Major *Forsell* modtaget Efterretningen om Kronprindsens Död og erholdt Grev *Sparres* Depeche med Begjering om Tilladelse at obducere Liget, og altsaa ikke var vidende om hvad der allerede var skeet — beordrede han Liv-Medicus Dr. *Pontin* og Professor, Dr. *Berzelius*, at reise til Qvidinge og foretage Obductionen. De afgik den 1ste Juni fra Stockholm, mödte paa Veien Cornet *Ehrenheim* med den allerede udförte Obductionsforretning og ankom til Qvidinge den 4de Juni. De fandt Liget nedlagt i en provisorisk Liigkiste i Qvidinge Kirke og foretoge nu i Overværelse af flere Læger, Landshövding *Nolcken* og Lagmand *Flinck*, en ny Obduction. Men denne förte ikke til andre eller nyere Oplysninger, eftersom man ved den förste havde udtömt af Legemet Alt, hvad der kunde og skulde före til Undersögelsens Fremme. Ikke desmindre forfattede og afgav Professorerne *Pontin* og *Berzelius* en Beretning herom

til Præsidenten i det Kongl. Collegium medicum. De begave sig derpaa til Kjöbenhavn, for der at tale med danske Læger og erfare deres Betænkning, især saadanne, der havde kjendt Prindsen. Dog ogsaa her var Udbyttet kun ringe, eftersom de danske Læger ikke havde seet Liget og vare forsigtige med at yttre nogensomhelst Mistanke med Hensyn til Rygtet om en Forgiftelse.

Kong *Carl XIII.* lod imidlertid den af Livlægen *Rossi* m. fl. foretagne Obductionsprotocol forelægge det Kongl. medicinske Collegium til Betænkning, og dette afgav under 4de Juni fölgende Svar:

.... „Skjöndt Collegiet havde önsket, at flere og mere dybt-„trængende Reactionspröver af hvad der fandtes i Maven af det „Kongelige Liig havde været anstillede af en kyndig Chemist, „hvilket kunde være skeet, hvis de almindelig bekjendte Midler, „Konsten afgiver, vare benyttede til at holde det Kongelige Liig „fra Forraadnelse, indtil de herfra afsendte Læger kunde an-„komme, eller hvis det i Maven Befindtlige var blevet samlet og „opbevaret — saa har dog Collegiet tilstrækkelig Oplysning af „den modtagne Protocol, for i dybeste Underdanighed at kunne „derom afgive den underdanige Formening, at denne ulykkelige „Hændelse er foraarsaget af Slag (Apoplexia), saaledes som de „ved Obductionen nærværende Læger have udtalt ... hvortil det „ulykkelige Fald fra Hesten m. m. kan have bidraget forme-„delst den Rystelse og Forrykkelse, som Hjernen og Rygmarven „derved maatte have lidt!" ...

Den svenske Regjering befalede derpaa under 8de Juni Justits-Cantsleren at foretage Undersögelser: „Om og hvilke „Aarsager der maatte findes til den af Rygtet udspredte foruro-„ligende Mistanke, at Hans Kongelige Höihed Kronprindsens „Död var fremkaldt ved Forgiftning".

Ifölge denne Befaling blev fra den 10de Juni af dagligen optaget Politiforhörer over alle de Personer, som havde udgjort Prindsens Opvartning og Betjening, foruden andre Personer. Men, da ingen Anklage fandt Sted, eftersom ingen Forbrydelse var opdaget, saa kunde ingen fuldstændig Beretning herom afgives. Ogsaa antog Justits-Cantsleren, at Lægernes afgivne Vidnesbyrd maatte være tilstrækkelige til at modbevise Rygterne. De Afhörte havde ved Forhörerne udsagt hvad de vidste, og deres Udsagn maatte

antages at være troværdige; men ingen af dem kunde meddele den allermindste Kundskab om Anledningen til Mistanken om Forgiftning, ikke engang Oberstlieutenant *v. Holst* og Kammertjener *Juel*, der begge havde fulgt Prindsen fra Norge. Justits-Cantsleren antog derfor ikke, at Undersögelserne vilde före til större Resultater; men paa Grund af Sagens Vigtighed tilraadede han at lade udgaae en Kongelig Opfordring og udsætte en Belönning for den, som beviisligen kunde meddele Noget om at Kronprindsens Död var foranlediget paa anden Maade end ved Naturens Haand. Som Fölge af dette Forslag blev af Statholderen i Stockholm Generalmajor *A. F. Sköldebrand* under 22de Juni udstedt en Bekjendtgjörelse, saalydende:

„Paa min underdanigste Forestilling har Kongen med naa-„digst Velbehag bifaldet fölgende Bekjendtgjörelse."

„Saasom foruden den store Sorg, Hans Kongelige Höiheds „Kronprindsens dödelige Afgang har forvoldet Kongen og enhver „redelig Svensker, et hæsligt Rygte er udbredt: at dette for „Riget uerstattelige Tab skulde være foranlediget af andre end „naturlige Aarsager, saa og, paa det at Intet lades uforsögt, som „kan lede til Oplysning om en saa sörgelig Sag, om det end „skulde synes mindre passende til det höie og ved Nationens „længe flydende Taarer hellige Formaal — udloves en Belön-„ning af 20,000 Rdr. Banco til den, som opdager og paa behö-„rigt Sted anmelder Noget, der kan lede til lovligt Beviis, at „dette aldrig noksom beklagede Dödsfald skulde være skeet ved „en forsætlig Gjerning af Nogensomhelst. Angiveren forsikkres „iövrigt om Kongens höie Beskyttelse" . . . .

Det var at forudsee, at denne Forholdsregel ikke heller vilde före til noget Resultat med Hensyn til Opdagelsen af et formodet hemmeligt Complot imod Prindsens Liv; der blev ikke opdaget det Allermindste, der kunde bestyrke et saadant Rygte. Det svenske Folks Smerte tilkjendegav sig strax efter Ulykken i Sorg, men senere gik denne over til Forbittrelse og Had imod de Individer, som det formodede vare deelagtige i Prindsens Död.

Forholdet imellem de lavere og höiere Samfundsclasser var i Sverrig paa den Tid intet mindre end venskabeligt og glædeligt, men udartede snarere til Had og Mistillid, der havde ulmet imellem de lavere Folkeclasser siden *Gustav III.s* Mord Natten

mellem den 15de og 16de Marts 1792, og som ikke var blevet formildet ved *Gustav IV.s* Afsættelse, hvis store Misgreb man mere tilskrev hans Omgivelse end ham selv, ligesom man dengang tilskrev Finlands Tab Bestikkelse og Forræderi. Kronprinds *Carl August's* pludselige Död gav Folkeclasserne fornyet Anledning til Misfornöielse og Mistanke imod de höiere Classer, eller enkelte Personer af samme, hvorved naturligviis de foregaaende Begivenheder atter bleve erindrede og derved foranledigede et desto större Mishag. Vistnok gaves der iblandt de höiere Aristokrater et Parti imod Prindsen; men disse vare allerede, da de lærte Prindsen at kjende, for en stor Deel faldne til Föie, og i al Fald bestod dette Parti af ædle og höist agtværdige Personligheder, for hvem en Forbrydelse og især et Mord ikke var muligt.

Man regnede til Hovederne for dette Parti Rigsmarchallen, den heroiske og ridderlige Grev *Axel Fersen*, som engang glimrede i Tuilleriernes og Versailles Kongelige Gemakker under Navn af „le beau *Fersen*" og var Kudsk for den Vogn, som kjörte *Ludvig XVI.* og hans ulykkelige Familie, paa deres Flugt fra Paris Natten mellem den 20de og 21de Juni 1791. Grev *Axel Fersen* blev födt den 4de September 1755, deeltog i den amerikanske Frihedskrig, som Adjutant hos den franske General *Rochambeau*, og blev 1785, 30 Aar gammel, colonel propriétair for Regimentet royal svedois. Han udnævntes 1791 til Commandeur af Sværd-Ordenen; 1792 til Generalmajor; 1798 til Commandeur af Sværd-Ordenen med det store Kors; 1799 til en af Rigets Herrer; 1801 til Rigsmarchal; 1802 til Generallieutenant og 1809 til General. Dernæst nævntes Rigsmarchallens Broder, Grev *Fabian Fersen* og hans Söster Grevinde *Piper*, Hofdame hos den regjerende Dronning; endvidere en Grev *Ugglas* o. fl. Det er en Selvfölge, at Folkets Uvillie maatte falde paa Hovederne af det Parti, man betegnede som Kronprindsens Modstandere.

Vi vide allerede, at Prindsen blev upasselig Dagen efter sin Afreise fra Stockholm den 10de Marts, kort efter at han havde indtaget sit Middags-Maaltid i Lilla-Åby, og, som det dengang fortaltes, efterat have spiist en Postei, der var medbragt fra det Kongelige Kjökken i Stockholm, hvor den var bleven tillavet af Mesterkokken *Bonnet*. Men hele Prindsens Fölge og övrige Selskab spiste ogsaa af samme Postei uden at mærke nogen ubehagelige eller

farlige Fölger deraf, saa at det ikke kunde antages, at den har været forgiftet ved Mennesker, eller ved Iltningen af et slet fortinnet Kobberkar. De Forhörer, som bleve optagne over de Kongelige Hofbetjente, Kokke, Mundskjenke, Conditorer, Laquaier o. fl. have oplyst, at hele den Kongelige Familie og hele Hoffet erholdt deres Spise- og Drikkevarer fra det fælleds Kjökken og de fælleds Forraad. Rygtet talte dengang ogsaa om den Frokost, Kronprindsen med sin Broder Hertugen af Augustenborg og et talrigt Selskab indtoge den 28de Mai hos Hofmarchal *Platen* i Helsingborg kort för Afreisen til Qvidinge, især om den Ret Asparges, Prindsen nöd, og hvoraf der endnu paa denne Tid af Aaret fandtes saa faa, at ikkun Kronprindsen og hans Broder deraf kunde serveres; men, da Hertugen ikke modtog den for ham bestemte Portion, blev den spiist af Grev *Schulenburg*, som ikke derefter sporede noget Ildebefindende, hvorfor ikke heller den her yttrede Mistanke har det allermindste Fundament. Det er altsaa ikke heller her Anledning til at fatte Mistanke eller fremföre Beskyldning mod Nogen, da der haves tilstrækkelig Grund til at udlede Kronprindsens Död fra ganske naturlige og tilfældige Omstændigheder.

Imidlertid indsendte Professor Dr. *Lodin* i Linkjöping to Beretninger, den ene til Justits-Cantsleren og den anden til det medicinske Collegium, og som indeholde en modsat Formening*).

Professor *Lodins* Beretning til Justits-Cantsleren, dateret den 20de Juni, er saalydende:

„Ifölge den Kongelige Justits-Cantslers Befaling, i Skrivelse af „5te Juni d. A., har jeg den Ære at indberette, at jeg allerede „den 13de d. M. har indsendt til det Kongelige medicinske Col„legium min Embedsbetænkning over Hans Kongelige Höiheds „Kronprindsens Sygdomstilstand paa Reisen igjennem Linkjöping „og over den korte og ringe Omsorg, jeg som Læge ydede „hans Sygdom. Men, da det medicinske Collegium ifölge den „indsendte Protocol over Obductionen allerede dengang havde „erklæret, at Hans Kongelige Höiheds pludselige og höist bekla-

*) Disse Beretninger tilligemed alle Rapporter, Breve, Erklæringer m. m. i denne Sag bleve med det medicinske Collegiums Tilladelse udgivne af Collegiets Secretair Professor *Phillipson* i September Maaned 1810.

„gelsesværdige Död var foranlediget ved Slag (Apoplexia), saa „troede jeg ikke, at det sömmede sig for mig at tilföie mine „egne Bemærkninger om denne sörgelige Gjenstand. At Hans „Kongelige Höihed er död af Slag er en upaatvivlelig Sandhed. „Men, om Kronprindsen havde det mindste naturlige Anlæg til „denne farlige og pludseligt dræbende Sygdom, det er aldrig ble- „ven omtalt, langt mindre beviist. Efter min uforgribelige For- „mening havde han slet ikke Anlæg dertil .... Almeenhedens „Stemme er: at han er bleven forgiftet".

„Denne Mening, omendskjöndt den er almindelig, kunde „være falsk; men, da Hans Kongelige Höihed selv har forsikkret „mig, at Höistsamme, forinden han ankom til Sverrig, næsten „aldrig var syg, men at först efter denne Tid liden Appetit var „tilstede, og at Anstöd af Koliksmerter og Diarrhe undertiden „havde indfundet sig — saa synes den almindelige Formening „derved at fortjene Opmærksomhed; og, naar selv Dödsmaaden „og Indvoldenes Tilstand efter Döden tages med i Betragtning, „saa erholder denne Mening nogen Sandsynlighed...

Professoren gjennemgaaer derpaa Virkningerne af de mineralske og vegetabilske Gifter og bemærker: „at de förste kunne „ved Konstens Hjælp let opdages, hvorimod de sidstnævnte ere „saa mangfoldige og virke paa saadan Maade, at Chemien van- „skeligt, om ikke umuligt, vil finde Midler til deres Opdagelse. „Den italienske, vegetabilske Gift, „aqva tophana" kaldet, er „kun de svenske Læger bekjendt af Navn; men ifölge troværdige „Efterretninger dræber en större eller mindre Dosis deraf ganske „sikkert i kortere eller længere Tid. Naar altsaa den Elendige, „der vilde udföre Forgiftningen, muligen havde en saadan Gift „og vovede at anvende den, saa er det meget tydeligt, at denne „og ingen anden er bleven brugt. Da man veed, at denne Gift „i en ikke for stor Mængde frembringer en langvarig Sygdomstil- „stand, saa er det let at forklare, hvorfor Hans Kongelige Höi- „hed havde mindre Appetit og undertiden Diarrhe, hvorfor den „kolde Postei, som spistes i Gjestgivergaarden i Lilla-Åby, for- „anledigede Mavesmerter og voldsomme Brækninger for Hans „Kongelige Höihed, men ikke hos de övrige Herrer, som spiste „af samme Ret"....

„Paalagdes det mig, paa Samvittighed at opgive, hvorledes

„et Legeme, der var dræbt ved en langsomt fortærende Gift „skulde see ud, saa er det klart, at jeg derom ikke bestemt „kunde yttre min Mening, da jeg aldrig bivaanede et saadant „Syn. Men, da vi vide hvorledes en saadan Gift virker, at nem- „lig Hjernens Aarer udfyldes med Blod, at Livskraften lidt efter „lidt formindskes og endeligen udslukkes, saa synes deraf at følge, „at Standsninger fremstaae i Underlivets Indvolde, og at Lege- „met i det Hele maa befindes saaledes, som Hans Kongelige Höi- „heds Liig virkelig befandtes ved Obductionen"....

Til det medicinske Collegium skrev Professoren — foruden den nævnte Beretning af 13de Juni — under 24de Juni 1810, ifölge Collegiets Opfordring i et Brev af 5te Juni atter en lang Indberetning angaaende sin personlige Formening om Prindsens Död, hvilken slutter saaledes:

.... „Min Formening er altsaa, at, hvis en Forgiftning har fun- „det Sted, hvilket vi destoværre! have stor Anledning til at an- „tage, saa er denne enten skeet paa eengang, eller sandsynlig- „viis i smaa Portioner Tid efter anden. For at bevise denne „Sætning, behöver jeg ikke at anföre alene den almindelige Me- „ning, som kunde være overilet, men især det Slags Ilde- „befindende, hvoraf Hans Kongelige Höided plagedes i længere „Tid, samt Dödsmaaden og Indvoldenes Tilstand efter Döden".

„Uden at yttre mig om den lovstridige og overilede Obduc- „tion og den overfladiske Behandling af Gjenstandene i Maven, „hvilket föröger Mistanken, er det allerede nok, naar man veed, „at Dödsmaaden var Apoplexi, at intestinum jejunum var bly- „farvet, appendix vermiformis sort, Leveren usædvanlig stor og „mörk, Milten sort, meget mör, næsten oplöst og omgiven med „en sort Vædske, som indeholdtes i det samme omliggende cellu- „losa".

„Da jeg nu ikke veed mere at tilföie om dette höist bekla- „gelige Tilfælde, maa jeg slutteligen bevidne, at denne Relation, „saaledes som den og i det foregaaende Embeds-Memorial Ord „til andet er optaget — er i Eet og Alt sandfærdig, og at de „deraf dragne Slutninger ere overeensstemmende med min Over- „beviisning, hvilket allerede ifölge min aflagte Embeds-Eed og „denne min edelige Forsikkring bekræftes: Saa sandt hjælpe „mig Gud og hans hellige Ord". *Joh. G. Lodin.*

Omendskjöndt Professor *Lodin* var bekjendt som en redelig og agtet Mand, besjælet af den bedste Villie, men over Prindsens Död betagen af Harme, som særlig var opstaaet ved de i Publicum circulerende Rygter — saa er det saare let at fatte, at denne forresten billige Harme havde havt Indflydelse paa hans Dom i Sagen. Professor *Lodin* havde ikke seet Liget; men hver den, som personligen kjendte Prindsen, maa indrömme, at han besad en Constitution, som netop er tilböielig til den Dödsmaade, han leed. De kyndigste og berömteste saavel svenske som danske Læger have af Obductionsprotocollen ikke kunnet udtale anden Dödsmaade for Kronprindsen end Apoplexi; hvilken Anskuelse, eftersom man fjerner sig mere og mere fra hiin Tid og fölgelig ikke paavirkes af Datidens Aand, bör ansees for utvivlsom, saa at Mennesker ei bör beskyldes eller engang mistænkes for en Misgjerning, som Naturen eller Skaberen i sin urandsagelige Viisdom alene har foranlediget.

Vi have allerede omtalt (III. Bind, Pag. 705), at Prindsen havde sagt til sin Secretair *Kullberg*, at han fra Eksjö vilde sende Secretairen Nöglerne til en Skuffe, hvori Prindsen havde gjemt sine Familiepapirer og Penge; men disse Nögler bleve ei sendte. Dog aabnede *Kullberg* Correspondancen med Hertugen af Augustenborg og anmodede Rigsmarchallen om at forsegle Prindsens Eiendele, hvilket skete derved, at Dörene til Prindsens Værelser bleve forseglede med Overstatholderens og *Kullbergs* Segl. Men nogen Tid efter bemærkede *Kullberg*, at Seglene paa Værelserne, ham uafvidende, vare brudte. Da *Kullberg* klagede herover til Rigsmarchallen, erholdt han den Besked, at Aabningen var skeet ifölge Kongens Befaling, for at man kunde udtage de af Prindsen baarne fremmede Ordener og tilbagesende dem tilligemed Notificationerne om Prindsens Död.

Denne hemmelige Vold vakte stor Sensation under de forhaandenværende Omstændigheder og fremmede derved Rygterne om Anledningen til Prindsens Död.

I Danmark og Norge fremkaldte Kronprindsens Död ikke mindre Deeltagelse, Overraskelse og Sorg end i Sverrig, hvorpaa de mange Mindeskrifter, Taler, Digte m. m., som i den Anledning udkom, maae tjene til Beviis. Enhver, der kjendte Folkestemningen og den over al Roes ophöiede, ædle danske Regjering og

Konge, vil være fuldkommen forvisset om, at der i disse to Lande ikke fandtes noget Individ, der var deelagtigt i Kronprindsens Död paa den af Rygterne betegnede Maade, saa at vi ansee det for aldeles unödvendigt, at anföre noget Beviis paa vor Paastand. I intet af Rigerne viste, ved Efterretningen om Prindsens Död, maaskee Ingen större Sorg og Deeltagelse end Kong *Frederik VI.* I Kjöbenhavn var Bestyrtelsen og Sorgen almindelig.

I Anledning af dette sörgelige Dödsfald befalede *Frederik VI.*, under 1ste Juni, Admiralitets-Commissair, Capitain *Tuxen* i Helsingör, der havde mange Forbindelser i Sverrig, at foretage en Reise derhen, for at skaffe Oplysning om följende Spörgsmaal:

1. Kronprinds *Carl August's* Tilstand forinden hans Död, paa hvilket Sted han er död, hvorledes de Tilfælde, der foraarsagede hans Död, have udviklet sig, og hvad man angiver som Aarsag til denne pludselige Död.

2. Hvorledes man har forholdt sig med Prindsens Legeme strax efter hans Död og siden efter, samt hvilke Forholds- og Forsigtighedsregler man iagttog saavel med Hensyn til Prindsens Legeme som til Folket m. m.

3. Hvorledes Stemningen er hos de forskjellige Stænder og Partier i Landet efter Prindsens Död.

Capitain *Tuxen* aflagde efter kort Tids Fraværelse en om sin Sendelse affattet Rapport, der var overeensstemmende med hvad vi ovenfor have berettet.

Men Kronprindsens Död var ikke det eneste Tab, Sverrig havde at begræde ved denne Leilighed. Kronprindsens Liig blev balsameret og hensat i Qvidinge Kirke indtil den 12de Juni, da det afförtes til Stockholm, hvor det ankom til Toldporten den 20de Juni om Middagen.

Rygtet om Prindsens Död vakte, hvad vi have fortalt, en almindelig Bestyrtelse, der lidt efter lidt gik over til Mistanke og Forbittrelse især mod Adelen og det höiere Aristokrati, som man tillagde den begangne Udaad. At et Oplöb i Hovedstaden var i Gjære, og at det skulde udbryde ved Indtoget af Kronprindsens Liig i Stockholm, var almindelig bekjendt, altsaa ogsaa paa Slottet, uden at der blev taget Forholdsregler derimod fra Regjeringens eller Kong *Carl XIII.'s* Side. Feltmarchal *Klingspor*

nedlagde samme Dags Morgen sit Embede som Overstatholder, hvilket syntes at maatte betyde noget, da *Klingspor* ugjerne var der, hvor Fare fandtes. Kongen udnævnte Statholderen, Generalmajor *Sköldebrand* til hans Efterfölger.

Ligesom Prindsens Liig nærmede sig Hovedstaden, tiltog Forbittrelsen. Overalt under Reisen vilde Bönderne trække Vognen, hvorpaa Liget var sat. Det sidste Natteqvarteer blev taget ved Salems-Kirke, hvorfra Liget förtes til Liljeholmen tæt ved Horns-Tull-Port, hvor Processionen til Staden skulde begynde. Rigsmarchallen, Grev *Axel Fersen*, indfandt sig ifölge sin Embedspligt ved Processionen, kjörende i en egen med 6 hvide Heste bespændt Gallavogn. Grev *Fersen* var, som ovenfor omtalt, en Hædersmand og Cavalier i Ordets strengeste Betydning og besad en fyrstelig Formue, hvorved han foranledigedes til muligviis at vise en större Grad af Hovmod end nödvendigt. Derved var Folkets Uvillie falden paa ham, og, naar denne traf en af Adelens Hovedledere, haabede man, at den hele Adel derunder vilde lide; thi Rygtet gik, at Bönderne overalt i Landet vilde slaae Adelen ihjel. Uvillien mod den ulmede overalt, og et Udbrud var at forudsee.

Den 20de Juni 1810 kom. En Forfatter siger, at Grev *Fersen* blev advaret flere Dage i Forveien. Men den ridderlige Herre stolede paa sin Uskyldighed og gik did hen, hvor Embedspligten fordrede hans Nærværelse. Secretair *Kullberg*, der ifölge Ceremoniellet skulde kjöre i Vogn sammen med Livmedicus *Rossi* i Liigfölget, erholdt ligeledes Dagen i Forveien en anonym Billet af det Indhold: „Kjör ikke sammen med *Rossi* i Morgen. Ingen vil „gjöre Dem noget, som var Prindsens troe Tjener; men man kan „tage Feil af dem; thi Adskillige have et godt Öie til *Rossi*". *Kullberg* tog i Begyndelsen ikke heller Notice af denne Advarsel; men, da han om Eftermiddagen ogsaa blev advaret om det samme i den saakaldte „mannerheimske" Klub — besluttede han at melde sig syg.

2 à 3 Dage i Forveien blev ogsaa sendt en Opfordring til Bladet „Dagligt Allahanda", at Folket skulde samles og trække Liget igjennem Byen. Denne Opfordring blev naturligviis ikke optaget i Bladet. Aftenen i Forveien blev paa Gaderne udkastet Sedler, hvorpaa stod skrevet, at Folket næste Dag skulde samles, for at

holde „Rævejagt", hvormed man meente et Angreb paa det höiere Aristokrati, som antoges at være deelagtigt i Prindsens Mord.

Enhver var saaledes vidende om, at der var Noget i Gjære og Fare tilstede. General *Adlercreutz* havde ved denne Leilighed ingen Commando; General *Silfersparre* var tjenstgjörende Generaladjutant og havde Commandoen over Tropperne, som paraderede i Gaderne under Sörgetoget. Kongen afreiste samme Dags Morgen til Lystslottet Haga, ½ Miil nordenfor Stockholm, uden at have forinden Afreisen taget nogensomhelst Forsigtighedsregler, for at forebygge Voldsomheder, men derimod givet den bestemte Befaling: „Ikke at bruge Vold eller Magt imod Folket".

Kl. 12 om Middagen begyndte Sörgetoget fra Toldporten og aabnedes af 1 Escadron af Liv-Garden; derpaa fulgte Hofstaten; efter Rigsmarchallens Vogn fulgte Understaldmesterens, og derefter Kronprindsens Liig paa en med 8 Heste bespændt Vogn, hvorpaa Processionen sluttedes med Prindsens Reiseselskab og Lægerne i Hofvogne.

Processionen skred uforstyrret frem indtil „Horns-Gatan", da man ved Rigsmarchallens Vogn begyndte at raabe Hurra for „Kongemorderen", hvormed man vedblev, indtil han kom over Slusen til Kornhamn, da man begyndte at kaste med Stene. Da Toget var kommen forbi „den röde Sluse", raabte Folket: „Kan „man ikke finde Stene? Ja! ja! Stene paa *Fersens* Vogn"! svaredes fra alle Sider tilligemed Udraabet „Morder"! Lidt efter lidt bleve Raabene mere höiröstede.

Omtrent midt paa „Stora Ny-Gatan" blev den förste Steen kastet ind i Grevens Vogn og kom, som man sagde, fra 1ste Etage af et Huus. Stenen traf Greven i Hovedet, hvorved han blev saaret og kom til at blöde; flere Stene, Stykker af Træ m. m. fulgte efter. I den nederste Deel af „Stora Kyrka-Brinken" sprang Greven derfor ud af Vognen, uden Hat, og ind af en Dör i et Huus paa Gadens sydlige Side, hvorfra en lille, krum og vinklet Gang förer igjennem forskjellige Huse ud til Stora Ny-Gatan, hvor han sprang op i et Huus tilhörende Vagtmester *Hultgreen* og skjulte sig i et lille Værelse.

Imidlertid fortsattes Processionen med Liget, som ved Ankomsten til Slottet blev indbaaret i Liigkammeret af 24 Officierer, iförte Seraphinerdragten, og nedlagt i en Kiste, betrukken med

blaat Flöiel, prydet med Guldfryndser, broderede Kroner m. m. og derefter sat paa en Forhöining under en Himmel af Flöiel med Sölvfryndser m. m.

Ved Slottet blev Livmedicus *Rossi* gjenkjendt af Folket, som under Toget havde spyttet og kastet Stene ind i hans Vogn. Da Toget standsede, sprang han ud af Vognen, og nogle Mænd toge ham bag i Kjolen, for at fastholde ham; men han var saa heldig, at rive sig lös, og undkom til Slottet. *Rossi* var mistænkt for at staae i Sold hos Kronprindsens politiske Uvenner, og at Grev *Fabian Fersen*, der, hvad vi vide, ogsaa blev anseet som et Hoved-Medlem af dette Parti — derfor havde foranlediget hans Ansættelse hos Kronprindsen. Saa lykkelig som Livlægen var Grev *Fersen* ikke. Den största Deel af Folkemassen, som havde forfulgt ham, blev staaende udenfor Huset, hvori han var flygtet op, medens en Deel Mennesker, hvoriblandt en Grosserer *Lexow*, trængte op i Værelset, hvor han havde skjult sig, og mishandlede ham paa det Skrækkeligste, afrev ham Kappe, Kaarde, Ordenstegn og Klæderne, hvilket Alt blev kastet ud igjennem Vinduet paa Gaden og der modtaget af den jublende Pöbel, som raabte: „Kast ham ud „igjennem Vinduet". Men nu kom General *Silfersparre* Greven til Hjælp, steeg op til ham, viste sig i Vinduet og bad Folkemassen tillade ham at före Greven i Arrest. Nogle svarede „ja"! Andre raabte „Kast ham ud af Vinduet". Imidlertid tog General *Silfersparre* og Lieutenant *Hammersköld* Greven under Armene og gik med ham ned paa Gaden, hvor Folket först gjorde Plads for dem, men strax derpaa blev Greven reven fra dem, trukken ved Haarene over paa den anden Side af Gaden, kastet overende og mishandlet ved Slag, Stöd med Hænder, Stokke og Paraplyer paa alle Dele af Legemet. Baron *Gustav v. Düben* sprang til, löftede Greven i Veiret og förte ham til General *v. Vegesach*, som holdt til Hest paa Hjörnet af Gaden med Ansigtet imod Svea Liv-Garde, der stod opstillet paa Ridderhuustorvet med Front imod Stora Ny-Gatan. Men ogsaa her blev Grev *Fersen*, som holdt sig fast i Bidselet paa General *v. Vegesachs* Hest, bortreven af Folkemængden; dog lykkedes det Baron *v. Düben* af före Greven hentil Fronten af Svea Liv-Garde, for der at söge Beskyttelse. Acteuren *Lambert* havde fattet Greven paa den anden Side, men slap ham strax igjen, hvorefter han förtes ind imellem Gardens

Geleder, hvor 3 Gardister omringede Greven og truede den fremtrængende Folkemasse med deres Geværer, og de der commanderende Officierer lode endog Geværet fælde imod samme. Men Baron *v. Düben* ansaae Greven her ikke sikker, eftersom Befalingsmændene viste liden Activitet for at frelse ham, hvorfor han blev fört til Raadstuen, der ligger i det nordlige Hjörne af Ridderhuustorvet. Da Baron *v. Düben* kom med Grev *Fersen* til Raadhuustrappen, var denne saa tæt besat af Tilskuere, at de ikke kunde komme op af Trappen. Folket trængte paa og kastede Greven atter omkuld og mishandlede ham. Baron *v. Düben* reiste ham atter op og förte ham bag ved Stadsvagten ind i dennes Vagtstue, lukkede Dören, stillede sig selv foran denne og bad Folket lade Greven nu være i Fred. Men pludseligt blev Dören under forfærdelig Stöi oplukket indenfra, og en igjennem Vagtstuevinduet fra Ridderhuussiden indtrængt Folkemasse styrtede med Greven imellem sig ud paa Raadhuusgaarden, og, inden Baron *v. Düben* kunde komme ham til Hjælp, var han igjen kastet paa Ryggen, slaaet, sparket, spyttet paa og mishandlet paa alle Maader, 60—80 Skridt fra den opstillede Garde. Omsider sprang en velklædt, ung Matros, med mange smaa Messingknapper i Tröien, op paa Greven og knuste Brystet paa ham med Benene, saa at han derved opgav Aanden, omtrent Kl. 2 om Eftermiddagen, 55 Aar gammel, vistnok aldeles uskyldig i den Bröde, hvorfor han blev dræbt. Imidlertid vedblev man endnu at slaae og mishandle det döde Legeme og afrive det den sidste Beklædning, der medtoges som Seierstegn. Dog fandt ingen egentlig Plyndring af Grevens Kostbarheder Sted, hvilke senere bleve fundne paa Gaderne og afleverede til Politiet.

Grevens Liig blev liggende i længere Tid paa Raadhuusgaarden og blev omsider baaret ind paa Raadstuen af Politibetjente. Næste Dags Morgen blev Liget bragt til Steninge, et af Familiens Godser, hvor det blev balsameret og bisat i et Huus i Parken.

Man har lagt de Militaire til Last, at de ikke havde beskyttet den ulykkelige Greve imod Pöbelens Raseri. Denne Beskyldning, der tilvisse er velbegrundet, maa dog kun falde paa Overbefalingsmændene, Generalerne *Sköldebrand* og *Silfersparre*, som atter undskyldte sig med Kongens bestemte Befaling: „Ikke at

„bruge Vold imod Folket, forinden han selv der-
„til gav Ordre!" General *Sköldebrand* sendte 4 Courerer til Haga, for at melde Tilstanden i Stockholm og udbede sig Forholdsordres, der desuagtet ikke bleve givne, idet Kongen kun svarede: „Man maa ikke hælde Olie i Ilden", hvorimod Kongen ved Modtagelsen af den 4de Coureer selv tog tilbage til Staden Kl. 4 om Eftermiddagen. Först paa Begjering af Overstatholderen, General *Sköldebrand*, i Forening med Magistraten og Borgerskabets 50 Deputerede, blev Kongen omsider bevæget til at tage alvorligere Forholdsregler til Oprörets Undertrykkelse.

Men Folkemassen var nu kommen i Bevægelse. Stockholms Pöbel er bekjendt for sin Vildhed og Raahed. Det Militaire blev forhaanet; under forfærdelige Eder fordredes flere Offere, som man paastod at have været deelagtige i Sammensværgelsen imod Kronprindsen; iblandt disse nævntes Ritmester ved Liv-Garden, Grev *Ugglas* og Grevinde *Piper*. Raseriet steeg til den Grad, at General *Adlercreutz*, Folkets Yndling, der efter Grev *Fersens* voldsomme Drab, omtrent Kl. 2 om Eftermiddagen, paa egen Haand atter overtog Generaladjutantsforretningen istedetfor General *Silfersparre*, og som med Generaladjutántstokken i Haanden blandede sig i Folkemasserne, for at tale dem tilrette — blev endog slaaet med Stokke, og paa General *Sköldebrand* rev man Fjæderen af Hatten.

Den gamle Grev *Ugglas* med Frue og Datter opholdt sig i deres Bolig paa Drottning-Gatan, medens Sönnen, Ritmester i Garden til Hest, var paa Vagt hos Kongen paa Slottet. Pöbelen forsögte at storme og nedbryde Porten til Gaarden, og, da den heri blev forhindret, itusloges alle Vinduer sammesteds. Grevinde *Piper* flygtede og undkom til Waxholms Fæstning.

Om Aftenen formerede Folkemængden sig, især omkring Slottet. Paa det Militaire nedkastedes Bro- og Tagstene fra Husene. Stærke Patrouiller sögte at drive Folket tilbage; men Forbittrelsen hos dette var stegen til den Grad, at flere Personer trængte sig frem foran Mundingerne af de opstillede Canoner med Udraab til Betjeningens Mandskab: „at „skyde, hvis det vovede". Kl. 8 om Aftenen maatte det Militaire give Ild paa Folket, som i Begyndelsen gjorde Modstand. Dragonerne huggede tillige ind, hvorved Mange faldt og Flere

bleve saarede. Af Militaire bleve 3 Dragoner dræbte og 6 Mand af Infanteriet og Cavalleriet saarede.

Dagen derpaa vare alle Boutiker lukkede, og Folkemassernes Raseri var endnu bestandig i Stigning. Men Regjeringen tog nu kraftige Foranstaltninger til Rolighedens Gjenoprettelse ved at indkalde 4000 Mand af Landregimenterne og opbyde Borgervæbningen til Hest og til Fods, hvorved videre Voldsomhed fra Folkets Side forhindredes. Dog blev der i de förste 8 Dage anlagt Ild paa flere Steder, for, som det hed, deryed at hendrage de Militaires Opmærksomhed fra deres Poster til disse langt fraliggende Steder, hvilken Ild dog overalt blev slukket.

Strax efter Grev *Axel Fersens* Mord ansögte Broderen, Grev *Fabian Fersen*, Kongen om streng Undersögelse af Broderens Forhold. Paa lignende Maade ansögte Grevinde *Piper*, fra Waxholm af, om Undersögelse af den hende tillagte Mistanke om Deeltagelse i Kronprindsens formeentlige Mord.

En Undersögelse om Grev *Fersens* Mord blev derpaa anordnet ved Stockholms Kammer-Ret, men uden noget Resultat, eller uden at man opdagede eller udfandt nogen Skyldig. Retten lod ogsaa citere General *Silfersparre*, for at afgive Forklaring; men han svarede hertil: „At han ikke var nogen anden end „Kongen Regnskab skyldig for hvad han har gjort eller undladt „at gjöre; at han har givet Kongen alle fornödne Oplysninger „angaaende Sagen, med hvilke Hans Majestæt har fundet sig „tilfreds, og at han derfor ikke havde yderligere Oplysninger „at meddele Domstolen".

Ogsaa lod Overstatholderen under 22de Juni udlove „en Be„lönning af 500 Rdr. Bco. til den, som beviisligen kunde opdage „Nogen, der havde mundtligen eller skriftligen opegget til saadanne „töileslöse Udbrud, der deels have fundet Sted, deels vare til„sigtede, og, dersom Angiveren selv havde været deeltagende, „vilde Kongen i Naade tilgive hans Bröde".

Ligeledes lod Overstatholderen under 27de Juni udgaae en Kundgjörelse til Stockholms Indvaanere, hvori han formaner dem til Fred og Rolighed, og tilföier:

...„I de sidste 8 Dage er mere end een Gang forsögt paa „at anlægge Ild. Ved forskjellige Foranstaltninger er sligt i „Tide bleven opdaget, og forleden Nat slukkedes en slig for-

„meentligen opstaaet Ild efter en Times Forlöb uden Alarm. Skulde „saadanne umenneskelige Foretagender voves i den Hensigt, at „drage de her forsamlede Tropper hen til afliggende Steder, „maa jeg herved bekjendtgjöre, at den bevæbnede Magt end ikke „i Tilfælde af Alarm, vil forlade de Stillinger, som af den ere ind- „tagne til Byens Sikkerhed... Med Undtagelse af dem, som have „med Ildens Slukning at gjöre, og hvortil ogsaa Vanddragerne „henregnes, maa ingen Andre derved indfinde sig"...

Man seer heraf, hvorvidt en forvildet og irriteret Folkemasse kan blive bragt i sin bedrövelige Lidenskabelighed, Vildfarelse og Had til Adelen eller de höiere Stænder, blot ved Mistanken om en Udaad, hvortil der ikke var den mindste Anledning.

Omsider blev Byen atter rolig, Undersögelserne fortsatte, og Resultaterne bekjendtgjorte. Af den Kongelige Over-Borgret blev Livmedicus *Rossi* den 20de Juli 1810 dömt fra sit Embede og til Landsforviisning. Ved Kongelig Resolution af 13de October blev Embedsfortabelsen stadfæstet, men han blev benaadet for Landsforviisningen. Dog forlod *Rossi* senere frivilligen Sverrig og blev ansat som Huuslæge hos en Fyrst *Wittgenstein* i Tydskland.

Af Urostifterne blev ved den Kongelige Hofret Acteuren *Lambert* dömt til 16 Dages Vand og Bröd; Commissionair *Löfgreen* til 30 Par „Spö"*), og Grosserer *Lexow* til at tabe Æren, 40 Par „Spö" og 1 Aars offentligt Arbeide i Landscrona Fæstning. Men ogsaa disse Domme bleve ved Kongelig Naade formildede.

Det medicinske Collegium lod, hvad vi allerede have omtalt, i September Maaned bekjendtgjöre alle til denne Sag hörende Undersögelser, Rapporter og indkomne Sager, ligesom Kongen under 9de November lod bekjendtgjöre:

„Vi *Carl XIII.* etc."

„Ved Vor den 2den Juli d. A. udstedte naadige Bekjendt- „gjörelse have Vi i Naade underrettet Vore trofaste Under- „saatter om den lovmæssige Fremgangsmaade, som var bleven „vedtaget, for at opdage Anledningen til det udbredte Rygte, at „Vor höitelskede Herr Sön, nu höisalig Hans Kongelige Höihed „Kronprinds *Carl August*, paa forsætlig Maade var bleven om- „bragt ved Gift, for paa den ene Side at lade den afskyelige

*) „Spö" er Rottingslag paa Ryggen, 3 Slag paa Parret.

„Forbrydelse, hvis den fandtes, faae sin velfortjente Straf, og „paa den anden Side, ved Opdagelsen af Sandheden og det „virkelige Forhold, at afvende fra den svenske Nation den paa „samme kastede Vanære. Da nu alle de Oplysninger, som kunne „erholdes om dette höist smertelige og ubehagelige Anliggende „og som udfordredes til at bedömme det, ere blevne indhentede „ved vedkommende Embedsmænds og Domstoles Bestræbelser, „saa ansee Vi det for Vor Pligt at berolige Vore trofaste Under- „saatters Hjerter med den Efterretning, som efter saadan Under- „sögelse er bleven Os selv meddeelt til Egen Husvalelse i Vor „velgrundede Sorg".

„Efter at have overveiet Hans Kongelige Höiheds Helbreds- „tilstand forinden hans Ankomst til Sverrig, har Vort Collegium „Medicum fundet sig foranlediget til at uddrage den Slutning, at „Höibemeldte Fyrste allerede i Norge havde samlet paa og „baaret Sæden til den chroniske Sygdom og de af samme for- „aarsagede Krampetrækninger, hvilke man ligeledes har seet ham „at have der — ligesom her — efter kortere eller længere „Mellemrum, og som bortkaldte paa Qvidinge Hede denne dyre- „bare Gjenstand for Sverrigs Fremtids Haab, saa at det var „Collegiet saare uventet, at nogen kyndig Læge kunde yttre „den Overbeviisning, at Hans Kongelige Höihed skulde være „forgiftet. Og, da hverken den Apoplexi, som dræbte Hans „Kongelige Höihed, eller de Sygdomstilfælde, som fandt Sted „för samme, udgjöre noget sikkert Beviis paa en virkelig For- „giftelse, og ingen anden sandsynlig Anledning, endnu mindre „noget Beviis for en saadan Hensigt eller Gjerning er bleven „lagt for Dagen, saa har Collegiet ikke kunnet tillade sig fra „det indtrufne ulykkelige Tilfælde at slutte til en saa gyselig og „vanærende Handling, som det almindelige Rygte havde fremstillet".

„Ligeledes har Vor og det svenske Riges Hofret, efter den höi- „agtigst anstillede Undersögelse, ved en endelig Afgjörelse den 5te i „denne Maaned, paa anförte Grund erklæret: at ingen virkelig Anled- „ning er forekommen til at troe, at et Anslag imod Hans Konge- „lige Höiheds Liv har været paa Bane, og ingen forsætlig For- „giftelse eller andet end tilfældig og indvortes, ikke af Andre „forsætligen fremkaldt Sygdom har foraarsaget Hans Kongelige „Höiheds Död, saa at det udspredte Rygte, at Hans Kongelige

„Höihed er bleven ombragt ved Gift, er aldeles ugrundet, hvor-
„for ogsaa Hofretten tillige har erklæret: at, saasom Rigsmar-
„challen, Grev *Axel Fersen*, der paa voldsom Maade blev
„myrdet af en rasende Hob, ligesaa lidt som hans Söster, Grev-
„inde *Piper*, födt *Fersen*, ved Undersögelsen ere blevne be-
„sværede med den ringeste Mistanke, om Deeltagelse i en saadan
„Forbrydelse, saa burde ogsaa Rigsmarchallens Minde samt
„Grevinden for sin Person have et offentligt Forsvar imod de
„lumske Beskyldninger, som ere blevne dem gjorte i det al-
„mindelige Omdömme, uden at behöve Domstolens videre Kjen-
„delse, for at nyde Godt af en Uskyldighed, som ikke engang
„med Rette kunde have været omtvistet".

„Den smertelige Lidelse, Hans Kongelige Höiheds hastige og
„uventede Död har foraarsaget Os, vilde være bleven Os aldeles
„uudstaaelig under Tyngden af Vor uafladelige Omsorg for Fædre-
„landets Vel, hvis Hans Kongelige Höiheds Död havde havt an-
„dre Aarsager, end de efter Forsynets Tilskikkelse og Naturens
„Love bestemte Grændser for hans Levetid, hvorfor ogsaa en
„fast Fortröstning og Hengivenhed under Almagtens Villie ud-
„gjorde Vor sikkre Tilflugt i denne, som i andre Livets Til-
„skikkelser. Det tilkommer ogsaa Eder, elskte Undersaatter, at
„fölge et saadant Exempel, og Vi anbefale Eder Guds den Al-
„mægtiges synderlige Naade".

Stockholm Slot den 9de November 1810. *Carl.*

Under 24de November 1810 tilskrev Kongen ogsaa Grevinde *Piper* et i det tydske Sprog affattet Brev, hvori han tilkjendegiver hende det Resultat, hvortil Hofretten ved Undersögelserne var kommen, og at der ikke paahvilede hende eller hendes ulykkelige Broder den mindste Mistanke om Skyld i det paa Kronprindsen formeentligen udövede Mord.

Det er ingen Tvivl underkastet, at denne Bekjendtgjörelse indeholder den fuldkomne Sandhed, saa at det er en kjær Pligt for Historieskriveren at kunne udtale den Overbeviisning: at den ridderlige Grev *Fersen* er bleven et uskyldigt Offer for Folkets Mistanke og Raseri, og derfor skylde vi ham denne Erklæring, for at han som ærlig Mand kan hvile i sin Grav, ligesom hans Söster og flere Andre, der vare mistænkte for Deeltagelse i Kronprindsens Död.

Kronprindsens Liig blev senere bisat i den Kongelige Begravelse i Ridderholmskirken, et af Nordens skjönneste antike Templer, hvortil Grunden blev lagt af *Magnus Lagabeter* Aar 1270, og hvor en Deel ældre svenske Konger hvile og alle Konger i uafbrudt Række fra *Gustav II.* til *Carl XIV. Johan* i 2 underjordiske Gravchor, der bære Navn af det „Gustavianske" Gravchor, paa Kirkens sydlige Side, og det „Carolinske" Gravchor, paa Kirkens nordlige Side. Dog have *Gustav II. Adolph* og *Carl XII.* deres særskilte Gravchor over Jorden. Desforuden findes Gravcapeller over Jorden langs Kirkens Skib for Greverne, Feltmarchal, *Banér*, *Wasaborg*, *Stenbock*, *Lewenhaupt*, *Torstenson*, *Wachtmeister*, *Fersen* o. fl., for de to sidste samlede i eet Capel.

I denne berömte Kirke, omsvævet af 5000 Faner og Standarter, som den svenske Tapperhed siden *Gustav II. Adolphs* glimrende Heltetid erobrede fra dets Fiender ved Hjælp af sit bedste Blod — hviler Kronprinds *Carl August's* Liig, bisat i det „Carolinske" Gravchor, hvor ogsaa *Carl X.*, *Carl XI.* o. fl. andre Konger ere bisatte, og ligeover for hans Efterfölger *Carl XIV. Johan*, der blev bisat i det „Gustavianske" Gravchor. Disse to Gravchor aabnes kun, naar et Kongeligt Liig skal nedsættes, og tilmures strax derefter, saa at de ikke ere tilgængelige uden ved en saadan sörgelig Leilighed.

Kronprindsens Kiste bærer fölgende Inscriptioner:

Paa den ene Side:

Rätt och gränsor
Skulle Han skyddat,
Gammal Dygd
Ock
Forntids Ära
Skulle Han upplifvat.
Hjeltar och Konungar,
Som här hvilar,
De största blandt Eder
Skulle
På Thronen
I Honom återlefvat.

Paa den anden Side:

Icke en Thron,
Blott
En Graf
Fick
Sverige gifva Honom.
Der
Nedsteg Han
Med
Carls Namn
Och
Svenska Folkets
Eviga Kärlek!

Med större Veemod og Deeltagelse dvæler enhver Dansk og Norsk ved Indgangen til det „Carolinske" Gravchor end ved ethvert andet Gravchor i den höist interessante, Tapperheden og Fortjenesten helligede Ridderholms Kirke. Den de Fremmede omkringförende Kirkebetjent synes ogsaa at dele Beskuerens Smerte; thi han glemmer ikke henpegende at tilföie: „I dette „Gravchor hviler den ædle og ulykkelige Kronprinds *Carl August*".

Sverrigs store Digter *Tegnér* sang ved Kronprindsens Baare fölgende uforglemmelige Stropher:

Förgäfves än en Gång steg *Balder* upp på Jorden,
Carl August var hans nya namn!
Et prägtigt stjernfall lik han gränste öfver Norden,
Men återfor upp till sin Faders famn.

Renvoi.

a. Alte Markt.
b. Neue Markt.
c. Töihuus.
d. Raadhuus.
e. Hovedvagten.
f. Gouvernementshuus.
g. Gymnasium.
h. Hospital Bastion.
i. Hornwerk foran Knieperthor.
k. Nicolai Kirke.
l. Marien Kirke.

1. Haackenstrasse.
2. Catharinenbergstrasse.
3. Mühlenstrasse.
4. Semlowerstrasse.
5. Fährstrasse.

AA. Förste Opmarsch.
BB. Opmarsch för Stormen.
C. Schillske Tropper.
D. Danske d°
E. Hollandske d°
af Schill forladt Stilling.

Indhold.

		Pag.
Forord		VII.
XV. Capitel.	Fra de Svenskes Uddrivelse af Norge, den 24de Juni, indtil Vaabenstilstanden den 7de December 1808	1.
XVI. Capitel.	Sommer-Felttoget i Finland, fra den 7de Juni til Vaabenstilstanden i Olkajoki den 19de November, og den svenske Armees derpaa grundede Tilbagetog til Torneå, indtil Udgangen af Aaret 1808	103.
XVII. Capitel.	Om Begivenhederne imellem Danmark, Norge og Sverrig fra Vaabenstilstanden den 7de December 1808 indtil Regjeringsforandringen i Sverrig den 13de Marts 1809	230.
XVIII. Capitel.	Fortsættelse af Felttoget i Finland fra Begyndelsen af Aaret 1809 til Fredsslutningen til Frederikshamn den 17de September 1809	328.
XIX. Capitel.	Begivenhederne i Danmark fra Regjerings-Forandringen i Sverrig den 13de Marts indtil Affairen ved Stralsund den 31te Mai 1809	400.
XX. Capitel.	Fra Affairen ved Stralsund den 31te Mai til Vaabenstilstanden i Magnor den 14de September 1809	469.
XXI. Capitel.	Fra Vaabenstilstanden i Magnor den 14de September til Freden i Jönkjöping den 10de December 1809	629.
XXII. Capitel.	Prinds Christians August's Afsked og Afreise fra Norge den 4de Januar indtil hans Död den 28de Mai 1810	689.